

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

1000770271

FRANCIS
AND
TAYLOR

1
3

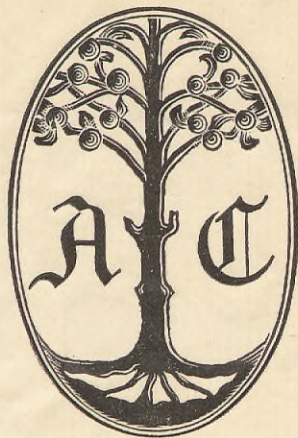

Allmänna Sektionen

Teater

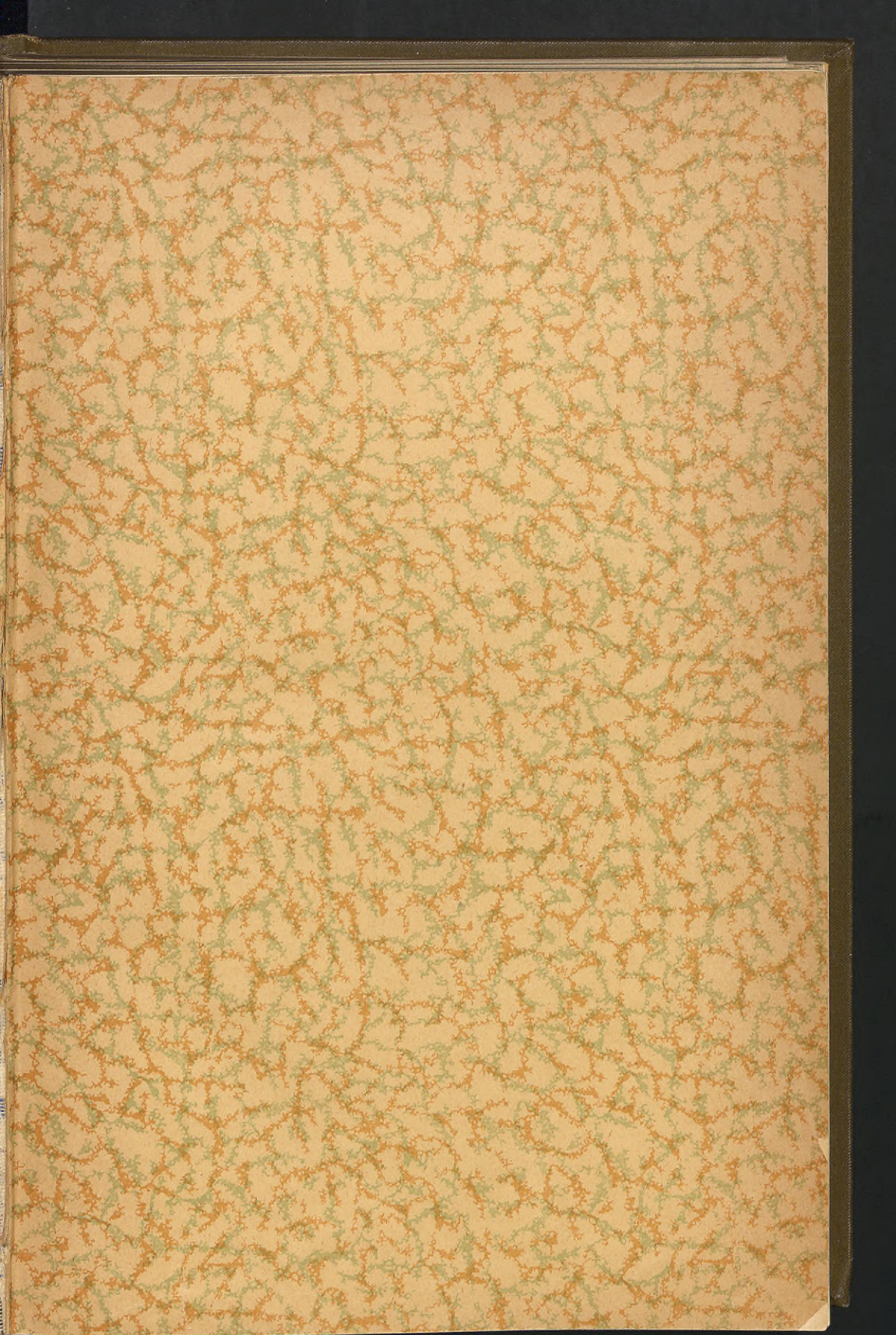
Sv.

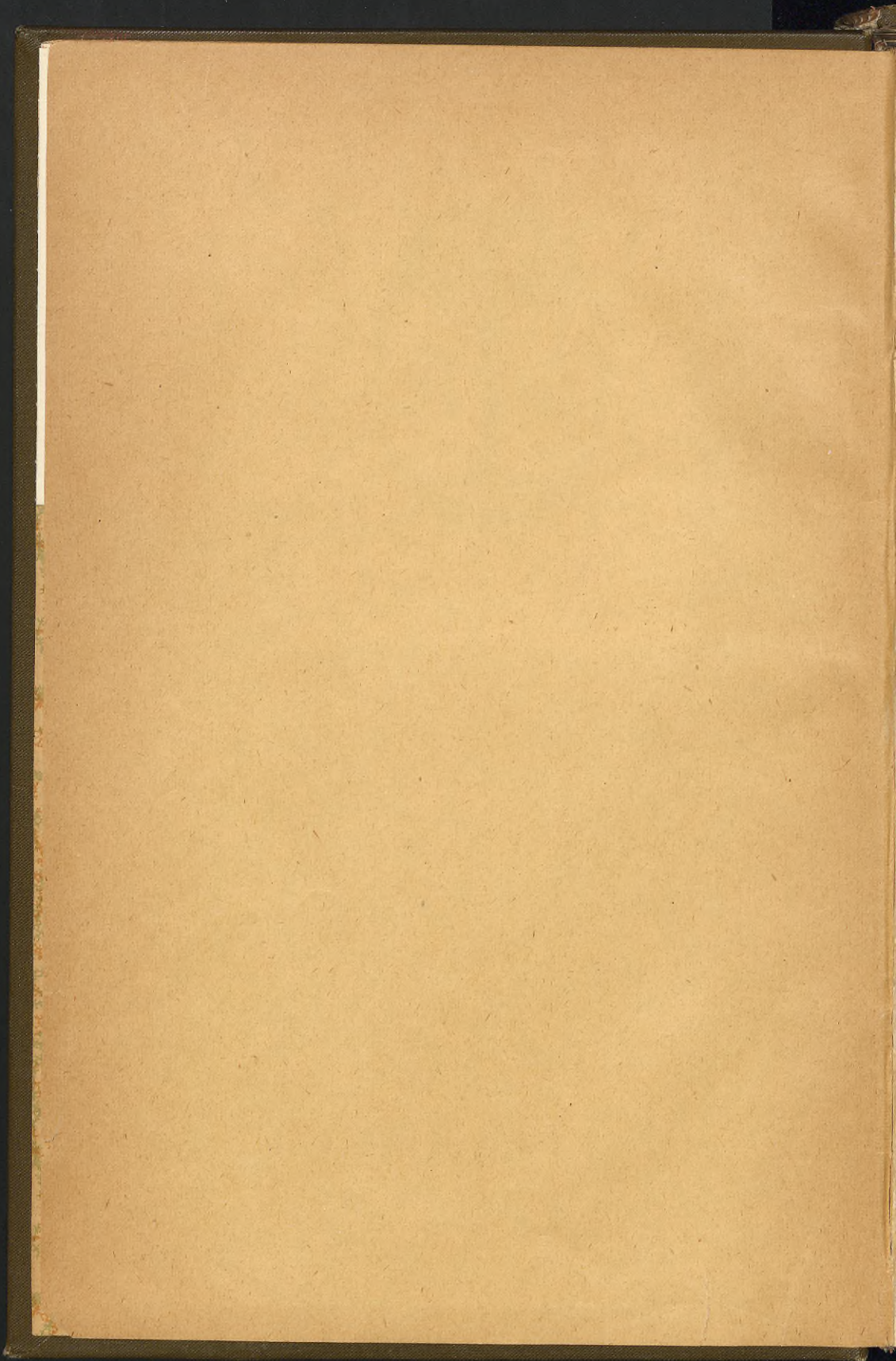
Ex.A

Ex.A

*15-62
193

Ex. A

ANTECKNINGAR

OM

GÖTEBORGS ÄLDRE

TEATRAR

AF

WILHELM BERG

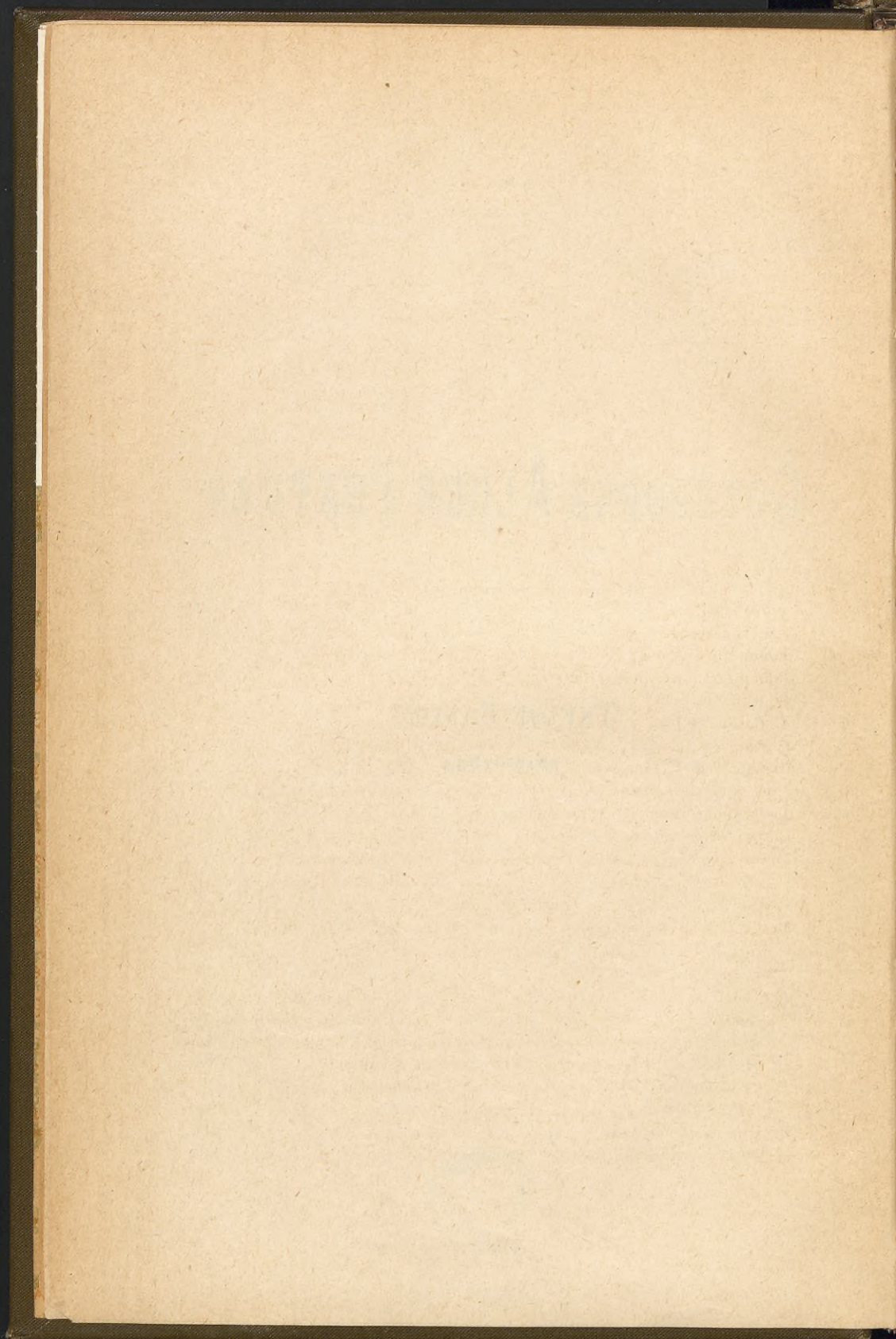
GÖTEBORG
WALD. ZACHRISSONS BOKTRYCKERI
1900

GÖTEBORGS ÄLDRE TEATRAR

TREDJE BANDET

1816—1833

INNEHÅLL.

III. (Forts.)

Teatern vid Sillgatan 1816—1842.

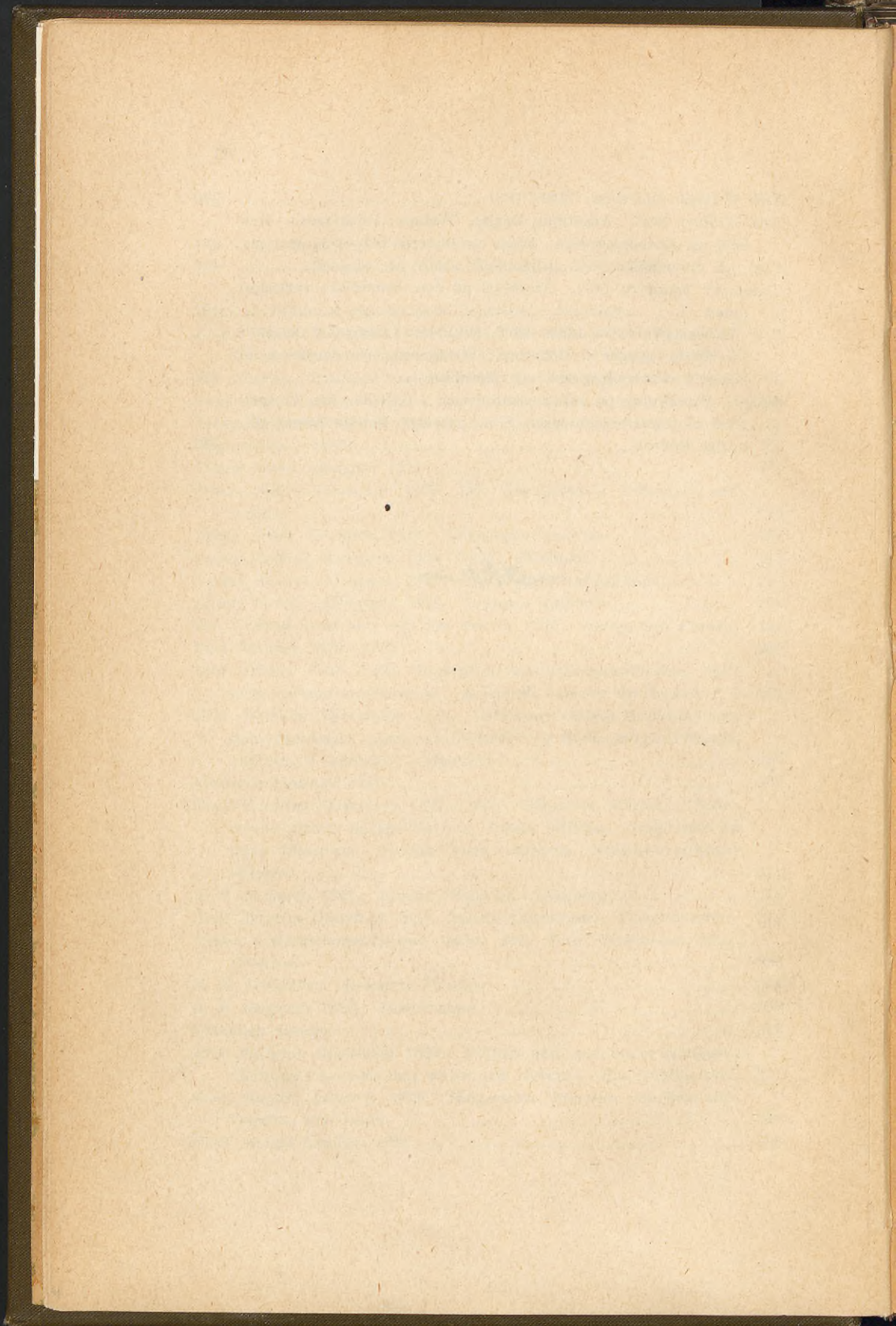
Teaterhuset ombygges	1
<i>Johan Anton Lindqvist</i> 1819—1820. <i>Eqvilibristen Hage</i>	7
<i>Johan Petter Strömberg</i> 1820—1821	12
<i>E. S. Gillin</i> 1821	17
<i>A. Caramati</i> 1821	18
<i>F. Kuhn & C:o</i> 1821—1822. <i>Maskeradbaler. Balabrega</i>	20
<i>Gustaf Fredrik Åbergsson</i> och <i>m:ll Haglund</i> 1823.....	28
<i>Josef August Lambert</i> 1823. <i>Sjövall första gången i Göteborg</i>	29
<i>Josef August Lambert</i> 1823. <i>Striden om Sjövall. Lurendrejeri</i> ...	34
<i>Gillin, Genari, Rock</i> m. fl.	41
<i>Tyska skådespelaresällskapet under Joh. Ferd. Trostmann</i> 1826— 1827	44
<i>Reizenstein</i> och <i>Bröderne Fouraux</i>	60
<i>Tyska skådespelaresällskapet under Carl Becker</i> 1827—1828. <i>Famil-</i> <i>jen Kobler</i>	62
<i>Josef August Lambert</i> 1829.....	79
<i>Josef August Lambert</i> 1829—1830. <i>Pantomimer. Truppen upplöst.</i> <i>Lambert gjorde cession (hans teaterinventarier, se bilagan i</i> <i>slutet af bandet). Den sista svenska truppen på Sillgateteatern.</i>	84
<i>De Stejnermarkska alpsångarne</i> 1832. <i>Edvard d'Aubert</i>	94
<i>Tyska skådespelaresällskapet under Gustaf Pöschel</i> och <i>Carl Becker</i> 1832—1833	96
<i>Diedrich Gauthier</i> 1834. <i>Rappo</i>	105
Slutet af teaterhusets historia. <i>Teaterns inredning</i>	108

Teatern vid Södra Hamngatan 1816—1892.

Teaterns tillkomst genom Laur. Segerlind. Salongen	115
<i>Johan Anton Lindqvist</i> 1816—1817. Henriette Viderberg primadonna. Teaterns öppnande. Teatern under ledning af en öfverstyrelse. Truppen upplöstes och direktörea gjorde cession ...	127
<i>Josef Legat</i>	158
Representationer af den upplösta teatertruppen.....	160
<i>Casorti</i> 1817—1818	163
<i>Johan Anton Lindqvist</i> 1818	166
<i>Johan Anton Lindqvist</i> 1819. Det Debatterande Sällskapet och teatern	173
<i>Johan Anton Lindqvist</i> 1820. Tidstrogna kostymer.....	195
<i>Gustaf Fredrik Åbergsson</i> 1820—1821. Wadman	211
<i>Gustaf Fredrik Åbergsson</i> 1821. Maria Stuart af Schiller	231
<i>Gustaf Fredrik Åbergsson</i> 1822. Truppen upplöses	246
Fru <i>Erikson</i> samt herr och fru <i>Sevelin</i> 1822. Marton och Frontin	255
<i>Carl Wildner</i> 1822—1823.....	260
<i>Carl Wildner</i> 1823—1824. Opposition mot orkesteranföraren. Parterren såsom smakdomare. Bristande intresse för scenen.....	271
<i>Erik Wilhelm Djurström</i> 1824. Calderons »Lifvet en dröm» och Oehlenschlägers »Axel och Valborg» för första gången i Sverige uppförde i Göteborg. »Stamfrun».....	289
<i>Bröderne Fouraux</i> 1825	309
<i>Fredrik Julius Widerberg</i> 1825—1826. Orkestern strejkar. Numererade platser på amfiteatern. Falska biljetter. Ovilja mot de lägre klasserna. Strider inom truppen. Schillers sorgspel »Fiesco»	312
<i>A. P. Berggren</i> 1826. Emelie Högqvist i Göteborg	334
<i>Erik Wilhelm Djurström</i> 1827. Emelie Djurström. »Donaunymfen»	341
Tyska skådespelaresällskapet under <i>Joh. Ferd. Trostmann</i> 1827. »Preciosa»	353
<i>P. M. Sällström. Bröderne Fouraux</i>	356
<i>A. P. Berggren</i> 1828. Teaterhatare	359
Syskonen <i>Hauser</i>	368
<i>Erik Wilhelm Djurström</i> 1829. Oviljan mot spel under fastlagen. »Konung Christian den andre och Dyveka». Ett ovetigt brev.	371
<i>Josef August Lambert</i> 1829. Sångerskan Johanna von Schoultz. Venetien och Ledet	388
<i>Josef August Lambert</i> 1830	396

<i>Erik Wilhelm Djurström</i> 1830—1831	399
<i>Carl Wildner</i> 1831. <i>Angelique Magito</i> . Webers »Friskyttan». Hei- berg på Göteborgsscenen. Fråga om teaterns belysning med gas.	408
<i>Cetti och Schwartzén</i>	419
<i>Christoffer Svanberg</i> 1832. Återblick på den dramatiska verksam- heten.....	421
<i>Erik Wilhelm Djurström</i> 1832—1833. Schillers »Jungfrun af Orleans» för första gången i Göteborg. »Qvåkaren och dansösen» af Scribe. »Vattendragaren» af Cherubini.....	434
<i>Bilaga</i> : Försäljning på auktionskammaren i Göteborg den 22 April 1830 af teaterföreståndaren <i>J. A. Lamberts</i> konkursmassa till- hörige lösören.....	452

När teatern vid Sillgatan i Juni 1816 stängde sina portar, skedde detta för en längre tid framåt. I stället öppnades i slutet af sommaren den nya teater, som uppförts vid Södra Hamngatan, och det blef nu dennas uppgift att tillfredsställa de kraf, man i samhället kunde hafva på en dylik inrättning; helt naturligt drog ock den nya scenen till sig de teaterintresserades förhoppningar om en ljusare framtid för den dramatiska konsten.

I det föregående är flerstädes påpekadt hvilka allvarliga skäl man hade för den offentligt uttalade farhågan, att den gamla teaterbyggnaden af trä vid Sillgatan skulle en vacker dag brinna ned, och, skulle detta hända under pågående föreställning, kunde man lätt tänka sig de innevarandes öde. Men äfven om elden skonade huset, var man nästan lika illa ute; man hade nemligen att frukta för att de murkna lograderna skulle helt enkelt ge vika och störta tillsammans.

Det var sålunda en lika allmän som naturlig önskan att en ny teaterbyggnad måtte uppstå, och man kan därför äfven fatta att vederbörande ville på allt sätt befordra en dylik tanke. Ett sådant företag, som en ny teater, var dock ett äfventyrligt företag, som nog tarfvade vissa garantier för att icke åsamka upphofsmannen allt för stora förluster. Traktören Segerlind, som vågade sig på detta försök, ingick därför till kongl. maj:t med begäran att han, som ärnade på sina tomter n:o 8 i fjerde och n:o 5 i femte roten »uppföra en större stenhusbyggnad tjenlig till ett spektakelhus», måtte för sig och efterkommande, äfvensom för blifvande egare af detta hus, medgifvas att, när detta blefve färdigt och sedan allt framgent der få uppföra skådespel, äfvensom att han måtte, då han så för godt funne

och ej med någon resande teatertrupp kunde komma öfverens, sjelf få anskaffa och uppsätta egen trupp.

Denna begäran understöddes på det varmaste af landshöfdingen, grefve von Rosen, som i sitt underdåniga utlåtande häröfver, den 25 Mars 1815, bland annat uppgaf att »uti Göteborg för närvarande icke finnes något ordentligt spektakelhus; en större trädbod är dertill inrättad, men, såsom mycket förfallen, bör den snart rifvas».¹

Detta senare yttrande var som bekant en uppenbar öfverdrift, och man kan icke förtänka den gamle Sillgateaterns egare, att han sökte gendrifva det i en ganska skarp klagoskrift 1817 till kongl. maj:t.

Ludvig Henr. Crohn börjar denna skrifvelse med att erinra, hur han den 28 Jan. 1802 på Börsauktion tillhandlade sig »af Herr Commerce Rådet och Riddaren Baron Patrik Alströmer det teaterhus, som denne låtit bygga för Göteborgs stad», å hvilken teater, efter dess fullbordan, Johan von Blanc den 10 Maj 1782 erhöll nådigt privilegium, hvilket den 27 Juni 1804 öfverflyttades på Crohn. Han talar derefter om den orättvisa han tillfogats genom uppförande af en ny teater samt yttrar:

»Skälen till detta förfarande och mitt derigenom iråkade svåra lidande kunna ej fördöljas, nemligen att man efter aktier och lån, hvilka, enligt hvad i underdånighet bifogade inteckningsprotokoll visar, innehafvas af Herr Landshöfdingen m. m. grefve Rosen, Commercerådet m. m. Björnberg m. fl., bygdtt ett skådespelshus, hvars afkastning eller säkerhet förmodas blifva mindre om mitt egande teaterhus fått qvarstå, hvarför, och då det icke lyckats vederbörande att få detsamma, såsom farligt för eldsvåda — ehuru aldrig någon olycka händt — bortrifvet, har man sökt förvandla det till en trädbod, för att medelst tillämpning af Eders kongl. maj:ts skrifvelse, angående borttagande af sådana, få detta teaterhus nedrifvet».

Denna inlaga och de deri förekommande antydningarne, att vederbörande skulle låtit sitt omdöme påverkas af intressentskapet i den nya teatern, väckte grefve von Rosens lifliga förbittring, hvilken gaf sig luft i en handskrifvelse till Statssekreteraren af den 3 Okt. 1817, deri det bland annat heter:

» — — Dessutom känner Chron ganska väl mitt ytt-

¹ Kon. Befallningshafvandes i Göteborg handlingar 1815.

rande när jag år 1814, mån att bibehålla hans eganderätt, sade att så länge de andra trädbodarne få stå kvar, 'skall jag äfven vara Eder ansvarig för komedihusets kvarstående'. Detta är nu bortglömt, och i det stället har den canaillen djerfheten att, genom en stadsnotarie Hökfeldt här i staden, låta skriva maningar till kongl. maj:t såsom vore jag egenlyttig en faveur för det andra komedihuset, på hvilket jag förlorat 1000 Rdr, rent bortkastade penningar, när den inrättningen ej bar sig och truppen är sprängd, samt ej mera något spektakel deruti gifves. Med ett ord: jag har varit Chrons välgörare, och genom mitt tillstyrkande till kongl. maj:t beredt Chron en inkomst af 10 à 12000 Rdr på de trenne förflutna åren — har till tack förtal af honom i Stockholm, och denna hotelse han par correspondence låter komma till Göteborg om hämnads utförande etc. hvilket jag högst föraktar, som numera hela personen».

»Jag beder ödmjukligen om förlåtelse för dessa kanske för hetsiga utlåtelse, men den ledsamma tournure denna sak tagit, gör att jag som embetsman ej kan annat än lifligt ressemblera densamma. Hade Magistraten ej varit rädd för vårkylan och endast förliden Mars månad behagat se på huset, i stället att skicka några Chrons Toddyvänner på besigtning, hade detta ämne varit i en klar dag. Sedan fick det falliera, och den tydligaste sak blef håltande genom vederbörandes lättja».

Af allt detta framgår, att den gamla teaterbyggnaden fortfarande stod kvar, hur bräcklig den uppenbarligen än var, men egaren sjelf insåg slutligen att den icke var att rädda genom ytterligare reparationer. Chron måste sålunda besluta sig för att rifva det gamla trähuset och uppföra en ny teater på tomten, denna gång af sten. Tvifvelsutan medverkade i icke ringa grad till detta beslut, dels det för tillfället misslyckade försöket att upprätthålla en stående teater i den Segerlindska byggnaden vid Södra Hamngatan, och dels de sympatier för Sillgateteatern, hvilka i sammanhang härmed kommo till synes, såväl offentligen i tidningarne som tvifvelsutan äfven enskildt.

Huru som helst, finner man icke en enda notis om Sillgateteatern under senare halfåret 1816 samt vidare 1817—18, och man måste häraf sluta, att den icke användes eller fick användas. Men sedan beslutet om dess nybyggnad fattats, företogs nedrifningen af det gamla huset, och grundläggningen för det nya gjordes, förmodligen vintern

och våren 1819. Allt nog, i Götheborgs Allehanda för den 4 Maj sistnämnda år läser man:

»Undertecknad upplåter åt den minstbjudande uppförandet af stommen till min grundlagda Theaterbyggnad vid Sillgatan, utgörande omkring 2400 qvadratalnar 20 tums mur. Anbud för murning och handtlangning efter qvadrataln räknadt, och utan afdrag för fönster och dörröppningar, eller tillökning för façade och gesimser, emottages i förseglade biljetter innan den 3 nästkommande Maj, inlemnade till Hr Stadsarkitekten Hagberg, som äfven under tiden meddelar besked om så väl arbetets beskaffenhet, som tiden då det skall vara fullbordadt. Göteborg den 30 April 1819.

Ludv. Hinr. Crohn.»

Huset var i tvenne våningar. I den öfre inrymdes sedermera ett litet konditori, som man finner af en annons i Götheborgs Allehanda den 17 Nov. 1819, eller tvenne dagar före teaterns öppnande, der det heter: »Uti Komedihuset vid Sillgatan serveras hvarje komedidag uti ett rum i öfre våningen med diverse likörer, chokolad, the jemte flere sorter Schweitzerbakelse. De Herrskaper, som under spektaklet åstunda deraf, kunna äfven erhålla det genom kringbärning uti logerna, då derom tillsäges».¹

Sjelfva teatersalongen hade *Amfiteater*, hvilken betraktades såsom den förnämsta platsen, *Parterre*, en *Första* och en *Andra rad* samt *Second* och *Troisième*.

Arbetet med byggnad och inredning bedrefs med den största kraft, så att man redan i medlet af November kunde annonsera:

»Nästkommande Fredag den 19 dennes öppnas den vid Sillgatan ombyggde Theatern, och uppföres för första gången »*Hartford och Sally*», skådespel i 4 akter, öfversättning. Derefter gifves för första gången »*Strandrätten*», komedi i 1 akt. Spektaklet börjas kl. precis 6 och slutas kl. $\frac{1}{2}$ 10».

»De af stadens resp. innevånare, som åstunda abonnement för 24 representationer till Februari månads slut, då spektaklerna härstädes upphöra, behagade derom tillsäga hos undertecknad, boende i bagaren Hr J. Molins hus vid

¹ Måhända fanns redan nu i huset restauration, åtminstone var detta fallet den 10 Aug. 1821, då i Götheborgs Aftonblad annonseras att »I komedihuset vid Sillgatan serveras alla dagar med mat portionsvis till frukost, middag och afton. hvaribland biffstekar och mörkpudding hvarje Tisdagsmiddag, äfven, bland goda likörer, 12 års gammalt Stockholmsöl».

hörnet af Vall- och Magasinsgatorna, för att anteckna sig för den loge som åstundas. De som abonnera erhålla $16\frac{2}{3}$ pro C. rabatt mot de priser, som för dagen äro utsatte. Vid valet af pjäser och dess utförande, skall flit och möda ej sparas för att tillvinna sig den upplyste åskådarens bifall och uppmuntran. Göteborg den 13 Nov. 1819.

J. A. Lindqvist.»

Det var en egen ödets lek att denne gamle teaterdirektör skulle inviga den nya teatern vid Sillgatan, och på detta sätt återkomma till skådeplatsen för sin förra verksamhet, efter det han för icke längre tid tillbaka än tre år öfvergifvit det gamla, sjunkande skeppet, för att, som man trodde, blifva skapare af en ny, lysande tid för den dramatiska konsten i Göteborg.

Det var nemligen åt Johan Anton Lindqvist man anförtrott öppnandet af den nya teatern vid Södra Hamngatan den 12 Aug. 1816. Med skäl hade man gjort sig stora förhoppningar om denna scens närmaste framtid; det nya utöfvar under alla förhållanden en stark dragningskraft, men härtill kom, att det sällskap som nu uppträdde var i det hela synnerligen godt, samt att det räknade bland sig många af den dåvarande landsortsteaterns allra främsta krafter: en père noble som Lindqvist, en älskare som Fredrik Julius Widerberg, en älskarinna som den bedårande sköna Henriette Widerberg, karaktärsskådespelare sådana som Bonne, Molin och Ljungdahl, att icke glömma Fru Maria Edvall och den beryktade Inga Åberg, som visserligen nu var 43 år gammal, och hvars fägring sålunda för mycket skattat åt tiden, för att låta henne upptaga täflan med den unga Henriette Widerberg, men som dock allt framgent var betydande genom sin talang.

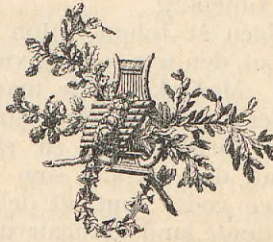
De vid detta företag fästade förhoppningarne svekos emellertid, hvartill flere omständigheter medverkade, såsom för stor personal och således äfven för stora kostnader, men framför allt bristen på konstnärlig ledning och bristen på goda nyheter för repertoaren. Företaget måste öfvergifvas; vid spelårets slut upplöstes truppen, och Lindqvist sjelf gjorde cession.

Denne ihärdige teaterledare var dock allt för van vid lifvets vexlingar, för att låta modet svika vid en dylik fatalitet. Redan på våren 1818 finner man honom åter i spetsen för ett sällskap, bestående af till en del samma personer som i det föregående, men hvarest dock saknades

Henriette Widerberg, som öfvergifvit Göteborgsscenen för den kungliga, och på det hela måste man erkänna, att sällskapets nivå sjunkit ej obetydligt.

I alla händelser lyckades det Lindqvist hålla sig kvar vid den nya teatern säsongen $^{17/4}$ — $^{7/12}$ 1818, äfvensom den under tiden mellan $^{28/1}$ — $^{10/6}$ 1819, eller med ett ord: under spelåret 1818—1819.

På hösten sistnämnda år öfvertog han den nybyggda teatern vid Sillgatan.

Johan Anton Lindqvist ^{19/11} 1819—^{27/2} 1820.

Sällskapet utgöres af följande:

Direktör: *Johan Anton Lindqvist*,

Aktriser: Fru *Charlotta Sofia Lönnbom*,

» *Ahlsten*,

» *Maria Elisabet Edvall*,

Mamsell *Augusta Lind*,

» *Wendla Åberg*,

» *Mathilda Olivia Ekman*,

» *J. Widerberg*,

Aktörer: *Carl Gustaf Lönnbom*,

Carl Erik Ahlsten,

Carl G. Berger,

Carl M. Wendlou,

Bahrman och

G. L. Sténberg, hvarjemte den vid denna tid 13-årige

Theodor Hedin någon gång förekommer såsom medverkande.

Sällskapet utgjordes af samma medlemmar, som under föregående vår på teatern vid Södra Hamngatan, med den enda skillnad att mamsell *Jenny Unger* synes hafva afgått, och ersatts med mamsell *J. Widerberg*, hvilken debuterade den 26 Nov. såsom *Laura* i »*Slottet Montenero*».

Spektaklet började de första representationerna kl. 7 och slutade kl. $\frac{1}{2}$ 10, men den 3 Dec. tillkännagafs att »uppå mångas begäran börjas hädanefter spektaklerna kl. $\frac{1}{2}$ 7» — publiken ville komma hem i tid.

Biljettpriserna, hvilka inhemtas af den enda affisch som åtminstone i Göteborgs Stadsbibliotek finnes bevarad från denna tid, eller för den 16 Dec. 1819, voro följande, allt i banco.:

Amfiteatern	40 skill.	Parterre	20 skill.
1:sta och 2:dra		Second	16 » och
radens loger	32 »	Troisième	12 »

Fria entréer omtalas vid den enda recett som förekommer, eller för Lönnbom den 12 Dec., då de förklaras hafva upphört för dagen.

Förutom på dramatiska alster bjöds äfven tvenne gånger på dansnummer, då Wendla Åberg uppträdde solo. Vid sista representationen, den 27 Febr. 1820, gaf man för andra gången »Pastoratet», och hade dervid beredt åskådardarne ett egendomligt nöje, som man antog, i det att, som det hette i annonsen härom, »I denna efterpjes deltaga inga af teaterns vanliga sujetter, utan gifves den till ombyte, och endast för att förnöja publiken, af barn och ungdom, hvilka äfven ega hoppet att behaga och täfla att vinna bifall».

* * *

Spellista¹.

- 1819 Fred. ¹⁹/₁₁ ff. Hartford och Sally, skåd. 4 a. öfvers. från engelskan samt ff. *Strandrätten*, kom. 1 a.
- » Månd. ²²/₁₁ *Charlatanerne* eller *Den uppväckte döde*, samt *Pastoratet* eller *Den raka vägen är den bästa*.
- » Fred. ²⁶/₁₁ *Slottet Montenero*, skåd. 3 a. musik af Riddaren d'Alayrac. Mill *Widerberg* debuterar uti fröken Lauras roll. Spektaklet börjar kl. 7 och slutar ¹/₂10.
- » Månd. ²⁹/₁₁ *Den välgörande domaren* eller *Rättvisan* segrade skåd. 3 a. öfvers. från franskan samt *Kapten Puff* eller *Storprataren*, kom. 1 a.
- » Fred. ³/₁₂ *Grefven af Castelli* eller *De återfundne barnen*, skåd. 3 a. öfvers. från franskan. Derefter *Borgmästaren* och *Borgmästarinnan*, lust. 1 a.
- » Sönd. ⁵/₁₂ *Quinnorna och förtroendet* opera com. 1 a. samt *General Eldhjelm*.
- » Tisd. ⁷/₁₂ *Kärlek och Caprice* eller *Den sällsynte friaren*, kom. 3 a. af Kotzebue, öfvers. samt *De lösladdade pistolerna*, lust. 1 a. af Kotzebue, öfvers.
- » Fred. ¹⁰/₁₂ f. 2 ggn *Slottet Montenero*.
- » Sönd. ¹²/₁₂ Recett för aktören Lönnbom: *Negerslafvarne*, dramat. historiemålning 3 a. af Kotzebue, utan annan dans än den mamsell Åberg som Lilli kommer att dansa. Derefter f. 2 ggn. *Quinnorna och förtroendet*². Abonnement och fria entréer upphöra för dagen.
- » Tisd. ¹⁴/₁₂ f. 2 ggn *Hartford och Sally* samt ff. *Förlofningen*, kom. 1 a. uppförd på Aurora-Teatern i Stockholm.
- » Fred. ¹⁷/₁₂ ff. härstädes Toni, skåd. 3 a. efter en verklig händelse på S:t Domingo samt *Hemligheten*, operett 1 a.
- » Sönd. ¹⁹/₁₂ *Adolf och Clara* samt *Arlequin, kejsare i månen*.

¹ Efter annonser i *Götheborgs Allehanda*, *Tidningar*, *Nyheter* och *Aftonblad*.

² Förut hade annonserats »Älskaren sin egen rival».

- 1819 Månd. $\frac{20}{12}$ f. 2 ggn *Negerlafvarne*; solodans af M:ll Åberg.
 » Månd. $\frac{27}{12}$ *Collin och Babel*, lyr. kom. 2 a. af *Envallsson*, samt *Den förmenle prinsen*.
 » Torsd. $\frac{30}{12}$ *Michel Wingler*, kom. 3 a. af *Kexell*, samt *Brandskattningen*. Trupprecett.
 1820 Månd. $\frac{3}{1}$ ff. *Grefven af Oldsbach* eller *Den bepröfjade dygden*, dram. 5 a. öfvers.
 » Månd. $\frac{10}{1}$ f. 2 ggn *Brandskattningen*. Derefter *De svartsjuke* eller *Allt till det värsta*.
 » Månd. $\frac{17}{1}$ *Förlikningen* eller *Brodertvisten*.
 » Fred. $\frac{4}{2}$ f. 2 ggn *De svartsjuke* och f. 2 ggn *Hemligheten*.
 » Fred. $\frac{11}{2}$ f. 2 ggn *Grefven af Castelli* samt f. 2 ggn *Den förmenle prinsen*.
 » Sönd. $\frac{27}{2}$ På Hr *Crohns teater*: ff. *Trollet*, lust. 4 a. Derefter f. 2 ggn *Pastoratet*.

* * *

Nyheterna äro, som man finner, lätt räknade och dessutom rena obetydligheter; de voro: »Hartford och Sally», skådespel af *Zschocke*, öfversatt af *Altén*; »Den välgörande domaren», »Förlofningen» samt »Toni», skådespel i 3 akter, »efter en verklig händelse på S:t Domingo». Rollerna i den senare voro fördelade sålunda:

Gustaf von Reid, fransk officer	Hr Ahlsten
Strömli, fransk plantageegare	» Lindqvist
Hans hustru	M:ll Lind
Albert } deras söner	{ Hr Berger
Justin }	{ » Wendlou
Congo Hoango, neger	» Stenberg
Babekan, mulättska	Fru Lönnbom
Toni, hennes dotter, mestiz	M:ll Åberg
Caly } Hoangos tjänare	{ Hr Lönnbom
Omera }	{ » Bahrman
Nanki, negergosse	Theodor Hedín.

I den såsom efterpjes gifna lilla operetten »Hemligheten» af *Hoffman*, öfversatt af *J. D. Valerius* och med musik af *Solié*, uppträdde:

Herr Dupuis	Hr Lindqvist
Cecile, hans fru	Fru Edvall
Valère	Hr Ahlsten
Angelique, hans älskarinna	M:ll J. Widerberg
Thomas, betjent	Hr Wendlou
En bärare	» Berger.

Om också repertoaren icke företedde något af intresse, var dock slutet af sejouren egendomligt nog för teaterförhållandena i staden, så till vida att truppen spelade omvexlande på båda scenerna. Lindqvist hade nemligen, jemte teatern vid Sillgatan, från den 7 Jan. och till den 31 Maj 1820 äfven öfvertagit den vid Södra Hamngatan. Medan på Crohns teater representationer gåfvos under ifrågasvarande tid, den 10 och 17 Jan., samt 4, 11 och 27 Febr., spelade man på stora teatern den 7, 12, 21, 24, 26 och 31 Jan., samt 13, 17, 21, 25 och 29 Febr.

Lindqvist hade äfven ärat slå ett stort slag på den förra scenen i det han till Carlsdagen, den 28 Jan. annonserade:

»På Herr Crohns teater uppföres, till underdånigt firande af Hans maj:t konungens höga Namnsdag: *Hög-tiden* eller *Svenska lägret vid Leipzig*, divertissement med sång och dans af J. P. Strömberg; derefter visas konungens höga namnchiffer upplyst med brillanta eldar och omgifvet af tropheer, hvarefter Folksången afsjunges. Till slut gifves: *En fjerdedels timmes tystnad*, operett 1 akt, musiken af Struve. I anseende till balen, börjas spektaklet kl. precis 5 och slutas kl. $\frac{3}{4}$ till 8 e. m.»

Representationen inställdes dock helt och hållet af den anledningen att, som Lindqvist upplyser¹, flere af stadens resp. innevånare önskat detta, på det äfven de, »som subscriberat till den på denna högtidsdag anställda bal hos Hr Blom, ej måtte sakna tillfälle att deltaga i alla de underdåniga glädjebetygelser, som anställas till hugkomst af vår milde och nådige konung, och de storverk, hvarför vi endast hafva honom att tacka».

Spektaklet uppsköts sålunda till den 31 Jan. då programmet gafs på Stora teatern, dervid dock abonnenter å Mindre teatern tillförsäkrades motsvarande plats på den förra.

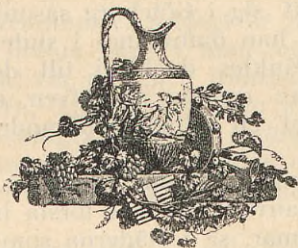
I öfrigt må anmärkas att teatern vid Sillgatan omvexlande benämnes »Hr Crohns teater» och »Mindre teatern».

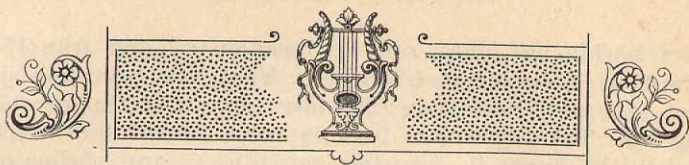
¹ *Götheborgs Nyheter* 29/1 1820.

I början af Mars upptogs scenen af den från 1807 bekante eqvilibristen och fysikern *Hage*, eller som han sjelf skref sig *von Hage*¹, som annonserade sin första föreställning till Torsdagen den 9 Mars 1820, dervid skulle visas »Mekanisk Appareil, konstige eqvilibrier samt rörliga och sig förvandlande figurer».

Den andra föreställningen gafs Måndagen den ¹³/₃ och vidare Torsd. ¹⁶/₃, Månd. ²⁰/₃, då det förekom »Den Venetianska Carnevalen» eller »Trollbaletten på Blocksberget», samt Torsd. ²³/₃ och sista gången Månd. den 3 April.

¹ *Götheborgs Tidningar* ³/₃ 1820. Anmälde resande: »Instrumentmakarne *H.* och *W. von Hage* från Örebro, boende i huset n:o 103 vid Klädprässaregatan».

Johan Petter Strömberg ^{16/6} 1820—^{18/2} 1821.

Denne gamle veteran, som från Seuerlings tid haft anställning vid olika landsortstrupper och senast hos Lindqvist, hade efter dennes fall öfvergifvit scenen och bosatt sig i Göteborg såsom tobaksfabrikör, i hvilken egenskap han omnämnes i slutet af 1817¹. Hans verksamhet inskränktes dock ej till denna näring utslutande, utan han egnade sig äfven derjemte åt annat, hvilket framgår af ett tillkännagifvande i tidningarne af följande lydelse:²

»Af dem som det åstunda mottager jag i kommission att anskaffa eller anvisa lån mot första inteckning i brandförsäkrade egendomar, så i städerna som på landet. Äfvenledes att genom säker kommissionär i Stockholm utverka hastiga utslager för sökande så i kontanta som civila affärer. För hvad mig anförtros i penningar eller dess värde, då större summor äro i fråga, ställer jag nöjaktig borgen och försäkrar om den hastigaste expedition och reel behandling. Jag bor i Ahlbergsska massans hus vid alléen och träffas hemma från kl. 7 till 10 f. m. och för det mesta alla e. m.

J. P. Strömberg.»

Äfven hustrun hidrog på sitt sätt till familjens uppehälle; *Maria C. Strömberg* annonserar nemligen i Götheborgs Nyheter för den ^{6/12} 1817 att hon, så vidt tillräckligt antal elever anmäler sig, för nedsatt pris gifver »fullkomlig undervisning i all slags sällskapsdans, med variationer af flera sorters nymodiga steg. Tillika kan man mot särskild öfver-

¹ Den ^{17/10} 1817 stämde Joh. Ant. Lindqvist »Tobaksfabrikören J. P. Strömberg» med yrkande att återfå ett pennfödral af guld, som den senare tyckes pantsatt.

² *Götheborgs Nyheter* ^{22/5} 1819.

enskommelse, få lära alla slags solo- och teaterdans, äfven den i allmänhet omtyckta Schavldansen»¹.

Hvad som nu förmådde Strömberg att öfvergifva sin lugna hamn, var väl det obetvingliga begäret att åter beträda scenen, tvifvelsutän ytterligare påverkadt af den omständigheten, att några af Lindqvists förra sujetter voro kvar i staden.

Truppen kom derigenom att sammansättas af följande:

Direktör: *Johan Petter Strömberg*.

Aktriser: fru *Maria Christina Strömberg* född *Ehrnström*.

» *Sofia Charlotta Lönnbom* född *Mosette*,

Mamsell Mathilda Olivia Ekman,

» *Th. Dahlgren*.

Aktörer: *Carl M. Wendlou*,

Carl Gustaf Lönnbom,

Strömberg den yngre, hvarjemte äfven den unge *Theodor Hedén* förekommer; möjligt är också att sällskapet varit större, men derom känner man intet.

Af alla dessa var det, med frånräkning af direktören och dennes hustru, endast två som icke tillhörde Lindqvists sällskap, nemligen *mamsell Dahlgren* och *Strömberg* d. y. Den sistnämnde är fullständigt obekant, men man tager nog icke fel om man förmodar honom vara son till direktören.

Mamsell Dahlgren åter är väl den »nya aktris» som den 14 Sept. debuterade i »Strandrättigheten». Hon nämnes nu för första gången, men träffas sedermera hos Åbergsson och Lambert. Samma dag annonserades att *Ludvigs* roll i »Papegojan» eller »Ålska far och fosterland» skulle utföras af »en amatör», utan att man känner hvem denne var.

En betydande förstärkning fick det lilla sällskapet, när den framstående skådespelaren *Johan Jakob Askenbom*, kort efter sin ankomst till staden, den 22 Dec., uppträdde i »*Jocrisse*» och »*Kapellmästaren*». Men denna förstärkning var nog också påkallad af behofvet, ty allt ifrån den 2 Okt. hade man haft att kämpa med en sådan rival om publikens gunst som den här synnerligen populäre och omtyckte Åbergsson, hvars sällskap spelade på Stora teatern ända till slutet af Maj det följande året.

* * *

¹ Detta är bodde hon i Doktor Schultzens hus 1 tr. upp, med ingång från Kronhusgatan.

Spellista.¹

- 1820 Fred. ^{16/6} På Crohns teater: ffg. Den otålige, kom. 2 a. imit. från franskan efter Delantier. Denna pjes är en af de qvickaste och naivaste, som vunnit ett odeladt bifall. Derefter *Egendomen vid landsvägen*, kom. 1 a.; till slut *De lösladdade pistolerna*, kom. 1 a. Biljetter försäljas i Hr Doctorn och Ridd. Hellbergs hus vid Vallgatan, 2 tr. upp.
- » Onsd. ^{21/6} Till förmån för samtliga truppens ledamöter: *Jeppe Nilsson på Berget*, kom. 5 a. Derefter ffg. *Den patriotiska flickan*, lust. 1 a.
-
- 1820 Tisd. ^{8/9} På Mindre teatern: Det löjliga testamentet eller Kusinerna och farbrodern, kom. 2 a., öfv. från franskan. Derefter ffg. Den gamle öfversten, kom. 1 a. af Granberg. Imellan båda pjäserna och till slut blifver ett litet divertissement af dans.
- » Torsd. ^{14/9} *Papegojan* eller *Älska far och fosterland*, dram 3 a. af von Kotzebue samt *Strandrättigheten*, kom. 1 a. af Kotzebue. Divertissement af dans. I efterpjesen debuterar en ny aktris. I första pjesen spelas Ludviks roll af en Amatör.
- » » ^{21/9} Spelades men programmet okänt; dock förekom solodans.
- » Fred. ^{22/9} f. 2 ggn *Den gamle öfversten* samt *Efter bokslafven* eller *Den enleverade älskaren*, kom. 1 a., öfv. af Altén. Till slut f. 2 ggn *En egendom vid landsvägen*, kom. 1 a. På begäran Pas de deux och solodans, som förra gången blef gifven.
- » Lörd. ^{23/9} *Negerlafvarne*, dramat. historiemålning af Kotzebue.
- » Sönd. ^{24/9} *Konstmakaren den förste* samt ett litet divertissement af dans.
- » Fred. ^{29/9} *Lycksökaren*, dram 4 a. af Lindgren samt ffg. Aktören mot vett och vilja, kom. 1 a. af Kotzebue.
- » Onsd. ^{18/10} ffg. *Hjernans organer*, kom. 3 a. af Kotzebue, samt f. 2 ggn *Aktören mot vett och vilja*.
- » Tisd. ^{31/10} f. 2 ggn *Lycksökaren* samt f. 2 ggn *Strandrätten*. Inkomsten tillfaller Willinska Fattigfriskolan.
- » Sönd. ^{12/11} ffg. *List emot list* eller *Uppenbar fejd*, kom. 3 a., öfv. från franskan. Derefter dansar m:ll *Ekman* en solo. Till slut afbrännes ett vackert teaterfyrverkeri med flere variationer.
- » » ^{26/11} *Nipperhandlerskan* eller *Abbéen i skåpet*, kom. pantomim med dans, 1 a. Derefter *Den förmente prinsen* och till slut *Pulsen*.
- » » ^{3/12} f. 2 ggn *Efter bokslafven*, f. 2 ggn *Hjernans organer* och f. 2 ggn *Nipperhandlerskan*.

¹ Efter annonser i *Götheborgs Allehanda*, *Tidningar*, *Nyheter* och *Aftonblad*.

- 1820 Sönd. ¹⁰/₁₂ ffg. Eremiten eller Den frigifna slafvinnan, skåd. med sång 1 a., musiken till en del bibehållen af Eremiten eller Fadershjertat. Derefter f. 3 ggn *Efter bokstafven*, ffg. *Theaterskrifvaren* eller *Jöns och det inbillade spöket*, lust. med sång 1 a. Till slut f. 3 ggn *Nipperhandlerskan*.
- » » ¹⁷/₁₂ Recett för Lönnbom: *Skiljeväggen* eller *Det farliga grannskapet*, kom. 1 a. Derefter *Bildthuggaren* eller *Den sällsynpta hustrun*, kom. 2 a. samt *Didrik von Menschenkräck* eller *Den narrade Juden*, kom. 1 a. Biljetter säljas i Lönnboms logie hos målare Lake vid Torggatan.
- » Fred. ²²/₁₂ *Jocriss*, kom. 2 a. hvaruti Hr *Askenbom*, som nyligen anländt hit, spelar *Jocrisse's* roll. Derefter f. 2 ggn *Teaterskrifvaren* och till slut *Kapellmästaren*, mus. intermezzo 1 a. af *Bianchi* dertill ackompagnementet sker af stor orkester med pukor och trumpeter. Uti denna pjes, som öfverallt vunnit ett odeladt bifall, spelar Hr *Askenbom* kapellmästarens roll. Biljetter finnas till köps uti snickare Österlings hus, nedra våningen, vid hörnet af Magasins- och Vallgatorna.
- 1821 Sönd. ⁷/₁ *Slotterölet* samt *Pastoratet* eller *Den raka vägen* är den bästa. Till slut *Arlequin och tunnbindaren*, kom. pantomim med dans 1 a.
- » » ¹⁸/₂ ffg. *Bröderna på prof* eller *Näsknappen*, kom. 3 a. af *Pelletier Volmeranges*, öfv. af *Askenbom*, samt f. 2 ggn *Kapellmästaren*.

* * *

Af ett så litet och anspråkslöst sällskap som detta kunde man icke vänta stora saker, och det var tvifvelsutant klokt när det icke heller gaf annat än små komedier, pantomimer och dylikt. Det var under dessa förhållanden anmärkningsvärdt nog att man kunde gifva ej mindre än 9 för Göteborg nya arbeten, nemligen *Den otålige*, imitation på vers af A. G. Silfverstolpe efter *Delantier*, *Det löjliga testamentet*, P. A. Granbergs *Den gamle öfversten*, *Aktören mot velt och vilja*, *Nipperhandlerskan*, *Kapellmästaren*, *Bröderna på prof*, *Pulsen* och *Eremiten* eller *Den frigifna slafvinnan*.

För den senare finnes affischen ännu i behåll, upptagande:

Dom Lope de Figueroa ..	Hr Strömberg d. ä.
Hassan, korsar	» Wendlou
Dom Juan	» Strömberg d. y.
Rosalba	M:ll Th. Dahlgren.

I den rätt roliga efterpjesen »Teaterskrifvaren» eller »Jöns och det inbillade spöket» uppträdde:

Källert, teaterskrifvare.... Hr Lönnbom
 Juliana, hans syster..... M:ll Th. Dahlgren
 Sofie, hans dotter..... Fru Lönnbom
 Jöns, hans brorson..... Theodor Hedin
 Berghoff, handlande..... Hr Strömberg d. y.
 Robert, betjent..... » Wendlou.

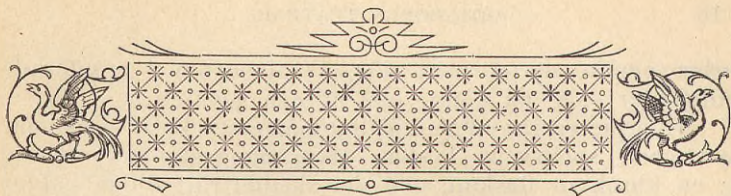
Spektaklet börjades kl. $\frac{1}{2}7$ och slutade »precis» kl. $\frac{1}{2}10$, hvilket tillkännagafs redan vid första representationen den 16 Juni, då det »precisa» löftet förklarades »emedan man så arrangerat, att det ej blir längre akthvilor eller mellanakter än som behöfs till kulissförvandlingar»; det tyckes häraf framgå, att man eljest tog sig en beqväm hvilostund mellan akterna, äfven om scenförändringarne icke föranledde till en sådan.

Vid en hel del af representationerna förekom solodans af mamsell *Ekman* och åtminstone en gång äfven teaterfyrverkeri, en qvarlefva från äldre tider.

Recetter erhöles dels Lönnbom och dels truppen i sin helhet. Dessutom gafs ett spektakel till förmån för Willinska Fattigfriskolan, hvilket inbragte i ren behållning 100 rdr 32 skill. riksgälds.

Det förtjenar slutligen påpekas, att en lucka i spel-listan förekommer mellan den 21 Juni och 8 Sept. Man slutade med andra ord dagarne före midsommar, hvilket lätt nog förklaras, men mera besynnerligt är att man icke återupptog representationerna till den vanliga Augustimarknaden, utan först i September.

E. S. Gillin ^{11/4}—^{15/4} 1821.

Under de närmast följande tvenne åren, efter det Strömberg med sitt sällskap uppträdt på scenen vid Sillgatan, nedsjönk denna teater till en skåde-bana för lindansare och gycklare. Den som härmed gjorde början var vår gamle bekante Gillin, hvilken gaf följande representationer, efter annonser i Götheborgs Tidningar och Aftonbladet.

- 1821 Onsd. ^{11/4} Uppföres på Mindre Theatern af den s. k. oförbrännelige Artisten *Gillin* vid sin genomresa, Ett stort divertissement i 3 a. bestående af Experimental Physik, som vidare kan ses af Affischen. Kl. 7—¹/₂10.
- » Sönd. ^{15/4} Uppföres af Artisten Gillin och dess familj ett stort divertissement, hvaruti Demoiselle *Gillin* kommer i synnerhet att utmärka sig med sin styrka i sina balanceringar som hon har den äran att visa för första gången: med en pyramid hvarpå stå 12 brinnande vaxljus, och dervid gör sina vändningar genom 2:ne tunnband m. m. Spektaklet slutar med Den lustige skomakaren, liten tysk piece i 1 a. med en Pantomims scen af Casorti.

Föreställningarne, eller rättare den sista, belönades med följande kritik:¹

»Knappt någonsin har man i Götheborg haft ett så innerligt nöjsamt spektakel, som det hvarmed *Artisten Gillin* förl. afton undfagnade resp. Allmänheten på stadens Mindre Theater. I förpjesen roade Hr Gillin sjelf åskådarne med en hop taskspelarekonster, hvilka jemte färdighet i utförandet, fingo ett ökad intresse genom hans muntra och utförliga beskrifningar öfver hvar för sig af dem i bruten Dansk dialekt. Derefter visade Mamsellen sig i flera konstvridningar, efter löfte, och sin styrka derigenom att hon, liggande på ryggen, endast med hufvud och ben hvilande på 2 stolar, lät sätta ett smedjestäd under bröstet och 4

¹ Aftonbladet ^{16/4} 1821.

karlar smida derpå med släggor, äfvensom 4 monterade artillerister stiga på henne och aflossa gevären».

»Efterpjesen var ett ojemförligt mästerstycke af — osmaklighet och speltes på Tyska. Hvar gång skomakaren tog sig en klunk ur flaskan, och det skedde rätt flitigt, gåfvos salfvor af handklappning. Efter pjesens slut, då handklappningen något väl starkt uppblandades med hvisslingar, förkunnade Artisten, att han ej mer än för denna gång ämnade här gifva något spektakel, för hvilken förbindande artighet respektive åskådarne genom högljudda hurrarop, hvisslingar och handklappningar yttrade sin enhälliga erkänsla. Hvad som mycket ökade effekten i hela framställningen var den, icke såsom det syntes, påräknade omständigheten, att den betingade artillerimusiken, just då mamsellen skulle göra sitt bästa, nödgades aflägsna sig för en god half timma, för att som vanligt assistera vid tapto på Stortorget».

A. Caramati ^{16/10}—^{25/11} 1821.

Denne gaf med sitt akrobat- och lindansaresällskap följande representationer:¹

¹ Efter annonser i *Götheborgs Allehanda, Nyheter och Tidningar*. I *Götheb. Tidningar* ^{16/10} 1821, läses bland anmälda resande: »Gymnastiske Capellmästaren *A. Caramati* med familj och hr *Schapelin* med hustru, från Königsberg; bo hos hr *Crohn* vid Sillgatan». Enligt Tyska kyrkoboken afled ^{30/10} 1821 konstberidaren *P. Aug. Chaptini* från Holland i lungshot, 33 år gammal.

- 1821 Tisd. ¹⁶/₁₀ I afton uppföres af hr *Caramati* med sitt Gymnastiska konstsällskap på Mindre Theatern en representation, hvarvid visas skicklighet uti Lin- och Styldansning samt Trampolinsprång m. m.
- » Torsd. ²⁵/₁₀ d:o d:o. Äfven kommer en konsthäst att visa sig.
 - » Sönd. ²⁸/₁₀ d:o d:o.
 - » Tisd. ³⁰/₁₀ d:o d:o, till slut afbrännes ett brillant Theaterfyrverkeri, hvaruti mamsell *Caramati* visar sig.
 - » Fred. ²/₁₁ d:o d:o, uti sista akten gifves ett stort Bataillesprång öfver en mängd manskap, i samma ögonblick, som dessa aflossa sina gevär.
 - » Sönd. ⁴/₁₁ d:o d:o. För första gången dans på styf lina.
 - » Torsd. ⁸/₁₁ d:o d:o. Till slut en pantomim *Vildarne* kallad, som slutar med en pyramid af dessa.
 - » Sönd. ¹¹/₁₁ d:o d:o.
 - » Tisd. ¹³/₁₁ d:o d:o, recett för Willinska skolan.
 - » Fred. ¹⁶/₁₁ d:o d:o, uti sista akten visar hr *Capelini* ett stort språng öfver en Eldvagn med brillant fyrverkeri. Recett för *Capelini* som spelar *Pazozzes* (!) role.
 - » Sönd. ¹⁸/₁₁ d:o d:o.
 - » Tisd. ²⁰/₁₁ d:o d:o, för *sista* gången, till slut fyrverkeri.
 - » Sönd. ²⁵/₁₁ på fleres begäran, en representation i 7 akter.
 - » Fred. ¹⁹/₁₀. Hr *Caramati*. Äfven kommer en konsthäst att visa sig.

Priserna voro:

1:sta raden och Amfiteater 32 skill. banco, 2:dra raden 24 skill.
Parterr och Second 16 skill. samt Troisième 12 skill.

F. Kuhn & C:o ^{21/12} 1821—^{21/4} 1822.

Casortis berömda lindansare- och akrobatsällskap hade, sedan åtskilliga år tillbaka, till större delen öfvergått i händerna på konstberidaren *F. Kuhn*. Det kom nu från Köpenhamn och utgjordes af följande medlemmar: Direktör *F. Kuhn*, fru *Frichon*, fru *Winther*, fru *Therèse Petoletti* född *Casorti* — primadonna — samt mamsell *Price*; vidare bröderna *Jean*, *Joachim* och *Philip Petoletti*, — den senare sällskapets pajazzo, — herrar *Winther* — *Pierrot* — och *Frichon* samt bröderna *Price*.¹

Philip Petoletti var derjämte sångare, och han samt brodern *Joachim* gånfvö den 23 April en konsert i Bloms sal, hvarvid de bland annat utförde en dubbelkonsert för violin af *Kreutzer* samt variationer för två gitarrer af *Guillini* med accompagnement af orkester, hvarjemte den förstnämnde sjöng en aria ur *Trollflöjten* af *Mozart*.

Egendomligt nog synes man icke anlitat dem vid representationerna såsom musici, men deremot en virtuos på pedalarpa, *B. Fatcheck*, som först annonserade en konsert, likaledes i Bloms sal, men när denna blef instäld, uppträdde mellan akterna på teatern hos *Kuhn*.

* * *

Spellista.²

1821 Fred. ^{21/12} Lindansning, eqvilibrier och saltomortaler på Mindre Theatern, samt Den förtrollade spegeln eller *Arlequins graf* (*Le miroir magique ou Arlequin au Tombeau*), komisk pantomim, 2 a.

¹ *Joachim Petoletti* annonserar i Jan. 1822 om undervisning i gitarrspelning, hr *Frichon* den ^{9/1} samma år om undervisning i dans och hr *Price* och *Petoletti* den ^{30/1} om undervisning i gymnastik.

² Efter affischer samt annonser i *Götheborgs Allehanda*, *Nyheter* och *Aftonbladet*.

- 1821 Onsd. $26/12$ Lindansning, eqvilibrer och saltomortaler på Mindre teatern samt De fyra trollpackorna i oenighet eller Arlequin som en engelsk dogg af kärlek (Les quatre sorcières en discord ou Arlequin dogue Anglais par amour), stor kom. pantomim, 2 a.
- » Sönd. $30/12$ d:o d:o samt *Arlequins skelett* eller *Pjerrors förskräckelse*. (Arlequin squelette ou Les epouvantes de Pierro), stor kom. pantomim 1 a.
- 1822 Onsd. $2/1$ d:o d:o samt *Hjortjagten* eller *Arlequin informator*, pantomim, 2 a.
- » Månd. $7/1$ d:o d:o samt *Arlequin sockerbagare och Pjerro bombardör* (Arlequin patissier et Pierro bombardier) kom. pantomim 1 a.
 - » Fred. $11/1$ d:o d:o, hvaruti hr *Joachim Pettoletti* skall visa en svår exercis: han dansar utan balanserstång uti en fransk mundering, gör alla militära manövrerna, marscherar, laddar och afskjuter sitt gevär, och till slut föreställer en drucken soldat.
 - » Sönd. $13/1$ d:o d:o samt f. 2 ggn *De fyra trollpackorna i oenighet*.
 - » Tisd. $15/1$ d:o d:o samt pantomimen i 2 a. *Trollrosen* eller *Arlequin grenadier*. (Les rose magique ou Arlequin grenadier).
 - » Torsd. $17/1$ d:o d:o samt f. 2 ggn *Trollrosen*.
 - » Sönd. $20/1$ d:o d:o, då bröderna *Pettoletti* och *Price* ffg. visa sina trampolinsprång samt pantomimen *Arlequin staty*.
 - » Onsd. $23/1$ d:o d:o, fru *Frichon* visar sig på ståltrådslina i flere variationer, äfven kommer hon att accompagnera orkestern på trumma. Till slut pantomimen *Arlequin och Colombine såsom slafvar*.
 - » Sönd. $27/1$ d:o d:o samt pantomimen *Wärvarne* eller *De tre fege älskarne vid det nattliga mötet*. Spektaklet slutar med ett Theatraliskt fyrverkeri jemte en hydraulisk transparent, innehållande H. K. Maj:ts Höga Namnehiffer, förfärdigadt af hr *Winther*.
 - » Torsd. $31/1$ d:o d:o samt *Don Juan*, eller *Stengästen*, pantomim 2 a.
 - » Sönd. $3/2$ Gifver hr *Fatscheck* koncert på Mindre teatern å Pedalharpa, hvarjemte *Kuhns* sällskap uppträder.
 - » Månd. $4/2$ *Kuhns* sällskap uppträder med lindansning m. m. samt f. 2 ggn *Don Juan*.
 - » Torsd. $7/2$ Akrobatkonster och lindansning samt f. 2 ggn *Trollspegeln*.
 - » Sönd. $10/2$ d:o, mellan akterna visa sig hr och fru *Pettoletti* på dubbla linor. Till slut f. 2 ggn. *Arlequin och Colombine såsom slafvar*.
 - » Onsd. $13/2$ d:o d:o samt ffg. *Rövvarupptåget* eller *Den från kriget hemkomne sonen*, pantomim 1 a.
 - » Sönd. $17/2$ d:o d:o f. 3 ggn. *Trollrosen*.
 - » Fred. $22/2$ d:o d:o samt ffg. *Apollo* eller *Befriaren af den af Sarband enleverade herdinnan* (Appollon ou le liberateur de la bergère enlevée par Sarband), pantomim 2 a. med nya dekorationer.

- 1822 Sönd. $\frac{24}{2}$ Akrobatkonster och lindansning samt f. 2 ggn *Apollo*.
 » Onsd. $\frac{27}{2}$ d:o d:o. I tredje akten gifves det stora trampolinsprånget hvaruti hr *Jean Pettoletti* kommer att göra språnget öfver 10 och 12 man. Till slut f. 3 ggn *Apollo*.
 » Månd. $\frac{4}{3}$ d:o d:o samt f. 3 ggn *Don Juan*.
 » Fred. $\frac{8}{3}$ Recett för hr och fru *Winther*; lindansning m. m. samt f. 3 ggn *De fyra trollpackorna*.
 » Månd. $\frac{11}{3}$ d:o d:o samt f. 2 ggn *Arlequin staty*, och ffg *St. Antonii* frestelse, heroisk pantomim 1 a.
 » Sönd. $\frac{17}{3}$ d:o d:o samt f. 4 ggn *Apollo*.
 » Onsd. $\frac{20}{3}$ Recett för hr och fru *Pettoletti*. Uti första akten kommer Fru *Pettoletti* att ffg. visa sin fermité på styfva linan utan balancerstång, för det första med att kasta 3 bål-lar och sedan med 2 fanor göra flera förändringar; till slut tager hon ett tunnband med ett deri stående dricksglas fylldt med vin och omsvänger det flera gånger, samt under farten fattar glaset och har den äran dricka resp. åskådarnes välgångsskål. Derefter f. 4 ggn *Trollrosen* och till slut ett nytt divertissement »Kärligheten på landet».
 » Sönd. $\frac{24}{3}$ d:o d:o samt f. 2 ggn *Arlequin sockerbagare* och till slut f. 2 ggn *St. Antonii* frestelse.
 » Fred. $\frac{29}{3}$ Recett för hr och fru *Frichon* lindansning m. m. samt f. 2 ggn *Hjortjagten* samt f. 2 ggn »Kärligheten på landet». Sista repres. före Påsk.
 » Månd. $\frac{8}{4}$ d:o d:o samt f. 4 ggn *Don Juan*.
 » Fred. $\frac{12}{4}$ d:o d:o samt ffg. *Arlequin som kock* eller *Pierro som upptäcker fruntimrens illparighet*, pantomim 1 a.
 » Sönd. $\frac{14}{4}$ Recett för Willinska fattigfriskolan; inbragte 94:44 Rdr Rgs.
 » Månd. $\frac{15}{4}$ Equilibrier m. m. samt f. 5 ggn *Apollo*.
 » Onsd. $\frac{17}{4}$ d:o d:o samt f. 2 ggn *Arlequins skelett* och f. 3 ggn *St. Antonii* frestelse.
 » Torsd. $\frac{18}{4}$ ffg. *Arlequin chef de Bateurs de grange* ou *Protegé par l'amour en triomphe*, eller *Arlequin* som förman för Tröskare beskyddad af den triumpherande *Amour*. Stor pant. i 2 a.
 » Sönd. $\frac{21}{4}$ d:o d:o för sista ggn, samt *Arlequin* som förman för *korntröskarne*.[†]

* * *

[†] Priserna voro: 1:sta raden och Amfiteatern 40 skill. banko, 2:dra raden 32 skill. Parterr och Second 16 samt Troisième 12 skill.; »biljetterna uppvisas vid ingången för fru *Kuhn*».

I *Göteborgs Allehanda* $\frac{5}{3}$ 1822 läses: Som man observerat att vid Spektakelaftnar trängseln i källarrummen på lilla komedihuset besvärar flere af dem, som önska Rafraischementer, har man, för att förekomma detta, äfven upplåtit hvarje Spektakelafton tvenne rum i undra våningen, dörren till venster, tecknade med »*Abonnerade Rum*».

Föreställningarne synes fallit allmänheten i smaken och en insändare yttrar om desamma följande:¹

»Sedan Hofsekreterare *Åbergsson* lemnat Götheborgska Teaterscenen, har man sett Herr *Kuhn* uppträda med sitt sällskap, en utgrening af den gamla välkända *Cassortiska* truppen. Åt hvarje vän af det oskyldiga nöjet, skall visserligen detta sällskap, åtminstone till en del, återskänka hvad i Herr *Åbergsson* förlorats, och redan uti de prof, som sällskapets elever i sin konst förevisat, läser den uppmärksamme betraktaren af det sköna, först hvad menniskonaturen förmår i allmänhet, och sedan det allvarliga bemödande, hvarmed man söker roa en upplyst, konstälskande menighet».

»Af alla eleverna uti lindansning intager visserligen Fru *Pettoletti* första rummet. Det är ej dess oklanderligt vackra växt och dess stolta gång man härvid erinrar, det är blott den uppmärksamhet, den ihärdighet, den verkliga styrka och den fermité som hon visar. Af alla de representationer, som hittills gifvits, var visserligen Onsdagens den bästa, ehuru den ej så allmänt som vanligt var frekventerad. Fru *Pettoletti* utmärkte sig der såsom dansande på linan en svårare Rondo Allegro med fullkomlig observation på musikens takt. Aldrig har konstälskarens väntan mera kunnat motsvaras, och den uppmuntran han här gifver danseusen skall visserligen blifva en anledning att hon ännu mera söker förhöja glansen af den konstgren hon bearbetar».

»Man kan ej heller annat än tilldela Herr *J. Pettoletti*, hvilken dansade med träskor, det bifall som hvarje lycklig konstnär förtjenar, då man hos honom finner den balanciva hållning och styrka, som bör utmärka en lindansare i sin höjd och i sin storhet».

»Dernäst faller omdömet på Fru *Frichon*. Hvad allmänheten i henne förlorar såsom danseuse på linan, får den ersatt genom den utmärkta skicklighet hvarmed hon visar sig på ståltrådslinan. Att ett fruntimmer t. ex. afskjuter en dubbelbössa, stående blott med venstra foten på linan och likväl ej genom kontusion förlorar balansen, är i sanning mer än aktningsvärdt».

»Herr *Ph. Pettoletti* utför Pajazzos role temligen bra. Visserligen äro hans termer nog enformiga, men dock smakfulla, och man förmodar att man framdeles skall få se honom stiga i bearbetningen af sin talent».

¹ *Aftonbladet* 25/1 1822.

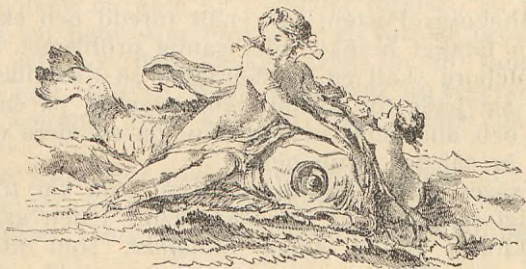
»Pantomimen, som sistlidne Onsdag uppfördes, var kanske ock den bästa man sett hittills, ty man saknade der de evigt enahanda former, under hvilka ännars de tysta rollerna vanligen utföras; här herskade ett slags mångfald som förtjusade, så mycket nemligen som en tyst, mimisk aktion kan göra det».

»Pierros rol utför Herr *Winther* äfven oklanderligt, dock likväl ej så lyckligt som Herr *Casorti* vid sin härvaro gjorde detsamma. I afseende på Saltomortalsprången kan man ej annat än falla i förundran, först öfver sällskapets skicklighet, och sedan öfver den vighet, styrka och jemnvigt som menniskokroppen kan förskaffa sig».

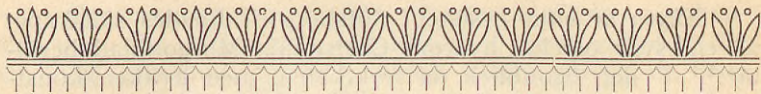
»Men tadlas bör, ej utan skäl, ett oskick som man anmärkte redan under Herr Åbergssons vistelse i Göteborg, men som nu stigit till sin höjd: att nemligen en hop sämre personer, härstammande från pöbelns slägte, eller åtminstone liknande det uti seder och bildning, intränga sig eller rättare få fritt tillträde på Parterr, blott för att blandas tillsammans med de verkliga hyfsade, och således förhöja sin ära och nedsätta de senares. För en smakfull spektatör skall alltid en vue af dessa elegansens missfoster blifva obehaglig och i synnerhet då man besinnar, att det just är parterrens ledamöter, som ega odelad rätt att bedöma ett utfördt teaterstycke, bland hvilka dessa »kunnige» män nu finnas. Att förekomma detta onda, kunde visserligen ske genom en uppmärksam eftersyn af biljettförsäljerskan, att ej parterrbiljetter utlemnades till andra personer än verkliga hederligt folk. Möjligheten häraf kan man med så mycket större skäl påstå, som det fruntimmer, hvilket nu är privilegerad biljettförsäljerska, säkerligen efter ett flerårigt vistande i denna stad eger kännedom af åtminstone den hyfsade folkklassen, och någon annan får ju ej komma ifråga vid inträdet på parterr. Men då denna äskade uppmärksamhet kanske skulle medföra flera olägenheter, så kunde troligen det ifrågavarande onda afhjelpas derigenom, att priset på en parterrbiljett förhöjdes t. ex. med 8 skill. banko. Härigenom skulle ej blott en behörig proportion uppkomma mellan priserna å biljetter för parterr och sekond, utan man tror äfven att den omdömesegande platsen på teatern skulle stiga i anseende, och kunna en gång återtaga den rättighet, hvilken uteslutande tillhör densamma.

Wän af det sköna och rätta.»

Några år efter besöket i Göteborg drabbades sällskapet af en svår olycka, hvarom Christiania Morgonblad berättar:¹ »I det ögonblick då fraktbåten, med hvilken konstberidare *Kuhn* och dess sällskap, 9 personer, skulle afgå från Arendal till Christiansand, kantrade den; Madame *Stella* med sina 2:ne små barn omkom, de öfriga räddades med möda. Till hjälp för Hr *Kuhn*, som miste sin knappa kassa och mycket saker och kläder, har Arendalsborna insamlat omkring 100 Spdr, samt gäfvit en del linne och gångkläder till de olycklige».

¹ Återgifvet i *Aftonbladet* i Göteborg den 17/5 1828.

Maskeradbaler 18/11, 27/12 1822.

I brist på annat använde man på hösten detta år teatern såsom danslokal, och Måndagen den 18 Nov. gafs sålunda en maskeradbal i »Mindre teaterns salong», som, enligt Götheborgs Posten, var »nätt inredd och eklärerad», men balen fätaligt besökt: »det gamla problemet, huru och hvar i Göteborg skall en maskeradbal så tillställas, att den kan bära sig både för tillställarens anspråk på en beskedlig vinst, och alla, som bevista den, på ett mera valdt sällskap? — är således ännu olöst».

Det säges icke uttryckligen hvem som var tillställare, men troligtvis hafva vi att söka denne i den gamle f. d. teaterdirektören *Johan Anton Lindqvist*, som åtminstone Onsdagen den 27 Dec. annonserade en dylik på samma ställe. Det heter i inbjudningen: »Alla anständigt klädda masquer ega rättighet att freqventera denna masquerad; Redoutegolfvet har blifvit tillökt, och sträcker sig öfver Amphiteatern, så att konversation är lika öppen med hela första radens loger. Uti rummen vid Theatern serveras med varm och kall mat, kaffe, the och alla sorters tillåtna liqueurer».

J. B. Balabrega ¹⁹/₁—⁷/₂ 1823.

Förevisade sitt »mekaniska konstkabinett», hvaribland:
»ett monument, hvaruppå finnes en pelare uppå
hvilken en kula är i ständig rörelse; en mekanisk
chiffonier, en figur som föreställer en turkisk provisor, som
kommer och gör flere konststycken» m. m. samt optiska
föreställningar, såsom »Hans Maj:t vår nu regerande Aller-
nådigste konung, som kommer framridande på sin krö-
ningshäst».

Äfven hade han vaxkabinett, med bilder af »Napoleon
Bonaparte och hans son f. d. konung af Rom, Fredrik den
store, Blücher, Turkiske kejsarens favoritsultaninna» m. fl.

Gustaf Fredrik Åbergsson och m:ll Haglund

20/3 1823.

O visst af hvad anledning hade på våren detta år hitkommit teaterdirektör Åbergsson och en af hans sujetter, mamsell Haglund, hvilka gäfvo Torsdagen den 20 Mars på mindre teatern en representation, dervid uppfördes:

Ariadne på Naxos, melodram i en akt af Brandes, efter en bearbetning af Gerstenbergs kantat med samma titel, öfversatt af ordningsmannen vid Dramatiska teatern Johan Petter Stolpe, samt med musik af Benda. När annonsen påstår att den nu gafs »för första gången», så är detta oriktigt, ty den spelades 4 gånger under åren 1806—1807. Theseus roll utfördes naturligtvis af Åbergsson, och Ariadnes af m:ll Haglund.

Derefter kom en konsertafdelning, upptagande 1) Overture 2) Violinkonsert af Lafont utförd af den i stadens musikaliska lif mycket betydande *Carl Fredrik Braunstein* och 3) solo för valdthorn exeqveradt af den likaledes här bosatte *Georg Fredrik Molau*.

Slutligen

Bikten, komedi i en akt af Kotzebue, antagligen öfversatt af Carl Wildner. I denna lilla pjese spelade Åbergsson baronen, och m:ll Haglund baronessan.

Josef August Lambert $\frac{8}{7}$ — $\frac{23}{7}$ 1823.

Det var senast hos Lindqvist vi träffade Lamberts namn, på hösten 1817. När sällskapet derefter upplöstes, är det antagligt att Lambert, ungefär samtidigt, bildade egen trupp, åtminstone känner man att han var teaterföreståndare 1819, då han i spetsen för ett sällskap uppträdde i Uddevalla. Sällskapet första älskarinna var då *Minchen Strömberg*, odödliggjord under sitt verkliga namn i August Blanches qvicka monolog »Den gamla aktrisen», — hon som yttrar:

Än hör jag bifallsropen skalla
som vågen i det vilda haf,
när vi en gång »Herman von Unna» gaf
i Uddevalla.
Ej fanns en blick, som der förmådde vara torr,
när jag tog in förgift och dog som Ratibor».

I monologen får *Minchen*, som bekant, mottaga ett friarebref från sin forne kamrat *Sjövall*; det uppgifves att båda varit kamrater och att båda uppträdt i Uddevalla, *Sjövall* såsom truppens förste älskare medan fru *Margareta Boberg* spelade mere noble.¹

Erasmus Petter Sjövall, född i Ystad den $\frac{21}{6}$ 1803, der fadern var handlande, medan modern tillhörde den ansedda skånska släkten *Wählin*; han blef student i Lund vårterminen 1818. Då emellertid *Sjövall* år 1819 endast var 16 år gammal är det föga troligt att han redan nu uppträdt i

¹ Båda damerna lemnade här af en eller annan anledning sällskapet och kvarstannade i Uddevalla, *Minchen Strömberg* dock ej någon längre tid, ty hon promenerade efter en månad till fots till *Venersborg*, der hon bodde till sin på 1820-talet inträffade död, uppehållande sig med språkundervisning. Fru *Boberg* åter förblef *Uddevallabo* hela sitt återstående lif, utöfvande en gagnelig verksamhet såsom barnlärarinna. Hon var född i *Östergötland* och afled den 23 Juli 1867, i den höga åldern af 88 år.

Uddevalla, och allra minst såsom förste älskare; sannolikare är att han inkommit vid truppen ett par år senare, och möjligen icke förr än vid tiden för densammas uppträdande nu i Göteborg. Han blef i alla händelser en användbar skådespelare, och var till och med författare till det länge, och med bifall, gifna stycket »Kotzebue och Sand», äfvensom till en på Jönköpings teater, den $14\frac{1}{5}$ 1826, framsagd prolog i anledning af prins Carls, sedermera Carl XV, födelse. Slutligen blef han egen teaterföreståndare. Det som emellertid beredt honom ett vida känt namn är hvarken hans talang som skådespelare och författare, eller hans egenskap af teaterdirektör, utan det att han delade samma lott som Minchen Strömberg, att nemligen förevigas af August Blanche i dennes mästerliga lustspel »Ett resande teatersällskap», i hvilket Sjövall ju uppträder såsom bandets direktör.

För att återkomma till den Lambertska truppen, som nu befann sig i Göteborg på Teatern vid Sillgatan, så tillhörde den onekligen de sämre bland landets teatersällskaper, och innehade i detta fall samma rang som det Lönnbomska; Wildners och Ståhlbergs åtnjöto deremot rätt godt anseende.

Truppen kom närmast från Varberg, och utgjordes af följande personer, så vidt man kan döma derom efter affischerna:¹

Direktör: *Josef August Lambert.*

Aktriser: Fru *Rebecka Lambert* född *Jacobson*,

Mamsell *Hesselgren*,

» *M. Dahlgren*,

» *L. Dahlgren.*

Aktörer: *Erasmus Petter Sjövall*,

Mittag,

Carl Johan Hjelmstedt och

eleven *J. R. Fehrnrström.*

Det var sålunda ett mycket litet sällskap, endast 9 personer. Bland dessa märkes fru *Rebecka Lambert* född *Jacobson*, som i Björneborg den $2\frac{1}{11}$ 1820 blifvit gift med direktören för truppen; hennes son, eleven *J. R. Fehrnrström*, synes nu hafva tagit sina första steg på tiljorna. Förut alldeles obekanta äro dessutom aktören *Mittag* samt mam-

¹ I *Aftonbladet* 8/7 1823 finnes bland anmälda resande: Teaterföreståndare *Lambert* med fru samt aktören *Sjövall*, från Varberg, boende i Bloms hus.

sellerna *L. Dahlgren* och *Hesselgren*; den senare torde möjligen vara dotter af aktören *E. S. Hesselgren* och dennes hustru *Charlotta Waltman*, hvilka uppträdde hos *Carl Stenborg* under dennes vistelse i Göteborg hösten 1806.

Mamsell M. Dahlgren var deremot bekant sedan *Lindqvists* första sejour på stadens nya teater, och *Carl Johan Hjelmstedt* hade äfven tillhört *Lindqvists* sällskap, men ännu längre tillbaka, eller terminen 1812—1813; eget nog omtalas icke hans fru, *Hedvig Charlotta Hjelmstedt* född *Neidel*.

* * *

Spellista.¹

- 1823 Tisd. ^{8/7} på Mindre Theatern *Skräddaren Fipps* eller *Det farliga grannskapet*, samt ffg. *Kärlek och vänskap i allians* och till slut *Bigten*.
- » Fred. ^{11/7} på Mindre Theatern ffg. *Den förtrolige* eller *Den sanna ängern*, dram 1 a., derefter *Talentprovet* eller *Man gör så godt man kan och intet som man vill*, komedi proverb 1 a; till slut *Fintlighet och list*, kom. 1 a.
- » » ^{18/7} ffg. *Den girige* eller *Vänskap* och krut göra underverk; derefter *Egendomen vid landsvägen* och till slut *Enklingen* eller *All sorg har en öfvergång*. Emellan 2 och 3 piecerne exequerar *Hr Molau* ett thema med variationer för valdthorn, komp. af *Hr Braunstein*.
- » Tisd. ^{22/7} f. sista ggn *Bergsbyboarne*, kom. 2 a. hvarefter *Joerisse* eller *Det ena är ej likt det andra*, kom. 2 a. Till slut ett Afskedsdivertissement, dediceradt till Götheborgs wördade Publik.

* * *

Det var, som man finner, ett ytterst flygtigt besök sällskapet nu aflade, och under de två veckor vistelsen här räckte, gaf man endast 4 representationer.

Programmen för dessa spektakler voro af underordnad värde, och förete endast en sak som förtjenar omnämnande. Man gaf nemligen ett drama af *Knud Lyne Rahbeck*, den berömde danske kritikern och estetikern, som inlagt så stora förtjenster om den danska litteraturens utveckling. Han tillhörde emellertid det 18:de århundradet, ehuru han dog först 1830, och denna, en förgången tids smak åter-

¹ Efter affischer samt annonser i *Aftonbladet*.

finner man äfven i *Den förtrolige*, som i L. P. Wåhlns öfversättning fått bititeln »eller *Den sanna ångern*».¹ Den genomhederlige hufvudpersonen i pjesen, Ädelsköld, spelades af Sjövall; den förförda och öfvergifna Carolina Ekfelt af fru Lambert, och den lättsinnige Grefve Wallenberg af Lambert.²

Biljettpriserna voro: 1:sta raden, 2:dra radens fond och Amfiteatern 32 skill. banko, 2:dra radens sidologer 24 skill. Parterre och Second 16 och Troisième 12 skill.

De offentliga nöjena voro, under höstens lopp, af mycket anspråkslöst slag, med undantag för en konsert som föranstaltades i Bloms stora sal af Günther och Braunstein. I öfrigt kunde man bese det menageri som visades »på Hr Lacks tomt i hörnet af Köpmangatan», der man fick göra bekantskap med en »dromedarius, uf, skunk, papegojor, apor, piggsvin och en björn».

Tvifvelsutän hade äfven eqvilibristen *Caramati* fullt hus vid de representationer, som han gaf den 10:de och 15:de Aug. på teatern vid Sillgatan, med sitt »Gymnastiska konstssällskap», bestående af »trampolin-, tråd-, lin- och stytledansare». Särskildt sistnämnde dag gafs en »före-

¹ Tryckt i Lund 1797; öfversättningen säges vara gjord »Med förändring till Svenska Theatren». I hufvudstaden synes, att döma af Dahlgrens Anteckningar om Stockholms teatrar, något arbete af Rahbeck aldrig kommit till uppförande.

² Sjövall återgaf för öfrigt Ryttmästare Thurn i Bergsbyboarne, samt Knut Rasmussen nämndeman i »Den girige eller Vänskap och krut göra underverk».

ställning i 6 akter, då äfven lilla hästen förevisas och i sista akten ett briljant fyrverkeri».

Sällskapet utgjordes af Herr och Fru Caramati, deras barn *Frans* och *Anton*, samt »lilla mamsell *Caramati*»; vidare Herrar *Saidler* och *Capelini* samt »lilla Höglom».

Josef August Lambert ^{3/10}—^{16/11} 1823.

Redan efter två månader återkom truppen till Göteborg, men sammansättningen hade numera undergått ett par förändringar, i det att Hjelmstedt synes hafva öfvergått till Djurströms sällskap, der han återfinnes åtminstone i slutet af nästa år; deremot hade några andra krafter tillkommit. Truppen utgjordes sålunda af:
Direktör: *Josef August Lambert*.

Aktriser: Fru *Rebecka Lambert* född *Jacobson*,
Mamsell *Hesselgren*,
» *M. Dahlgren*,
» *L. Dahlgren*,
» *Th. Dahlgren*.

Aktörer: *Erasmus Petter Sjövall*,
Miltag,
J. R. Fehrström,
Lundholm,
Olof Norring,
Fredrik Julius Widerberg och
C. Dahlgren, hvarjemte man nästan kan säga att

Jonas Sundman tillhörde sällskapet, då han medverkade vid icke mindre än 7 representationer af de 13, som spelterminen omfattar.

Mamsell *Th. Dahlgren* hade 1820—1821 varit anställd hos *Strömberg*, och 1822 hos *Åbergsson*, men var för öfrigt obekant; förmodligen var hon syster till de båda andra aktriserna med detta namn, äfvensom till den nykomne skådespelaren *C. Dahlgren*, hvilken måhända var fullständig nybörjare; han kallas på affischerna »Herr» *Dahlgren* ända till den 2 Nov., men derefter »elev».

Om aktören *Lundholm* hafva vi oss ingenting bekant förut; han spelade sådana roller som *Jacquinet* i »Grefven af Castelli», en officer i »Den försonade fadren», dans-

mästare Glisade i »Fadern för tillfället» och andra underordnade partier.

Till dessa nya krafter komma två äldre, förut bekanta, nemligen *Olof Norring* och *Fredrik Julius Widerberg*. Den förre hade, som vi veta, ett par år varit anställd hos Åbergsson; den senare åter hade icke varit i Göteborg sedan 1818, då han uppträdde hos Lindqvist, men lärer året derefter, och kanske längre, tillhört Bonneviers sällskap. Det förtjenar, med afseende på honom anmärkas, att affischerna aldrig under nu ifrågavarande sejour nämna honom annat än som »Hr Widerberg»; man skulle sålunda kunna gissa på Henrik Wilhelm Widerberg, lika väl som på Fredrik Julius, men det synes oss antagligare att det varit den senare.

* * *

(Spellista.¹

- 1823 Fred. 3/10 *Grefven af Castelli*, skåd. 3 a. samt *Pastoratet* eller *Den raka vägen är den bästa*, kom. 1 a.
- » Sönd. 5/10 *Plånboken* eller *Den trogne undersåten*, skåd. 3 a. samt *Jocrisse*, kom. 2 a.
- » Onsd. 7/10 *Den försonade fadern*, dram 3 a. af Lindegren, samt *Skräddaren Fipps* eller *Det farliga granskapet*, kom. 1 a.
- » Fred. 10/10 ffg. Hugo von Hochberg eller *Den ädla uppoffringen*, skåd. 5 a.
- » Sönd. 12/10 *Bergsbyboarne*, kom. 2 a. samt ffg. *Fadern för tillfället* eller *Den narrade Sugroth*, kom. 2 a.
- » Torsd. 16/10 ffg. *Kotzebue och Sand* eller *Den hämnande fanatismen*, skåd. 3 a. samt *Fintlighet och list*, kom. 1 a.
- » Månd. 20/10 f. 2 ggn *Hugo von Hochberg*.
- » Torsd. 23/10 *Susanna i Babylon* och *Crispinerna*.
- » Sönd. 26/10 ffg. *Twillingarne från Bergamo*, f. 2 ggn *Fadern för tillfället* samt *Sterbhuskamreraren Mulpus*.
- » Torsd. 30/10 *Den svartsjuka Neapolitanaren*, dram 3 a. af Gustaf III, samt *Sockenskräddaren* eller *Den förmente prinsen*, kom. 1 a.
- » Sönd. 2/11 *Den girige*, kom. 1 a., samt *Kärlek och vänskap i allians*, kom. 1 a., derefter *Enklingen* eller *All sorg har en öfvergång*, komedi proverb 1 a. och till slut *De olycklige* eller *Falksläkten*, kom. 1 a.
- » Torsd. 6/11 *Recett för Hr Sundman: Konstmakaren den första*, kom. 3 a. samt *Talentprofvet*, kom. 1 a.
- » Sönd. 9/11 ffg. *Trollet*, kom. 4 a. samt f. 2 ggn *Pastoratet*.

¹ Efter affischer samt annonser i *Göteborgs Allehanda* och *Aftonbladet*.

1823 Sönd. ^{16/11} f. 2 ggn *Falckarne* eller *Den olyckliga släkten*, kom. 1 a. samt flg. *Flickorna* eller *Wänskap på prof*, kom. 1 a. derefter *Den fattiga familjen* eller *Den okände välgöraren*,¹ dram 1 a., öfvers. af fru Qvillströmers, och till slut f. 2 ggn *Sockenskräddaren*. Med denna representation upphöra Spektaklerne för denna sejour.

* * *

Om repertoaren är icke mycket godt att säga; den bjöd nästan uteslutande på gamla möglade relikter, sådana som »Den försonade fadern», som icke spelats här senare än 1814, »Flickorna eller Wänskapen på prof», senast uppförd 1812, »Sterbhuskamreraren Mulpus» med anor ända från 1791 o. s. v.

Af de fyra, förut obekanta arbeten, som nu ingo öfver scenen, var Sjövalles *Kotzebue och Sand* eller *Den hämnande fanalisten*; möjligen en bearbetning af L. Hiepes pjes med samma namn.

Om värdet af de gifna arbetena var obetydligt och ej förtjent af ett närmare ingående, så gaf deremot utförandet anledning till en rätt liflig tidningspolemik. Då Jonas Sundman den 6 Nov. erhållit en recett, hvarvid uppfördes »Konstmakaren den förste» och »Talentprofvet», kastade sig genast *Götheborgs Dagliga Annonsblad* öfver de uppträdande med en våldsamt kritik.² Denna bemöttes i *Aftonbladet* för den ^{13/11} med ett icke mindre skarpt svar:

¹ Först hade annönserats i Götheborgs Allehanda: flg. När trumpeteten går är allt betaldt, men utbyttes mot »Den fattiga familjen» enligt annons i *Aftonbladet* ^{13/11}.

² De spelande i »Konstmakaren den förste» voro:

Baron Caspar von Wäderflygt...	<i>Widerberg</i>
Felix, hans guvernör.....	<i>Norring</i>
Chripina von Brummenback ...	<i>Sundman</i>
Charlotte, hennes dotter	M:ll <i>Hesselgren</i>
Lisette, dennas kammarjungfru	Fru <i>Lambert</i>
von Hagelsvärm	<i>Lambert</i>
Josias Mulkus	<i>Sjövall</i>
En hårfrisör	<i>Miltag</i>
En betjent.....	Eleven <i>C. Dahlgren</i> .

Såsom ett bidrag till Sjövalles lefnadsteckning må nämnas att han denna termin spelade, förutom ofvanstående, följande roller: titelrollen i »Grefven af Castelli», Edvard von Mildau i »Plänboken», Wilhelmi i »Den försonade fadern», Kuno von Hohenstein i »Hugo von Hochberg» (äfvansom en eremit i samma pjes), Carl Grönfeldt i »Fadern för tillfället», studenten Sand i »Kotzebue och Sand», Don Fernand i »Den svartsjuka Neapolitanaren», Johan Falck i »Falckarne», Linde i »Trollet», en skolmästare i »Pastoratet» samt målaren Walsain i »Den fattiga familjen».

»Skomakare blif vid din läst.

»Man kan ej annat än beundra den högt upplyste Domaren; som på Skriblernas bräckliga thron nyligen uppstigit, för att med sitt för dagen *kanske* gällande magtspråk rättvist (det förstås) bedöma det till Herr Sundmans fördel gifna spektakel, men likväl hoppas man att den voluminösa mannen förlåter att man erinrar honom om ett och annat misstag, och om man skulle tro malicen, (som likväl af den rättänkande aldrig bör tros), så torde man finna i detta *skonsamma* corrigerande af pjesen en nog litet förborgad afundsjuke, och ett ej fullt tillfredsstäldt *hämdbegär* mot vissa personer, ty, såsom besynnerligt vill man endast anmärka, att Herr *Mittag*, som äfven spelte med samma afton, ej blifvit nämnd, hvilket med mycket skäl bort ske, då han åtminstone ingenting mindre än briljerade i den röl han exeqverade».

»För öfrigt, hvad Herr *Widerbergs* kostym angår, så tror man att den var enlig det nu antagna mode, och således för scenen passande, såvida den högt upplyste domaren ej vill att han skulle visa sig i broderad Petit-Maitre-kostym, med Pungperuk och stora Sko-spännen, bruklig för 70 år sedan».

»Hvad Herr *Norring* beträffar lär Tit. — i anseende till det tadel honom tillägges för sin »jämrande ton» — förlåta att man tror Tit. ej vara synnerligt hemma i kunskapen om huru en gammal mans röl, nedtryckt af sorger och ledsnad, bör tagas».

»Detsamma omdöme gäller äfven i afseende på Tit. kritik om Mamsell *Hessलगren*; om Tit. gjort sig mödan att vid genomläsandet af pjesen, äfvensom vid representationen af densamma, något mer studera karaktären utaf den röl hon exeqverade, så skulle Tit. funnit hvad nu förmodligen ej blifvit uppdagadt, att älskarinnan i pjesen är en flicka utan den minsta verldskännedom, och af ganska medelmåttig uppfostran, som af en gammal behagsjuk mor alltid förhindras att deltaga i de, för andra flickor vid hennes ålder, tillgängliga nöjen. Då Tit. eftersinnat detta, hoppas man att Tit. i detta fall ändrar sitt omdöme, såvida att Tit. ej liknar kräftan, hvilken, då hon söker gå framåt, likväl beständigt skrider baklänges».

»Hvad Direktör *Lambert* angår, tror jag honom vara så mycket höjd öfver både Tit. sjelf, som dess misslyckade kritik, att han förmodligen anser det vida under sig att besvara Tit., med möda framkrystade qvickheter».

»Vidare får man erinra den »store» mannen, att hvad Herr *Sjövall* beträffar, i afseende på prononciation af svenska språket, man för det första bör hålla sig till sanningen, ty då man ljuger, och det blir bevisligt att man det gör, bör man tacka Gud om man ej får värre skrapa än Åsnan i Lejonhuden. Herr *Sjövall* har aldrig, hvarken på eller utom teatern, sagt *Störm*, ty dertill är han för mycket kännare af nationalspråket, och hvad *Värm* och *Ärm* beträffar, torde Tit. erinra sig att han är skåning, och således ej rår för ett fel, som genom födseln blifvit tilldeladt. Likväl vill man erinra, att en, som bryter *något* på en provincialdialekt, äfven med tiden kan blifva lika skicklig för scenen som de, hvilka — genom ett längre vistande i Stockholm tro sig vara fullkomliga — likväl det oaktadt framstamma omeningar och det till och med på teatern».

»Slutligen får man lemna den »snillrike» talaren det välmenta råd, att hädanefter tänka först och skriva se'n i stället för att skriva först och tänka se'n. *Opartisk*».

Den förre insändaren gaf dock ej vika utan försvarade sitt anfall, talande om artister af rang, som fordom uppträdt i Göteborg, mamsell Lindqvist d. y., mamsell Widerberg, Svanelius och andra, och kommer derefter till Lönnbom, »som flackar kring i landsorten med ett slags teatersällskap», samt slutligen till de närvarande, af hvilka han finner Norring ömklig, hvilket »kanske är orsaken hvarför han så ofta flyttar från en teater till en annan». *Sjövall*, menar han, har verkligen sagt »störm»; men, medgifvande att denne icke rår för att naturen nekat honom förmågan att rätt uttrycka sig, önskar kan dock, just därför, att *Sjövall* måtte valt ett annat yrke, der hans skorrande röst intet betyder».

För öfrigt synas representationerna varit temligen bra besökta, hvilket deremot icke var händelsen med de på nya teatern, der Carl Wildner spelade sedan den 14 okt. Om förhållandena vid båda scenerna finnes ett samtida tidningskåseri, som är af rätt mycket intresse, äfven medan deri beröres åtskilliga andra Göteborgsinteriorer.¹ Det heter:

»Samtal mellan några de Fria konsternas vänner».

A. Vi råkas väl i afton på spektaklet?

B. På spektaklet? Dit går man sällan nu för tiden.

C. Det är nästan urmodigt.

A. Så synes det verkligen, då man besöker vår *Stora* teater: den *Mindre* deremot är temligen jemt besökt.

¹ *Aftonbladet* 15/11, 17/11 1823.

D. Och vet Ni hvad, mina herrar! hvaraf det kommer sig?

A. Det har en hel månad varit mig en gåta.

D. Jo, ser Ni, min herre! På den *större* uppföres endast sådana stycken, som väl hvar och en *begriper*, men ej hvar och en *fördrar*. Herr *Wildner* synes ha en deciderad smak för det slags pjäser, der sanningen uppträder *obeslöjad* och det fina skämtet roar sig på det *löjligas* bekostnad.

A. Men min Gud! att *allmänt* väcka en sådan smak, är ju ändamålet med skådespel öfver hela världen?

D. Kan väl vara, men ej här.

B. Skall man då betala penningar för att få höra, hvad man längesedan vet?

C. För att se sig sjelf copierad efter naturen?

D. Som par exemple *Ryktet*. — Obegripligt att br *Wildner* för andra gången gifvit detta stycke! Det kan man kalla att sätta sig i opposition mot noblessen.

B. Åtminstone den del af allmänheten, som förstår något.

C. Ha herrarne sett det der »*Ryktet*»?

B. Inte jag.

D. Jag ej heller. Jag lät genom tredje man fråga en af aktörerna hvartill pjesen dugde, och erhöll därigenom den upplysning, att hufvudpersonerna utgöras af tvenne bröder, begge handlande. Den ene som är en *god* stackare, och *följaktligen ej särdeles rik*, har ett dåligt rykte, då den andre deremot, som genom *lurendrejeri* och *tullförsuñning* förvärfvat sig en ovanlig förmögenhet, öfver allt passerar för en *hederlig* och *solid* man.

En fatal händelse upptäcker emellertid den senares rikedomskälla, och ett betydligt parti förbjudet gods anhålles af gränsbevakningen. Beslagtagaren, en vid nämnda bevakning anställd officer, afskickas för att försäkra sig om lagbrytarens person, men initialbokstafven på de båda brödernas namn, *Fredrik* och *Ferdinand*, ger anledning till ett misstag, och man är på väg att för den skyldige arrestera den oskyldige, hvilket så mycket lättare kunnat ske, som denne senare, för att sauvera sin brors en gång stadgade rykte, vill uppoffra sin egen välfärd, och rakt emot sanningen synes medgifva, att de förbjudna varorna verkligen tillhöra honom. Man är likväl öfvertygad om motsatsen, och då den sannskyldige brottslingen märker detta, försöker han, medelst föregifvande att hans brors förnamn *Fredrik* också börjas med F., dela misstankarne, och, då detta ej lyckas honom, flyr han, polisens vaksamhet till trots.

B. Ock så vidare — ha ha ha! Det der är ju rätt vanligt.

C. Sådant passerar ju alla dagar.

A. Då vore i sanning både staten och menskligheten att beklaga, eller hvem kan väl gilla den elake broderns sätt att umgås med lagar och författningar — hans åsidosättande af hvad han var vänskapen och brodersbandet skyldig?

B. Hvarför inte? Man är sig sjelf närmast, och när den ene brodern nu en gång fått ett dåligt rykte, och dertill var nog dum att sjelf vilja ikläda sig förbrytelsen. —

C. Så hade hvar och en gjort detsamma som den andre, och helt behändigt dragit sig ur spelet.

A. Äro många af samma tankar som herrarne?

B. (Afbrytande) Alla, min herre! Alla!

A. Då förefaller det mig ej mera besynnerligt, att representationerna å vår Stora teater så litet frekventeras. Men säg mig då, hvarmed hr *Lambert* förmår locka allmänheten till den Mindre?

D. Jo, ser Ni, det är något helt annat det, min herre! Hr *Lambert*, som ej stort bekymrar sig öfver kritiken, han kan med ett enda ord komma alla sina spektatörer att gapskratta, och häri ligger det sökta. Han kan uppföra hvad han vill, blott han sjelf spelar med.

B. (till D) Minns Ni härömdagen *Fadren för tillfället*?

C. (med entusiasm) Då han med näsduken drog upp de tre biljardbollarne?

Alla (utom A) Ha — — ha — — —!

A. (för sig sjelf) Jag märker nog att jag råkat ut för trenne narrer. — (högt) Men, mina herrar! Om det på det viset fortfar, så blir ju hr *Wildner* obligerad upphöra med sina spektakel, och den sköna teatern, med alla sina vackra dekorationer, kommer att stå öde.

B. Ja, än sen då?

A. Men begripa herrarne då inte, att aktieegarne härpå förlora mest.

C. Aktieegarne tänka som vi, min herre! Öfvertyga Er sjelf! De gå lika litet dit som vi — — De se hellre *Mulpus* än *Ryktet* och dess likar. — (i det han ser på sitt ur) — Men för tusan klockan är redan 6, och då kastar man bort en häst hos — —

B. Då måste jag till virabordet.

D. Följ i stället med mig, mina herrar! Biribibanken från A — s är i staden.

B. och C. (på en gång) Åh, för tusan! Hvar, hvar?

D. Hos — — i tredje våningen, men tyst, tyst att ej Fiskalen får veta det.

B. Ack, min Gud, det är ett annat spektakel!

C. Vi flyga dit!

Alla (utom A.) Vi flyga, vi flyga!

A. (ensam) Flygen, flygen, gode herrar, bränn bara inte upp vingarne på Eder! (efter en paus) — — Det der var helt simpelt trenne galningar! Deras ton kan omöjligen vara den rådande! — Eller skulle väl de män, som gjort sig en ära af att med så betydande bidrag understöddja ett stort företag, nu kunna neka det en gård, som till dess vidmakthållande och beredande af deras egen fördel oundvikligen erfordras? Nej aldrig! Göteborgs *upplysta* allmänhet skall snart åter med glädje påminna sig vår Stora teater: med sin närvaro försköna denna åt *snillet* och *smaken* invigda byggnad, och med sitt rättvisa bifall uppmuntra och belöna de *Thalias* dyrkare, som der sträfva att förskaffa henne ett verkligt nöje. Endast de många hushållsgöromål, hvaraf det vackra könet vid denna tid af året upptagas, torde man få tillskrifva den i logerne hittills rådande tomhet.

Efter allt att döma blef nog den senare sviken i sina förhoppningar; allmänheten hade till god del förlorat smaken för teatern i allmänhet, och ej ens *Lambert* synes skördat någon vinst med sin lättsmälta repertoar, om man får sluta dertill af den rätt betecknande omständigheten, att ingen svensk trupp vågade öfvertaga teatern vid Sillgatan under de närmast följande 6 åren.

De nöjen, som under år 1824 stodo allmänheten till buds i teatern vid Sillgatan, voro af mycket underordnad beskaffenhet. Vår gamle bekante *Gillin*, i spetsen för ett litet sällskap, förmodligen bestående af hans egen familj, gaf sålunda Tisdagen den 20 April »på kongl. privilegierade Mindre teatern» ett stort divertissement i tre akter, som det hette, hvarunder visades en del »matematiska balanseringar med stolar, hjelkar och 4 à 6 vagnhjul», samt till slut *Arlequin perukmakare* eller *Fruntimmerskapri- cen*, pantomim i en akt.

En andra föreställning gafs Söndagen den 25:te, hvarvid spelades pantomimen *Arlequins maliser* eller *Pjerrots julkalas*, och slutligen uppträdde sällskapet Måndagen den 3 Maj, då man visade »Doctor Fausts helvetesresa, med ett briljant fyrverkeri»; till slut »sjunger Demoiselle *Gillin*, till tacksamhet för Göteborgs höga publikum, en afskedsaria med tillhörande Chor, hvaraf exemplar kunna bekommas i dess logis vid hörnet af Kronhus- och Göthgatorna».

Fram på hösten gästades staden af en *L. Genari* från Köpenhamn, som, i *Götheborgs Posten* den 22 Okt., annonserade att han tvenne dagar senare skulle på Mindre-teatern, för första gången, visa sin »mekanisk-pittoreska teater», och gifva en föreställning i 5 akter.

I *Götheborgs Posten* för den 16 Okt. 1825 läses: »Såsom marknadsnöje må nämnas de föreställningar af smärre teaterpjäser, hvilka ett resande artistpar, icke utan bifall, ensamt gifvit på den mindre teatern här». Hvilka dessa dramatiska artister varit, har icke kunnat utrönas; icke ens de i kongl. Biblioteket befintliga affischerna innehålla några namn på de uppträdande, utan angifva endast hvilka pjäser som skulle spelas.

Att paret emellertid icke varit alldeles ensamt, säges uttryckligen i åtminstone affischen för den 14:de, då det heter att »en ny amatör» lofvat medverka.

* * *

Spellistan upptager:

- 1825 Onsd. ^{10/8} *Marton och Frontin* eller *Fintlighet och list*, kom. 1 a. samt *Don Micco och Lesbina*, komedi-tragedi 1 a. Till slut ett teaterfyrverkeri med kongl. Namnchiffer, pyramider m. m.
- » Torsd. ^{11/8} *Bigten*, kom. 1 a. samt *Man gör så godt man kan och intet som man vill*; till slut Theaterfyrverkeri.
- » Fred. ^{12/8} *Älskaren sin egen rival*, kom. 2 a. samt f. 2 ggn *Hopsmörjelsen*; till slut Theaterfyrverkeri.
- » Sönd. ^{14/8} f. 2 ggn *Marton och Frontin*, samt *Egendomen vid landsvägen*, kom. 1 a., hvaruti en ny amatör benäget lofvat biträda med Balthasars roll; derefter f. 2 ggn *Don Micco och Lesbina* och till slut ett Tacksamhets-Divertissement med sång. Denna representation blir den sista.
- » Onsd. ^{17/8} *Barberaren Snapps*, kom. 1 a., *Hopsmörjelsen* samt *Dummerjöns* i förtviflan, kom. 1 a.; vidare f. 2 ggn *Bigten*, och till slut ett teaterfyrverkeri. (Ludv. Hinr. Crohn annonserar detta såsom recett för Willinska friskolan).
- » Sönd. ^{21/8} på begäran f. 2 ggn *Barberaren Snapps*, samt f. 2 ggn *Älskaren sin egen rival*, och derefter ett teaterfyrverkeri. Till slut en *Tacksamhetstrasparent* till den vördade publiken. Denna representation blir den sista.

Mot slutet af året anlände hit *Jean Henry Rock*, »Förste Tambour Major vid f. d. Kejsrerliga Franska Gardet», som tillkännagaf att han, med biträde af »harmoniför blåsinstrumenter», ärnadé på mindre teatern visa sin skicklighet

att behandla 15 trummor. Den första föreställningen synes egt rum i medlet af December 1825, och dylika konster tilltalade allmänheten så, att Rock icke gaf den sista representationen förr än den 15 Febr. 1826; förmodligen hade han godt hus utom Söndagen den 15 Jan., då det uttryckligen säges att han endast hade — 3 åhörare, »i följe af kölden».¹

Ännu lefver qvar bland oss en af dem som bevistade dessa föreställningar, nemligen professor *Julius Günther*, som berättar att han erinrar sig en representation »å Lilla Teatern år 1825, hvarvid en herre, genom sin stora konstfärdighet, att på en och samma gång, behandla en hel mängd trummor, väckte stort uppseende».²

¹ *Göteborgs Allehanda* 16/12 1825 och 3/2 1826 samt *Göteborgs Ngheter* 18/12 1825.

² Meddelande i bref till författaren den 21/1 1900.

*Tyska skådespelaresällskapet under ledning af
Johan Ferdinand Trostmann*

12/9 1826—17/7 1827.

Nära hundra år hade förflutit sedan en tysk teatertrupp gästade Göteborg, hundra år af den största betydelse för uppkomsten och utvecklingen af inhemsk dramatik och skådespelarekonst. Vi hafva haft tillfälle att följa konturerna af denna utveckling, så vidt den uppenbarade sig på härvarande scen, och, med hägkomst af den höga ståndpunkt såväl repertoar som framställning intog under t. ex. Gustaf Fredrik Åbergssons ledning, kan man icke finna det annat än ganska vågsamt af ett tyskt landsortssällskap att begifva sig hit upp, så mycket mer som jemförelsevis ganska få kunde fatta och njuta af representationer gifna på ett främmande språk.

Emellertid blef besöket en verklighet, och ej blott detta: sejouren 1826—1827 inledde en följd af återkommande besök, dels af detta sällskap och dels af andra, hvilka afslutades först med den synnerligen intressanta och, i Göteborgs musikaliska häfder, epokgörande tyska operaturnén 1837—1838.

Det nu ifrågavarande sällskapet, som i September spelat i Helsingör,¹ utgjordes af följande:

Direktör: *Johan Ferdinand Trostmann.*

Aktriser: Fru *Carl Becker,*

» *Josephine Dorsch,*

Demoiselle *Sophie Louise Adolfine Becker.*

¹ *Götheborgs Posten* 28/9 1826.

Aktörer: *Carl Becker,*
H. Becker J:or,
Wilhelm Dorsch,
Fredrik Deutsch,
Lenneps,
Eduard Leidel,
E. Rosenthal,
Carl Hortian samt regissören
Gustaf Pöschel.

Alla dessa voro likväl icke samlade här vid teaterns öppnande, tvärtom hade, af en eller annan orsak, endast några få hunnit hit, nemligen direktören sjelf, herr och fru Dorsch samt Deutsch.

Det var Ludvig Hinr. Crohn som hit införskrifvit truppen, sändt den respengar, för hvilka han, åtminstone ännu i början af det följande året, stod i förskott. Afsigten var att, när truppen hunnit blifva samlad och fått sina dekorationer och kostymer hit, på mindre teatern gifva en del nyare pjäser, i synnerhet sångstycken.¹ Emellertid dröjde detta längre än man antagit, och, då man icke kunde ligga här alldeles överksam, beslöt man sig för att tills vidare gifva några »teatraliskt-musikaliska aftonunderhållningar».²

Den första af dessa egde rum den 12 Sept. efter ett omväxlande och nätt program; ett par enaktslustspel af Carl Lebrun och Kotzebue, ouverture och derefter stor aria ur Mozarts Titus sjungen af fru Dorsch, med ackompanjement af full orkester, och slutligen en »mimisk-plastisk» framställning.³ Kritiken var mycket välvillig: »Förliden

¹ *Göteborgs Posten* 1/9 1826 samt *Aftonbladet* 17/2 1827.

² *Aftonbladet* 4/9 1826:

»Zufolge der im Wochenblatte vom 1:sten Septemb. ergangenen Anzeige gemäss, mache ich hiermit ganz ergebenst bekannt, dass ich, laut dem Wunsche Eines hochgeehrten Publikums, einstweilen bei die kompletirte Gesellschaft, welche bereit schon grösstentheils auf dem Wege begriffen und hier angelangt ist, ein Paar Theatralisch-Musikalische Abendunterhaltungen im kleinen Theater geben werde.

Zugleich verbinde ich meine Bitte um gütige Nachsicht, wiewohl mein Bestreben stets dahin gerichtet seyn wird, das mir schon jetzt par Renommé, von einem Hochverehrungswürdigen Publike geschenkte und geneigte Wohlwollen zu bewahren, und ich schmeichle mir mit der Hoffnung mich hierfür deren Huld und Zufriedenheit erfreuen zu dürfen.

Wenn die 1:ste Vorstellung erfolgt, wird durch Annoncen bekannt gemacht.

Ferd. Trostmann.»

³ Priserna voro: 1:sta raden och Amfiteatern 1 rdr banko, 2:dra raden 32 skill., Parterre och Second 16 samt Galleri 12 skill.

Tisdags afton», heter det, »gaf sällskapet, med den in-skränkta personal som hitkommit, det lofvade aftondiver-tissementet. Huset var i det närmaste fullt, och bifallet yttrade sig i applaudissementer; man var ense om att det var längesedan man från scenen hörde en så behaglig, stark och bildad röst som Fru Dorsch's. Af de små pje-serna som gåfvos intresserade i synnerhet *Der häusliche Zwist* genom en liflig, oklanderligt utförd aktion».¹

Ytterligare tre liknande aftonunderhållningar gåfvos, hvarvid man spelade små lustspel eller utförde scener ur större verk, omvexlande med sång af fru Dorsch eller tablåer. Efter den sista af dessa föreställningar, den 29 Sept., upphörde man helt och hållet, enär inga förstär-ningar ännu anländt, och man förmodligen icke ansåg sig kunna allt för mycket fresta publikens tålmod.

Detta tomrum utfylles af en »indianare» *Mooty Madua Samme*, om hvilken det i tidningarne berättades att han vore »döpt i Stockholm hos Presidenten Grefve Adelsvärd, och att D:r Franzén vid tillfället höll ett utmärkt vackert tal; han ärnar gifta sig med en Stockholmska», tillades det.² Denne man gaf en följd af 8 representationer, från den 13 Okt. till den 8 Nov., hvilka hans impressario, *André Magni*, annonserade såsom »Indiansk Akademie», utan att man känner något närmare om hvari denna bestod.³

¹ *Göteborgs Posten* 15/9 1826. Personerna i den nämnde pjesen voro:
Mannen *Ferd. Trostmann*
Hustrun fru *Dorsch*
Grannen *Dorsch*.

² *Göteborgs Posten* 20/11 1826. Beträffande dopet är det egendomligt nog att, under den tid konstberidaren och »hedersstallmästaren hos hans maj:t kejsaren af Österrike» *de Bach* med sitt sällskap uppträdde på manegen härstädes, döptes i tyska kyrkan den 25/12 1831 »*Ollo Christian Johan Todler*, 20 år gammal, med tillnamnet *Motty*», hvarvid *de Bach* var dopvittne bland andra. Om åldersuppgiften är riktig, skulle han år 1826 endast varit 15 år gammal, men å andra sidan förefaller det troligt att *Motty* är identisk med *Mooty Madua Samme*, men i så fall är det lika otvifvelaktigt att han icke var någon »indianare» utan en ärlig tysk, som för säkerhetens skull, eller rättare för reklamens, låtit först döpa sig af Franzén och derefter i Göteborg, samt förmodligen äfven på andra ställen, allt till stor glädje för kyrkan.

³ Sista föreställningen gafs såsom recett för *Willinska* skolan och inbragte för 212 sålda biljetter 193: 24 rdr rgs, hvarifrån afgick kostnad för musik m. m. 89: 34 då

behållningen sålunda blef 103: 38

Aftonbladet för den 20/11 1826 yttrar:

— — »Den *Tyska Teatertruppen* hade redan (vid brefskrifvarens

Ändtligen återupptogos spektaklerna på fullt allvar af den tyska truppen den 18 December, då tre nyanlände skådespelare debuterade, nemligen Lønneps, Hortian och Pöschel, hvilken senare benämnes »engagerad medlem af teatern i Riga och regissör vid den härvarande». Detta första egentliga spektakel vann mycket bifall, och i synnerhet den ene af debutanterna, Pöschel, väckte lifligt intresse genom sitt spel, och skördade »en välförtjent beundran».¹

Nu utfärdades inbjudan till abonnement, men till och med den 2 Febr. gåfvos endast 4 dylika spektakler. Man antog nemligen att representationerna skulle blifva bättre besökta på en lämpligare scen, och sålunda kom det sig att »Samtliga medlemmar af Tyska teatersällskapet», fem dagar senare, tillkännagåfvo att de hädanefter skulle gifva sina föreställningar på stora teatern, samt att abonnementslista till dessa utlemnats, och skulle derigenom »tillskyndas oss en verklig balsam för våra under tiden tillstöta lidanden medelst en felslagen förhoppning»; med det senare afses förmodligen uteblifvandet af den ytterligare förstärkning af truppen, på hvilken det berott, att han hittills icke kunnat gifva annat än mindre pjäser, något som åter haft till följd ett ringa antal åskådare.²

Det gick likväl icke så lätt att byta om scen. Allmänna meningen hos publiken synes varit den, att sällskapet på ingendera teatern kunde hoppas någon synnerlig lycka, oakadt dess goda spel och rätt beaktansvärda talanger, så länge icke den qvinliga sidan af personalen blef talrikare. Deremot tyckes orkestern hafva arbetat för en flyttning, och tvenne bröder, violisterna *Carl* och *Anton Ebner*, »kammarmusici från Berlin», hvilka nyss gifvit en konsert i Bloms stora sal, erbjödo sin medverkan om representationerna flyttades till stora teatern. Emot en sådan

ankomst) upphört att gifva sina små aftonroligheter, som sägas hafva varit riktigt underhållande, och hvilade på sina lagrar, under afbidan på sin större personals ankomst.

Emellertid infinner sig Herr *André Magni* med den snälle indianske konstnären *Moody Madua Samme* och annonserar sina artistiska tillställningar. Jag såg dem en gång och fann dem verkligen förvånande; jag såg dem två gånger och kunde då ej neka dem min beundran, jag såg dem tre gånger — det var nästan öfverflödigt. Det enformiga mättar snart. Alla de 7 representationerna hade hvar gång i det närmaste fullt hus.

¹ *Götheborgs Posten* 19/12 1826.

² *Götheborgs Posten* 23/3 1827.

flyttning inlade dock egaren af mindre teatern, Crohn, ett bestämdt veto, alldenstund det mellan honom och sällskapet gällande kontraktet vid betydligt vite förbjöd det förra att spela på någon annan teater härstädes.¹

Till detta kom slutligen omöjligheten att träffa någon billig uppgörelse med styrelsen för stora teatern, hvilken fördrade 100 rdr banko i hyra för hvarje representation, hvilket belopp, ökad med alla andra dagkostnader, var för högt tilltaget i betraktande af sällskapets resurser, och så måste slutligen planen öfvergifvas. Man anhöll sålunda att det tecknade abonnementet måtte få blifva gällande äfven för de fortsatta spektaklerna på mindre teatern.²

Äfven i andra afseenden förföljdes sällskapet af otur. Söndagen den 1 April hade annonserats spektakel till förmån för aktörerna Hortian och Deutsch. Den vackra aftonen hade lockat en mängd åskådare, hvilka efter någon väntan slutligen nödgades gå hem igen, sedan det upplysts att truppens enda skådespelerska, den framstående sångerskan, fru Dorsch, fått det infallet att icke vilja spela den qvällen. Den beskedliga publiken, mot hvilken detta ju var en förolämpning, så mycket mindre på sin plats som skådespelerskan nyss förut vid sin recett rönt bevis på allmänhetens välvilja, gick fredligt hem, under skämtsam tillämpning af salig Dumboms yttrande:

»Och utaf skådespel det bästa
Det skådespel som ej blir af³ —»

¹ *Aftonbladet* 17/2 1827.

² *Aftonbladet* 22/2 1827. De tillärnade 4 abonnementsrepresentationerna på stora teatern skulle enligt *Aftonbladet* 15/2 utgjorts af följande pjäser (på tyska):

»1:sta: En *prolog* med dertill hörande transparent.

U. A. W. G. eller *Invitationskortet*, lustspel 1 a. af Kotzebue.

Händelserna i qvarnen eller *Fan är lös*, kom. operett med musik af flere kompositörer.

2:dra: *Deodata* eller *Borgspöket*, rom. riddarskåd. 4 a. med sång af Kotzebue.

Sekreteraren och Kocken, lust. 1 a. efter franskan.

3:dje: *Den qvinnliga desertören*, lust. 1 a. af Kotzebue.

Den frivilliga landstormen, lust. 1 a. af Lebrun.

Händelserna i qvarnen.

4:de: *Stamfrun*, melodram 5 a. af Grillparzer.

Götheborg den 10/2 1827.

Tyska Teatersällskapet.

Alla dessa kommo til uppförande på mindre teatern utom »Deodata».

³ *Götheborgs Posten* 3/4 1827.

Hur det var, glömde emellertid allmänheten icke det som tilldragit sig, lika litet som teaterdirektionen, och följderna visade sig tillräckligt vid den recett för Wilhelm Dorsch, som annonserats till den 11 Juni. Härom heter det:¹

»På Mindre Teatern hade man förliden afton det något oväntade nöjet att se ett skådespel, som — icke blef af. Recett var affischerad för Hr *Dorsch* och »Salomos dom» skulle gifvas. Då, efter tre fjerdedels timmas dröjsmål, hvarunder ej ens en ton spelades af orkestern, för att underhålla tålamodet hos de väntande,² ridån går upp, framträder Hr *Leidel* förkunnande att intet spektakel kunde ega rum, till följe af det ringa antal åskådare som infunnit sig. Också blef der intet spektakel, och publiken, beklagande Hr *Dorsch*s otur, återtog sina penningar och vandrade hem. Möjligtvis kan ju ett förnyadt försök lyckas bättre, det hoppas vi hjertligt».

»Emellertid är eget att se hur olika tycket kan vara för en och samma sak olika aftnar. Förliden Fredagsafton³ gafs ock en recett, och då för temligen fullt hus. Nästa Fredag gifves äfven en dylik,⁴ som helt säkert ej heller blir utan folk, men den för gårdagsafton, då veterligen inga kalaser eller dylikt förhinder mellankommit, *wille ej gå*, skulle ej gå».

Detta vittnar i tydliga ordalag om att det förefunnits en bestämd afsigt att demonstrera mot det ifrågavarande konstnärsparet. Ännu svårare hade det senares ställning till teaterns ledare blifvit, ända derhän att *Dorsch* vädjade till allmänhetens medkänsla i ett tillkännagifvande af följande innehåll:⁵

»Vördsam anmälan.

Mitt olyckliga förhållande till Direktionen af Tyska Theatersällskapet härstädes har försatt mig i en belägenhet, som gör att jag, utblottad på allt hvad jag hit medfört, och genom flerårigt bemödande kunnat förvärfva, omöjligen

¹ *Götheborgs Posten* 12/6 1827.

² *Aftonbladet* för den 21/6 yttrar att detta var en »oförtjent anmärkning mot orkestern, ty styckets natur var sådan att ingen musik kunde bli förr än ridån uppdrogs och pjesen begyntes. Den som förstär sig på coutume dramatique skall säkert hålla orkestern räkning».

³ Bör vara Torsdagsafton den 7/6 då *Leidel* och *Carl Becker* erhöllo recett.

⁴ För *Rosenthal* och *Becker Jun.*

⁵ *Aftonbladet* 16/6 1827.

kan längre uppehålla mig. Af sådan orsak nödgas jag gifva min Afskedsrecett, ett steg som jag ej nödgats taga, om mig skett rätt.

Wilhelm Dorsch

Medlem af Tyska Theatersällskapet härstädes.»

Recetten egde rum den 28 Juni. En vecka senare gafs en sådan för fru Dorsch, till hvars beivrande allmänheten enträget uppmanades; »hon förtjenade», menade insändaren, »allmänhetens sympatier, sedan hon med sin man var bland de första som hitkommo med den tyska truppen, och följaktligen haft den drygare delen af densamma många missöden».¹

Att skådespelaren Dorsch och hans hustru råkat i spändt förhållande till allmänheten och direktionen, kan ju tänkas hafva haft sin ursprungliga orsak i hennes vägran att uppträda vid det ofvannämnda tillfället, men det fanns derjemte äfven något annat, något som gjorde att Dorsch ansåg sig kunna klaga öfver att det icke vederfarits honom rättvisa. Dorsch hade nemligen stämt Trostman med yrkande att denne måtte kännas skyldig betala honom 503 rdr 16 skill. rgs ogulden aflöning, enligt inlemnad räkning.²

Trostmanns svar är mycket upplysande för kännedomen om förhållandena inom sällskapet; han säger nem-

¹ *Aftonbladet* 5/7 1827.

² *Magistratens protokoll* 13/6 1827 innehåller att, sedan Dorsch stämt direktören med fordran att denne skulle betala honom åtminstone beloppet för de skådespel, vid hvilka den förre och hans hustru biträdt, efter ett arvode af 26 rdr 32 skill. i veckan, utgörande för tiden till den 7 Maj 458 rdr 23 skill. jemte beloppet af hvad han efter denna tid hade intjenat, så hade, efter det Trostman erkänt sig vara skyldig 88 rdr men i öfrigt bestridt krafvet, Magistraten ålagt Trostman genast betala dessa 88 rdr, vid följd af utmätning, men i öfrigt hänskjutit målet till *Kämmersrätten*.

Här förekom det den 22/6, 2/7 och 9/7 1827 och biträdades Dorsch i rättegången af teatermälararen *Nennep*, som inlemnade en räkning, upptagande för veckorna 4, 11, 18, 25 Sept., 2, 9, 16, 23, 30 okt., 6, 13, 20, 27 Nov., 4, 11, 18, 25 Dec. 1826, 1, 8, 15, 22, 29 Jan., 5, 12, 19, 26 Febr., 5, 12, 19, 26 Mars, 2, 9, 16, 23, 30 April, 7, 14, 25 Maj, 5, 8, 15 Juni, eller 41 veckor à 26: 32 1065: 16 samt 18/5 15: 40

= 1081: 08
hvarifrån afgick erhållne 543: 17
då således återstode 537: 39

Det är att märka att 41 veckor à 26: 32 gör 1093: 16; en felräkning förefinnes sålunda å 28 rdr.

ligen att, ehuru något formligt kontrakt icke uppgjorts mellan honom och Dorsch, räknades likväl dennes och hans hustrus arvode, när de åtnjöto sådant, efter 26 rdr 32 skill. i veckan; för 3 veckor, eller från den 28 aug. till den 15 sept. 1826, hade han sålunda utbetkommit 80 rdr.

Som den första representationen icke gafs förr än den 12 sept. måtte sällskapet sålunda dessförinnan spelat på annan ort, så framt icke arvodet utbetalades oafsedt om man spelade eller icke. Huru som helst upphörde denna öfverenskommelse att gälla förstnämnda dag, och sedermera träffades nytt aftal, enligt hvilket inkomsten af de representationer, som komme att gifvas intill den 25 dec., skulle »per vinst och förlust» delas mellan den lilla truppens medlemmar, hvilket äfven skedde. Man gaf likväl under denna tid endast tre spektakler och detta med så klen resultat att, enligt teaterns egare, Crohn, som förde räkenskaperna, Dorsch »såsom handel på kompani» åsamkats en förlust af 18 rdr 3 skill.

Efter det Lenneps, Hortian och Pöchel anländt hit, upphörde detta sätt att spela, och från den 25 Dec. 1826 till den 26 Febr. 1827 uppburo medlemmarne åter fast vecko aflöning.¹ Sistnämnda dag slutade, enligt uppgörelse, detta aflöningssätt, och hvar och en af de uppträdande erhöill i stället för tiden till den 13 April en recett såsom godtgörelse. Slutligen återgick man den 13 April, efter Beckerska familjens ankomst, ännu en gång till vecko aflöning, hvilket räckte till den 25 Maj, hvarefter Dorsch i stället, såsom ersättning, erhöill en half recett, och slutligen »af godhet» och till betalande af den fordran han egde af 77 rdr 12 skill. en recett den 28 Juni, »som renderade vida utöfver hans tillgodohafvande».²

Vi återkomma nu till öfriga företeelser i allmänhet vid teatern. Den 5 April inträffade sent omsider den så länge väntade förstärkningen, och nu var truppen ändtligen i sin helhet samlad. Denna förstärkning stod under ledning af direktör Carl Becker, och utgjordes i öfrigt af dennes fru, mamsell Adolfine Becker, H. Becker j:or samt Leidel och

¹ Det var för denna tid Dorsch hade att enligt Trostmann fordra 88 rdr.

² Parterna förliktes på det sätt, att Dorsch afstod från sitt kraf mot löfte om att, när sällskapet återkomme hit i slutet af året, i December erhålla en recett, eller hela inkomsten af en då gifven representation.

Rosenthal,¹ samt tyckes hafva varit en egen liten teatertrupp som spelat i Danmark — Aalborg — och nu senast gifvit några spektakler i Helsingör.

Ankomsten af dessa friska krafter betraktades med rätta såsom inledningen till ett nytt uppslag i sällskapets verksamhet, hvarför man också inbjöd till nytt abonnement för 12 representationer till följande priser: 1:sta raden 40 skill. banco person och 2:dra raden 24 skill. Det första spektaklet, den 9 April, inleddes med en prolog, deklamerad af Adolfine Becker.² Hädanefter kunde man äfven upptaga större saker på repertoaren, liksom man också mer än hittills kunde egna sig åt den lyriska afdelningen.

Med afseende på den senare mötte dock svårigheter att få orkester. Den som hittills tjenstgjort hade nemligen tagits i anspråk af Djurström, som med sin trupp började spela på stora teatern den 19 April, och härigenom uppstodo svåra rubbningar i det tyska sällskapets repertoar.³

Saken kunde ej hjälpas och publiken fann sig i det oundvikliga, helst något hvar hade sig bekant att den föga manstarka orkester här fanns att tillgå icke tälde vid någon delning.⁴ Det kunde dessutom hända att man vid teatern, äfven om musik kunde erhållas, i alla fall afstod derifrån, af fruktan för att intäkten för aftonen ej skulle betäcka kostnaderna, »hvilket icke var så ovanligt».⁵

Tidts ålminstone synes nemligen spektaklerna varit mycket kient besökta, men detta nedslående resultat tyckes dock blifvit bättre mot slutet af spelterminen, då det ansågs att representationerna »buro sig temligen». I betraktande likväl deraf, att båda teatrarne ända sedan hösten varit i verksamhet, måste det medgifvas att allmänheten visat en ovanlig böjelse för detta nöje, som förut varit förbehållet den kallare årstiden, men nu räckte långt fram på sommaren, utan att man kunde förutse när det komme att sluta.

¹ *Göteborgs Posten* 6/4 1827 yttrar: »Den länge väntade förstärkningen i Tyska teatersällskapets personal är äntligen hitkommen med direktör Becker, som sjelf 8:de i går anlände från Helsingör». Hvarken affischer eller andra källor angifva dock fler än ofvannämnda 6 personer.

Bland anmälde resande den 6/4 omtalas: »Teaterdirektör C. Becker med familj, samt acteurerne Rosenthal och Leidel från Preussen».

² *Aftonbladet* 19/4 1827.

³ *d:o* 21/4 1827.

⁴ *d:o* 26/4 1827.

⁵ *d:o* 21/6 1827.

»För nära 14 dagar sedan», hette det i början af juli, »annonserades högtidligt det sista spektaklet». Vanligtvis plägar man ej taga ordet »sista» för så rent af allvar, att man ju merendels kan hoppas ett till »på fleres begäran», och möjligen ännu ett till »för allra sista gången», men Tyska teatersällskapet har i det fallet gjort mer än man väntat, ty sedan »sista» spektaklet hafva flere blifvit gifna, och i afton ock ett, och på Fredag enligt annons ett »afton-divertissement», som torde också bli det verkliga sista för denna gången, i fall man ej faller på den idén att ännu ytterligare, medan man i recettvägen stadd är, förlusta allmänheten med en finalrepresentation till förmån för *affischören*.¹

Man hade nemligen varit synnerligt frikostig på recetter. Bland dessa saknar man likväl en som ej bordt förbigås: den för Trostmann, »hvilken såsom truppens direktör varit invecklad i flere ledsamma förhållanden», och som bäst behöfde någon ersättning för hvad han uppoffrat och lidit; »då hade han kunnat minska antalet af sina många kreditorer», men detta ingick ej i planen för den som tillägnat sig styrelsen.¹ Carl Becker hade visserligen ingått i truppen såsom »subordinatör» (regissör), men hade inom kort tillägnat sig ledningen, och var faktiskt den egentlige direktören. Tidningen yttrar i anledning häraf: »Man förmodar med skäl att, före sällskapets söndring eller afresa, få se en representation, som lärer bli »den allra sistaste», annonserad till förmån för Herr *Trostmann*. Då hade man gjort allt hvad man kunnat, både för att fresta allmänhetens talamod, och för visa sig villig att hjälpa den lidande, *verkliga* direktören».

Någon dylik recett kom likväl icke till stånd, och visst är att Trostmann, vid slutet af spelterminen, fann sig omgifven af ekonomiska svårigheter, och synes varit urständ-satt att uppfylla sina förbindelser.²

* * *

¹ Aftonbladet 9/7 1827.

² Skomakaren Mathias Nyman stämde honom för

1 par helstöflar med bruna kragar 18 rdr,

1 par skor 4 »

eller tillsammans 22 rdr rgs, och Trostman dömdes betala (*kämners-rättens civilprot.* 6/10 1826).

Vidare stämdes han med samma påföljd af skådespelaren *Friedrich Deutsch* att betala 77 rdr rgs innestående aflöning från Sept. månads

Spellista.¹

- 1826 Tisd. ^{12/9} De hit anlände, till Tyska Skådespelaresällskapet hörande medlemmarne af detta gifva en musikalisk-teatralisk aftonunderhållning i Mindre Theatern: *Die Empfehlungsbriefe*, dramat. mask 1 a. af Carl Lebrun. hvarefter fru *Dorsch* sjunger stor aria ur *Titus* af Mozart med fullt orkesterackompagnement; vidare *Der häusliche Zwist*, lust. 1 a. af Kotzebue samt *Die Räuber in Calabrien* eller *Der nächtliche Einbruch*, mimisk-plastisk framställning i 6 tablåer med musik.
- » Fred. ^{22/9} *Der Bund* (Förbundet), slutscen ur 1 akten af Schillers *Wilhelm Tell*; *Die Hasenjagd* eller *Die sieben klugen Schwaben*, kom. tablåer i 5 bilder med musik, hvarefter m:me *Dorsch* sjunger stor aria med recitativ af Paër. Vidare *Der Freimaurer* (Frimuraren), lust. 1 a. af Kotzebue; till slut *Egmonts dröm*, en alleg. målning med dialog ur Göthes *Egmont*.
- » Sönd. ^{24/9} *Das Wiedersehen* (Återseendet), landtligt skåd. 1 a. af Holbein, hvarefter m:me *Dorsch* sjunger stor aria ur *Sargin* af Paër. f. 2 ggn. *Der häusliche Zwist*, samt till slut *Don Juans Höllenfahrt*, mim. plast. målning i 4 bilder, musik af Mozart.²
- » Fred. ^{29/9} på begäran f 2 ggn *Der Freimaurer*, vidare deklamationsnummer af *Trostmann* och fru *Dorsch* (Recipe eine brave Frau zu bekommen och Recipe einen braven Mann zu bekommen). Was Hännchen nicht lernt, lernt Hans nimmer (Hvad lille Hans ej lärt, lär han aldrig) posse 1 a. af

början 1826 till omkring medlet af Maj 1827 (*kämnersrättens civilprot.* ^{1/6, 2/7} 1827).

Likaledes af handlanden Marcus Schlesinger att betala en räkning af ^{4/12} 1826 å:

1 silfverfickur med band och 2:ne Carneolnycklar 23:

1 par handskar och 2 par halfstrumpor 1: 24

Krafvet erkändes och *Trostmann* medgafs efter begäran tre veckors anstånd med betalningen (*kämnersrättens civilprot.* ^{30/4, 1/6} 1827).

Äfven boktryckare Sam. Wahlström nödgades stämna honom för 14: 30 rdr banco i tryckningskostnader (*kämnersrättens civilprot.* ^{7/5} 1827).

Slutligen vidtogs samma åtgärd af musikdirektören *C. F. Braunstein* (namnet måtte uttalats *Braunsten*, ty så skriver hans ombud, notarien *Lars Nordström*), för utfående af 68 rdr 24 skill. rgs. återstående fordran för anförande af orkestern, efter ett arvode af 10 rdr för hvarje afton. När *Trostmann*, vid uppgörelse den 15 Maj, klagat öfver sin oförmåga att betala, »i anseende till de flere förluster han lidit vid de af honom gifna teaterrepresentationerna», efterskänkte *Braunstein* 25 rdr mot att han erhöle återstoden af beloppet, utgående af inkomsten vid de två närmast följande spektaklerna, men som detta vilkor icke gått i uppfyllelse, fordrade han nu hela summan oafkortad, och detta blef äfven rättsens beslut (*kämnersrättens civilprot.* ^{25/5, 1/6} 1827).

¹ Efter affischer samt annonser i *Götheb. Nyheter*, *Tidningar*, *Allehanda* och *Aftonbladet*.

² Spektakel var annonseradt till ^{26/9} men inställdes enligt tillkännagifvande af *Trostmann*.

- Julius Voss. Till slut sjunger m:me *Dorsch cavatina* ur *Tancred* af Rossini.¹
- 1826 Månd. ¹⁸/₁₂ *Prolog*, derefter *Die drei Schulmeister*, lust. 1 a. af Theodor Körner, samt *Die verstorbenen* (forts. af lustspelet »N:o 777») 1 a. af Lebrun. Till slut *Schauspieler wider willen*, lust. 1 a. af Kotzebue.
- » Tisd. ²⁶/₁₂ *Die Radicaler* eller *So bestraft man die Eifersucht*, lust. 3 a. af fru v. Weissenthurn; derefter *Der geschwatzige Barbier*, kom. scen utförd af Hr *Pöschel* och till slut *Der Bräutigam aus Holland*, vaud. 1 a. af Kotzebue.
- » Fred. ²⁹/₁₂ *Der Lügner und sein Sohn*, lust. 1 a. efter Collin d'Harleville, fritt bearb. af Kurländer, vidare *Die Dorfschenke*, kom. tablå, samt *Der Nachtwächter in Krähwinkel* eller *Die Zopfpost*, fars 1 a. af Theodor Körner.
- 1827 Tisd. ²/₁ f. 2 ggn *Der Lügner und sein Sohn*, hvarefter *Der Tyroler Wastel*, scen med sång samt f. 2 ggn *Der Nachtwächter in Krähwinkel*.
- » Torsd. ⁴/₁ Recett för *Wilhelm* och *Josefina Dorsch*: *Die Tochter Pharaonis*, lust. 1 a. af Kotzebue; *Der Tyroler Wastel und sein Weib*, med sång och dans i kostym, samt *Der Schneider und sein Geselle* eller *Wer weiss wozu es gut ist?* lust. 1 a. af Kotzebue.
- » Sönd. ⁷/₁ *Die Brandschatzung*, fars 1 a. af Kotzebue samt på begäran f. 2 ggn *Der Bräutigam aus Holland* och till slut *Die Zerstreuten*, fars 1 a. af Kotzebue.²
- » Fred. ¹²/₁ Första abonnementsrepresentationen: *Belas Flucht* eller *Der edle Ungar*, skåd. 2 a. af Kotzebue, samt *Der Sammtrock*, lust. 1 a. af Kotzebue.
- » Tisd. ¹⁶/₁ 2:a abon.-repres. *Der Tagesbefehl Friedrich des Grossen*, dram. 2 a af Carl Töpfer samt *Die Seelenwanderung*, eller *Der Schauspieler wider willen*, af eine andre art, lust. 1 a. (forts. af *Schauspieler wider willen*) af Kotzebue.
- » Fred. ¹⁹/₁ *Herr und Slave*, dram. 2 a. af frih. Josef Christian v. Zedlitz (manuskript), samt *Der Secretair und der Koch*, lust. 1 a., bearb. af Carl Blum efter *Scribes* franska original.³
- » Sönd. ²⁸/₁ 3 abon.-repres. Till underdån. firande af H. M. Konungens och H. K. H. Arfprinsens Höga namnsdag: *En Prolog i Themis Karakter* och derefter en analog tafla föreställande Mars, Themis, Mercurius, Philosophen, en bonde och genier, äfvensom transparent dekoration med

¹ Enligt affisch; enligt annons skulle Hr *Deutsch* sjunga en Tyroleraria efter landets sed, och slutligen stor aria af Danzi med kör.

² Detta enligt affisch; annonsen upptog *Herr und Slave*, sorgspel 2 a. af frih. Josef Christian Zedlitz (manuskript) samt *Die Brandschatzung*.

³ Samma program annonserades till Sönd. ²¹/₁ men uppsköts till vidare. Till Tisd. ²⁸/₁ hade annonserats *Das Gaugericht*, lust. 2 afd. af Kotzebue samt *Der Trunkenbold*, lust. 2 a. af Kotzebue (men enligt affisch samma program som ¹⁹/₁), men representationen måste enligt Götheborgs Posten ²⁸/₁ inställas då blott 18 biljetter sålts: »Sällskapet, som hittills skördat obetydligt utöfver allmänhetens odelade bifall, ämnar därför på Carlsdagen gifva ett festligt spektakel».

- fyrverkeri; till slut spelar orchestern folksången. Derefter Der Geheime-Ober-Hof-Pauken- und Trompeten-Inspektor und der Leinenweber, lust. 1 a. af Kotzebue, samt f. 2 ggn *Der Secretair und der Koch*.¹
- 1827 Fred. $\frac{2}{2}$ 4:de abon-repres. f. 2 ggn *Herr und Slave* samt Der Zitterschläger und das Gaugericht, kom. 2 a af Kotzebue.
- » Torsd. $\frac{8}{2}$ Der freivillige Landsturm, fars 1 a. af C. Lebrun samt Ein Mann hilft dem andern, lust. 1 a. af fru v. Weisenthurn och f. 3 ggn *Der Secretair und der Koch*.
- » Tisd. $\frac{20}{2}$ Trupprecett f. 2 ggn *Der Geheime-Ober-Hof-Pauken- und Trompeten-Inspektor und der Leinenweber*; derefter på begäran f. 2 ggn *Die Tochter Pharaonis* samt f. 2 ggn *Der Schneider und sein Geselle*.
- » Sönd. $\frac{25}{2}$ 1 abon-repres. U. A. W. G. eller Die Einladungskarte, fars 1 a. af Kotzebue, derefter *Die Beichte*, kom. 1 a. af Kotzebue samt *Die Begebenheiten bei der Mühle* eller *Der Teufel ist los*, op. com. 1 a., musik af åtsk. kompositörer.
- » Fred. $\frac{2}{3}$ 2 abon-repres. f. 2 ggn *Der Tagesbefehl Friedrich des Grossen* samt *Der weibliche Deserteur*, fars 1 a. af Kotzebue.²
- » Torsd. $\frac{8}{3}$ 3 abon-repres. Okändt program.
- » Sönd. $\frac{18}{3}$ 4 d:o *Die Ahnfrau* eller *Der Dolch der Verhängniss*, dram. 5 a. af v. Grillparzer.
- » Tisd. $\frac{20}{3}$ f. 2 ggn *Der weibliche Deserteur* samt på begäran f. 2 ggn *Schauspieler wider willen*. Derefter *Der Tyroler Wastel und sein Weib* samt *Der geschwatzige Barbier*.
- » Fred. $\frac{23}{3}$ Recett för fru *Josefine Dorsch* (boende i huset nr 34 Sillg. midt emot Theatern), på begäran f. 2 ggn *Die Ahnfrau*.
- » Torsd. $\frac{29}{3}$ Recett för regissören *Gustaf Pöschel*, boende i Theatern: *Gärtner Veit* deklameras som prolog af recettagaren; derefter *Nein*, lust. 1 a. af Gustaf von Barnekow, samt *Die Erbin* af Georg Lotz efter franska originalet af Scribe och Delavigne; till slut *Das Landhaus an der Heerstrasse*, fars 1 a. af Kotzebue.³
- » Månd. $\frac{9}{4}$ *Prolog* deklamerad af mamsell *Becker*. *Das Duell* eller *Der Mann im Feuer*, lust. 3 a. af Ziegler, samt *Die Wiener in Berlin*, vaud. 1 a. af Holtey.
- » d:o $\frac{16}{4}$ *Elisene, prinsessa af Bulgarien* eller *Skogen vid Herrmanstadl*, romant. skåd. 4 a. af fru von Weisenthurn.

¹ I stället för det förra stycket hade annonserats *Der Zitterschläger und das Gaugericht*, forntyskt lust. 2 a. af Kotzebue.

² Enligt affisch samt annons $\frac{1}{3}$ i Aftonbladet; i Götheb. Allehanda $\frac{28}{2}$ hade deremot annonserats *Deserteuren* samt *Den frivilliga landstormen* och *De aflidne*. Likaså $\frac{2}{3}$ enl. Göt. Tidningar, hvarför detta program trol. gafs.

³ Recetten var annonserad till $\frac{27}{3}$ men uppsköts på grund af sjukdom. Till den $\frac{1}{4}$ hade såsom recett åt Hortian och Deutsch annonserats *Der arme Poet*, lust. 1 a. af Kotzebue samt *Die Verstorbenen* och »Rettung durch Entschlossenheit», mim. plast. taflor i 5 bilder, men spektaklet inställdes.

- 1827 Onsd. ¹⁸/₄ Das Grosse Loos, lust. 1 a. af Hagemester samt Der Kapellmeister von Venedig eller Der Schein betrügt, op. com. 2 a. af Breitenstein, musik af åtsk. kompositörer.¹
- » Fred. ²⁰/₄ Der Schatzgräber, op. com. 1 a., musik af Méhul.
- » Sönd. ²²/₄ *Den politiske kannstöparen.*
- » Månd. ²³/₄ Die Wette eller Ein Schelm thut mehr als Er kann, lust. 1 a. af Kotzebue, samt Der Dorfbarbier eller Die Schinkenkur, op. com. 2 a., musik af Schink.
- » Onsd. ²⁵/₄ Das Vogelschiessen zu Flachsenfingen, lust. 5 a. af von Claren.
- » Fred. ²⁷/₄ Die Räuber auf Maria Culm eller Die Kraft des Glaubens, riddarskåd. 5 a. af H. Cuno, bearb. efter en sann. händelse.
- Månd. ³⁰/₄ Das Kamaleon eller Die Reise nach der Hauptstadt, lust 5 a. af Beck.
- » Fred. ⁴/₅ Die vermeinte Madame Catalani eller Einzug der falschen Prima Donna in Krähwinkel, lust. 3 a. med sång, af Bäuerle.
- Sönd. ⁶/₅ *Hedwig, die Banditenbraut*, dram. 3 a. af Theodor Körner samt Der geprellte Schneider, kom. pantomim 2 a., musik af Golderman.
- » Tisd. ⁸/₅ Fluch und Segen, dram. 2 a. af Ernst v. Hollwald samt f. 2 ggn Der Schatzgräber.
- » Torsd. ¹⁰/₅ f. 2 ggn *Die Räuber auf Maria Culm* samt Die Rosen, lust. 1 a. af Kotzebue.
- » Månd. ¹⁴/₅ Recett för Hr Regissören *Becker*, såsom ersättning för begagnande af hans garderob. böcker och musikalier: Fedrowna och Urskoff eller Smolensks eröfring, rom. skåd. 4 a. af fru v. Weisenthurn.
- » Torsd. ¹⁷/₅ Die Zauber-Trommel, turkisk trollopera 3 a. af Schikaneder, musik af Schak.
- » Fred. ¹⁸/₅ Recett för Willinska skolan: *Fridotin* eller *Gängen till Bergverket*, skåd. 5 a. af Holbein. Behållningen redovisades af Ludv. Henr. Crohn sålunda: brutto 225: 18 rdr rgs, afdrag för musik 54: 12 samt 67: 21 för ekläring, belysning m. m., således netto 103: 33.
- » Månd. ²¹/₅ f. 2 ggn *Das Duell*, f. 3 ggn *Die Tochter Pharaonis* samt f. 3 ggn *Der Schatzgräber*.
- » Fred. ²⁵/₅ *Toni* eller *Fasansnallen på St Domingo*, dram 3 a. af Körner, samt *Skräddaren Phips* eller *Det farliga gran-skapet*, kom. 1 a. af Kotzebue.
- » Tisd. ²⁹/₅ Erik, konung af Sverige och Johan, hertig af Finland, skåd. 5 a. af fru von Weisenthurn.
- » » ⁵/₆ Recett för regissören *G. Pöschel*: ffig. Der arme Poet, lust. 1 a. af Kotzebue, samt *Dubbelpappa*, lust. 3 a.; bearb. af Gustaf Hagemann efter ett lust. af Romanus, »Crispin som kammartjenare, sväger och svärfar».

¹ Detta enligt affisch samt annons i Götheb. Posten; enligt annons i Aftonbladet åter ersattes den första pjesen med *Förbannelse och väl-signelse*.

- 1827 Torsd. 7/6 Recett för *Edvard Leidel* och *Carl Becker*: Striden för fäderneslandet eller Landstormen i Tyrolen, skåd. 5 a. af F. Ziegler, samt på fleres begäran f. 2 ggn *Die Wiener in Berlin*.¹
- » Fred. 15/6 Recett för *E. Rosenthal* och *H. Becker* j:or: Fästmon, lust. 1 a. af Körner, samt *Hittebarnet och mördaren*, melodram 3 a. af Castelli efter franskan, musik af Seyfried.
- » Tisd. 19/6 Recett för *Carl Hortian*: Doktor Fausts lefverne, gerningar och helvetesfärd, sorgspel 5 a. af Klingemann. Slutet utgör ett brillant eldregn.
- » Tisd. 26/6 Recett för *Fredr. Deutsch*: Kärleken kan allt, lust. 4 a. af Holbein, samt Herr de Malesherbes rosor, lust. 1 a. af Kotzebue.²
- » Onsd. 28/6 Recett för Hr *Dorsch*: *Salomons dom*, stort hist. skåd. 3 a. efter franskan af Kotzebue.
- » Lörd. 30/6 f. 2 ggn *Erik, konung af Sverige och Johan, hertig af Finland*.³
- » Onsd. 4/7 Recett för *Carl Becker*: Den svartsjuka frun, lust. 2 a. af Kotzebue, samt f. 2 ggn *Hedwig, die Banditenbraut*, skåd. 3 a. af Körner.
- » Fred. 6/7 Recett för *Josefine Dorsch*: f. 3 ggn *Erik, konung af Sverige och Johan, hertig af Finland*.
- » Månd. 9/7 Afskedsrepresentation, Recett för familjen *Becker*: Tyskens hämnd, skåd. 1 a. af Hagemann, samt *Upptäckten*, lust. 2 a. af Steigentesch. Derefter Den återfunna dottern, skåd. 1 a. af Kotzebue, samt till slut en Tacksägelse- och Afskeds-Epilog, deklamerad af mamsell Becker.
- » Tisd. 17/7 Till förmån för *E. Leidel* och *G. Pöschel*:⁴

1) Scen ur *Maria Stuart*, travesterad af Böck i Berlinerndialekt.

Elisabet.....spelas af Hr G. Pöschel

Maria..... » » » E. Leidel.

2) *Borgen*, af Schiller, föredrages » » E. Leidel.

3) *Staberls winkost*, monolog i wienerndialekt (ur »Bor-garne i Wien») — utföres af Hr G. Pöschel.

4) *Framtidens bok*, sidostycke till Juveleraren af Richart Roos, föredrages af Hr G. Pöschel.

5) Scen ur *Indianerna i England*, lust. af Kotzebue.

Mr Staffspelas af Hr G. Pöschel

» Strussel..... » » » E. Leidel.

6) Scen ur *Minna von Barnhelm* af Lessing.

De la Marelière.....spelas af Hr E. Leidel

Minnas betjent » » » G. Pöschel.

¹ Till den 11/6 hade såsom recett åt Wilhelm Dorsch annonserats *Salomos dom*, hist. skåd. 3 a. med dans, marscher och sång, fri bearb. af Kotzebue från franskan, musik af Qvasin, men inställdes.

² Recett för *Deutsch* var annonserad till 21/6, då Schillers *Die Räuber* skulle gifvas, men inställdes.

³ Hade först annonserats till Fred. 20/6, men uppsköts.

⁴ Hade i Aftonbladet annonserats till Fred. 13/7 och derefter enligt affischen till Månd. 10/7, men hade då, enligt tillkännagifvande i Götheb. Allehanda 17/7, måst uppskjutas, »i anseende till Luftballongerna».

7) *Wadet* eller *Den ena öfver den andra*, lust. 1 a. af Kotzebue med nya scener.

Murrkopf.....	spelas af Hr Trostmann
Pfifferling	» » » E. Leidel
Sperling	» » » G. Pöschel.

* * *

Som man finner, utgjordes repertoaren af farsor, lustspel och dramer af nästan idel tyska författare: Julius Voss, Theodor Körner, fru von Weisenthurn, von Zedlitz, Carl Blum, Holbein, Grillparzer, Ziegler, Holtei och andra, men främst af allt af Kotzebue naturligtvis, af hvilken gafs ej mindre än nära ett tjugotal, som voro alldeles nya för scenen i Göteborg.

Det lönar icke mödan att ingå på ett närmare omnämmande af dessa eller andra nyheter. Bland dessa var emellertid den med mycket bifall mottagna dramen *Der Tagesbefehl Friedrich des Grossen* af den berömde gitarrvirtuosen, doktor *Carl Töpfer*, som kort derefter kom till Göteborg, der han den 16 Sept. gaf konsert i Bloms sal, efter att förut hafva uppträdt inför drottningen i Ramlösa.¹

Äfven torde kunna nämnas Bäuerles burleska lustspel *Die vermeinte m:me Catalani* eller *Einzug der falschen Prima Donna in Krähwinkel*, hvori Leidel gaf primadonnans roll på ett sätt, »som lemnade ett nytt bevis på hans afgjorda talang för det äkta komiska».²

¹ *Götheborgs Posten* 7/9 1827.

² *Aftonbladet* 5/5 1827. Apropos »Den falska Catalani» berättas i *Götheborgs Dagblad* 14/1 1832 följande anekdot: »I Weimar var det m:me *Catalanis* blida eller oblida öde att vid taffeln placeras vid sidan af *Goethe*. Sålunda hade den höge värden anordnat det, för att visa henne sin aktning, men olyckan ville att hon var mycket litet bevandrad i litteraturen; den synnerliga uppmärksamhet, som visades hennes granne, väckte dock hennes nyfikenhet och hon sporde nu en annan hvem hennes kavaljer var —

»Den namnkunnige *Gothe*, madame», blef svaret.

»Hvad instrument spelar han?», frågade hon derpå.

»Madame, han är *Werthers* berömde författare».

»Åh ja», erinrade hon sig, »nu påminner jag mig det».

Hon vände sig derpå med en kompliment till *Goethe* och utbröt: »Ah, monsieur, hvad jag beundrar Er *Werther!*» En djup bugning var svaret på det utmärkta loftalet — »Jag», fortsatte hon, »har aldrig sett något så löjligt, hvilken fullkomlig fars!»

»Madame! *Werthers* lidande?»

»Ja, min herre, det löjligaste i världen», tillade hon nu leende, då hon tänkte på — en parodi af »*Werthers* lidande», som gifvits på en af småteatrarne i Paris.

Den intressantaste nyheten var dock *Preciosa*, som af det Tyska sällskapet nu för första gången gafs i Göteborg, dock ej på mindre teatern, hvars utrymme var alldeles för otillräckligt, utan på den stora.¹ Den senare hade vid Maj månads slut lemnats af *Djurström*, troligen med ganska klen behållning, och tiden var äfven inne för den andra truppen att stänga portarne, till undvikande af att till final nödgas instämma i den gamla visan,

»Ack, i mitt hus är tomt och öde!»

Den 17 Juli gafs sista föreställningen, hvarefter sällskapet skingrades, och hvar afdelning reste åt sitt håll: »om en återförening till hösten talar man väl, men den torde vara föga sannolik» — i alla händelser blef den likväl delvis en verklighet.

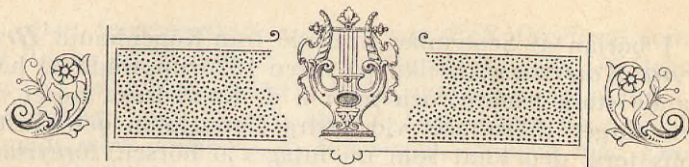
En månad sedan det Tyska Teatersällskapet lemnat staden, upptogs mindre teaterns scen af akrobatfamiljen *Reizenstein*, som under marknaden, eller närmare bestämdt från den 9 till omkring den 19 Aug. 1827, förevisade »grupper, språng, pyramider, saltomortaler, styltans» m. m. hvarjemte *Reizenstein* sjelf »spelade 9 instrument på en gång» och lät »stryka sig med ett glödgadt jern om munnen och på armarne, steg barfota ned i en gryta med smält tenn, åt smält lack» m. m.

¹ Professor *Julius Günther* har i bref till författaren af den 21/1 1900 meddelat om det tyska sällskapet följande: »Representationerna föresväfva mig ännu i denna stund såsom tillhörande de bättre företeelser i den vägen jag bevittnat. Bland pjäser, hvilka enligt allmänna omdömet utfördes förträffligt, påminner jag mig särskildt lustspelet »Die Wiener in Berlin», med dess synnerligen roande, på dåtidförhållanden anspelande kupletter. Sällskapets ledare var *Becker*. De mest framstående sujetterna voro: *Fräulein Becker* (sedan fru *Rosenbusch*) samt herrarne *Pöschel* och *Leidel*».

I början af September anlände från Köpenhamn *Bröderna Fouraux*, hvilka på våren 1825 uppträdt på härvarande stora teatern, och nu i f. d. Kaulbarska huset vid Stora torget (hörnhuset vid Östra Hamngatan och Gustaf Adolfs torg, den tomt som nu intages af Börsen) förevisade ett stort antal utländska djur, »deribland den s. k. Kungs- eller Diamantormen, hvilken hittills ej varit här sedd».

Från detta menageri flyttade sig sällskapet den 7 Okt. till Mindre teatern, der det några dagar, eller t. o. m. den 12, gaf föreställningar i lindansning och uppförde pantomimer, men afreste redan den 19 till Stockholm.

Tyska skådespelaresällskapet
under ledning af Carl Becker ^{30/10} 1827—^{14/3} 1828.

I redogörelsen för sällskapets föregående vistelse här omnämndes att ledningen gled öfver från den dåvarande direktören, Trostmann, till chefen för den lilla trupp som frampå våren hitkom såsom förstärkning, nemligen *Carl Becker*, samt att denne, som officiellt bar titeln regissör, snart nog blef den verklige direktören.

Efter sällskapets upplösning i Göteborg vid speltermi-
nens slut, stälde sig Becker i spetsen för ett nytt, i hvilket
öfver hälften af det förras medlemmar inträdde, men hvar-
ifrån uteslötos herr och fru Dorsch, samt aktörerna Deutsch,
Lenneps och Rosenthal.¹ Truppen måtte under Oktober
hafva uppträdt i Helsingör, åtminstone är derstädes den
21 i nämnda månad daterat ett tillkännagifvande af »Carl
Becker, Tysk teaterföreståndare», hvori han, i en adress till
»Den dramatiska konstens gynnare och vänner i Göteborg»,
kungör sin afsigt att under instundande vinter åtaga sig
styrelsen af Tyska teatern i Göteborg, samt att han mot
slutet af månaden ämnar med sitt sällskap inträffa här, då
han, »vida skild från den tanke, som en vanlig spekulation
innefattar», anropar publiken om att genom abonnement
understödja denna afsigt.²

Aftonbladet stälde sig mycket kyligt och afvisande mot
denna plan, och yttrar i »*Ett par ord om våra nöjen och
vår nationalitet*».³

¹ Fru Dorsch hade dock måst qvarstanna i Göteborg och erhöll
halfva inkomsten af spektaklet den 26 Febr.; tyske pastorn *D. W. Dunkel*
anropar allmänhetens medlidande för henne, »som nu är utan engage-
ment efter en svår sjukdom och sedan $\frac{1}{2}$ år sängliggande».

² *Aftonbladet* ^{27/10} 1827.

³ *d:o* ^{1/11} 1827.

»Bäst vi trodde oss vara alldeles utan offentliga nöjen och blifva qvitt de flere konstnärer och *konstlare* (Sit venia verbo! då vårt språk ständigt gör nya lån från tyskan, torde ordet »künsler» få tagas hos oss äfven i den senare bemärkelsen och derigenom behörig skillnad göras mellan den *verklige* och den *inbillade* konstnären) — som i senare tid till så ovanligt antal besökt oss, och med sina mångartade talanger roat och pungslagit oss, samt börjat hopspara våra öfverloppsfyrcar — ganska få, det vet Gud, hos de fleste! — för att kunna köpa biljetter till den stora fru *Catalanis* konsert, hvilken hvarje vän af smak icke lär kunna cedera, hotas våra tunna taskböcker med ett nytt anfall, som torde bli både långvarigare och mera sugande än de förra. Af en prålande annons i dagbladen under rättas man nemligen helt oväntadt att Herr *Becker* under namn af »*Tysk Teaterdirektör*»,¹ ämnade här uppföra skådespel».

»Meningen med detta tillkännagifvande är visst icke att missunna Göteborgs publiken ett nöje som tillhör hvarje hyfsadt samhälle, ej heller att nedsätta värdet af de sujetters talanger, som visa sig på scenen — ty hvem erkänner icke M:lle *Beckers*, Herr *Pöschels* och äfven Herr *Leidels* verkliga skicklighet — man vill endast förebrå den svenska publiken, som aldrig kan göra sig qvitt tillvitelsen af företrädeskärlek för det utländska, och nu i senare tider fallit på oskicket att visa allt för mycken frikostighet med *hurrande* och *omåttliga aplaudissementer*. Medgif att vi icke alltid gjort rättvisa åt våra egna utmärktare sujetter — hvilket var Djurströmska truppens öde, då den sist var här, och manne den icke förtjenat annat? Låtom oss vara oss sjelfva, det anstår oss, det hedrar oss. —

»Då det efter hvad som senast tilldragit sig med våra svenska skådespelare, nu icke är att vänta få se någon svensk trupp i vinter, låt oss söka då vår ersättning i de tyska spektaklerna — vi må förstå dem eller icke — låt oss beundra de skicklige konstnärernas öfverlägsenhet, ja

¹ »Att föga mer behöfs för att tillägna sig en titel än att resa öfver Sundet (Beckers annons är dat. Helsingör) finner man af en nyligen timad händelse. En qvacksalvare gjorde i Köpenhamn sådana underkurer att flera människor tillsatte lifvet, hvarför han dömdes till 30 dygns vatten och bröd, hvilket straff Hans danska majestät täcktes förvandla till deportation. Den föregifne doktorn blef då öfverförd till Sverige, der han genast i Malmö antog titel af »Professor».

låt oss med allt skäl erkänna och förvånas öfver de nya artisterna *Kobler* för en skicklighet i baletten, som troligen här aldrig förut varit sedd — men glömmen icke derför att vi äro svenskar, och hafva egna konstnärer och talanger, värda både skydd och uppmuntran».

Såsom af ofvanstående framgår, hade i trots af allt den tyska truppen redan hitkommit. Den utgjordes af följande:

Direktör: *Carl Becker*.¹

Aktriser: Fru *Carl Becker*,

» *Caroline Adolph*,

Mamsell *Sofie Louise Adolphine Becker*; den 13 Mars gift med skådespelaren G. Rosenbusch,

» *Ranniger*.

Aktörer: *Johan Ferdinand Trostmann*,

Johan Georg Anton Rosenbusch,

Gustaf Pöschel,

F. O. Neder,

Eduard Leidel,

Carl Hortian.

Gödiike,

H. Becker j:or och

Adolph, hvarjemte den senares barn *Theodor*,
Johann och *Ludvig Adolph*.²

Af dessa hade Becker sjelf, med fru och dotter, och Becker J:or, äfvensom aktörerna Trostmann, Leidel, Pöschel

¹ Quartermästaren vid Kronprinsens husarregemente G. A. Möller stämde Becker (*Kämnarsrättens prot. i tvistemål* ²⁸/₁ och ¹¹/₂ 1828) med fordran att den senare måtte återlemna tvenne till låns erhållna franska pistoler värda 50 rdr rgs, hvilka Becker lånat den ⁴/₁. Svaranden inställde sig personligen, biträdd af styckjunkaren *Georg Fredrik Molau*. Han erkände lånet, men uppgaf att den ene pistolen stulits på teatern vid representationen sistnämde dag, men att tjuften, den i orkestern tjänstgörande musikanten vid Elfsborgs regemente *Robert Julius Granström*, f. ²⁵/₂ 1812 och son af gravören Granström, numera ertappats och pistolen återbekommit.

Såsom vittnen voro inkallade hautboisten *Johan Gabriel Jönsson*, som äfven biträdde i orkestern, samt maskinisten vid teatern *Johan Lundell*.

² Man torde kunna sätta starkt ifråga huruvida icke skådespelerskan *Josefine Dorsch* och aktören *Deutsch* äfven tillhörde truppen; åtminstone befinnes den senare stämd af den förra med yrkande att återlemna en honom i pant för lånade 5 rdr erhållen »svart sammetsklädning, med dertill hörande grön sidenmantel», eller gällda värdet med 30 rdr rgs (*Kämnarsrättens prot. i tvistemål* ²⁸/₄ 1828).

och Hortian, tillhört det förra sällskapet, hvaremot Rosenbusch, mamsell Ranniger, Neder, Gödike och familjen Adolph voro nytillkomne.

I det hela tyckes det varit ett ganska godt sällskap. Adolfine Becker var obestridd dess primadonna, och gjorde särskildt furore såsom Felix, hufvudrollen i »Die Wilddiebe», der hon genom sitt goda och naturfriska spel lade ett nytt bidrag till fullkommandet i konsten, hette det, och blef hon efter spektaklets slut »uppropad på scenen; då rideaun gick upp hade hon sina jägare uppställda på scenen, görande honnör med skyldradt gevär». ¹ I Leidel och Pöschel hade man två framstående konstnärer i den komiska genren, och äfven herr och fru Adolph samt Neder omtalas med beröm.

Det som likväl alldeles särskildt beredde truppen framgång var att Becker redan i början af sejouren anställde de tre syskonen *Frantz*, *Jeannette* och *Marianne Kobler*. Såväl publiken som tidningarne mottogo dem med en sållsynt grad af värme, och de senare leta efter ord nog berömande och entusiastiska. Så skrives i *Aftonbladet* den 12/11 1827:

»Var jag också narrad på förpjesen, som ej heller utfördes bättre än hvad våra inhemska skådespelare mäktat åstadkomma, så fick jag full ersättning i balletten. Sådan skicklighet som den *Koblerska* familjen förevisar i hvad man kallar grotesk dans är verkligen förvånande, och troligen här ej sedd förut. I det fallet ha *Pariserbladen*, som fäst uppmärksamheten i förväg vid dessa konstnärers stora talang, icke sagt för mycket».

En annan gång heter det: ²

»Jemte den en gång förut gifna komiska balletten »Den listiga trädgårdsflickan», med sin vackra musik af Beethoven, utförde de en spansk Bolero, som mottogs med det

¹ *Aftonbladet* 24/11 1827. Tidningen tillägger: »Tyska Spektakelaffischen för i går innehöll bland annat representation af *Pensionsuppstågen* eller *Wildtlfjofvarne*. Hvem skulle ej tro att titeln antydde en flickpension, och den senare att någon godtrogen bonde med fogellass från Norrland råkat ut för tjuftar.

Ännu en anmärkning: något hvar förser sig med en *affisch*, för att lättare blifva bekant med personnagen. Om några exemplar vore tryckta på ett fjerdedels ark, som i andra land brukas, så hade affischen, utan att förlora något af sitt värde, den dubbla förtjensten att vara portativ och lättare öfversedd».

² *Aftonbladet* 22/11 1827.

välförtjenta bifall, hvarigenom en bildad publik vet att belöna den fullkomnade, samt uppmuntra den tillvexande talangen».

»Herr *Frantz Kobler* och *Jeanette Kobler* äro talanger af första ordningen i sin genre, tillhörande Hofteatern i Wien, hvarifrån familjen har sin extraction, Den unga systemen, *Marianne Kobler*, är ännu blott en talent naissant, men det oaktadt väl omtyckt af publiken».

Det uppgifves dessutom att de skördat bifall hvar de uppträdt, i Italien, Tyskland, Holland, Polen och Ryssland, samt i Paris »gifvit 14 representationer på Odeonteatern, och der de i Alberts och Antonins berömda skola vunnit sin slutliga utbildning; i Paris räknade de 4 premiärsujetter, nemligen ännu en syster *Nanette* samt en italiensk dansör *Fortunato*, båda nu gifta och anställda vid teatern i Moskwa». Till yttermera visso hade redaktionen af Aftonbladet fått tillfälle se ett intyg »af den odödlige Goethe, skrifvet på ett visitkort af vanlig storlek och med pressade kanter», så lydande:

Die
durch Talent und Betragen
sich selbst empfehlende
Familie Kobler
Empfielt
seinen verehrten Gönnern u. Freunden
mit
Zutrauen und Glückwunsch.
Goethe.
Weimar d. 1 Januar
1812.

Det förefaller nästan som man på vissa håll tagit familjen Koblers beröm på entreprenad,¹ och som prof härpå

¹ I *Aftonbladet* för den 1/12 1827 hette det:

»Sedan några vänner af Teaternöjet här förenat sig att offentliggöra sina åsikter, kommer att för hvarje vecka en »Theaterbulletin» såsom Bihang åtfölja Aftonbladet och utlemnas icke gratis, utan säljes åt dem som önska ega den, emot erläggande af Två skill. Bko exemplaret. Den för närvarande numret bestämda utkommer i morgon och kostar 2 skill. Bko».

kan för egenhetens skull anföras hvad »Philokolos» yttrar i *Aftonbladet* den ²⁶/₁₁ 1827 i anledning af syskonen Koblers recett:

Tidningen åtföljdes verkligen af ett blad med en och en half sida text på Tyska, af följande lydelse:

»Theater-Bulletin.

»Lob und Tadel muss ja sein» Goethe.

Am 20 Nov. war das Benefice der Familie Kobler. Den Anfang machte ein *Pas de trois chinois* worauf *Der Doppelpapa*, lustspiel in 5 aufzugen von Hageman: in den zwischen Akten ein *Pas de trois* mit Guitarrbegleitung von Herr Franz Kobel componirt und ein *Pas de deux à la matelot* mit Holtzschuhen. Zum Beschluss wurde ein neues Ballet, *Der Apfeldieb* gegeben. Die Darstellung fand allgemeinen Beifall und gaben Demoiselle *Becker*, Herr *Pöschel* und Herr *Leidel* ihre Rollen mit dem Verdienst, womit sie sich immer zo unverkennbar auszeichnen.

Freitag d. 23. Zum erstenmal *Die beiden Lotteribillets* von Anton Wall, darauf folgt *Schüler-Schwänke* oder *Die kleinen Wilddiebe*, ein libliches Vaudeville aus dem Französischen von Angely entleant, und zum Beschluss ein neues Ballet, der *Doppelduell*.

»Die beiden Lotteriebilletts» wurde von Herr und Madame *Adolph* und Herr *Leidel* überhaupt mit vollkommenen Sammenspiele (ensemble) ausgeführt. Besonders legte Herr *Adolph* schätzbare Beveise von wirklicher kunst ab.

Sonntag d. 25. *Die Nacht im Posthause*, Lustspiel in 5 Aufzugen von H. Clauren. Die Dichtung gehört wohl nicht zu den vorzüglichsten des Auktors, und erfordert eine besondere Verwendung der Darstellenden um nicht Langeweile zu erlegen. Die kalte Witterung und der mässige Zuspruch des Publicums an diesem Abends waren wohl zum Theil Schuld an der minder glücklichen Erfolg dieser Vorstellung, wobei er zu sichtbar schien wird der Vertrag einiger Rollen zu sehr den Eingebungen des Souffleurs abgebergt war. Einer angenehmeren Eindruck und genügende Ersatz gewährten in dessen die in den Zwischenakten von der Familie *Kobler* ausgeführten Pas — *Das Gitarren-Terzett* veringte *Grazie*, *Anmuth*, *Leichtigkeit*. Gerne hatte man nach der Ausführung jenes Pas de Trois mit in den Ihnen zu Breslau 1823 dedicirtes Impromptu, einstimmen mögen:

»Monsieur Kobler et Companie,

La voix du Public vous prie:

Le pas de Trois
Encore une fois,
Ou trois fois
Le pas de trois».

Doch scheinen hier eindruck und Beifall getheilt oder von launigster Art, denn der einstweilige Ruf von Da Capo wurde von einiger nicht begriffen, von andern sogar mit Unwille gedämpft. Dem Pas de deux à matelot wiederfuhr eine ähnliche Aufnahme. Das Terzett aus der Vestalien von Spontini war eine Probe von vielem Talent auch in dem Demi-Character Tanz.

(Nächstens erscheint das Bulletin über die in letzter woche gegebenen Vorstellungen. — Men exemplaret på biblioteket innehåller inga fler.

»Sistl. Tisdagsafton hade Familjen *Kobler* sin benefisrepresentation på Mindre theatern. Den lyckades öfver all beskrifning. Huset var fullt ända upp till taket. Början skedde med en chinesisk *Pas de trois*, som både till anordning och exekution lyckades så, att jag knapt sett något vackrare i den vägen på stora Operans theater. Dansöserna hade tamburiner, och Hr Kobler talrikar, med hvilka de, under många grupperingar och attituder, lekte och klingade tillsammans. Kostymerne voro smakfulla och vackra, och det hela mäterligt arrangeradt. Pjesen, som gafs, var »*Dubbelpappa*, eller far, svärfar och dräng i en person», af Hageman. Denna trippelperson var Hr *Pöschel* i egen komisk person. Jag kan ännu ej tänka på honom utan att skratta. Intrigen är i korthet denna: Hr Ahlert, en rik och snål köpman, håller på att bortgifta sin dotter med Fritz, en rik landtpossessionat, Hr Mertens son. Gubbarne hade icke sett hvarandra och voro ej eller rätt ense om hemgiften och andra preliminärfrågor. De unga frukta för utgången, och i detta bekymmer hittar Fritz's betjent, Kraft, på det upptåget att sjelf spela Herr Mertens, samt lofvar att ställa allt till rätta. Herr Ahlert blir fullkomligt dupe af detta bedrägeri. Efter flere löjligen uppträden, kommer den rätta Hr Mertens. Kraft blir för ett ögonblick förlägen, men finner sig ett tu tre, gifver sig ut för Hr Ahler, som nu lagt sig att sofva middag, och gör på detta sätt äfven denne till dupe. Det är isynnerhet i denna roll, som Hr *Pöschel* visar sig i hela sin komiska styrka. Slutligen träffas de båda gubbarna. Hvar för sig tror att den andre är förryckt. Herren i huset förlorar allt tålmod, och kör sin gäst på dörren. Ändtligen upptäckes hela tillställningen, och allt blir väl. Mams. *Becker* spelar Kammarjungfrun, är behjelpelig i alla intrigerna och utför sin roll förträffligt. Hr *Leidel* som Hr Mertens och Betjenten Samuel (Hr *Becker* Sonen) voro också rätt bra i sina roller. Men vi lemna dem nu, för att återkomma till vår dansande Syskontrio. — »Näst före 2:dra akten utförde de en annan pas de trois och spelade under densamma en af Hr Kobler komponerad trio för guitarr. Effekten var ganska behaglig, och kan allt hvad jag nyss sagt om den chinesiska pas de trois hitlempas i en triplerad potenz. Dansen var hvad man i konstspråket kallar demicaractère. Kostymerna lika briljanta som smakfulla; musiken enkel och smältande, grupperingar och pantomimer fulla af uttryck och grace — med ett

ord! man erfar denna förfinade sinnenas njutning, som är idéen af och ändamålet för all »skön konst».

Jag har i flere utländska tidningar sett, att denna pas de guitarré gjort furore i Moskwa, i Petersburg och Tysklands m. fl. hufvudstäder, och blifvit vid dessa tillfällen, under rop af »bis» och »dacapo», genast omdansad. Så entusiasmerad var dock icke vår publik, och lär ej eller bli det, efter hvad jag tror, på grunder som jag härnäst skall utveckla».

Det är en rätt egendomlig upplysning här lemnas, att publiken icke visade sig synnerligen entusiasmerad. Om så var fallet synes publiken haft sundare smak än anmälarne i tidningarne, åtminstone så till vida att den bättre sammanfaller med omdömet hos en publik, som i detta fall måste tillmätas en mycket hög betydelse. Syskonen Kobler hade nemligen, omedelbart före deras hitkomst, uppträdt på den danska kongl. teatern den 11 Okt. 1827, och härom yttrades:¹

»Familjen Kobler var en eqvilibristisk dansartrupp, bestående af en bror och två systrar, och alldeles ovärdig att visa sig på en kongl. teater. Under det systrarne nöjde sig med att roa publiken med en följd uttryckslösa och osköna ställningar, var brodern ensam om att göra konsterna, hvilka icke bestodo i annat än en solo med vidunderligt höga språng och hastiga kringsnurrningar i luften: kompositionen var ännu afskyvärdare än utförandet, men fann det oakadt entusiastiska beklappare».

Detta låter onekligen helt annorlunda, och den, som känner den danska ballettens höga ståndpunkt, litat säkrare på omdömet från ett håll, der man var van att se och uppskatta konstnärlig dans och danskomposition, än från bedömare hvilka icke egde dylika jmförelsepunkter.²

För öfrigt är uppträdandet af dessa benartister här förenadt med ett visst intresse, så till vida att det gaf anledning till en liten antisemitisk meningsyttring. *Aftonbladet* innehöll nemligen den 8 Dec. 1826 en redogörelse för ett uppträde under någon af representationerna, kalladt

¹ *Overskou*, Den danske Skueplads IV: 851.

² Det yttras i *Aftonbladet* 22/11 1827 att syskonen Kobler ärnade »fortsätta sin nordiska resa till Stockholm; på kongl. Stora Operan kommer deras konst att verka betydligare än här på en liten teater, der accessoarerna fattas och der illusionen gör litet eller intet till effekten». Emellertid synes något uppträdande i Stockholm icke kommit till stånd, åtminstone återfinnas de icke i Dahlgrens anteckningar.

»Nij Theateranekdot.

»Följande lustbarhet tilldrog sig i dessa dagar på vår Mindre Theater, och anser man sig böra meddela den, för att äfven från vårt Thalias tempel, eller Kapell (om man så behagar) får nöjet lemna en liten skärf åt den annorstädes rika samlingen i samma väg».

»I förväg likväl den nödiga erinran, att vår parterrtion numera bestämmes, som det påstås, af en del ungherrar af judiska nationen, hvilka företagit sig ombestyret att framkalla den spelande favoriten för aftonen på scenen sedan ridån fallit, för att med hurra, bravo, klappning och stampning hylla hans talang, och tillika ådagalägga sitt konnäsörskap; — men nu till sjelfva saken!»

»För några aftnar sedan var Hr *Kobler* det tillämnade lyckliga föremålet för sådan utmärkning, och frammanter på vanliga sättet med ett gällt upprepande af hans namn, emedan denne verkliga konstnär — man kan ej veta om af liknöjdhet eller annan anledning — icke så promt, som man fordrade hörsammade kallelsen. Emellertid fick en profan i de högre regionerna det infallet att afbryta med ett energiskt gällt mellanrop af *Knoblauch*, hvilket hade den verkan att en allmän tystnad följde, och på den ett gapskratt. Detta förklaras lätt, om man behagar erinra sig, att »knoblauch» (hvitlök) vanligen utgör en högst väsentlig ingrediens i apparaterna vid den Judiska kavaljerstoiletten, och var sålunda förvridningen, om ock ej öfverlagd eller uppsåtlig, just *ett ord i sinom tid*. Att denna komiska utveckling emellertid skulle i något afseende kunna minska Publikens aktning för den skicklige konstnärens erkända talang, lär väl ej falla någon in att vilja påstå».

Riktigheten af denna berättelse förnekades likväl af en insändare i tidningen för den 10 Dec. hvilken yttrar:

»Theateranekdoten i förra numret äger väl egenskapen af *putslustighet*, men alldeles icke af *sannfärdighet*. Bevisligen var det denna gång icke några 'ungherrar af judiska nationen', som först eller ensamt framkallade Hr *Kobler*, utan verkliga svenska admiratörer; ej heller besvarades, så vidt man har sig bekant, dessa rop med 'knoblauch'. Denna förvridning måste således hänföras till det slags qvickheter, som kallas sjelfgjorda, och följaktligen aldrig såsom verklig sanning offentliggöras till oskyldigas förlöjligande. För öfrigt, om det också skulle ha händt, att 'Ungherrar af Judiska nationen', som kanske sett sig något

mera omkring, råkat yttra sitt bifall öfver talanger och konstfärdigheter, som icke äro produkter af orten och der temligen sällsynta, så bör väl sådant finnas ursäktligt, i synnerhet hos en ungdom, enär artigheten ännu icke veterligen sträckt sig *utom* scenen, som hos *andra*, både *ungdom* och *mandom*, och hvilket på ett säkert mera fjäskande och kanhända äfven mera konstförskämmande sätt *dagligen*, ja *stundligen* ådagalägges. *Israelit.*»

Svaret hade sålunda sin tillbörliga udd, men den lilla episoden saknar icke intresse, då den visar huruledes, redan vid den tiden, judarne intagit en aktad och framskjuten ställning i Göteborg, som väckte afund hos en del godt folk.

Representationerna af den tyska truppen voro till en början omfattade med mycken välvilja af allmänheten, som för öfrigt var i saknad af andra nöjen, och fortforo att under hela hösten vara den bildade publikens samlingsställe hvarje spektakelafton, sålunda 2 å 3 gånger i veckan, dervid programmen vanligen utgjordes af ett par mindre pjäser med åtföljande pantomimballett.¹

Vid jultiden ändrade sig likväl ställningen, beroende på flere orsaker. Den första var, att de tyska spektaklerna nog till en tid voro en modesak, men innan kort var detta ämne till förströelse uttömdt, och de djupare lagren af allmänheten kunde naturligtvis icke njuta af något som de icke förstodo. Till detta kom att man från vissa håll såg med djup ovilja huru en utländsk trupp gynnades och omhuldades, medan de inhemska, snart sagdt, bortvisades. Denna ovilja gaf sig luft på många sätt. Så heter det t. ex.:²

»Nästan ständigt hela detta år igenom har vår stad haft tillfälle att förlusta sig och tillfredsställa både ögonens

¹ *Aftonbladet* 24/11 1827. Tidningen tillägger om representationen den 23 Nov. vid hvilken Adolphine Becker uppträdde som Felix i »Die Wildtdiebe», att näst henne utmärkte sig *Neder* och *Adolph* samt fru *Adolph*; »Herr *Pöschel*, denne annars så förträfflige skådespelare hade en obetydlig role, som icke upphjelpes genom valet af kostym. Deremot utmärkte han sig så mycket mer uti balletten 'Dubbelduellen' som *Ineroyable*. Vi kunna ej nämna denna ballett utan att tillika nämna den äldre mamsell *Kobler*. Hon förestälde en ung officer i full dansuniform, och såsom sådan kan man aldrig se något mera nätt och gentilt; Hennes kroppsbildning var i denna accoutrement den fullkomligaste modell. Hela representationen anses för den bästa som någonsin blifvit gifven under denna sejour».

² *Aftonbladet* 20/12 1827.

och öronens kraf, och bör den beredvillighet, hvarmed konstens idkare af hvarjehanda benämning och nation här emottages, samt den välvilja de i mån af deras talanger här erfara, ådagalägga vår stigande smak för de vackra konsterna, och bli tillika den bästa vederläggning af det obeskedliga yttrande, som en stor tonkonstnär tillåtit sig om vårt kära fädernesland. Då en hans kamrat, äfven stor man i sin väg, tillkännagaf sin afsigt att göra en konstresa i Sverige, och bad om en åminnelse, gaf han honom en duktig knölpåk med detta tillägg: 'Der wird Ihnen guten Dienst leisten ins jenem Bähren- und Wölfenlande!'

Detta skedde för 3 à 4 år sedan, och bör härvid ej lemnas onämndt att samme liberale konstnär redan förut hedrat oss med sin närvaro, och äfven sedermera förnyat besöket i Björnlandet, samt der rönt den ovanliga favören att för sitt 'strykeri' chargerade tredubbelt biljettpris, och det oakadt icke saknat åhörare». ¹

Det klagades äfven öfver svår tid och dyrhet på alla nödvändighetsvaror samt allmän penningbrist, men när det gälde nöjen hade man mynt,

»Gif oss spektakel eller bröd!
Så Grekens stolta stämman ljöd;
Hos oss går smaken till mirakel:
Allt lemnas blott vi få spektakel»,

klagades det; »Ja, det går till och med så långt att man talar om bildandet af en *sund* teaterkritik, emedan man tror sig ega en trupp som förtjenar den. Som den troligen kommer att ledas af verkliga kännare och konstdomare, kan man då få veta, fast efteråt, hvad man fått för sin riksdaler, och kanske spara in den för nästa gång. Ett villkor bör dock bli att de tyska titlarne riktigt återgifvas på svenska, så att man ej lockas till teatern och får se gamla vänner med nya, falska ansigten. ² Saken blir i alla fall så nyttig som ny, fast det här ej gäller:

»Det gick i skymningen så bra,
Att folkets syn och pung bedra,
Men se'n man tändt det satans ljuset — —».

¹ Med denne store »strykkonstnär» kan knappast menas någon annan än den berömda violoncellisten *Bernhard Romberg*, som den 11 och 15 Mars 1821 gaf konserter i Bloms sal mot 2 rdr banko biljetten, ett dittills ohördt pris.

² Denna anspelning syftar på en anmärkning i *Aftonbladet* 12/11 1827 att Kotzebues *Der Mulhwilige* som annonserats till den 2 Nov. vid närmare påseende befunnits vara den gamle kände »Konstmakaren».

Härtill kommo anmärkningar af annan art. Man klandrade sålunda med stor skärpa att gång efter annan representationer gäfvos utan orkester. Detta kunde väl vid vissa tillfällen ursäktas dermed, att orkester då varit hindrad till följe af Harmoniska Sällskapets repetitioner, men när teaterdirektionen fann att publiken icke visade någon otålighet häröfver, trodde den sig kunna helt och hållet inbespara musiken, och undanbad sig orkesterens biträde. Ett dylikt förfarande ansåg man emellertid så mycket mer oberättigadt som det erhållna abonnementet troligen betäckte de vanliga omkostnaderna för hvarje spektakel. »Antagom att en svensk teaterföreståndare», hette det, »äger så liten hyfsning att han i en af Tysklands större städer gäfve sina föreställningar utan orkestermusik, visserligen blefve han tillbörligen korrigerad; också lär Göteborg vara det enda ställe der något sådant onäpst eger rum».¹

Äfven mot iscensättningen gjordes anmärkningar, och det skrefs härom: »Önskligt vore att hushållningssystemet vid de tyska representationerna ej iakttoges till den grad att sceneriet alldeles vanvårdas. Man har i de så kallade stora historiska skådespelen sett 4 à 6 personer, klädda på det mest burleska och sanningsstötande sätt, föreställa hela armékorpsar. Exempel härpå må anföras ur pjesen »Carl XII vid Bender», der Janitscharernas uniform var sammansatt af svenska husarjackor och ryska pelsar, att förbigå flere löjliga orimligheter».

Till det minskade intresset för de tyska spektaklerna bidrog slutligen äfven att konstberidare och lindansaresällskapet *Fouraux* från slutet af 1827 drog publiken till stora teatern, hvarest det gaf ett antal föreställningar.²

* * *

¹ *Aftonbladet* 2/2 1828.

² Det är svårt att numera förklara anledningen och afsigten med följande, i *Aftonbladet* för den 11/2 1827 förekommande artikel:

»Ifall någon så god öfversättning gifves på tyska, som den af Leopold på svenska, af Pirons mäterliga komedi »Metromanien eller Versvurmen» skulle det vara artigt om *Tyska Teatersällskapet* ville uppföra densamma. I en tidpunkt då salig Haquin Bagars vålnad åter uppenbarat sig i stort på diktens herrliga himmel, och magiskt hänförande, nu framsväfvar äfven öfver vår litterära horisont, för att daga dess irrlidande mörker såsom en välgörande ledstjerna för det villrådiga, uppåt sträfvande snillet i den allt skapande bildningens omätliga rymder, kan det ej fela, att ju Allmänheten, sammantagen, skall deraf skörda både

Spellista.¹

- 1827 Tisd. 30/10 Prolog, deklameras af mamsell *Becker*, derefter *Den svartsjuka frun*, lust. 2 a. bearb. af Kotzebue, samt *Schawlen*, lust. 1 a. af Kotzebue; till slut *Den lycklige vilden eller Kärlekens triumf*, ballett 1 a., musik af Weigel.
- » Fred. 2/11 Der Muthwillige, lust. 3 a. af Kotzebue, samt *Tunnbindaren*, kom. ballett 1 a.
- » Tisd. 6/11 På tyska: *Plänboken*, skåd. 3 a. af Kotzebue, samt *Den listiga trädgårdsflickan* eller *Den narrade friaren*, kom. ballett 1 a., musiken af Beethoven. Börjas kl. 1/27.
- » Fred. 9/11 På tyska: *Mannen i elden* eller *Duellen*, orig. lust. 3 a. af Ziegler, samt *Den bortröfvade Zemira*, stor turkisk ballet, musik af Evers.
- » Tisd. 13/11 På tyska: *Bybarberaren* eller *Skink-kuren*, kom. opera 2 a. musik af Schenk, samt f. 2 ggn *Den lycklige vilden* eller *Kärlekens triumf*, stor ballet 1 a.
- » Torsd. 15/11 På tyska: *Hedvig* eller *Bandilbruden*, skåd. 3 a. af Körner; sann händelse. Mellan 1—2 akten dansa mamsell *Joh. Kobler* och hr *Kobler* en spansk *Pas de deux* med *Castagnetter*. Derefter f. 2 ggn *Den listiga trädgårdsflickan*.
- » Tisd. 20/11 Recett för familjen *Kobler*: *Pas de trois chinois*, utförd af recettagnarne, derefter *Dubbelpappa* eller *Far*, *svärfar* och *dräng i en person*, lust. af Hagemann. Mellan akterna *Pas de trois* samt *Pas de deux à la matelot*. Till slut en nx ballett f. 3 ggn *Äppeltjufven* eller *Den listiga trädgårdsflickan*, musik af Beethoven.
- » Onsd. 21/11 representation, dervid *Franz Kobler* och hans systrar *Jeauette* och *Marianne* dansa för 7:e gången; f. 4 ggn *Den listiga trädgårdsflickan*, samt en spansk *Bolero*.
- » Fred. 23/11 ffg. De båda lottsedlarne af Anton Wall. Pensionsupptågen eller de små *Vildttjufvarne*, vaud. från franskan af *Angely*, och till slut ffg. *Dubbelduellen*, kom. ballet 1 a. af F. *Kobler*, med musik af Müller.
- » Sönd. 25/11 *Die nacht im Posthause*, lust. 5 a. af *Clauren*, samt *Pas de trois*.
- » Tisd. 27/11 *Pas de deux à la Pastorell*, dansas af m:ll *J. Kobler* och hr *Kobler*. Derefter *Den husliga tvisten*, lust. 1 a. af *Schall*, samt f. 2 ggn *Die Kleinen Wilddiebe*. Till slut *Pas de trois à la grotesque*, dansas af m:llerna *J.* och *M. Kobler* samt hr *Kobler*.

nöje och nytta, samt veta att därför hålla de spelande räkning. Utan all fråga skulle *Francaleus* roll mästerligt gifvas af Hr *Pöschel*, och *Damis* af Hr *Leidel*. — Huru tröstfullt för versfabrikörer äro för öfrigt icke styckets fyra sista strofer af *Francaleu* till *Damis*, då han säger:

Nå om så är kamrat, att våra stycken klandras,

Låt oss bli lärare i konsten; det går an.

Och finnas våra vers. odugliga — välan:

Så låt oss ta oss för att dömma öfver andras!»

¹ Efter affischer samt annonser i *Aftonbladet* och *Götheborgs Tidningar*.

- 1827 Torsd. ²⁹/₁₁ *Die vermeinte m:me Catalani* oder *Einzug der falschen Prima Donna in Krähwinkel*, lust. med sång och dans 3 a. af Bäuerle. Emellan 1—2 akten en stor chinesisisk Pas de trois, med tallrikar och tabourinder (!), dansas af familjen *Kobler*. I 3:dje akten Pas deux med tabourinder (!) dansas af m:ll *J. Kobler* och hr *Kobler*. Till slut Pas de trois à la grotesque, dansas af familjen *Kobler*.
- » Fred. ³⁰/₁₁ Representation till firande af H. K. H. Kronprinsens namnsdag ¹/₁₂. Prolog deklamerad af mamsell *Becker*, samt chorsång med musik af C. Schwartz. Derefter Brud och brudgum, lust. 2 a. af Kotzebue, samt f. 2 ggn *Dubbelduellen*. Pas de trois af Hr och mamsellerna *Kobler*.
- » Tisd. ⁴/₁₂ Recett för familjen *Kobler*: *Toni* eller *Die Schreckensnacht auf S:t Domingo*, hist. skåd. 3 a. af Körner; mellan 1 och 2 akterna dansas af mamsell *J. Kobler* och Herr *Kobler* en kom. Pas de deux kallad *Vor und rückwärts ist Zweierley* och mellan 2—3 akterna ett Ungerskt divertissement af mamsellerna *J.* och *M. Kobler* samt Herr *Kobler*. Till slut *Das Rendez-vous* eller *Die nächtlichen Liebhabern*, kom. ballet 1 a. (annonseras som näst sista repr.)
- » Fred. ⁷/₁₂ ff. *Das Gasthaus zur goldnen Sonne*, org. lust. 4 a. af herr *Claren*. Emellan akterna och till slut dansar familjen *Kobler* för sista gången.
- » Sönd. ⁹/₁₂ *Abällino*, der grosse Bandit, skåd. 5 a. af Zschokke.
- » Tisd. ¹¹/₁₂ *Schinderhannes*, lust. 1 a. af Hentfeldt, samt *Humoristische Studien*, lust. 2 a. af Lebrun; till slut *Der Schiffs-Capitain* oder *Die Unbefangenen*, vaud. 1 a. af Carl Blum.
- » Fred. ¹⁴/₁₂ *Johanna af Montfaucon*, riddare-skåd. 5 a. af Kotzebue.
- » Sönd. ¹⁶/₁₂ *Fedrowna* och *Urskoff* eller *Eröfringen af Smolensk*, skåd. af Johanna von Weissenthurn.
- » Onsd. ²⁶/₁₂ 1:a abon.-repres. *Die Schwestern von Prag* eller *Schneider Kakadu*, op. com. 2 a., musik af Wenzel Müller.
- » Fred. ²⁸/₁₂ *Rudolph von Habsburg* und *König Ottokar von Böhmen*, hist. skåd. 6 a. af Kotzebue.
- 1828 Fred. ⁴/₁ 3 abon.-repres. *Schachmaschine* eller *Der Bräutigam aus der Fremde*, lust. 4 a. af Beck, samt f. 2 ggn *Der Schiffscapitain* eller *Die Unbefangenen*, vaud. 1 a. af Carl Blum.
- » Tisd. ⁸/₁ Recett för mamsell *Adolfine Becker*: *Graf Benjowsky* eller *Die Verschwörung auf Kamtschatka*, hist. skåd. 5 a. af Kotzebue.
- » Fred. ¹¹/₁ 4 abon.-repres. *Der Landsturm in Tyrol*, skåd. 5 a. af Ziegler.
- » Tisd. ¹⁵/₁ Recett för hr *Adolf* och fru *Caroline Adolf*: *Der Schutzgeist*, hist. rom. skåd. 6 a. af Kotzebue.¹
- » » ²²/₁ Recett för *Gustaf Pöschel*, ff. *Wilhelm Tell* eller *Gesslers Tod*, hist. skåd. 5 a. af Schiller.
- » Fred. ²⁵/₅ 5 abon.-repres. *Deodata*, das *Burggespenst*, rom. skåd. 5 a. af Kotzebue.

¹ Fred. ¹⁸/₁ inställes spekt. på grund af den starka kölden. Enl. *Götheb. Tidn.*

² Var annonseradt till Sönd. ¹³/₁ men uppskötts.

- 1828 Månd $28/x$ på H. M. Konungens namnsdag: En Prolog deklameras af mamsell Becker, samt Carl den XII:te vid Bender, skåd. 5 a. af Zigler.
- » Fred. $1/2$ 6 abon.-repres. f 2 ggn *Carl XII vid Bender*.
- » Tisd. $5/2$ Recett för *Edvard Leidel: Skådespelare mot sin vilja*, lust, 1 a. af Kotzebue, samt *Indianerna i England*, lust. 3 a. af Kotzebue.
- » Sönd. $10/2$ f. 2 ggn *Die Schwestern von Prag*.¹
- » Tisd. $12/2$ 7 abon.-repres. Das Turnier zu Kronstein am S:t Johannistage eller Die drei Wahrzeichen, riddareskåd. 5 a. af Holbein.
- » Fred. $15/2$ Recett för Herr *G. Rosenbusch: Moses, der Befreier Israels*, dramat. dikt 5 a. af Klingemann, slutar med eldregn.²
- » Tisd. $19/2$ Recett för *F. O. Neder: Die Benefiz Vorstellung eller So bekämpft man Künstlerlaunen*, lust. 5 a. efter franskan af Th. Hell (manuskript), samt *Den dumma Filatka*, op. 1 a. från ryskan, af F. A. Gebhard, musik af general Titoff, med flera nationalsånger och variationer förökt. Båda pjeserna tillhöra recettgaren och gifvas blott denna gång.
- » Fred. $22/2$ sista abon.-repres. *Elisene, Prinzessin von Bulgarien* eller *Der Wald bei Herrmanstadt*, rom. skåd. 4 a. af fru v. Weissenthurn.
- » Tisd. $26/2$ Halfva inkomsten tillfaller fru *Dorsch: Die Waise und der Mörder*, rom. melodram 3 a. efter franskan af Castelli. musik af Seyfrid. Die beiden Billets, lust. 1 a. af Anton Wall.
- » Fred. $29/2$ Recett för Williska skolan. Mera genom affischer.
- » Tisd. $4/3$ Recett för mamsell *Adolphine Becker*, med afseende på hennes förestående giftermål: *Röschens Austeuer*, lust. 3 a. af Friedrich Ellmenreich, samt *Adolph* und *Clara* eller *Die beiden Gefangenen*, sångpjes 2 a. efter franskan, musik af Dalayrac.
- » Fred. $7/3$ *Albrecht der Streitbare* eller *Die treue Kohlerfamilie*, riddar-skåd. 4 a. af fru v. Weissenthurn, samt *Eine Scene aus Griechenland*, författad af en anonym.
- » Månd. $10/3$ Recett för Williska Fattigfriskolan, f. 2 ggn *Die Schachmaschine*.
- » Fred. $14/3$ för sista gången: *Die Räuber auf Maria Culm* eller *Die Kraft des Glaubens*, riddar-skåd. 5 a. af Cuno, samt *Die Wiener in Berlin*, Vaud. 1 a. af Holtey. Uti denna pjes sjunges en aria ur sångpjesen «Snöfallet». Till slut en Afskeds-epilog, deklamerad af fru *Rosenbusch*, med en allegorisk bild, transparentdekorationer och bengalisk eld.

* * *

¹ Enligt tillhännagifvande i Aftonbladet $9/2$; i Götheb. Tidningar hade först annonserats *Das Turnier zu Kronstein am S:t Johannistage*.

² Detta enligt Affischen; i Götheb. Tidningar $15/2$ annonserades deremot *Der Wald bei Hermanstadt*.

Förutom de under denna sejour tillkomna pantomimballetterna, var repertoaren i öfrigt likartad med den under sällskapet föregående visiter härstädes; dock torde dramer och skådespel intaga ett något större rum.

Hvad som ger denna speltermin ett särskildt intresse är att derunder, den 22 Jan. 1828, gafs för första gången i Göteborg, och förmodligen i Sverige, Schillers stora skådespel *Wilhelm Tell*, hvilket icke kom till uppförande i Stockholm förr än den 3 Febr. 1845.¹

Kronprinsens namnsdag firades genom en festpresentation, inledd med en prolog, hvars två första versar hade följande lydelse:

»Heil OSCAR Dir im hohen Norden!
Im Jubelschall ist diesen Tag
Des Volkes Vönnetag geworden.
Dem heutgen frühen Festes Tag,
Glüht Schweden jubelnd jetzt entgegen,
Vom Himmel flehend Heil und Segen.

* * *

Heil OSCAR Dir! Heil diesem Tage!
Heil dem! der Josephin' erkohr.
Dein jubelnd Volk kennt keine Klage,
Hebst es den Blick zu Euch empor.
Euch opfern Svithiods, Deutschlands Söhne,
Der Freude seine Herzenstöne!»

Till sången hade *C. Schwartz* satt musik, och prologen »slöts med en transparent, föreställande H. K. H. Kronprinsens namnchiffer, omgifven af en stjernkrans». Eldade af

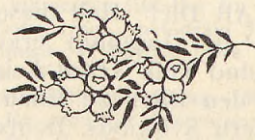
¹ Rollerna voro i Göteborg besatta på följande sätt:

Herman Gessler	Becker.
Werner von Attinghausen	Leidel.
Ulrik von Rudenz	Rosenbusch.
Bertha von Bruneck	m:ll Becker.
Werner Stauffacher	Adolph.
Gertrud, hans hustru	fru Becker.
Walter Fürst	Neder.
Wilhelm Tell	Pöschel.
Walter } hans barn	Theodor Adolph.
Wilhelm }	Johan Adolph.
Hedvig, hans hustru	fru Adolph.
Roudi, fiskare	Becker Jun.
Arnold von Spelehththal	Trostmann.
Konrad Baumgarten	Hortian.
Friesshardt	Gödiike.
Armgard	m:ll Ranniger.

den Haqvin-Bagerska festkantaten, begärde åhörarne folksången som afsjöngs och »åtföljdes af de lifligaste hurra-rop».¹

Innan terminen afslutades gafs den 10 Mars en recett till förmån för Willinska fattigfriskolan. Detta var i och sig ingenting märkvärdigt, men tilldragelsen väckte till lif den på vissa håll i samhället alltjämnt befintliga förtrytelsen öfver att det spelades komedi under fastlagen, och en insändare i *Aftonbladet* ger luft åt dessa tänkesätt, då han yttrar i ett fingeradt bref:

»En tysk komediant har kommit till orten och i början af fastlagstiden vunnit den stora allmänhetens bifall genom ett dråpligt tal i den barmhertige Samaritens stil, hvadan och hans anvisningar till den rätt kristliga gifmildheten skolat åstadkommit så stor nytta, att veckopredikningarne blifvit ansedda för öfverflödiga».

¹ *Aftonbladet* 1/12 1827.

Josef August Lambert ^{22/4}—^{18/6} 1829.

Ett helt år förgick efter det tyska skådespelaresällskapet lemnat Göteborg innan Mindre teaterns portar åter öppnades för någon längre tid.

Visserligen hade tvenne syskon, madame *Lazar* och *Jos. Binnes* från Petersburg, hvilka den 8 mars konserterat i Bloms sal, dervid den förra sjungit, med accompagnement af gitarr, cavatina ur operorna *Achilles* och *Tancred* af Rossini samt en tyrolervisa med jodel m. m., under det den senare »efterapat foglars sång», och låtit höra bukaleri, annonserat en musikalisk soiré på Mindre teatern till måndagen den 16 d:s, men denne måste inställas af brist på åhörare, ehuru priset nedsattes till 1 rdr rgs, »och sålunda icke denna gång var att klaga öfver».¹

Efter en mer än sexårig frånvaro återkom nu Lambert. Han spelade i början af året i Malmö, men tillkännagaf att han skulle inträffa i Göteborg så tidigt att första representationen kunde gifvas den 5 eller 6 mars.² Ankomsten fördröjdes dock, vare sig att vistelsen i Malmö förlängdes, eller därför att truppen sedermera spelade i Halmstad, något som förefaller sannolikt.³ Först i senare delen af April anlände truppen, hvilken utgjordes af:
Direktör: *Josef August Lambert*.

¹ *Göteborgs Posten*.

² *Aftonbladet* ^{26/2} 1829. I anledning häraf frågar en insändare i samma tidning d. ^{9/3}: »Hur kan Herr Lambert säga sig vilja gifva representationer här den 5 eller 6, då han ännu den 4:de spelar i Malmö, utan att tillkännagifva sin afsigt att resa?»

³ Bland anmälde resande omtalas i *Göteborgs Tidningar* ^{23/4} 1829: Theater direktör *Lambert* med fru, mamsell *Dahlgren*, aktörerna *Jacobson*, *Bergsten*, *Weis* och *Edlund* med fru, alla från Halmstad och boende i Bloms arfvingsars hus; aktören *Broman* kom däremot från Jönköping.

- Aktriser: Fru *Rebecka Lambert* född *Jacobson*,
 » *Jenny Marlina Fredrika Edlund* född *Unger*,
 » *Hedvig Charlotta Hjelmstedt* född *Neidel*,
 » *Broman*.
 Mamsell *Dahlgren*,
 » *Bergsten*.
- Aktörer: *J. E. Edlund*,
Carl Johan Hjelmstedt,
Oscar Ljungdahl,
C. Dahlgren,
Johan Anton Lindqvist,
J. R. Fehrström,
Johan Fredrik Weiss,
Bergsten,
Broman,
Isberg,
Jakobsson,
Mellblom och
Åström.

Truppen var, som man finner, ganska talrik, men af ytterst blandad sammansättning. Främst bland de bekanta namnen står, utan gensägelse, den nu 70-årige *Johan Anton Lindqvist*, fortfarande père noble, och utförande sådana roller som Abbé de l'Épée, Notarien Duparc i »Bröderna Philibert, Grefve Klingsberg och dylika. Vidare återfinna vi den 60-årige *Hjelmstedt* och dennes fru, båda senast anställda hos *Djurström*, samt *Fehrström* och *Dahlgren*, hvilka tillhörde Lamberts trupp redan 1823.

Alla de öfriga äro deremot nya för scenen i Göteborg, utom två, nemligen dels *Oscar Ljungdahl*, son af den bekante P. N. Ljungdahl, och som i Juni månad öfvergick till Lambert från *Djurström*, hvilken då slutade spela på Stora teatern; han var påtagligen nybörjare och nämnes på Mindre teaterns affischer först den 5/6, då han utförde Bryngels roll i »Målaren och modellerna», — samt dels »mamsell» *Dahlgren*, med afseende på hvilken man svärfvar i ovisshet huruvida det är mamsell M., L. eller T. Dahlgren.

Aktören *Broman* med fru, samt aktörerna *Jakobson*, *Mellblom*, *Åström*, *Bergsten* och *Isberg*, äfvensom mamsell *Bergsten* äro alldeles obekanta. Detsamma är äfven fallet med *J. F. Weiss* och *J. E. Edlund*; den förre, som sedermera öfvergick till Svanbergs trupp, inträdde 1834 som violinist i hofkapellet, och försvinner dermed från skåde-

platsen; den senare var gift med *Jenny Unger*, hvilken 1819 uppträdde som barn hos Lindqvist. Hon var dotter af en Unger och aktrisen, mamsell Dytz, och blef sedermera omgift med teaterdirektör A. P. Berggren.

I denna trupp intages främsta platserna af Broman och hans fru, samt fru Lambert. Den förre utförde sådana roller som Hamlet, Kalifen och S:t Alma i »Abbé de l'Epée», medan fru Broman spelade Clemence i den senare, Amelie i »Pastoratet», Clara i »Fiskaren» o. s. v. Fru Lambert uppträdde såsom Ophelia i »Hamlet» och Lemaina i »Kalifen». Älskarerollerna innehades omvexlande af Edlund (till ex. Fredrik Wall i »Pastoratet») och Isberg.

I första dagarne af Februari underrättades allmänheten om att »Direktör J. A. Lambert inträffar här i slutet af denna månad, för att på Mindre teatern uppföra nyare sång- och talpjeser, hvarför teckningslistor till abonnement för 16 spektakler finnas från denna dag att tillgå i gamla komedihuset».¹

Det är rätt komiskt att i denna notis finnes icke en enda sann uppgift, om man undantager den att abonnementslista blifvit utlagd, något som troligen icke försumrades. Dels inträffade icke, som vi sett, truppen i Göteborg förr än i slutet af April, dels gaf man ej mer än 12 representationer på Mindre teatern och en på Stora teatern, och slutligen spelade man icke en enda ny pjäs, hvilket framgår af efterstående:

Spellista.²

- 1829 Onsd. ^{22/4} ff. *Bröderne Philibert* eller *kusin Pastereau* kom. 3 a. samt *Bergsbyboarne*: kom. 2 a. med kupletter.
- » Fred. ^{24/4} ff. *Abbé de l'Epée* eller *Den döfve och dumbe*, skåd. 5 a. samt *Fadern för tillfället* eller *Den narrade Sugroth*, kom. 2 a.
- » Sönd. ^{26/4} *Grefvarne af Klingsberg*, kom. 4 a. samt *Pastoralet* eller *Den raka vägen är den bästa*, kom. 1 a.
- » Onsd. ^{29/4} *Fiskaren*, skåd. 2 a. med sång, musik af Bruni, samt *Enklingen* eller *All sorg har en öfvergång*, komediproverb 1 a.
- » Fred. ^{1/5} *Gubben i bergsbygden* eller *Det enstaka huset* kom. med sång 2 a. samt *Falkarne* eller *Den olyckliga släkten*, kom. 1 a.

¹ *Aftonbladet* ^{9/2} 1829:

² Efter affischer samt annonser i *Götheborgs Tidningar* och *Allerhandas* samt *Aftonbladet*.

- 1829 Månd. $\frac{4}{5}$ *Kalifen i Bagdad*, operett 1 a. samt *Michael Wingler* eller *Bältre vara brödlös än rådlös*, kom. 3 a.
- » Torsd. $\frac{7}{5}$ *Hamlet, prins af Danmark*, skåd. 5 a.¹
- » Månd. $\frac{11}{5}$ *Slottet Montenero*, hist. skåd. 3 a. samt *Komedien Impromptu*, 1 a.
- » Torsd. $\frac{14}{5}$ *Två mäppers hustru*, skåd. 3 a. samt *De löjliga mölena* eller *Patron Snusemark*, kom. med sång 1 a.
- » Sönd. $\frac{17}{5}$ ffg. *Czar Peter den store* eller *Strelitzerna*, rysk familjemålning 4 a. samt *Den lyckliga villfarelsen*, kom. 1 a.²
- » Månd. $\frac{25}{5}$ *Recett för Herr Brooman. Feodor och Maria* eller *Trohet i döden*, skåd. 3 a. samt *Claudine* eller *Skopulsaren*, kom. med sång 1 a.
- » Fred. $\frac{5}{6}$ *Målaren och modellerna*, kom. med sång 2 a. musik af Méhul samt ffg. (!) *Den lyckliga villfarelsen*.³

* * *

Det var icke nog med att man spelade idel bekanta saker, utan Lambert synes dertill haft en afgjord förkärlek för det som var riktigt gammalt; så återupptogs Patrats komedi »Den lyckliga villfarelsen», hvilken icke gifvits här sedan 1793, vidare »Czar Peter den store eller Strelitzerna», senast spelad 1802; »Komedien impromptu» och »Två mäppers hustru», båda från 1817, »Michel Wingler» från 1819 o. s. v.

Till dessa kan på sätt och vis räknas äfven »Hamlet», som icke gifvits på *Mindre* teatern sedan 1791 under fru Simons tid.⁴

¹ Enligt Affischen; i Aftonbladet för den $\frac{4}{5}$ var *Hamlet* annonserad till den $\frac{6}{5}$.

² Enligt affischen och Aftonbladet; i Göteborgs Allehanda hade deremot i stället för den förra pjesen annonserats *Menskligheten vinner processen*.

³ Som beteckningen »ffg.» om den senare pjesen läses såväl i affischen som i annonsen i Aftonbladet, är det troligt att den vid repres. $\frac{17}{5}$ utbyttes mot någon annan.

⁴ Rollerna innehades nu af följande:

Claudius, konung af Danmark	Herr Lambert.
Gertrud, hans Drottning	Fru Hjelmstedt.
Hamlet	Herr Broman.
Válnaden	» Lindqvist.
Polonius	» Isberg.
Laertes	» Edlundh.
Ophelia	Fru Lambert.
Horatio	Herr Åström.
Gyldenstern	» Hjelmstedt.
Ordrick	» Mellblom.
Bernardo	» Jacobsson.
Teaterkungén	» Edlundh.
Teaterdrottningen	Fru Broman.

Vid redogörelse för teaterförhållandena mot slutet af år 1779 är påvisadt huruledes tvenne skådespelaresällskap begagnade en och samma scen. Under nu ifrågavarande speltermin väntar oss ett alldeles omvänt förhållande, eller att en och samma trupp spelar omvexlande på tvenne scener. Förhållandet var nemligen att Lambert förenade sin trupp med det på Stora teatern uppträdande Djurströmska sällskapet, och gemensamt gaf man sålunda på nämnda scen: den 22 Maj och den 1 Juni »Gustaf Wasa», samt den 29 Maj, »Donaunymfen».

Sedan Djurström afrest, och Lambert den 5 Juni gifvit sista spektaklet på Mindre teatern, ämnade han fortsätta på den större, men kunde blott gifva en enda representation, nemligen den 19:de; öfriga annonserade måste inställas af brist på åskådare.

Truppen afreste derefter till Uddevalla.

Äfven denna speltermin skulle icke sluta utan klagomål öfver att teatern under fastlagen var i fortfarande verksamhet: »i motsats till nutidens lättsinne», heter det »tillät man ej förr att, under en tid af året som är af en särskildt hög betydelse, då den frambär påminnelser om allt det dyrbaraste för människans tro i tiden, och hennes hopp i evigheten, att under denna tid offentlighetens hyllning gafs åt förströelser, hvilkas hela lyftning är att rycka sinnet allt närmare till jorden. Ej utan en sorglig känsla af det mörka i tidens tecken, blifver man varse huru under desamma dagar, i hvilka en from forntid såg sina barn samlade kring korset, att med oskuldens öga och enfaldens tro bese den stora synen, vid hvars saliga anblick millioner hjertan känt sig tröstade i lidandet och styrkta i döden, under dessa dagar upplåtas för vår tids människor, inom vår stads murar, inemot lika många lustspel för skådespelsgudinnorna, som för den korsfäste frälsarens dyrkan».

Den nya förderfvade tiden!

Josef August Lambert ¹⁹/₁₀ 1829—³⁰/₃ 1830.

Efter slutad sejour i Uddevalla, återvände Lambert ännu en gång — den sista — till Mindre teatern i Göteborg.¹ Truppen var i det närmaste densamma som förut, dock saknades aktörerna Weiss, Bergsten, Jacobsson, och Ljungdahl; den utgjordes af
Direktör: *Josef August Lambert*.

Aktriser: Fru *Rebecka Lambert* född *Jacobson*.

» *Jenny Martina Fredrika Edlund* född *Unger*.

» *Broman*.

» *Hedvig Charlotta Hjelmstedt* född *Neidel*.

M:ll *Dahlgren*,

» *Bergsten* och

» *Sally Hjelting*.

Aktörer: *J. E. Edlundh*.

Broman.

Carl Johan Hjelmstedt.

Isberg.

Mellblom.

Aström.

C. Dahlgren.

Johan Anton Lindqvist och
eleven *J. R. Fernström*.

Af hela truppen var endast *Sally Hjelting* nykommen. Vi kända ingenting om henne, men det är tydligt att hon varit mycket ung; hon användes endast sparsamt och då i uppgifter af underordnad beskaffenhet såsom t. ex. *Otto* i »*Johanna af Montfaucon*» och andra barnroller.

Deraf att man särskildt några gånger, t. ex. den 22 Nov., då »*Hamlet*» uppfördes och den 27 i samma månad,

¹ Lambert med familj bodde i huset N:o 76—77 Sillgatan.

när man gaf »Fiskaren», annonserade att »den vanliga orkestern biträder, under anförande af directeuren *Richter*», synes framgå, att man i vanliga fall nöjde sig utan orkestermusik, eller åtminstone med mindre fullstämmig sådan.

Tillsammans med den Lambertska truppen uppträdde, från midten af Februari, ett litet ballet- och pantomimsällskap under ledning af ballettmästare *Philip Ledet* samt bestående, förutom honom, af döttrarne *C.* och *S. Ledet*, *August Ledet* d. ä. samt *Ledet* d. y. och vår gamle bekante *Philippo Petoletti*. Ballettmästare *Ledet* hade inkommit från Frankrike, debuterade jemte sin fru på kongl. teatern den 28 Sept. 1816 i divertissementet »Slafhandlaren» och balletten »La famille des Innocens» samt anställdes derefter som premierdansör till 1818 och några månader i början af 1828. Han ansågs vara en god dansör i den lägre komiska genren, och gjorde sina lustigheter med smak.¹

Frånseende ett antal pantomimer, hvilkas uppförande möjliggjordes genom det medverkande ballettsällskapet, företter i öfrigt spellistan ett likartadt utseende med den under föregående sejour. Endast ett par nya arbeten kommo till uppförande, hvaremot man spelade delvis mycket gamla, men ganska goda saker, hvilka likväl mycket sällan gingo mer än en enda gång. Nu, liksom förra sejouren, återupptog man åtskilliga af de äldre operetterna och sångpjeserna, sådana som *Isoards* »De löjliga mötena», *Dalayrac's* »Slottet Montenero», och »Gubben i bergsbygden», *Brunis* »Fiskaren» och »*Claudine*», *Deviennes* »Nunnorna», *Soliés* »Hemligheten», *Gaveaux'* »Den lilla matrosen»², *Müllers* »Sockenskräddaren» och *Delands* pantomim »*Arlequin* och tunnbindaren» med musik af *Du Puy*.

¹ Under vistelsen i Göteborg vintern 1830 gaf han lektioner i dans och fäktning samt säger sig, i en annons i *Götheborgs Dagblad*, varit »såsom fäkthemästare i 11 år Academicus i Paris».

Philippo Petoletti begaf sig härifrån tillbaka till Köpenhamn, der enligt *Göteborgs Dagblad* för den 12/5 1832 den 2 Maj detta år vid en recett för honom å Nörrebro teater uppfördes en af honom komponerad pantomim i 4 akter, »*Napoleons död* och begrafning på ön *S:t Helena*», i hvilken recettagaren spelade *Napoleon*, och i öfrigt biträdde af de *Bachs* hela sällskap samt af familjen *Ledet*.

² Inga Åbergs gamla glansroll *Adolf* utfördes nu af *Broman*. *Sabard* af *Lambert* och *Thomas* af *Hjelmsledt* samt *Lise* och *Annette* af fru *Broman* och m:ll *Bergsten*.

Det förtjenar särskildt framhållas att Lambert nu åter spelade Shakspeares *Romeo och Julia*, hvilken icke gifvits här sedan 1791 under fru Lovisa Simsons tid.¹

Göteborgsscenen veteran, den åldrige Johan Anton Lindqvist, hugnades den 17 Nov. med en recett, som varmt förordades af tidningarne:²

»Säkert skall det för den älskvärde gubben», heter det, »bli en verklig njutning att se favoritstycket »Juden» af Cumberland mottagas med välvilja. Hans gamla och många vänner önska honom all framgång och huset fullproppadt af åskådare.

Hvar en spelar Livfets roll
Som han *kan*, ej som han *ville*;
Mången qvick blir der blott noll,
Mången dumbom största snille.

*

Säll den medelvägen fann!
Ingen kan behaga alla.
Blott man kännarns bifall vann,
Gerna må ridån då falla».

Hur denna recett utföll känna vi icke, men visst är, att spektaklerna i allmänhet voro fåtaligt besökta, och att en annonserad recett — antagligen den för Edlundh — måste tvenne gånger inställas. Orsaken till ett så bedröfligt resultat låg naturligtvis först och främst deri, att Lamberts trupp var känd som en af de sämre bland landsortssällskapen, vidare i valet af repertoar och slutligen och ej minst, deri att man hade en ganska farlig medtäflare på Stora teatern, der akrobat- och pantomimsällskapet Venetien uppträdde.

Man skulle väl tycka att två så olika förlustelser borde kunna fortgå, ostörda af hvarandra, men detta blef icke händelsen, dertill var staden för liten ännu, och, när de båda direktörerna icke kunde enas om att spela på olika

¹ Rollfördelningen i »Romeo och Julia» var följande:

Capulet	Lambert.
Hans gemål	fru Hjelmstedt.
Julia, deras dotter	» Lambert.
Romeo	Broman.
Benvaglio, läkare i Verona	Edlundh.
Laura, Julias förtrogna ...	m:ll Bergsten.
Pietro, betjent	Hjelmstedt.

² *Aftonbladet* 16/11 1829. Lindqvist bodde i Fortifikationshuset vid Sillgatan.

dagar omväxlande, blef följden att de i stället finga omväxla med att inställa spektaklerna, liksom det äfven vållade svårigheter med orkestern.¹

Spellista.²

- 1829 Månd. 19/10 *De begge Sergeanterna* eller *Vänskap i Döden* skådesp. 3 a. öfv. af E. W. Djurström samt *Den unga Matrosen* com. med sång 1 a.
- » Fred. 30/10 uppföres af undertecknads theatertrupp på Mindre Theatern ff. *Skatan* eller *Tjenstepigan i Palaiseau*, hist. skåd. 4 a. samt *De löjliga mölena* eller *Patron Snusemark*, com. med sång 1 a. J. A. Lambert.
- » Sönd. 1/11 *De tyska småstadsboarne i Kråkvinkel*, com. 4 a. af Kotzebue samt *Quinnorna och förtroendet*.
- » Tisd. 3/11 *Spelaren* af Iffland.
- » Fred. 6/11 *Grefven af Walltron* eller *Subordinationen*, skåd. 5 a.
- » Sönd. 8/11 *De begge grenadiererna* eller *Misstaget*, com. 3 a. öfvers. af Spetz, samt *Crispinerna* eller *Toillingbröderna*, op.-buffa 1 a.
- » Onsd. 11/11 f. 2 ggn *De begge sergenterna*, samt *En fjerndels timmas lysnad*, com. 1 a.³
- » Fred. 13/11 *Korsfararne*, skåd. 5 a.
- » Sönd. 15/11 *Stollet Montenero* samt *Skräddaren Fipps* eller *Del färliga granskapel*.
- » Tisd. 17/11 Recett för Götheborgska Scenens veteran, directeur J. A. Lindqvist: *Juden af Cumberland*. Efterpjäs tillkännagifves genom affischer.
- » Fred. 20/11 f. 2 ggn. *Stollet Montenero*, samt f. 2 ggn. *Skräddaren Fipps*.
- » Sönd. 22/11 *Hamlet*. Tillkännagifves att den vanliga orchestern biträder å Mindre Theatern, under anförande af directeur Richler.
- » Onsd. 25/11 Recett för hr Edlundh: *Plänboken* eller *Den trogne undersåten*, dram. 3 a. samt ff. *Den lyckliga villfarelsen*, com. 1 a.⁴
- » Fred. 27/11 *Fiskaren*, hist. skåd. 2 a., musik af Bruni, samt *Strandrätten* eller *Njugg spar och fan tar*, com. 1 a.
- » Tisd. 1/12 Recett för hr Broman: ff. En Prolog 1 a. med sång och transparenter, till firande af H. K. H. Kronprinsens namnsdag; derefter *Johanna af Montfaucon*, hist. skåd. 5 a.

¹ Aftonbladet 26/11 1829 och Götheborgs-Posten 29/12 1829.

² Efter affischer samt annonser i Aftonbladet samt Götheb. Nyheter, Tidningar, Alle-handa och Götheborgs-Posten.

³ Programmet var annonseradt till Tisd. 30/11 men uppsköts, och synes äfven nu blifvit inställt, ty man läste i Götheborgs-Posten 13/11 att »Herr Lambert måste inhibera sista representationen».

⁴ Uppsköts från den 24/11.

- 1829 Fred. $\frac{4}{12}$ *Nunnorna eller Besöksekklostret*, kom. med sång 2 a., musik af Devienne, samt *Bildhuggären* eller *Den sällsyna hustrun*, kom. 2 a.
- » Sönd. $\frac{6}{12}$ *Gustaf Adolfs ädelmod*, hist. skåd. 3 a. samt *Falkarne* eller *Den olyckliga slägten*, lusts. 1 a.¹
- » Tisd. $\frac{8}{12}$ Recett för *Hedvig Charlotta Hjelmstedt: Äfventyret i klocktornet*, kom. 3 a. med kupletter, samt *Kalifen i Bagdad*.
- » Fred. $\frac{11}{12}$ på fleras begäran *Iphigenie den andra* eller *Den gamla grekiska historien*, op. com. 3 a. samt *Hemligheten*, com. 1 a. Numera äro logerna försedda med mattor och gardiner.
- » Onsd. $\frac{16}{12}$ Recett för *J. E. Edlundh: Czar Peter den Store och Strelitzarne*, hist. skåd. 4 a. samt för 2 ggn. *Den unge matrosen*, kom. med sång 1 a.
- » Fred. $\frac{18}{12}$ ffig. *Den enleverade fästmon*, eller *Den tjänstaktige rivalen*, kom. 3 a. af Altén, samt *Jocris* eller *Det ena är ej likt det andra*, kom. 2 a. öfvers. af J. W. Spetz: till slut *Hopsmörjelsen* eller *Jocris äkla förening med mamsell Ursule*, lyr. fars 1 a.
- » Sönd. $\frac{20}{12}$ *Gubben i bergsbygden*, kom. med sång 2 a. samt *N:o 777* eller *Lotteri på fast egendom*, com. 1 a. Sista representationen före jul.
- » Lörd. $\frac{26}{12}$ *Slotterölet* eller *Kronofogdarne*, lyr. com. 3 a. samt *Bergsbyboarne*, kom. 2 a. med kupletter.
- » Sönd. $\frac{27}{12}$ *Jean de Calais* eller *De räddade skeppsbrutne*, skåd. 3 a. samt f. 2 ggn. *Bildhuggären*.
- » Tisd. $\frac{29}{12}$ Recett för fru *Broman: Bröderna Philibert*, kom. 3 a. af L. B. Picard, samt *Claudine* eller *Skoputsaren*, kom. med sång 1 a.
- 1830 Sönd. $\frac{3}{1}$ ffig. *Romeo och Julia*, skåd. 5 a.
- » Fred. $\frac{29}{1}$ Trupprecett: *Klosteroffren* samt *Sockenskräddaren* eller *Den förmenten prinsen*, kom. med sång 1 a. Det oförtjenta lidande som Theaterns sujetter redan undergått och ännu dagligen undergå, gifver dem hopp att vid detta tillfälle ej sakna ett upplyst och ädelmodigt Publikums ynnest och bevägenhet.
- » Sönd. $\frac{31}{1}$ Trupprecett: *Grefven af Castelli*, skåd. 3 a. samt *Frun-timmerskräddaren*, com. 1 a.
- » » $\frac{14}{2}$ Till förmån för undertecknad: ffig. *Den fattiga familjen*, tillfällighetspjes 1 a.; derefter *Talentprofvet*, kom. proverb 1 a. öfversättning af Hofsekreteraren L. Hjortsberg. Mellan pjeserna dansar mamsell *Ledet* och Hr *Ledet* d. y. en *Pax de deux* samt *Kosacksolo*. Till slut *Harlequin* eller *Tunnbindaren*, kom. pantomim af Hofbalettmästare Deland, musik af Dupuis. I pantomimen assistera Balettmästare *Ledet* med sin familj samt Hr *Philip Pettoletti*.

¹ Först hade till denna dag annonserats *Mälaren och modellerna* samt *Bergsbyboarne*, men programmet ändrades.

- 1830 Månd. $22\frac{1}{2}$ gifves på Mindre Theatern till förmån för *Philippo Pelloletti*, med biträde af Directeur *Lambert* och familjen *Ledet: Egendomen vid Landsvägen*, kom. 1 a. derefter *Finthet och list*, kom. 1 a. samt till slut Den förälskade kocken eller *Intrigen i köket*, kom. pantomim 1 a. Mellan de båda första pjäserna dansas af familjen *Ledet Le pas de Telegraph, Le pas Russes, Le pas de Sophie* och *L'anglaise* samt *Final*.
- » Sönd. $28\frac{1}{2}$ Recett för Theatereleven *J. R. Fehrström*: f. 2 ggn. *Jocris* samt *Lucas* och *Lauretta*, pantomimbalett 1 a. af *Ledet*. Derefter *Teaterskrifvaren* eller *Jöns ifrån Askersund*, kom. med sång 1 a. och till slut, med biträde af Balettmästare *Ledet* och dess familj samt Hr *Philip Pelloletti*: ffg. *Sugeroth den andre* eller *Strykjernet*, pantomim 1 a.
- » » $14\frac{1}{3}$ f. 2 ggn. *Grefven af Castelli* samt f. 2 ggn. *Fru Timmerskräddaren*.
- » » $28\frac{1}{3}$ gifver *J. A. Lambert* på mindre Theatern till förmån för Balettmästare *Philip Ledet*, som haft godheten assistera mig vid representationerna å Mindre Theatern: *Biglen*, kom. 1 a. hvarefter ett *dansdivertissement*. Derefter *Enklingen* eller *All har en öfvergång*, kom. proverb 1 a. och till slut ffg. *Sottinet*s förtviflan, pantomim 1 a. som flere gånger vunnit bifall på Kongl. Theatern.¹
- » Tisd. $30\frac{1}{3}$ Recett för *J. A. Lambert*: Den pantsatte *Juden* eller *Moses* uppståndelse ur kistan, kom. 3 a.; derefter gifver Hr *Ledet* med sin familj ett *Dansdivertissement*, hvarpå *Den tjenstaktige vännen* eller *Den beställsamme friaren*, kom. 1 a. och till slut f. 2 ggn. pantomimen *Harlequin* eller *Tunnbindaren*.²

Som förut är antydt, var det ekonomiska utbytet af vistelsen här särdeles ogynsamt, och ställningen blef slutligen fullkomlig ohållbar, så att *Lambert* nödgades göra cession. Af denna anledning inställdes spektaklerna från den 3:dje till den 29:de Januari 1830; det var tydligt att ett dylikt uppehåll skulle på det kännbaraste drabba truppens medlemmar, och, när sistnämnda dag en recett gafs till deras förmån, anmäldes den lifligt af tidningarne,

¹ Recetten annonserades först till Sönd. $14\frac{1}{3}$, då det hette att representationen gafs till förmån för *Philip Ledet*, »med biträde af Hr *Lamberts* familj samt Hr *Pelloletti* och öfriga Theaterns ledamöter»: *dansdivertissement, Grefven af Castelli* samt *Sottinet*s förtviflan.

² Biljettpriserna voro under sejouren: 1:sta raden och Amfiteatern 40 skill. banko, 2:dra raden 32 skill. Parterre och Second 16 och Galleri 8 skill. Med afseende på teaterns utstyrelse säges den 11 Dec. att »numera äro logerna försedda med mattor och gardiner».

ehuru utan åsyftad framgång; »det kända missöde», läste man sedermera, »som nyligen öfvergått Styresmannen vid vår mindre teater, beröfvade Thalias vänner spektakelnöjena ända till den 29:de, då »Klosteroffren» och »Förmenten prinsens» uppfördes, men huset var knappt öfver hälften upptaget». ¹ Tvenne dagar senare gafs af denna anledning en ny trupprecett, och i annonsen härom heter det: »Det oförtjenta lidande som Teaterns sujetter redan undergått, och ännu dagligen undergå, gifver dem hopp att vid detta tillfälle ej sakna ett upplyst och ädelmodigt Publikums ynnest och bevågenhet».

Härmed var truppen i full upplösning, och man spelade ännu några gånger blott för att bereda en eller annan medel att komma härifrån. Sälunda gäfvo »lemningarne» af sällskapet den 14 Febr. en representation till förmån för fru Lambert; »detta försök torde bli det sista för denna sejour, som varit så olycklig för samtliga truppens sujetter». Sjelf vädjade recettagerskan till allmänhetens välvilja i följande rader:

»Som man känner det olyckliga öde, hvori min man råkat, är jag öfvertygad att den vördade publiken ej utesluter mig från dess ynnest och bevågenhet:

Den känslan är rar,
Att då man kan och då man har,
Att för sina likar ömma.

Rebecka Lambert född Jacobson.»

Tack vare biträde af balettmästare Ledet och Pettoletti, blef representationen talrikt besökt. ² Af sällskapets medlemmar medverkade vid detta tillfälle endast Herr och Fru Lambert, Mellblom, Dahlgren, Fehrström, Åström, och mamsell Dahlgren; alla de öfriga, utom Lindqvist och Hjelmstedt, hade tvifvelsutän redan lemnat staden.

Den 22 Febr. gafs ett spektakel till förmån för Philippo Pettoletti, och den 28 för Fehrström, som låtit annonsen få efterstående lydelse: ³

¹ *Aflonbladet* 31/1 1830.

² *Göteborgs-Posten* 12/2, 19/2 1830.

³ *Aflonbladet* 25/2 1830.

»Som undertecknad i 2:ne års tid lemnat sig till Thalias yrke, och under densamma erfarit den obehagliga följden att det ej svarat emot ändamålet, alltså finner jag mig föranlåten att välja ett mera tacksamt yrke, till studier och mera fördelaktiga förmåner. Man har sett flere veteraner lemna denna bana, och får jag tillkännagifva den vördade allmänheten, att Söndagen den 28 dennes uppföres till min förmån på Mindre teatern *Jocris* eller *Det ena är ej likt det andra*, kom. 2 akter, öfversatt af J. W. Spetz, derefter *Theater-skriboaren* eller *Jöns från Åskersund*, kom. med sång i 1 akt, och till slut, med biträde af balettmästare *Ledet* och dess familj samt Herr *Philip Pettoletti* för första gången *Sugeroth den andre* eller *Strykjernet* pantomim i 1 akt.

J. R. Fehrström.
Theater Elev».

Vidare anordnade Lambert den 28 mars ett spektakel till förmån för balettmästare *Ledet*, »som haft godheten assistera mig vid representationerna å Mindre Theatern», och slutligen kom två dagar senare Lamberts egen recett, hvarom annonsen innehöll denna förklaring: ¹

»Som jag i 30 års tid beträdd Thalias bana, och under densamma måst sakna framtida bergning, är jag sinnad att lemna detta nöjets tempel; denna representation blir den sista.

J. A. Lambert.»

Programmet upptog: *Den pantsatte Juden* eller *Moses uppståndelse ur kistan*, kom. i 2 a.

Moses handlande	Herr Lambert
Quins	» Fehrström
Snofft	Fru Lambert
Fleet	— — — — —
En domare	Herr Hjelmstedt
Cobweb, advokat	(dubleras)
Puck,	En En amateur
John	Herr Dahlgren
William	» Mellblom

¹ Aftonbladet 27/3 1830.

Derefter gaf Hr *Ledet* med sin familj ett nytt Dansdivertissement, komponerad af honom sjelf. Vidare *Den Tjänstaktige vännen* eller *Den beställsamme friaren*, kom. i 1 a. och till slut *Tunnbindaren* eller *Harlekin*, kom. pantomim 1 a. af Hofbalettmästare Deland, musik af Dupuy:

Thomas Tunnbindare	Herr <i>Lambert</i>
Colombine, hans dotter	mamsell <i>G. Ledet</i>
Harlekin	Herr <i>Aug. Ledet</i>
En klockare	» <i>Dahlgren</i>
hans hustru	» <i>Ledet</i>
En krögare	» <i>Fehrström</i>
» sotare	» <i>Åström</i>
» mjölnare	» <i>Mellblom</i>

Detta är det sista spektaklet på svenska språket som gifvits på den gamla teatern vid Sillgatan.

Den 22 April 1830 såldes på Göteborgs Auktionskammarare »för f. d. Teaterföreståndare J. A. Lamberts konkursmassas räkning hans kostymer och dekorationer; äfven teaterbiblioteket med musikalier skulle gått under klubban, men försäljningen deraf inställdes, ovisst af hvad anledning. Då auktionsprotokollet är af ganska stort intresse återgifves detsamma i en bilaga vid slutet af detta band. Man finner af detsamma att Lambert varit ganska väl försedd, särskildt med dyrbara musikalier till samtiden mest omtyckta sångpjäser, liksom äfven med en ganska ansenlig och rätt kostbar garderob, deri hvarken siden eller äkta guldbroderier saknades. Värdet af det hela uppskattades till ej mindre än 4572 rdr 20 sk.¹

Lamberts föresats att nu »lemna detta nöjets tempel och Thalias tjänst» var måhända allvarligt menad, men icke så lätt att verkställa för en man som grånat på tilljorna. Enligt Smitts teateranteckningar hade Lambert, omkring 1836, ett litet sällskap af blott 7 personer, bestående, utom honom sjelf, af aktörerna Haglund, Hallberg, Norberg och Smitt samt mamsell Hedvig Malmgren och hennes syster, sedermera fru Roos. Företaget gick likväl öfver ända och truppen upplöstes i Eskilstuna; naturligtvis kunde icke någon aflöning af personalen komma i fråga, men för

¹ Enligt *Göteborgs Dagblad* den 26te 11 1831 fanns Rådhusrättens dom i konkursen att lösa hos landsfiskal Kleberg; vadetiden utgick den 30 nov. samma år.

att lemna sujetterna någon godtgörelse fingo de i stället öfvertaga hvad de kunde af kostymerna, och på Smitts lott föll ett par silverfransande epåletter och en hvit klädesfrack. Lambert var då sjuk, och afled snart derefter i Stockholm den 4 Sept. 1837. Hustrun dog först på 1850-talet i Ronneby.

Deremot synes verkligen den gamle Johan Anton Lindqvist med denna sejour avslutat sin långa teaterbana. Det hade den 21 Mars 1830 gifvits af Lambertska sällskapet en recett för honom på Stora teatern, och detta är väl sista gången hans namn förekommer i förbindelse med scenen; nästa gång han omtalas är det såsom afliden, hvilket inträffade den 14 Sept. 1833.

Mamsellerna Dahlgren och Bergsten, aktörerna Mellblom och Dahlgren, samt Edlundh och Broman med fru förekomma icke mer, åtminstone ej under de närmast följande åren. Hjelmstedt och Fehrström — hvilken senare ej vidhöll föresatsen att slå in på en annan bana — öfvergingo till det sällskap som bildats af Sjövall; Isberg återfinna vi sedermera hos Svanberg och mot 1830-talets slut hos Pierre Deland, och slutligen erhöilo Åström och Sally Hjelting anställning hos Djurström.

Sedan Lambert slutat att spela på Mindre teatern — den siste svenske landsortsdirektören på denna scen —, förblef den stängd under mer än 1 $\frac{1}{2}$ år, samt öppnades endast tillfälligtvis i Oktober 1831 för ett antal representationer af »gymnastiklärarne» *Francke* och *Cras- sel*, hvilka der uppträdde såsom »gymnastik och saltomortalspringare».¹

Derefter dröjde det åter nästan ett år, innan man erfar något om denna teater. De *Steijermarska alpsångarne*, *W. Kirchheim*, *Friedrich Rochow* och *Edvard Daubert* hade den 20 Juli 1832 uppträdt i Bloms sal, hvarefter de den 23 och 26 i samma månad gäfvo »musikaliskt-deklamatoriska- aftondivertissementer» på mindre teatern.²

Programmet för den sista föreställningen upptog:

1. Wann ich in der Früh' aufsteh', med jodel sjunges af alla med eget ackompagnement af violino och 2 gitarrer.
2. Herzens Schäfzel, med jodel af alla.
3. Polsk krigssång, sjunges af *Friedrich Rochow*.
4. Pösthornblåsaren, med jodel, sjunges af alla.
5. Polonaise pour le violon, avec accompagnement de quatuor com- posé par Mayseder, exéqv. af *E. Daubert*.
6. Kommt ein Vogel geflogen, med jodel, sjunges af alla.
7. Der Wienerbub, sjunges af alla.
8. Das Vergissmeinnicht (travesterad), sjunges af alla.
9. Den omtyckta Steyerska leken med 7 träskedar (»Träskedleken») utförd af *F. Rochow*.

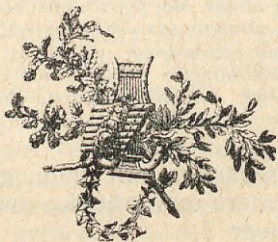
¹ Föreställningarna egde, enligt *Aftonbladet* och *Gölheborgs Dagblad*, rum den 13, 17, 20 och 23 Okt. Den första representationen upptog: 1) Hercules styrka: Hercules visar 25 särskilda attituder, samt lyfter bland annat med tänderna ett bord, hvarpå sitta 2 personer; 2) Visar *Francke* och *Cras- sel* 200 saltomortaler; 3) Hercules balancerkonst».

² Början skedde kl. 7 e. m. och priserna voro: 1:sta radens loger och Amfiteater 1 rdr banko, 2:dra radens loger 32 skill. Parterre och Second 16 och Galleri 12 skill.

10. Deklamatoriskt Quodlibet kallat *Profvet*, utfördt och arrangeradt af Hr *Pöschel*, hvare han visar sig som den språksamme, såsom paraplymakare Stabel i lustspelet »Stabels reseäventyr» af Carl, såsom Daniel i sagospelet »Das Majorat» efter Hoffmans berättelse (1:a scen 3 akt.), såsom Lorens Kegel ur vaudevillen »Der Kalkbrenner» af Holtey och till slut såsom Elias Quodlibet af Hagemann.

Besöket af de Steyermarkska Alpsångarne har ett icke ringa intresse för kändedomen om våra musikaliska förhållanden, så till vida att en af ledamöterna stannade för alltid i Sverige, nemligen *Theodor Edvard d'Aubert*.¹ Han var född i Braunschweig den 24/10 1813, uppgifves det, och son af en balettmästare, samt bosatte sig nu i Göteborg, der han, ehuru så ung, väckte uppseende genom sin talang som violinspelare, gifvande årligen en eller flere konserter, deraf den sista den 3 Aug. 1841, hvarefter han afflyttade till Stockholm, der han från den 1 Juli vunnit anställning i Hofkapellet.

D'Aubert skaffade sig ett aktadt namn, ej mindre som orkesterledamot än i egenskap af instruktör, qvartettspelare och solist, såsom det senare alltid utvecklande värme i sitt intressanta, stilfulla, af en skön romantisk ton utmärkta föredrag, och torde han under en lång följd af år varit den som här bäst tolkade en Panofkas, Ernsts, Prumes, de Bériots m. fl. nyromantikens tonskapelser.²

¹ Namnet skrives såväl på affischerna som i tidningarne *Daubert*, och uttalades tvefvelsutän på tyskt sätt, men förfranskades sedermera till *D'Aubert*. Han tillhörde sålunda efter all anledning icke den franska släkt D'Aubert, som gjort sig ett namn i Norges vetenskapliga och litterära värld.

² Efter anteckningar af *Josef Palm*, mskpt i förf. ego.

Tyska skådespelaresällskapet
under ledning af Gustaf Pöschel och Carl Becker
5/10 1832—5/2 1833.

Man har nyss sett att den omtyckte medlemmen af de tyska sällskaper, som åren 1826—1827 och 1827—1828 gäfvö föreställningar i Göteborg, *Gustaf Pöschel*, biträdde de »Stejermanska Alpsångarne». Hur länge han då vistats här, känna vi icke, men han måtte vid denna tid fattat beslutet att ännu en gång fresta lyckan med en tysk trupp. Den närmaste följden blef ett tillkännagifvande i tidningarne om denna afsigt:¹

»För den välvilja, hvarmed den vördade publiken äfven denna gång täckte upptaga mitt bemödande att vinna dess ynnest, får jag aflägga min vörtnadsfulla tacksägelse, och tillika utbedja mig fortfarande deraf, då jag frampå hösten i förening med Hr *Becker* och dess allmänt omtyckta teatertrupp, ämnar återkomma, för att gifva representationer på större teatern härstädes, och hvarom öfverenskommelse redan aftalats med förste Styresmannen vid densamma. Abonnementslista skall oförtöfvadt cirkulera.

Pöschel».

En månad senare erhöll man, genom särskildt tillkännagifvande, närmare underrättelse om truppens sammansättning och repertoar:²

»Undertecknad får äran härmed tillkännagifva att *Tyska Teatersällskapet* ämnar vid slutet af September börja sina representationer på teatern. Styrelsen har ökt sin förra här kända personal med följande sujetter:

¹ *Aftonbladet* 28/7 1832.

² » 28/8 1832.

Herr *Scholz* med *fru* (förste oboist, första sångerska).

» *Hanstein* (buffo) med *fru*.

» *Pohlmann* (andre älskare och tenor).

» *von Palisen* (förste älskare och tenor).

» *Holländer* med *fru* (Bonvivant, intrigant; förnäm dam)
jemte flera andra fruntimmer.

De förnämsta pjeserna i repertoarens 14 representationer äro: *Skådespel*: »*Carl XII:s resa från Bender*»; »*Die Lichtensteiner*»; gemälde in 5 acten nach van der Velde von Woievoda; »*Yelva*»; »*Drei Tage aus dem Leben eines Spielers*»; »*Partheiwuth*» von Ziegler; »*Leonore*», nach Brüggers Ballad, bearbetet mit Gesang, musik vom kapellmeister Koberewein; »*Preciosa*». *Operor* gifvas: »*Der Maurer*», »*Die weisse Dame*», »*Don Juan*». »*Der Freischütz*».

G. Pöschel».

Detta gaf i utsigt en högst betydelsefull speltermin, så till vida, att publiken för första gången skulle beredas tillfälle att höra operor af det betydande värde som de här anförda. Dock ligger mellan afsigt och utförande tyvärr ett bredt svalg, och i detta fall är det bäst att, först som sist, erkänna att icke ett enda af dessa musikaliska storverk kom att gå öfver Mindre teaterns scen.

Af de utlofvade skådespelen kom endast hälften till uppförande, och i hufvudsak fick repertoaren samma utseende som under sällskapets båda föregående spelterminer härstädes, eller med andra ord: den fylles af, till allra största delen, obetydliga skådespel och komedier utan synnerligt värde. En skillnad fanns dock, den nemligen att Kotzebue numera förekommer mycket sparsamt, och ersättes af författare sådane som Angely, Castelli, Raupach, Hell m. fl.¹

Att operorna icke kommo till uppförande berodde på felslagna förhoppningar rörande de påräknade sångkrafterna; af alla de uppräknade krafterna, var det allenast herr och fru Hanstein, som verkligen infunno sig här. För öfrigt drabbades direktörerna af samma missöde som vid ett föregående tillfälle, i det att sällskapet icke blef fulltaligt från första stund. I sin helhet utgjordes truppen af följande:

direktörer: *Carl Becker*.

Gustaf Pöschel.

¹ Kort före den tyska truppens uppträdande anlände *Carl XIV Johan*, den 3 Sept. 1832, på qvällen till Göteborg, der han naturligtvis mottogs med stor högtidlighet och helsades med verser för tillfället, till hvilka direktör *Richter* satt musik.

aktricer: fru *Carolina Kossel*.

» *Becker*.

» *Adolfine Rosenbusch* född *Becker*.

» *Hanstein*.

mamsell *Pauline Lichtenstein*.

» *Pöschel*.

Doris Hanstein.

aktörer: *Edouard Rosenbusch*.

H. Becker j:or.

Heusser.

F. Kossel.

Hanstein.

Müller.

Kuntze och

Burmeister.

Sällskapets förra medlemmar hade sålunda till större delen afgått, såsom familjen *Adolph*, *Trostmann*, *Leidel*, *Neder*, *Hortian* och *Gödike* samt mamsell *Ronniger*. Där- emot kvarstodo familjen *Becker*, *Pöschel* och *Rosenbusch*; alla de andra voro helt nya.

Af sällskapet anlände först, sjöledes från *Kiel*, en af- delning bestående af *Carl Becker* med hustru och son, dot- tern *Adolfine* och hennes man, *Rosenbusch*, samt Beckers fosterdotter mamsell *Lichtenberg*, äfvensom *Gustaf Pöschel* med tvenne systrar, nemligen mamsell *Pöschel* och fru *Ca- roline Kossel*, eller tillsammans nio personer.

Dessa hörjade spela utan att afvakta ankomsten af den öfriga truppen, men måste nöja sig med den mindre teatern, i stället för, som prospekten upptog, den större. Första spektaklet gafs den 5 Okt. och inleddes med en, af med. doktor *Bouchardt*, för tillfället författad prolog kallad *Die Deutsche Muse und der Schwedische Genius*, hvars idé var följande:

»Die Muse» beger sig till sjös — men vet ej af hvilken an- ledning — och råkar ut för dåligt väder. Ändtligen upptäcktes en okänd kust, der hon omsider lyckligen landsättes; på stranden ligga några fiskarkojor. Ur en af dessa hör hon sjungas melodien till *Näckens* polska, hvaraf hon finner sig både tröstad och till- fredsställd. Till följe af hennes bön till *Apollo*, framkommer från en kuliss »Der Swedische Genius», som underrättar henne att hon befinner sig »in Schweden», hvilket förmodligen ej blott för rim- mets skull, får namn af »Nordens Eden», liksom straxt derpå Gö- teborg artigt nog benämnes Sveriges *Atén*. Efter gifna försäkrin-

gar att »die Muse» skall blifva väl mottagen derstädes, och uppmuntrad, slutas prologen, som har den obestriddliga förtjensten att vara temligen kort.¹

Efter prologen gafs, såsom förpjes, Zieglers »Der Mann im Feuer» och sist »Die Wiener in Berlin», båda gamla bekanta; dock hade publiken nöjet återse sina gunstlingar, fru Rosenbusch och Pöschel, hvilkas spel nu som alltid, vann bifall.

Andra spektaklet, Söndagen den 7 Okt., stördes obehagligt genom en, i det Ostindiska kompaniets hus, uppkommen våldsamt och hotande skorstenseld; »antalet åskådare var i alla fall märkligt mindre än den föregående gången, då huset var mest fullt, hvilken minskning torde ha sin främsta orsak i biljettpriserna, som äro väl höga, när man tar i betraktande lokal, bekvämligheter och andra förhållanden».

De närmast följande representationerna utgjordes af några mindre lustspel, utdrag af större arbeten, samt plastiska framställningar, med slutscenen upplyst af bengaliska eldar. I allmänhet voro dock spektaklerna så dåligt besökta, att inkomsten ett par gånger ej täckte utgifterna, ehuru dessa för denna teater voro ansenligt mindre än för den stora. Af de uppträdande är fru Rosenbusch, liksom Pöschel, fortfarande publikens gunstling;² Becker junior förekom väl ofta på affischen, »men var merendels stum på scenen»; mamsell Lichtenberg ansågs deremot icke vara utan anlag, men imiterade, helt och hållet fru Rosenbusch. Mamsell Lichtenberg var vid denna tid endast omkring 16 år gammal, och således nybörjarinna, men hade ett vackert yttre, en behaglig röst samt ett blygsamt väsen. Kort före, eller, förmodligen hellre, kort efter sejouren i Göteborg, uppträdde hon med den Beckerska truppen på Vesterbroteatern i Köpenhamn. Hon gjorde sedermera mycken lycka i de danska provinserna, och visade en begåfning för sång, som, 1837, skaffade henne anställning vid kongl. danska teatern, der hon väckte uppseende genom sitt sköna sydländska yttre, sin vackra

¹ *Aftonbladet* 9/10 1832.

² *Götheborgs Dagblad* 7/11 1832. Fru Rosenbusch blef dock snart försatt ur tjänstgöring, enär hon, den 2 Nov., nödgades företaga en resa till Tyskland; hon uppträdde dock redan en vecka senare i titelrollen i »Den lille matrosen».

figur, ädla ansigtsform, och sina eldiga ögon, hvilka hade ett lefvande uttryck för både lidelse och stilla vemod.

Hvad Pöschels båda systrar beträffar, så voro de temligen bedagade fruntimmer, af hvilka likväl den äldre, fru Kossel, »syntes hafva varit en rätt skicklig aktris» i forna dagar.

Rästen af sällskapet, bestående af aktörerna Heusser, Hanstein med fru och dotter, Kossel, Müller, Kuntze och Burmeister afreste hit sjöledes från Hamburg, men måste till följe af den på kontinenten härjande koleran, undergå karantän i Känsö. Efter detta ytterligare uppskof, anlände de dock hit, och man kunde nu ändtligen spela större pjäser.¹

Spellista.²

1832	Fred.	5/10	Prolog: Die deutsche Muse und der Schwedische Genius författad af med. doktor Bouchardt. Derefter <i>Der Mann im Feuer</i> af Ziegler samt <i>Die Wiener in Berlin</i> , vaud. 1 a. af Hölty.
»	Sönd.	7/10	<i>Die Liebe auf dem Lande</i> , af Iffland, och <i>Die beiden kleinen Savoyarden</i> .
»	Fred.	12/10	Gabriele eller Die Blinde, skåd. 3 a. af Castelli efter Scribe och Mélesville. samt <i>Der Kalkbrenner</i> eller <i>Der falsche Virtuose</i> , vaud. 1 a. af Angely.
»	»	19/10	ff. <i>Der Platsregen</i> als Eheprocurator, lusts. 2 a. af Raupach, samt <i>Herr und Slave</i> , skåd. 1 a. af Zedlitz; till slut <i>Missolongis fall</i> . mimisk plastisk föreställning uti 16 bilder och 3 afdelningar, Demetrii afsked af sin familj, grekernas döds vigning, strid och tillfångatagande), slutgruppen belyst med bengalisk eld.
»	»	26/10	Das Räthsel lusts. 1 a. af Contessa; derefter <i>Der arme Poet</i> , skåd. 1 a. af Kotzebue samt <i>Monolog aus der Jungfrau von Orleans</i> af Schiller, med orkester, och till slut <i>Nicette und André</i> , Vaud. utdrag af »Die Wild-diebe». ³
»	»	9/11	Gustav II Adolfs Abschied aus Stockholm, hist. skåd. 1 a. af Eduard Gebe. samt <i>Gustav II Adolfs Tod bei Lützen</i> , mimisk plastisk föreställning, med en der-till hörande <i>Epilog</i> , deklamerad af fru Rosenbusch. Till slut <i>Der kleine Matrose</i> , op. com. 1 a. efter fransyskan, musik af Gaveaux.

¹ Heusser och hans hustru samt sångaren Nusch gifvo längre fram, den 17 och 20 Maj 1836, på kongl. Teatern i Stockholm scener ur Rossinis »Tancred» och Grillparzers tragedi »Stamfrun».

² Enligt affischer samt annonser i *Götha Runor*, *Götheborgs Dagblad*, *Tidningar*, *Handelstidningen*, och *Aftonblad*.

³ Detta enligt affisch. I Götheborgs Aftonblad för den 24/10 hade annonserats: ¹ *Der Shawl* eller *Wolthun besiegt Eitelkeit*, lusts. 1 a. af Kotzebue, ² 3:dje akten ur *Maria Stuart* af Schiller, ³ *Die eifersüchtige Frau*, lusts. 2 a. af Kotzebue, efter engelskan, samt ⁴ *Nicette und André*.

- 1832 Fred. ¹⁶/_{II} *Die eifersüchtige Frau*, lusts. 2 a. af Kotzebue; *Schüler-schwänke* eller *Die Kleinen Wildddiebe*, vaud. 1 a. af Angely.¹
- » Sönd. ¹⁸/_{II} Clara Wendel eller Die Schweitzer Rauberin, lusts. 2 a. efter franskan af Th. Hell samt Komm her, dramat. prof 1 a. af Contessa, och till slut *Joseph und seine Brüder*, plast. scener ur Josephs lefnad, i 4 afdeln. och 12 bilder, upplyste af bengaliska eldvaser.
- » Fred. ²³/_{II} Der Verräther, lusts. 1 a. af Holbein, samt Staberls Reiseabenteur eller Der Paraplumacher aus Wien, com. 2 a. med sång af Carl.
- » Tisd. ²⁷/_{II} 1:a abon. repres. Der Souffleur in der Klemme, lusts. 3 a. af Th. Hell, samt ffg. Das Fest der Handwerker, kom. Vaud. 1 a. af Louis Angely.
- » » ⁴/_{II} 3:e abon. repres. Das Majorat, dramat. dikt i 2 afdeln. och 5 a. af Vogel efter Hoffmans berättelse med samma namn.
- » Torsd. ⁶/_{II} 4:de abon. repres. ffg. Die Schreckensnacht auf dem Schlosse Paluzzi, melodram 3 a. efter Mélesville, musik af Hausen (pjesen ej att förvexla med »Ruinerna af Paluzzi»), samt Der Säger und der Schneider, kom. sångpjes af Driberg.
- » Sönd. ⁹/_{II} 5:te abon. repr. f. 2 ggn. *Das Majorat*.
- » Torsd. ¹³/_{II} 6:te abon. repres. Die Heirath aus List eller Die Reise nach der Stadt, lusts. 5 a. af Beck samt ffg. Rataplan, der kleine Tambour, vaud. 1 a. af Angely.
- » Mänd. ¹⁷/_{II} Recett för fru *Adolphine Rosenbusch*: ffg. Drei Tage aus dem Leben eines Spielers, melodram. 3 afdeln. och 4 a. efter franskan af Victor Ducange, öfvers. af Louis Angely, musik arr. af Seyfrid.²
- » Torsd. ²⁰/_{II} 7:de abon. repres. Eduard in Schottland eller Die Nacht eines Flüchtlings, hist. drama 3 a. af Kotzebue, samt på fleres begäran f. 2 ggn. *Rataplan, der kleine Tambour*.
- » » ²⁷/_{II} 8:de abon. repres. Ein Tag vor Weinacht, måln. ur hvardagslifvet 2 a. af C. Töpfer samt f. 2 ggn. *Staberls Reisenabenteur*.
- » Lörd. ²⁹/_{II} Recett för *Gustaf Pöschel*: ffg. Leonore, skåd. med melodram efter Bürgers ballad »Lenore fuhr ums Mogenroth», i 3 afdeln. af Carl von Holtey, musik af Eberwein, samt Herr von Crack eller Gascognaden fars 1 a.³
- » Sönd. ³⁰/_{II} 9:de abon. repres. *Die Räuber auf Maria Culm* eller *Die Kraft des Glaubens*, rom. skåd. 5 a. af Cuno, samt

¹ Detta enligt affisch. I Götha Runor för den ¹⁵/_{II} annonserades i stället för den senare pjesen *Die Fliederwochen*, lusts. 1 a. af Th. Hell.

² Annonser i Götha Runor ¹⁵/_{II} angifver musiken vara af Hausen.

³ Det torde vara mycket tvifvelaktigt om detta program kom till uppförande, ty i Göth. Tidn. annonseras till ⁹/_I 1833 recett för Pöschel med »Leonore» för första gången, hvilken recett dock inställdes.

- Napoleons Retirade aus Moskau*, plastisk framställning i 8 bilder upplysta med bengalisk eld.¹
- 1833 Torsd. 3/1 9 abon. repres. *Urskoff und Fedrowna* eller *Die Bestürmung von Smolensk*, rom. skåd. 4 a. af Johanna v. Weissenthurn.²
- » Månd. 7/1 *Liebe kan alles* eller *Die bezähmte Widerspenstige*, lusts. 4 a. af Holbein, samt *Magister Quadrat* eller *Der Hofmeister in tausend angsten*, lusts. 1 a. af Lebrun.
- » Torsd. 10/1 ffg. *Das Wunderschranck* eller *Zauberei der Liebe*, orig. lusts. 4 a. af Holbein, samt f. 3 ggn. *Rataplan*.
- » Sönd. 13/1 12 abon. repres. ffg. *Die Pagenstreiche* eller *Pommersche Intriguen* lusts. 5 a. af Kotzebue.
- » Månd. 14/1 Recett för Hr G. A. Pöschel: f. 2 ggn. *Leonora*, till slut *Fluch und Segen*, drama 2 a. af Ernst v. Hollwald.³
- » Torsd. 17/1 13 abon. repres. *Das Kätchen von Heilbronn*, stort riddareskåd. 5 a. af Holbein med tillhörande förpjesen *Das heimliche Gericht* skåd. 1 a. af H. Kleist.
- » Fred. 15/3 Af Hr Tredes sällskap: ffg. *Den Afrikanska desertereuren*.
- » Sönd. 20/1 14 abon. repres. ffg. *Parthei-wuth*, hist. skåd. 5 a. af F. W. Ziegler.
- » Onsd. 23/1 Recett för *Carolina Kossel: Die Waise und der Mörder*, melodram 3 a. af Castelli, musik af Seyfried, samt ffg. *Die böse Nachbarin* eller *Das war ich*, lusts. 1 a. af Hutt.
- » Månd. 28/1 15:de abon. repres. Till firande af konungens födelse- och namnsdag: Prolog af F. Kossel, framsåges af fru *Rosenbusch* med beledsagning af chor, musik af Schwartz. Derefter ffg. *Donna Diana, Erbprinzeßin von Barcelona* eller *Die fürstliche Brautwahl*, lusts. 4 a. efter spanskan af A. West.⁴
- » Sönd. 3/2 16 abon. repres. *Die Brautschau in Europa* eller *Geld ist die Losung*, lusts. 5 a. af Vogel.
- » Tisd. 5/2 17 abon. repres. f. 2 ggn. *Der Verräther*, samt på begäran f. 2 ggn. *Magister Quadrat*, och på begäran f. 2 ggn. *Ein Tag vor Weinacht*.

De plastiska framställningarna synas vunnit mycket bifall, helst när man lade an på de fosterländska känslorna, såsom då man gaf »Gustav II Adolfs Tod bei Lützen»,

¹ Affischen angifver titeln på pjesen: *Bibiana* eller *Die Räuber auf Maria Culm*.

² Onsd. 9/1 var enligt Götheb. Handels- och Sjöfarts-Tidning recett för G. Pöschel: ffg. *Leonore*, som inställdes.

³ Affischen har felaktigt årtal: Månd. 14/1 1832. Det vill synas som recetten den 29/12 1832 blifvit uppskjuten tills nu, och då med ändrad efterpjes.

⁴ Enligt affischen; i annonsen den 28/1 i Götheb. Dagblad uppgifves författaren till pjesen vara P. A. Wolf, och lustspelet i 5 akter.

hvilken vederbörande förestälde sig hafva tillgått på följande sätt:

»I fonden såg man den knäfallande krigshären, som, tackande Gud för segern, sjunger salmen: Nu tackar Gud allt folk! Längre bort, lutad mot en stor sten under ett brinnande träd, står konungen; bredvid honom står hertig Bernhard af Weimar och vid hans fötter ligger den döda Ebba, grefvinna Brahe, som den vansinnige gubben, hennes fader, nyss ditfört och nu begråter, liggande i djup smärta på sina knän. Svenska generaler och officerare bilda en krans af fanor omkring Gustaf Adolph, hvarmed de beskugga den döende konungen». Slutligen deklamerades af fru Rosenbusch en härtill hörande epilog.

I slutet af Nov. lyckades man erhålla abonnement, och den 27 gafs den första af dessa spektakler; tillsammans gaf man 17 abonnementsrepresentationer. Bland de pjäser som mest slogo an var Zieglers historiska skådespel *Parthei-Wuth*, hvarest Pöschels »oöfverträffliga aktion som Sir Gottlieb Kocke beredde åskådarne en njutningsrikare afton än allt sedan Åbergsson första gången uppträdde som Hamlet», heter det.¹

Äfven Angelys enakts skådespel *Rataplan* väckte mycket bifall, och var en af de få pjäser som gafs mer än en gång; i redogörelsen för andra representationen berättas: »publiken var denna afton mycket frikostig på bifallsyttringar, och man förde ett okristligt väsen innan orkestern tog om en liten obetydlig duett».²

Mot slutet af sejouren gafs till omvexling, den 15 Mars, en föreställning af Herr *Trede* med sällskap från Bryssel, som egentligen hade till uppgift att förevisa dresserade djur, men som nu gaf pantomimen »Den afrikanske deserteuren». Af annonsen i Götheborgs Tidningar erfar man namnen på sällskapets medlemmar; personerna i pjesen voro nemligen:

Auditören som spelades af *La Fleur*

En marketenterska » » *Marquerite*

» dragon » » *Le Courageux*

» Skottländare » » *Coeur de Lion*

Deserteuren » » *Sansfaçons*, hvarjemte

»hans älskarinna, som framkommer med pardon i det ögonblick han skall skjutas», spelas af *Magotte*.

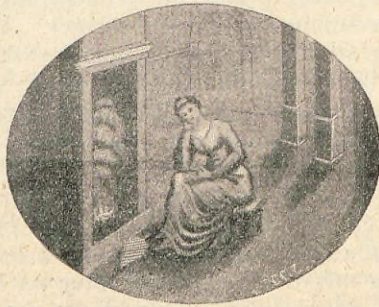
Namnen på de uppträdande tyckas dock varit fingerade.

¹ *Götheborgs Dagblad* 28/1 1833.

² *Aftonbladet* 28/12 1833. Recensenten menade att musiken kunnat vara bättre; den var dels komponerad, dels arrangerad af den i Göteborg bosatte musikern *Carl Schwartz*, elev af dansken Kuhlau.

Den tyska truppen var det sista verkliga skådespelarsällskapet på teatern vid Sillgatan, liksom dess sista representation Tisdagen den 5 Februari 1833, var det sista spektaklet på denna scen.

Truppen flyttade derefter sin verksamhet öfver till Stora teatern, der 6 föreställningar gåfvos till och med den 1 Mars.

Mindre teatern hade från det tyska skådespelaresällskapets sista spektakel upphört att finnas till såsom konstanstalt, och dess scen användes hädanefter, under de år teatern ännu existerade, till förlustelser och förevisningar af hvarjehanda slag.

Så uppslog den nyss omtalade *Trede* sina tillfälliga bopålar här för sin »Djurteater», visande dresserade apor, hundar och foglar samt »en svensk hare som laddar och afskjuter ett gevär», hvilka föreställningar pågingo från den $13/2$ till och med den $23/4$ 1833.

Med ett och ett halft års mellanrum efterföljdes denne af den bekante konstberidaren och lindansaren *Diedrich Gauthier* från Stockholm. Han var född omkring 1778 och nämnes första gången i Göteborg i April 1830, då han i Bloms lokal hade menageri, och sedermera i September samma år gaf representationer i konstberidning på Lorensberg.

Under Maj månad 1834 återkom han till staden och uppträdde i manegen såsom konstberidare, lindansare och trampolinspringare, om hvilka föreställningar *Göteborgs Dagblad* den $14/5$ yttrar:

»Herr *Gauthier*, som med sin familj gifvit 3:ne representationer härstädes, har haft att glädja sig åt en talrik publiks bifall. Herr *Gauthiers* sällskap består af honom sjelf och 11 hans barn, hvilka alla med barnslig tillgifvenhet arbeta för familjens utkomst, från den yngsta dottern i 4:e året, till den äldste sonen 24 år gammal. Gubben sjelf är 56 år, utför de svåraste saker på linan, och gör de mest halsbrytande trampolinsprång med en styrka och en säkerhet, som eljest tillhör ungdomen. Detta förhållande torde anses som ett fenomen, och förtjenar därför att ses.»

Från ridhuset, der mamsell *Pauline Gauthier* särskildt synes utmärkt sig i ridt »à la m:me Dargançour», flyttade *Gauthier* sin verksamhet i Oktober till Mindre teatern,

gifvande föreställningar i akrobatkonster, dans, pantomim m. m.

Sällskapet utgjordes af direktören *Diedrich Gauthier* och hans barn: döttrarne *Pauline, Antoinette* — hvilken 1830 hade anställning hos Konstberidare *Fouraux*, — den 4 åriga *Rosa* och den 3 åriga *Louise*, sönerne *Carl*, komikern *Alexander* — äfven han 1830 hos *Fouraux* —, *Paul, August, Louis, Jean* och *Baptist*; till truppen hörde äfven mamsell *Riego*, sällskapets balancerkonstnärinna, samt *Otto Motty*.

Spellistan upptager:

- 1834 Sönd. 19/10 Akrobatkonster m. m. Indianska Jonglörspellet af *Otto Motty*. »Egyptiska pyramiderna» af *Gauthier* samt *Den förtrollade rosen* eller *De tre narrade älskare*, kom. pantomim 1 a: af *Baptiste Fouraux*.
- » Månd. 20/10 Akrobatkonster samt *Arlequin dräng* eller *Trolleriets kraft*, kom. pant. 2 a. med metamorfoser.
- » Onsd. 22/10 Akrobatkonster samt *Le Chateau incendie* eller *Det hjeltomodiga barnet*, hist. pant. 2 a. med fäktningar och fyrverkeri.
- » Fred. 24/10 Akrobatkonster samt ff. *Antonia* eller *Milano* och *Grenoble*, pant. 2 a. med fäktningar.
- » Sönd. 26/10 Akrobatkonster samt ff. *Walbelle* och *Rosa* ur pjesen »*Två ord*», hist. röfvarpant. 1 a. samt till slut *Arlequin skelett* eller *Pjerrots förskräckelse*, kom. pant. 1 a.
- » Månd. 27/10 Akrobatkonster samt f. 2 ggn. *Walbelle* och *Rosa*, och f. 2 ggn. *Arlequin skelett*.
- » Fred. 31/10 Akrobatkonster samt ff. *Arlequin pastejbagare*, kom. italiensk pant. 1 a.

* * *

Härefter dröjer det fem år innan vi få någon under rättelse om mindre teatern; en musikdirektör *J. Meijer* gifver då den 18/9 och 19/9 1839, musikalska aftonunderhållningar i »*Lilla Teaterhusets lokal*».¹

Vidare läser man i *Götheborgs Handels- och Sjöfartstidning* den 14/12 1842:

»Den berömda konstberidaren och akrobaten Hr *Carl Rappo* har med sitt sällskap anländt till staden och ämnar Söndagen den 18:de gifva sin första representation i härvarande lilla teater. Herr

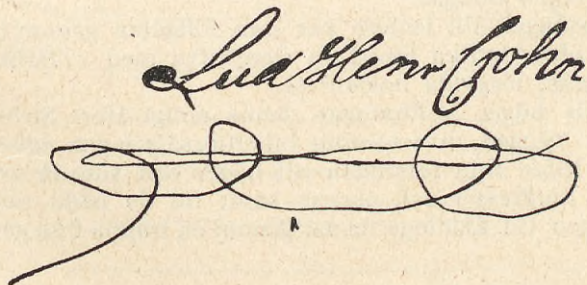
¹ I Juni samma år inbjuder *A. J. Hellberg*, son af assessor *Anders Hellberg*, till abonnement på undervisning i biljardspel; *Hellberg* bodde då »i *Lilla komedihuset*».

Rappos rykte har förelupit honom, och det torde vara öfverflödigt nämna om hans underbara och mångsidiga färdighet. Att leka med kanonkulor, som om de endast voro bällar; att lyfta en häst högt i luften, äro småsaker, berättas det från Stockholm».¹

Vi känna icke något vidare om hans vistelse här.

Sista gången vi funnit teatern vid Sillgatan omtalad är 1845, då, med vederbörligt tillstånd visades, hvarje dag under marknaden uti »Lilla Comedie-Huset», en dvärg, »eller Lille mannen, 60 år gammal samt 1 aln och 6 tum lång».

Att Rappo verkligen uppträdt på sjelfva teatern, är nog otvifvelaktigt; deremot kan ju dvärgen hafva visats i hvilken lokal som helst inom teaterhusets murar. Det är, med afseende på frågan, huru länge allmänheten betraktade teatern vid Sillgatan såsom ännu befintlig, upplysande att det hela tiden efter 1816 skiljes mellan »Stora Teatern» (vid Hamngatan) och »Mindre Teatern», såväl i annonser och affischer som vid öfriga tillfällen, ända till 1843, då det i annonserna den 9 Okt. om bröderna Adolf och Carl Bils föreställningar i trolleri m. m. heter om den förstnämnde scenen: *Härvarande Theatern*, sålunda vittnande om att Sillgateteatern icke längre togs med i räkningen.

Namnteckning 1804.

¹ Detta lefver ännu i minnet hos åldriga personer, och f. d. tapetseraremästaren *J. D. Norrman* erinrar sig en representation, vid hvilken en dåvarande poliskonstapel, »Calle Flygare», lyckades eröfra priset, 50 riksdaler, genom att besegra den jättestarke Rappo.

I alla händelser är 1845 sista gången teatern vid Sillgatan nämnes, och vi hafva således hunnit till slutet af dess historia. Det återstår nu blott att tillägga det lilla vi i öfrigt veta om denna scen, från hvilken så många af svunna tidens mer eller mindre berömda dramatiska konstnärer hänfört sina åskådare.

Efter nybyggnaden 1819 uppgifves, som vi sett, huset hafva tvenne våningar; i den öfre inrymdes i ett af rummen ett litet konditori, men tvenne år senare fans här äfven en fullständig restauration, eller »Teaterkällare» som det hette. År 1822 hade man derjämte i »nedre våningen» inredt tvenne rum med ingång, »dörren till venster i förstugan», på hvilken dörr lästes: »Abonnerade rum», och hvilka voro afsedda för den teaterpublik, som icke ville trängas i de ofta öfverfyllda, egentliga källarrummen.

Sjelfva salongen hade *amfiteater*, som ansågs vara den förnämsta platsen, *parterr* samt en *första* och en *andra rad*, den senares öfre platser betecknade med benämningarna *second* och *troisième*. Denna indelning förblef densamma till teaterns slut, med den skillnad att »troisième» år 1826, den sista underrättelse vi hafva i detta fall, benämnes *galleri*.

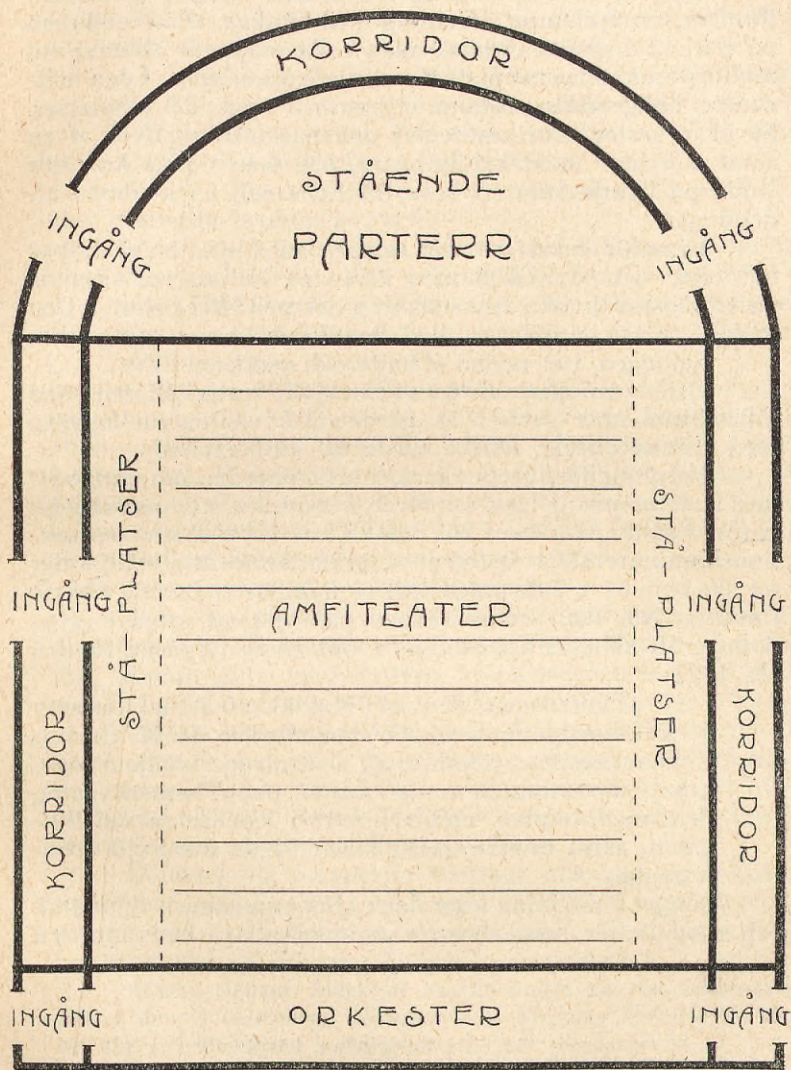
Någon tillförlitlig plan af sjelfva salongen finnes icke så vidt man vet, men en närmare 80-årig f. d. fanjunkare *Ström*, nu på Ålderdomshemmet, har med godt minne och ännu liflig föreställning om teatern, ritat en sådan plan, hvaraf kopia bifogas.¹

Ingången till teatern var från Sillgatan genom tvenne portar, öfver hvilka fanns en stenskifva med »*THEATER*» i inhuggna, förgyllda bokstäfver.

Till höger i förstugan fanns enligt Herr Ström, en lucka i väggen, hvarigenom biljettförsäljningen egde rum. Vidare ledde från förstugan till höger och venster trappor upp till amfiteater och parterr samt till de båda raderna; uppgången till klädlogerna var genom en trappa från gården.²

¹ I Göteborgs Stadsarkitektarkiv finnes ingen ritning angående teaterhuset förr än på 1860 talet, och då blott rörande en tillbyggnad. Lika litet finnes någon sådan sådan bland de egendomen tillhörande egendarrättshandlingarne, och den n. v. egaren handlanden Bror Hertz uppgifver till och med att alla äldre handlingar saknas före 1860.

² Den äldrige f. d. Tapetseraremästaren *J. D. Norrman* på Ålderdomshemmet vill erinra sig att ingången till artisterna var från Qvarnbergsgatan, n. v. Lilla Smedjegatan, hvilket nog äfven är riktigt, då man från denna gata hade port till gården.

Plan af teatern vid Sillgatan.

Salongen innehöll, som planen visar, längst fram plats för *orkestern*, med en ingång i hvardera ändan; vidare *amfiteatern*, en fyrkantig afdelning med bänkar, »lika med dem på parkett i gamla cirkus,¹ men med stoppade säten»; vid amfiteaterns sida var plats för stående åskådare. I den half-runda bakgrunden befann sig *parkett* med idel ståplatser. Såväl orkester som amfiteater och parkett omgäfvos af en smal korridor med klädhängare, och från denne korridor ledde på hvarje sida en dörr till hvar och en af dessa afdelningar.

Framför orkestern var *rampen* med sina blecklampor för olja, och dylika funnos äfven på kulisserna, sittande på tråklossar hvilka hissades upp och ned efter behof. Den målade ridån uppdrogs med handkraft likt en rullgardin.

Salongen var målad i hvitt och guld.

Öfre våningen af huset innehöll teaterkällaren med biljardrum utåt gatan; åt gården till var en mellanvägg med tvenne dörrar, hvilka ledde till amfiteatern.

Beträffande husets egare, hafva vi redan omnämnt att den som ursprungligen uppförde detsamma, kommerserådet baron Patrik Alströmer, lät den 28 Jan. 1802 på stadens auktionskammare sälja fastigheten, omfattande hus och tomter n:r 60 och 61 i 7:de roten, till vinhandlaren *Ludvig Henrik Crohn*.² När den senare råkade på obestånd, utbjöds egendomen till salu, enligt annons i *Göteborgs Nyheter* för den 12/5 1827:

»Thorsdagen den 17 Maj kl. 10 f. m. kommer å Auktionskammaren, för handlanden L. H. Crohns Concoursmassas räkning, att i ett utrop försäljas: Stenhuset med tomten under n:r 60 och Theaterbyggnaden med tomten under n:r 61 i 7:de roten vid Sillgatan, samt tomten under n:r 36 i 8:de roten vid Cronhusgatan».³

Någon försäljning kom dock ej denna gången till stånd, och man finner borgenärerna sammankallas i hans hus den

¹ f. d. »manegen» vid Lilla Kungsgatan, hörntomten n:r 1.

² Derå Crohn erhöll uppbud 19/12 1814 och 13/2 1815.

³ Brodern, *Carl Fredrik Crohn*, hade vid samma tid bod i »Gamla Komedihuset», der han, enligt annons 5/12 1826, hade till salu för billigt pris »fint kaffe, Kanarie-, Topp- och pudersocker, ingefära, skarp- och kryddpeppar» m. m.

19 Febr. 1828. På en ny auktion den 17 Sept. 1829¹ såldes ånyo egendomen till borgmästare *Immanuel Hök*, som likväl snart gjorde försök att blifva af dermed, och den ^{21/12} 1832 annonserade i Götheborgs Allehanda:

»Det så kallade *Lilla Theaterhuset* i Götheborg vid Sillgatan är emot förmånliga villkor till salu, och kan tillträdas efter öfverenskommelse, så vida snar handel derom träffas. Det består af

1. *Theaterhuset*, pryddigt nybygdt 1819, med tillhörande inventarier, och

2. *Ett tvåvånings stenhus*, innehållande i undra våningen 4 rum, kök och skafferi, samt i den öfre 4 rum, tillika med en vindsammare. Dessutom finnes till det hela hörande uthus. Största delen af köpeskillingen kan få inestå».

Först den 6 Sept. 1835 lyckades han emellertid sälja egendomen till handlanden *J. P. Andersson*, hvilken åter, efter erhållen fasta den ^{22/7} 1836, sålde den till handlandena *M. E. Delbanco* och *N. L. Friedländer*, hälften till hvardera, hvilket köp egde rum den 27 Maj 1842. Några år senare, eller den 12 Okt. 1845 inköpte Delbanco äfven Friedländers andel, och var derefter ensam egare; han använde teaterhuset till spanmålsmagasin.

Den 29 Juli 1858 bortbytte Delbanco fastigheten till landtbrukaren *Sven Otterström*, efter hvars död ^{1/7} del tillföll, genom gifte med dottern, snickaremästare *D. T. Löfmark*, hvilken af Otterströms öfriga arfvingar, den 17 Juni 1872, tillöste sig de återstående ^{6/7} delarne. Vid början af 1860 talet fanns enligt ögonvittnens utsago, teatersalongen och scenen qvar i orubbadt skick, åtminstone i det allra närmaste, liksom äfven kulisser och ridå, och användes ännu då och då för sällskapsspektakler.

Löfmark lät emellertid borttaga alla lösa inventarier, hvarefter endast sjelfva salongen med dess logerader och scenen voro qvar, bildande ett stort rum i olika planer, hvilket användes af honom till tapetserareverkstad.

Äfven denna återstod skulle snart gå sin undergång till mötes; i *Göteborgs Handels och Sjöfarts Tidning* för den 13 Mars 1867 läses nemligen:

¹ L. H. Crohn afled kort derefter, eller den 7 April 1830, 60 år 1 månad 11 dagar gammal.

»Eldsvåda signalerades i dag på f. m. kl. omkring $\frac{1}{2}$ 10 hafva utbrutit inom sjelfva staden. Det befanns att eld på ännu okänt sätt uppkommit uti den af snickaremästaren hr D. T. Löfmark innehafde tapetserareverkstaden i hr S. Otterströms stenhus nr 10 (!) vid Sillgatan eller f. d. »Lilla Teatern», i hvilket hus hr Löfmark äfven har sin snickareverkstad, hvaremot sjelfva hufvudlagret af färdiga möbler är befintligt uti det honom tillhöriga näst intill belägna nya stenhuset. Till följe af det stora upplag utaf torrt virke, som förefanns och hvilket gaf rik näring åt elden, spred sig denna med sådan fart att hela Frivilliga och Stadens jemte en del af Carl Johans Församlings Brandkårers attiralj måste användas för släckningen. Genom dessa förenade bemödanden lyckades man efter ett par timmars ihärdigt arbete — sedan nästan allt brännbart inom byggnaden, som ej kunnat bergas, förtärts af lågorna — att sätta en gräns för eldens vidare framfart, så att vid tolf tiden all fara var öfverstånden.

Det var nu fullständigt slut med den gamla teatern, eller det inre af huset, som efter branden ombygdes för andra ändamål.¹

Såväl det forna teaterhuset, som det tillhörande hörnhuset, refs i grunden i April 1900, för att lemna rum för alldeles nya byggnader, och dermed är hvarje spår af teatern vid Sillgatan bortsopadt.

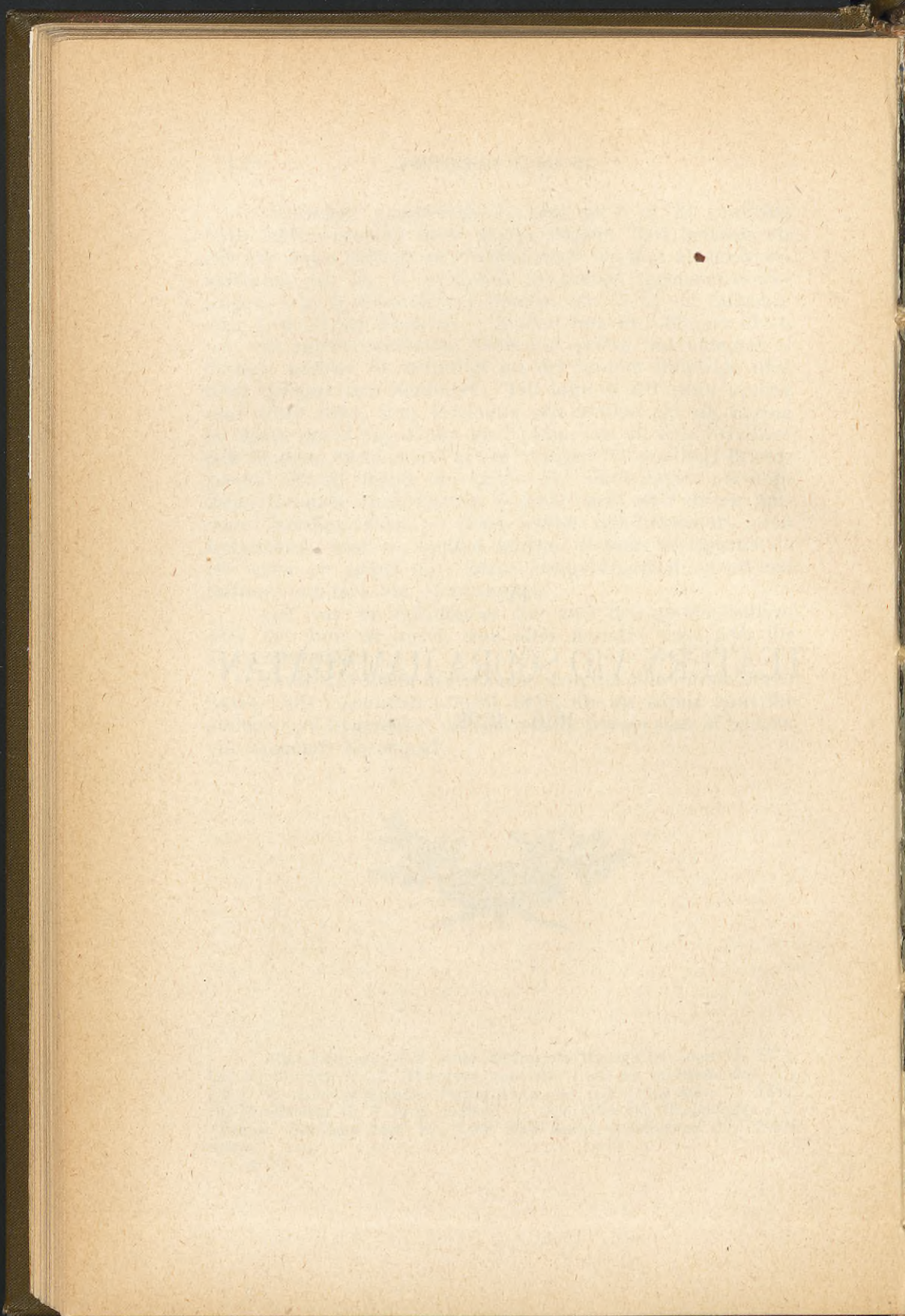

¹ Efter Löfmarks död sålde arfvingarne fastigheten, den $\frac{15}{1}$ 1874, till handlanden *D. T. Ahrenberg*, som åter i sin tur afyttrade den, $\frac{10}{1}$ 1882, till möbelhandlanden *Petrus Andersson*, och denne åter, $\frac{7}{10}$ 1889, till handlanden *C. V. Brag*, hvilken, $\frac{1}{1}$ 1898, sålde den till sjökaptan *J. F. Skantzé*. Slutligen blef, $\frac{29}{12}$ 1899, efter denne, handlanden *Bror Hertz* egare.

IV.

TEATERN VID SÖDRA HAMNGATAN

1816—1892.

Vi hafva sett starka och berättigade klagomål, år efter år, höjas mot teatern vid Sillgatan, hufvudsakligen med afseende på dels det gamla trähusets fallfärdiga skick, och dels i anledning af de farhågor, man med allt skäl kunde hysa för en fruktansvärd katastrof i händelse af eldsvåda. Dessa klagomål kunde slutligen icke längre afvisas, utan måste egaren sent om sider besluta sig för att nedrifva den gamla teatern och ersätta den med en ny, denna gång af sten.

Det var emellertid icke ensamt mot teaterbyggnaden missnöjet riktades; man ansåg sig derjämte hafva lika starka skäl mot ledningen af teaterverksamheten såsom sådan, och fann det mindre värdigt en stad af Göteborgs betydelse att nödgas hålla till godo med de anordningar en enskild man, utan ringaste förutsättningar för ledningen af en dylik verksamhet, kunde finna lämpligt vidtaga.

Redan år 1811 finner man i Geo. Lövegrens nya tidning, Aftonbladet n:o 2, för den 19 Sept., en artikel i detta ämne, deri det klagas öfver att staden ännu icke har någon riktig teater och ej heller någon stående trupp, »ty stadens mer än till ytan verkligen anspråkslösa så kallade komedibus, och den trupp, hvilken liksom flyttfoglarna väljer den luft, som för årstiden kan vara den tjenligaste, har man icke velat anse för annat än nödfallstillgrepp, för att skaffa en temligen folkrik stads innevånare ett nöje, som ofta småstadsbon har på både bekvämare fot och för bättre pris.»

Artikelförfattaren erkänner visserligen att tillgängliga medel hittills måst, till följe af de tätt på hvarandra följande stora eldsvådorna, användas till angelägnare ändamål, men anser dock nu tiden vara inne att äfven tänka på teatern, och föreslår att en ny sådan måtte åstadkommas genom aktie-

teckning, samt att den derefter måtte ställas under en direktion af kunnige, vaksamme och ansedde män; »de spelande skulle med all aktning bemötas och så lönas att de kunde lefva anständigt och lugnt». Vidare föreslås att ingen okänd pjes skulle få uppföras, som icke undergått direktionens granskning; »qvickheter vika för moralitetens fordringar och skämtet aldrig spilla sitt salt eller rikta sin udd på andra än löjlighetens och dårskapens verkliga, men med noggrannaste urskillning valda urbilder». Detta allt vore så mycket nödigare att iakttaga, som man nu mestadels får till lifs »till pöbelgrofhet vårdslösade buffa-fånerier» eller »kotzebuiskt dramdrafwel».

Det temligen oskyldiga förslaget väckte djup ovilja hos alla dem, hvilka af grundsats hatade teatern och allt hvad dertill hörde, och artikeln hade till närmaste följt en ganska bitter tidningspolemik, hvilken öppnades af en insändare i Götheborgs Tidningar N:o 116 samma år, med följande svar:

»Några ord till Författaren af ett ord om Theatern i N:o 2 af Aftonbladet.

Om denne författare hyser, hvad han säger, något werkeligt värde för regeln om det nyttigas föredragande för det nöjsamma, kunde man väl undra, med mera skäl än utlänningen öfver Götheborgs Comedihus, att han någonsin och just nu anser sig böra framträda med förslag till en ny Theater. Hörer han ej sjelf med till partiet af de i sina grundsatser så naivt af honom beskrifna nöjets vänner, hvad kan då göra honom så beställsam med sina vinkar och förslager?

Finnes för dem intet nyttigare och ädlare syftemål? Finnes icke månget hushåll för sina seder och sin lycka alldeles utan behof af teater, men i högsta brist af nödiga boningsrum; hvarför icke såväl ett förslag till deras fördel? Eller uppmaning till uppoffringar för uppfostringsanstalter och fattigvården? Männe icke ett hus mera för dessa ändamål, vore ett säkrare bidrag till sedernas förädlande, en mera hedrande prydning för staden än ett teaterhus?

Men kanske borde undran förfalla när man läser om »Thalias Tempel» och »Helgedomen», der man förtjusas af Garricks och Clairons lärjungar. Man skall litet veta hvad heligt är, för att tala så. Det liknar endast den, som med bekännelse af att icke

nu alls gilla teatern, med förutseende att äfven den bästa teater slutligen skall förfela sitt åberopade ändamål, dock icke snarare ser sig förbunden att för alla tider afråda, än i denna vanskliga tid påskynda en sådans upprättande; icke heller önska att aldrig se någon teatertrupp inom Göteborgs område, än att för alltid få den bosatt der. Måste man icke, ehuru vanhedrande än detta är för den, som vill heta kristen och förnuftig människa, sjelf var en af dem, som icke veta »hvar de om aftonen skola göra af sig», för att strömma med till en teater, hvilken man icke utan förnekande af bättre vett, också på skämt tilltror sig kalla »Sedernas Skola»? Hvad skall man då utan skämt kalla den? Hvarför bygga en ny? Måne för att ändtligen se också den förfela sitt ändamål, eller för att öka hopen af dem, som icke veta hvar de om aftonen skola göra af sig, utan att bestorma teatern. O! låt oss icke tänka därpå».

Detta i en så utfordrande och öfverlägsen ton hållna svar, med dess bornerade åskådning, inbjöd till genmäle, och ett sådant uteblef icke heller; Upphofsmanen till förslaget om teatern lät i Aftonbladet n:r 7 och 8 inflyta en kritik, hvars innehåll nogsamt framgår af det svar, som kom den till del från motståndarens sida:¹

»Jag tror icke att någon opartisk människa, någon välgörande medborgare, skall uti de af Herrarne antastade orden i n:r 116 af Götheborgs Tidningar, finna ortens verkligen sällsynta gifmildhet misskänd, än mindre någon skugga kastas på densamma. Det var fast mer af nit för dess ära och framtida tillväxt (den endast smickraren framställer såsom öfverflödigt), som man ansåg Götheborg ganska väl kunna umbära den tvetydiga glansen af en teater. Författaren i n:r 8 har därför funnit för godt gå en annan väg genom den, sin egen svaghet förrådande, beskyllningen för insinuation, som skulle ingen redlig människa också i 19:de århundradet, just i stöd af sina begrepp om Christendom och obefläckad dygd, finna sig befogad fästa uppmärksamhet vid ett förslag, som, så anspråks-

¹ Götheborgs Tidningar den 11 Okt. 1811.

löst det ock må vara, ej är utan skada, då det spänner den beklagligen redan öfverspända tonen för teatern.

Han söker förgäfves genom sitt svällande motto, sin deremot svarande myndiga ton och sina poetiska inflickningar förvilla tänkaren, och bringa sin motpart till blygd för sina grundsatser. Han borde sjelf blygas för, att utan skäl beklaga sig för smädelser, och dock så stolt svänga omkring sig med namnen »observant», »idiot», »zelot» och den alldeles nu tydliga beskylningen för dårskap o. d. m. för det man icke finner en sol der han ser den, och således icke heller med hans öga bedömer moralitet och Christendom. Ordet »catechesmessigt» är nog misslyckadt i anseende till det slags bruk af frågor, om hvilket han nyttjar det; är meningen att dermed smäda, sårar han ingen annan än sig sjelf: för min del vill jag aldrig byta med honom att vara teatermessig i stället för catechesmessig.

Antingen man vill anse det för smädelse, mjelt-sjuka eller himlande, som bedömer det heliga efter den Heliga Boken, hvilken i 19:de, såsom de första, århundradena, hör stadga omdömet i denna delen, anse teaterns *förtjusande* såsom något alldeles främmande. Enkla ord bevisa ofta mycket, tonen och sammanhanget ännu mer. Ja, min Herre, allt kan missbrukas: man inbillar sig förtjena beröm i sitt nit för moralitet och ser icke att man skadar, då man narrar andra med sig för att söka skuggan för kroppen. Förgäfves väntas den välgörande rörelsen af det, hvars förnämsta rörelsekraft bevisat sig uti att uppväcka och reta till oordentliga sinnesrörelser: hvad bevisa några lånta, hit olämpliga strofer?

Gudsfruktan skiljer sig nog från himlande, och det är alldeles emot det sanna begreppet deraf, att det skulle gå för långt. Det är osanning om Kellgren, eller hvem som helst säger det, att gudsfruktan förrycker; den som har förstånd och hjärta att undersöka, skall finna det, och icke tillåta sig att i egna eller andras ord genom det obestämda bruket af ett så dyrt namn kasta skugga på saken.

Jag tror mig, med erkännande af närvarande skolors värde, kunna bibehålla den önskan att uppmärksamheten snarare måtte riktas på dem än teatern.

Man kan alltid finna dem, som mest berömma sig af tolerance och humanitet minst ega dem. Den tolerance de vilja införa, förtjenar visserligen ingen skola. Jag är så rädd som någon annan för att genom allmosor befrämja lättjan och nitälskan för vår fattigvård, just därför att den står i sammanhang med en arbetshusinrättning. Att ömma för hospitalers vård tillhör hvarje Christlig och klok menniska, men att gäckas med en af de yppersta Guds gåfvor, förståndets bruk, är lättsinnigt.

Det var icke meningen att förtyda det minsta af författarens ord; hans vidsträckta och märkliga erfarenhet af det förflutna, syntes påkalla ett förutseende af hvad man vidare hade att vänta i denna delen. Meningen må emellertid ändras rakt efter hans ord: »med erfarenhet af, att den bästa teater i längden förfelat sitt ändamål»; men fråga blifver lika öppen, och författarens egen erfarenhet lika litet lofvande för teatern äfven i närvarande tidehvarf, der lättsinnigheten och passionerna herska nog så starkt som i något föregående».

Tidningsfejden afslutades med följande, i Aftonbladet för den 2 Jan. 1812, införde poem i hvilket författaren velat framställa alla dem som från tidningen återfordra sina manuskript i de ämnen, hvilka under det gångna året icke vunnit sin lösning. Verserna rörande teaterfrågan lyda:

»Jag är ynglingen som ämnat
narra en och ann i stan;
men var denna djerfva plan,
att — per aktier! — häfva bristen
af ett tempel för Thalie,
dock med vilkor ej att bli
derför mindre klok och kristen;
en gång får man vara dum —
O! förlåt mig Publikum!

* * *

Mot det oljud och oväsen
någon på parterren dref,
var det jag tyvärr som skref,
nu, då sådant hör till pjesen,
— Var god återgif mitt bref.

* * *

För amfiteaterns bästa,
äfven jag skref något långt:
Jag går in på med de flästa —
det är bäst att sitta trångt».

Förslaget att åstadkomma en ny teater genom aktie-teckning föll helt och hållet, och troligen skulle det dröjt en längre följd af år innan Göteborg erhållit ett mera tidsenligt hem för den sceniska konsten, än det vid Sillgatan, om icke frågan tagits om hand af en enskild man inom samhället. Denne man var traktören *Laurens Segerlind*.

Han var född den 14 Juli 1774. Till en början var det hans afsikt att blifva vagnmakare, och han arbetade i detta yrke dels som lärling, dels såsom gesäll, under nära åtta år hos vagnmakare Erik Westring i Göteborg. Plötsligen öfvergaf han alltsammans, köpte huset N:r 64 vid Vallgatan och erhöll den 14 Maj 1802 magistratens tillåtelse att »med traktörsnäring sig försörja, börande han dock genast å sitt egande hus låta uppspika en taffla, som innehåller dess nu vunna rättighet»¹

Redan efter några månader nödgades han likväl skaffa sig en ny lokal, hvilket inhemtats af följande tillkännagivande:²

»Som den olyckliga eldsvådan skilt mig från mitt förra hus under n:r 64 Wallgatan, är jag nu flyttad i mitt senare tillhandlade stenhus N:r 126 Drottninggatan nära wallen, hvarest äro glada och möblerade rum för resande; all möjlig uppässning och spisning om så önskas.

*L. Segerlind, Traktör».*³

Äfven denna lokal var endast ett trappsteg tills Segerlind tio år senare blef egare af den tomt, på hvilken

¹ Huset reparerades samma år, och den 13 Nov. läser man i *Göteborgska Nyheter* följande annons:

»Sedan jag nu hunnit få min värdshusrörelse i det stånd jag önskat, får jag äran mig hos respekt. Allmänheten rekommendera. Möblerade rum, så för Resande som slutne sällskaper finnas ock i mitt hus n:o 64 Wallgatan.

Laur. Segerlind».

² *Göteborgs Allehanda* 3/5 1803.

³ Vid den följande stora branden utmärkte sig Segerlind på ett sådant sätt, att Staden ärade honom med gåfvan af en silfverkanna med följande inskrift: För flit och oförtrutet vid Eldsvådan i Göteborg år 1804».

han uppförde det sedan dess så bekanta hotellet *Göta Källare*.¹ Ett par år senare köpte han ytterligare tvenne tomter, belägna på det område af de raserade fästningsverken, hvilket intagits af bastionen Carolus Rex, och slutligen förvärfvade han år 1813, af klensmedsmästaren Mathias Hellmuth, den tomt på det område, hvilken den senare nyss förut på samma sätt af staden köpt.²

På denna tomt jemte en der intill belägen, af honom förut inköpt, eller N:o 2—3 i sjunde kvarteret med adressnummer 61 vid Södra Hamngatan, var det som Segerlind uppförde det nya teaterhuset.

Man känner icke närmare anledningen, hvarför Segerlind kastade sig i detta dyrbara företag, men, då man icke kan förutsätta att han drefs dertill af kärlek för konsten, är det väl att antaga det han hoppades att affären skulle blifva vinstgifvande. Huru som helst började snart härefter byggnadsarbetet.

Detta var naturligtvis en stor händelse i staden och man började tidigt uttala sina åsikter, såväl om sjelfva

¹ Segerlind företedde den $12\frac{1}{3}$ 1810 i magistraten en karta af 1746 öfver d. v. majoren Carlbergs den tiden bebyggda, men genom 1792 års brand ödeblifva, tomt af hvilken Segerlind nu genom köp blifvit egare, nemligen tomt N:o 1 i V:te roten vid Stadens Sluss. Enligt nämnda karta innehöll tomt 1252 kvadratalnar. Emellertid hade komiterade för fästningsverkens rasering föreslagit att tomt skulle innehålla 1872 kv.-alnar; drogs sålunda ofvanstående 1252 från detta senare tal, uppkom en ökning af 620 kv.-alnar, som Segerlind erhållit utöfver köpet (eller enligt kapt. Carlbergs karta af $\frac{7}{12}$ 1809 649 kv.-alnar). Därför skulle Segerlind lemna staden särskild godtgörelse, och magistraten upplät till honom denna tillökning emot 166: 32 rdr banko. Hela tomt blef således $58\frac{1}{2}$ alnar lång, $33\frac{1}{2}$ aln. bred i vester och $31\frac{1}{2}$ vid östra ändan.

Härpå ärnade nu Segerlind »bygga ett stort stenhus till resandes herbergerande».

² Den 17 Dec. 1813 såldes enligt *Magistratens politieprotokoll* följande tomter af bastionen Carolus Rex:

N:o 1 med areal af 48 alnar 6 tum i öster och vester samt 31 aln. 16 tum i söder och norr, till assessorn och rådmannen *F. G. Kall* för 28 skill. banko per kv.-aln.

» 2 af samma areal som föregående, till handlanden *Laur. Segerlind* för 27 skill. banko per kv.-aln, eller för 1528 kv.-alnar 859 rdr 24 sk. banko.

» 3 med 1528 kv.-alnar till handlanden *J. A. Gradman* à 44 skill. 3 rst.

» 7 » 1363 » » » klensmeden *Math. Hellmuth* för 40 skill.

» 8 » 1363 » » » handlanden *Laur. Segerlind* för 24 skill.

» 9 » 1363 » » » handlanden *Niclas Laurén* för 30 skill.

teaterhuset, som framför allt om den blifvande ledningen af teaterverksamheten. Vi hafva från denna tid en mycket intressant artikel i detta ämne, hvilken väl förtjenar att anföras:¹

»Bland företag i byggnadsvägen härstädes vill jag nämna tvenne, som förtjena särdeles uppmärksamhet, nemligen Rådhuset, hvarpå, som Du vet, en tredje våning bygges, jemte det den andra moderniseras, och *Teaterhuset*.

Detta sistnämnda uppföres af Herr Segerlind, samme man som prydt vår stad med det stora välbelägna värdshuset Götha Källare, midt emot hvilket detta är beläget i den s. k. utvidgningen efter vallraseringen. Byggnaden blir för sitt ändamål ganska rymlig och solid; skada blott att den kommer att ligga temligen bortskymd, och att endast visa sin prakt sida för den, som är utom Nye port.

Om rådhusbyggnaden har jag redan sagt min tanke, att den till det inre, i synnerhet i tredje våningen, som innehåller en mängd rum, hvaraf man hittills varit i ganska stort behof och måst söka annorstädes, blir mycket beqväm, och till det yttre ganska grann, sin bestämmelse och tidehvarfvets smak värdig, men att den kunnat blifva ojemförligt vacker, om man uppbygdt kommandants huset, som Du mins för ett par år sedan äfven blef påbygdt, under samma tak, och hvilket ger rådhusbyggnaden, ehuru kolossalisk, ett stypadt utseende. Något stötande är äfven anblicken af dess rakt uppförda brandgafvel mot Tyska kyrkan, men detta lär ej kunnat hjälpas eller undvikas, utan äfventyr för nämnde kyrka, i fall af uppkommande vådeld i Rättvisans boning.

Beträffande åter Teaterbyggnaden blir det en hufvudfråga, om den ej medför förlust för entreprenören? och huru denna olägenhet skall möjligen kunna förekommas?

Så länge Götheborg intet ordentligt teaterhus egt, har det ej heller kunnat ega en ständig tropp, och så länge det ej egt denna, ej heller någon organiserad

¹ *Aftonbladet* 21/10 1815: Utdrag af ett bref från Göteborg den 10/10 samma år.

teaterdirektion. En sådan blir hädanefter nödvändig, och bör utgöras af Stadens mest ansedde män, så vida en teater i ordets rätta förstånd här skall kunna bära sig, och närvarande företag ej tillskynda samhället skulden till ren förlust för entreprenören. Denna direktion utser sjelf den man, som blir troppens hufvudman eller Direktör, och som förbinder sig att alltid anskaffa dugliga teatersujetter, samt ansvarar att allt ordentligt tillgår.

Endast med aktionen, ej med inrättningens ekonomi, har denne man att göra. Efter hans afgifna rapporter ske aflöningar, liqvider m. m. äfvensom det är högst väsentligt att inrättningen får sin egen polis, som afgör alla inom densamma sig yppande tvister, straffar brott och fel emot dess reglemente, och med ett ord beifrar alla oordningar inom sällskapet.

Direktionen blir ock den, som bestämmer de pjäser, som skola gifvas, och derigenom icke allenast vakar öfver smakens och sedernas fordringar, utan ock bibehåller det helas kredit och anseende.

På sådant sätt kan äfven Götheborg få en god teater och en ständig tropp, och sådant vill också till, ty det präktiga stenhuset gör det visserligen icke, och skall det uthyras till hvarje mestbjudande slumpvis hitkommande teaterdirektör, så blir det gifvet vår gamla uselhet, endast med den skillnad, att vi förut blefvo af den delaktige i en träbod och numera i ett ordentligt skådespelshus af sten, men också mot en troligen stegrad afgift.

B.»

Som vanligt när frågan rörde sig kring teatern, uppstod äfven nu polemik i tidningarne, och en insändare, L, önskar att, ehuru det vore väl och önskligt att den föreslagna organisationen komme till stånd, och ej som så mycket annat stannade vid blotta propositionen, dock först innan han kan fullt biträda detsamma få göra några frågor, »hvilka han hoppas rättvist blifva besvarade».¹

I främsta rummet erinrar artikelförfattaren om huru de, som organiserat den trupp som under Lindqvists ledning för närvarande spelade på teatern vid Sillgatan, sett

¹ Aftonbladet 26/10 1815 n:r 123.

deras verksamhet hindrad på alla sätt, och endast skördat förlust, tidspillan och förtret till tack, och nu dertill måste erfara, att man vill alldeles ruinera deras företag genom täflan med en ny teater, utan att man ens talar om att ersätta deras kostnader för den teatergarderob m. m. de skaffat, lika litet som att bibehålla den trupp och den orkester de med betydande utgift sammanbragt. Det torde således blifva rätt svårt att förmå några att med denna varning för ögonen ingå i en ny direktion, och ej heller har konsten mycket att hoppas, om ryktet talar sanning att den teaterdirektör, som före den nuvarande direktionen, ledde scenen här, skulle komma att anställas vid den nya teatern.

Härpå svarades af den förste insändaren:¹

»Om några vänner förena sig, liksom i någon annan handelsspekulation, att upphjelpa en förfallen teater; om de misslyckas; om de göra uppoffringar, ja om en af dem derigenom ruineras, så blir sådant aldrig skäl för direktionen vid en ny inrättning, som af den gamla, vill man hoppas, endast får namnet, att på sådant göra ett afseende, som väl kunde hedra dess tänkesätt men ej dess smak, ej heller rättvisa det kraf, som allmänheten på den sistnämnda tror sig ega.

I så fatta omständigheter lär det komma an på den nya direktionens behag, att öfvertaga den gamlas garderob, liksom den ock visst icke lär underlåta att engagera dess sujetter, hvaraf större delen förtjenar allt afseende för talang och bemödande att fullgöra sina åligganden. Detsamma kan ock gälla en orkester, likväl med utgallring af dem, som hafva haft den djerfheten att förut gäcka direktion och allmänhet, hvaraf ett ledsamt recidiv kan befaras.

Om det gamla teaterhuset undgår den nedrifning, som snart, enligt kongl. maj:ts nådiga dom, skall drabba alla andra träbodnar i kvarteret, är intet hinder att äfven der fortsätta representationerna. Täflan är ju alltid en god sak? och hoppas man föröfrigt att den unga Thalia håller den gamla på så behörigt afstånd, att ej ordspråket sannas: För mycken bekantskap föder gemenskap.

¹ Aftonbladet n:r 128 den 6/11 1815.

Göteborg får således tvenne teatrar, men sådant vederlägger ej min tanke, att det aldrig får någon rätt organiserad teater, så vida det ej går tillväga dermed på det sätt, likväl mutatis mutandis, som sist eller i n:r 121 blef föreslaget. Om den man, som blifvande direktion för nya teatern utser till den förste bland sina likar, blir närvarande *förestyraren*, kan nu ej bestämmas, men för egen del ser jag därför intet hinder, när han, som anmärkaren yttrar, *eger en tillräcklig konst, och ej är utan smak, att man kan hoppas och vänta en utbildad fullkomlighet.*

Slutligen, då Thalia blir ordentligt bosatt inom Götheborg och väl behandlad, vågar jag påstå att hon snart blir rätt god och förtrolig vän med Mercurius. Bekantskaper som göras liksom på resor, äro, som man vet, ej af särdeles varaktighet. För den hittills obekanta mytologiska upptäckten om syskonskap mellan Thalie och Mercurius, är jag för öfrigt särskildt förbunden.

B.»

Oberörd af denna ordstrid fortgick byggnadsarbetet, och på slutet af sommaren år 1816 var man så långt kommen att teatern kunde öppnas, efter det den blifvit försedd med någorlunda fullständiga dekorationer, maskineri och öfriga inventarier.¹ Hela tomtarealen utgjorde 6,955 kvadratalnar, hvarpå i främsta rummet uppförts sjelfva teaterhuset med façad åt Södra Hamngatan. Bakom eller vid sidorna af den för den tiden rymliga scenen befunno sig tre

¹ Det för sin tid omfattande teaterföretaget hade uppenbarligen tagit Segerlinds tid och krafter så mycket i anspråk, att hans egentliga näring deraf lidit. Detta framgår af följande tillkännagifvande i Göteborgs Nyheter för den 6/4 1816:

»Som jag i flere år, i anseende till byggnader och andra hinder, icke sjelf kunnat hafva tillsyn till värdshusrörelsen i mitt hus Götha Källare, utan måst densamma till annan man öfverlåta, har jag nu återtagit nämnda rörelse under egen styrelse, och kan alltså försäkra en hvar, att inga anledningar nu mera skola gifvas till sådane missnöjen, som någon gång under de senare åren i ett eller annat fall försports, utan skola de resande så väl i anseende på Rum som spisning, Likörer och upppassning hos mig blifva med all sorgfällighet betjänte, och priserna så å det ena som andra i möjligaste måtto lämpas efter tiderna, och den Resandes skäliga önskan.

Götheborg d. 31 Mars 1816.

»med dubbla fönster försedda klädloger», samt fyra magasin för garderob och rekvizita.

Salongen var inredd på följande sätt:

	antal loger	antal åskådare	inkomst efter 1825 års priser. rdr banko	
1:sta raden	29	162	162	
2:dra » fonden	7	50	33	16
» sidor	22	112	56	
3:dre » fonden	7	50	25	
Galleri och Troisième		100	25	
Öfre Amfiteater		55	55	
Nedre »		114	76	
Parterre		450	150	
Second		60	20	
Nedre Avantscen		6	3	
		1159	605	16

Dessutom, heter det, »kunna ännu omkring 100 personer inrymmas, om det är möjligt att sådan industri någon gång begagnas». Slutligen fanns naturligtvis rum för orkestern.

Salongen kunde sålunda bekvämt rymma 1159 åskådare, och i nödfall 1259, hvilket ju är ganska ansenligt. En fullsatt salong med det förra antalet inbragte 908 rdr 8 skill. rgs, under det att omkostnaderna för hyra, orkester, ljus m. m. vid hvarje representation vanligen beräknades till 200 rdr rgs; hvarje sådan afton lemnade ett öfverskott af 708 rdr 8 skill. rgs.¹

* * *

¹ Uppgifterna om salongens inredning äro hemtade ur kungörelsen om teaterns uthyrning i *Göteborgs Tidningar* den 21/6 1821, jämförd med en likartad annons i *Göteborgs Allehanda* den 22/11 1825; i den senare nämnes att »huset för 3:ne år sedan undergått fullkomlig reparation», och att detsamma är »väl underhållet till gaflar och skorstenar med koppar beklädt», samt att det är försäkradt uti Allmänna Brandförsäkringsverket, hvarest endast sex års afgifter återstå.

Det bör anmärkas att Galleriet och Troisième befunno sig i samband med tredje raden; vidare att Nedre Avantscenen i annonsen kallas »två s. k. teaterloger, hvilka kunna hvardera intaga 3 personer», och slutligen var ett stort magasin inrättadt under öfre amfiteatern.

I sjelfva boningshuset, deri teatern var inrymd, fanns i 1:sta våningen åt öster ett rum med kök och åt vester 3 rum med kök; i 2:dra

Förslaget att ställa den nya konstanstalten under ledning af framstående, för saken intresserade, män inom samhället, hade icke någon påföljd, vare sig att teaterns egare, Segerlind, icke fann sig tilltalad häraf, eller att man icke lyckades öfvertala några lämpliga personer att inträda i en dylik direktion.

Under dessa förhållanden inledde Segerlind underhandlingar med den hittills varande ledaren af teatern vid Sillgatan, hvilka hade till följd att vi såsom direktör för den nya teatern under dess första spelår finna

Johan Anton Lindqvist ^{12/8} 1816—^{6/6} 1817.

Den första åtgärd som måste vidtagas var organisationen af sällskapet, men denna fråga löstes med yttersta lätthet: Lindqvist hade ett par månader förut upphört att spela på teatern vid Sillgatan, och, då han nu öfvergick till den nya scenen, medförde han dit hela den gamla truppen, egentligen blott med ett enda undantag, men derjemte förstärkte han den med ytterligare ett par nya krafter.

Sällskapet utgjordes sålunda af följande:

direktör: *Johan Anton Lindqvist*.

aktriser: fru *Hedvig Charlotta Widerberg* född *Cederberg*.

» *Maria Elisabet Edvall*.

» *Henriette Charlotte Wendlou*.

mamsell *Henrietta Sofia Widerberg*.

» *G. Bunthén*.

» *Gertrud Wilhelmina Dytz*.

» *Augusta Emilia Lind*.

» *M. Dahlgren*.

» *Ch. Dahlgren*.

» *Wendla Gustafva Åberg*.

Henriette Wendlou.

våningen åt öster 3 rum med kök och åt vester 3 rum med kök; i 3:dje våningen åt öster 3 rum med kök och åt vester 6 rum med kök, samt i 4:de våningen 3 rum med kök, alla med utsigt åt gatan, samt »jemte köken försedde med dubbla fönster». Inuti gården, åt vester, voro 2 mindre boningslägenheter med 1 rum och kök vardera, och i ett särskildt stenhus åt Drottninggatan 2 rum och kök.

I annonsen 1825 heter det att huset »för tre år sedan undergått fullkomlig reparation», men det är alldeles tydligt att ingenting vid detta tillfälle ändrats med afseende på inredningen.

Uppgiften om priserna är hemtad ur *Aftonbladet* den ^{7/3} 1825.

aktörer: *Fredrik Julius Widerberg.*
P. N. Ljungdahl.
Josef August Lambert.
Gustaf Anton Bonn.
Carl Henrik Olsson Smedberg.
Johan Molin.
Jean Baptist Laurent.
Carl M. Wendlou.
P. O. Falk.
Bahrman och
L. J. Holmberg.¹

¹ Enligt *Kämmnersrättens* i Göteborg dombok i tvistemål ²/₁₂ 1817 voro dessutom vid teatern anställda:

som maskinist: *Johan Lundell.*

» »teaterkarlar»: *Niclas Svanberg* och *Magnus Björkman* och
 » uppassare hos direktören och aktörerna: *Johan Pettersson.* Den senare hade i 16 år varit vid teatern och åtnjöt ett arvode af 6 rdr rgs i veckan.

Aflöningarna till samtliga vid teatern anställda utbetalades hvarje Lördag af *Segerlind* på dennes kontor. *Segerlind* antog och afskedade alla arbetare vid teatern.

Vid slutet af spelåret blef fullständig brytning mellan aktören *Fredrik Julius Widerberg* och dennes hustru *Hedvig Charlotta Cederberg.* Redan förut eller den ³⁰/₅ 1816, hade *Kämmnersrätten* i Göteborg, på åtal af den förre, fält hustrun, såsom enskildt vållande till makarne emellan uppkommet missnöje, hvilket oaktadt förutgången presterlig varning fortsatts, att af sin lott i boet böta 8 rdr banco till treskiftes mellan konungen, staden och stadsfiskalen *Borelius*, samt ålagt *Widerberg* och dess hustru att derefter sammanleva i kristlig frid och enighet.

Den ¹⁷/₂ 1817 instämde likväl *Widerberg* hustrun med klagomål öfver att hon bemött honom med hätskhet och illvilja, samt ej kunnat förmås att i godo återvända till honom och till sina skyldigheter. Vid målets förtagande instälde sig parterna, och utröntes att de icke sedan domen förra året lefvat tillsammans, och att den köld, som rådt dem mellan, öfvergått till »vedervilja och afsky», så att ingendera af dem nu mera önskade fortsätta en förbindelse, som för dem båda medförde ett olyckligt lif, och att de sålunda helst önskade skiljas, »förmenande hustru *Cederberg* att, om hon än velat efterkomma domstolens åläggande att flytta till mannen, skulle han troligen hvarken velat eller kunnat mottaga henne, och hade hon tillika blottställt sig för hans häftiga utbrott».

Slutet blef att hustrun fäldes till 16 rdr banco böter, för det hon ej fullgjort domen, att flytta till mannen, »dock stånde dem fritt att fullfölja yrkandet om äktenskapsskillnad». Det var också detta parterna gjorde, och *Widerberg* instämde snart åter af hustrun, denna gång anklagande mannen att flere gånger hafva begått äktenskapsbrott, hvaraf ett fall, med en okänd qvinna, nyligen kommit till hennes kunskap, hvilket fall intygades af tvenne vittnen, aktörerna *Lambert* och *Smedberg.* I anledning häraf afsade rätten den ⁷/₆ 1817 följande dom:

Sällskapet utgjordes sålunda af 24 personer; af den gamla truppen saknades endast Isak Cederberg, hvilken den 1 Okt. 1816 inträdde som elev vid kongl. teatern. En skådespelerska som likaledes tillhörde det förutvarande sällskapet, men som saknas bland den ordinarie personalen vid det nya, är fru *Brita Catarina Laurent*. Hon hade likväl icke helt och hållet öfvergifvit sina gamla kamrater, utan uppträdde såsom gäst; åtminstone den 17 Sept. 1817 heter det i annonsen om Korsfararne att »en Theaterälskarinna har lofvat att spela Emma von Falkensteins role», och i affischen upplyses man om att denna »Theaterälskarinna var »fru *Cederberg*», såsom hon kallade sig, efter att hafva blifvit skild från *Laurent*. Hon blef sex år senare omgift med *Nils Wilhelm Almlöf*.

Å andra sidan hade tillkommit mamsellerna *M.* och *Ch. Dahlgren*, *Augusta Lind* och *Wendla Åberg* samt Herr *Holmberg*.

Alla dessa voro fullständigt nya för scenen i Göteborg, och torde öfverhufvud taget alla varit nybörjare. Mamsell *Ch. Dahlgren* omtalas endast under detta spelår, hvaremot *Augusta Lind* under flere följande år tillhörde *Lindqvistska* sällskapet. Hon debuterade den 1 Sept. såsom *Charlotte* i »*De tankspridde*», och den 15:de såsom *Lisa Spitsnos* i

»Då Acteuren *Widerberg* genom eget vidgående och de hörde vittnenas berättelse är förvunnen att hafva begått enfaldt hor, blifver han till följe af 55 Cap. M. B. dömd att böta 26 Rdr 32 s. banco, till treskiftes mellan Kongl. Majt och kronan, staden och åklagaren, att gifva till kyrkan 1 Rdr 16 s. samt undergå enskild skrift, och som *Widerberg* sålunda gjort hor, och hustrun ej velat förlåta honom brott sitt, samt hon ej haft beröring med honom, sedan det henne kunnigt blef, alltså, och i förmågo af 13:1 G. B. pröfvar Kämnars Rätten döma till skilnad i äktenskapet mellan honom, *Fredrik Julius Widerberg*, och henne, *Hedda Charlotta Cederberg*, och låter Kämnars Rätten i öfrigt bero vid hennes gjorda eftergift af sin rätt till hans lott i boet, blifvande de förviste att hos Hög-vördiga domcapitlet, med förevisande af detta Utslag, hvaraf de genom Protocollsutdrag skola erhålla del, skiljebref begära».

Som vanligt hade för öfrigt aktörerna trassliga affärer: Den 22/4 1817 dömdes *J. A. Lambert* att till handlanden *M. Schlesinger* betala 6 alnar grått kläde med 30 rdr, hvilket han erhållit 1/7 1815; det hjälpte ej att *Lambert* uppgaf att han köpt klädet »af då varande teaterföreståndaren *Thüringk*, som härför skulle göra sig betald af *Lamberts* lön. Som likväl *Lambert* just nu gjort cession, fick *Schlesinger* bevaka sin fordran i konkursen. Likaledes stämdes 22/8 samma år aktören *G. A. Bonne* för skuld till en traktör, och samma öde drabbade 29/7 aktören *Holmberg*.

»Kapten Puff», samt blef slutligen gift med Fredrik Julius Widerberg i dennes andra gifte, och mor till fruarne Deland.

Mamsell *M. Dahlgren* träffas längre fram vid Lamberts trupp, och *Holmberg* blef en sedermera rätt mycket använd skådespelare, tillhörande efter hand många olika sällskaper, deribland mot slutet af 1830 talet äfven Pierre Delands och Torsslows.

Wendla Gustafva Åberg var född i Stockholm den 28 Sept. 1791, och således nu 25 år, dotter af den sköna och så mycket omtalade Inga Åberg och hofstallmästaren Carl Gustaf von Stockenström. Efter att i många år hafva uppträdt hos Lindqvist, Åbergsson och Wildner, bosatte hon sig vid midten af 1820 talet som danslärarinna i Göteborg, der hon afled först 1864.

Primadonnan vid truppen var utan gensägelse den vackra och med ovanlig begåfning för scenen utrustade *Henriette Sofie Widerberg*, en första älskarinna hvartill den kongl. teatern den tiden icke kunde uppvisa maken. Det var hon som spelade Laura i Slottet Montenero, Zelinda i Kalifen i Bagdad, Rosina i Barberaren, Emelie i Målaren och modellerna, Isabella i Den talande taflan, titelrollerna i Johanna af Montfaucon och Emilia Galotti, Claudine m. fl. Hon hade som bekant en herrlig röst, och hennes spel eldigt och omedelbart, ett barn af stunden liksom hon sjelf.

Den enda som med afseende på ett konstnärligt återgifvande af rollen skulle kunnat göra henne rangen stridig, var *Inga Åberg*, hvilken äfven detta spelår uppträdde såsom gäst, utförande bland annat Susannas parti i Figaros bröllop, Adolf i Lille matrosen och Colombine i Den talande taflan, men hon var nu 43 år gammal, och hennes yttre hade således icke längre den tjusande fägring som hennes unga medtäflarinna.

Som vanligt såg publiken med nöje fru Edvall såsom Rosina i Figaros bröllop, Lemaina i Kalifen i Bagdad och Nilla i Jeppe; i öfrigt kan, om de uppträdande skådespelerskorna, nämnas att *Wendla Åberg* var den som först spelade i Göteborg titelrollen i *Cendrillon*.¹

¹ Det torde hafva varit mamsell Bunthén som åsyftas när en insändare i *Aftonbladet* för den 7/5 1817 prisar innehafvarinnan af *Cecilia* af Ekas roll i *Gustaf Wasa*, men undrar öfver att »en rättvis teaterstyrelse låter henne, som vid flere tillfällen visat utmärkt skicklighet, vara i mistning af all annan uppmuntran än den hon i en upplyst Publikks bifall alltid äger».

Vända vi oss nu till herrsidan hade man en god père noble i Lindqvist sjelf, och en omtyckt förste älskare i Widerberg, som med framgång utförde sådana roller som Gustaf II Adolf i Gustaf Adolf och Ebba Brahe, der systemen spelade den senare; vidare titelrollen i Gustaf Wasa, Al-maviva i Figaros bröllop m. m.

De komiska partierna befunno sig äfven i goda händer. Bonn spelade sålunda t. ex. Cerberin i Målaren och modellerna och Jeppe, under det Molin utförde titelrollen i kapten Puff, Figaro i Barberaren och Pjerrot i »Arlequin magicien par amour». Slutligen får ej glömmas Ljungdahl, hvars begåfning likaledes låg åt detta håll, men som äfven öfvertagit Sundmans uppgift att framställa äldre qvinnor, sådana som kaptenskan i »Iphigenie den andra» och skolmästarinnan i »Arlequin och tunnbindaren».

För öfrigt uppträdde fortfarande Sundman sjelf såsom gäst åtskilliga gånger, deribland den 15 Jan. 1817 på Lamberts recett, då han gaf Feldkümmels fästmö. På tal om gäst må äfven nämnas att det i annonsen om spektaklet den 11 Febr. 1817, då man gaf »Konung Fredrik den 2:dre af Preussen och kammarpagerne», heter, att »äldsta eller mamsell *Gustafva Lind*, har för denna gången behagat åtaga sig att spela August, eller den ena kammarpagens role». Förmodligen var hon syster till Augusta Lind, men hon omtalas i öfrigt icke någon mera gång; tydligt torde dock vara att hon förut uppträdt på scenen.

Orkestern ställes under ledning af den bepröfvade violinisten *C. M. Lundholm*.

Äfven dansen uppmärksammades, och den 18 Febr. annonserades att emellan första och andra akterna af Korsfararne »har mamsell *Charlotta Hjelm*, 13 år gammal, den äran att för första gången såsom dansös visa sig uti en Pas de seul, Anachreontisk serieux och efter pjesens slut, i en Solidivertissement».¹ Den något egendomliga benämningen på det ena af dessa dansnummer gaf en kritiker anledning fråga:²

¹ Hon var dotter af »Hofsekreteraren och kongl. krigsakademiens i Karlskrona dansseur» *Carl Wilhelm Hjelm*, hvilken under en lång tidsrymd, dels ensam, dels biträdd af dottern, hade dansskola i Göteborg. Hjelm, som arrenderade bostället Tobräckan i Ör socken och Tostebyn, hade just nu gjort cession i Wenersborg.

² *Aftonbladet* 19/2 och 27/2 1817.

»Hvad är meningen i Teaterannonsen med Serieux Anachreontisk *Pas de seul*? Antingen förstår utgifvaren af annonsen ej Franska språket, eller ock är han en charlatan. Man kunde eljest annonserat en komisk tragisk *Pas de deux*, exequverad af Feldkümmel och fru Schmerzadel!»

På denna anmärkning svarades att annonsören och kompositören af dansen voro två olika personer, hvarför kritikern bör lära sig »att med mera noggranhet göra sina frågor, om han ej sjelf vill göra sig förtjent af namnet charlatan».

Dagen efter den unga dansörens uppträdande, hade allmänheten tillfälle att, i det till »Siri Brahe och Johan Gyllenstjerna» hörande Divertissementet, se »en för utmärkt skicklighet känd Amatrice, som benäget åtagit sig att uppträda, så väl i Solodans som i Pantomim och *Pas de deux*». Hon uppträdde ytterligare den 12 Mars, och slutligen heter det den 9 Maj, då man gaf Slottet Montenero, att »en Amatrice de Theatre låfvat att för denna gången spela Gouvernantens eller Venerandas role». Det är möjligt att denna amatrice varit fru Cederberg.

En stark dragningskraft för teatern synes Lindqvist hafva funnit, då han anställde den italienska premièredansösen madame *Genetti*, hvilken första gången visade sig den 26 Mars, då hon utförde »en serieuse solo, hvartill musiquen för obligatviolin, komponerad af Meuser, exequveras af hr Lundholm». Efter pjesernas slut dansade hon »en Bajadère eller den s. k. Schawldansen». Hon uppträdde derefter nästan hvarje afton, och den 15 April gafs ett af henne komponerad divertissement, *Kärlekens offerfest*, hvari hon »jemte åtta af Theaterns fruntimmer uppträder, hvarjemte m:me Genetti, sedan hon med en passande pantomim offrat tvenne unga dufvor för kärlekens fötter, kommer att dansa nya och för tillfället komponerade Solos».

Hon gjorde sådan lycka att hon, sedan första engagementet var slut, ytterligare anställdes för några representationer. Man förstod att uppskatta nöjet äfven i den tidens Göteborg, såväl teatern, musiken och baletten som äfven de materiella njutningarne, och synes lefvat friskt undan, något som äfven antydes i följande utdrag af ett par äkta makars morgonkonversation:¹

¹ *Aftonbladet* 20/3 1817, »införd på begäran».

Frun.

Nå! Wår souper den war ju fin?
i bästa smak allt arrangeradt
och dekoreradt,
wål ekläreradt,
superbt serveradt

Herrn.

— — — och huset rätt nu ruineradt! — —

Frun.

Bewars! hwad du gör elak mine!
Wi Se ju Folk af första klassen . . .
ett Hus som vårt, af bästa ton! . . .
man måste

Herrn.

Jag förstår . . . men Kassen!
jag blir bankrutt, jag gör Cession . . .

Frun.

Gör det, gör det, mitt Hjerta lilla,
men duktigt, med förstånd och plan;
du wet att mången här i sta'n
har sig deraf ej funnit illa.

Herrn.

Men krängel, swek, bedrägeri! — — —
Man blir till skam på torg och gata —

Frun.

Bah! det der rusket går förbi;
låt folket ha sin tid att prata.
Tro mina ord:
Konkursen gjord,
som förr wi hålla loge och ekipage och bord,
Och göra fienderna flata.

Herrn.

Ja, ja, du kan ha rätt, Agatha.

Förutom teatern hade man äfven Vauxhallen, som just
nu åter kommit i flor; en italiensk familj uppträdde här med

dans, och gaf också en följd af subskriberade assembléer, hvilka voro så besökta att poliskammaren måste utfärda förordning för de åkande.

Ett dylikt lif kostar dock pengar, och det var nog icke otroligt att detta slöseri bragte många till cession. Att äfven penningockrare härtill varit behjelplice synes framgå af följande epigram:¹

»Grosshandlar *Korp* blef död och liket dissekeradt.
Först öppnas magen helt behändt,
Att se om icke der det onda residerat.
Nej, hinnor, muskler, kött, allt friskt och excellent;
Sen bröstet — men, Himmel! Hvad rop, hvad är som händt?
Mirakel! på det rum der hjertat skulle sitta,
Hvem hade trott en flintsten hitta,
Med påskrift: *Femtio procent*».

Återkommande till teatern, förvissade sig Lindqvist om abonnement för tiden från $\frac{4}{10}$ 1816 till $\frac{3}{6}$ 1817. Biljettpriserna bestämdes sålunda:

Öfre amfiteater	1: 16 rdr	banko
1:sta och 2:dra radens loger, samt		
Nedre Amfiteater	1: —	
3:dje radens fondloger och Parterre	32	skill.
Second	24	» och
Troisième	16	»

Detta ändrades redan från och med den 6 Okt. då priset på Parterrbiljetter nedsattes till 24 skill. och från den 8 Okt. skiljdes mellan 1:sta radens loger samt 2:dra radens fond, i hvilka platserna betalades med 1 rdr, under det 2:dra radens sidor kostade, liksom 3:dje radens fond, 32 skill., hvarjemte priserna på Second och Troisième (Galleri) nedsattes till resp. 16 och 12 skill. banko.

Det vill synas som skulle man numera hafva infört bruket af *numrerade biljetter*, åtminstone heter det i annonsen om det till firande af Kronprinsens födelsedag, den 26 Jan. 1817, gifna spektaklet:

»De som bewista Amfiteatern wid denna Representation behagade placera sig å de rum, som Biljettens Nummer innehålla».

Så nalkades tiden för representationernas början. Teatern var visserligen ej ännu fullt färdig, men Larsmesse-

¹ *Götheborgs Tidningar* 5/12 1817.

marknaden var nära, och, då man under densamma kunde vänta en följd utsålda hus, fick icke någon tvekan längre råda. Om det icke var fullt tillfredsställande med anordningarne i teatern, var detta ännu mindre händelsen med gatan utanför densamma. Huset hade ju uppförts på en nyligen raserad fästningsbastion, och man kan lätt förstå att omgifningarne icke befunno sig i det bästa skick. I tidningarne klagas också öfver att »på stadens reelaste gata, och enda passagen till Nya Spektakelhuset, redan öfver ett halft år funnits och ännu finnes ett hängdy, der wagnar löpa fara att stjelpa, och fotgängare tvingas vada igenom, hvarvid mängen i mörkret kullfallit.»¹

Detta var en sak som icke så lätt kunde hjälpas, hur ledsam den än var. Å andra sidan var det att vänta, att teatern skulle, åtminstone under den närmaste tiden, draga massor af besökande, och till undvikande af trängsel och oordningar, utgafs följande förordning:²

»Wid beivstande af Spektaklerna i nya komedihuset iaktages, att wagnarne på ditfarten taga wägen södra stora Hamngatan och öfwer nya bron utom Slussen, samt att för afhämtningen wägen tages ut norra stora Hamngatan genom Nye Port, der wagnarne qvarstanna och framköras till Spektakelhuset en i sänder, efter upprop från andra sidan hamnen; kommande den kusk, som detta stadgande icke iakttager, att för uraktlåtenheten böta Twå R.dr Banko.

Götheborgs Poliskammare d. 9 Aug. 1816.

M. B. Nolleroth.

J. S. Eiserman.³

¹ Aftonbladet 19/2 1817.

² Aftonbladet 10/8 1816.

³ Denna föreskrift ändrades sedermera genom följande kungörelse (Götheborgs Nyheter 16/11 1816).

»På det wid Spektaklernas slut gående ej må löpa fara att af oförsiktiga kuskar öfwerköras, har Policekammaren funnit nödigt stadga: Att, wid afresan från Spektaklerna wägen alltid bör tagas förbi traktören Segerlinds wårdshus Götha Källare öfwer s. k. Slussbryggan och widdare Norra Stora Hamngatan, så att Södra Stora Hamngatan warder ledig för de gående. Blifvandes den, som häremot bryter, förfallen till 1 Rdr Banko böter. Om efterlefnaden af denna ordning åligger det de wid Spektaklerna posterade Politiebetjente att hålla noga tillsyn.

Götheborgs Policekammare d. 12 Nov. 1816.

P. Ekström.

J. S. Eiserman.

Så var äntligen den stora dagen inne för teaterns öppnande. Annonsen härom löd:¹

»Måndag den 12 Aug. uppföres å det här i staden nybyggda Teaterhuset en *Prologue* lämpad för tillfället, hvarefter gifves *Slottet Montenero*, Operett i 3 Akter, Musiken af D'Alleyrac.

Den aktning Göteborgs wördade Allmänhet har rätt att fordra, ålägger Theaterhusets ägare samt Styresmannen för Spektaklerna anmäla, att tiden ej medgifvit wid denna första och några påföljande Representationer så fullborda Theaterns Salong, Dekorationer m. m. som till detta widlöftiga arbete fordras; men att Theaterns organisation, Orchesters anskaffande, med hwad denna Inrättning tillhör, skall med Oktober månads ingång wara med ospard möda besörjd. De af Stadens resp. Innewånare som betingat Loger, behagade afhämta sina biljetter hos Hr L. Segerlind nästk. Söndags eftermiddag».

I Göteborgs Stadsbiblioteks affischsamling finnes bevaradt ett exemplar af affischen för denna representation, här troget återgifven.

Den lilla prologen hade till titel:

PROLOGUE

WID

FÖRSTA SPECTACLETS UPPFÖRANDE UTI DET
NYA THEATER-HUSET I GÖTHEBORG

DEN 12 AUGUSTI 1816.

FÖRFATTAD OCH GÖTHEBORGS VÖRDADE ALLMÄNHET
ÖDMJUKELIGEN TILLÄGNAD

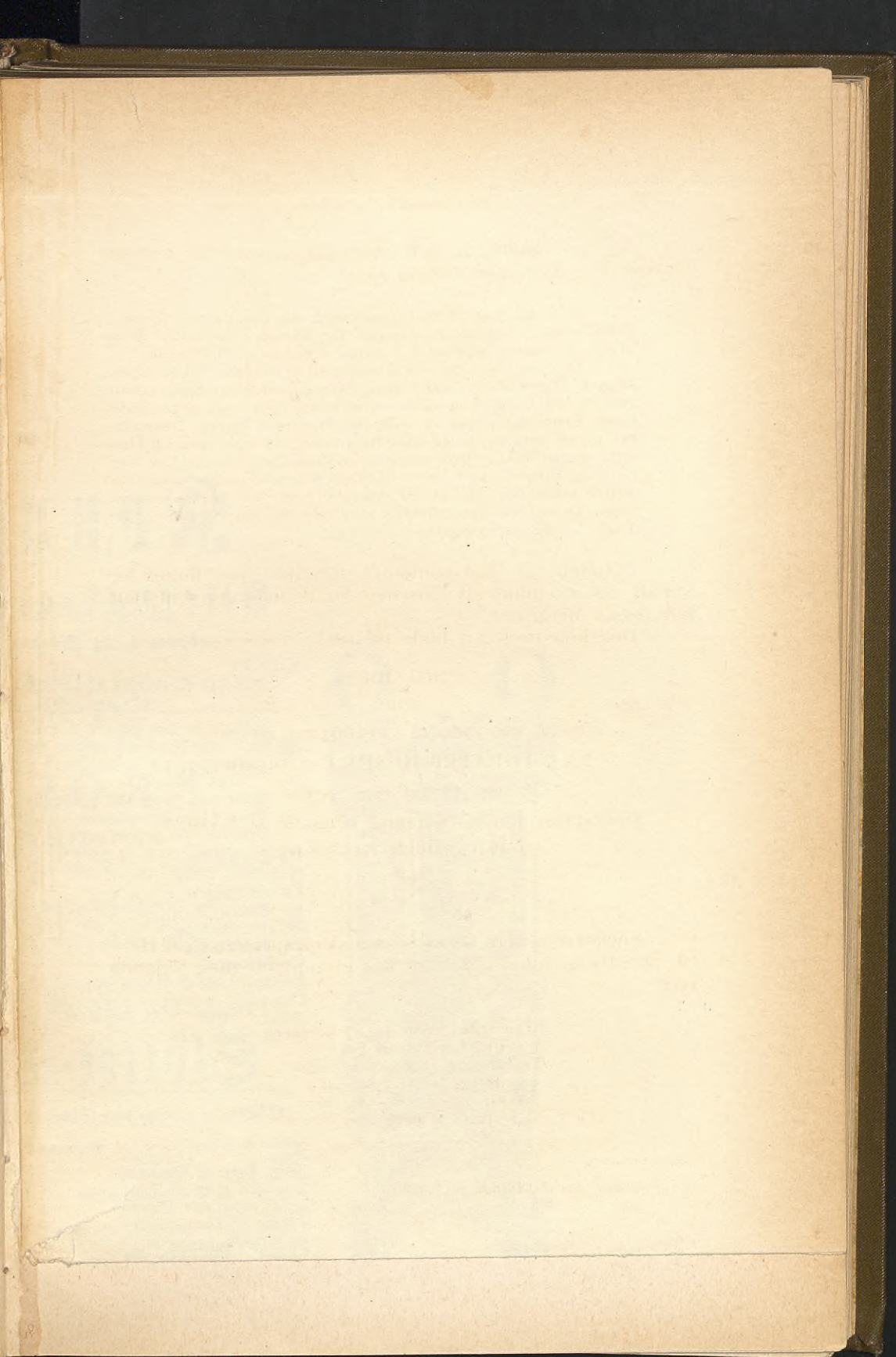
AF

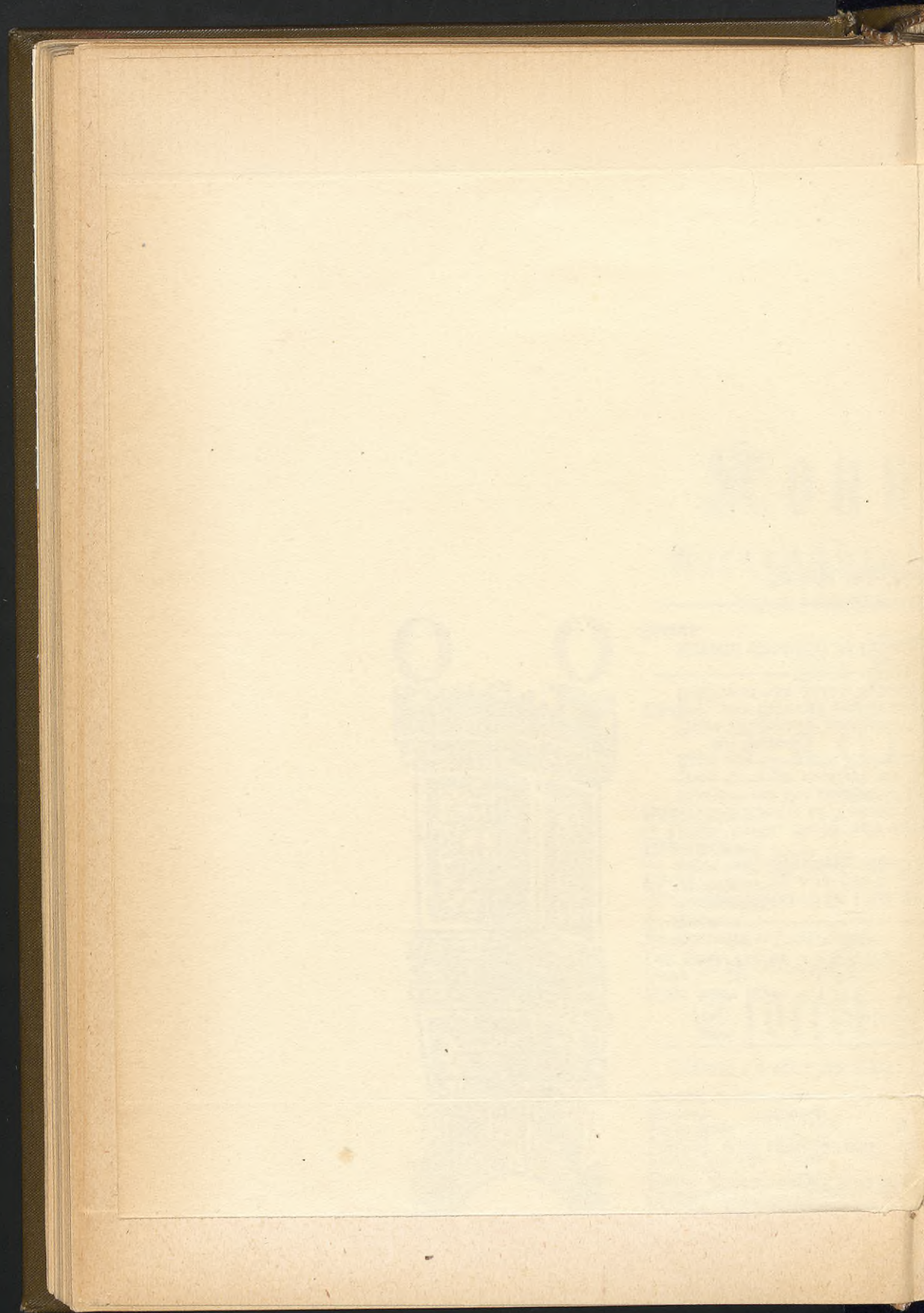
C. H. S.

Författaren, som befanns vara skådespelaren Carl Henrik Smedberg, inleder det tryckta exemplaret med följande vers:

»Om i den Scene jag er bereder,
I sjelfva igenkänner Eder;
Jag ser mig lycklig och belönt —
och då jag tolkar Eder ära.
Jag går att rättvist offer bära
åt Dygden, af förtjensten krönt.

¹ *Göteborgs Allehanda* 9/8 1816.

Red

Konungens Allernådigste Tillstånd,

Lydas i dag Måndag den 22 Augusti 1816.

Sör Fösta sängen

Den Nya Theatern

och upføres en för Tillfället lämpad

PROLOGUE.

Spelande Personer:

En Grosshandlare.	•	•	Spelas af Herr Ljungdahl.
En Fru.	•	•	Mamsell Widerberg.
En Drufspatron, hennes Far.	•	•	Herr Laurent.
En Theater-Director.	•	•	Herr Lindqvist.
En Håradsbörding.	•	•	Herr Widerberg.
En Veggmästare.	•	•	Herr Molin.
En Sjökapten.	•	•	Herr Lambert.
En Handlande af Judiska Nation.	•	•	Herr Smedberg.

Derisför upføres med Respective Herrar Amateurs benägna biträde

Slottet Montenero.

Skådespel i 3 Acter med Sång, stort Spectakel. Musiquen af d'Alegrac.

Spelande Personer:

Leon, Herre til Montenero.	•	•	Spelas af Herr Smedberg.
Romuald, Herre til Fondi.	•	•	Herr Ljungdahl.
Laura, Romualds Dotter.	•	•	Mamsell Widerberg.
Ludvig Di Gata, Jiddare.	•	•	Herr Widerberg.
Weneranda, Lauras Gouvernante.	•	•	Fru Wendlou.
Ferando, Slottets egde hos Leon.	•	•	Herr Bonn.
Longino, Herandos Dräng.	•	•	Herr Wendlou.
Letrimo, Trängsmästare hos Romuald.	•	•	Herr Molin.
En Herde.	•	•	Herr Falk.
Castano, en af Leons Betjenter.	•	•	Herr Lambert.
En Soldat.	•	•	Herr Laurent.
Soldater. Betjening.	•	•	
Wondtelf af båda könen.	•	•	

Priserna äro i Banco.

Första radens Loger	• 1 R.d.	Loger i Bonden på 3:de Raden	• 32 f.
Andra dito	• 1 R.d.	Parterre	• 32 f.
Höfve Amfi-Theater	• 1 R.d. 16 f.	Second	• 24 f.
Nedre dito	• 1 R.d.	Troisième	• 16 f.

Billetter försäljas uti det i Nya Spectacle-Huset inrättade Billette-Contoir f. m. från kl. 10 til 1 och e. m. från kl. 3 til Spectacles slut.

Under ingen förwändning tillåtes Entrée på annan plats än den för hvilken Billet innehafves.

Ingen Person, ehö det wära må, som ej hafwer någon h. fattning med Spectaceln, tillåtes entrée på Theatern eller uti Kläd-Logerne.

Billetterne äro blott gällande för den Dag de äro köpte.

Inga Penningar emottagas wid Ingångarne utan endast Billetter.

Ingen med Livrée eller Bindmöja tillåtes inkomma i Logerne, Amfi-Theater eller Parterre.

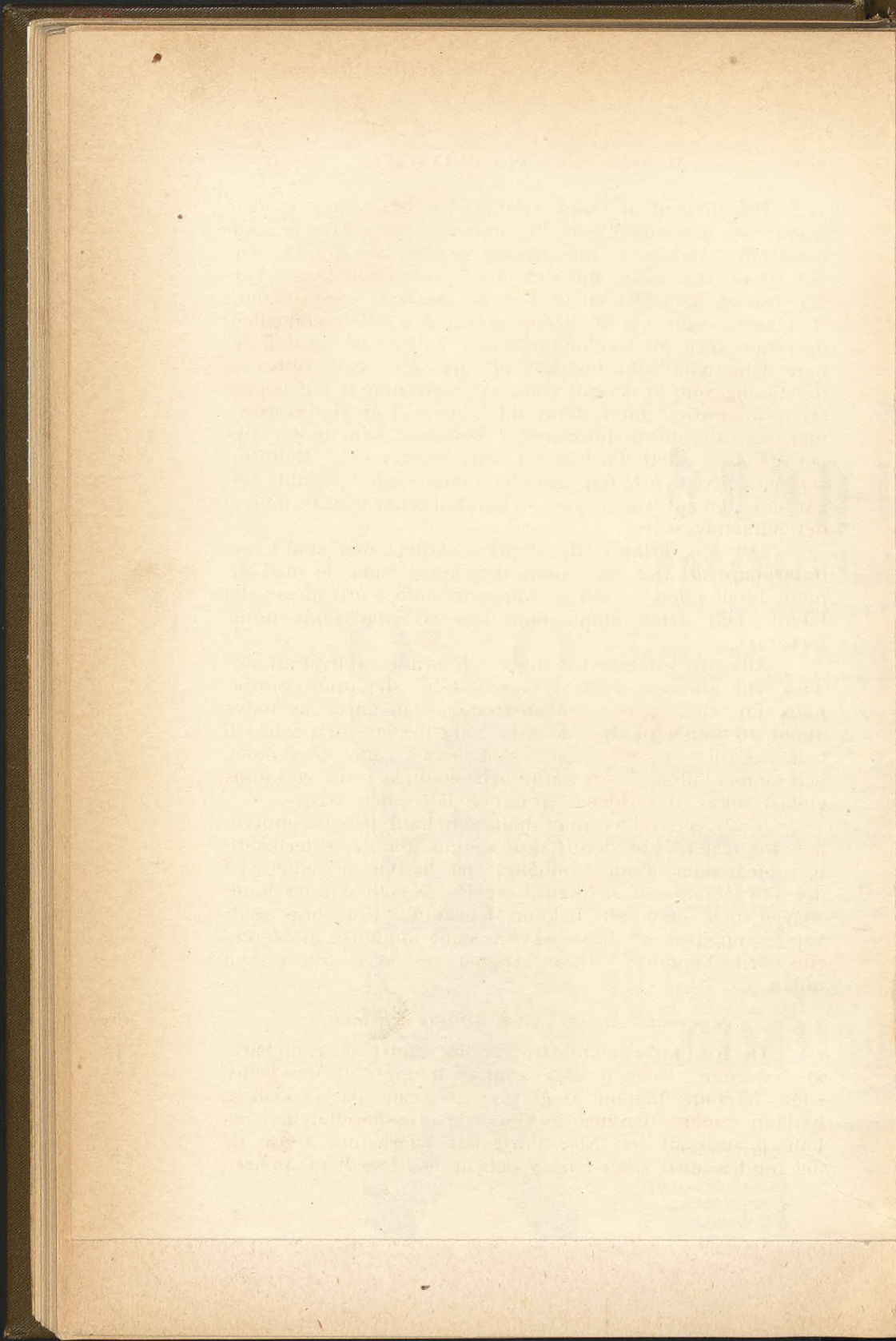
Ingen Betjening för quarsstanna i gångarne til Logerne eller någon af de öfrige Platserne, utan skal genast derifrån afwisas.

Uthåles at inga Hundar medtagas.

Tryckta Exemplar af Prologuen försäljas wid Ingången för 12 f. Banco.

Spectaklet börjas klockan precis 7 eftermiddagen.

Handlingen är, som vanligt i dylika alster, mycket enkel: en del samhällsmedlemmar ur skilda kretsar sammanträffa händelsevis hos grosshandlaren, och komma dervid att utbyta tankar om den nya teaterns tillkomst. Värden uttalar därunder en önskan att teaterns ledare hädanefter måtte egna sig åt »Dramen och den ädlare comedien, operetten icke att förglömma», men i afseende på den senare kan man icke hoppas, att orkestern skall blifva så fullständig som önskvärdt vore; »vi hafva utan tvifvel många svenska musici, men deras tid är helgad åt viktiga göromål, och att utifrån införskrifva virtuoser, som under loppet af 3 år skett, fordrar tid och omkostnad». Detta inser man äfven, och när grosshandlarens fru tveksamt frågar hur det är stäldt med dekorationerna, tröstas hon af det lugnande svaret:

»De äro förfärdigade af män, värdiga den stad hvars innevånare de äro, och vuxna den konst, som de med allmänt bifall idkat — deras skapande snillen äro af oss alla kände, och deras namn böra hos oss i tacksamt minne förvaras».

Alla äro sålunda till freds och brinna af ifver att närvara vid aftonens första representation, alla utom värdinnans far, den gamle brukspatronen, som anser sig hafva annat att tänka på än »de usla comedierna», och som vill taga sig till vara för saker, »som endast egna oförståndet, och som, löjligen i sin natur och skadliga i sin verkning, endast sökas af världens dårar och lättsinnets barn».

Slutligen lyckas man halft om halft besegra motviljan för teatern hos denne representant för de teaterfiendliga elementen inom samhället, på hvilkas afvoghet vi i det föregående sett så många bevis. Nu försvinner fondväggen och man ser bakom densamma Göteborgs stads vapen omgifvet af ljusa skyar, samt uppburet af Mercurius och Neptunus. Öfver vapnet ses sväfvande i skyn orden:

Nöje utan Ånger genom känsla och snille.

De tre gracerna anförтро Apollo, framställd såsom barn, åt Neptunus, hvilken åter lemnar honom till Mercurius, som, höjande honom mot vapnet, visar på inskriften, hvilken senare derefter förklaras af grosshandlaren, i det han påvisar att »ett *Nöje* aldrig kan efterlemna *Ånger*, då det njutes med sann *känsla* och är oss beredt af *Snillet*».

Nu uppträder direktör Lindqvist i egen person med följande slutord:

»Min sällhet är i detta ögonblick fullkomlig, ty jag vet att hvarje innevånare af vår stad delar dessa tänkesätt — och derfor kan jag med glad tillfredsställelse säga: Varen hit välkomna I mensklighetens prydnader! Smakens och upplysningens vänner! Det är åt Eder, som Thalias och Melpomenes tempel i dag helgas. Varen välkomne, I dygdens oskrymtade idkare! Vi helga Eder våra hjertan, vår tid och våra krafter. Kommen hit för att välförtjent skåda höjden af de himmelska värden I besitten och lågheten af de usla småkryp som I ädelt förakten! Ja! I, innevånare af rikets andra stad! I medlemmar af Göternas hufvudstad! Eder egnar erkänsamt och vördnadsfullt i dag sånggudinnorna sin blygsamma gård! Om i de högljudda och allmänna rösterna, som tolka Eder förtjenst, de mera enskildte stämmorna skulle förlora sig, så emottagen dock med välbehag, från den skådeplats som hämtar sin ära från namnet af Eder stad, och sina ämnen i efterdömet af Edra dygder; vårt högtidliga löfte att söka göra oss värdiga Edert bifall, och att på ruinerna af dårskapens och lastens tempel resa Eder en minnesvärd, helig som den I ägen uti våra tacksamma hjertan».

Detta borde varit tillräckligt att göra åhörarnes hufvuden hvimmelkantiga af doftande rökverk.

Emellertid är det intressant att kunna anföra ett ögonvittnes intryck från denna första representation. Det innehålls i ett så lydande »Bref från en resande»: ¹

»Nej, min vän! Jag har ej glömt mitt löfte att, medan jag ligger här och bewakar, berätta dig något om det nya nöje, som genom den nya teatern har blifwit beredt. Jag har endast dröjt för att med någorlunda bestämdhet kunna derom lemna dig en beskrifning, och mera därför än för den tillfredsställelse jag sjelf deraf rönt, har jag bevistat alla representationerna hittills. På förhand vill jag likväl hafva anmärkt, att byggnaden långt ifrån icke är så färdig inwärtas som utwärtas; det var i synnerhet för att något roa marknadsfararne, som man beslöt att ge några spektakler. Således blott provisionelt och tills vidare.

Med den köld som ägnar filosofen, hvilken föresatt sig att i allt troget följa walspråket Niñil admirare, satt och stod resp. Allmänheten, och såg helt trankilt rideaen, efter en orimlig tidsutdrägt, för första gången uppdragas på Götheborgs nya teater. Jag will ej afgöra, om det var förwåningen att se den owanligt wackra dekorationen, eller en verkan efter den sköna, äfwen owanligt länge påwäntade musiken från amatörsorkestern, som åstadkom denna hemlighetsfulla tystnad. Icke jag ensam hade

¹ Aftonbladet 31/8 1816.

wäntat en larmande, lång handklappning, men ingen hand lyftes dertill: allt war tyst som i en graf; bifallet yttrade sig likwäl så mycket mera välmenande och dundrande, då omsider skepparen i Prologen slutade sin förundran öfwer teaterhusets hastiga tillkomst med dessa orden: »kan jag segla, så kan också *Segerlind* bygga». Enskilda omdömet tilldelade likwäl detta applaudissemment åt den naiviteten, som alltid karakteriserar Herr *Lamberts* aktion, och att det allmänna hade samma driffjäder, will jag för min del gärna erkänna.

Hwad man sagt dig, att första representationen var en skänk åt Stadens Resp. Auktoriteter, och att inga biljetter fingo köpas, utan utdelades gratis, är *alldes* ogrundadt.

Prologen följer härjemte. Då man ej i god tid, den man werkligen haft, warit omtänkt att förskaffa sig en bättre, fordrade sjelfwa tillfället att hålla denna till godo. Det war derföre obeskedligt att annorlunda bedöma den än som ett hastwerk eller rättare tillfällighetsstycke, hwarwid kritiken alltid hör afse saken och wälmeningen mera än konstens anspråk.

Lika obeskedligt wore det att från den löjliga katastrof, som ridåens vägrade nedfallande, tillskyndade den, sluta till fel i maskineriet, hvilket endast härrörde af okunnighet hos dem, som skulle sköta detsamma, ehuru de väl bordt förut dertill blifvit inwande.

Hufvudpjesen, *Slottet Montenero*, exeqverades så bra, att man småningom glömde missnöjet som walet ingaf, ty hade man billigt wäntat sig få se en förut ej gifwen pjäs, och som wederbörande ock hade rätt wäl kunnat i tid besörja. Men detta är allt saker af mindre wigt, och en god pjes, wäl utförd, duger wisst att se mer än en gång. Om Direktionen framgent följt samma princip, skulle man ej hafwa ett ord att säga.

Men — werket war så pass i ordning, att det kunde gå, och resp. Allmänheten hade börjat att — bewista spektaklerna. Man wille derföre ej hämma det förras marsch, ej eller hindra Publiken i nöjet att — se. »Bara det går», tycktes wara ordet för dagen».

Det är onekligen en temligen bitter ton som genomgår denna berättelse, och det är tydligt att den första representationen icke ingaf synnerligen stora förhoppningar om att konstens kraf skulle blifwa bättre tillgodosedda på den nya teatern än på den gamla. Redan det ofulländade skick hvari teaterns inre ännu befann sig, gjorde ett ofördelaktigt intryck; prologen hade befunnits vara ett temligen kient arbete, och så hade man icke att vid denna första representation bjuda allmänheten något annat än det visserligen goda, men, redan förut allt för mycket spelade »*Slottet Montenero*».

Fortsättningen af spelterminen var icke egnad att skingra denna misstämning eller dessa farhågor. Man spelade nemligen alldes uteslutande gamla, mer eller mindre

välkända saker, och repertoaren till den 22 September, eller under hela sex veckor, utgjordes af »Den förställda enfaldigheten», »Kalifen i Bagdad», »Brandskattningen», »De begge arrestanterna», »Falkarne», »Gustaf Adolf och Ebba Brahe», »Den föregifna skatten», »Eremiten», »Den förmente prinsen», »En egendom till salu», »Bildhuggaren», »En fjerdedels timmes tystnad», »De tankspridde», »Claudine», »Målaren och modellerna», »Crispinerna», »Abbé de l'Epée» och »Kapten Puff» — till största delen gammal förlegad skåpmat, som aldrig förtjenat nu tagas fram.

Detta kunde ej annat än uppväcka ett ganska starkt missnöje med teaterns ledning, och den nyss citerade brevskrifvaren utbrister äfven:

»Det har gått som jag sagt förut: Göteborg har väl fått ett rymligt och präktigt teaterhus, men därför ingen teater i ordets sanna betydelse, och får det aldrig, så länge det saknar en teaterstyrelse af Stadens upplyste, för saken nitälskande män. Då frågan ej är att uppoffra för smakens billigaste kraf en och annan liten fördel, utan att af företaget skörda hwad man kan, hwilket äfven med inrättningen tyckes hafva varit egentliga afsigten hittills, inser jag för min del icke hwad konsten wunnit dermed att den blifwit bättre logerad.

Man gaf »Gustaf Adolf och Ebba Brahe» — en briljant pjes, och till hvars uppförande de redan färdiga dekorationerna woro alldeles passande. Det skall ej förwäna dig, om jag säger dig, huru hjertligt man applauserade en känd tve tydlig utlåtelse, som aldrig borde upprepas i denna högtidliga pjes; men väl, när jag säger dig, att man i samma rikt möblerade, kostbart dekorerade sal, der dessa höga personer uppträdde, ett par aftnar derefter placerade Sockenskräddaren i »Den förmente prinsen», och äfven helt nyligen användt samma till Bildhuggarewerkstad i »Bildhuggaren» eller »Den sällsynta hustrun». Du vet att den förstnämnde föreställes så fattig, som den skräddare alltid är och blir, som bortkastar nålen och gör politiska snitt, och att den senare, äfven i bättre wilkor än den i pjesen, alltid hor tarfligt, och minst har werkstad i ett furstligt rum. Men sådant, som jag beskrifvit, war verkliga förhållandet, och war Publik? — Nu, som alltid, foglig och wälbelaen.

Kallar du detta att ge Spektakel inför en Allmänhet, bland hvilken smak och upplysning ej äro så sällsporda som man tror, så wet jag ej hwad spektakler egentligen wilja säga, ej heller hwarföre man så dyrt wid dem betalar sin plats.

»De ha wäl inga andra dekorationer?» Förmodligen, min bror, men hwarföre ej lämpa pjeserna derefter, då hundradetals tjenliga finnas? — Dock, detta blir wisst snart afhulpet. Man har redan börjat påklistra och upplappa de gamla, förut så troget och ofta begagnade husen, kojorna och tapeterna, att de åter torde bli brukbara, och lär då effekten ej uteblifwa, om man, som hittills afton efter afton, förminskar upplysningen (jag menar den

som lamporna ge), och lagar så, att dessa fortfara att på avant-scenen formera molnstoder af rök.

Amatörerna fortfara i orkestern, och vännen *Lundholm* att med sin wanliga, allt berömmvärda talang anförä den. Mätte detta goda fortfara, ty skall ock det upphöra, fruktar jag man snart nog nödgas säga, att spelet på och utom scenen blir lika.

Om författaren i det föregående nagelfarit iscensättningen, går han i det följande öfver till det ännu viktigare, bristen på en konstnärlig ledning i öfrigt:

»Du lär numera ej motsäga hvad jag i början anförde, nemligen att Götheborg wäl fått ett präktigt teaterhus, men ej derför någon teater. Detta likwäl endast hvad sättet att styra och sköta den angår, ty med de spelande, hwaraf alla äga skicklighet och flere verklig talang för konsten, är och bör man wara wäl belästen, och skulle deras bemödanden, att winna Publikens ytterligare bifall och att fullkomna sig i sin sak, wisseligen mera ansträngas, om en rättvis teaterkritik någon gång prisade deras framsteg eller rättade deras brister. Denna fromma önskan hysa de sjelfwa till större delen, och många andra med dem; men om och när den kan uppfyllas — får man lemna derhän.

Jag har sagt att byggnaden är både wacker och kostbar, samt för ändamålet alldeles afpassad. Det skulle derför, äfwen i detta afseende, förtryta mig om den verksamme entreprenören, som af egna medel uppfört den och ingenting sparat till dess afsigtsmessiga inredande, skulle gå miste om sitt ändamål, att på samma gång hafva bidragit till Stadens prydnad och invånarnes nöje. Detta senare winnes swärligen, åtminstone icke i längden, om man som hittills fortfar att uppenbart försynda sig emot smak och konstens urgamla fordringar, och glömmes besinna, att skådespel gifwas ej blott för att få hus och kassa fyllda, utan ock med anspråk på förädling af seder, eller, med ett ord, menniskohjertats förbättring. Sanning och natur — se der wilkoren, utan hwilka ingen artist någonsin uppnår sitt syfte, och med känsla för dessa, hvarför nedsänka sig till karrikaturen?

Det skall fågna mig att kunna äfwen före min afresa säga dig att någon ändring, någon förbättring föregått, och war öfvertygad att jag ej är den ende som önskar det. Att man fortfar med lika höga biljettpris, som under den briljanta handelsperioden, då de tillkommo, har du troligen inhemtat af affischerna. Jag sparar mitt ord härom; men att man på den s. k. »Parterre noble», eller Öfre amfiteatern, måste betala platsen med 2 rdr rgs, tycker jag wara bra hårdt. Männe det ej wore mera mera uträkning att fälla priset i förhållande, och hwar afton ha fullt hus? I en tid, då man nödgas hushålla i allt, borde kanhända denna jemkning komma i fråga.»

Anmärkningen rörande priserna på Öfre amfiteatern hade icke någon påföljd, ehuru priset i öfrigt, som man sett, sänktes på de billigare platserna. Lika litet togs hänsyn till klagomålen öfver sjelfwa ledningen.

Icke bidrog detta att höja sympatierna för den nya teatern, och ett uttryck för den rådande misstämningen finner man i följande bittra kritik af representationen den 15 Sept.¹

Les compliments n'ont pas coutume
de passer pour des vérités;
ceux que vous tracerait ma plume
Feraient torts aux réalités
De Moustiers, Lettres à Emilie.

Söndagen den 15 Sept. uppfördes å härvarande nya Teatern *Abbé de l'Epée* eller *Den döfve och dumbe*, dram i 5 Akter.

Såsom grund för det missnöje, hvarmed många ansett denna representation, bör ostridigt sjelfva pjesen antagas, som redan på originalspråket råkat komma ur en rätt skral *författares* händer, och som i en i hög grad usel öfversättning helt och hållet förlorar det lilla intresse, sjelfva händelsen i sin negligé eger. Och därför frågas: Hvarför just regalera publiken med dylik husmanskost?

Just det som eljest *upphjelper* den sämsta pjes — radikaluren för dylika finnes blott i kakelugnar — jag menar aktionen, var det som denna afton tyckes konspirera emot ifrågavarande. Konspirera! Ja! Konspirera! ty eljest lärer väl ingen anledning vara tänkbar, att en rätt god trupp mangrant så misshandlar sina roller, som skedde.

Den förste person som uppträdde var *St. Alme*. Svårigen skulle någon gissat honom varit en älskare — en lycklig älskare, ty en monoton, kuperad och långsam deklamation, orörlighet i gester och en illa vald kostym böra ej utmärka en person i *St. Almes* år, som utan tvifvel bör lifvas af ett mildt svärmeri, som sprider sig öfver hela hans väsende, och visst ej framför sina tankar i skolton, och ännu mindre visar sig så värdslös i sin klädsel, som här skedde, och som är en hufvudsak — bör ihågkomma, att hans situation fordrar en hög grad af belevfvenhet. Mot slutet åter, då allt tycks förena sig att krossa honom, då hans far vägrar sitt samtycke till giftermål, då han ser hvad hans vän Theodor (Jules) lider, då hans far bemöter honom med revoltent hårdhet, då han ser sin familjs heder blottställd genom rättgång, då — utbryter hans förtviflan åter på ett hans stånd, ålder och förhållande som son ej passande sätt, och öfvergår till frenesi, som väl bevisar akteurens känsla för sin situation, enkelt konsidererad, men bort modereras, för att ej öfvergå i ridikul.

Franval, en man som bör föreställas af minst några och 30 år, allmänt ansedd som advokat, kan ej supponeras så obeskrifligt stel à la parvenue i sitt sätt att vara, och så inkonsekvent i sin karaktär, som han visade sig på teatern. En man af goda tonen bör veta förena sällskapslefnadens fordringar med det allvar hans sysselsättning som advokat fordrar, men hans möte med abbéen var ingen förening af dessa egenskaper. Hans min för-

¹ *Aftonbladet* 18/9 1816.

rådde, att abbéens andragande var honom rätt väl bekant, och han afhörde honom hvarken med deltagande eller med uppmärksamhet. Han felade i att så hastigt, i en så grannliga sak antaga sig abbéens intresse, och ännu mer att med en alltför högtidlig röst deklamera honom försäkran om seger; ty det låter ej tänka sig, att en än så skicklig jurist så hastigt fattar decision i en sak, och att han komprometterar sig med ett brådskyndadt yttrande. Franval kunde likväl, som recensenten väntat af honom som erkänt god aktör, hulpt detta medelst en paus af eftertanka på abbéens anförande.

Konversationen, då sällskapet satt sig, var väl den tråkigaste som passerat i någon salong, och de utrop som afbryta abbéens berättelse, som bevis på åhörarnes deltagande, framkomma så matt känslolöst, att man aldrig kunnat anse dem härflytande af diskursen, ty de hördes alltid efter en märklig paus af abbéen, som lemnade ett högst obehagligt vakuüm. Franval var under hela denna Scen, jemte modern och Clemence, utan all expression, och intet tecken fanns att något passerade i deras hufvuden eller hjertan. Hans entrevue med Darlemont utfördes väl, men saknade liflighet, som vid en så beskaffad visit ej kan tänkas utblifva.

Darlemont, en kall, resonnerad hof, inkom lugn, trogen sin hårda karaktär och som en följd af sin presumerade säkerhet. Hans rol utfördes rätt väl ända tills han, enligt pjesens absurda gång, finner sig plumpt insulterad, på nog svag anledning, att direkt attackera. Här förlorade han sig. I stället för att visa den vrede en dylik behandling bör uppväcka hos en hvar, vore han äfven brottslig, försvarar han sig med för liten effekt, men tvingar sig till en mängd ej lyckligt träffade miner, som visst skolat föreställa hans förlägenhet, den han af allt hade mest skäl att dölja, och som man hos en raffinerad, gammal hof, van vid förställning genom umgänge med världen, endast måste anse otrolig, omöjlig. Och hvarför ej efter första surprisen söka återtaga kontenansen utan sitta qvar, då säkraste medlet att återhemta sig var att skjuta på stolen och stiga upp, gå hastigt af och an m. m. som också alltid blir det naturligaste vid en dylik scen.

Hans förskräckelse öfver Theodors apparition gick åter allt för snart förbi, och var för häftig att vara naturlig, var som hade Darlemonts intresse i att utröna om det var Jules eller ej, hade sannolikt ej nöjt sig med ett anskri på 5 å 6 alnars afstånd, men sökt att få se honom närmare.

Clemence var utan lif, utan deltagande, utan betydenhet, utan rörelse, utan mimik. Ålskarinnan kunde svärligen utstuderar af hennes aktion.

Modren var ej nog ceremonios, för liflig för sina grå hår, och jemte sin dotter oändligt gauche vid konversationen, och hennes och dotterns bjudning till abbéen att logera i huset, liknade mera en utanlexa än ett bevis af välvilja.

Theodor (Jules d'Harencour) var i sin aktion mekanisk. Scenen t. ex. då han återser Darlemont var utan effekt, ty att han med fasa gömmer sig bakom abbéen är ej nog, ty ett sådant intryck borde väl hela scenen igenom förblifvit synligt både på hans ansigte och hela hans väsende. Men ingendera. Inom få sekunder stod han så lugn som Darlemont. Med rättvisa er-

känner recensenten att hans öfvergång från sin forskande tankfullhet till det lifliga nöjet att hafva funnit svaret på de i Ma-bonnes-ton framställda frågorna af Clemence, öfverträffade recensentens förväntan och i rec. tanke utfördes mycket väl.

Abbéens (Lindqvist) rol utfördes förträffligt, men han visade för mycken energi för sin ålder, och syntes några gånger 15 à 20 år yngre än han bort.

Dominique och de andra *domestikerna* gifvo oklanderligt sina roller. S:t Almes kammartjenare var blott stel och förlägen med sina händer, och borde ej klädt sig så nära lik sin husbonde.

Recensenten har anført detta som det mest stötande, men tillstår att de finare nuancerna i samtliga personagens aktion lemnade många önsksningar ouppfyllda. Han förmodar att vanan att gifva operetter, detta förderf för goda aktörer, der sängen gäller allt, aktionen intet, bidragit att missleda i öfrigt goda sujetter, och rekommenderar dem att, jemte iakttagande af goda tonen, studera noga sina rolers natur, hvarförutan ingen höjer sig öfver medelmåttan.

Attentus.

Det blef slutligen uppenbart att ett dylikt sakernas tillstånd icke kunde fortgå synnerligen länge, så framt icke såväl teaterns egare som ledare skulle komma att lida kännbara förluster. Det återstod för dem icke annat än att böja sig för den allmänna meningen, och den 1 Oktober kunde man i Götheborgs Tidningar läsa ett tillkännagifvande af Lindqvist och Segerlind att flere af stadens ansedda män bildat en direktion för teatern, i anledning hvaraf man hädanefter hoppas på en lifligare tillslutning från allmänhetens sida, hvilken vore så mycket behöfligare som »Theaterns aflöningar och Freér (Frais)» vid representationerna uppgå till närmare 40,000 rdr årligen. Af annonsen om recetten för Wendla Åberg den 20 Maj finner man att direktionens officiella benämning måtte varit »Teateröfverstyrelsen».

Icke ens denna åtgärd ledde emellertid till något friskare lif inom teaterverksamheten, och under hela tiden, från den 1 Okt. till spelterminens slut, hade man att bjuda på endast åtta nya arbeten, af hvilka endast två voro något mera betydande, nemligen »Herman von Unna» och »Cendrillon».

Det dröjde icke heller länge innan teaterstyrelsen togs under upptuktelse, särskildt i följande artikel:¹

¹ *Götheborgs Allehanda* 21/2 1817.

»En abonnent på de härvarande Spektaklerna tager sig friheten härmed yttra sitt missnöje öfwer det sätt, hvarmed wälmeningen att bidraga till Theaterinrättningens framgena bestånd bemötes. Ej nog att den, som endast för aftonen will frekventera Spektaklet, gynnas med samma pris som den, hwilken hela 3 månader förut förskjutit sina penningar, och dertill med bundit sig att 8 månader två gånger i weckan offra sin gård, hwilket handlingssätt ej allenast strider mot det öfliga på alla andra ställen der Spektakel uppföras, men äfwen mot ingången öfwerenskomelse, utan man tillåter sig äfwen att under annons — för första gången på Nya Theatern — uppföra på Abonnementsdagar mångåriga och med uttröttande idissling här gifna Pieser, men deremot nya och stora Pieser på Recetter och extra dagar, hvarå exempelwis kan anföras att Abonnenterna ännu ingen gång fått Se dramen »Gustaf Wasa» på de dem egnade dagar. Med samma skäl kan man snart wänta *Peder Paars*, *Jeppe* m. m. allt under rubrik af nya pjeser.

Om denna påminnelse blifwer wederbörande likgiltig för innevarande Saison, sedan Abonnementsafgiften för samma redan är betald, skall likwäl nästa års erfarenhet öfvertyga om misstaget, ty sedan Spektakelhuset lyckligtwis är för stort att ingifwa fruktan för att ej der finna plats i hvad tillfälle som helst, lærer deras antal blifwa måttligt, som genom Abonnement exponera sig för att så gäckas».

Mycket riktigt blef anmärkningen utan påföljd, och det är verkligen förvånande, att hvarken teaterstyrelsen eller Lindqvist aktade nödigt att bemöta någon af alla de anmärkningar som gjordes. Vi skola emellertid öfvergå till ett närmare omnämnande af innehållet i terminens

Spellista.¹

- 1816 Månd. $\frac{12}{8}$ Öppnas för första gången Den nya Theatern och uppföres en för tillfället lämpad Prologue, hvarefter gifwes *Stoltet Montenero*, operett 3 a. musik af Dalayrac.
» Tisd. $\frac{13}{8}$ Den förställda enfaldigheten eller För och efter brölloppet.

¹ Efter affischer samt annonser i *Götheborgs Nyheter*, *Allehanda*, *Tidningar* och *Aftonbladet*.

- 1816 Torsd. $15/8$ *Kalifen i Bagdad*, operett 1 a. samt *Brandskallningen*, kom. 1 a.
- » Fred. $16/8$ *De bågge arretanterna* kom. med sång 1 a. samt *Falkarne* eller *De olycklige*.
- » Sönd. $18/8$ *Gustaf Adolf och Ebba Brahe* skåd. 3 a. af Gustaf III. samt *Den föregifna skatten* eller *Vakta er att lyss vid dörren*, efter franska orig. Le Trésor supposé.
- » Tisd. $20/8$ *Eremilen* eller *Fadershjertat*, skåd. 5 a. med sång, samt *Den förmente prinsen*, kom. med sång 1 a. kl. 7 e. m.
- » Onsd. $21/8$ f. 2 ggn *Eremilen* och f. 2 ggn *Den förmente prinsen*.
- » Torsd. $23/8$ *En egendom till salu* samt *Bildhuggaren* eller *Sällsynta hustrun*, skåd. 2 a. af L. Hjortsberg.
- » Fred. $30/8$ f. 2 ggn *En egendom till salu* samt f. 2 ggn *Bildhuggaren*.
- » Sönd. $1/9$ *En fjerdedels timmas lystnad* operett 1 a. musik af Struwe samt *De tankspridde*, kom. 1 a. af Hr Hjortsberg och till slut *Claudine* eller *Skoputsaren* operett 1 a., franska musiken bibehållen. Uti »*De tankspridde*» debuterar mamsell *Augusta Lind* med Charlottes role.
- » » $8/9$ *Mälaren och modellerna*, kom 2 a. med sång, musik af Méhul, samt *Crispinerna* eller *Tvillingbröderna*, op. buffa 1 a. musik af Åhlström.
- » » $15/9$ *Abbé de l'Epée* eller *Den döfve och dumbe*, hist. skåd. 5 a. samt *Kapten Puff* eller *Storprataren*, lust. 1 a. Uti sista piecen debuterar mamsell *Augusta Lind* med Lisa Spitsnas role.
- » » $22/9$ *Barberaren i Sevilla* eller *Den frukllösa vaksamheten* samt *Del dubbla profvet* eller *Den ena för den andra*, kom. 1 a.
- » Tisd. $24/9$ *Figaros bröllop*.
- » Onsd. $25/9$ *Pageintrigerna* eller *Putsmakaren*, kom. 5 a. af Kotzebue.
- » Fred. $27/9$ *Den lilla matrosen* operett 1 a. franska musiken bibehållen, samt f. 2 ggn *Kapten Puff*: till slut *Enklingen* eller *Allt har en öfvergång*, af Kexel.
- » » $4/10$ *Gubben i bergsbygden* eller *Enstaka huset i skogen*, kom. med sång 2 a. musik af Dalayrac samt *Den förmente token*. Med denna dag börja abonnementen. ffg. Arrendator Feldkümmel, lust. 5 a. af Kotzebue.
- » Sönd. $6/10$ f. 2 ggn Arrendator Feldkümmel.
- » Tisd. $8/10$ *Fiskaren*, skåd. med sång 2 a. musik af Bruni, samt f. 2 ggn. *Falkarne* eller *Den löjliga släkten*.
- » Sönd. $13/10$ *Herr Chalumeaux*, fars 3 a. med sång, musik af Dalayrac, samt *Kanonikus i Majtand* eller *Den snåle Abbéen*, kom. 1 a. med kupletter.
- » Tisd. $15/10$ *Emilia Galeotti*, sorgspel 5 a. af Lessing, samt f. 2 ggn *Claudine*.
- » Fred. $18/10$ f. 2 ggn *Gustaf Adolf och Ebba Brahe* samt f. 2 ggn *Crispinerna*. Uti första piecen kommer Gustaf Adolf och flere af dess adjutanter att nyttja hästar, hvilket man ansett sig skyldig gifva resp. Allmänheten tillkänna, med försäkran att hästarne äro så väl inöfvade, att de ej förorsaka minsta oreda. Kl. $1/27$ e. m. f. 2 ggn *Fiskaren* samt *Jocriss* eller *Allt som det ej bör vara*, fars 2 a.

- 1816 Tisd. ²²/₁₀ f. 2 ggn *Mälaren och modellerna*, samt *Arlequin och Tunnbindaren*, kom. pantomim 1 a. af Deland, musik af Dupuy.
- » Onsd. ²³/₁₀ Recett för Hr *Smedberg*: *Den värdige medborgaren* eller *Rättvisan är för alla*, dram 5 a. samt *Didrich Menschenskräck* eller *Den narrade Juden*, kom. 1 a.
- » Fred. ²³/₁₀ f. 2 ggn *Den lilla matrosen* samt f. 2 ggn *De bägge arresteranterna*. Mamsell *J. E. Åberg* spelar Lilla matrosens role.
- » Sönd. ²⁷/₁₀ f. 2 ggn *Stottlet Montenero* samt *Höpsmörjelsen* eller *Jocris äkla förening med mamsell Ursule*.
- » Tisd. ²⁹/₁₀ f. 2 ggn *Den värdige medborgaren* samt f. 2 ggn *Didrich Menschenskräck*. Kl. ¹/₂₇ e. m.
- » Fred. ¹/₁₁ f. 2 ggn *Kalifen i Bagdad* samt f. 3 ggn *En egendom till salu*.
- » Sönd. ³/₁₁ ffg på Nya Theatern *Folke Birgersson till Ringstad*, skåd. 3 a. med sång, musik af Dalayrac.
- » Tisd. ⁵/₁₁ f. 2 ggn *Folke Birgersson till Ringstad*.
- » Fred. ⁸/₁₁ ffg på Nya Theatern *Natur och skyldighet*, skåd. 5 a. öfvers. från franskan. Denna piece är en verklig händelse passerad på en fransk ö i Amerika år 1780.
- » Sönd. ¹⁰/₁₁ ffg i Göteborg: *Baschan i Suresne* eller *Fruntimmersvänskapen*, lust. 1 a. med dans och sång, samt f. 2 ggn *Den föregifna skatten*.
- » Tisd. ¹²/₁₁ f. 2 ggn *Baschan i Suresne* samt *Indianerna i England*, kom. 4 a. af Kotzebue.
- » Fred. ¹⁵/₁₁ på begäran f. 3 ggn *Fiskaren* samt f. 2 ggn *Det dubbla profvet*.
- » Sönd. ¹⁷/₁₁ ffg här på orten *Johanna af Montfaucon*.
- » Tisd. ¹⁹/₁₁ f. 2 ggn *Johanna af Montfaucon*.
- » Torsd. ²¹/₁₁ Recett för Hr *Bonn*: *General Schlenzheim och hans familj*, skåd. 4 a., samt *Ambroise* eller *Se här min daglön*, kom. med sång 1 a. musik af Dalayrac.
- » Fred. ²²/₁₁ f. 3 ggn *Arrendator Feldkimmel*.
- » Tisd. ²⁶/₁₁ f. 2 ggn *General Schlenzheim och hans familj*, samt *Opera Comiquen*, operett 1 a.
- » Fred. ²⁹/₁₁ f. 2 ggn *Gubben i bergsbygden* samt f. 2 ggn *Brandskattningen*.
- » Sönd. ¹/₁₂ *Iphigenie den Andra* eller *Gamla Grekiska historien*, parodi 3 a. med sång, lyr. musik af åtsk. komp. samt f. 3 ggn *Den förmente prinsen*.¹
- » Tisd. ³/₁₂ ffg i Göteborg *De löjlige mötena*, operett 1 a. musik af Isouard, samt f. 3 ggn *Gustaf Adolf och Ebba Brahe*.
- » Fred. ⁶/₁₂ f. 2 ggn *Natur och skyldighet* samt f. 2 ggn *Ambroise*.
- » Sönd. ⁸/₁₂ f. 2 ggn *Barberaren i Sevilla* samt *Tunnbindaren*, operett 1 a.

¹ Enligt affisch; annons i Aftonbladet dagen förut, den ³⁰/₁₁, upp-tager deremot *Hemligheten* i stället för »Den förmente prinsen».

- 1816 Tisd. ^{10/12} f. 2 ggn *En fjerdedels timmas lystnad* samt f. 3 ggn *Baschan i Suresne* och till slut ffg på denna theater *Hemligheten*, kom. med sång 1 a. musik af Solié.
- » Onsd. ^{11/12} Recett för mamsell *H. S. Widerberg*: f. 3 ggn *Folke Birgersson till Ringstad* samt f. 2 ggn *De löjliga mölena*. Biljetter säljas hos recettagerskan, boende n:o ^{4/5} Spanmåls-gatan.
- » Fred. ^{13/12} ffg på Nya Theatern: *Den tyska baron* eller *Nöd utan bekymmer och bekymmer utan nöd*, kom. 5 a. af Kotzebue.
- » Sönd. ^{15/12} *Jeppe Nilsson på Berget* eller *Den förvandlade bonden*, kom. 5 a af Holberg, samt f. 2 ggn *Arlequin och Tunnbindaren*.
- » Tisd. ^{17/12} f. 3 ggn *Slottet Montenero* samt f. 3 ggn *De löjliga mölena*.¹
- » Torsd. ^{19/12} Recett för *J. A. Lindqvist*: *Gustaf Wasa*, hist. skåd. 5 a. af Kotzebue, med nya dekorationer och kostymer.
- » Fred. ^{20/12} *Konstmakaren den förste*, kom. 3 a. af Kotzebue, samt f. 2 ggn *De begge arrestanterna*, operett 1 a.
- » Sönd. ^{22/12} f. 2 ggn *Gustaf Wasa*.
- » Fred. ^{27/12} f. 3 ggn *Eremiten*, skåd. 3 a. med sång. Genom en amatörs biträde har man bekommit musiken fullständig till denna piece, och är det nu för första gången som den härstädes kommer att gifvas med stor orkester.
- » Sönd. ^{29/12} f. 3 ggn *Kalifen i Bagdad* samt f. 3 ggn *Kapten Puff*.
- 1817 Torsd. ^{2/1} Recett för fru *Laurent*, f. 3 ggn *Gustaf Wasa*.²
- » Fred. ^{3/1} f. 4 ggn *Kalifen i Bagdad* samt f. 4 ggn *Kapten Pupp*. (!)
- » Tisd. ^{7/1} ffg *Carl von Moor* eller *Röfvarbandel, första delen*.
- » Onsd. ^{8/1} Recett för fru *Laurent*, boende i Nya Theaterhuset, östra flygeln, 2 tr upp: f. 4 ggn *Gustaf Wasa*.
- » Sönd. ^{12/1} f. 5 ggn *Gustaf Wasa*. (Fredagen ^{10/1} gafs intet spektakel. »Den förställda enfaldigheten» hade ^{9/1} annonserats i Aftonbladet).
- » Tisd. ^{14/1} f. 4 ggn *Fiskaren* samt f. 4 ggn *Baschan i Suresne*.
- » Onsd. ^{15/1} Recett för Hr *Lambert*: *Belägringen af Saragozza* eller *Arrendatorn Feldkummels bröllopsdag lust*, 4 a. af Kotzebue samt f. 4 ggn *De löjliga mölena*. I första piecen har Hr *Sundman* af godhet för mig (J. A. Lambert) lofvat för denna gången spela *Feldkummels fästmo*.
- » Fred. ^{17/1} f. 2 ggn *Figaros bröllop*.
- » Tisd. ^{21/1} ffg på Nya teatern: *Prins Tekeli* eller *Belägringen af Montgaz*.
- » Sönd. ^{26/1} Till firande af Kronprinsens födelsedag gifves *Förningen*, tillfällighetspiece 1 a. med sång och divertissement, musik af Dupuy, samt f. 4 ggn *En egen-dom till salu*. Vid denna representation kommer Theaterns Salon kring Logeraderna att eclaireras.

¹ Enligt affisch; i Aftonbladet hade ^{16/12} annonserats i stället *Eremilen*, men affischen meddelade: *Eremilen* kan ej uppföras i dag.

² Inställdes förmodligen, jemf. Juni ^{8/1} 1817.

- 1817 Tisd. $28/1$ på Konungens och Kronprinsens namnsdag f. 2 ggn *Föreningen* samt f. 3 ggn *En fjerdedels timmas tystnad*.
- » Fred. $31/1$ ff g *Grefven af Castelli* samt f. 3 ggn *Den lilla matrosen*.
- » Tisd. $4/2$ ff g på Nya Theatern *Azemia* eller *Wildarne*, skåd. med sång 3 a. musik af Dalayrac.
- » Onsd. $5/2$ Recett för fru *Edvall*, fru *Wendlou* och lilla *Henrielle Wendlou*: *Fale Bure*, hist. skåd. 4 a. svenskt orig. af Thure Wennberg, samt f. 3 ggn *Claudine*.¹
- » Fred. $7/2$ f. 3 ggn *Gubben i bergsbygden* samt f. 4 ggn *De löjliga mötena*.
- » Sönd. $9/2$ ff g *Förlikningen* eller *Brodertvisten*, samt f. 2 ggn *Hopsmörjelsen*.
- » Tisd. $11/2$ ff g *Konung Fredrik den 2:dre af Preussen och Kammarpagerna*. Äldsta eller mamsell *Gustafva Lind* har för denna gången behagat åtaga sig att spela August eller ene kammarpagens role. Derefter f. 2 ggn *Hemligheten*.
- » Fred. $14/2$ f. 3 ggn *Målaren och modellerna* samt f. 3 ggn *Crispinerna*.
- » Tisd. $18/2$ ff g på Nya Theatern *Korsfararne*, skåd. 5 a. af Kotzebue. Nunnornas chor och Turkarnes marsch komp. af Stiler.
- » Onsd. $19/2$ Recett för Hr *Ljungdahl*: ff g *Siri Brahe* och *Johan Gyllenskjerna*, skåd. 3 a. af Gustaf III, med ett till piecen lämpadt *Divertissement* med sång, pantomim och dans. Detta divertissement, återkallande minnet af den store konung, som bland sina fosterlandet egnade anstalter äfven räknar den viktiga att hafva anlagt Göthernas hufvudstad, hoppas man skall med välbehag ses af dess resp. innevånare.
- » Fred. $21/2$ ff g på Nya Theatern *General Eldhjelm* eller *Den återfunne sonen*, dram 3 a. af Lindegren samt f. 3 ggn *Den föregifna skatten*.
- » Tisd. $25/2$ f. 2 ggn *General Eldhjelm* samt f. 4 ggn *Den föregifna skatten*.²
- » Fred. $28/2$ f. 3 ggn *Johanna af Montfaucon*.
- » Tisd. $4/3$ ff g på Nya Theatern *Den ondsinta hustrun*, kom. 1 a. med sång, samt f. 2 ggn *Förlikningen*. Hr *Sundman* har behagat åtaga sig att i den första piecen spela Daniels role.
- » Onsd. $5/3$ Recett för mamsell *I. E. Åberg*, boende hos klensmeden Hellmouth vid Nye Port. 1 tr. upp: f. 3 ggn *Föreningen* samt ff g *Den lalande tafsan*, opera parodi 1 a. af hertigen af Nivernois, öfvers. af kanslirådet Leopold; derefter *De lösladdade pistolerna* och till slut *Högliden*

¹ Annonserades till $23/1$ såsom recett för Herr och fru Wendlou, men uppskötts enligt Aftonbladet $20/1$.

² Möjligt är att programmet den $21/2$ ändrades, ty den $25/2$ annonserades *General Eldhjelm* fortfarande »för första gången».

- eller *Svenska lägret vid Leipzig*, divert. med dans och kupletter af J. P. S.
- 1817 Fred. 7/3 f. 5 ggn *Fiskaren* samt *Komedien in promptu*, lust. 1 a.¹
- » Tisd. 11/3 ffg *Grefvarne Klingsberg* eller *De oförtänkta mölena*, lust. 4 a. öfvers. från franskan.
- » Onsd. 12/3 Recett för C. M. Wendlou: f. 5 ggn *Kalifen i Bagdad*, derefter f. 2 ggn *De lösladdade pistolerna* samt f. 2 ggn *Högtiden*. Uti första och sista piécen har en Amatrice lofvat biträda så väl i Pas de deux som solodans. f. 2 ggn *Den talande taflan* samt f. 2 ggn *Den ondsinta hustrun*.
- » Tisd. 18/3 f. 2 ggn *Den förställda ensaldigheten*.
- » Onsd. 19/3 Recett för Fredrik Julius Widerberg: f. 6 ggn *Gustaf Wasa*.
- » Fred. 21/3 f. 3 ggn *Natur och skyldighet*.
- » Onsd. 26/3 f. 4 ggn *Föreningen* samt f. 4 ggn *En fjerdedels timmas tystnad*. Mellan 1—2 a. dansar Premièredansösen m:me *Genetti* från Italien.
- » Fred. 28/3 f. 4 ggn *Slottet Montenero*. Mellan 1—2 akterna kommer Premièredansösen m:me *Genetti* att dansa en solo som Herdinna, och efter Spectaklets slut en solo som Indianska, hwartill musik af Marchetti.²
- » Tisd. 8/4 f. 4 ggn *Gubben i bergsbygden* samt f. 4 ggn *De bägge arrestanterna*. M:me *Genetti* dansar Schawldansen, samt en ny Solo med musik af Befogel.
- » Fred. 11/4 f. 4 ggn *Folke Birgersson till Ringstad* samt f. 2 ggn *Kanonikus i Majland*. M:me *Genetti* var sjuk.³
- » Tisd. 15/4 f. 4 ggn *Gustaf Adolf och Ebba Brahe* samt ffg *Kärlekens offerfest*, divertissement 1 a. komp. af m:me *Genetti* samt musik af Rode.
- » Onsd. 16/4 Recett för *Johan Molin*: ffg på Nya Theatern *Konung Fredrik den 2:dre af Preussen* eller *Den belönte pasquillanten*, dram 2 a. samt ffg *Arlequin magicien par amour*, kom. pantomim med dans 2 a., musiqueu af Hr Nicolas, Musique-Directeur wid kongl. Skaraborgs Regemente. Till slut afbrännes ett *Theaterfyrwerkeri*, vid hvars sken synas Allegoriska Transparenter ägnade Götheborgs wördade allmänhet.
- » Fred. 18/4 f. 2 ggn *Korsfararne* samt f. 2 ggn *Kärlekens offerfest*, då m:me *Genetti* uppträder för sista gången.
- » Onsd. 22/4 f. 6 ggn *Kalifen i Bagdad* samt f. 3 ggn *De lösladdade pistolerna*. På fleres begäran har Theater Direction med m:me *Genetti* träffat ny öfverenskommelse att hon före sin afresa ännu en, högst 2 gånger kommer att wisa sin utmärkta talent som Premièrè Danseuse;

¹ Till denna dag hade i Götheb. Allehanda och i Aftonbladet 5/3 annonserats Grefvarne Klingsberg, men detta program uppsköts.

² Aftonbladet annonserar 21/3 under öfning såsom recett åt Molin Konung Fredrik den 2:dre af Preussen samt ffg *Teaterns tvenne sidor*, lustspel i två akter.

³ Enligt affisch. I Allehanda 2/4 och Aftonbladet 3/4 var annonseradt till 11/4 i stället för »Kanonikus i Majland» ffg *Kärlekens offerfest*.

i följd häraf dansar hon i afton i slutet af Kaliffen (!) en ny Solo som Turkinna, med ackompagnement af Turkisk musique. Efter Spectaklets slut dansar hon en krigisk Solo som Amazon med kask, lans och sköld.

- 1817 Sönd. 27/4 ffg här: *Cendrillon*, féeriopera 3 a. musik af Isouard.
 » Tisd. 29/4 f. 2 ggn *Cendrillon*.
 » Fred. 2/5 f. 2 ggn *Herr Chalumeaux* samt f. 3 ggn *Den talande taflan*.
 » Tisd. 6/5 f. 7 ggn *Gustaf Wasa*.
 » Onsd. 7/5 Recett för Hr *Laurent*: ffg på denna Theater *Jean de Calais*, hist. skåd. 3 a. samt f. 6 ggn *De löjlige mötena*.¹
 » Fred. 9/5 f. 5 ggn *Slottet Montenero* samt f. 4 ggn *Den talande taflan*.
 » Månd. 12/5 Recett för *Henriette Sofia Widerberg*, boende i smeden Hellmouths hus wid Nye port: f. 3 ggn *Cendrillon*. Scenen uti andra Acten, deruti Genierna nedstigande utur skyn förekomma, har blifwit gifwen den étendue och glans man möjligen här å orten kunnat åstadkomma.
 » Tisd. 13/5 f. 3 ggn *Korsfararne*.
 » Fred. 16/5 f. 4 ggn *Korsfararne*.
 » Tisd. 20/5 f. 4 ggn *Cendrillon*. Som en uppmuntran för mamsell *Wendla Åberg* har Theater Öfverstyrelsens resp. ledamöter tillslagit henne hälften af inkomsten af de biljetter som säljas i biljettkontoret. Bor i huset n:o 51 i hörnet af Kronhus- och Göthgatorna.
 » Fred. 23/5 f. 5 ggn *Cendrillon*; för sista gången under denna termin.
 » Tisd. 27/5 f. 6 ggn *Cendrillon*.
 » » 3/6 ffg här *Herrman von Unna*, dram 5 a. med chorer, svenskt orig. af General Schöldebrand, musik af Vogler. Detta är det sista af de abonnerade spektaklerna.
 » Fred. 6/6 f. 2 ggn *Herrman von Unna*.

Det är förut påpekadt, att spelterminen visade sig mycket fattig på nyheter och att det dröjde ända till den 6 Okt., innan den första uppfördes. Nekas kan likväl icke, att många af de äldre saker man gaf under de första månaderna voro af betydande värde, såsom Dalayrac's »*Slottet Montenero*», »*Kalifen i Bagdad*», »*Målaren och modellerna*», »*Barberaren i Sevilla*», »*Den lille matrosen*», »*Figaros bröllop*» m. fl., samt att dessa och andra stodo betydligt öfver en sådan intetsägande fars som det första nya arbetet

¹ Enligt affischen samt *Götheb. Tidn.* 6/5 och *Aftonbladet.* 7/5 *Götheb. Alleh.* har deremot »*De båda savoyardgossarne*».

på denna scen, nemligen *Kotzebues Arrendatorn Feldkummel*.¹

Arrendatorn är en mer än lofligt dum och okunnig man från landet, som anländt till staden för att fira sitt bröllop. Fästnön har dock redan träffat ett annat val, och hela innehållet i den 5 akter långa komedien rör sig omkring bemödandena att bringa Feldkummel derhän att godvilligt bryta förbindelsen, hvilket äfven slutligen lyckas. Det hela är en följd af burleska scener, här och der onekligen rätt lustiga, icke minst framställningen af fästmannens uppträdande i den pension, der hans utvalda vistas, och der han genom sin tölpighet åstadkommer allmän villervalla.

Så förgår åter mer än en månad, derunder endast gamla saker gifvas. Med något mellanrum kommer derefter enaktslustspelet *Baschan i Suresne* eller *Fruentimmersvänskapen* samt operetten *De löjlige mötena*, med musik af

¹ Det kan vara af intresse att anföra rollfördelningen i några af nyss omnämnda pjäser: *Kalifen i Bagdad*:

Ismael, kalif i Bagdad	Hr	Widerberg.
Lemaina	Fru	Edvall.
Zelinda	m:ll	Widerberg.
Fatme	Fru	Laurent.
Jemaldin	Hr	Lambert. (Sedermera Hr Smedberg).
En Cadi	»	Laurent.
» hofman	»	Ljungdahl.

Figaros bröllop:

Almaviva	Hr	Widerberg.
Rosina	Fru	Edvall.
Bartholo	Hr	Ljungdahl.
Susanna	M:ll	Inga Åberg.
Figaro	Hr	Smedberg.
Bazil	»	Bonn.
Fanchette	M:ll	Wendla Åberg.
Marcelina	»	Dytz.
Cherubin	Fru	Wendlou.
Antonio	Hr	Laurent.

Barberaren i Sevilla:

Bartholo	Hr	Lindqvist.
Rosina	M:ll	Widerberg.
Grefve Almaviva	Hr	Bonn.
Figaro	»	Molin.
Don Bazil	»	Holmberg.

Isouard, och så ånyo en repertoar af idel gamla bekanta under loppet af en och en half månad. Det är i sanning nästan oförklarligt, hvarför icke Lindqvist just nu uppbjöd alla krafter för att genom en följd af nya, goda saker eröfra allmänhetens sympatier åt den nya teatern. Som det nu var, låg det en domning öfver hela företaget, hvilken icke kunde annat än verka i hög grad menlig.

Det vill synas som »Arrendatorn Feldkummel» visat sig vara en god affär för dess författare, eftersom han gaf den en fortsättning i *Belägringen af Saragossa* eller *Arrendatorn Feldkummels bröllopsdag*, hvilken äfven i Göteborg följde den föregående på scenen. Pjesen vimlar af mer eller mindre lustiga, samt mer eller mindre rimliga äfventyr, men är på det hela taget mera njutbar än den första, hur obetydlig den än är.

Äfven härefter följer en lång tids hvila, derunder man bjöd till att hålla intresset uppe genom att framföra en del förr omtyckta saker, och åtminstone genom de sceniska anordningarna söka bereda en framgång, som eljest icke skulle kommit dem till del. När sålunda »Gustaf Wasa» annonserades till den 2 Jan. 1817 till förmån för fru Laurent, heter det i annonsen:

»Det bifall detta nationalstycke vunnit, hoppas man skall, om ej föröka, åtminstone bibehålla sig genom den tillökning man gifvit det, nemligen vid det tillfälle Gustaf Wasa genom Sven Nilssons rädighet, dold i ett halmläss, räddad undan danska spejare, anlände till Rättvik, låter denna scen, i stället för att blott omtalas, verkligen gå för sig, och ytterligare gifvit scenerna i 5 akten, då Gustaf, befriaren af Stockholm, dit intågar, mera glans och verklighet genom användandet af ett afpassadt antal kavalleri och andra med omsorg valda prydnader».

Först fram på våren kom man med ett par nyheter af större intresse. Främst af dessa står Nicolo Isouard de Maltes förtjusande feerikomed *Cendrillon*, hvilken gafs första gången i Göteborg Söndagen den 4 April 1817. Till dess värdiga uppsättande vidtog man alla anstalter, och det tillkännagafs sålunda äfven att, »som man önskar att kunna gifva denna piece med den ordning och prakt som någorlunda vederbör, och dertill i synnerhet fordras dagliga och noggranna repetitioner, så ser Theaterdirectionen sig nödsakad tillkännagifva, att ej något Spectakel denna vecka uppföres».

Cendrillon, Etiennes bearbetning af den ur Perreaults *Contes des fées* hemtade sagan om Askungen eller Den lilla glastoffeln, gafs första gången med stor framgång den 22 Febr. 1810 på Théâtre imperial de l'Opera comique i Paris, der titelrollen då innehades af m:lle Alexandrine St Aubin, och nästan på dagen ett år senare på Kongl. Operan i Stockholm, der den skördade ett sällsynt enhälligt bifall.

Handlingen tilldrager sig i Salerno. *Baronen af Monte Fiascone*, en ny upplaga af Don Ranudo de Colibrados, har tvenne vackra, men högmodiga, fåfänga och bortskämda döttrar, *Clorinda* och *Thisbe*, samt en styfdotter, den stackars *Cendrillon*. Hon är lika vacker som god och kärleksfull, men behandlas som en slafvinna och hennes plats är vid spisen nära »askan», under det systrarne bereda sig till den bal, prins *Ramir*, regerande furste af Salerno, samma afton skall gifva, och vid hvilken han kommer att träffa sitt val mellan landets alla unga skönheter.

Nu inträder i rummet den till tiggare förklädde *Alidor*, prinsens guvernör och på samma gång stor astrolog, bedjande om en allmosa. Han bortvisas med hårdhet af de båda döttrarne, men Cendrillon låter honom deremot sitta ned vid elden för att värma sig och ger honom mat, till tack hvarför Alidor låter henne hoppas på bättre tider,

»Ert hjerta är så godt, allt skall Er lyckligt gå;
Af himlen Ni er lön skall få».

Sedan tiggaren aflägsnat sig kommer prinsen, förklädd till väpnare; han träffar Cendrillon, som beklagar sig öfver sin lott. Prinsen intages af hennes godhet och oskuld, röres af hennes öde, samt är derjemte öfverraskad af den unga flickans skönhet. De inträdande stolta systrarne, som hvar för sig med säkerhet räkna på att eröfra prinsen, behandla deremot den ringe väpnaren med sårande nedlåtenhet, och denne finner nu bäst hur nödvändig förklädnaden varit för att kunna utforska sin omgifnings hjertan.

Man reser nu till balen. Cendrillon har velat följa med för att i en undagömd vrå få beundra stäten, men afvisas med förakt af styffadern och systrarne.

Andra akten visar den dyrbårt klädda Cendrillon sofvande på trappstegen af tronen i det furstliga palatset. Alidors trollmakt har, under det hon ensam slumrade i hemmet, åstadkommit detta, och han begåfvade henne derjemte vid uppvaknandet med en ros af magisk kraft. Så inträder hofvet. Prinsen är fortfarande förklädd, under det han låter en af hofmännen, *Dandini*, uppträda som furste, och kring denne spinna nu de unga skönheterne sina intriger, icke af kärlek naturligtvis utan af ärelystnad, och främst bland dessa de två systrarne, allt medan den verkliga prinsen förbises af alla utom af Cendrillon, som förblir sig lik i öppenhet och ömhet. Mellan dessa båda uppstår snart kärlek, och vid det tornerspel som gifves, uppträder han såsom hennes segrande riddare. Man förklarar nu att fursten tilldömt

hennes pris, men hon, som endast älskar »väpnaren», flyr så skyndsamt att hon dervid förlorar sin ena sko.

Ofröstlig öfver hennes flykt, låter prins Ramir, som nu återtagit sin värdighet, öfverallt söka henne, men förgäfvets. Då kallas alla adliga unga damer till hofvet, på det man skall kunna genom profning af den hittade skon utröna den rätta: äfven Cendrillon infinner sig, och det blir sålunda hon, den tillbakasatta, som kommer att dela prinsens tron.

Handlingen är, som man finner, temligen obetydlig, och egentligen slappas intresset för Cendrillon, ty, så snart hon faderligt tagits under beskydd af den mäktige trollkarlen, måste all oro för hennes öde försvinna, och man är endast nyfiken att lära känna det sätt, hvarpå hon skall nå den fulla lyckan.

Musiken ersätter emellertid vissa svagheter i texten, och den är i sjelfva verket full af behag och elegans.

Pjesen gjorde, som sagdt, stor lycka i hufvudstaden, men så spelades den också af scenens bästa krafter.¹ I Göteborg voro rollerna fördelade på följande sätt:

Prins Ramir	Hr <i>Widerberg</i> .
Alidor	» <i>Ljungdahl</i> .
Dandini	» <i>Laurent</i> .
baronen af Monte Fiascone	» <i>Lindqvist</i> .
Clorinda	m:ll <i>Henriette Sofia Widerberg</i> .
Tisbe	fru <i>Laurent</i> .
Cendrillon	m:ll <i>Wendta Åberg</i> .

Det förfaller egendomligt, att titelrollen anförtroddes den senare, hvilken var temligen obemärkt som skådespelerska, och ej den nu 21 åriga, bländande vackra Henriette Widerberg, som, utom för sina kroppsliga företräden, ju äfven prisades för såväl spel som sång. Det är dock på Cendrillons roll och huru den spelas som styckets hela intresse egentligen beror. Den fordrar, förutom annat, så mycken oskuld och osökt naivitet, att man vid denna tid hvarken kunde gifva den i Weimar eller Berlin af

¹ De uppträdande voro:

Ramir	<i>Åbergsson</i> .
Alidor	<i>Kinmansson</i> .
Dandini	<i>Deland</i> .
Baronen	<i>Broman</i> .
Clorinda	} mamsellerna <i>Wäselius</i> .
Tisbe	
Cendrillon	mamsell <i>Christina Elisabeth Frösslind</i> .

brist på någon fullt lämplig framställarinna af hufvudrollen.

Mot spelterminens slut gafs för första gången Sköldebrands riddarskådespel *Herman von Unna*, med musik af abbé Vogler; ett skådespel som erbjuder mycket för ögat, men är detta också allt. Man serveras, i ett uppstyldt och förkonstladt språk, en anrättning af den mest vexlande art: ett kejserligt par med lysande hof, otillåten kärleks sjelfuppoffrande strid, den förföljda oskuldens räddande från en nära undergång, en äreförgäten och trolös riddare, en hemlig domstol med alla dess mystiska ceremonier, en prinsessa som i sin ondska har föga qvar af menskliga drag, uppror och öfverrumplingar samt en endas kamp mot hela massor af fiender, och slutligen marscher, körer och folkdanser. Allt är i Kotzebues anda; de spelande hafva föga andra uppgifter än att oklanderligt bära de praktfulla drägterna och att i öfrigt med någorlunda kraft framslunga replikerna.

Andra uppförandet af »Herman von Unna», den 6 Juni 1817, blef det sista under teaterns ledning af Lindqvist för denna gång. »Brist på en, med dertill erforderliga kunskaper utrustad styrelse, för högt tilltagna löner och illa beräknade förslager, gjorde att denna inrättning ej längre bar sig», uppgifves det, och truppen upplöstes sålunda.¹

Repertoaren under detta första spelår på den nya teatern hade visserligen varit mager på nya saker, men truppen var samspelt, och hade att uppvisa många goda och ett par framstående krafter. Det kom äfven tider då man med saknad erinrade sig hvad man nu förlorat, och det dröjde icke längre än till den $\frac{4}{12}$ 1823, då man i *Af- tonbladet* kunde läsa följande:

»Götheborg har haft en god Teatertrupp, hvars like man svårigen utom hufvudstaden igenfinner, och att jag härmed förstår den, som invigde vår stora Teater, behöfver ej nämnas. Så länge denna trupp ännu här fanns förenad, var man endast van att se utvalda, goda pjäser uppföras, och jag vädjar i detta fall till alla dem, som sett den gifva: *Cendrillon*, *Slottet Montenero*, *Fiskaren*, *Folke Birgersson till Ringstad*, *Eremiten*, *Azemia* eller *Vildarne*. *Måtaren och modellerna*, *En egendom till salu*, *En fjern- dels timmas lystnad*, *Herr de Chalumeaux*, *Herman von Unna*, *Tekeli*, *Jean de Calais*, *Ifflands Spelaren* m. fl. som jag ej för momentet påminner mig.»

¹ *Af- tonbladet* den $\frac{4}{12}$ 1823.

Äfven i W. Baucks sjelfbiografi, utgifven 1878, finner man liknande loford. Författaren berättar nemligen, att i hans ungdom fauns i Göteborg »en rätt god teatertrupp, som uppförde operetter af d'Alayrac, Méhul, Nicolo, Boildieu m. fl., under anförande af den då berömde violinisten Lundholm, som studerat vid Pariserkonservatoriet och var förtrogen med de traditionella tidmåttan och i allmänhet med den rätta uppfattningen af denna musik. Primadonnan var *Henriette Widerberg*, då en 18 à 20 årig tärna; hennes Laura i »Slottet Montenero» kom författaren ihåg »ännu i dag». Äfven *Inga Åberg*, en begåfvad 50 årig relik från Gustaf III:s tid, var med och gaf ännu med stor friskhet och hurtighet »Lille matrosen». År 1818, det för Göteborg så olyckliga året, upphörde operan och Lundholm begaf sig till Norge».

Vid spelårets slut den 6 Juni 1817, var det också slut med hela företaget och således äfven med Lindqvists ställning. Truppen upplöstes och direktören gjorde cession.¹

¹ *Göteborgs Nyheter* 14/6 1817: »Herrar Kreditorer uti Directör *Lindqvists* konkursmassa behagade sammanträda nästa Måndag den 16 dennes kl. 6 e. m. uti snickare Smiths hus näst intill nya komedihuset».

Denna kallelse hörsammades icke, ty den 27/6 läser man i *Göteborgs Allehanda*: »Som icke mer än en enda af Theater Föreståndaren *J. A. Lindqvists* borgenärer sig infann vid sista sammanträdet, varda de härmedelst å nyo kallade att sig infinna hos undertecknad, boende näst intill nya Theaterhuset, Fredagen den 27 dennes kl. 4 e. m. för att öfverlägga huru förhållas skall med de uppgifna tillgångarne, och erinras om konkursstadgans föreskrift. Göteborg d. 25 Juni 1817. *P. F. Smith*, God man».

När konsten icke längre förmådde bibehålla herraväldet öfver den nya teaterns scen, var det i sin ordning att den aflöstes af konst, — denna gång af »mechanicus» *Josef Legat*.

Vi hafva redan förut, eller år 1804, träffat denne man härstädes under Lewenhagens tid. Nio år senare återkom han och anhöll, den $21/5$ 1813, hos magistraten att, »som han i flere rikets städer med allmänt bifall visat sina Equilibrier och konststycken, och jemväl här ärnar med sin familj gifva åtskilliga representationer, men då härvarande teater är ständigt upptagen och dessutom för liten, det måtte tillåtas honom få begagna någon plats på vallarne eller annorstädes, af omkring 80 fots längd och 30 fots bredd, der han kunde uppföra ett provisionellt hus». Ansökan afslogs emellertid, såsom stridande mot Kongl. Majts Byggnadsordning den $29/3$ 1803.

Derefter spåras icke Legat förrän nu, då Aftonbladet för Tisdagen den $1/7$ 1817 innehåller följande underrättelse:

»I afton kommer Hr Legat med sitt sällskap, som nyss ankommit till staden, att för första gången uppföra på nya teatern stor lindansning, superiöse Saltomortalsprång, Equilibrierier, Bilderska positurer m. m.» samt en komisk pantomimbalett: *Anden i byn* eller *Drängar och kämpar om kärlek*.¹

¹ Priserna voro:

Öfre amfiteatern	1 rdr 8 skill.
1:sta raden och 2:dra radens fond och nedre amfiteater	40 »
2:dra radens sidor och 3:dje radens fond	24 »
Parterre	16 »
Second	12 »
Troisième	8 »

Tisd. $\frac{8}{7}$ dito samt en allegorisk turkisk pantomimbalett,
»hvilken dansas med tamburinfas (!)»

Sönd. $\frac{13}{7}$ dito samt pantomimbaletten *Kärlek och bedrägeri*
eller *Den onyttiga försiktigheten*.

Några flere föreställningar finnas icke annonserade.

*Representationer af den upplösta teatertruppens
medlemmar* ^{4/7}—^{26/10} 1817.

När Lindqvist i början af Juni nödgades för tillfället upphöra med sin verksamhet, stannade åtskilliga af sällskapet medlemmar kvar i staden, och dessa gåfvo ännu några representationer.

Så begagnade de tillfället af »den lyckliga dag, då H. K. H. Hertigen af Södermanland inträder i sina myndiga år», att fira denna tilldragelse med ett festspektakel, Fred. ^{4/7}, då f. 5 ggn gafs *Föreningen*, samt f. 5 ggn *Gubben i bergsbygden*.

Vid tillfället afsjüngos följande för dagen författade verser:¹

»Tungt är wisst det lysande Kallet,
Som lagens och allmagtens Tolk,
At styra et swigtande folk.
Trygt, genom det stormande swallet;
Med alfvarsam hand må man fatta
Det knarrande rodret och skatta
Sig lycklig om windarne drifva,
Den lydiga kölen i hamn,
Wid Templet der Folkslagen gifwa
Sin styresman odödligt namn.

Af tusen som styrde den wägen
Hur mången fann ofärd och graf,
På detta bedrägliga haf!
Sjelf Half-Guden stod der förlägen.
Men Skandias Son! som får lära
Den kosan, som leder till ära
Af Hjelten, som samlat tillhopa
I nödens och trældomens tid

¹ *Götheborgs-Posten* 1817.

Det härjade tryckta Europa;
Gud gifve dig lycka och frid.

Hell dig då du omgjordar troner —
Med lyckliga folkslag och ser
Hur högre du älskas, ju mer
Du hinner förädla Nationer!
Hell dig när de aldrig sig skilja
Dess önskan och Herrskarens wilja.
Hell Dig! då med idoge händer
Der jorden war öde och bar
Du eröfrar bördiga länder
Fast gränsen än blir der han war.

Hell Dig! Millioner ju böja
För Konungars Konung om nåd
Sitt knä, att de wisaste råd
För Dig måtte lyfta sin slöja.
Hell Dig! Millioner förswara
Med lifwet sin Älskling från fara,
Hell Dig, då du lyktat Din bana
Och Häfden broderar Oscar
På Hjeltarnes Heliga Fana
I bredd med sin lysande Far.

Härefter inträder åter en månads hvila, men så kommer Larsmessomarknaden, och med den hoppet att kunna erhålla några fulla hus Teatern öppnas sålunda ånyo för en följd representationer, och

- 1817 Sönd. ^{10/8} gifver Götheborgska Theatersällskapet på Nya Teatern *Charlatanerna*, kom. 3 a. samt f. 4 ggn *Den förmenten prinsens*. Repertoire å öfriga piecer, som under instundande Larsmässomarknad komma att uppföras, är att tillgå på Hr L. Segerlinds kontor.
- » Månd. ^{11/8} *Klosteroffren*.
- » Tisd. ^{12/8} *Schackmaskinen* samt *De moderna vännerna*.
- » Onsd. ^{13/8} *Bostons fängelse* eller *De tre arrestanter*, kom. 5 a.
- » Torsd. ^{14/8} *Spelaren*, dram 5 a. af Iffland, öfvers. af Broman. Hr *Sundman* har åtagit sig grefve Bildaus role.
- » Sönd. ^{17/8} ff. *Lycksökaren* samt f. 4 ggn *De lösladdade pistolerna*. Hr *Sundman* har åtagit sig grosshandlare Roller uti första piecen.¹
- » Fred. ^{22/8} f. 2 ggn *Grefven af Castelli* samt f. 2 ggn *De bägge lankspridda*. Till slut en Epilogue med sång. hwaruti nu warande Theater Truppens samtliga medlemmar hafva äran taga afsked af den wördade publiken,

¹ Dessa pjäser annonserades i *Götheb. Tidningar* till den 15/8.

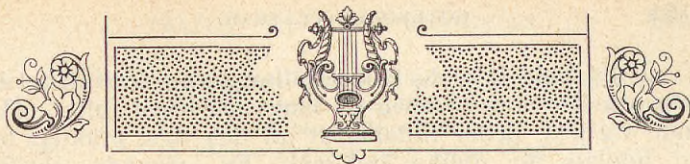
- och förklara de känslor af tacksamhet de hysa för all den bewisad godhet under deras wistande härstädes.
- 1817 Onsd. 17/9 På begäran gifwer det härwarande Theatersällskapet före dess afresa ännu en representation: f. 5 ggn *Korsfararne*; i denna piece har en Theaterälskarinna lofvat att spela Emma von Falkensteins role.¹
- » Fred. 24/10 f. 3 ggn *Bildhuggaren* samt *Qvinnorna och förtroendet*. Hr *Sundman* har åtagit sig mor Gretas role.
- » Sönd. 26/10 *Efter bokstafven* samt f. 5 ggn *Den förmente prinsen*, och till slut f. 3 ggn *Arlequin och tunnbindaren*.

Med visshet känner man af affischerna, att sällskapet utgjordes af fruarne *Edvall* och *Wendlou*, mamsell *Wendla Åberg* samt aktörerne *Lindqvist*, *Molin*, *Smedberg*, *Falk* och *Wendlou*, hvarjemte fru *Cederberg* och herr *Sundman* biträdde vid vissa tillfällen. Tvifvelsutän var likväl personalen större, ty eljes hade man icke kunnat gifva ett skådespel sådant som »*Korsfararne*». I alla händelser hade dock åtskilliga bland de mera framstående sujetterna afgått, en del för att aldrig återkomma.

Största förlusten för Göteborgsscenen var när *Henriette Widerberg* öfvergick till Kongl. Teatern, der hon, den 24 Aug. 1817, debuterade som *Laura* i »*Slottet Montenero*». Till samma scen öfvergick äfven *Bonn*, hvars debutroll blef korporal *Brummer* i »*Den förmente prinsen*». De öfriga erhöilo anställning hos olika landsortssällskaper, utom mamsell *Ch. Dahlgren*, hvars namn vi icke påträffat efter denna tid.

¹ I affischen läses, att fru *Cederberg* åtagit sig denna roll.

Casorti ²⁹/₁₂ 1817—⁹/₂ 1818.

För tredje gången återkom den omtyckte eqvilibristen *Casorti* med sitt sällskap till Göteborg, för att uppträda på den nya teatern; närmast förut hade han under ett par månader på sensommaren 1811 gifwit föreställningar på Sillgateteatern.

Sällskapet utgjordes nu af, förutom *Casorti* sjelf, m:me *d'Amour* och hennes man, skådespelare *d'Amour*, Fru *Theresia Petoletti* född *Casorti* och hennes man *J. Petoletti*, dennes bror *Filip Petoletti*, eqvilibristen och dansören *J. F. Winter* samt familjen *Price*.¹

Äfven denna »konstart», och särskildt pantomimerna, hade sin publik och ett bevis härpå är att »några älskare af de teatraliska representationer Hr *Casorti* ger» uttalade offentlig en önskan att, »utan att vilja förringa Hr *Philip Petoletti*, någon gång på scenen få återse i *Pajazzo*s role sin fordom beundrade *Casorti*, hvarpå den senare svarar, att han »med ljuf tillfredsställelse erfarit den heder insändaren visat honom, hvilken han dock ej kan villfara, i anseende till hög ålder och en sedan flere veckor fortfarande opasslighet».²

¹ Den ¹²/₁₂ fanns bland anmälda resande från Köpenhamn *Casorti* med sällskap, *Winter* och *d'Amour*, boende på Göta Källare, och den ¹¹/₁₂ *J. Petoletti* med familj.

Bland anmälda resande var äfven *Frechon* och konstberidaren *Kuhn* med familj från Helsingborg, boende i Bloms hus, men dessa torde vistats här endast på genomresa.

² *Aftonbladet* ²⁹/₁ och ⁴/₂ 1818.

I det hela lära dock föreställningarna varit dåligt besökta, så att huset aldrig på långt när varit fullt.¹ Man kände sig icke heller tilltalad af att den nya, präktiga teatern uppläts för dylika ändamål. En »resande» skrifver härom den 9 April 1818 i Aftonbladet:

»Theaterhuset är en vacker, prydande byggnad. Illa att den ligger så bortskymd och ej fått sin plats t. ex. midt emot på Trätorget, men ännu värre att den, som allmänt säges, ej lemnar den enskilde medborgaren som uppfört den synnerligt hopp om ersättning för dryga uppoffringar, betydliga kostnader och oberäknelig möda.

Carsortis sällskap var det sista som der gaf sina representationer. Om en teater, med anspråk att rätt vara hvad den bör vara, bör stå alla slags spelmakare till tjenst, blir en annan sak, visst är att huset aldrig var på långt när hvad man kallar fullt. Detta sagdt den bättre smaken till ära».

Förmodligen hade dock, trots allt, representationerna fortgått ännu någon tid, om icke en händelse inträffat, hvilken förbjöd vidare fortsättning af desamma; den 5 Februari 1818 afled nemligen konung Carl XIII, och under den derpå följande landssorgen måste naturligtvis alla teatrar och offentliga nöjen inställas.

Spellista.²

- 1817 Månd. ^{29/12} vill Hr *Casorti* med sällskap hafwa äran wisa sig på Nya Teatern uti Danse Elasticque, Luftsprång, Equilibrier och pantomimiska föreställningar.³
- 1818 Fred. ^{2/1} dansar fru *Pelloletti* född *Theresia Casorti* på linan en Maestoso Shalzante. Derefter pantomimen i 2 a Le recruteur ou Les trois amants poltrons à leurs rendez-vous nocturne (Värfvaren eller De tre feghjertade älskare). Börjas kl. ^{1/27}.
- » Torsd. ^{8/1} på Nya Teatern: Ett stort divertissement: Hr *Price* d. ä. dansar fig på linan som Scaramouche, och f. d. mamsell *Theresia Casorti* visar sig uti en Adagio och en Anglaise. Hr *J. Pelloletti* dansar som Jutländsk bonde med träskor. Mamsell *d'Amour* blåser, stående på stältrådslinan, ett valdthornstycke. Systrarne *Price* wisa fig eqvilibristiska öfningar på kolonner och ljusstakar. Hr *Winter* uppträder på slapp lina. Till slut den komiska pantomimen *Arlequin squelette ou des Epouvantes de Pierrot*.

¹ Aftonbladet 9/4 1818.

² Enligt annonser i *Götheborgs Allehanda*, *Posten* och *Tidninga* samt *Aftonbladet*.

³ Första representationen annonserades till 22/12 men uppsköts.

- 1818 Månd. $12/1$ Fru *Pettoletti* dansar ffig på lina en Grave sustenuto och en Giga pastorale; derefter dansar Hr *Winter* på linan med 2 barn hängande vid fötterna. I andra akten gör Hr *Filippo Pettoletti*, som spelar Pagazi (!) rolen ffig ett saltomortal under det han spelar violin, och Hr *Joh. Pettoletti* ffig ett utmärkt salto mortale baklänges öfver twenne stora kandelabrar. Till slut den komiska pantomimen *Cassander malade imaginaire* eller *Arlequin statue mechanique*.
- » Fred. $16/1$ Fru *Pettoletti* dansar La folia d'Espagne med 12 variationer, hvarje variation med dertill hörande steg. Fru *F. Winter* voltigerar på slapp lina. Till slut pantomimen La chasse au cerf ou Arlequin maitre d'Ecole.
- » Månd. $19/1$ Eqvilibrier samt till slut *Arlequin patissier* eller *Pierrot bombardier*, pantomim.
- » Fred. $23/1$ Divertissement. *Pettoletti* gör ett saltomortal öfver en 12 fots hög steg. Till slut en komisk pantomim i 1 a. *Arlequin cuisinier* eller *Pierrot divalgant la malice des femmes*.
- » Månd. $26/1$ Eqvilibrier; mademoiselle *Price* d. y. visar sig ffig på stältrådslina. Till slut f. 2 ggn *Le recruteur*.
- » Onsd. $28/1$ Till firande af H. M. Konungens namnsdag visas bland annat ett stort fyrverkeri med Konungens namnchiffer i transparent, som förvandlas 6 gånger med briljanteldar. Fru *Pettoletti* dansar en Adagio Maestoso och en kossakisk rondo, och sedan ffig en ny dans med blottade värjor bundna under fötterna. Till slut f. 2 ggn *La chasse au cerf*.
- » Månd. $2/2$ Eqvilibrier; bland annat sjunger fru *Pettoletti* d. y. på franska en aria ur Kalifen i Bagdad, med ackompagnement af fullstämmig orchester. Till slut pantomimen *Arlequin storkarl på en slund* eller *Den förtrollade målaren*.
- » Fred. $6/2$ Eqvilibrier samt pantomimen *Arlequin* förman för tröskarne, beskyddad af den segrande kärleken.
- » Månd. $9/2$ Eqvilibrier samt pantomimen *Arlequin et Colombine esclaves vendues par les Tartares*, eller *Les dragons volantes*.

Johan Anton Lindqvist ^{17/4}—^{7/12} 1818.

Nästan ett helt år förgick innan teatern åter öppnades. Den gamle teaterdirektören hade emellertid upplefvat alltför många ödets vexlingar, för att låta krossa sig af en sådan händelse som att ett teaterföretag gick öfver ända; han förlorade icke heller nu modet.

Hvar Lindqvist vistats efter truppens upplösning i Juni 1817 känna vi för närvarande icke, men då han, såsom ledare af eget sällskap, återkom till Göteborg på våren 1818, åtföljdes af icke så få bland de gamla sujetterna, är det tydligt att han måste under mellantiden spelat någonstädes i landsorten.

Sällskapet utgjordes numera af
direktör *Johan Anton Lindqvist*.

aktriser: fru *Maria Elisabet Edvall*.

» *Brita Catarina Cederberg*.

» *Henrietta Charlotta Wendlou*.

» *Charlotte Sofie Lönnbom f. Mosette*.

mamsell *Wendla Åberg*.

» *Charlotta Bjur*.

» *Augusta Lind*.

» *Henriette Wendlou*.

aktörer: *Carl Gustaf Lönnbom*.

Fredrik Julius Widerberg.

Carl Henrik Olsson Smedberg.

P. O. Falk.

Carl M. Wendlou samt

Bahrman.

De nytillkomne medlemmarne voro herr och fru *Lönnbom* samt mamsell *Bjur*; i sjelfva verket var det likväl

blott den sistnämnda som var obekant för den härvarande publiken.

Carl Gustaf Lönnbom hade nemligen uppträdt här hos Lewenhagen under sejouren 1804, och sedermera några år derefter hos Lindqvist, medan hans hustru 1803 haft anställning hos Brooman, då under sitt flicknamn *Charlotte Sofie Mosette*; hon var, som vi redan förut nämnt, en af landsortsteaterns bästa aktriser.

Mamsell *Charlotte Bjur* var deremot alldeles ny, och gjorde måhända nu sitt inträde vid teatern; hon var nemligen född 1799, och vid denna tid sålunda endast 19 år. Det var hon som öfvertog åtminstone vissa af Henriette Widerbergs roller, t. ex. Laura i *Slottet Montenero*.¹

Äfven under denna termin uppträdde *Jonas Sundman* såsom gäst några gånger.

Spellista.²

- 1818 Fred. 17/4 *Westindiefararen* eller *Dygdens belöning*, dram. 3 a. af Mercier, öfvers. af Björn, samt *Den ondsinta hustrun*, kom. med sång 1 a. Hr *Johan Sundman* har i förra piecen benäget åtagit sig Wexelhausens role.
- » Sönd. 19/4 *Slottet Montenero*. Hr *Joh. Sundman* spelar slottsfogden Ferrandos role.
- » » 26/4 *Juden*, kom. 5 a. af Cumberland, öfvers. af Lindegren. Hr *Joh. Sundman* spelar Saunders role.
- » » 3/5 Prolog 1 a., *Sveriges saknad och hopp*, med musique, författad till underdånigaste äminnelse af Högst salig H. M. Konung Carl XIII:s dödliga frånfalle, och wår nu regerande Herres och Konung Carl XIV Johans Lyckosamma uppstigande på Thronen. Derefter *Helmfell* eller *Den återfur:ne sonen*, skåd. 5 a. af Gustaf III. på allmän begäran, f. 2 ggn *Sveriges saknad och hopp*; derefter *Eldprofvet* samt *Hemligheten*, operett 1 a.
- » Tisd. 5/5 ffg *Cora* eller *Solens prestinna*, dram 5 a. af Kotzebue. Hr *Sundman* spelar som gäst Öfversteprestens role.
- » » 12/5 *Kanonikus i Majland*, kom. 1 a. samt ffg *Riddarekan-*
didaten eller *Ordensband* köpas ej så lätt, men ingen är säker för repet, fars 3 a., svenskt original.³

¹ Mamsell Bjur blef längre fram gift med teaterdirektör Wallin. Hon annonserade i *Götheborgs Tidningar* 1818 N:o 17 om danskskola i huset N:o 4,5 vid Drottninggatan nära Vallen, 1 trappa upp.

² Efter affischer samt annonser i *Götheb. Allehanda, Tidningar, Nyheter* och *Posten* samt *Aftonbladet*.

³ I *Aftonbladet* 16/5 hade i stället för den första pjesen annonserats *Den lille matrosen*, som dock måste inställas »i anseende till sjukdom».

- 1818 Fred. ^{29/5} f. 2 ggn *Riddarekandidaten* samt *Den lilla matrosen*, kom. med sång 2 a.
- » Tisd. ^{9/6} *Hamlet, prins af Danmark.*
- » Onsd. ^{17/6} *En egendom till salu*, kom. med sång 1 a. Derefter för första och sista gången *Mopsen* eller *Processen i Tortosa*, melo tragisk fars 2 a. Tradu-original-imitation från danskan. Mopsen kontramanderades i Aftonbladet ^{15/6} »på Högwederbörlig befallning, och kan för den dagen således ej spektakel gifwas».
- » Fred. ^{19/6} f. 2 ggn *Hamlet.*
- » Sönd. ^{9/8} *Jeppé på Berget*, lust. 5 a. samt f. 2 ggn *Hemligheten.*
- » Tisd. ^{11/8} f. 3 ggn *Riddarkandidaten* samt f. 2 ggn *Eldprofvet.*
- » Torsd. ^{13/8} *Pastoratet* eller *Den raka vägen är den bästa*, kom. 1 a. öfvers. från tyskan, samt *En egendom till salu* och f. 3 ggn *Hemligheten.*
- » Månd. ^{17/8} f. 3 ggn *Hamlet.*

Carl XIII:s aflidande samt Carl XIV Johans samtida uppstigande på tronén firades med prologen *Sveriges saknad och hopp*, författad för tillfället, antagligen af Smedberg, teaterns litteratör.

Det heter såväl i annonsen som i affischen, att »tryckta exemplar finnas till salu vid ingångarne», men det oaktadt är prologen egendomligt nog icke upptagen i Klemmings *Sveriges Dramatiska litteratur*. Det enda man känner om innehållet är uppgiften i affischen, att der förekommo: Odödligheten, Svea, Nora, en svensk kämpe, en norsk kämpe, genier samt kör af svenska och norska krigare.

Äfven under denna speltermin fylles repertoaren af gamla saker, bland hvilka märkas »*Slottet Montenero*», »*Jeppé på berget*» och *Hamlet*», hvilken icke gifvits här sedan den ^{4/3} 1791.¹ Magerheten var i öfrigt större än någonsin, hvartill kom att man hade endast två nya arbeten att bjuda på.

¹ Rollerna i »*Hamlet*» voro fördelade sålunda:

Konungen	<i>Lindqvist.</i>
Drottningen	fru <i>Edvall.</i>
Hamlet	<i>Widerberg.</i>
Ofelia	fru <i>Cederberg.</i>
Laertes	<i>Smedberg.</i>

I »*Jeppé på berget*» innehade *Lönnbom* titelrollen, medan fru *Edvall* spelade *Nilla* och *Wendlou* Jacob skomakare.

Det ena af dessa var *Riddarekandidaten eller Ordensband köpas ej så lätt, men ingen är säker för repel*, fars i tre akter. Det tryckta exemplaret är försedt med måtto ur Leopolds samlade skrifter:

»Du som med harm mig förevitar
Ett lekverk af en glad minut,
Betänk jag blott figurer kritar,
Som tidens hand skall stryka ut.»

Ingen författare finnes angifven till pjesen, men den är tryckt i Stockholm 1816 hos »Fr. Cederborgh & Comp.», och i sjelfva verket var innehafvaren af denna firma farsens auktor. Fredrik Cederborgh, den orginelle och qvicke författaren till Ottar Tralling, Uno von Trassenberg m. m., hade nyss angifna år uppsatt eget tryckeri i hufvudstaden, och, efter att hafva i Sverige infört den komiska romanen, ville han nu försöka sig äfven på dramatiskt författarskap.

»Riddarekandidaten» är en bagatell, men, som man kunde vänta, en rätt lustig sådan. Innehållet är i kort-het följande: Den förmögne bränneriinspektoren *Röblom* har på resa till W-köping af en skjutsgosse mottagit uppdraget att i staden aflemna en postväska, men råkar slumra in och tappar derunder väskan. Detta är en fatal händelse, som dock ej kan hjälpas; han kan komma illa ut för sitt slarf, men tröstar sig med att gossen icke kände honom, och att ingen i öfrigt har nys om saken. Framkommen till gästgifvaregården i W-köping, som styres af mamsell *Gnath*, med hvars systerdotter, *Fredrika*, han ärnar trolofva sig, råkar han i händerna på en i yttersta penningknipa varande halfelegant äfventyrare, sekreteraren *Påfvercretz*, som uppträder i »Adress-kontors-revisionens» uniform, i hvars knapphål han i brist på ordensband stuckit en bit af sina mångfärgade hängslen. Denne man, som äfven tagit in på gästgifvaregården och med tömmande af sina sista slantar med knapp nöd klarerat sig från skjutsen, får snart reda på ställningen inom hus och att *Fredrika* icke vill gå in på den rika patronens giftermålsplan, utan i stället älskar bokhandlare *Ottar Tralling*. Påfvercretz intalar nu den missmodige friaren, att denne bör, för att imponera på flickan, skaffa sig en lämplig titel samt en orden, hvilket allt den nye vännen lofvar oegennyttigt ombesörja, dock måste *Röblom* naturligtvis vara beredd att med en större sedel smörja vederbörande i hufvudstaden.

Nå, så viktiga fördelar kunna icke nås utan uppoffring och Röblom lemnar en sedel, hvilken han nyss förut erhållit i vaxel af en *skålnalle*. Nu trasslar historien in sig riktigt, ty knallen är den som hittat den tappade postväskan:

»Hvad annat skull' ja göra då än tömma utur, och titta hvad der fanns för vara. Då va la inte mycke värt att spara, i fall då va nånting som lönte gömma» — resonerade han. — »Tjuf ä ja inte Gu-bevars från slikt! ty alla bref å papper lät ja vara, så när som på ett som va rekommendera'. Ja kunde la inte lemna slikt i dike att ruttna opp, när pengar ä' så rara, ja skulle la ta då då, men inte mer.»

På det sättet har knallen lagt sig till med innehållet i ett bref, som ifrigt väntades af Tralling. Just som Röblom gått, inkommer den förre, får se i Påfvercretz' händer en sedel, och finner genast, att denne bär ett af de nummer, som skulle blifvit honom tillsända, samt erfar, att Röblom innehafvade sedeln.

Båda sammansvåra sig nu för att halft ihjelskrämma den olycklige bränvinsbrännaren, och denne nödgas, för att ungå häktning såsom postrånare, icke blott afstå från den tilltänkta fästmon, utan äfven förse den listige Påfvercretz med en ansenligare reskassa.

Det hela är som sagdt en obetydlighet, men det ligger något friskt, naturligt och ledigt öfver dialog och handling, ett välgörande afbrott mot de konstlade och uppstyltade tyska produkterna, och man tilltalas af det goda, uppslupna lynne som uppbär den lilla pjesen, så mycket hellre som skildringen har lif och åskådlighet och derjemte är gjord efter naturen samt har ett afgjordt svenskt tycke.¹

¹ Rollerna voro fördelade sålunda:

Bränneriinspektör Röblom	Lönnbom.
Sekreterare Påfvercretz	Smedberg.
Bokhandlare Tralling	Widerberg.
Mamsell Gnath	fru Edvall.
» Fredrika	m:ll Åberg.
Lektorskan Vigilia	fru Lönnbom.
Borgmästarinnan Intesenia	» Wendlou.
Anna Stina, värdshusflicka	» Cederberg.
Stadsfiskalen	Lindqvist.

Det andra nya arbetet på scenen var enaktskomedien *Pastoratet*, åskådliggörande riktigheten af satsen: *Den raka vägen är den bästa*, genom att framställa tvenne medtäflare om ett patronelt pastorat, hvaraf den ene går alla möjliga smygvägar för att nå den mäktige major von Sodensterns gunst, och som är beredd att enligt forna tiders sed gifta sig med hvem det vara må, blott för att erhålla tjensten, medan den andre segrar genom rättfram öppenhet. Pjesen har icke ens förtjensten att för ett ögonblick framkalla löje.

Den egentliga terminen räckte icke längre än från den 17 April till och med den 19 Juni, således ej mer än två månader, hvilket väl torde vara bästa intyget om att företaget gick illa. Derefter blef ett uppehåll ända till den 9 aug., då man åter började spela och gaf några representationer under Larsmässan. Ett ytterligare tecken till lif var när man en månad senare lät i tidningarne inflyta följande notis:

»Till underdånigt firande af H. M. Konung Carl XIV Johans kröning i Norge¹ är under öfning att med första uppföras på härvarande teater *Också hyd-dans barn dela den allmänna glädjen*, prolog i 1 akt med divertissement af sång och dans.»

Huruvida representationen verkligen kom till stånd, känner man icke.

Slutligen gåfvos ytterligare tvenne spektakler under hösten, hvarom det i annonserna heter:

1818 Tisd. 24/11 Med benäget biträde af några amatörer och af dem af Theaterns Sujetter, som ännu vistas här i staden; *General Eldhjelm och dess familj*, kom. 3 a. af Lindgren, samt *En egendom vid landsvägen*, lustspel 1 a. Börjas kl. 1/27.

» Månd. 7/12 Det andra af de abonnerade Spectaklerna: *Westindiefararen* eller *Dygdens belöning*, dram i 3 a. öfvers. af D. G. Björn, samt ffig härstädes *Don Micco och Lesbina*² eller *Tidens Sed*, operett 1 a. musik af C. Stenborg. Sista abonnementspektaklet.

Skälknallen Wendlou.
Skjutspojken Henriette Wendlou.
En postgosse m:ll A. Lind.

¹ Egde rum den 7/9.

² Gafs visst icke för första gången; den spelades här senast 1804.

Ehuru det heter, att »några amatörer» biträdde, kan man icke, åtminstone af affischerna, finna mer än en, nemligen Sundman. De spelande utgjordes för öfrigt af samma personer som uppträdde några månader förut i »Riddarekandidaten», med undantag af Smedberg, Widerberg och Wendla Åberg, som nu icke nämnas.

Johan Anton Lindqvist ²⁸/₁—¹⁰/₆ 1819.

Med en alldeles egendomlig seghet reser sig den nu sextioårige Lindqvist efter de allt fätare och allt oundvikligare nederlagen. År efter år bibehåller han sig såsom ledare af teatern i Göteborg, ehuru hvarje speltermin regelbundet slutar olyckligt. Han har emot sig både allmänheten och kritiken, men detta synes icke bekymra honom, och han gör ingenting för att genom uppförande af nya, goda saker afväpna missnöjet; tvärtom kulminerar han i detta afseende just nu ifrågavarande speltermin, under hvilken nemligen icke ett enda nytt arbete gifves.

Det var icke heller nu som vid tiden för teaterns invigning, då Lindqvist såg omkring sig ett sällskap af sedan länge samspelade medlemmar, och i hvilket det fanns många goda och några rent af utmärkta krafter. Halten i hans trupp hade sjunkit det ena året efter det andra och var vid denna tid, som det synes, föga öfver medelmåttan. Teaterdirektörens upprepade misslyckade försök att hålla tillsammans ett sällskap afskräckte förmodligen de goda förmågorna — de medelmåttiga hade ingenting att förlora. En insändare i Aftonbladet för den ¹⁰/₄ 1819 skrifver härom:

»Man måste i sanning rådbråkas af förlägenhet, huru en öfverblifven styfver skall användas, eller pinas af tidens långsamhet, för att till den grad kunna qväfva hvarje skönhets- och oskuldssinnets fordring, att man kan med nöje åskåda de teaterrepresentationer som nu gifvas.

Den forna teatertruppen, då den var så rangerad, att den aldrig här varit det bättre, lemnar jag i sitt värde, hvilket dock ej var just det utmärktaste; så mycket kan man ändå säga att det då och då fanns någon sujett som utförde sin roll klanderfritt, ja ofta väl, men nu får man knappast någon aning derom

att pjäser uppföras för andra än en obildad medvetlös människoklass.

Det måste synas äfventyrligt och dumdrigt, att på scenen visa sig för en allmänhet, som näst hufvudstadens bör vara nationens mest ansedda, utan att äga nästan någon af de vanligaste egenskaperna hos en medelmåttig aktör. Det är på en gång ömkligt och löjligt, att se huru personer, som illa kunna spela de enklaste och obetydligaste subrettröler, agera bildadt folk och söka påtruga sina affekterade skröpligheter. Nästan ogörligt vore att utmärka alla de ställen, der de fela mot konstens första reglor. — Jag talar ej om sången, dansen, mimiken och deklamationen, hvarom de tyckas sakna allt begrepp, ej heller om valet af mästerliga Prologer, och sådana herrliga stycken som Lindgrens och andra jemlikars i förhållande till andra.

Slutligen skulle man kunna anse hela vårt teaterväsende, med undantag af sjelfva huset, för en oförsynt parodi af verkliga skådespel. Huru mycket detta i sin verkliga oblyghet är sannt, derom kan hvar och en tillräckligt öfvertygas, då han eftersinnar, att de spelande, oaktadt alla sina hemödanden, äro ur stånd att endast så mycket imponera på åskådaren, att någon liknelse till hänryckning visas vid ljudet af sådana namn som *Carl Johan* och *Oscar*. Denna omständighet allena är tillräcklig att gifva en fullkomlig karakteristik af truppens skicklighet.

Jag begär icke, att dessa qvarvarande vid Teatern, som i anseende till sitt ringa antal måste påtaga sig alla möjliga roller, skola lösa uppgifter af egenskaper, som tillhöra verkliga skådespelare, hvilka böra vara människor af verd och talanger, men väl att man ej må fåla det allra sämsta. Det som beröfvat dessa anmärkningar en tidigare dager kan blott vara den omständigheten, att man ansett hela teatern under all kritik. Om en väl stäld teaterkritik funnits den tiden, då truppen var i ordning, kunde möjligen en och annan talang blifvit uppmuntrad, under det den oförtjent inskränkthet blifvit försatt på sitt tillbörliga ställe.

Nog nu för denna gång. Jag hoppas att ej få så mycken ledighet, att jag en annan gång kan anatomisera hvarje aktörs och aktrices förtjenster, eller rättare större och mindre brist på dem.

Osservatore piccol' ed inosservatore».

Det kan icke betviflas, att kritikern i hufvudsak hade rätt, ehuru hans omdömen äro nog så hänsynslösa. Sedan förra vintern hade truppen nämligen ytterligare förlorat några af sina mest framstående medlemmar, i främsta rummet *Fredrik Julius Widerberg*, som öfvergått till *Bonuviers* sällskap i Finland. Vidare *Smedberg*, hvilken erhållit anställning vid Kongl. teatern, samt *mamsell Bjur* och *P. O. Falk*. I affischerna förekomma ej heller vare sig fru *Wendlou* eller *Henriette Wendlou*.

Sällskapet utgjordes nu af
 direktör: *Johan Anton Lindqvist.*
 aktricer: fru *Charlotta Sofia Lönnbom.*
 » *Ahlsten.*
 » *Bríta Catarina Cederberg.*
 » *Maria Elisabet Edvall.*
 mamsell *Augusta Lind.*
 » *Wendla Åberg.*
Matilda Ekman och
Jenny Unger.
 aktörer: *Carl Gustaf Lönnbom.*
Carl Erik Ahlsten.
Carl G. Berger.
Carl M. Wendlou.
Bahrman och
G. L. Stenberg.

Truppen utgjordes sålunda af 15 personer, af hvilka ej mindre än 6 voro nya och helt och hållet okända för den härvarande publiken, men icke nog härmed: det förefaller som om flera af dem nu för första gången beträdde scenen.

Carl Erik Ahlsten var född den $\frac{20}{4}$ 1794 och således nu endast 25 år, men redan gift, ehuru vi icke känna hustruns namn.¹ Om *Carl G. Bergers* och *G. L. Stenbergs* föregående är likaledes ingenting bekant; de tvenne återstående voro barn: *Jenny Martina Fredrika Unger* var dotter af en Unger och aktrisen mamsell Dytz samt uppträdde under benämningen »lilla Jenny Unger» såsom Carl i »Den försonade fadern»; *Matilda Olivia Ekman* uppgifves i annonsen om spektaklet den 26 Mars vara 12 år, då hon för första gången visade sig på scenen och dansade en Gavotte de Vestris. Båda de unga flickorna gjorde sig sedermera namn inom teatervärlden, den förstnämnda såsom fru Edlund och derefter fru A. P. Berggren, den senare såsom gift efter hvartannat med musikern Weiss och aktören Statlander.

¹ De båda makarne inträdde likväl i sällskapet först till sista spektaklet, då man gaf »Barberaren i Sevilla», hvari Ahlsten debuterade som Almaviva och hans fru som Rosina; »acteuren Ahlstén» finnes den $\frac{25}{5}$ 1819 anmäld såsom resande från Jönköping.

Då Berger äfven vid samma tillfälle debuterade i don Bazils roll och ej förr än då nämnes i affischerna, är det antagligt att äfven han nu först kom in vid truppen.

Fråga är, om icke äfven *Jonas Sundman* varit rent af fast anställd; åtminstone uppträder han hvarje spektakel-afton, och det utan att annonserna, emot vanligheten i så fall, innehålla något om gästspel.

Biljettpriserna voro denna termin betydligt nedsatta mot under teaterns första spelår, och betalades nu i riksgälds mot först i banco. De utgjorde:

Öfre amfiteater	1 rdr 24 skill.	Rgs.
Nedre d:o, första raden och andra radens fond	1 rdr	
Andra radens sidor och tredje radens fond	36 skill.	
Parterre	24 »	
Second	16 »	och
Troisième	12 »	

Spektaklerna började i allmänhet liksom förut kl. $\frac{1}{2}7$ och varade merendels till kl. $\frac{1}{2}10$.

Spellista.¹

- 1819 Torsd. $\frac{28}{1}$ På H. M. Konungens namnsdag: *Den försonade fadren*, dram 3 a. af Lindegren. Derefter afbrännes ett fyrverkeri, som i brillanta eldar representerar H. M:ts Höga Namnhiffer. De som önska loger behagade tillsäga i huset N:o 1. näst intill Spektakelhuset.
- » Fred. $\frac{26}{2}$ *Grefven af Castelli*, dram 3 a. med kupletter, samt *Qvinnorna och förtroendet*, op. com. 1 a. Franska musiquen bibehållen.
- » Månd. $\frac{15}{3}$ ffig. *Den sällsynte friaren* eller *Kärlek och kapris*, kom. 3 a. öfvers. från tyskan.²
- » Fred. $\frac{19}{3}$ Till firande af H. K. H. Kronprinsens namnsdag: Prolog, blandad med sång och dans, och hvaruti H. K. H. höga namn presenteras i transparent. Derefter ffig. härstädes *Den sällsynte friaren* eller *Kärlek och kapris*, kom. 3 a. samt f. 2 ggu *En egendom vid landsvägen*.
- » » $\frac{26}{3}$ Recett för Hr Acteuren Lönnbom: *Michel Wingler* eller *Bättre vara brödlös än rädlös*, kom. 3 a. af Kexel, samt *De tankspridde*, kom. 1 a. Imellan piecerne dansas en Gavotte de Vestris, hvaruti *Malhilda Ekman* ett barn om 12 års ålder, kommer att ffig wisa sig på Theatern.
- » » $\frac{16}{4}$ ffig på Nya Theatern *Slotterölet* eller *Kronfogdarne*, lyr. kom. 3 a. samt *Misstaget* eller *Gamla fröken*, kom. 1 a.

¹ Efter affischer samt annonser i *Götheborgs Allehanda* och *Posten*.

² Det vill synas som detta program ändrats, jemf. $\frac{19}{3}$.

- 1819 Fred. ^{30/4} Recett för stadens fattige: *Förlikningen* eller *Broder-twisten*, skåd. 5 a. af Kotzebue. Biljetter hos J. A. *Lindqvist* boende i bagare Jac. Molins hus N:o 39, hörnet af Vall- och Magasinsgatorna.
- » Torsd. ^{10/6} *Barberaren i Sevilla* eller *Den fruktlösa waksamheten*, kom. 4 a. af Beaumarchais, öfvers. af Björn. Ut i denna piece debuterar Hr *Ahlstén* i Grefve *Almavivas*, fru *Ahlstén* uti Fröken *Rosinas* och Hr *Carl Berger* uti Don *Baziles* roller. Spectaklet börjas kl. 7 e. m. och är det enda som gifwes under innewarande sommar.

Af ofvanstående skulle sålunda framgå, att man under nära sex månader gifvit endast 8 spektakler, nemligen ett i hvardera af månaderna Jan., Februari och Juni, två i April och 3 i Mars. Äfven med det mycket sannolika antagandet, att ett större eller mindre antal icke annonserats eller på annat sätt blifvit omnämndt, är i alla fall antalet representationer utomordentligt ringa, och visar bäst att teatern för närvarande saknade allmänhetens sympatier.

Så var det också. Af allt framgår att teatern, ända från dess öppnande, måste umbära publikens ynnest. Under det första spelåret kunde man likväl icke med fog klaga öfver truppen, hvilket deremot blef fallet under de senare åren, men teaterns ledning var i sin helhet otillfredsställande, och hur mycket man än klagat, och det med skäl, öfver den gamla teatern vid Sillgatan, vände likväl allmänhetens tankar med saknad tillbaka till den lilla scenen; de angenäma minnena derifrån under generation efter generation hade skjutit åt sidan farhågorna för eldfarlighet samt knotet öfver trängsel och andra obehag.

Att teatern var ringa besökt, berodde väl också i icke obetydlig mån derpå, att stadens innevånare måste inskränka sig vida mer än förut. Tiderna voro i ekonomiskt afseende mycket allvarsamma, särskildt till följe af diskonternas fall, och ramlande handelshus hade hört till ordningen för dagen. Man får en synnerligen intressant inblick i förhållande om man läser den satir, »Hans Kikindiwelts sin Reflexionsschpiegel», som utkom just nu, och som förut citerats vid Sillgateteatern. Han yttrar bland annat:

»Denne pridlige schure biggnat är det so genannte *Ustindisk hus*, wo der salik Götheborgs Diskont ligger pegrafen, wie auch en betidlig del fon der Schtadtskasse.

Na, hier är den Schtadt sin schture torg, met dens pridlige Hegwakt, Schtadthus, Finkelkäller und klädschtund — allt nötige inriktninger — Undt den nie schmånätte biggnaten der vid kajen är en Wattenkunst oder so genannt fontän, ober ohne Wasser.

Hier ist Beursen, fordom fer liten, unnt jezunder fer schtur. Hat nichts zu thun! Keine geschäften, ingen Handel undt Sje-fart! O mein Jott! Ingen Handel undt Sjefart, rupe de. undt har dock micket penger; micket nejen, schture krämmerkalaser undt elluminirte wäniner, wol lange som der schturtorg, undt efenpå i kepet en Handels- undt Sjefartstidning! — —

Aber wi lemne den ting tills fitere, undt kike till en ander kant. Hwat ser man der? Den präktige *Gethekäller*, met sin dräplig rum fer Resende, som schall komme hit fremdeles, undt det schene pangdang, den hele Schtadt sin kostbare Teaterbiggnet, hwilke alle begge hafe den schture unliche att ware tillkommen någre år fer sent. Hwat angår undt anbelanger den Schädeschpilhus, so är den en talende pewis på den sanning, att det immer will plife untacksam und niemals lener meden att bigge *kostbare* templer fer de hetniske guter undt gutinner, ti, min Herrschap, Jak har läten mig berättte, at wenn die priciöse Signora Thalia war inqvarteret i den gammel träbot på den Sillegatan, schall hon immer hafe waren fernejder, aber i den nie pallast, som henne undt den ganske Stadt till äre uppbigdes, kunde hon ej länge trifes. Wenn hun nix gut kunde tāle den fatale lukt, som immer er de nie hus feljaktig undt schadlik fer sin helse, oder om hun nix kunde ferdrage luften på stället, oder om stället nix kunde ferdrage henne — kommer nix till mig att afgere. Jak schall sāge, min nåtige Herrschap, att Jak immer haft micken respekt undt werdnat fer damer, undt är det af den samme ursak som jak ej kan hise den fermoden, att den Jordegumme, met sin schilt efer porten, just beheft inflitte i den hus fer Signora Thalie oder hennes terners schull. Imellertid kan man met gut manir uma den ganske anstalt uppschtämme den pekante jamle Fise:

Ach! min hus är tum undt ede
Jak har mist min bäste fenn —

Na! hvat man nix kan hjelpe for man tāle; det är dock man besinnerlik hwat den repektive Publikum är unstatik; ferst schrek man derefer, att man ingen gut undt säker schpektakelhus hade, undt så fick man sig et schturt wackert undt micke kostbar — undt när det är wol fertig, will ingen komme dit — — — na, na! *Ferriatio delectat*, undt hwar tid har man sin schmak så wäl som sin dårschapp, eferallt in der Welt. Jak ser nog warrum den werdede Allmänhet har tretnet att beschåde sine gamle favoritsticker, nemlik Den okände Son. De Krunefogter undt den Mickel Wingler, som immer gort de Schpektatorer så ofantlig micket neje, att de i extasen wal klappet sin hānder sender undt sammen.

Ja, allmänheten hade uppenbarligen tröttnat vid att se och höra idel gamla, för länge sedan utspelade saker,

helst när dessa icke en enda gång uppblandades med något nytt.¹ Äfven med orkestern var det kient bestämt; man finner detta af en i tidningarne införd »Wälment hemställen» rörande musiken under mellanakterna, der det heter:²

»I Grekland, der man allra först bygde teatrar och skref teaterstycken, voro de s. k. *mellanakterna* alldeles icke kände. Ridån föll icke förr än vid styckets slut. Det var romarne, som först införde dem, för att dermed beteckna för åskådarna den intervall, som skulle åtgå, samt i anledning af behovet af ökade dekorationer.

I Frankrike började man först fylla mellanakterna med musik, och af denna anledning tillkom orkestern.

Det hemställes nu, när det är svårt få en draglig orkester, som ej musiken kunde efter behag och godtycke begagnas».

Detta skede i teaterns vid Södra Hamngatan historia, hvilket började under mycket ljusa förhållanden och med högt spända förhoppningar, företer med afseende på sin senare del ett afgjort förfall, ända derhän, att man började ifrågasätta, huruvida icke teatern verkade skadligt; denna fråga uppställdes nemligen inom *Göteborgs Debatrerande Sällskap* såsom öfverläggningsämne.

Detta på sin tid mycket aktade och ifrigt verksamma sällskap hade stiftats 1817 af den då, 17-årige handelsbokhållaren *Johan Erik Rydqvist*, den sedermera blifvande

¹ Bland de nu gifna pjäserna märkes »Kronofogdarne», der hufvudrollerna innehades af följande:

Kronofogde Polycarpus	<i>Lindqvist.</i>
» Bryngel	<i>Wendlou.</i>
fader Ambrosius	<i>Sundman.</i>
hans dotter Lovisa	m:ll <i>Åberg.</i>
Wilhelm, hennes fästman	fru <i>Edvall.</i>
mor Sigrid	» <i>Lönnbom.</i>
länsman Malcus	<i>Lönnbom.</i>
»Barberaren i Sevilla»:	
Grefve Almaviva	<i>Ahlsten</i> (debutant).
Dr Bartholo	<i>Lindqvist.</i>
Rosina	fru <i>Ahlsten</i> (debutant).
Figaro	<i>Wendlou.</i>
Bazil	<i>Carl Berger</i> (debutant).

² *Aftonbladet* 25, 10 1818.

chefen för Kongl. Biblioteket, berömd språkforskare och kritiker. Sällskapet, som bildats efter de engelska »Debating Clubs», hade sin för hvarje sammanträde, eller som det kallades »Session», valde »President», hvars förvaltning af embetet bedömdes vid nästa session af 4 »Censorer»; vidare utgjordes funktionärerna af »Sekreterare» och »vice Sekreterare», en »Ordningsman» eller ceremonimästare, 4 för tillfället utsedde »debattörer», hvilka hade att, två och två, behandla de båda ämnen, som uppställdes för hvarje session, och slutligen af en för hvarje kvartal vald komité af tre medlemmar för granskning af inlemnade debattämnen, hvilka senare, när de godkändes, nummerades och framtogos till behandling i mån af behof.

Det som i sällskapets verksamhet berör teatern, förekommer i efterstående protokoll:¹

¹ Det som veterligen bevarats af sällskapets handlingar utgöres af en i Göteborgs Stadsbibliotek förvarad oinbunden volym protokoller, börjande med 86:te sessionen den 12/3 1819 och slutande med ett fragment af protokollet för den 29/1 1820.

Om sällskapets sätt att arbeta och öfriga verksamhet torde förtjena anföras några drag. Stiftelsedagen den 12 mars 1817 firades under de följande åren såsom sällskapets högtidsdag, och man finner sålunda den 12/3 1819, att presidenten, för tillfället von Sydow, öppnade sessionen »på vanligt sätt genom klubbslag», hvarefter han höll ett tal, innefattande en öfersigt af sällskapets bildande och framsteg. Sedan den vanliga debatten afslutats, åtskildes ledamöterna, »lifvade», heter det i protokollet, »af det högtidliga intryck alla dagens händelser åstadkommit, och varmt brinnande af begäret att under fortsatta bemödanden bidra till fortgången af en stiftning, hvars sköna mål, förståndets förädling och odling, bör njuta skydd och rättvisa i vårt älskade och fria fosterland».

Sammankomsterna synas upphört i medlet af maj, för att återtagas första fredagen i September, men den 17/9 1819 beslöt man begränsa dem till två månader före och två månader efter Jul; de höllos i regeln en gång i veckan.

De, som önskade inträda såsom medlemmar, hade att derom ingifva skriftlig anhållan hvilken anslogs på svarta taflan. Vid derefter följande sammanträde skedde ballotering, och, om denna utföll gynsam, hade recipienten att inställa sig vid den tredje sessionen, då han infördes af ordningsmannen, helsades med ett tal af presidenten, underskref stadgarne och intog plats.

Mån skulle kunna föreställa sig, att ett dylikt sällskap, bildadt af ungdomar, bland hvilka stiftaren sjelf endast räknade 17 år, icke borde väckt synnerlig uppmärksamhet, men så var det likväl, och redan ett par år efter dess uppkomst, finner man såsom sällskapets »beskyddare» inga mindre än biskopen *Carl Fredrik af Wingård* och landshöfdingen, greve *Axel Pontus von Rosen*, och dessa icke blott figurerande i matrikeln, utan äfven deltagande i sammankomsterna.

»*Del Debatterande Sällskapets* 91:sta sammankomst den $\frac{7}{5}$ 1819. Närvarande: Presidenten Herr *Fröding*, Ordningssmannen Herr *Tengberg* och 9 Ledamöter.

Då protokollerna endast till ringa del bevarats, eller blott för ett år af de 5 sällskapet existerade — det lärer nemligen upphört 1821 — är det naturligt, att man icke känner namnen på alla medlemmarne. De man känner voro, förutom de båda beskyddarne, följande:

Bagge, Elieser Severin, bokförelse, f. $\frac{10}{4}$ 1795, son af Stadskateketen Benj. Bagge och Gust. Regina Wallin. Död ogift 1854.

Björkman, L. H.

Bley, Ernst W.

Brodie, William.

Broms, tvifvelsutän son af kommerserådet Erik Adolf Broms, men ovisst om *Johan Georg*, sedermera handlande i Helsingfors, eller *Sven Adolf*, handelsbokhållare i London.

Busch, Jean Wilhelm, f. $\frac{21}{7}$ 1791, i Skara skola, derefter i England men bosatte sig slutligen på Mays plantage i Göteborg, der han erhöi burskap som handlande $\frac{11}{9}$ 1815. Egde bomullsvadfabrik i Haga. invaldes i Debatt-Sällskapet $\frac{17}{9}$ 1819, död $\frac{11}{5}$ 1874. G. 1816 m. Mary Lancefield.

Clässon, Isac, handlande, son af handl. Lars Clässon och Helene Elis. Grahl. Invald $\frac{1}{10}$ 1819.

Ejserman, Jacob Samuel, kanslist i poliskammaren, 1811 notarie derstädes.

Fröding, Anders, f. $\frac{20}{9}$ 1802 Burskap som grosshandlare $\frac{17}{12}$ 1824. G. $\frac{1}{1}$ m. Charl. Amalia Otterdahl död 1829 $\frac{2}{1}$ m. Joh. Aug. Bergendahl.

Fröding, Johan Petter, f. $\frac{23}{11}$ 1799, handlande, sedermera svensk-norsk vice konsul i Boston.

Geijer, Johan Eberhard, burskap som grosshandlare $\frac{24}{12}$ 1824.

Sundberg. Ovisst om handelsbokhållaren *Christian G.* gift $\frac{16}{8}$ 1834 eller grosshandlare *Sven G.* f. $\frac{3}{1}$ 1797 död $\frac{3}{9}$ 1845, g. m. Marg. Charl. Beckvall.

Grönbeck.

Hjerla, Johan Gustaf, f. i Göteborg $\frac{25}{10}$ 1791, son af Öfverstelöjtn. i flottan Carl Johan H. och Anna Maria Rosén. Underlöjtnant vid artilleriet 1808, kapten i generalstaben, major vid Vestgöta Dals reg. 1818, R. S. O. slutligen Öfverstelöjtnant. Dog i Stockholm $\frac{16}{12}$ 1859.

Holmertz, P., en af sällskapets stiftare, åtminstone vistades han redan $\frac{12}{10}$ 1817 i Upsala.

Koch, August Laurens, sedermera handlande i Hamburg, son af vinhandlaren Hans Christian Koch död 1832 och Laura Carol. Lindberg död 1834.

Koch, Carl Rudolf, bror till föregående, vinhandlare i Göteborg.

Lamberg.

Lichtenberg, L., Invald $\frac{24}{9}$ 1819.

Lindqvist, Lars Börje, handlande, son af landtbrukaren Fredrik L.

Lindström, Paulus Benjamin, mätareälderman, son af handl. Benjamin L. död 1829 och Elis. Maria Helling död 1834 samt bror till handl. Erik Gust. L.

Då såväl vice som ordinarie Secreteraren ej voro tillstädes, blef Herr *Gustaf Rydqvist* åter igen anmodad att sitta vid protokollet.

Sista sammanträdets protokoll blef nu uppläst och, då ingen hade några anmärkningar att göra, blef det justeradt af Herr J. E. Rydqvist.

Ljbeck, J.

Meurling, Olof.

Nyström, F., förmodligen *Lars Fredrik* f. 17/6 1786, grosshandlare, son af apotekaren i Norrköping *Nils Nyström* död 1799 och *Maria Elis. Bergholtz.*

Otterdahl.

Prytz, Lars Wilhelm, f. 1781 död 1870, burskap som handlande 1811, g. 1821 m. *Anna Elis. Zachrisson* f. 1798 död 1878.

Prytz, Magnus, f. 1802 död 1874. Bekant tidningsredaktör.

Rydqvist, Gustaf, f. 1803, son af regementskommisarien *Johan R.* död 1820 och *Brita Cat. Askengren.*

Rydqvist, Johan Erik, äldre bror till föregående, f. 20/10 1800. Sällskapets stiftare. I handel i Göteborg 1815, men fick sedermera följa sin böjelse, och vid sällskapets session den 14/1 1820 anmälde han sin afflyttning »till annan ort» eller med andra ord till Upsala akademi. Amanuens i Kongl. Biblioteket 1827, bibliotekarie 1858, afsked 1865, död 17/12 1877. Hans arbete »Svenska språkets lagar» var det första strängt vetenskapliga verket öfver modersmålets historia, »prägladt af gedigen lärdom och öfverträfflig noggranhet».

Sjöstedt, C. G., invald 2/4 1819.

Sonnenstein, I., Borgmästare, invald 1/10 1819. Hans enka *Fredrika Elis. Bundsen* död 1835.

von Sydow.

Söderborg. Förmodligen handelsbokhållaren *Johan Andreas S.* f. 1793, son af hattmakaremästare *Johan Andreas S.* död 1809 och *Johanna Sofia Rex* död 1836.

Tengberg, förmodligen *Niclas* f. 1799 död 1874, handlande och sedermera rådman. g. m. *Aug. Billqvist.*

Tranchell, Olof Petter, burskap som handlande 1825, son af kyrkoherden i Tranemo *Sven T.* död 1817 och *Anna Marg. Hasselrot* död 1822. Han var en mycket framstående och använd medlem af sällskapet.

Ullman, J. C. Född i Göteborg, var redan 1819 på kontor i Amsterdam; den 14/1 1820 anmäldes hans fränfalle.

Waas.

Wendt, Johan, handlande, sedermera stadsmäklare, son af segelsömmaremästaren *Johan W.* och *Anna Elis. Engqvist*, samt bror till med. doktor *Johan Petter W.* Invald 1/10 1819.

Winqvist. Förmodligen stämpelmästaren *Johan Gustaf W.* död ogift 15/8 1834, eller möjligen hans bror kammarskrifvaren i tullen *Jacob August*, båda söner till skomakaremästare *Magnus W.* död 1834.

Härefter begyntes på presidentens tillsägelse första debatten: *Befordras eller skadas sedligheten af Theatraliska nöjen?*

Debattörerna voro Herrar *Bley* och *Grönbeck*; den förstnämnde började och ordade sålunda:

Det kan vara af ett visst intresse att i sammanhang härmed lemna en förteckning öfver de ämnen, som enligt den bevarade protokollsboken debatterades:

- 1819 ^{12/3} Lefde våra förfäder i ett tillstånd af råhet eller bildning under tidevarvet mellan Asaläran och Kristendomens införande?
- » ^{26/3} med 14 ledamöter närvarande: Förtjenar medeltiden det obilda omdöme, för hvilket den vanligtvis är utsatt?
Hvem bör anses för den störste fältherren, Scipio eller Hannibal?
- » ^{2/4—9} närvarande: Kan man af Erik XIV:s handlingar sluta om de härledde sig från elaka böjelser eller elak handledning?
Hvem var för Sverige nyttigast, Carl X eller Carl XI?
- » ^{28/4—14} närvarande: Kan Carl XII:s tåg till Ukraine försvaras, eller bör det tadlas?
Var Patkulls dom rättvis?
- » ^{30/4—9} närvarande: Kan man af tidens tecken sluta om Napoleons fall varit för menskligheten lyckligt eller olyckligt?
Böra föräldrar inblanda sig i valet af yrke för sina barn?
- » ^{7/5—11} närvarande: Befordras eller skadas sedligheten af teatraliska nöjen?
Äro romaner skadliga?
- » ^{14/5—19} närvarande: Har Sverige eller Danmark större rättighet till Sundska tullen?
Är dans skadlig för sedligheten? (Besvarades med ja.)
- » ^{3/9—19} närvarande: Förtjenar Don Carlos det deltagande hvarmed han i allmänhet omfattas?
Hvilken lyser störst i häfderna, Petter I:ste eller Carl XII?
(Svar: Carl XII.)
- » ^{10/9} Var besökt af endast 6 ledamöter och inställdes.
- » ^{17/9—19} närvarande: Var Drottning Elisabet rättvis i sitt förhållande mot Maria?
Hvilken skall anses störst som hjelte och menniska, Gustaf I eller Gustaf II Adolf? (Svar: den senare.)
- » ^{24/9—18} närvarande: Bidrogo Romarnes vidsträckta eröfringar till medborgarnes välstånd?
Hvilken lefnadsålder är lyckligast, ungdomen eller ålderdomen?
- » ^{1/10—16} närvarande: Bör man gilla våra förfäders vikingafärdar?
Kan Sverige bestå utan utrikeshandel?
Var Drottning Christinas regering nyttig för Sverige.
- » ^{15/10—20} närvarande: Förtjenar en gammal ungarl det förakt, som vanligen blifver dess lott? (Frågan besvarades med ja, efter företagen allmän omröstning.)
Bör adelskap vara ärftligt?

»Jag är af den tanken att teatraliska nöjen äro högst skadliga och förderfliga för hela menskligheten, såvida de ej framställas af goda och moraliska Acteurer och afhöras af förståndige och dygdige åskådare; det blir likväl i synnerhet skadligast för den ringare klassen, som ej är så upplyst att kunna förstå allt och efterlefva de goda lärdomar, som gifvas på teatern.»

»Ofta finner man Acteurer, som genom deras snille och talanger så väl som talekonst och åtbörder försätta sina åhörare i den lifligaste känsla för det goda och ädla, så att de till och med gifva tillkänna, att de af allt hjerta deltaga uti deras framställningar. Menniskor, som aldrig sett hvarandra förut och ännu äro helt främmande för hvarandra, blifva under den tiden bröder. De tårar som Acteurer fälla för en oskyldigt lidande, för en hjelte som dör på valplatsen, som stupar för sitt fädernesland, göra alla åskådare till vänner och bröder. Till och med de, som äro så svaga, att de ej kunna lida de olyckor och hårda öden, som hända dem här i verlden, skola känna sig starka och med glädje vilja uppoffra sig för sina medbröder. Ja! lika så mycket godt som en god Acteur och

-
- 1819 ²²/₁₀—22 närvarande: Kunna Svenska fabrikerna blomstra under nuvarande förhållanden?
- » ²⁸/₁₀—14 närvarande: Bör åkerbruk eller handel intaga främsta rummet i anseende till en stats trefnad?
Hvilken är mest enlig med sällheten, umgänget eller ensliga lefnaden?
- » ⁵/₁₁—17 närvarande medlemmar samt biskopen: Blir ej Napoleon oakadt sitt fall beundransvärd och stor?
Har Europa vunnit eller förlorat vid Amerikas upptäckande?
- » ¹²/₁₁—16 närvarande: Har reformationen bidragit till konsternas blomstring?
- » ²³/₁₂—8 närvarande: Var Sverige mäktigare vid Carl XI:s död än vid Erik Segersälls?
Hvad skadar en ung man mest, att tilltro sig för mycket eller för litet?
- 1820 ¹⁴/₁—22 närvarande: Befordras eller skadas sedligheten af teatraliska nöjen?
Äro disconterna nyttiga för en stat?
- » ²¹/₁—15 närvarande: Hvilket är för en stats inre ordning och trefnad gagneligast, att embeten bestridas såsom hedersposter lemnade på kortare tid genom val, eller såsom löningsposter med beständig besittningsrätt?
Är tryckfriheten på det hela nyttig?
- » ²⁰/₁—33 närvarande samt biskopen och landshöfdingen: Hvem var för Sverige nyttigast, Carl X eller Carl XI?

ett skönt teaterstycke kan göra, lika så mycket ondt försäkar en dålig teaterpiece och en bortskämd Acteur.»

»Wi se de största skålm- och bofstycken framställas i en piece; jag medgifver visserligen att det åsyftas godt dermed, deruti att åskådare genom betraktandet af de dåliga följder, som sådana gerningar hafva med sig, skola taga sig till vara, men huru lätt kan icke en oförståndig komma på den tanken att göra det efter, och tyvärr har detta allt för ofta händt. Vi behöfva icke se och söka länge efter några skäl för mitt påstående; låtom oss endast betrakta vår teater och de spelande sujetterna. Skulle det ej vara bättre att icke hafva någon än en så usel som vår? Ett utskott af dåliga människor, som ej kunna deltaga i borgerliga sällskap och samhällen utan att få blygas och skämmas för sig sjelfva — sådane skola frambära för oss teatraliska nöjen, som höra bidraga till vår lycka och bästa — ja, sådane som hafva sjunkit så långt att naturen ryser vid deras åsyn utom teatern, sådane som trampa dygden under sina fötter och begå de nedrigaste handlingar och de förskräckligaste af alla laster.»

»Att sådane skola bidraga till det allmänna bästa derpå tviflar jag ganska mycket och fruktar motsatsen.»

»För öfrigt bevisas min sats derigenom, att Grekerna och Romarne vid Kristendomens införande bortlade och förkastade alla slags teatraliska nöjen, som voro så gängse och omtyckta af dem, och de komma först tusen år deretter åter i bruk. Man påstår till och med att Grekernes och Romarnes fall härledde sig till en betydlig del ifrån deras teatraliska nöjen. För öfrigt vill jag upprepa ett af de skäl en värd ledamot förut anfört i detta ämne, nemligen att den tid, som förspilles vid sådana nöjen, kunde bättre användas åt förkofrande i seder, åt Gud och religionen, och huru sanna äro ej dessa anmärkningar.»

»Det är i grund af de skäl jag nu andragit, som jag påstår att teatraliska nöjen skada sedligheten.»

»Nu erhöll Herr *Grönbeck* ordet och yttrade följande:

»Jag instämmer till alla delar deri, att det vore bättre om vi ej hade någon teater än den vi nu ega, men vår kan ej komma här i fråga, utan man bör betrakta ämnet i allmänhet, och hvad Herr *Bley* har nämnt, att Grekernas och Romarnes fall skulle till en del hafva härledt sig ifrån teatrar, deruti kan jag ej ingå, tror ej heller, att historien omtalat det.»

»På den värde ledamotens anförande att tiden kunde bättre användas, och att man borde läsa andeliga böcker, vill jag svara: det gifves stunder, då man icke är i stånd att förrätta något ordentligt; man måste ibland hvilat ifrån sina vanliga och bestämda göromål, för att hemta nya krafter och muntra sig. I detta afseende är nöjet lika så angeläget som arbetet, medan det senare kan alldeles icke, eller ock endast sömnigt och matt förrättas utan det förra. Då man nu kan få denna vederqvickelse på ett spektakel, är tiden icke illa använd. Sedan man hela dagen arbetat, är man om aftonen icke disponerad att läsa andeliga böcker, hvilket fordrar en lugnare sinnesstämning än man då kan vara uti; derföre hafva vi också bestämda tider dertill, då man är fri från arbete.»

»Jag skall nu anföra de grunder, hvarpå jag stöder mitt påstående, att teatraliska nöjen befordra sedlighet.»

»På teatern ser man människans dårskaper, oförnuftiga böjelser och idéer förlöjligas, och deremot goda seder, dygder och förnuft framställas på en angenäm sida. Man måste visa människorna sina fel på ett sådant sätt, ty det är icke alltid lämpligt att genom fogligt allvar söka lära och bättra dem. Wissa förståndets sjukdomar kunna lika litet botas genom lindriga medel, som en del kroppens sjukdomar. Satiren är derföre lika så nyttig för moralen, som det tillredda förgiftet i läkarekonsten.»

»Genom teatraliska nöjen förbättras vår smak, vårt förstånd, vårt hjerta, våra seder och lefnadssätt. Kännaren, så väl som den enfaldige, den förståndige och dåren, kunna alla, fast på olika sätt, finna nytta deraf, och äfven derföre att detta tidsfördrif är så allmänt, förtjenar det företräde framför andra.»

»Det gifves stycken, som äro för mycket fria och anstötliga för sederna, men detta är icke något fel i inrättningen af teatrar — allting kan missbrukas — det tillhör derför en klok styrelse att välja sådana piecer som båda könen utan fara kunna bevista. Det är sannt att de fleste teaterstycken handla om kärlek, och att andra ämnen kunna väl förskaffa den mera tänkande åskådaren större nöje, men detta är icke att klandra — kärleken har med rätta sin plats på teatern. En förnuftig, öm och oskyldig kärlek är människans högsta nöje; och då naturen så nära bundit oss med den, då så mycken lycka och olycka uppstår genom denna böjelse, så kan icke kärleken visas nog på sin

sköna sida, och icke nog förhatlig i dess dårskaper och utsväfningar.»

»Ju mer komedien visar att ingen annan kan rätt njuta kärleken än den, som är förnuftig och sedig, desto mer uppmuntras man till dessa egenskaper. Man kunde väl äfven genom läsandet af qvicka och moraliska samtal bereda sig nytta och nöje, men den offentliga framställningen af ett teaterstycke är dock vida kraftigare och allmänare medel att befordra denna dubbla afsigt; allt blifver begripligare och lifligare på skådeplatsen.»

»Om dären icke blef lockad till teatern genom representation, skulle han aldrig få höra hvad han icke ville veta. Mången skulle somna på sin ländstol, eller på spelhus förstöra sina penningar, om han icke kunde tillbringa aftonen på spektaklet. När man nu förutsätter att minsta delen människor äga nog klokhet att välja sig ett förnuftigt tidsfördrif, och att största delen alltid söker nöjen, så ser man lätt huru nyttigt det är för sederna, att tillbjuda folket sådana offentliga nöjen som de teatraliska.»

Herr Bley, som ej ville öfvergå på Herr Grönbecks sida, yttrade vidare:

»Vår första pligt är ovedersägligen den, att, då vi hafva slutat det arbete, vi till vårt lifs uppehälle äro nödsakade att förrätta, läsa sådana böcker som befordra såväl vår timliga som eviga lycka. Om jag ock ville medgifva, att man kunde få använda en ledig stund till nöjen och inhemtande af krafter till nya förrättningar, så finnes väl ej mycket nyttigare nöjen än spektakel. Jo visserligen finnes här flere, icke allenast nyttiga för själens odling, utan äfven för kroppens härdande. En stor författare, nemligen Schlegel, säger att teaterstycken äro bra, men man bör gå till en god vän och läsa dem, och derutinnan har han ganska rätt, ty då kunna de så mycket noggrannare betänka hvad de innehålla, förkasta det dåliga och gilla det goda.»

»Den värde ledamoten yttrade att det gifves stycken, som äro för mycket fria och anstötliga för sederna, men att det ej är fel af inrättningen af teatern utan af Styrelsen som väljer dem. För min del kan jag ej gilla detta, ty det måste ofelbart komma sjelfva pjesen till last. Och hvad min värde motdebattör har yttrat derom, att de fleste teaterstycken handla om kärlek, och att det skulle vara så nyttigt, så får jag nämna att det beklagligen finnes allt för

många piecer deri kärleken afmålas och det oftast på ett sådant sätt, att det unga oerfarna och flygtiga sinnet, i synnerhet hos det svagare könet, lätt kan förledas till utsväfningar.»

»Om teaterstyckena afhandlade om fosterlandskärlek, redlighet i allmänhet och dylikt, skulle jag visserligen ej tveka att rösta för motsatsen af mitt påstående.»

»Herr Grönbeck fortfor vidare och itererade hvad han förut hade sagt i afseende på användandet af lediga stunder, och att man drar mera nytta af att se en piece uppförd, än att läsa den, och tillade att endast goda och moraliska piecer borde komma här i fråga.

»Herr Bley sade att om så förhöll sig, som Herr Grönbeck sist yttrade, och att ämnet skulle betraktas på så sätt, hade han ej vidare att tillägga, och sedan flere af ledamöterna i allmänna debatten lemnat sina tankar om ämnet, afgjordes genom röstning att teatraliska nöjen befordra sedligheten.»¹

Det var en af Debatterande Sällskapets medlemmar, som samtidigt i en följd artiklar, intagna i Götheborgs Allehanda, framlade sina tankar i detta ämne, under rubriken »*Betraktelser i anledning af våra Theater-representationer*».²

Efter några ord om dramatikens uppgift, och en deretter afgifven förklaring, att författarens afsigt vore att kasta några flygtiga blickar på skådebanans ändamål, och sedan genom denna betraktelse bana väg för en sammanlikning med »stadens nuvarande teater», fortsätter han:

»Werksamheten i det dagliga lifvet är hos många använd på allt för obetydliga föremål. För dem har lifvet blifvit en oafbruten enformig kretsgång, och det misshag som denna saknad af omvexling vållar, tvingar dem att uppsöka ett nöje, som för några ögonblick visar dem en skönare verld än den ständigt

¹ Samma ämne debatterades ännu en gång eller den 14/1 1820 af ledamöterna *Lichtenberg* och *L. W. Prytz*, och äfven nu ansåg man, att sedligheten befordras genom teatern.

² *Götheborgs Allehanda* 25/12 1819 samt 11/1, 19/1, 25/1, 4/2, 22/2, 17/10 1820. Författaren, som kallar sig —I—q—, daterar sista artikeln »Upsala den 16 Oct. 1820» samt var den unge *Johan Erik Rydqvist*.

omgifvande. Musiken är mer än något annat i stånd att på en gång bibringa oändliga idéer och glömska af hvardagligheten, men hvad den är för den musikaliskt stämde, det är skådespelet för hvar och en i allmänhet. På scenen får man se händelser framställda, som kraftigt tala till sinnet, som förvåna genom sin kraft, sin storhet, sitt hänförande ljusskimmer, och man älskar den färgrika målningen af själens ädla stämning, känslornas frihet och hjertats fromhet. Det gifves oss här en föryngrad bild af lifvet, ett utdrag af allt det rörliga och fortskridande i den menckliga tillvaron; dessutom fullkomnas verkan genom skön sång och andra för de yttre sinnena först beräknade tillhörigheter till ett på skådebanan uppfördt teaterstycke.

Just därför är det ljuft för menniskan att i diktens kaleidoskop upptäcka så många skönheter, hvilka man alltid förgäfvets måste söka i verkligheten, eller der få uppenbarelser om en bättre tid som kommer».

»Teatern har sålunda en ytterst vigtig mission att fylla i det allmänna kulturarbetet, men för att verkligen kunna fylla denna, är det icke nog att gifva det skönaste och bästa af hvad dikten skapat: till detta måste komma det värdiga återgifvandet; skådespelaren måste vara sin uppgift vuxen. En fin men ej förkonstlad uppfostran bör skänka honom den ädlare verdens urbanitet i seder, delikatess och fin känsla, så att hjertats djupaste hemlighet är för honom aftäckt och uppfattas i ett klart medvetande. Därskaper och dygder, båda i sin högsta potens, böra ligga tydliga för hans föreställning, och detta bör af honom, i alla möjliga skiftningar, kännas och förstås: genom ett oafbrutet aktgifvande skall han utforska sitt inres stämning, på det han må veta, hvarthän han skall vända sin håg, och hvarest hans anlag bjuda honom det rikaste fältet.»

»För att med genialisk kraft behandla ämnet, och gifva allt sin fulla betydelse, dertill fordras tillräcklig förmåga att fatta tendensen af det verk, som han genom sin egen persons deltagande, skall öfverlemnna åt den åskådande allmänhetens bedömande. Konstnären bör sålunda kunna träffa allt det vigtiga, hvarpå hvarje menings egentliga esprit hvilar, men detta är en fordran, som tyvärr sällan förverkligas.»

»På vår teater», fortsätter författaren, »märker man gemenligen en fullkomlig entonighet, som ofta gränsar till förstening. Aldrig får man höra förtjusningens, sorgens, vemodets, förtviflans eller den yrande glädjens naturliga språk, ty man saknar uttryckets vigt, hvilken också endast kan fattas af en fin känsla och en skarp bedömningsförmåga. Inga nuanseringar, inga lyckligt attraperade kraftuttryck, öfverhufvud taget inga segrar af uttalets vidsträckta tillgångar träffar man hos någon spelande, och man skulle väl tycka som de i allmänhet hade så ringa del i hvad de utföra, att man, utan att veta det förut, svårligen kan märka om rolen är en älskandes eller en vanlig persons. Enahanda är förhållandet med gestikulatio- nen, hvilken på det noggrannaste bör följa hvarje uttryck. Konsten är här så nogräknad, att den förbjuder en gests bibehållande längre än högst 2 minuter. Hur afsticker då icke detta mot hvad man får se på vår skådebana, der enformighet, stelhet och obehag- lighet i åtbörder äro i stället för liflighet och täckhet.»

»Strängt taget fins ibland våra Theater-sujetter ingen enda, som är mäktig sin rol, om man undan- tager en relik från gamla truppen, som ofta i komi- ken är rätt lyckad; i synnerhet visar han såsom *fång- vaktarens dräng* i »*Slottet Montenero*»¹ t. o. m. på ett eklatant sätt, att han både fattat pjesen och sin roll. Han lemnar åtminstone någon aning om det vid- sträckta fält som för aktören ligger öppet, att på hvarje handling, hos sig påtrycka denna stämpel af lif och rörlighet som just ger åskådaren en sådan ljuf villa af behag och förtjusning. Af en enda naiv vändning, eller en enda liten tour d'Adress, kan man njuta mera ren förnöjelse, än af att se ett helt skådestycke upp- föras med köld och liflöshet. — Öfverhufvud kan man med godt samvete säga, om den slags trupp, som nu finnes här, att den mäst misslyckas i hufvudroler, hvilket väl också eger någon naturlig grund deri, att det sannolikt måtte vara oändligt mycket lättare att i mimisk drägt kläda hvardagslifvets löjligheter, än kärlekens skimrande fé-lif eller högmodets obändighet, eller hatets, ilskans eller förtviflans vulcaniska utbrott.

¹ Carl M. Wendlou utförde rollen 1816—1818.

Jag rår ej för att jag ej kunnat finna någon, som mäktat föreställa dessa själens höga rörelser, med den hänförande kraft, värma och hjertlighet, som fordras för att igenkänna dem.»

»Att truppen verkligen kunnat åstadkomma något dugligt, t. o. m. intagande, visar Actricen som förestälde *Ophelia*¹ i *Hamlet*; med mycket behag och ofta med sinnrikhet, återgaf hon den i sanning svårt träffade tonen af genialisk förvirring, som karakteriserar denna roll, och detta verkstälde hon med en, henne naturlig eldighet, tvånglöshet och naivité. Men så får man icke se andra sujetter agera. De fleste tyckas sakna all kallelse för Theatern, och köld och inconsequens, äro på det hela taget, deras hufvudförtjenster och hufvudfel. Detta, ehuru stränga omdöme, är det enda, man med rättvisa kan fälla öfver dem i allmänhet. Åtminstone visade sig deras saknad af allt begrepp, om teatralisk takt, ganska synbarligen vid invigningen af Nya theaterhuset, då man i stället för hvad man väntade sig: en prolog eller åtminstone någon liten epilog, får se ett högst tråkigt och sömngifvande Engelskt skådespel, så disant, utan intresse och utan idé, och dermed lät den fromsinta allmänheten afspisa sig, utan att tillkännagifva annat prof på sitt misshag, än att uteblifva med applauderande. För min del får jag bekänna, att ehuru blotta nyfikenheten och alldeles icke föreställningen om någonting präktigt, lockat mig till Spektaklet denna afton, jag likväl till den grad blef öfverväldigad af ledsnad, att endast den strängaste föresats kunde förmå mig att afbida slutet. Hufvudperson, hvilken som *Primo Amoroso*¹ debuterade här, kan knappast nog tadlas. Om man icke gör afseende på den besynnerliga förlägenhet, han visar, och som ej bör kunna förråda annat, än att han, såsom en främling, bestiger skådebanan, för hvilken han ingalunda synes skapad, kunde man ändå uttröttas att klandra allt det felaktiga i hans öfriga comportement.»

»Med en beundransvärd köld, hvilken visst måtte vara hjeltemod, är han vittne till de djupa, och slut-

¹ Fru Cederberg.

² Fredrik Julius Widerberg.

ligen alldeles bedöfvande rörelser, som genombäfvu hans älskarinna, utan att man hos honom kan märka det ringaste spår af deltagande, då likväl ansigtet är själens spegel, och Aktören ovillkorligen måste bemöda sig om att i tal och åthäfvor bemäktiga sig det intryck, som försiggår i själen och i hjertat. För att så mycket kunna misstaga sig om arten af rätta framställningssättet, fordras antingen en oförlätlig håglöshet, eller en känslolöshet utan like. Att samma person icke blifvit begåfvad med något vokalinstrument, bevisas på det kraftigaste i Montenero, der han sjunger något litet som det synes med mycket behag, till föga fromma för den som hörer.»

»Om också tillfället medgaf fortfarandet af en kritisk undersökning af de öfriga agerandes skicklighet, skulle jag sannerligen icke dertill känna mig frestad; dock vill jag ej underlåta att yttra, att personen som förestält fångvaktaren och Lauras far¹ i *Montenero*, äfven i andra piecer icke helt och hållet böra komma under samma dom som de öfriga, dels derför att de tyckas bjuda till att göra sitt bästa, ehuru en sådan god vilja, utan att sällskapas af verklig förmåga inför Konstens Domstol icke mycket betyder, — och dels emedan de icke kunna beläggas med så stora bevuer, och dessutom af sin ålder kunna finna någon ursäkt. Den rike Strandboen i »*Strandrätten*» spelar med ett visst slags sken af naturlighet; men rolen lemnar honom också tillfälle, att kunna använda sin annars alltför oandvändbara theatraliska obehofvenhet. Den dyrbara »*Klenoden*» i samma pjese, är icke heller just den artigaste, utan förekommer mången kanske något grof, och de vulgaira affecter, han esomoftast tillåter sig, äro långt ifrån passande inför en bildad allmänhet; om han än någon gång skulle lyckas att visa en löjlig kroppsställning och något dylikt, ty allt är icke gjordt med ett tokroligt grimacerande eller ändamålslost framtvingade miner.»

»Såsom en fortsättning af bedömandet af Stadens nuvarande Theater-väsande, vill jag tillägga att alla

¹ Den förre spelades 1816 af Bonn och 1818 af Sundman; den senare 1816 af Ljungdahl och 1818 af Lindqvist.

ornamenter, såsom kostymer, Colisher och andra apparater till representationer äro mycket vanhäftrade och icke i något afseende att jemföra med den vackra Segerlingska Rideaun, som vid första påseendet tyckes göra parad bredvid det öfriga i det trånga, obetydliga huset, tillkännager vid närmare beskådande stark öfverlastning af rariteter, och idéerna, om några egentligen finnas, synas öfverspända, förorsaka således måttighet och ett icke tillfredsställande intryck. Försigtigtvis har också det på gamla rideaun varande tänkspråket: »Castigat ridendo mores» blifvit utlemnadt på den nya.»

»Chören kommer äfvenledes att skiljas från suttetterna, emedan den till stor del bedrifves af främmand hjälp. Om den skall jag blott säga, att den äkta nattvaktar-sång, som den formerade i *Montenero* liknade ett med flit tillstäldt sammanstötande af misslydande toner, i synnerhet var tutti förfärligt att höra. Sjelfva *Orchestern* är ej heller lycklig, harmonien är icke alltid den bästa och passagerarne exequeras ofta ojemnt. Också äro de Simfonier, hvarmed man trakteras mellan Akterna, så ofta omspelade, att man nästan bör kunna dem utantill, hvarigenom de mycket förlora af sitt behag.»

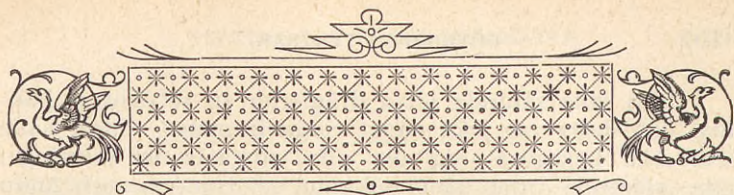
»Vår Theater förtjenar således icke mycket uppseende, men det vore nästan för mycket att begära, att fordra mycket mer, emedan allmänheten så litet söker verka för dess blomstring.»

»Helt annorlunda var *Orchestern* beskaffad på det stora Theaterhuset, under vår Svenske musikaliske Konstnär, *hr Lundholms*, skickliga anförande, att *Götheborgska Allmänheten* för sådane nöjen, bör väl tillräckligen kunna visas af den begärlighet hvarmed de första representationerna på vårt nuvarande Theaterhus beskådades; men ehuru jag icke vill upphäfv mig till domare öfver Publikens smak och konstsinne i detta hänseende, skulle jag dock härpå kunna använda den store Ehrensvärds omdöme öfver sina landsmän eller Nordboerne öfver hufvud, att de utgöra en kall nation full af hetsigheter: åtminstone bevisas det träffande af denna dom, af hvad som sedermera följde, och kan Theaterdirektionen icke längre bruka det magtspråket, som varit dess enda vapen mot alla an-

märkare, nemligen att Allmänheten frekventerar Spektaklerna, och derigenom utmärker deras värde. Jag kan vid detta tillfälle icke afhålla mig att yttra min beklagan öfver att omständigheterna icke medgåfvo underhållandet af den Theater, som förut i högre stil blifvit uppförd här i staden.»

Af redogörelsen för teatern vid Sillgatan hafva vi sett att, sedan Lindqvist i början af Juni slutade spela på nya teatern, vände han åter till den förra, som nu blifvit helt och hållet ombygd. Han fick sålunda tillfälle att äfven inviga denna nya scen, till hvilken han åtföljdes af hela sin trupp, med undantag af fru Cederberg och lilla Jenny Unger; den förra ingick ett par år senare äktenskap med Nils Wilhelm Almlöf.

Johan Anton Lindqvist $7\frac{1}{1}$ — $31\frac{5}{5}$ 1820.

Vid redogörelse för teatern vid Sillgatan är det omnämndt, att Lindqvist från början af Januari och till slutet af Februari 1820 spelade omvexlande på båda teatrarne, men från och med Mars månad uteslutande på teatern vid Södra Hamngatan.¹

Truppen var den samma som på Sillgateatern, men hade fått en högst väsentlig förstärkning i tvenne gäster. Det heter nemligen i annonsen om spektaklet den 10 mars: »En till Theatertruppen icke hörande person spelar för denna gången Stålfelts role i »De okände» eller »Verldsförakt och ånger»; denne person var den berömde *Gustaf Fredrik Åbergsson*, hvars andra hustru, född *Ottoliana Carolina Kuhlman*, öfvertog Amalias roll i samma skådespel. Detta par utförde sedermera hufvudrollerna i »Den försonade fadern» och »Det delade hjertat».

Vid denna tid synes första början i Göteborg blifvit gjord till en ganska viktig reform med afseende på pjessernas uppsättning; då Gustaf III:s skådespel »Alexis Michaelowitz och Nathalia Narischkin» första gången gafs den 21 Febr. heter det nemligen:

»All kostnad och möda har varit ospard för att gifva detta Spektakel den glans, som är enlig med dess höge författares snille. *Kostymerna blifva lämpade efter den tidens bruk*, och till dansen äro elever inöfvade, som exequera sina Solos och Pasde deux i den då rådande smak, öfverensstämmande med pjesen.»

¹ Det förtjenar anmärkas, att annonserna om Segerlindska teaterns spektakler stundom finnas undertecknad med »G. L. Stenberg»; vi känna icke anledningen.

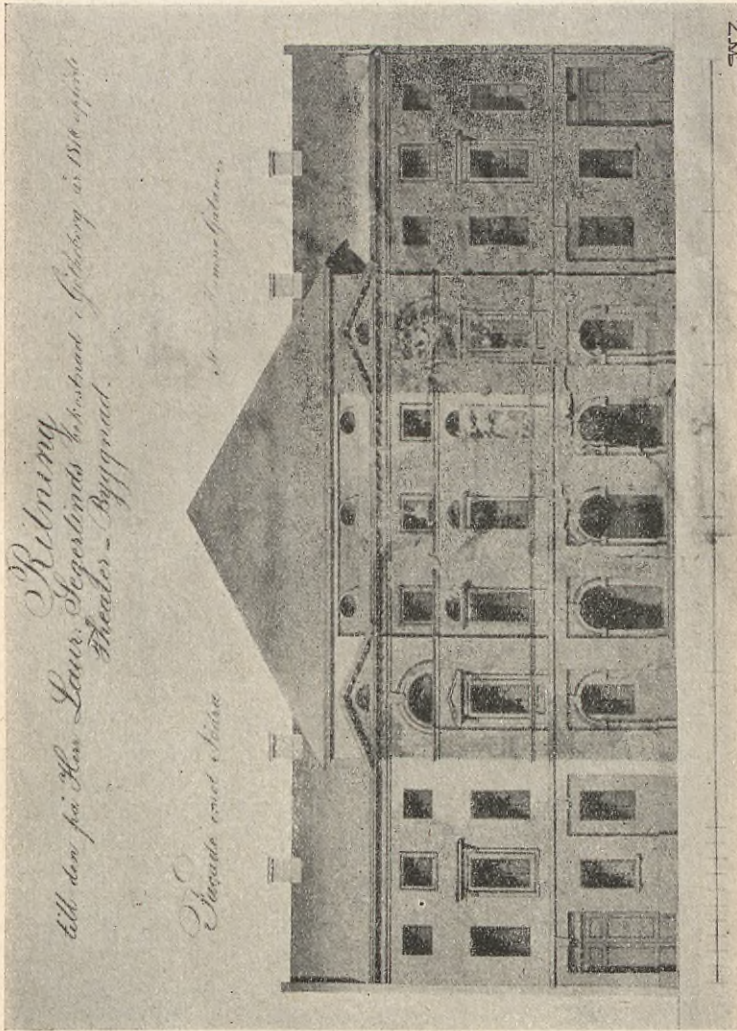
Man ville sålunda gifva drägterna en tidstrogen hållning, och detta var icke något ringa framsteg. Man hade förut icke bekymrat sig det allra ringaste om sanning i detta afseende, utan blott sökt det klädsamma, och ännu 1817 klagas det, exempelvis vid Kongl. Danska teatern, öfver bristen på harmoni och teatralisk enhet i kostymerna. Baronen i Jeppe kunde obehindradt visa sig som sprått i dräkt från det närvarande, under det de öfriga eller en del af dem buro gammaldags kostymer med pungperuk; älskarinnor och Pernillor klädde sig som de behagade, efter eget hufvud, antingen efter det nyaste modet eller i fantasi-dräkter.

Den som först påyrkade trohet i kostymerna var greve von Brühl, teaterintendent i Berlin 1815—1828, menande att klädedräkten övedersägligen karakteriserar hvarje tids och hvarje stånds egendomlighet samt att man, när det gäller att framställa olika tider, äfven måste använda de yttre medel som känneteckna hvarje olika tidsskede.

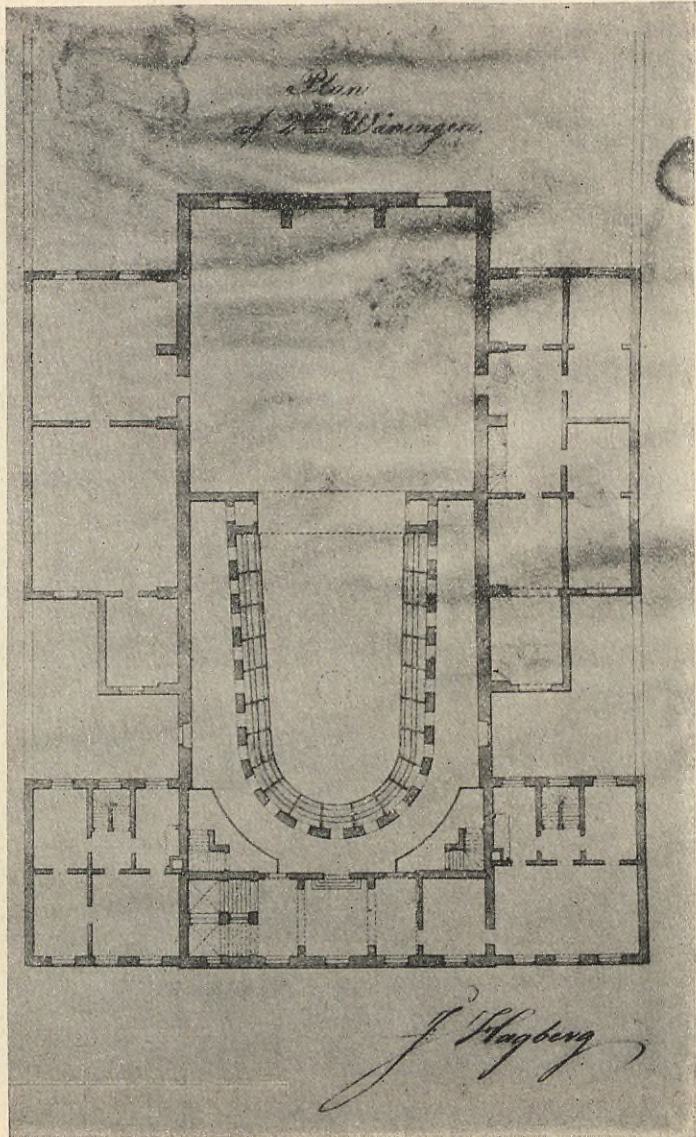
Trots ett ganska energiskt motstånd — bland andra af Ludvig Tieck, som ansåg att man deremot borde helt enkelt återgå till kostymanordningarne omkring 1790, frågande: »Blir scenen en spegel af tiden derigenom, att man lär känna så och så många rockar?», — genomdrefs reformen, icke blott i Tyskland, utan äfven på andra ställen, och vid tiden omkring 1830 var principens riktighet allmänt erkänd, hvarför man äfven i Wien, München, Dresden m. fl. ställen då finner erfarne kostymordonnatörer anstälde vid teatrarne.

Deremot är det märkvärdigt, att hvarken Brühl eller någon annan af ifranne för kostymtrohet ingrepo mot den förvirring, som rådde under århundradets första två decennier i pjäser, der dräkter från samtiden voro föreskrifna. I dessa hade den öfvergång, som roccokostymens försvinnande förorsakade i drägterna, medgifvit bruket, att yngre personer kunde få synas i opudradt hår och moderna kläder, emedan denna skillnad mellan äldre och yngre personers dräkter verkligens förefanns ända till nära 1820.

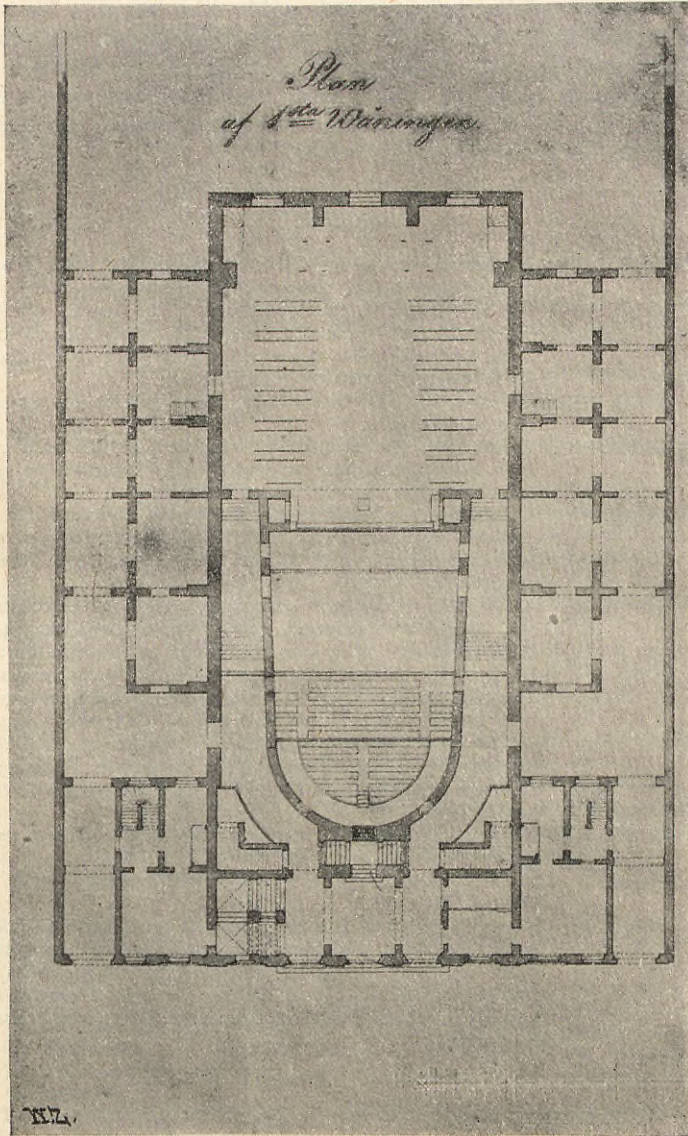
Efter den tiden åter hade väl både puder och den gamla dräkten i öfrigt försvunnit, men fortfarande fick man se allt detta på scenen, hvad beträffar innehafvarne af hufvudrollerna i stycken af Lessing, Schröder, Iffland, Jünger och andra, liksom äfven från Schillers och Göthes första period, och detta med rätta, derför att dessa dräkter till-

Teaterhusets façade.

Plan öfver salongen.

Plan öfver salongen.

hörde den tid, hvarunder handlingen spelade. Men deremot ignorerade man, att detta gälde lika mycket för alla rollinnehafvare, äfven för de yngre personerna i stycket; dessa utstyrde sig nemligen, i motsats till de förra, i sin egen samtids eleganta drägt, med moderna pantalonger och stöflar, emot hvilka de äldres kostymer tedde sig såsom härrörde de från en annan verld.

Spellista.¹

- 1820 Fred. 7/1 *De svartsjuka* eller *Allt till det värsta lust*. 4 a. af d'Pienne, öfv. samt *Brandskattningen*, kom. 1 a.
- » Onsd. 12/1 På *Segerlinds Theater* uppföres till förmån för m:ll *Åberg*, boende i huset n:o 1, midt emot Göta Källare, 2 tr. *En fjerndels timmas tystnad*, operett 1 a. samt ffv *Misstroende och list*, kom. 1 a.
- » Fred. 21/1 ffv *Allt till det värsta* eller *Menskligheten vinner processen*, skåd. 5 a.
- » Månd. 24/1 Recett för Hr *Sundman: Grefven af Oldsbach* eller *Den bepröfvade dygden*, dram 5 a. af Schiller (!) samt *Misstaget* eller *Gamla fröken* kom 1 a.²
- » Onsd. 26/1 I anledning af Konungens födelsedag gifves på Hr *Segerlinds Theater: Föreningen*, tillfällighetspjäs 1 a. med sång och dans, musik af Dupuy, samt f. 2 ggn *Brandskattningen*.
- » Månd. 31/1 på H. M. Konungens namnsdag: *Högtiden* eller *Svenska lägret vid Leipzig*, divertissement med sång af J. P. Strömberg. Vid slutet af denna piece förekommer en Manöver, hvaruti Soldaterna genom Gewärens wändning föreställa orden »Lefve Konung och Fädernesland». Sist framkommer under Fanfar af Pukor och Trompeter en af brillanteldar upplyst Decoration, föreställande Konungens Höga Namn-Chiffer, hvarefter Folksången afslutar Högtiden. Derefter f. 2 ggn *En fjerdedels timmas tystnad*.
- » Sönd. 13/2 Recett för Hr *G. L. Stenberg: Stottet Montenero*, samt ffv *Den patriotiska flickan*, kom. 1 a. öfvers.
- » Torsd. 17/2 på Hr *Segerlinds Theater* ffv *Fridolin* eller *Gången till Bergverket*, skåd. 5 a. Schiller.
- » Månd. 21/2 på Hr *Segerlinds Theater* recett för fru *Sophia C. Lönnbom: Alexis Michaelowitz* och *Natalia Narischkin*, skåd. 2 a. af Gustaf III, samt ett till piecen hörande *Dansdivertissement* med sång. Derefter *Strandrätten*, kom. 1 a. och till slut pantomimen *Arlequin och Tunnbindaren*.

¹ Efter affischer samt annonser i *Göteborgs Allehanda* och *Tidningar*.

² I Götheb. Alleh. läses. att hr Sundmans recett blef uppskjuten från den 19:de till Sönd. d. 23:dje.

- 1820 Fred. ²⁵/₂ Recett för mamsell Åberg,¹ hvars recett förliden Måndag i anseende till den stränga kölden alldeles misslyckades, i dag på Segerlinds Theater *Wästindiefararen* eller *Dygdens belöning*, dram 3 a. En till truppen icke hörande person spelar för detta tillfälle *Wästindiefararens* role; derefter f. 3 ggn *En fjerndels timmas tystnad*.
- » Tisd. ²⁹/₂ Recett för Hr C. G. Berger: *Korsfararne*, hist. skåd. 5 a. af Kotzebue.
- » Fred. ³/₃ f. 2 ggn *Fridolin*.
- » Tisd. ⁷/₃ f. 2 ggn *Korsfararne*.
- » Fred. ¹⁰/₃ Recett för mamsell Widerberg: *De okände* eller *Verldsförakt och änger*, dram. 5 a. af Kotzebue, öfers. af D. G. Björn.
- » » ¹⁷/₃ på Segerlinds Theater, ffg i Götheborg *Släktlingarne* eller *För penningar får man allt äfven vänner*, kom. 5 a. af Kotzebue.²
- » Sönd. ¹⁹/₃ H. K. H. Kronprinsens namnsdag, på Segerlinds Theater f. 2 ggn *Föreningen* samt ffg (!) *Misstroende och list*, lust. 1 a. öfers. från franskan.
- » Tisd. ²¹/₃ f. 3 ggn *Föreningen* samt för 3 ggn *Misstroende och list*.
- » Onsd. ⁵/₄ på Segerlinds Theater: ffg (!) här i staden *Släktlingarne* eller *För pengar får man allt, i synnerhet vänner*, kom. 5 af Kotzebue. Öfverallt hwar denna Piece blifvit uppförd har den wunnit ett odeladt bifall, hwilket man hoppas att den äfwen härstädes skall tillwinna sig.
- » Torsd. ⁶/₄ Recett för Hr C. E. Ahlstén: *Pageintrigerna* eller *Pulsmakaren*, kom. 5 a. af Kotzebue.³
- » Tisd. ¹¹/₄ Till förmån för de wid sista eldswädan (²⁹/₃) så swårt skadade att de ej kunna fort fara med militärtjensten gifwes på Stora Theatern f. (3) ggn *Släktlingarne*.
- » » ¹⁸/₄ på Stora Theatern f. 3 ggn *Fridolin*.
- » Torsd. ²⁷/₄ *Gustaf Wasa*, hist. skåd. 5 a. af Kotzebue. Det bifall detta nationalstykke wunnit, hoppas man skall, om ej föröka, åtminstone bibehålla sig genom en tillökning man gifwit det. För öfrigt försäkras att kostnad och möda skall ej sparas, för att gifwa Piecen med den prakt och ordning, som det höga ämnet fordrar.
- » Torsd. ⁴/₅ f. sista gången *Gustaf Wasa*.

¹ Recetten hade först varit annonserad åt en annan, hvarom uppyses i följande förklaring i *Götheborgs Allehanda* ²⁵/₂ 1820:

»Som den piece, Herr Berger annonserat att i afton gifwas till sin Recett, ej hunnit att läsas och repeteras så wäl, att den i afton kan uppföras, så har Herr Berger med mitt samtycke sedt sig nödsakad att uppskjuta sin recett till nästa Tisdag, hwilket jag tror mig skyldig den Resp. Allmänheten wördsamlingen tillkännagifwa.

J. A. Lindqwist.

² Programmet måtte ändrats, jembl. ⁵/₄.

³ Recetten var först annonserad till Torsd. ²³/₃ samt ²⁴/₃ men uppsköts.

- 1820 Fred. ^{12/5} Recett på Stora Theatern för Hr C. M. Wendlou: *Spelaren*, dram 5 a. af Iffland.
- » Torsd. ^{25/5} på Stora Theatern f. 2 ggn *De okände* samt f. 4 ggn *Misstroende och list*. Hr *Abergsson* och dess fru spela i första piecen *Stålfelts* och *Amalias* roller, och i andra piecen *Blinwall* och *Cephise*.
- » Månd. ^{29/5} på Stora Theatern *Den försonade fadren*, dram 3 a. af *Lindegren*, samt ffg i *Götheborg* Det delade hjertat, kom. 1 a. af *Kotzebue*. Herr och fru *Åbergsson* spela, för sista gången före deras afresa till Stockholm, i första piecen *Wilhelms* och *Karolinas* roller, och i den sista *Dorset* och *Pauline*.
- » Onsd. ^{31/5} f. 3 ggn *Gustaf Wasa*, på 300:de årsdagen af hans landstigning på *Stensö udde* vid *Kalmar*. Derefter stort teaterfyrverkeri.

En blick på spellistan är tillräcklig för att visa, att *Kotzebue* fortfarande beherskade scenen; bland 24 pjäser som denna termin gåfvos voro 9, det vill säga nära hälften, af honom, men de icke blott gåfvos, utan drogo äfven publik, hvilket intygas deraf att dessa nio pjäser spelades tillsammans 16 gånger, under det de öfrige författarnes uppfördes 24. Många af hans äldre arbeten hade blifvit stående repertoarstycken, såsom »*Korsfararne*», »*De okände*» m. fl., och ej minst gälde detta om »*Gustaf Wasa*». När detta senare skådespel gafs vid terminens sista spektakel, hade man dagen förut i *Götheborgs Tidningar* haft tillfälle läsa följande:

»I morgon, den 31 maj, den dag på hvilken för 300 år sedan *Gustaf Wasa*, flyktad ur den fångenskap, till hvilken han förrådiskt blifvit bortförd, åter beträdde sin fosterjord för att förlossa den från det hårdaste tyranni, uppföres på Stora Teatern det Historiska Skådespel som bär *Hjeltens* höga namn, och i hvilket just den scen, som ger anledning till dagens högtid förekommer, nämligen *Hjeltens Landstigning* på *Stensö udde* nära *Calmar*. Då denna representation gifves för att fira och i minnet upplifva förenämnda, en af de märkvärdigaste händelser vår Historia kan framte, och dubbelt kär därför, att vi i våra dagar skörda den yppersta frukten deraf, då vi kunna säga att *Svenskar* aldrig under en mildare Regering njutit en så lycklig lagbunden frihet som nu! så blir det en ovilkorlig skyldighet att gifva denna

representation på det mest lysande sätt som här möjligen kan åstadkommas.

Derefter afbrännes ett Fyrverkeri, föreställande en Cascade eller stort Wattenfall, som förvandlas till Konung Gustaf I:s höga Namn-Chiffer, hvilande på Lagerqvistar och omgifvet af Tropheer. Biljetter till Loger och alla öfriga Platser erhållas hos undertecknad, boende uti bagare J. Molins hus i hörnet af Wall- och Magasinsgatorna.

J. A. Lindqvist.»¹

Förutom äldre arbeten af Kotzebue, uppfördes denna termin äfven två af denne författare, hvilka voro nya för Göteborg, nemligen *Släktlingarne* samt *Det delade hjertat*.

Det senare lustspelet har en ganska fin intrig och ställer rätt betydande fordringar på framställarne af de båda hufvudrollerna. Ryttmästare *Dorset* har, före sin utkommen-dering i fält, förälskat sig i en anspråkslös landtflicka, *Sofie*, hvars genkärlek han äfven vunnit, men båda äro unga och deras förening skall säkerligen möta motstånd af hans far, helst som *Sofie* är fattig; de måste således vänta, och så bryter kriget ut och skiljer dem tills vidare. *Sofie* är likväl hvarken fattig eller af låg börd; det var ett infall af hennes aflidne far, att låta henne uppväxa på landet, inackorderad hos en aktningssvärd arrendator samt utgifvas för dennes brorsdotter, och det var här hon lärde känna den unge, förnämne *Dorset*. Efter faderns död återkallades hon till sin mor fru *Dalby* samt fick nu återtaga sitt riktiga namn, *Pauline*.

Efter loppet af trenne år återkommer *Dorset* från fält-tåget, blir inqvarterad hos fru *Dalby* och sänder härifrån

¹ De förnämsta röllerna innehades af följande:

Christiern II	<i>Nordbom.</i>
Gustaf Trolle	<i>Sundman.</i>
Gustaf Wasa	<i>Berger.</i>
Lars Siggeson Sparre	<i>Stenberg.</i>
Arendt Persson	<i>Lönnbom.</i>
Nicolaus Bröms	} <i>Lindqvist.</i>
Berndt von Mehlen	
Didrik Hiort	<i>Wendlou.</i>
Erik Banér	<i>Ahlstén.</i>
Margareta Leijonhufvud	m:ll <i>Widerberg.</i>
Margareta Wasa	» <i>Åberg.</i>
Gertrud	» <i>Lind.</i>
Barbro Stigsdotter	fru <i>Edvall.</i>

sin ridknekt, *Jacob*, till hemorten, för att inhemta nyheter från sin far och framför allt från Sofie. Under tiden gör han bekantskap med Pauline, blir öfverraskad af hennes likhet med den förra, ehuru en både till kropp och själ mognare företeelse, samt slutar med att dödligt förälska sig i henne. Hon, å sin sida, fruktar att han måhända lockas af hennes penningar, men framför allt angelägen att pröfva om han verkligen ärnar svika sin gamla kärlek, ingår hon en komplott med ridknekten, när denne återkommer. Han uppgifver sig hafva hitfört såväl Sofie som hennes fostermor, fru *Williams*, och Pauline uppträder härefter ömsom som Sofie, ömsom i sin verkliga ställning, och den stackars ryttmästaren, som finner sitt hjerta deladt lika på tvenne håll, vet snart icke på hvilken fot han skall stå. I grunden älskar han blott Pauline, men vill icke heller svika sin äldre förbindelse, och konflikten löses till den senares fördel, när han intalas att hon är fattig, och icke har någon annan än honom att lita sig till, och med denna utgång är äfven Pauline förvissad om hans trohet och redbarhet, samt yppar hela sammanhanget.¹

Bland nyheter af andra författare märkes von Holbeins 5-aktsskådespel *Fridolin* eller *Gången till Jernverket*, en dramatisering af Schillers dikt »Der Gang nach dem Eisenhammer». Affischen för premiären är af rätt mycket intresse för kändedomen om styckets utstyrsel. Det heter nemligen:

»För att någorlunda upplysa den Resp. Allmänheten om de dekorationer, som i denna piece förekomma, har man trott sig deraf böra göra följande utdrag:

1:sta Acten 1:sta Scen. Ett götiskt Förmak hos Grefvinnan i Slottet Sawern. 3:dje scenen förändras Theatern till Skog, till höger en dörr med Balustrad och dervid en jernport som leder till Slottet, i fonden en Windbrygga med ett Waktorn. 6:te scenen samma rum som i den 1:sta.

2:dra Acten. Skog med ett Berg i fonden, hwarpå synes Borgen Sawern. 3:dje scenen ett Cabinette hos Grefvinnan. 6:te scenen en Dryckes-Sal i Slottet.

3:dje Acten 1:sta Scen. En vild trakt: i fonden en ström samt deröfver Jernväcket, hwaraf synes en gafwel med ett Watten-

¹ Rollerna innehades af:

Fru Dalby	m:ll <i>Lind</i> .
Pauline, hennes dotter	fru <i>Åbergsson</i> .
Dorset	<i>Åbergsson</i> .
Fru Williams	fru <i>Edvall</i> .
Betjenten Jacob	<i>Wendlou</i> .

hjul; till vänster en brinnande Masugn. 3:dje scen Grefvinnans Cabinette.

4:de Acten 1:sta Scen. En stor Sal. I 4:de scenen samma Decoration som i 3:dje Actens början.

5:te Acten samma Decoration som i 2:dra Actens 1:sta scen.¹

Vidare gafs för första gången Gustaf III:djes komedi i 2 akter *Alexis Michaelowitz och Natalia Nariskin*, eller *Den fördolde älskaren*. Stycket, som egentligen var en imitation af Saint-Foix's »le Rival supposé», gafs med ett »divertissement af sång och dans, hvartill elever äro inöfvade som exequera Solo och Pas de deux», och all kostnad och möda» hade »varit ospard för att gifva detta spektakel den glans, som är enligt med dess höge författares Snille».

Pjesen afser en episod ur tsar Alexis lif, då, han efter sin första gemåls död, en gång vid besök hos sin gunstling, kanslern för utrikes ärendena, bojaren Artemin Matweof, träffar samman med dennes släkting, Natalia Kyrillowna Narischkin, förälskar sig i henne och i Sept. 1670 upphöjer henne till sin gemål. Detta har Gustaf III behandlat på följande sätt: förklädd till en vanlig hofman har den allsmäktige tsaren vunnit den sköna Natalias kärlek men han vågar icke tro på denna lycka, medan han alltid kan befara att hon trots förklädnaden älskar i honom herskaren, och han vill pröfva henne; endast när han besegrat den äregirighet och behagsjuka, som finnes hos alla qvinnor och således äfven hos henne, kan han lita på styrkan af hennes känslor. Han låter alltså tillstålla henne en kallelse att, jemte andra sköna och förnäma qvinnor, infinna sig i slottet, på det tsaren må blifva i tillfälle välja sig en ny brud.

¹ Biljettpriserna voro: 1:sta raden, 2:dra radens fond och Öfre Amfiteater 1 rdr banko, 2:dra radens sidor och Nedre Amfiteater 32 skill. Parterr 20, Second 16 och Troisième 12 skill.

Rollerna voro fördelade sålunda:

Grefve Rudolf af Sawern	<i>Lindqvist.</i>
Matilda, hans gemål	m:ll <i>Widerberg.</i>
Luigard, borgfröken	» <i>Åberg.</i>
Fridolin, grefvinnans page	<i>Ahlstén.</i>
Romuald, Slottsfogde	<i>Berger.</i>
Riddar Kuno v. Stauffen	<i>Sundman.</i>
» Gotthold v. Fetseck	<i>Lönnbom.</i>
Knut, väpnare	<i>Stenberg.</i>
Werner, »	<i>Wendlou.</i>
Traube, »	<i>Bahrman.</i>

Hennes morbror, *Morisow*, är förtjust öfver utsigten att systerdottern skall lyckas eröfra tsaren, men Natalia ber få slippa att visa sig för den senare; hon älskar Alexis och är trofast i sin kärlek. Intet hjälper dock och hon måste komma. I denna aflägsna landsort, der ingen känner tsaren, låter nu denne en hofman intaga sin plats. Natalia införes och »tsaren» söker öfvertala henne mottaga kronan, men hon vägrar; hon vördar tsaren, men älskar Alexis, hvilken senare, hörande denna bekännelse, störtar till hennes fötter, upplyser henne om förvexlingen och beslutar nu gifva henne full upprättelse.

Sista scenen försiggår i en sal, der hofvets och landets alla skönheter äro samlade för att granskas. Damerna råka snart i fullt gräl om utgången, och hvar och en anser sig förvissad om att naturligtvis ingen annan än just hon kan komma i fråga. Då inträder tsaren. Sedan han vederbörligen krossat de högmodiga och hersklystna andarne, sätter han kronan på Natalias hufvud.¹

Teaterns egare, Laur. Segerlind, hade, som vi sett, icke blott bygd detta hus, utan äfven Göta Källare och på dessa företag nedlagt allt hvad han egde samt dessutom lånat ansefliga summor. När det nu visade sig att teatern icke kunde hyras ut eller användas, så som egaren beräknat — den hade under sina första 3 år och 10 månader stått obegagnad omkring 1 år och 2 månader — så blef följden, att Segerlind icke längre förmådde bära denna tyngd. Något måste göras, och fordringsegarne sammankallades sålunda; resultatet blef, att teatern 1820 öfvertogs af dessa, för hvilket vi få tillfälle att längre fram i enskildheter redogöra.

I och med denna anordning inträdde äfven en förändring i afseende på teaterns benämning; under hela det första skedet af dess tillvaro kallades den i annonser och affischer, liksom vanligen äfven i tidningsartiklar »Herr Segerlinds teater» eller »Segerlindska teatern», men från och med den 6 April 1820 heter det: *Stora teatern*.

Med denna speltermin afslutade Lindqvist sin bana såsom egen teaterdirektör i Göteborg. Det hade de senare

¹ Hufvudrollerna innehades af:

Tsar Alexis Michaelowitz	<i>Berger.</i>
Morisow	<i>Lindqvist.</i>
Fedor, page	<i>Wendlou.</i>
Natalia Narischkin	med <i>Widerberg.</i>

åren gått honom illa, och han ådagalade i ledningen icke mer samma kraft som förr, men den gamle direktören hade dock under ett fjerdedels sekels verksamhet gjort en så betydande insats i kulturarbetet, att hans namn för alltid skall ihågkommas med aktning i Göteborgs teaterhistoria.

Det finnes en antydning om att spektakler, eller åtminstone ett sådant, gifvits under Larsmessomarknaden 1820, men om så är, känner man lika litet hvem som spelade som hvad som uppfördes. Förhållandet är nämligen, att Carl XIV Johan, åtföljd af kronprins Oscar, vid denna tid besökte Göteborg, och spektaklet skulle gifvits vid detta tillfälle enligt en berättelse i tidningarne, hvilken här nedan intages, då den är af visst intresse äfven i andra afseenden. Berättelsen lyder:¹

»Söndags eftermiddagen (den 13 Aug.) hade jag tillfälle att se vid utriden de 30 personer af Borgerskapet, som, på anmodan af Stadens Magistrat, hade åtagit sig att till häst möta de Höge Resande vid gränsen emellan Götheborgs- och Elfsborgs län, samt der utbe sig den nåden att få åtfölja Dem till staden. Denna valda korps tog sig ganska godt ut. I deras snygga nationella rustning, och deras färdighet i ridkonsten, tyckte jag mig se rätt goda kavallerister. Då de alla voro sina egna rusthållare, och af egen pung, som jag med säkerhet vet, bekostade ekiperingen, så var det på visst sätt en hederssak att ingenting spara i hvad som för detta Höga tillfället fordrades.

Vid den vackra, väl upplysta äreporten stannade de Kongl. Wagnarne. Der blefvo de Höge Resande af Stadens Magistrat och Borgerskap samt Presterskap underdånigast beneventerade. Talen voro både nåtta och korta, liksom svaren ganska nådiga. Vid Stortorget skedde afstigning, och gingo De Höge Kongl. Personerna, omgifne af förbemälte Hederseskort, till fots till Landshöfdingeresidenset, der rum för H. M. Konungen voro utsedda, äfvensom för H. K. H. Kron-

¹ *Götheborgs-Posten* 15/8, 18/8, 22/8 1820.

prinsen uti Hr Kommercerådet och Kommendören Björnbergs hus, dit H. K. Höghet sig ock efter något dröjsmål begaf.

Resan hade gått lyckligt, och De Høge Gästerna befunno sig då, som under hela vistelsen här, i hög-önskelig välmåga.

De präktigt illuminerade stadens gator hvimlade hela aftonen af folkskaror, som blandade sina mångdubbla hurrarop med ljudet af de dånande kanonerna. På sina ställen var väl trängsel, men den goda ordningen kränktes icke, och det måste jag nämna till heder för Götheborgs folkmassa, som till icke obetydlig del består af folk, hvilka vid sådana tillfällen annorstädes icke pläga vara så nogräknade med lite buller och oordentligheter, att den alltjemnt iakttog en nästan exempellös stillhet, och gaf den Kongl. Policen litet eller intet att beställa. Denna omständighet blir så mycket mer anmärkningsvärd som det tillika var stor marknad i staden, och en större del sämre folk och allmoge från andra orter hade ökt massan.

Bland transparenter må nämnas följande: Å Rådhuset fanns Themis öfverlemnande sina attributer åt konungen; i engelske konsulns våning trenne transparenter med Riksvapnen och H. M. Konungens samt H. K. H. Kronprinsens Høga Namnchiffer; i Hr *O. Wijks* hus: Konungen, krönt af Medborgerlighetens Genius, öfverlemnar åt Merkur, som står vid ett lastadt fartyg, Svenska Handelsflaggan; inunder lästes: »Beskydd och Frihet». I Hr *Magnus* hus: i fyrdelt fält sågs en uppgången sol öfver H. M. Konungens namnchiffer, med inskrift: »Skandinaviens väl», och en uppgående sol öfver H. K. H. Kronprinsens namnchiffer med inskrift: »Skandinaviens hopp». Å Kongl. Preussiske konsuln och R. W. O. Hr *Beckmans* hus: ett tempel i skimrande eldar med påskrift: »à la gloire». Å *Segerlindska* och *Blomska* husen; Götha vapen och Konungens Høga namnchiffer. För öfrigt funnos transparenter af mindre utmärkthet på åtskilliga enskilda personers hus.

Under mina kringvandringar att bese eklärerungen, råkade jag stanna vid ett hus, der en vacker militärmusik och slerfaldiga hurrarop af Lefve Konungen! Lefve Kronprinsen! skallade mig till mötes. Af

en förbigående fick jag veta att den ofvannämnde respektable Borgarekorpsen der hade för aftonen sitt samlingsställe, och nu, efter välförrättad tienstgöring, till besegling på dagens högst angenäma hvärf, bestod sig ett par pokaler, för att underdånigst betyga sin liffliga erkänsla åt De Höga, älskade föremål, som hade beredt dem tillfället af denna lycksaliga njutning. Jag frestades att inträda i laget, men kvällen var temligen liden; i ett hurra instämde jag likväl utanför på gatan.

I Hr Bloms salar var en lysande *Bal* anställd af Stadens Magistrat och Borgerskap, hvilken H. M. Konungen och H. K. H. Kronprinsen täcktes bevista. Vid inträdet afsjüngos med fullt ackompagnement af Orchester versar. På balen var allt hvad man kan vänta sig; sköna damer, fina kavaljerer, prakt och glans och så rikt broderade rockkragar, att jag trodde mig förflyttad till sjelfva rikshufvudstaden. För öfrigt mycket trångt som vanligt för de dansande, och så varmt att mången troligen hade blifvit kväfd, om han ej egt tillfälle att ur de nära belägna outtömliga röda och hvita hafven hemta en högst behöflig läskning.

En dag var konsert i Hr Bloms större sal. Vid nedre ändan, midtemot den för de Höga Kongl. Personerna gjorda upphöjningen, syntes Götha, knåböjande för Sveriges Skyddsengel (hvarunder H. M. Konungen var personifierad), omgifven af de fria konsternas och Handels, genom en nyss fallen åskstråle, spridda attributer; ur skyn sågs en ny frambryta, som hotade med fullkomlig förstörelse, men upptogs på den sköld, som Skyddsengeln öfver Götha utsträcker, i det han upplyfter henne med andra handen; i lointänen syntes en del af staden, med flere på dess redd aftacklade fartyg, och i frisen af den transparenten omgifvande arkitekturen lästes: »Af den kraftfulle trygghet och förhoppning».

Jag gjorde på konserten den slutsats, att den som ej kan ovanligt grimacera sig, eller som tysken kallar det »Gesichter schneiden», lär ej duga till guitarrspelare. Artisten var för öfrigt rätt snäll och qvick i fingrarne. Fru *Sevelin* sjöng både med styrka, känsla och smak.¹

¹ Konserten egde rum Tisdagen den 15 Aug. och gafs af Kongl. teaterns primadonna fru *Anna Sofia Sevelin* född *Thunberg*, nu 30-årig

Konserten och *spektaklet* nästa afton (således Onsdagen den 16 Aug.) på *Större teatern*, fick jag hvarken höra eller se, ty alla biljetter voro redan dagen förut åtgångna; jag ville så gerna hört Fru *Sevelin* i min favoritaria ur Winterska Alexandersfesten. Emellertid var teaterns spektatörssalong kring logeraterna eklärerad; efter föregångna hurrarop och fanfar, afsjöngs gamla Folksången: *Bevare Gud vår kung, under full orchester, vid de Höga Personernas ankomst i den för Högstdesamme inredda logen.*

Hvad jag fick se, som jag aldrig sett förut, var *Coldinusällskapet* i dess Holländska drägt, med dekorationer, fanor, flaggor och öfriga tillbehör. Afsigten var att till sjös ledsaga de Höge Kongl. Personerna till Nya Warfvet, men det regnade tyvärr i förslaget: seglationen såg emellertid rätt prydd ut på elfven, och en jemn kanonad från båda stränderna ökade högtidligheten.»

Att en festlighet egt rum på Stora teatern är sålunda ådagalagdt, men mycket möjligt och snarast troligt är, att den utgjordes af en konsertafdelning i förening med andra anordningar, utan egentligt spektakel.

* * *

Gustaf Fredrik Åbergsson ^{2/10} 1820—^{29/5} 1821.

»Efter den Lindqvistska truppens upplösning 1817», heter det i en artikel rörande Göteborgs teaterförhållanden,

samt på höjden af sin konstnärsbana. Programmet var af följande lydelse:

- »1. Ouverture utur Demophon af Vogel.
2. Stor konsert för Guitarr af Mauro Giutiani, exeqv. af *C. von Gärtner* med ackompagnement af stor orchester.
3. Aria af Generali, sjunges af Fru *Sevelin*.
4. Duette för Guitarrre och violin af Carulli, exeqv. af Hr *Braunstein* och *v. Gärtner*.
5. Ouverture ur op. Lodoiska af Kreutzner.
6. Duette för 2:ne Fleuter af Leonard de Call, exeqv. af tvenne Hrr amatörer.
7. Aria af Rossini, sjunges af fru *Sevelin*.
8. Fantaisie sentimentale för Guitarre solo, exeqv. af Hr *v. Gärtner*, stundom utan att begagna högra handen.
9. Finale.

Priserna äro för de första platserna 1 rdr, för de öfriga 32 skill.

b:co.»

införd i Geo. Löwegrens tidning Aftonbladet den 4 Dec. 1823, »saknades en lång tid ett godt Spektakel. Det var likväl en af Sveriges, att icke säga Europas, störste skådespelare förbehållet att gifva oss ett sådant. Hofsekreter *Åbergsson*, tillika med dess som Skådespelerska lika namnkunniga *Fru*, anlände hit, och deras blotta rykte var tillräckligt, att försäkra oss om de bästa Spektakler. Med undantag af ett par loger, abonnerades genast hela Första Raden, och man fann snart hvarje väntan uppfylld».

I sjelfva verket inträdde ett nytt skede i Göteborgs teaterhistoria i och med det samma som *Åbergsson* öfvertog ledningen af Stora teatern. *Åbergsson*, den förste Hamletframställaren på *Gustaf III:s* scen, var jemte sin fru den första *Ophelia* på kongl. teatern, ett utmärkt konstnärspår, denna scens konstnärliga stolthet, och dessa båda hade nu samlat omkring sig ett sällskap, som var ett af den tidens allra främsta. Att *Åbergsson* hitkom våren förut, var nog icke tillfälligt, utan måste hafva berott på att teaterdirektionen önskade komma till en personlig uppgörelse med honom om öfvertagande af teatern för det kommande. På samma gång denna afsigt förverkligades, begagnade *Åbergsson* tillfället att lära känna de förmågor, som kunde finnas i *Lindqvists* trupp, och detta ledde till att han anställde åtskilliga af dem. Det nya sällskapet utgjordes af följande medlemmar:

direktör: *Gustaf Fredrik Åbergsson*.

aktriser: fru *Ottoliana Carolina Åbergsson* född *Kuhlman*.

» *Maria Elisabet Edvall*.

mamsell *Sophie Haglund*.

» *Håkansson*.

» *Inga Åberg*.

» *Wendla Åberg*, samt den 12-åriga

Johanna Borg, hvilken dock endast nämnes vid uppförandet af »Testamentet» den 23 mars.

aktörer: *Johan Anton Lindqvist*.

Carl G. Berger.

G. L. Stenberg.

Johan Robert Sahlström.

Johan Herman Sundberg.

Olof Norring.

Burström.

G. Åbergsson

Efter Porträttgalleri af svenska poeter, väktalare och konstnärer af
L. H. Roos. Sign. 1824.

Ollo Ludvig Deland, samt dennes far den utmärkte
komikern, balettmästaren

Louis Deland, hvilken sålunda var kamrat med sin första, frånskilda hustru, numera fru Åbergsson. Han tillhörde icke truppen från början utan tillkom senare och säges den 22 Jan. vara »nyligen anländ».

Af sällskapets medlemmar hade fru Edvall, Wendla Åberg och aktörerne Lindqvist, Berger och Stenberg tillhört den numera upplösta Lindqvistska truppen; mamsellerna *Haglund* och *Håkansson* samt skådespelarne *Burström* och *Sahlström* voro nya för Göteborg, *Inga Åberg* var en gammal bekant från Lindqvists tid 1812—1817, som numera uppträdde i äldre fruntimmersroller, men ännu icke kunde afstå ifrån att, ehuru 48-årig, på sin egen recett den 1 Mars spela sin gamla favoritroll, *Adolf i »Den lille matrosen»*.

Olof Norring var likaledes känd här från sitt uppträdande 1807—1809 hos Carl Stenborg. Han hade derefter tillhört dels Djurgårdsteatern, dels den Kongliga till den 1 Juli 1818. *Johan Herman Sundberg* var deremot ny för Göteborg. Han var född 1798 och hade förut varit elev vid Kongliga teatern. Hvem den unga *Johanna Borg* var, känna vi icke.

Främst af alla stod direktören sjelf, den 45-årige Gustaf Fredrik Åbergsson, fortfarande förste älskare, men derjemte synnerligen lämplig för tragedien genom sin imponerande figur och goda hållning samt nobla yttre, hvilka företräden gäfvo anledning till grefve Gustaf Löwenhjelm's yttrande: »Våra unge diplomater borde lära af Er, hur man skall presentera sig vid ett hof». Särskildt såsom grand-seigneur och som Tartuffe ansågs han öfverträfflig. Dessutom var han en fint bildad man, älskvärd och redbar, samt därför högt uppburen i Göteborg, äfven såsom enskild person.

Hans fru var Kongl. teaterns förnämsta älskarinna, »full af behag och natursanning i sitt spel» samt utmärkt i subrettroller.

Åbergsson hade på ett år, antagligen från den 1 Oktober, hyrt hela teateregendomen, och mot slutet af Juni månad underrättades allmänheten härom genom ett tillkännagifvande:

»Undertecknad, som nästkommande Höst- och Wintertermin ärnar arrangera Spektaklerna i f. d. Segerlindska Teaterhuset, mottager abonnement. Listan är att tillgå på Hrr Berh. Wohlfahrts Söners Contoir, som benäget åtagit sig besväret dermed.

Äfvenledes bortarraderas på ett år alla Bonings- och Restaurateurslägenheterna med åtföljande beqvämigheter, samt Conditori och Fruktbodarne, hvarom kan öfverenskommas med Hr Laur. Segerlind, som lofwat mottaga och anteckna hugade Spekulanter's högsta anbud.

Gustaf Fr. Åbergsson.»¹

Närmare teaterns öppnande läser man ett utförligare meddelande:²

»Wördsamt tillkännagifves att undertecknad ämnar öppna sin Theater Måndagen d. 2 October uti Stora Theaterhuset. De föreställningar, som komma att gifwas, skola i möjligaste mätto blifwa varierade, och nya eller härstädes förut ej sedda pjäser,

¹ *Göteborgs Tidningar* 22/6 1820.

² » » 19/9 1820.

så ofta sig göra låter, blifwa uppförde. Med skyldig aktning för en wördad Allmänhet, skall ingen möda blifwa spard att förtjena det hedrande förtroende och det bifall, hvaraf jag redan flera gånger fått röna så smickrande prof.

För de Loger, som ännu äro lediga å Första Raden och öfriga platser är för den wördade Allmänheten Abonnements-Listan att tillgå i mitt Logis uti Snickare-Mästaren Smiths hus i 3:dje wåningen. Som en swag erkänsla emot de Högtresp. Gynnare, som redan tecknat Abonnement (för ett icke ringa antal Loger), äfvensom mot dem, hwilka framdeles dermed behaga gynna mig, utfäster jag mig att alltid, då ett nytt stycke förekommer, gifwa första representation på Abonnementsdagarne, som blifwa *Måndagar* och *Fredagar*, äfvensom att, då större piecer, hwilkas uppsättande fordra en allt för dryg kostnad för en privat Entrepreneur, platsernas pris i följd häraf för tillfället måste förhöjas (hwilket jag wågar hoppas af en upplyst och rättwis Allmänhet skall finnas billigt), blifwa resp. Abonnenter fria.

Under Höst- och Winterterminen blifwer högst tre Recetter. Spectaclerna börja kl. 1/2 till 7 e. m. och slutas aldrig sednare än kl. 10. Göteborg d. 16 Sept. 1820.

G. F. Åbergsson.¹

Häraf framgår icke, huru många representationer detta abonnement omfattade, men vi erhålla i detta fall erforderlig upplysning genom annonsen om spektaklet den 19 Jan., der det heter, att efter 25 representationer var nu första abonentsterminen slut, hwilket äfven öfverensstämmer med spellistan. Den andra abonentsterminen, som slutade med spektaklet den 18 Maj, synes äfven omfattat 25 representationer, om man från spellistan frånräknar de spektakler som gåfvos på andra dagar än Mån- och Fredagar.

Hvad *biljettpriserna* angå, skedde den 27 Okt. en nedsättning för andra radens sidor och tredje radens fond till 24 skill. Detta synes varit tillfälligt, ty åtminstone den 12 Jan. voro priserna för salongen i dess helhet följande:

1:sta radens loger, 2:dra radens fond
och Öfre amfiteater 1 rdr banko
Nedre amfiteater och 3:dje radens fond 32 skill. »

¹ I *Göteborgs Tidningar* 26/9 1820 läses: Respective Abonnenter å Stora Theatern behagade, enligt Abonnements-Listans innehåll, innan denna månads slut uttaga Biljettarna hos undertecknad, som träffas från kl. 8 till 10 f. m. i Snickare-Mästare Smiths hus, 3:dje wån. Göteborg d. 23 Sept. 1820. =

G. F. Åbergsson.

2:dra radens sidor och Nedre avant-scen 24 skill.
 Parterr och Second 16 samt Troisieme 12 »

Med afseende på *belysningen* förtjenar nämnas att, medan den i regeln bestreds med vanliga ljus och oljelampor, tillkännagafs vid ett par mera festliga tillfällen, såsom den 1 Dec. i anledning af Kronprinsens födelsedag, samt på Konungens födelsedag den 26 Jan., att »Theatersalen är eclairerad med Waxljus».

Representationerna synas varit talrikt besökta, trots den som vanligt under vintern rådande kölden i teatern. Det hände dock en gång att ett spektakel rent af måste inställas; man hade till den 2 Febr. annonserat premiären af »Jenny Mortimer» eller »Röfvarbandet i Skottska bergen», men samma dag innehöll Götheborgs Tidningar följande underrättelse:

»I anseende till det svåra väglaget och den obehagliga väderleken uppskjutes det till i dag Fredag annonserade Spectacle till Söndagen den 4 Febr.» — ett tillkännagifvande som icke vittnar fördelaktigt om tillståndet af stadens gator.

Förutom på de representationer, som finnas angifna å nedanstående spellista, användes dessutom teatern Onsdagen den 27 Dec. till en *maskeradbal*, som anordnades af Lindqvist.

Spellista.¹

- 1820 Månd. $\frac{2}{10}$ öppnas Stora Theatern med ffv Den falska vännen eller Qvinnohämnd, dram 1 a. öfvers. från franskan, samt ffv Bröderna Philibert kom. 3 a. af Picard, öfvers. af J. L. Åbergsson.
- » Fred. $\frac{6}{10}$ *Den landsförviste* eller *Fattigdomen och den ädla stolt-heten*. kom. 3 a. samt *Eldprofvel*, kom. 1 a., båda af Kotzebue.
- » Månd. $\frac{9}{10}$ ffv *Plånboken* eller *Den trogne undersåten*, dram 3 a. af Kotzebue, samt *Den ondsinta hustrun*.
- » Fred. $\frac{13}{10}$ *Westindiefararen* eller *Dygdens belöning*, dram 3 a. samt ffv *De bägge svartsjuka* eller *Prefekten och trädgårdsmästaren*, kom. 1 a. af Kotzebue. Öfvers. från franskan.
- » Månd. $\frac{16}{10}$ ffv *Spelsjukan*, trag. 5 a. ny öfvers. från engelska orig. Beverley, samt *De bägge tankspridde*.

¹ Efter affischer samt efter annonser i *Götheborgs Tidningar*, *Nyheter*, *Posten* och *Allehanda* samt *Aftonbladet*.

- 1820 Fred. ²⁰/₁₀ ffg. Schawln eller Den öfverwunna fåfångan, kom. 1 a. af Kotzebue, samt f. 2 ggn *Bröderna Philibert*.
- » Månd. ²³/₁₀ ffg. Den svartsjuka hustrun, kom. 5 a. öfvers. från franska orig. La femme jaloux, samt f. 2 ggn *Eldprofvet*.
- » Fred. ²⁷/₁₀ f. 2 ggn *Plånboken* samt f. 2 ggn *De bägge svartsjuka*.
- » Månd. ³⁰/₁₀ *Brodertwisten* eller *Förlikningen* samt ffg. *De vänfaste rivalerna*.
- » » 3/₁₁ *De tyska småstadsboarne* eller *Sederna i Kråkinkel*, kom. 4 a. af Kotzebue, musikscenerna af Du Puis.
- » » 6/₁₁ *Förlikningen* eller *Brodertwisten* samt ffg (!) *De vänfaste rivalerna*.
- » Fred. ¹⁰/₁₁ f. 2 ggn *De tyska småstadsboarne*.
- » Månd. ¹³/₁₁ Den häftige friaren, kom. 3 a. samt f. 2 ggn *Den ond-sinta hustrun*.
- » Fred. ¹⁷/₁₁ *Den försonade fadren*, dram. 3 a. af Lindegren, samt *Kalifen i Bagdad*, op. com. 1 a. musik af Boildieu.
- » Månd. ²⁰/₁₁ f. 2 ggn *Den svartsjuka hustrun*, samt *Misstroende och list*, öfvers. från franskan.
- » Fred. ²⁴/₁₁ f. 2 ggn *Den falske vännen* samt *Den enleverade fäst-mön*, eller *De tjänstaktige rivalerna* kom. 3 a. af Jünger; till slut f. 3 ggn *De bägge svartsjuka*.
- » Månd. ²⁷/₁₁ *Juvelskrinet* eller *Mödernearfvet*, dram 4 a. af Kotzebue, samt f. 2 ggn *De bägge lankspridde*.
- » Fred. 1/₁₂ I anledning af Kronprinsens namnsdag: en Prolog, orden af Hr Wadman, musiken af Hr Braunstein; Theatersalen är eclaired med Waxljus. Derefter f. 2 ggn *Kalifen i Bagdad*; till mellanakt uppföres Overturen till Trollflöjten af Mozart.
- » Månd. 4/₁₂ f. 3 ggn *Plånboken* samt f. 2 ggn *Den enleverade fäst-mön*.
- » » 11/₁₂ Recett för *J. A. Lindqvist* ffg. *Hamlet, Prins af Danmark*, sorgspel 5 a. af Shakespear.¹
- » Fred. ¹⁵/₁₂ f. 3 ggn *Bröderna Philibert* samt *Älskarinnan sin egen rival* eller *Det delade hjertat*, kom. 1 a. af Kotzebue, öfvers. af J. L. Åbergsson.
- » Sönd. ¹⁷/₁₂ *Maskeradbal* (tillställd af J. A. Lindqvist).
- » Månd. ¹⁸/₁₂ Sista spektaklet före Jul: f. 2 ggn *Hamlet*.
- » Torsd. ²⁸/₁₂ f. 2 ggn *Schawlen* samt f. 3 ggn *De tyska småstads-boarne*.
- 1821 Fred. 12/₁ *Korsfararne*, skåd. 5 a. af Kotzebue, musiken till chö-rer, marcher och melodramer af Stieler.
- » Månd. 15/₁ f. 2 ggn *Spelsjukan* samt *Den förmente prinsen*, musik af Wenzel Müller.
- » Fred. 19/₁ f. 3 ggn *Hamlet*.
- » Månd. 22/₁ f. 2 ggn *Förlikningen* eller *Brodertwisten* samt *Isabella och Lelio* eller *Den välgörande féen*, pantomim 2 a. af Louis Deland, som för kort tid sedan hit till staden anländt.
- » Fred. 26/₁ på H. M. Konungens Höga Födelsedag: f. 4 ggn *Plånboken* samt *Föreningen*, tillfällighetspjes 1 a., endast

¹ Spectaklet Fred. 8/₁₂ inställdes i anseende till mellankomma hinder.

- för denna gången. Salongen blir med waxljus eclaire-rad.
- 1821 Månd. $29/1$ f. 3 ggn *De vänfaste rivalerna*, f. 3 ggn *Den ondsinta hustrun* samt f. 2 ggn *Isabella och Lelio*.
- » Sönd. $4/2$ ffg. Jenny Mortimer eller Rövvarbandet i Skottska bergen, skåd. 3 a. med melodrame och chörer, musik af Du Puy. Derefter f. 2 ggn *Den förmente prinsen*.
- » Månd. $5/2$ f. 2 ggn *Korsfararne*.
- » Fred. $9/2$ f. 3 ggn *Den enleverade fästmon* samt f. 3 ggn *Kalifen i Bagdad*.
- » Månd. $12/2$ ffg. *Den unga sömngångerskan* eller *Löndörren*, kom. 2 a. med melodram, musik af Dupuy, samt f. 4 ggn *De bägge svartsjuke*. I anseende till inöfning af »Rövvarkulan» eller »Svarte skogen», pant. i 3 a., blifver ej spektakel nästa Fredag den 16 dennes. Ut i pantomimen spelar Hofbalettmästare Hr Louis Deland Robertos rol.
- » » $19/2$ f. 2 ggn *Juvelskrinet*, samt ffg. *Röfvarkulan i den svarta skogen* eller *Det hemliga giftermålet*, stor pantomim 3 a. af Louis Deland, som spelar röfvaranförendaren Robertos role.
- » Fred. $23/2$ f. 2 ggn *Den unga sömngångerskan*, f. 2 ggn *Älskarinnan sin egen rival* samt f. 3 ggn *Isabella och Lelio*.
- » Månd. $26/2$ ffg. *Ricochetterna* eller *Kanariefogeln* kom. 1 a. af Picard, samt f. 3 ggn *De bägge tankspridde* och till slut f. 2 ggn *Röfvarkulan i svarta skogen*.
- » Torsd. $29/2$ f. 3 ggn *Jenny Mortimer* samt *Den lilla matrosen*.
- » » $1/3$ Recett för mamsell J. E. Åberg: f. 2 ggn *Jenny Mortimer* samt f. 2 ggn *Den lilla matrosen*, kom. 1 a. med sång, musik af Gavaux. Louis Deland spelar för denna gång kapten Sabords role. Fredag 2 mars blir intet spektakel.
- » Fred. $9/3$ f. 4 ggn *Hamlet*.¹
- » Månd. $12/3$ ffg. *Skatan* eller *Tjenstepigan i Palaiseau*, hist. dram 3 a. öfvers. från franska pjesen *La Pie voleuse ou la Servente de Palaiseau* samt f. 3 ggn *Eldprofvet*.
- » Fred. $16/3$ f. 4 ggn *Bröderna Philibert* samt f. 3 ggn *Den lilla matrosen*.
- » Månd. $19/3$ f. 2 ggn *Skatan* samt f. 2 ggn *Ricochetterna*.
- » Fred. $23/3$ ffg. *Testamentet*, dram 1 a. af Kotzebue, samt f. 2 ggn *Den häflige friaren*.
- » Månd. $26/3$ ffg. *Archambeaud* eller *Pligt och kärlek*, hist. skåd. 3 a. af Leblanc, öfvers. från franskan, samt f. 3 ggn *Den förmente prinsen*.
- » Fred. $30/3$ f. 4 ggn *Jenny Mortimer* samt f. 2 ggn *Testamentet*.
- » Månd. $2/4$ f. 2 ggn *Den landsförviste* samt f. 2 ggn *Misstroende och list*.
- » Fred. $6/4$ *De okände* eller *Verldsförakt och ånger*, dram 5 a. af Kotzebue, samt f. 3 ggn *Ricochetterna*.

¹ I Götheb. Tidningar annonseras *Hamlet* till Månd. $5/2$ och äfven affischen har samma dag, men på den senare är $5/2$ öfverstruket med bläck samt ändradt till $9/3$.

- 1821 Månd. $\frac{9}{4}$ f. 2 ggn *Den försonade fadern*, samt *Gubben i Bergsbygden* eller *Det enstaka huset*, kom. med sång 2 a., musik af Dalayrac.
- » » $\frac{23}{4}$ f. 3 ggn *Korsfararne*. (Melodramen & nunnornas chör af hr *Stieler*).
- » Fred. $\frac{27}{4}$ på mångas begäran ffg. *Tartuffe* eller *Den skenhelige*, kom. 5 a. af Molière. Utom detta återstå blott 3 af det abonnerade antalet spektakler.
- » Månd. $\frac{30}{4}$ ffg. *Tartuffe* eller *Den skenhelige* af Molière.¹
- » » $\frac{7}{5}$ f. 3 ggn *Skatan*, f. 2 ggn *Gubben i bergsbygden*.²
- » » $\frac{14}{5}$ ffg. *Hiltebarnet* och *mördaren*, dram. 3 a. af J. F. Castelli, samt f. 4 ggn *Kalifen i Bagdad*.
- » Fred. $\frac{18}{5}$ f. 5 ggn *Hamlet*.
- » Onsd. $\frac{23}{5}$ Recett för mamsell *Sophie Haglund* och Hr *L. Deland*, f. 2 ggn *Hiltebarnet och mördaren* samt f. 3 ggn *Den unga sömngångerskan*.
- » Tisd. $\frac{29}{5}$ Recett för Hrr *Berger* och *G. L. Stenberg*: ffg. *Aftonstunden* eller *Den redlige landtpresten*, dram 1 a. af Kotzebue samt f. 3 ggn *Tartuffe*.

Såsom ett allmänt omdöme om denna speltermin borde få anses gälla hvad en samtida yttrar:³ »Under den tid, som Hr Hofsekreteraren Åbergsson ledt representationerna i vår större teater, har verklig inträffat hwad hwarje teatervän väntade sig af den med sakkännedom förenade sanna talangen, nemligen att få se *goda piecer väl* uppförda; i båda dessa afseenden tillkommer *Hamlet* ostridigt första rummet.»

En annan smakdomare yttrar ett par år senare:⁴

»*Hamlet* uppträdde i allt sitt majestät och tjusade liksom genom en trollkraft hwarje upplyst åskådare. Knappast någon vecka förflöt utan att något nytt och, hwad som är bättre, något godt Spektakel annonserades. Gafs någon gammal pjes, så var den alltid utwald bland de en gång för alla ackrediterade, såsom *Johanna af Montfaucon*, *Korsfararne*, *Den landsförwiste*, *Den enleverade fästmon*, *Kalifen i Bagdad* m. fl. hwilka aldrig förlora sitt värde. Bland de nyare förtjenar nämnas, näst *Hamlet*: *Spelsjukan*, *Tartuffe*, *Swartsjuka hustrun*, *Hiltebarnet* och *mördaren*, *Jenny Mor-*

¹ Enligt Götheborgs Nyheter $\frac{28}{4}$. Förut hade annonserats »*Skatan*» samt »*Gubben i bergsbygden*».

² Programmet var annonseradt till Fred. $\frac{4}{5}$ men uppsköts »i anledning af Hr *Bergers* sjukdom».

³ *Aftonbladet* $\frac{3}{2}$ 1821.

⁴ » $\frac{4}{12}$ 1823.

timer, Plånboken, Skatan, Bröderna Philibert, De begge swartsjuka, Sömngångerska, Två ord m. fl. som hvar och en med nöje påminner sig».

Så hade då ändtligen lyckligare tider dagats för scenen, dagar som skulle förlängas till ytterligare år; inöfningen var omsorgsfull, spelet godt och valet af pjäser sådant som var att vänta af en bildad och intresserad ledare.

Främst bland repriserna står *Hamlet*, som nu återupptogs den 11 Dec., med följande rollbesättning:

Claudius, konung af Danmark	<i>Lindqvist.</i>
Gertrud, hans drottning	m:ll <i>Inga Åberg.</i>
Hamlet	<i>Åbergsson.</i>
Vålnaden	<i>Berger.</i>
Polonius	<i>Norring.</i>
Laertes	<i>Stenberg.</i>
Ophelia	fru <i>Åbergsson.</i>
Horatius	<i>Sundberg.</i>
Guldenstern	<i>Louis Deland.</i>
Bernardo	<i>Burstrom.</i>

Att detta mästerverk gafs på ett tillfredsställande sätt, intygas icke blott deraf, att det under samma speltermin uppfördes ytterligare fyra gånger, utan äfven af de erinringar vi ännu ega qvar härifrån. En af stadens tidningar innehöll sålunda efter första representationen följande poem:

»Till *Ophelia*.

Naturens ädla herskarinna!
 Din själ förtjusande och stor
 Ej visas genom konstens flor,
 Du föddes för att hjärtan vinna;
 Med detta spel och denna ton
 Du röjer snilletts sanna stämpel.
 Ditt hjerta, alla dygders tempel,
 Är mera värdt än Englands thron.»

Något senare heter det i samma tidning:¹

»Förliden afton gafs för andra gången Shakespeares *Hamlet*. Alla platser voro upptagna, och aktionen öfver allt klander; i synnerhet utfördes Hamlets och Ophelias roller med den styrka och sanning, som endast den full-

¹ *Göteborgs-Posten* 16/12 och 19/12 1820.

bordade talangen kan åstadkomma. Den förre exequverades af Hr Hofsekreterare *Åbergsson*, och den senare af dess *Fru*. En åskådare tror sig genom nedanstående impromptu i tillfället hafva uttryckt fleras än sin önskan, hvarföre desamma här med hans tillstånd, meddelas:

»Må lyckan att Er länge hos oss äga,
Bli hwar Spektakelwäns omsorg,
Och scenens sångmö en gång säga;
Jag trifs rätt wäl i Götheborg».

Ett annat af verldslitteraturens mästerverk återupptogs äfven, nämligen Molières *Tartuffe*, som första gången spelades här den 29 Jan. 1776 af von Blanc, hvarefter den gafs fyra gånger tillsammans under åren 1780, 1784 och 1792, samt slutligen nu, den 27 April. Rollerna voro besatta på följande sätt:

Orgon	<i>Lindqvist.</i>
Fru Pernelle, hans mor	fru <i>Edvall.</i>
Elmire, hans hustru	» <i>Åbergsson.</i>
Damis, » son	<i>Sahlström.</i>
Marianne, » dotter	m:ll <i>Haglund.</i>
Valère, hennes älskare	<i>Sundberg.</i>
Cleont, Orgons sväger	<i>Stenberg.</i>
Tartuffe	<i>Åbergsson.</i>
Dorine, kammarjungfru	m:ll <i>Inga Åberg.</i>
Lojal, stadsbetjent	<i>Louis Deland.</i>
en officer	<i>Berger.</i>

Äfven denna repris blef en stor framgång: »Förliden Måndag», heter det, »gafs *Tartuffe* på vår stora teater, ganska väl och med sådant bifall att man snart torde få se den än en gång».¹ Detta hopp förverkligades äfven, då pjesen två dagar senare åter uppfördes.

Bland andra äldre saker, som förekomma, märkes: »Bewerly», »Älskarinnan sin egen rival» (*Åbergsson* som Dorset och fru *Åbergsson* som Pauline), »Korsfararne», »Kalifen i Bagdad», »Den förmente prinsen», »Bröderna

¹ *Aftonbladet* 3/5 1821. Tidningen berättar derefter, att »då en prest på landet någon gång höll en skarp predikan mot fritänkare, hade en ståndsperson, som hörde den, följande yttrande vid utgåendet: »Tack skall Ni ha, Herr Pastor, för en skön predikan; beklagligen voro de Ni predikade för icke i kyrkan — passa därför på tillfället och gör den om igen».

Philibert», »Den landsförviste», »De okände» (paret Åbergsson som Stålfelt och Amalia), »Vestindiefararen» m. fl.¹

Under loppet af November gafs ett par gånger nästan efter hvarandra »De tyska småstadsboarne», ett val som icke föll i smaken. Åtminstone finner man en »abonment» fråga »om man med görligaste första ännu en gång, om det ej är för mycket begärdt, efter det blir den tredje inom mindre tid än tre veckor, kunde få se Kotzebues »Småstadsboarna» på Stora teatern. Man anser intet stycke af alla denne författares talrika teaterkompositioner mer tjenligt att få åskåda för den, som vill utröna huruvida han föreskrifvit sig det vanliga vilkoret: »en gifven plan», eller »alldeles ingen», och för sådant lofligt ändamål fordras att se det gifvas minst trenne gånger å rad. Äfven vågar man begagna tillfället för att vördsamligen anhålla om uppgift på alla de pjäser, som under den återstående abonnementstiden komma att gifvas. Man har behof af denna viktiga omständighet, för att möjligen en gång för alla bli i tillfälle att kunna bestämma högsta graden på den resp. spektakelälskande publikens tålamosprofvare.²

Dylika små missljud förklungo likväl i det allmänna, högljudda bifallet, och detta med rätta, ty nekas kan ej att allmänheten denna sejour bjöds på ojämnförligt mycket större omvexling än fallet varit sedan lång tid tillbaka, och lika litet kan nekas att arbetet inom teatern drefs med fart och energi, hvarpå bästa intyget är att man under en tid af 8 månader gaf ej mindre än 14 alldeles nya arbeten.

Det kan icke heller nekas att Kotzebue fortfarande bibehöll sin plats och tryckte sin prägel på repertoaren, och att denne författare alltjemnt beherskade allmänhetens smak, intygas till fullo deraf att det under denna sejour gafs ytterligare tre nya arbeten af honom, nemligen »Plånboken»,

¹ Ut i C. R. Nybloms *Minne af tonskalden Adolf Fredrik Lindblad* (Svenska Akad. handl. 57 delen) berättas att den senare som 8-årig gosse fick hösten 1809 på då varande Dramatiska teatern, der han fått plats i orkestern, tillfälle att se Åbergsson spela i »Vestindiefararen», »men märkvärdigt nog» gjorde föreställningen icke något egentligt intryck på honom — enligt hans egen berättelse tycktes det honom vara ingenting emot ett spektakel han en gång sett i Skeninge.

Troligen hade det varit ännu märkvärdigare om Åbergssons uppträdande förmått göra starkt intryck på ett åttaårigt barn.

² *Götheborgs-Posten* 16/11 1820.

»Schawlen» och »Aftonstunden eller den redlige landt-
presten».

Schawlen eller *Den öfvervunna fåfängen* är en enakts-
dram, bearbetad på vers efter Kotzebues »Der Shawl» af
godsegaren Johan Jacob Wijnbladh. Efter ridåns uppgång
nödgas man åhöra en temligen tråkig konversation mellan
Justitierådinnan *Berg* (fru Åbergsson) och hennes syster
Sophie, behandlande ämnet: hur lystnaden efter nöjen in-
verkar på arbetshågen. Så kommer *Justitierådet* (Berger),
äfven han predikande, men om heder och redbarhet, och
slutligen hofrådinnan *Krug*, hvilken berättar att hon låtsat
sig vara sjuk, för att förarga sin man, som ej velat ge
henne en ny, dyrbar schal, men som nödgats gifva efter
sedan hon genom fortsatt grälände lyckats till slut alldeles
uttrötta honom. Trots den rent af simpla skildringen af
denna husliga tvist, synes hennes prat göra intryck på den
eljest rättänkande Justitierådinnan, hvars fåfänga hon upp-
eldat. Justitierådinnan öfvertalar nu å sin sida sin man
att gifva henne ett motstykke till det granna plagget, men
han räddas från denna onödiga utgift genom det alldeles
omotiverade uppträdandet af en grekisk präst, som blifvit
utblottad genom turkarnes härjning, och till honom och
hans familj öfverlemnas i stället det belopp som schalen
skolat kosta.

Det hela är dåligt hopkommet och mer än lofligt
tråkigt.

Deremot torde man kunna säga, att *Plånboken* är bättre
än Kotzebues vanliga dramer. Händelsen, som uppgifves
vara kopierad på en verklig sådan mellan markis Fouquet
och dennes skrivare Petisson, tilldrager sig inom en fäst-
ning, som eröfrats från fienden, men nu belägras af denne.
Stadens och provinsens guvernör före den fiendtliga invasio-
nen, grefve *von Thurgau* har blifvit innesluten i fästnin-
gen vid dess öfvergång, men står i brevexling med sin
landsherre, i afsigt att bereda denne tillfälle återtaga det
förlorade, samt underrättar honom om allt hyad som till-
drager sig. Jemte honom är äfven hans släkting den unge
Edvard von Mildau, fången, men dennes stråfvanden äro
mindre riktade på politik och krig än på att vinna den
sköna *Amalia*, grefvens dotter, och detta lyckas bättre än
den förres stråfvanden. Det finnes blott ett *men* mot en
förbindelse mellan de unga, och detta utgöres af det löftet
om hennes hand som grefven gifvit skurken i stycket, ba-

ron *Schwartzenthal*. Amalia går dock rakt på saken och förklarar den senare att hon aldrig kan tillhöra honom, samt ber att han måtte gifva henne fri. Den ruinerade baronen, som endast haft till mål hennes rikedom, låtsar sig högsinnad nog att afstå, men beslutar i stället att anklaga grefven, hvars förrådiska brefvexling han känner, för högförräderi mot fästningens tillfällige innehafvare, i hopp att grefvens derefter seqvesterade egendom skall blifva hans belöning.

Kommandanten, general *von Eichenkranz*, låter naturligtvis arrestera grefven, men denne lyckas obemärkt lägga ifrån sig plånboken med dess farliga innehåll; denna tages om hand af *von Mildau*, och dermed alla bevisen på grefvens brottslighet. Nu gäller det likväl att underrätta den senare härom, och *Mildau*, som likaledes häktats, har ingen annan utväg än att erbjuda sig uppträda såsom en ny angifvare mot grefven, med vilkor att han blefve fri. Han får nu tillfälle att förstöra den olycksbringande plånboken, och när han derefter sammanföres med grefven vid förhöret, låter han denne förstå att ingenting mer är att befara.

Emellertid har hans skenbara förräderi och otacksamhet mot grefven, när han erbjöd sig uppträda såsom dennes anklagare, ådragit honom väns och fiendes förakt och äfven beröfvat honom Amalias ömhet, men allt kommer slutligen i dagen och såväl han som grefven befrias genom den ingångna freden, som stadgar allmän amnesti.

Ehuru, som sagdt, *Kotzebue* fortfarande behåller fältet, finner man dock af spellistan att den tyska dramatiken är på väg att utträngas af den franska. *Kotzebue*, *Bäuerle* och *Jünger* äro de enda tyske författare som spelas, medan deremot de franske representeras af *Picard*, *Etienne*, *Mercier*, *Vial*, *Desforges*, *Forgeot*, *Monvel*, *St. Just*, *Dieulafoy*, *Pigault Lebrun*, *Caignez*, *de Ferrière*, *Marsollier* m. m. Det är också nu som *Scribe* gör sitt inträde på Göteborgs scen med den i förening med *Germain Delavigne* författade tvåaktskomedien *Den unga sömnångerskan* eller *Löndörren*. Härigenom inträdde äfven på scenen den art af lustspel, som redan blifvit bofast på den franska, och som för framtiden skulle förse repertoaren i sådan riklighet att den fick öfvervigtén, och så småningom åstadkom en betydlig ändring i sjelfva spelsättet. När man till god del saknade sujetter för den äkta karaktärskomedien, var det en lycka att just denna art lustspel vann ingång, ty, om man också måste

erkänna att det i dessa senare var situationen som gaf personerna sken af karaktär, men icke verkliga karaktärer som frambragte situationerna, så låg dock ett betydande värde i den lifliga diktionen.

Dessutom är handlingen i hans arbeten så litet utspunnen af giftermåls och älskandes frivoliteter, att han blott sällan, och då med beundransvärd finhet, gjorde dem till kärnan i ett stycke. Att Åbergsson nu upptog Scribe på repertoaren, förtjenar så mycket mera erkännande som han dermed föregick, om ej den svenska, så åtminstone den kongl. danska scenen, der man först året efter detta, eller 1822—1823, fick tillfälle att för första gången se ett arbete af denne författare, nemligen »Valerie».

Intet af de öfriga nya arbetena är af vidare betydelse. *Den svartsjuka hustrun* af Desforges framställer en hustru, nära nog otillräknelig i sin missriktade lidelse, för hvars närande hon använder hvilket lågt medel som helst, uppoffrande sin och de sinas lugn och frid, och slutligen bringande sin omgivning till förtvillan. Författaren har begått det väsentliga felet att han beröfvat henne allt det, som kunde verkat medlidande och öfverseende, utan har framställt henne som en furie utan sundt förnuft.¹

Den häftige friaren af Monvel är en bagatell utan innehåll, men skrifven i ett elegant språk, vidt skildt från Kotzebues. *Charles de Morinzor* (Åbergsson) har, sedan fadern för några ungdomliga streck beröfvat honom sitt arf, kringsvärvat på hafvet, men återkommer mycket rik, önskar återvinna arvet samt återupprätta sitt namn. Han finner emellertid att fadern skänkt allt till en släkting, grefvinnan *de Sancerre* (m:ll Haglund), och bekantskapen med henne leder till att de Morinzor blir dödligt förälskad. Våldsam och oreglerlig i allmänhet, är han det icke mindre som friare, och vill rent af tvinga henne blifva hans. Hennes väninna *markisinnan* (fru Åbergsson) söker hjälpa henne, men lyckas ej, oaktadt båda låta honom förstå att grefvinnan älskar en annan, markis *de Montalais* (Stenberg). Slutligen löses svårigheterna; föreningen mellan grefvinnan och markisen håller på att gå om intet, sedan hon tvingat de

¹ Åbergsson spelade Dorsan, den stackars beskedlige mannen; fru Åbergsson den svartsjuka, mamsellerna Haglund och Håkansson de båda döttrarne Eugenie och Clemence, Berger den redlige vännen Daronville och Inga Åberg kammarjungfrun Justine.

Morinzor att återtaga arvet och markisen samtidigt förlorat sin förmögenhet i en process. Då segrar de Morinzors ädla natur; han nödgar henne att ännu en gång mottaga hvad som tillfallit honom, afstår från hoppet att ega henne, och går för att aldrig mer återkomma.

Archambaud eller *Plikt och kärlek* af Leblanc de Ferrière behandlar ett ämne från »omkring 638 under Clovis II Konung af Neustrien», men det behöfver icke sägas att stycket totalt saknar tidsfärg, och att uttryckssätt, tankar och föreställningar lika gerna förlägga detsamma till nutiden. Det hela rör sig om ett prof som *Konungen* (Sahlström), dertill förmådd af sina hofmän, låter sin förste minister, den ädle *Archambaud* (Åbergsson) undergå, i det han låtsas vilja taga till gemål *Elfride* (m:ll Haglund), som ministern älskar, ett prof som denne består med framgång.¹

Louis Delands närvaro gjorde det slutligen möjligt att under denna sejour uppföra ett par pantomimer, deraf en ny, *Isabella och Lelia* eller *Den välgörande féen*.²

Den 1 Dec. 1820, gafs »Kalifen i Bagdad», förutgången i anledning af Kronprinsens namnsdag af en *Prolog*, »orden af Hr *Wadman* och musiken af Hr *Braunstein*», hvarjemte man äfven i andra afseenden gjorde sitt bästa genom att upplysa salongen med vaxljus; under en mellanakt uppspelades Ouverturen till *Trollflöjten*.

Denna prolog är tryckt i Aftonbladet för den 7 Dec. och lyder sålunda:

¹ Med afseende på de återstående nyheterna för terminen torde böra nämnas att *Skatan* eller *Tjenstepigan i Palaiseau*, skåd. 3 a. af Caignèz och d'Aubigny» samt öfversatt af Åbergsson, så till vida är af intresse, som ämnet af M. Gherardi omarbetades till en tvåakts opera, till hvilken *Rossini* skref musiken.

² Med följande rollbesättning:

Isabella	m:ll Haglund.
Lelia	Sundberg.
Geront	Norring.
Columbine	Inga Åberg.
Arlequin	Sahlström.
Pierrot	Louis Deland.
Féen	fru Åbergsson.
Bondgossar	Berger, Stenberg, Burström m. fl.
Bondflickor	Wendla Åberg, m:ll Håkansson, fru Edvall m. fl.

Chor.

Dagen är Högtid! Dess namn oss förkunnar
 Skandiens trygghet för kommande dar.
 Man hör en bön till Gud från allas munnar:
 Beskydda Prins OSCAR!

En röst.

Egnad åt ädla Idrotter och höga,
 Fullfölj, Du Kungliga Yngling, Ditt lopp!
 Med högspänd väntan hvilat Werldens öga
 På Nordens ljusa hopp.

Missbrukets hjertrötter skall Du utöda,
 Vinka den gyldene åldren igen;
 Dess hundrahöfda hydra skall Du döda,
 O Hjelte ämnesvän!

Tiggareprälet och skrymtan och spliten
 Skall Du förvisa långt bort härifrån,
 Och samlas skall förståndet, modet, fliten
 Kring Skandiens Fosterson.

Mogna till malm skall då fjellarnes yta,
 Skördarna mogna på åkrar och kärr!
 För stinna segel rika kölar flyta
 Bland fruktbeklädda skär.

Södren skall afundas Norden sin styrka,
 Afundas Skandien sin Herrskareätt,
 Europa då af oss skall lära dyrka
 Båd' sannt och skönt och rätt.

Chor.

Dagen är Högtid! Dess namn oss förkunnar
 Skandiens trygghet för kommande dar.
 Man hör en bön till Gud från allas munnar:
 Beskydda Prins OSCAR!

Prologen är icke det enda intyget om att skalden stod
 i beröring med det Åbergssonska sällskapets medlemmar.

Till direktören sjelf skref han, när Åbergsson efter
 första spelårets slut på en tid lämnade Göteborg, för att
 med sin familj under sommaren vistas på en sin egendom
 i Stockholmstrakten, och för honom dessförinnan gjordes
 ett större afskedskalas af Göteborgsvännerna, nedanstående
 vackra poem, som vid nämnda kalas af skalden upplästes:

När blommorna öppna sin barm
 För våren och dagen och solen,

Då svingar sig svanen till polen,
Der dagen är evig och varm.

Så ilar du, konsternas son,
Fast här du är älskad och vorden,
Och koksar långhalsad åt norden
Och flaksar så lätt härifrån.

Du har väl, som trana och svan,
Vid Mälarens holmar derborta,
Der nätterna äro så korta,
Ett nöje, hvarvid du är van.

Men äfven vid klippornas vägg,
Der Kattegatsfararne hamna,
Är rum nog en boning att famna
För maka och ungar och ägg

Så lämna då Mälarens strand
Och flytta hit öfver till Viken:
Här sitter du i dina riken,
Der går du en kung utan land.¹

Och när Åbergssons stjuvson Ludvig Deland d. 21
Augusti 1821 inträdde i myndighetsåldern skref skalden
till honom följande kärnfulla qvåde:

Eken, som viftar bland vingade skyar
Urminnes kronan och kilar sin rot
In mellan springan i gråbergets fot,
Sippan, som, vissnad, sig årligt förnyar,
Allt lyder naturens beständiga lag
Att födas och frodas och falna en dag.

Menniskan, liknande sippan och eken,
Födes och växer till yngling och man,
Njutande lifvet så lifligt hon kan,
Tills en gång döden gör slut uppå leken.
Dock människan lemnar af verksamma dar
Åt kommande släkten åminnelsen qvar.

Ludvig, du står på det viktiga steget:
Än är du yngling och re'n är du man.
Känn dina krafter och *vill* hvad du *kan*!

¹ Originalmanuskriptet till detta poem, hvilket ej finnes intaget i Wadmans samlade skrifter, skänktes af Åbergssons tre döttrar kort före deras bortgång 1891 — de afledo i följd af influensa nästan omedelbart efter hvarandra, de två julafton och den tredje juldagen nämnda år — till stadsarkivarien Johan Fredmark i Stockholm, i hvilken autografsamling det nu finnes.

Ditt öde nu mer är ditt eget.
 Gif vingar och fart åt förmågan du har
 Att lyfta ditt minne till kommande dar!

Wadman, den stoiske epikurén, den så rikt begåfvade humoristen, hos hvilken man öfverallt finner en skald, hvars enda mål med sången är sången sjelf, ofta visserligen saknande den behagens slöja, som nog kunde behöfvas att dölja ett och annat uttryck, men deremot erbjudande den omedelbara friskhet, som måste tilltala, och den qvickhet, som verkar slående genom sin ursprunglighet till både form och innehåll — den nu 43-årige skalden Wadman var i sjelfva verket medelpunkten i ett koteri, egendommeligt nog till sin sammansättning, men homogent så till vida, att medlemmarne voro i olika riktningar begåfvade personer.

Der funnos *Ludvig Deland* och tvifvelsutän äfven hans far, den berömde *Louis Deland*, samt äfven *Åbergsson* sjelf. Till denna krets hörde de bekante läkarne *Per Dubb*, *Mortensson*, bekant för sin korpulens, *Nordqvist*, (»fakultetens vaxstapel») och *Carl Fredrik Weltzin*; den uppburne landshöfdingen grefve *Axel von Rosen* deltog i Wadmans jagter kring Nohi, sjön Aspen och Landvetter och i sällskap med

»ser icke ut som hade han lärt att trippa på tå och buga
 i sidenväst.

Liksom en hvardagsgäst
 I naturens vida stuga
 Super han finkel, griper sin korf
 Från en asiette af torf» —

lagman *Per Stenberg* och dennes unga hustru *Ulrika Kling-spor*, en varm beundrarinna af skalden, hvilken kallar henne den »lilla amazonen»; vidare handelsbokhållaren *Zetterlöf*, landssekreterare *Elias Engström*, ålderman *Åkermark*, grosshandlaren *Per Backman* m. fl.

Det friska lifvet i skog och mark var visserligen lockande, men utgjorde dock ej någon hufvuduppgift för detta sällskap. Här idkades sålunda rätt mycket musik; *Wadman komponerade sjelf möjligen melodier* till en del af sina visor, och sjöng dem äfven vid glada tillfällen, ehuru rösten ej var »särdeles», men detta ersattes af hans »fina och ifriga gester och manér». Dessutom fanns här bassångaren och historiemålaren *Jacob Liljedahl* — hvars morfar hade varit gift med en syster till den berömde målaren Alexan-

der Roslin —, den med en vacker röst begåfvade, nyss omtalade fru *Stenberg*, musikdirektören och orkesteranföraren vid teatern *Christian Richter*, hvilken satt musiken till några af Wadmans sånger, deribland till »Likt en Aphrodite» samt till »Mitt hjerta har råkat i klämman» vidare musikern och medlemmen i teaterorkestern *Georg Fredrik Molau*, som flitigt biträdde vid konserterna här under århundradets andra decennium och som komponerat musik till skaldens »Jag vill ha rus».

Till Wadmans närmare umgängeskrets hörde vidare grosshandlanden, den originelle *Adolf Christian Wohlfart*, juveleraren *Johan Daniel Blomstervall*, chefen för artilleriet öfverste *Gillis Edenhjelm*, stadsmäklaren *Anders Hägg*, den glade och poetiskt anlagde öfverfältläkaren *Johan Niclas Jedeur*, konsulatsekreteraren *Charles Backman*, f. d. styrmannen i Ostindiska kompaniets tjänst, skeppsfourneraren *Adolf Weinberg*, grosshandlarne *Niclas* och *Anders Oterdahl* och *John Tarras*, handelsbokhållaren *Anders Hillman*, styrmannen *Lars Kåhre*, superkargören *Tranckell*, handelsbokhållaren *Johan Zetterlöf* m. fl. äfvensom skraddaremästare *Lars Bergström*, hvars namn användes af Wadman, trots vänskapen, till den bekanta charaden:

Mitt första lyser båd' silfver och gull,
Mitt andra forellen och laxen.
Mitt hela, en prins utaf saxen,
Klipper sitt folk intill skinn och hull —

och för öfrigt odödliggjordes i poemet »Mäster Schnitt».

Mer än 40 år hade förflutit sedan den tid, då familjerna Alströmer och Hall förde spiran inom ett genom bildning och kärlek till konst förfinadt sällskapslif här under midten af 1770-talet. De då lefvande funnos till största delen icke mer, men ännu lefde qvar en fläkt af andan och traditionerna från tredje Gustafs lysande dagar, ehuru i icke ringa mån påverkad och omdanad af de stora hvälfningar i tänkesätt och uppfattning, som sedan dess timat.

Gustav Fredrik Åbergsson ^{10/8}—^{1/10} 1821.

I *Götheborgs Tidningar* för den 23 mars 1821 läses följande kallelse:

»Resp. Intressenter i Stora Theaterhuset behagade Torsdagen d. 29 Mars sammanträda i Hr Segerlinds hus för att granska Direktionens årsförvaltning, samt vid samma tillfälle utvälja nya direktörer i de afgåendes ställe, och få de frånvarande åtnöjas med de närvarandes beslut».

Häraf synes, att man icke hade tanke på annat än att låta inrättningen fortgå på samma sätt som hittills. Emellertid hade man icke träffat något aftal med Åbergsson om fortsatt verksamhet för nästa spelår, och sålunda kungjordes theatern till uthyrning, hvilken kungörelse är af det intresse för kändedomen om teatern, att den bör i sin helhet anföras:¹

»På Intressenternes uti härvarande Theater vägnar, och efter dess beslut, får undertecknad Disponent härmedelst allmänneligen gifva tillkänna, att nämde vackra Theaterinrättning med alla dit hörande bekvämliga och förmånliga lägenheter blifver d. 1 Okt. att hyra.

Sjelfva Theatern, med hvilken åtföljer alla fullständiga Decorationer, Machinerier och öfriga Inventarie-persedlar, är stor och rymlig, och är nära intill belägne 3 Klädloger samt 4 Klädmagasin. Spectateur-salongen innehåller: i 1:sta Raden 29 Loger och i den 2:dra äfven 29 Loger, hvilka lemna bekvämt utrymme för 162 personer uti hvarje rad loger; innefattande 3:dje raden 7 loger för 50 personer jemte dessutom platser för 100 personer. Och rymmes å Öfre Amphi-theatern 55, å den Nedre 114, å Parterre 450 och å Second 60 personer. hvarförutom finnes två s. k. Theaterloger, hvilka kunna hvardera intaga 3 personer.

Den i sammanhang med Theaterhuset uppförda byggnad, som äfven på en gång med Theaterinrättningen upplåtes, innehåller: i 1:sta våningen åt öster 1 rum och kök, och åt vester 3

¹ *Götheborgs Tidningar* ^{21/6} 1821.

rum och kök. I 2:dra våningen åt öster 3 rum och kök, samt åt vester 3 rum och kök. 3:dje våningen åt öster 3 rum och kök, samt åt vester 6 rum och kök, samt i 4:de våningen 3 rum och kök. Alla rummen hafva utsigt åt gatan, äro målade och väl underhållna, samt, jämte köken, försedda med dubbla fönster. Och finnes jemväl till dem nödiga uthuslägenheter.

Inuti gården åt vester äro 2:ne mindre boningslägenheter, bestående hvardera af 1 rum och kök, dertill äfven höra behöfliga uthus. Och finnes uti en särskild, åt Drottninggatan uppförd stenhusbyggnad 2 rum med kök och uthus, hvarförutom under Amphiteatern är inrättadt ett större magasin, hvilka alla lägenheter på en gång jemte Theatern uthyras.

Theaterbyggnadens bekvämliga beskaffenhet och utrymme, i förhållande till stadens folkmängd, erbjuder förmånligt tillfälle för en skicklig och verksam Theaterföreståndare att här finna utkomst och bergning, om han är försedd med en god och öfvad Theatertrupp. Hyggeliga och väl belagne boningsrum uti de här ofvannämnde lägenheterna kunna med fördel till andra personer uthyras, i händelse blifvande Arrendatorn ej skulle finna för godt att dem själf begagna, utom det att raffraichissementslägenheterna gifva en icke obetydlig inkomst. Kunnande den, som är hugad att Theaterninrättningen med dess nu nämnda tillhörigheter hyra och tilltråda, vända sig till undertecknad, som lemnar underrättelser om vilkor och besörjer om Contracts afslutande.

Göteborg d. 16 Juni 1821.

Fredr. Wilh. Wohlfahrt.»

Af denna handling erhåller man en så fullständig redogörelse för byggnadens inre, som kan tänkas erforderlig, icke blott i fråga om salongen utan äfven beträffande de bostadslägenheter som för öfrigt varo i huset, eller rättare sagdt som egendomen inrymde. Derjemte erfar man, hvad man dessutom kunde på förhand antaga, att teatern var försedd med restauration eller »källare»; det är antagligt, att denna innehades nu liksom senare af *Helena Malmström*, som några år derefter annonserar, att hon »fortsätter värdshusrörelsen i Stora Theaterhuset», serverande »alla dagar frukost och aftonspisning».¹

Emellertid lyckades icke aktieägarne i teatern att uthyra densamma, och till den 1 Okt. hade Åbergsson fortfarande dispositionsrätt, hvilken han begagnade att under sensommaren gifva ett antal föreställningar.

Truppen var densamma som förut, med ett par undantag, och utgjordes sålunda af:

direktör: *Gustaf Fredrik Åbergsson*.

aktriser: fru *Ottoliana Carolina Åbergsson* född *Kuhlman*.

¹ *Götheb. Allehanda* 8/7 1825.

aktriser: fru *Maria Elisabet Edvall*.

» *J. Charlotta Askenbom född Edberg*.

mamsell *S. Haglund*.

» *Håkansson*.

» *Inga Åberg*.

» *Johanna Borg*.

aktörer: *Johan Anton Lindqvist*.

Carl G. Berger.

G. L. Stenberg.

Johan Robert Sahlström.

Johan Herman Sundberg.

Olof Norring.

Burström.

Ludvig Deland samt

Nordgren.

Ehuru affischerna upptaga »*Louis Deland*», är det af recensionerna tydligt att härmed afses *Ludvig Deland* och ej fadern, hvilken sålunda denna gång icke gasterade i Göteborg. En annan som ock saknas är *Wendla Åberg*; hon hade förmodligen redan nu öfvergått till *Wildners* sällskap, der hon återfinnes 1823—1824.

Å andra sidan hade truppen förstärkts med dels skådespelaren *Nordgren*, en helt och hållet ny aquisition, om hvilken man för öfrigt icke känner något; det kan vara fråga om, huruvida han verkligen tillhörde sällskapet, ty han nämnes icke under hela sejouren, och uppträdde endast vid det spektakel, som några af truppens medlemmar gåfvo i December, något hvartill vi sedermera skola återkomma; dels hade *Åbergsson* lyckats förvärfva en för Göteborgspubliken gammal välkänd skådespelerska, fru *Charlotta Askenbom*.

Så rustad utfärdade *Åbergsson* följande inbjudan till abonnement:

»Undertecknad får härmed värdsamt tillkännagifva, att under dess styrelse och loppet af innevarande Augusti och nästkommande September månader, Fjorton Spektakler komma att uppföras å Stora Theatern. Till den blifvande Repertoiren äro sex större, nya Pjeser och en Operett dels redan inöfvade, dels under öfning. Bland dessa äro några, som, mig vitterligt, härstädes aldrig varit uppförda, hvaribland förnämligast må nämnas: *Maria Stuart*, tragedi i 5 akter af Schiller. De öfriga äro: *Louise och Wallborn* eller *Naturens Dotter*, komedi i 3 akter. *De Löjliga*

mötena, operett i en akt, musiken af Nicolo Isouard. *Don Ranudo de Colibrados* eller *Högfärd och Fattigdom*, komedi i 3 akter efter Holberg och Kotzebue. *Den förföljda Oskulden*. Dram i 5 akter. *Abbé de L'Epée* eller *Den Döfstumme*, historiskt skådespel i fem akter och *Coelina* eller *Det hemlighetsfulla Barnet*, Dram i 3 akter. Abonnement för 14 Representationer emottagas i mitt logis i Snickare Smiths hus 1 trappa upp. Prisen på Biljetterna blifva desamma som förliden Termin, men resp. Abonnenter betala endast 40 sk. h:o personen på 1:sta Raden och öfre Amfi-teatern.

För de hög och resp. Herrskaper, som förut innehafvt abo-nement, bibehållas platserna till Lördag morgon d. 11 Aug. Här-jemte får jag tillika anmäla, att min befattning med Teatern upp-hörer d. 1 nästkommande Oktober, och begagnar jag detta tillfälle att aflägga min vördnadsfullaste tacksägelse för allt det öfverse-ende, den välvilja och bevägenhet, hvarmed jag och min Theater-inrättning af denna Stadens upplysta och vördade allmänhet blifvit bemött.

Göteborg d. 4 Aug. 1821.

G. F. Åbergsson.»

Mycket riktigt gåfvos 14 spektakel, men af alla de i inbjudan uppräknade »nya» pjeserna voro i sjelfva verket endast två icke gifna här förut, nemligen »*Maria Stuart*» och »*Don Ranudo de Colibrados*»; alla de andra voro gamla bekanta, gifna många gånger, men det kan ju vara förlåtligt, åtminstone delvis, att Åbergsson förbisett detta.

Spellista.¹

- 1821 Fred. ^{10/8} ffg. *Louise och Wallborn* eller *Naturens röst*. kom. 3 a. af Aug. Lafontaine, samt *Den ondsinta hustrun*, kom. med sång 1 a.
- » Sönd. ^{12/8} *Hillebarnet och mördaren*, skåd. 3 a. af J. F. Castelli, från franskan, samt *Gubben i bergsbygden* eller *Det enstaka huset*, kom. 2 a. musik af Dalayrac.
- » Torsd. ^{16/8} Recett för de genom eldsvådan i Masthugget mest olycklige: *Korsfararne*.
- » Månd. ^{20/8} *Skatan* eller *Tjenstepigan i Palaiseau*, skåd. 3 a. samt ffg. *De löjliga mötena*, burlesque comedie 1 a. med sång, musik af Nicolo Isouard, öfvers. från franska piecen *Les rendes-vous bourgeois*.
- » » ^{27/8} ffg. *Maria Stuart*, trag. 5 a. fri öfvers. af Schillers tyska original.
- » Fred. ^{31/8} *Testamentet*, dram. 1 a. af Kotzebue, samt ffg. *Don Ranudo de Colibrados* eller *Fattigdom och högfärd*, kom. 4 a. efter Holberg och Kotzebue.

¹ Efter affischer samt annonser i *Göteborgs Tidningar* och *Alle-handa* samt *Aftonbladet*.

- 1821 Månd. 3/9 fig. *Den förföljda oskulden* eller *Hoflyckan*, dram. 5 a. samt *Den förmenten prinsen*. Ovisst om ej detta spektakel inställdes.
- » Fred. 7/9 f. 2 ggn *Louise och Walltron* samt f. 2 ggn *De löjliga mötena*.
- » » 14/9 f. sista ggn. *Maria Stuart*.¹
- » Månd. 17/9 *Råbocken* och *grundsatserna* eller *Alla äro brottsliga* och *lika fullt oskyldige* kom. 3 a. af *Kotzebue*, samt f. 2 ggn. *Gubben i bergsbygden*.²
- » Fred. 21/9 *Recett för J. A. Lindqvist*: fig. *Coelina* eller *Det hemlighetsfulla barnet*, dram. 3 a. af *Stephani*, samt *Den unga sömngångerskan*.³
- » Månd. 24/9 *Trupprecett: Jenny Martimer* eller *Röfvarbandet i skolska bergen* skåd. 3 a. samt f. 2 ggn. *Råbocken och grundsatserna*.
- » Fred. 28/9 *Hamlet*.
- » Månd. 1/10 fig. *Abbé de l'Epée* eller *Den döfstumme* samt *Kalifen i Bagdad*. Detta är sista spektaklet.

Genast från sejourens början mottogs Åbergsson, liksom förut, på det varmaste i de tongifvande sällskapskretsarne och ej mindre varmt af tidningarne. J. E. Rydqvist helsar honom sålunda i *Aftonbladet* med följande ord:⁴

» Några af den theatraliska föreställningens mest intresserade älskare här på stället hafva ofta gemensamt med mig prisat den lycka vår stad njuter i att äga Hr *Åbergsson* till en *Theatropol*. Hr *Åbergsson*, hvilken, förnämligast genom sin egen personlighet, i opinionen härstädes upphöjt skådespelaren till sann konstnär, i och med detsamma, som han medelst sin lysande talent återförsatt själfva skådebanan i sitt ursprungliga och egendomliga tillstånd af praktiskt levande, på en gång universel och nationlig kulturskola, har också fäst sig vid denna odeladt skördade tacksamhet just genom bemödandet att väcka publiken till besinning af scenens högsta bestämmeelse, och har härvid begagnat den lyckliga idén att införa de största dramatiska författares produkter till en bekantskap,

¹ På affischen har »Torsdagen den 13 September» öfverstrukits med bläck och ändrats till 14/9.

² Enligt *Göth. Nyheter*. Först annonserades som efterpjes »De löjliga mötena».

³ På affischen har »Onsdagen den 15 Sept.» öfverstrukits och ändrats till 21/9.

⁴ *Aftonbladet* 13/8 1821, »Theater-Litteratur» af *Philatheamon*.

af hvilken de flesta förut endast genom läsning, och således ej genom objectivt förnimmande, varit i besittning».

Författaren hoppas nu, att man, vid sidan af Shakespeares och andra de främste dramatiska författares arbeten, äfven må få se de bästa af våra inhemska, »emedan ett af teaterns viktigaste ändamål är att lifva intresset för nationlighet och fosterlandskärlek. Men jag har inte nämnt en tragedi, som enligt alla kännares enstämmiga intyg, är kronan af svenska originaler: *Runesvärdet*. Tänk om vi finge se Hamlet i den förste riddarens rustning! Tänk om Götheborgska scenen först gaf detta vackra stycke!»

Häraf blef emellertid intet. Teatern öppnades den 10 Aug. med Lafontaines komedi: »Louise och Wallborn» eller »Naturens röst» samt »Den ondsinta hustrun». Om återgifvandet yttrar den nyss återopade kritikern:¹

»Truppen har under Hr Åbergssons ledning mycket tilltagit i skicklighet». Särskildt berömmes Åbergsson sjelf, »hvars af naturen nedlagda ädla upphöjning i sinne och yttring någon gång oemotståndligen vill frambryta igenom den enkla men alltför obetydliga dräkt, som personagen (Edvard Lindorff i Louise och Wallborn) tillagt honom». Fru Åbergsson (Lotta) och m:ll Haglund (Louise) agerade till allas nöje. Hr Lindqvist (öfverste von Wallborn) fyllde öfverstens plats rätt väl; hans enkla värdighet, hans fylliga, allvarliga och hjertliga röst och kraftfulla air passade mycket väl för denna roll. Hr Berger (Presidenten von Wallborn) står ungefär på samma punkt som för ett par år sedan. Hvad han först bör söka tillvinna sig, är ett mera bildadt uttal och mera lätthet i sitt sätt. Herr Deland åter gaf mycket lyckligt sin roll (Boss); och ger godt hopp om sig; han tyckes närma sig Hr Sevelin på Stockholmsteatern, och skall visst med tiden bli lika skicklig. Hr Sundberg (Carl von Wallborn) äfven hoppfull; en rörlig känsla, en höjlig, icke obehaglig organ, god deklamation och ett temligen ledigt väsende röjer man hos honom. Men hvad man fåfängt söker hos honom, liksom hos alla aktörerna, utom Åbjörnsson och Lindqvist, är full värdighet i det yttre. Hans ställning är väl ledig, och en viss oberäknad, och därför behaglig kastning med hufvudet, har något rätt angenämt med sig, men denna återkommer för ofta, och dess-

¹ *Aftonbladet* 13/9 1821.

utom är han för mycket framåtlutad. Åbergsson kan deremot tjena till efterdöme. Hos honom är allt ledighet, höghet, smak och hvad man hos medeltidens riddare förstod med ädel courtoisie.»

Nästa program upptog »Hittebarnet» af Castelli samt »Gubben i bergsbygden». Det förra stycket gjorde god effekt på teatern och intrigen var nätt samt anlagd med säkerhet. Den svåra rollen af den stumme gossen, som, när han får se sin fars mördare, återvinner sitt af förskräckelse förlorade mål, hade anförtrotts åt m:ll *Haglund*, som spelte med stor mimisk talang. »Man kan af hennes spel i denna pjäs», yttrar recensenten, »samt i Korsfararne döma, att vår scen, åtminstone icke på långliga tider, haft trenne så skickliga aktriser som fru *Åbergsson* och mamsellerna *Haglund* och *Åberg*.» Äfven *Sundberg* »agerade med mycken färdighet» och *Delands* spel hade den »sanna komiska stämpeln».

Nästa spektakel skulle gifvas till förmån för Lindqvist, som härom sjelf framträdde i tidningarne med följande

Avertissement

Onsdagen d. 15 dennes uppföres till förmån för undertecknad, för första gången: *Celina* eller *Det Hemlighetsfulla Barnet*, Dram i 3 Acter. Derefter gifves: *Den unga Sömngångerskan*, Comedi i 2 Acter med Melodrame, Musiquen af Professor Du Puy.

Snart 27 år hafver jag ägt den lyckan att som Skådespelare på Scenen framträda för denna Stadens vördade Innevånare; alltid har jag rönt de största prof af dess öfverseende och godhet, men Sextio år äro af mig tillryggalagda; denna ålder lærer snart tvinga mig att öfvergifva ett yrke, hvartill fordras ungdomens liflighet och styrka, det är af denna anledning jag wördsammeligen får tillkännagifva, att detta är den sista *Benefice*, hvarmed jag hoppas få röna ett förnyadt vedermåle af den wördade Allmänhetens fortfarande ynnest och bevågenhet. Billetter till Loger och alla öfriga Platser försäljas hemma hos mig uti Hökaren Klingbergs Hus N:o 4 och 5 wid Drottningatan, en trappa upp. Götheborg d. 10 Augusti 1821.

J. A. Lindqvist.»

Recetten måste emellertid uppskjutas, enligt följande tillkännagifvande af direktören:¹

»Den för Herr J. A. Lindqvist till i morgon Onsdag d. 15 Aug. annonserade *Benefice*, uppskjutes tills vidare af följande anledning: Då Religion och Moralité älägga Menniskor att emot hvarandra, i den

¹ Götheborgs *Allehanda* 45/8 1821.

moh'n förmåga medgifwer, den lyckligare lottade bispringa den olycklige, gifves nu för undertecknad tillfälle att fylla den plikt medborgerliga fordringar och, jag vågar säga, egen höjelse påkallar. Till understöd för de mästlidande wid sednaste olyckliga Eldsvåda, uppförer jag på Stora Theatern, Torsdagen den 16 Aug. *Korsfararne*, Dram. i 5 Akter af A. von Kotzebue. Det öfverskott som af denna Representation blifver skall jag till Wederbörande öfverlemnna, för att ändamålsenligt användas. Götheborgs Stads Respektive Innevånare hafva hittills ännu aldrig, wid dylika tillfällen, behöft uppmaningar till wälgörenhet, hvarför skulle jag vid detta ömmande tillfälle icke hoppas af Deras människokärlek ett förnyadt prof. Biljetter till detta Spektakel säljas hos undertecknad boende en trappa upp uti Herr Smitts hus. Hwad af wälgörande Medborgare för ändamålet skulle gifvas öfver vanliga priser, skall vid hwars och ens namn blifva anteknad och redowist. Götheborg d. 14 Aug. 1821.

G. F. Åbergsson.»

Helt nära Stigbergsliden utbröt nemligen i den s. k. Gavinska hamnen eldsvåda på aftonen Söndagen den 12 Aug., hvilken spred sig derifrån med förfärande hastighet. Någon egentlig brandkår fanns ju icke, och när stadens spruta ändtligen anlände, hade elden redan gripit omkring sig i brädgårdar och hus på ett sådant sätt, att man ej förmådde hämma dess framfart. Innan följande morgon lågo ej mindre än 98 hus och en ofantlig mängd af hamnarnes trävaruupplag i aska, och stor nöd uppkom hos Masthuggets husvilla, fattiga befolkning.¹

Det var för dessa stackars menniskor man nu gaf »Korsfararne», en af Kotzebues bästa pjäser och af betydande teatereffekt. »Fru Åbergssons och mamsell Haglunds aktion», heter det. »kan knappt förbättras och öfverträffades blott af Hr Åbergssons mästerliga spel, hvilket i sista akten stegras till den högsta fullkomning. Hr *Lindqvist* tycktes vid sidan af Åbergsson få förnygrade krafter och ny förmåga».

Efter ännu en representation, upptagande »Skatan» samt »De löjliga mötena», kom måndagen den 27 Aug. terminens stora nyhet: *Maria Stuart* af Schiller. Af denne författare hade i Göteborg förut gifvits »Kabal och kärlek» samt »Röfvarbandet», och nu fogades härtill äfven *Maria Stuart*, och allmänheten hade allt skäl till tacksamhet mot Åbergsson, som hade djerfhet nog att med en till antalet så liten

¹ *Götheborgs Tidningar* för den 16/8 omnämner, att en nödhjelps-komité bildats och att för den afsedda penningar kunde lemnas å kommerserådet Wijks kontor samt lifsmedel till bryggaren Lorentz Svensson.

trupp försöka gifva ett så fordrande arbete. Det erbjöd redan stora svårigheter att tillfredställande besätta så många svåra roller, och härtill kom för en del ovanan vid att återgifva ett stort versifieradt dramatiskt verk. Rollerna innehades af följande:

Elisabeth, drottning af England	m:ll <i>Inga Åberg.</i>
Maria Stuart.....	fru <i>Åbergsson.</i>
Robert Dudley, grefve af Leicester.....	<i>Åbergsson.</i>
Georg Talbot, grefve af Shrewsbury.....	<i>Lindqvist.</i>
Wilhelm Cecil, baron af Burleigh	<i>Berger.</i>
Wilhelm Davison, Statssekreterare.....	<i>Sahlström.</i>
Amias Paulet, Slottshauptman	<i>Ludvig Deland.</i>
Mortimer, hans systerson	<i>Sundberg.</i>
Melvil.....	<i>Stenberg.</i>
Hanna Kennedy	fru <i>Edvall.</i>
Margareta Kurl.....	m:ll <i>Haglund.</i>

Utförandet synes varit tillfredsställande. »Fru *Åbergsson* spelte Marias roll så väl som det är möjligt för en skicklig aktris att agera en roll, utan att vara skapad för densamma. Allt hvad som rör det komiska, det ironiskt bittra, det intriganta, det stolta — allt utom det tragiska — exeqverar fru *Åbergsson* med verklig genialitet. M:ll *Inga Åberg* är en bland de få, som kunna förskrifva sin teatraliska ryktbarhet från den snillrike Gustafs tidevarf. M:ll *Haglund* hade en obetydlig roll, men borde enligt recensentens mening spelat Maria Stuart, då hon är vår enda tragiska aktris, hvilket tydligen visat sig i »Korsfararne» och »Hittebarnet». Hon eger den ungdomliga vekhet, den milda gratie, det ömma, nästan melankoliska uttryck, som tillhör den tragiska skådespelerskan. För mycken häftighet är egentligen Hr *Sundbergs* hufvudfel på teatern, därför man ofta icke kan höra ett ord af hvad han skall säga. Hr *Deland* var nog ej på sin plats. För öfrigt speltes alla rollerna väl, synnerligast af Hr *Lindqvist*. Att Leicester likväl står framför alla de öfrige, följer nästan af sig sjelf. Hr *Åbergsson* agerade så, att man skulle tro sig se en Talma sjelf; Leicester, denne fine och stolte hofman, kunde ej få någon herrligare representant».¹

Kostymerna voro vackra och Leicesters »obeskrifligt

¹ *Aftonbladet* 20/9 1821.

lysande och smakfull».¹ I öfrigt heter det: »Det är icke den vackert tryckta, mindre lyckade öfversättningen som gifves, utan en *ännu otryckt* af bättre hand; de fem sista scenerna äro uteslutne, så att ridån faller vid dånet af bilan under teatern».² Den bättre handen var grefvinnan Helena Charlotta Åkerhjelm, född af Ugglas; för sin tolkning af Schillers drama hade hon dock delvis begagnat C. Hedlunds föregående öfversättning.

Nästa program upptog »Testamentet» samt för första gången Holbergs *Don Ranudo de Colibrados* eller *Fattigdom och högfärd*, men icke i sin ursprungliga gestalt, utan efter en bearbetning af Kotzebue. Det tycktes emellertid som hade allmänhetens smak för teatern rent af upphört med »Maria Stuart». Den något senare annonserade pjesen »Den förföljda oskulden» kunde icke gifvas af förmodad brist på åskådare, och den naiva komedien »Louise och Wallborn» hade den 7 Sept. en så klen besatt salong, att nästan alla loger stodo tomma, »hvaremot Amfiteatrarne voro temligen upptagna, och det till största del af Herrar officerare vid det här under hemmarschen från Norge hvilande Kronobergs regemente».³

Denna liknöjdhet för teatern, så mycket mer förvånande under närvarande förhållanden, då man hade en erkänt god trupp och en i det enskilda lifvet liksom på scenen så firad direktör som Åbergsson, skulle måhända tvungits att vika, om man blifvit i tillfälle att se t. ex. Hamlet. Man läste också i tidningarne en uppmaning i denna riktning:

»Alla konstens vänner här på orten vänta sig med en sorglig aning den tidpunkt, då Hr Hofsekreteraren Åbergsson lemna handledningen af Stadens Spektakler. Troligen finnes det också ingen, som icke skulle önska, att ännu en gång få se Hr Åbergsson sasom *Hamleth*, i hvilken roll han mäst ådragit sig allmänhetens kärlek, och det emedan *Hamleth* är den största, mest originelle karaktär, som någonsin visat sig på den Svenska skådebanan.

Männe Hr Åbergsson skulle kunna bevekas att förändra sin längesedan yttrade föresats, att icke mera gifva *Hamleth*! Om-

¹ *Götheborgs Tidningar* 24/8 1821: »I anseende till de större kostnader, som för detta styckes uppförande varit oundviklige, blifva följande biljettpriser gällande:

1:sta raden och 2:dra i fonden	1 rdr 16 skill. banco
Nedre Amphiteater	1 »
Sidan af 2:dra raden samt Fonden af 3:dje.....	32 skill.
Parterr.....	20 »

² *Aftonbladet* 25/8 1821.

³ *Aftonbladet* 25/8 1821.

ständigheterna hafva måhända hindrat »Den förste Riddarens» framkomst på Scenen. Gif oss då Hamleth, och lät rollen nedgå med klaraste pragt!»¹

Denna så bevekligt framställda vädjan tillmötesgicks, och den 28 Sept. gaf man verkligen det Shakespearska mästerverket, men med hvilken påföljd? — »Man har för icke längesedan yttrat», heter det härom², »att Götheborgska allmänhetens smak för teaternöjet börjat visa sig i synbart aftagande, och man hade skäl till ett sådant yttrande i den ledsamma omständigheten att se logeraderna till det mesta oupptagne under representationen af verkligt goda pjäser. Samma obehagliga syn hade man äfven mot förmodan förhuden Fredags afton, och då gafs — *Hamlet!* Man skulle då hafva rätt anse publiken likgiltig för teatern. Och dock är det icke så. Det är oftast en småsak, en eländig kabal, en nyck, ett tillfälligt kalas i de högre regionerna, som på andra ställen vållat att ett spektakel måst inställas», och författaren antyder att dylikt äfven nu varit händelsen.

Kort förut hade Lindqvist erhållit den inställda recetten, om hvilken han tillkännagifver i följande ordalag:³

»Till förmån för undertecknad uppföres i afton för första gången *Celina* eller *Det hemlighetsfulla Barnet*, Dram i 3 akter, samt: *Sömngångerskan* eller *Löndörren*. Som denna recette annonserades att gifvas d. 15 sistl. Augusti, men då blef uppskjuten i anledning af den Benefice, som då blef gifven för de brandskadade i Masthugget, så får jag vördsammast tillkännagifva att Billetterna till de loger som då tecknades för Recetten, ej ombytas utan äro de nu gällande.

J. A. Lindqvist.»

Det var endast en rättvis gärd af aktning och tacksamhet för allt hvad den gamle skådespelaren verkat för scenen, när en insändare därefter vädjar till allmänheten i följande varma ord:⁴

»Bland de sujetter, som under ledning af en bland Fäderneslandets talangfullaste Skådespelare (Åbergsson), har liksom i föryngrade behag och stigande konstsinne och jemnt tilltagande

¹ *Götheborgs Allehanda* 14/9 1821.

² *Aftonbladet* 1/10 1821.

³ *Götheborgs Tidningar* 21/9 1821.

⁴ *Götheborgs Posten* 18/9 1821.

förmåga uppträd på scenen, eger Hr *Lindqvist* ett utmärkt föredrag. Världighet, naivité, säkerhet och sanning i hvilken roll han än spelar, från Talbots ända ned till Gråskimmels, hafva aldrig öfvergifvit hans spel, alltid utgjort hans förtjenst som konstnär.

Denna scenens älskling skall nu äfven lemna den bana, som han så länge trampat. Icke så mycket hans 60 år, som förändrade utsigter till en påräknad utkomst nödga honom dertill. Nästa Fredag visar han sig således sannolikt för sista gången såsom skådespelare inför den allmänhet, hvilken han så ädelt och så långvarigt sökt roa och gagna. Mätte ett fullt hus stadga hos honom den öfvertygelsen, det han icke upphört att vara den vördade publikens gunstling, och konstens vänner i hans bortgång fästa minnets sköna blommor i den krans, som förtjensten längesedan för honom hopbundit».

Om äfven, hvilket är att förmoda, denna recett åstadkom fullt hus, hade likväl Åbergsson hunnit fullständigt tröttna vid den otacksamma publiken, äfven om icke kontraktet om teaterns förhyrande utlupit den 1 Okt. Sistnämnda dag betecknade sålunda äfven slutet på teaterverksamheten under denna sejour. Vi ega kvar en samtida skildring af denna representation:¹

»Sistlidne Måndags afton gafs sista spektaklet på vår stora teater under Hr Hof Sekreteraren *Åbergssons* styrelse. »Abbé de l'Épée» och »Kalifen i Bagdad» uppfördes med mycket bifall. Huset var fullt. Att de förste Spelande, Hr Åbergsson och Dess Fru, icke vid inträdet helsades med handklappningar, i likhet med hvad på andra ställen skall vara brukligt, när någon Favorit Skådespelare framträder på scenen för sista gången, bör man icke tillskrifva åt något slags förgätenhet, utan helt och hållet åt de obehagliga känslor, som alltid åtfölja skilsmessan från vänner, och som vanligen uttrycker sig med stumhet.

Spektaklet slöt med ett tacksambetsoffer, bestående i en väl uttänkt och väl exequverad transparent och ett slags sång till resp. åskådarne, hvilken till ett visst antal gratis aflemnades tryckt vid ingången.

Chor.

Vi som försökt Scenens fordring att fylla,
Långtande efter *Ert* bifall att ha;
I skilnans stund vi tacka *Er*, som hylla
De spåda konsterna.

En röst.

Jag, som en ökad förbindelse känner,
Skiljes vid *Eder* med saknande bröst:
Jag tackar *Er* med vördnad, ädle Vänner,
Ert minne blir min tröst.

¹ *Aftonbladet* 4/10 1821.

Chor.

Vi, som försökt Scenens fordring att fylla,
Längtande efter *Ert* bifall att ha,
I skilnans stund vi tacka *Er*, som hylla
De spåda konsterna.¹

I det längsta hade man hoppats få höra, att kontraktet med teaterdirektionen blifvit förnyadt, men förgäfvets. »I vinter lærer sålunda intet spektakel vankas», klagades det; »skall då den stora teatern stå obegagnad? eller hvem tilltror sig fylla platsen efter Åbergssonska truppen? Allmänhetens anspråk ha nu blifvit högre spända än någonsin, sedan den fått se och lära känna hvad ett rätt ordnadt och rätt utfördt spektakel vill säga. Ramplaceringen torde för öfrigt bli så mycket svårare, som större och bättre delen af truppen lär resa med till hufvudstaden tillbaka».

»Hufvudorsaken till upplösningen», fortsätter brefskrifvaren, »lär vara den vanliga: att en ständig teatertrupp icke kan ega bestånd i Göteborg. Emellertid är man grosshandlare *Fredrik Wilhelm Wohlfahrt* all tack skyldig, därför att han, såsom verkställande direktör för teaterbolaget, gjort allt hvad nit och mödosamma åtgärder vid teaterangelägenheternas förvaltning kräfde för att bereda allmänheten det nöje, den hittills njutit af en god trupps aktion, under en ledare med så sällsynta talanger, känsla, smak och rollkänedom som Hr Åbergsson.»

Ännu några dagar hindrades sällskapet af dåligt väder, men den 12 Okt. meddelar *Göteborgs-Posten*: »I dag på förmiddagen afreste Hofsekreterare Åbergsson med de fleste af sin trupp härifrån till Stockholm öfver Jönköping».

Det var vid slutet af detta spelår som Åbergsson, på väg att lemna Göteborg för att med sin familj vistas på en egendom nära Stockholm, firades med en större tillställning, dervid Wadman uppläste förut anförda verser.

¹ I *Aftonbladet* 8/10 1821 läser ett meddelande »Ur en resandes portfölj», innehållande fagnad öfver att Göteborg fått se »en del förträffliga pjäser, såsom »Hamlet», »Maria Stuart», »Korsfararne» m. fl». Allmänheten hade ock med bifall hyllat särskildt Hr och Fru Åbergsson, »hvars stora förtjenster om scenen äro allmänt värderade och vida öfver mitt beröm». Talas äfven om sista spektaklet, med dess »vackra transparent och en liten sång af medelmåttiga rim till en god musik».

Någon egentlig upplösning af sällskapet förekom sålunda icke, och till och med Lindqvist stannade kvar, trots den uttalade afsigten att aldrig mer beträda scenen. De som deremot verkligen afgingo voro följande: fru *Askenbom*, som två år senare återfinnes vid Djurströms trupp, *Sundberg*, hvilken 1822 finnes hafva öfvergått till Wildner, *Inga Åberg*, samt mamsell *Håkansson* och aktörerne *Nordgren*, *Sahlström* och *Bjurström*, hvilkas namn med innevarande år helt och försvinna ur vår teaterhistoria.

Några af dessa, nemligen fru *Askenbom*, *Inga Åberg* och *Nordgren*, förenade sig emellertid med en del af de förutvarande kamraterna, hvilka stannat kvar en tid efter de öfriga, och Fredagen den 7 Dec. 1821 gåfvo »några af härvarande Theater-Sujetter», som det heter i annonsen, en representation, dervid för första gången uppfördes *Skulden*, tragedi på vers i 4 a. af Müllner, öfversatt af Ludv. *Borgström*.¹

Händelsen tilldrager sig på Nordsjökusten af den Skandinaviska halfön. Grefve *Hugo af Örindur* (*Stenberg*), som här eger ett slott, har under ett besök i Spanien vunnit inträde i *Don Carlos Valeros* familj. De båda männen blifva förtrogna vänner, men grefve *Hugo* förälskar sig samtidigt i sin värds maka, donna *Elvira* (fru *Askenbom*), och, när han vunnit hennes genkärlek men icke ser någon möjlighet att få ega henne, dödar han, i ett ögonblick af förtviflan, mannen med ett skott. Ingen känner något härom, utan alla tillskrifva det en olyckshändelse under jagten, och när sorgtiden är ute, gifter han sig med enkan samt hemför henne till sin borg, tillika med hennes son, den 10-årige *Otto* (mamsell *Borg*). Samvetsqvalen lemna honom dock ingen ro, och så kommer en dag hit upp den mördades fader, *Don Valeros* (*Norring*), för att återse sin förra sonhustru och sin sonson, men äfven för att skaffa sig fullt ljus i den mörka historia, som tilldragit sig under hans frånvaro utomlands. Grefve *Hugo* yppar nu, först för »system» *Jerta* (*Inga Åberg*) och sedan för de öfriga att han icke är hennes bror eller grefve af *Örindur* af födseln, men han känner icke sina föräldrar och ingen af

¹ Pjesen finnes tryckt i Kalender för Damer 1818, och är der föresedd med en af S. Andersson graverad titelplansch efter Nache, föreställande fjerde aktens sista scen. Pjesen annonserades i *Götheborgs Tidningar* 4/12 till Torsdagen 6/12, men spektaklet uppsköts till dagen derpå.

hans öfriga närmaste, hvarken den gamle stallmästaren *Holm* (Berger) eller väpnaren *Kolbert* (Nordgren), veta något derom.

Några enskildheter i berättelsen väcka likväl Don Valeros uppmärksamhet, och det framgår snart, att Hugo är hans egen son, lika mycket som den aflidne Don Carlos. Häpnaden öfver denna upptäckt och oförmågan att längre kunna bära den svarta hemligheten leda till en fullständig bekännelse; Hugo har sålunda mördat sin egen bror. Rasande af vrede och hämndbegär utmanar nu fadern sin son och vill döda honom; den förfärliga tvekampen kommer väl ej till stånd, men både Elvira och henne make finna, att de icke längre kunna lefva, utan döda sig med en och samma dolk.

* * *

Nöjena under hösten detta år och början af det följande utgjordes i öfrigt af de *maskeradbal*er som af *Lindqvist* tillställdes i Stora teatern. Den första af dessa egde rum i slutet af November, och allmänheten inbjöds här till genom följande annons:¹

»Tisdagen den 27 Nov. blifver Maskeradbal på Stora Teatern, som vid detta tillfälle är ökad med ett Redoutegolf, hvilket sträcker sig öfver Orchestern och Parterre fram till Nedre Amphiteatern, och utgör Danssalongen. Brillant dekoration och eklärering skall säkert öka det nöje, som både åskådare och maskerade personer vänta sig. Flera rum vid sidan af Teatern äro möblerade och upplysta för de masker, som vilja byta kostymer. Goda rafraichissementer till facilt pris äro att tillgå hos den i huset boende Sweitzaren, samt uppe vid maskeradsalen.

Priset för Loger, Öfre- och Nedre Amphiteatern, samt Second och Troisième, som begagnas af Spektatörerna, äro nedsatte, som följa: 1:sta Radens Loger, Öfre Amphiteater och Fondlogerna på 2:dra raden 32 sk. Nedre Amphiteater, 2:dra radens sidologer och fondlogerna på 3:dje raden 24 sk., Second 16, Troisième 12 sk. samt för maskerade personer 32 sk. allt banco.

J. A. Lindqvist.»

En andra maskeradbal gafs på teatern Torsdagen den 27 Dec. och en tredje Tisdagen den 19 Febr. 1822.

¹ *Götheborgs-Posten* 28/11 1821.

Gustaf Fredrik Åbergsson ^{1/3}—^{30/4} 1822.

Icke nog med att den gamle Lindqvist ändrade sitt beslut att icke mera uppträda på scenen, han umgicks med tankar att ännu en gång blifva teaterdirektör, åtminstone för en afton. Man läser nämligen i tidningarne för den 22 Jan. följande annons:

»På stora Teatern gifves under min styrelse: »Johanna af Montfaucon». Både af mig och de Sujetter, jag för denna representation engagerat, skall all flit och möda användas för att af en upplyst och vördad allmänhet vinna det bifall, som hvar och en skall anse som den största belöning.

J. A. Lindqvist.»

Häraf blef emellertid ingenting, ty underhandlingar hade åter inledts mellan teaterdirektionen och Åbergsson, hvilka slutade med att den senare beslöt ännu en gång fresta lyckan och hyra teatern i Göteborg på ett par månader. Till följe häraf annonserades den första representationen till Tisdagen den 26 Febr., men spektaklet uppskötts tills vidare, i anseende till inträffadt sjukdomsfall.

Underrättelsen om att Åbergsson vore att återförvänta väckte allmän glädje:

»De tid efter annan utspridda rykten om Hr Hofsekreteraren Åbergssons hitkomst», heter det», äro nu till alla teatervänners innerliga tillfredsställelse bekräftade, sedan denne utmärkte skådespelare, åtföljd af Demoiselle Haglund och Hr Ludvig Deland den 31 (!) Febr. om afton hit anländt. Att vi alltså ännu en gång torde få den glädjen återse Hr Åbergsson på vår scen, har man all anledning hoppas. Skada blott att dess som skådespelerska lika utmärkta Fru ej äfven hedrat oss med sin närvaro. Man hade då kunnat

hoppas att förnya bekantskapen med dessa förträffliga comedier: »De begge svartsjuka», »Det delade hjertat», »Den enleverade fästmon» m. fl. der det fina och lekande skämtet i hennes mun ägde ett behag, som öfvergår all föreställning.

Kotzebues dramer torde i det stället få ett rum på repertoaren, och den af Hr Lindqvist annonserade »Johanna af Montfaucon» blifva första spektaklet, dock med den i insändarens tanke nödiga förändringen, att Hr Åbergsson sjelf spelar Philip, Demoiselle Haglund Johanna, Hr Stenberg Adalbert, Hr Lindqvist Eremiten, Hr Deland Guntram o. s. v.»¹

Det är svårt att förstå anledningen till att Åbergsson, som hitkom den siste Januari, icke började spela tidigare än den första Mars. Sällskapet utgjordes denna speltermin af följande:

Direktör: *Gustaf Fredrik Åbergsson.*

Aktriser: fru *Maria Elisabet Edball.*

mamsell *S. Haglund.*

» *Wendla Åberg.*

» *Johanna Borg.*

» *Th. Dahlgren.*

Aktörer: *Johan Anton Lindqvist.*

Carl G. Berger.

G. L. Stenberg.

Olof Norring.

Otto Ludvig Deland.

Bahrman.

Carl Gustaf Lönnbom och

Norman.

Bland dessa voro endast 4 nytillkomna, nemligen mamsell *Dahlgren* och hr *Lönnbom*, hvilka vi likväl känna från deras uppträdande hos *Strömberg* 1821, *Bahrman*, som 1820 hade anställning hos *Lindqvist*, och slutligen *Norman*, alldeles ny.

Spellista.²

1822 Fred. ¹/₃ *Den unga sömngångerskan samt Råbocken och grundsatserna eller Alla voro brottslige och likafullt oskyl-*

¹ Som detta läses i *Götheborgs Allehanda* den 8/2, måste dagen för Åbergssons hitkomst, den »31 Februari», naturligtvis vara felskrifning för Januari.

² Efter affischer samt annonser i *Götheb. Allehanda* och *Nyheter* samt *Aftonbladet*.

			dige, kom. 3 a. af Kotzebue. Till slut ffg Den pådiktade galenskapen, kom. 1 a. ¹
1822	Tisd.	12/3	ffg Jag bedrar mig aldrig eller Rövvarhöfdingen, lust. 1 a. samt <i>Hittebarnet och mördaren</i> , skåd. 3 a. ²
»	»	26/3	ffg Två ord eller En natt i skogen, op. com. 1 a. musik af Dalayrac, samt <i>Bröderna Philibert</i> , kom. 3 a.; Sista spektaklet före Påsk. ³
»	»	9/4	Till förmån för mamsell <i>Jeanette Wesselius</i> , kongl. första Hofsångerska från Stockholm; en fullstämmig Vocal- och Instrumentalkonsert: 1) Overture. 2) Aria ur op. Sargines af Paër. 3) Solo concert för violin, exeqveras af Hr <i>Braunstein</i> . 4) Aria ur op. Tancred af Rossini. 5) Stor Simfonie. 6) Aria ur op Achille af Paër. Der efter <i>Coelina</i> eller <i>Det hemlighetsfulla barnet</i> , skåd. 3 a.
»	»	16/4	<i>Johanna af Montfaucon</i> , dram. hist. målning 5 a.
»	Fred.	19/4	<i>Maskeradbal</i> . ⁴
»	Onsd.	24/4	<i>Opera Comiquen</i> , kom. med sång 1 a., musik af Della Maria. Uti denna piece kommer <i>Demoiselle Jeanette Wesselius</i> att endast för denna gången före sin afresa wisa sig. Derefter f. 2 ggn <i>Rövvarhöfdingen</i> och till slut <i>Den förmente prinsen</i> , kom. 1 a. ⁵
»	Tisd.	30/4	I dag gifwes af undertecknad det sista spektaklet på Stora Theatern, då det uppföres <i>Abbé de l'Epée</i> eller <i>Den döfstumme</i> , dram 5 a. samt f. 2 ggn <i>Två ord</i> . (Representationen af <i>Johanna af Montfaucon</i> inställes).

G. F. Åbergsson.

Var Åbergssons förra sejour mycket kort, så öfverträffades den likväl af den närvarande, visserligen icke med afseende på tiden, men deremot af antalet representationer, ty under ifrågavarande tvenne månader gåfvos endast 8 spektakler, som man finner af spellistan. Det var något rent af exempellöst, åtminstone sedan mycket långt tillbaka, att endast spela en gång i veckan och måste hafva berott på någon af oss okänd anledning.

Af de tre nya arbeten som gåfvos är det egentligen endast den lilla enaktsoperetten *Två ord* eller *En natt i*

¹ Detta program hade annonserats till Tisd. 26/2 men uppsköts på grund af sjukdomsfall.

² Till Onsd. 6/3 var annonseradt: *Hittebarnet och Mördaren* samt *Den förmente prinsen*, men spektaklet inställdes.

³ Var annonseradt till Månd. 25/3 men uppsköts till Tisdagen.

⁴ Först annonserad till Torsd. den 18/4.

⁵ »*Johanna af Montfaucon*» annonserades till Månd. 29/4, men inställdes.

skogen, med musik af Dalayrac, som har någon betydelse.¹

Kritiken var emellertid lika välvillig som alltid mot teaterns ledare, och det heter sålunda om det förestående uppförandet af »Johanna af Montfaucon»: ²

»Efter en flerårig skilsmessa återse vi i morgon på vår stora teater detta gamla välbekanta stycke. Det emottogs fordom med stormande bifall, och mången påminner sig säkert ännu med nöje en *de Broën*, en *Swanelius*, en *Widerberg*, hvilka här framträdt i den tappra och ädelmodige Philips rol.

Hvilken scenens vän längtar ej nu med otålig-
het att se vår oförgätlige *Åbergsson* utföra densamma? Det är ej tvifvel underkastadt att ju denne förträfflige skådespelare — äfven Philip — skall öka den ära och det välförtjenta beröm han som Engelbrecht, Hamlet, Herman von Unna, Rudolf von Eichenhorst och Beverley förvärfvat. Man vågar äfven hoppas att Johannas rol genom Mamsell *Haglund* blifvit väl besatt och önskas blott att Herr *Berger* måtte fylla sin plats som Lazarra. Att striden väl ordnas och att de stridandes antal blifver så stort, som teaterns utrymme det medgifver, torde äfven vara tillåtet att önska, helst sådant icke litet bidrager att öka effekten».

Det oaktadt gick det illa i ekonomiskt afseende, och den ena dagens inkomst var sämre än den andras. Det hjälpte föga, att man som gäst erhöll kongl. operans primadonna, den berömda sångerskan och skådespelerskan mamsell *Jeanette Wässelius*, som den 9 April uppträdde på en i teatern anordnad konsert, dervid biträdd af violisten *Braunstein*, och som sedermera äfven gaf Linas roll i »Opera Comiquen». ³

¹ Den spelades af:

Valbell, fransk officer	<i>Åbergsson.</i>
Värdinnan på värdshuset	fru <i>Edvall.</i>
Rose	m:ll <i>Haglund.</i>
La France, betjent	<i>Ludvig Deland.</i>
La Fleur	<i>Norring.</i>
En kusk	<i>Berger.</i>

² *Aftonbladet* 15/4 1822.

³ Besättningen var följande:

Waller	<i>Ludvig Deland.</i>
Lina, hans dotter	<i>Jeanette Wesselius.</i>
Wärne	<i>Åbergsson.</i>
Boqvist, betjent	<i>Norring.</i>

Till omvexling gafs äfven under sejouren en *Maske-
radbal*.¹

Slutligen nödgades, i brist på uppmuntran, Åbergsson afsluta den korta spelterminen, och sista spektaklet gafs den 30 April:

»Våra offentliga nöjen äro nu avslutade», heter det i ett bref af den 2 Maj i *Aftonbladet*» Herr Hofsekreteraren Åbergsson gaf i förgår det sista spektaklet, som utgjordes af »Abbé de l'Epée», historiskt skådespel i 5 akter, och »Twå ord» eller »En natt i skogen», opera komedi i 1 akt.

Det synes som publiken mera älskade naturens stora skådespel, hvars ridå nu efter en sex månaders mellanakt, åter blifvit uppdragen, ty antalet åskådare, som bevistade förstnämnda representation, var så obetydligt, att jag fruktar det beloppet af försålda biljetter på långt när ej svarade mot utgifterna.

De som uteblifvit förlorade emellertid ej särdeles derpå, ty, med all aktning för den af Hr Åbergsson, till vinnande af ett motsatt ändamål använda möda och flit, nödgas jag likväl påstå att den sköna förpjesen nästan helt och hållet gick förlorad. *S:t Almes* och *Theodors* roller utfördes likväl mästertligt, och man skulle begå en orättvisa, om man nekade Herr *Lindqvist* förtjenst som *de l'Epée*. *Franval*, denne känslofulle och redligtänkande man, föreställdes deremot som en högst vanlig hvardagsmänniska, utan värme och lif, utan beslutsamhet och kraft.

Herr *Berger* var såsom *Darlemont* ej illa placerad; jag ville blott att han varit litet mindre häftig, litet mera sparsam på utrop och åtbörder. Om jag nu tillägger att de öfriga och mindre betydande rollerna hjälpligt utfördes, så undrar du väl hur jag kunnat säga att pjesen gått förlorad. Han gjorde det likväl, och det derigenom att flere af de spelande från sufförluckan behöfde upphemta hvarje ord, och, som en följd deraf, ofta förvillade hvarandra med oriktiga re-

¹ *Aftonbladet* 5/5 1822 meddelar: »Det Reduttgolf, som Herr *Lindqvist* besörjt för sina maskerader, har Styrelsen (för teatern) öfvertagit, förmodligen endast för att tjena honom, för 50 Rdr banko. Det har troligen kostat honom dubbelt.»

pliker, hvilket beröfvade aktionen all nerv och kraft.¹ Men nog härom. Jag medgifver gerna sjelf sanningen af den bekanta strofen,

»Långt lättare att kritisera
är det än delektera»;

och det måste för öfrigt medgifvas, att anblicken af ett ovanligt tomt hus icke kan vara det, som animerar en trupp att göra sitt bästa, samt således bli ursäktligt om någon modfärdhet blandat sig med i spelet.

Herr Åbergsson återreser nu innan kort till hufvudstaden. Huruvida vi kunna hoppas att nästa höst återse honom på vår teater, lärers vara svårt att bestämma. Önskligt vore, att konjunkturen kunde taga en sådan vändning, att behovet af penningar ej blefve så stort, som det verkligen nu är. Många skulle då på Thalias altare nedlägga den skärf, som nu till högst outhärliga förnödenheter nödgas användas, och på det sättet skulle Herr Åbergsson kunna animeras att för alltid fästa sig vid vår stad, der han af hvarje verklig teatervän hyllas som scenens skönaste prydnad».

Att representationerna varit ytterst fåtaligt besökta, intygas från flere håll, och man ville, som säkert, veta att alla spektaklerna gått med förlust, utom ett enda som gaf någon obetydlig behållning; »det hade blifvit en ledsam ton, att endast sparsamt bevista dem, der likväl aktion och sannt konstsinne upphöjde scenen. Till och med vid afskedsspektaklet, om man så vill kalla det sist gifna, stodo logerna tomma; sådant är visst icke uppmuntrande.»²

¹ Rollerna i »Abbé de l'Epée» innehades af:

Abbé de l'Epée	Lindqvist.
Jules, greve d'Harancourt	m:ll Haglund.
Darlemont	Berger.
St. Alme	Åbergsson.
Franval	Norring.
Hans mor	fru Edvall.
Clemence	Wendla Åberg.
Duprés	Lönnbom.
Dubois	Ludvig Deland.
Dominique	Stenberg.
Marianne	m:ll Dahlgren.

² Aftonbladet 6/5 1822.

Närmaste anledningen till bristen på åskådare torde, förutom allmänhetens nyckfullhet, nog vara att, som redan är antydt, söka i den dåliga penningställningen. Det är i detta fall upplysande att taga kännedom om den rapport, landshöfdingen grefve Axel von Rosen den 10 sept. 1821 afgifver till konungen; han yttrar att, om Göteborg i forna tider haft rörelsekapital, så har likväl erfarenheten de senare åren besannat, att dessa tillgångar blifvit nedlagda i de stora och pryddliga stenhus, som tillkommit efter eldsvådorna, vidare åtgått till teckning för Göta kanal, och dels försvunnit genom fiendens uppbringningar, hvarför utom ett alldeles upphördt sillfiske, Kanaldiskontens och Göteborgs diskonts indragning, kanalaktiernas till nästan intet fallna värde, samt handelns öfvergående från Göteborg till hus på kontinenten, vållat mångfaldiga bankrutter i staden, förstört den utländska krediten och gjort penningställningen så svår och tryckande, att liqvider, man och man emellan, icke utan långa uppehåll kunna ske.

Till detta kom, särskildt för nu ifrågavarande speltermin, att teatern hade att kämpa en hård, och, såsom det visade sig, fruktlös kamp med en svår medtäflare om publikens ynnest. Lindansare- och pantomimsällskapet F. Kuhn & Co hade nemligen på hösten året förut börjat sina representationer på Sillgateteatern, hvarmed äfven fortsattes den tid Åbergsson uppträdde på den andra scenen, och de slutade först den 21 April.

Det framgår tydligt nog, att åtminstone den del af allmänheten, som skulle besätta de billigare platserna, hellre gick att njuta af akrobatkonster och lindansning än af det ädlare nöje scenen kunde bjuda. För öfrigt var det måhända föga bättre stäldt med den mera bildade delen af allmänheten för hvilken tidningarne skulle vara språkrör. Man kan sålunda läsa följande:¹

»Med våra teaternöjen är det nu förbi, åtminstone för flere månader. Herr *Kuhn* med sitt konst-sällskap reste först, och Herr *Åbergsson* lär ha rest i går. Herr *Frichons* färdighet i danskonsten, hvilken vann så ovanligt stort bifall, att han t. o. m. som det påstås måste gifva lektioner vid ljus både morgnar och aftnar, och Herrarne *Pettolettis* virtuositet på flere

¹ *Aftonbladet* 6, 5 1822, i bref från Göteborg dat, 5/5.

instrumenter, i synnerhet på gitarr, i förening med deras hyggliga uppförande, hade här förskaffat dem gynnare och vänner, som både med öga och hand lemnade vedermålen af sin ledsnad öfver deras bortresa. Hoppet att se dem återkomma till hösten, eller senast till vintern, är likväl någon tröst, men den kan man ej ega hvad Herr Åbergsson beträffar.»

Man finner att båda sällskaperna jemnställas, och, skall något företräde gifvas, synes det snarare tillfalla Kuhn än Åbergsson.

Något hopp att återfå den senare fanns icke mer. Trenne spelterminers i ekonomiskt afseende bittra erfarenhet nödgade honom sluta; han gick åter in vid operascenen i hufvudstaden och skulle aldrig mer beträda tilljorna i Göteborg.

Naturligtvis upplöstes äfven truppen. Deland och Wendla Åberg öfvergingo till Wildners trupp, der äfven m:ll Haglund sedermera återfinnes; Stenberg, Bahrman, Norman och m:ll Borg försvinna härefter från Göteborgs teaterhorisont; Berger hade ett par år senare anställning hos Djurström; Lönnbom slog sig såsom spegelfabrikör ned i Stockholm, Norring och m:ll Dahlgren erhöilo anställning hos Lambert och fru Edwall träffas sedermera hos Widerberg.

* * *

Med afseende på sjelfva teatern, sammankallades delgarne i bolaget till den 18 April, för att granska förvaltningen. Resultatet af årets verksamhet visade sig oväntadt hugneligt, i det aktieegarne fingo en utdelning af 3 procent på kapitalet, hvarförutan tillräckliga medel afsatts för assurans, skatter m. m, äfvensom en icke obetydlig summa åtgått att försätta byggnaderna i godt stånd.

Disponenten, grosshandlare *Fredrik Wilhelm Wohlfahrt*, hade sålunda all heder af sin kloka hushållning, men han hade tröttnat vid bestyren och ville nu afgå. »I vår stora teaters styrelse», skrefs det, »lär råda ett interregnum. Herr F. W. Wohlfahrt, som med berömligaste oförtrutenhet och omiskänligaste nit för saken haft sig det besvärliga sysslandet hittills uppdraget, har vid sista redogörelsen resignerat, och den i stället invoterade aktieegaren — att ega en aktie i huset är som bekant för beställningen ett

sine qua non — säges ej vilja åtaga sig förtroendet, och deröfver behöfver man ej särdeles undra, så länge det står så illa till med allmänna tycket för teaternöjet som nu».¹

Emellertid lyckades man öfvertala Wohlfahrt att stanna, och det under en lång följd af år.

¹ *Aftonbladet* 6/5 1822.

Fru Erikson samt Herr och Fru Sevelin ¹³/₈ 1822.

På en affisch i härvarande Stadsbibliotek läses:
»Med biträde af amatörer uppföres Tisdagen
13 Aug. 1822 på Stora teatern till förmån för fru
Sevelin en fullstämmig vokal- och instrumental-
konsert:

Ouverture.

Aria («Ah! che non serve il piangere») med obligat-
violin, af Rossini, sjunges af Fru *Sevelin* och
ackompanjeras af Herr *Braunstein*.

Thema med variationer för valdthorn.¹

Aria ur *Trollflöjten* af Mozart, sjunges af Fru *Sevelin*.
Allegro för stor orchester.

Aria («Tu dar morte a un innocente») af Generali,
sjunges af Fru *Sevelin*.

Hvarefter för första gången gifves *Marton och Frontin*,
komedi i en akt, öfversatt från fransyskan af Baron *Manderström*.

Ingenting angifver här annat än att det var fru
Sevelin, som gaf denna föreställning, och man skulle tvif-
velsutän för alltid stannat i denna tro, om icke *Aftonbladet*
i ett meddelande för den 5 Aug. lemnat följande upp-
lysning:

»Hofsekreteraren *Lars Hjortsberg* har gästade staden.
Han är ännu den muntre och glade stallbrodern som
fordom. Skada, att ej tillfälle gafs att få från scenen
denna gång beundra hans erkänt mäterliga talang,
men våra båda teatrar äro stängda, därför att intet
skådespel här, mer än på andra ställen, kunna gifvas
utan aktörer och aktriser.

¹ Detta nummer utfördes sannolikt af *Molau*.

Äfven nämnes att *Herr* och *Fru Sevelin* och *Fru Erikson* gästa staden. De tre senare gifva den 13:de å stora teatern en representation, med biträde af Carl Braunstein, hvarefter uppföres »*Marton och Frontin*», med Hr *Sevelin* och *Fru Erikson*.»

Det var sålunda till en konstnjutning af sällsynt hög rang allmänheten nu inbjöds. *Fru Anna Sofia Sevelin*, född *Thunberg*, stod nu på höjden af sitt rykte som en af Kongl. operans allra främsta sångerskor. Hon hade ursprungligen en ovanligt djup altröst, som dock genom fortsatt uppflyttning utvecklades till en sopran af utmärkt fyllighet och klang. Hennes man, *Per Erik Sevelin*, var en af de störste komiske skådespelare den svenska scenen någonsin egt, och det säges, att sällan har väl en teater haft att erbjuda något så öfvermåttan löjligt som hans framställning af t. ex. »*Herr Des Chalumeaux*» i farsen med detta namn, *Gyllenparfym* i »*Den okände sonen*» m. fl.

Fru Maria Charlotta Erikson var en synnerligen framstående skådespelerska, hvilken man städse med förtjusning såg i den högre komedien, der hennes spel isynnerhet kännetecknades af natursanning och frihet från allt effektsökeri. Hon hette egentligen *Lambert* och var dotter till en traktör med detta namn, men uppkallades *Erikson* efter sin styffar som var hofmästare. Gift sedan 1812 med kormästaren J. F. Wikström, kallade hon sig »*fru Erikson*» efter skilsmessan från denne 1820.

Dessa tre berömda konstnärer voro i det närmaste jemnåriga, eller vid nu ifrågavarande tid omkring 30 år; *fru Sevelin* var nemligen född 1790, hennes man 1791 och *fru Erikson* 1794.

Dubois' roliga enaktskomedi *Marton och Frontin* (*Marton et Frontin, ou Assaut de valets*) gafs nu för första gången i Sverige, så vidt man känner; i Stockholm uppfördes den på Arsenalsteatern först den 14 nov. 1822.¹

Stycket spelas af tvenne personer: kammarjungfrun *Marton* (*fru Erikson*), som är ensam hemma och som fått

¹ Pjesen är tryckt i tvenne upplagor, den första med titel: *Marton och Frontin* eller *Tjenstfolket Husbondfolk*, komedi i 1 Akt, öfversättning. Stockholm 1826. Octav 44 sidor. Med särskild titel: Sällskaps-teatern, 2 bandet, 3 h.

Andra upplagan Stockholm 1858, octav 24 sidor. På omslaget: Dramatisk Salong 2 h.

Det exemplar, som här begagnats, är i handskrift, som det tyckes från 1820-talet, och har tillhört Anders Willman.

befallning att mottaga Frontin, den blifvande kamraten, som varit betjent hos hennes nåds morbror, skeppskaptenen, men nu, efter dennes bortresa, erhållit plats i hennes hus. Marton är likväl för ingen del belåten med denna anordning, som skall beröfva henne en del af hennes sportler, och måhända till och med skaffa henne på halsen en person, som blir allt för klarsynt med de små biförtjenster hon gör sig på matmoderns bekostnad. Hon sätter sig således ned och skrifver i dennas namn ett bref med förklaring att Frontin icke kan mottagas utan får söka sig annan anställning.

Härunder inkommer denne, hör hur Marton högt för sig sjelf dikterar brefvet, förstår allt och beslutar hämnas. Han ger sig tillkänna och låtsas till en början vara en ödmjuk, okunnig följp men svänger derefter om, och, när hon visat honom brefvet, förklarande att hans tjänst icke behöfs, hotar han att vädja till kaptenen, som ännu icke rest. Skyndar derefter ut till Martons förskräckelse och återkommer snart, förklädd, till sin förre husbonde.¹ Nu anställs en skarp räfst med den brottsliga som vågat förfalska matmoderns namn, och hon, som icke anar listen, efterkommer »kaptenens» befallning att genast aflägsna sig ur huset, men blott för att å sin sida lura Frontin, genom att utkläda sig till hennes nåd, Fru de Nelval.²

En rätt rolig scen följer nu. Marton, som trott, att äfven kaptenen gått, och väntat sig möta ensamt Frontin, befinner sig, när hon nu inträder som fru de Nelval, midt emot kaptenen, och denne å sin sida förstenas vid åsynen af hennes nåd, hvilken vid sitt inträde genast ropat på Marton. Ingendera misstänker något, och så uppstår följande »tysta» öfverläggning:

Marton (för sig sjelf) Det är kapten!

Frontin (för sig sjelf) Hon ser på mig!

Marton (som förut) Hvad han betraktar mig!

Frontin (likaledes) Jag är förlorad!

Marton Hvar skall jag gömma mig?

Frontin Hon känner säkert igen mig!

Marton Han ser nog hvem jag är!

Frontin Men hvarför säger hon ingenting?

¹ Enligt anteckning i det manuskript som här begagnats är »kaptenen» kostymerad i »grå peruk, mustacher, galonerad rock och hatt, värja och lifgehång, käpp med guld-knapp.

² Såsom sådan skall hon enligt samma manuskript hafva: »Mameluck och stor voile. Actricen kan kasta tillbaka voilen, om hon sitter litet på sidan af Théatren.»

Marton Det är besynnerligt, han talar inte med mig.

Frontin Hon väntar väl på att jag skall anklaga mig.

Marton Han vill säkert att jag skall börja.

Frontin (går emot henne, för sig sjelf) Jag måste bekänna mitt fel.

Marton (går emot honom, för sig sjelf) Jag får lof att be om förlåtelse.

Frontin Jag måste förekomma henne.

Marton Jag bör skynda mig att bekänna!

Och så ämna båda falla på knä, men som *Frontin* gör det först, fattar *Marton* snabbt situationen; *Frontin* förräder sig och motspelarinnan har öfvertaget, men så får hon också höra sitt eget syndaregister. *Marton* låtsar dock öfverseende och lofvar taga honom till nåder, men visar sig så nyckfull och ger honom en sådan massa befallningar på en gång att han blir förtviflad och förklarar att han icke kan stanna, hvarefter han går ut för att kläda om sig. Detta begagnar *Marton* att äfven lägga af sin dräkt som fru de Nelval. När de åter träffas, kan hon icke underlåta att håna honom, och detta gör att han börjar misstänka någon intrig från hennes sida, samt får snart visshet om att han helt enkelt blifvit narrad. Han vill hämnas och återkommer om en stund, förklädd till bonde samt uppträder som *Nicolas*, hvilken hon lofvar sitt beskydd.¹ Sedan hon oförsigtigt blottat sig, genom att antyda sina små knep mot hennes nåd, får hon till sin förskräckelse erfara att den dumme *Nicolas* är en alltför hederlig ung man, för att kunna bli hennes kamrat, och hon hotas med att allt skall förrådas för hennes herskarinna. När *Marton* blifvit tillräckligt uppskrämd, afkastar *Frontin* masken, och man finner då å båda sidor fördelaktigast att sluta fred med en jemngod motståndare, som för öfrigt är intagande nog.

* * *

Längre fram på hösten, eller Torsdagen den 26 Sept. hade *Johan Anton Lindqvist* åter anordnat *maskeradbal* i Stora teaterns salong. Annonsen härom innehåller en rätt egen- domlig upplysning; det heter nemligen: »Billetter såväl för masquerade personer som för åskådare försäljas i *Snickare Smiths* hus N:o 1 näst intill Stora teaterhuset, 2 tr. upp, eller på samma ställe hvarest billetter till *Spektaklerna vanligtvis blifvit försälde.*»

¹ Dräkten är: »Röd peruk, som faller ned i ansigtet, grå rock, knäppt ända ner, knölpåk och lärftsstöfletter.»

Det förefaller mycket märkvärdigt och illa anordnadt, om spektakelbesökande skulle nödgats gå två trappor upp i huset bredvid teatern, för att köpa biljetter, och det är icke gerna tänkbart annat än att man kunde erhålla biljetter, då liksom senare, i biljettkontor i teaterhuset. Tvifvelsutan afsåg den förra anordningen förköp, abonnement eller dylikt.

Carl Wildner ^{15/10} 1822—^{10/1} 1823.

Efter Åbergssons trenne, i konstnärligt hänseende lysande, efter hvarandra följande spelterminer, öppnades åter teatern, denna gång för Djurgårdsteaterns sällskap under ledning af *Carl Wildner*. Suttjetter från nämnda teater hade uppträdt förut i Göteborg, men på teatern vid Sillgatan 1805—1806 under ledning af fru Maria Elis. de Broën. Efter hennes sons, Johan Isaak de Broën, död 1814 hade truppen öfvertagits af hennes måg, aktören Carl Wildner, en för Göteborgarne sedan Broomans och Lewenhagens dagar välbekant skådespelare.

Sällskapet, hvarmed han nu gästade staden, bestod af:
direktör: *Carl Wildner*.

aktriser: fru *Debora Aurora Wildner* född *de Broën*, hvilken dock ej synes hafva uppträdt.

» *Christina Margareta Svanberg* född *Cederberg*.

» *Margaretha Rydberg*.

mamsell *Sofia Wilhelmina Lannby*.

» *Gertrud Wilhelmina Dytz*.

» *Ulrika Wilhelmina Norström* och

» *Charlotta Edberg*.

aktörer: *Johan Anton Lindqvist*.

Otto Ludvig Deland.

Carl Gustaf Unander

Johan Herman Sundberg.

Christoffer Svanberg.

Carl Fredrik Degerman.

Arvid Fahlgren.

Sven Johan Malmström.

Wilhelm Mittag och eleven

Theodor Hedin.

*Carl Wildner /
Theater Föreståndare*

Det var sålunda ett stort sällskap, ej mindre än 18 personer, och dertill kom, att Wildner medförde egen maskinist, *J. G. Morén*.¹

Af medlemmarne i detta sällskap kände man här, förutom Wildner sjelf, äfven aktörerne Sundberg, Lindqvist och Deland från deras senaste anställning hos Åbergsson; mell Dytz träffade vi senast 1817 hos Lindqvist, samt Hedin från Strömbergiska truppens vistelse i Göteborg, hvar emot alla de öfriga, utom fru Rydberg, voro nya för Göteborgspubliken.

Bland dem skulle *Christoffer Svanberg* komma att intaga ett i den svenska landsortsteatern ganska bemärkt rum. Namnet Svanberg har förut åtskilliga gånger förekommit i denna teaterhistoria, buret af bagaremästaren Jacob Svanberg i Göteborg; denne hade med sin hustru, Maria Christina Öhlander, många barn, hvaribland Johan Gabriel, från 1814 anställd som violinist i hofkapellet, samt den nu ifrågavarande Christoffer. Den senare uppgifves vara född 1792, hvilket förefaller nog sent, då han redan 1804, eller vid endast 12 års ålder, skulle varit anställd vid Djurgårdsteatern. Här gjorde han sig emellertid ett namn och blef, 1815, gift med Joh. Isaak de Broens enka, *Christina Margareta Cederberg*. Han blef sedan föreståndare för ett eget, så i konstnärligt som socialt hänseende mycket väl renomméradt sällskap, hvilket, efter hans död 1836, öfvertogs af hustruns måg, den berömde Pierre Joseph Deland.²

¹ Den 8/10 1822 finnas bland anmälda resande: »Theaterföreståndare *C. Wildner* med Familie, Acteuren *Swanberg* med hustru, Acteuren *Sundberg* och machinisten *J. G. Morén* från Stockholm, bo i Bloms hus; Acteuren *Unander* med hustru från Stockholm, bo på Gästgifvaregården, *Malmström* och *Fahlgren* från Stockholm, bo på Göta källare samt Acteurerne *C. F. Dagerman* (!) och *Mittag* från Stockholm, nr 7—8 Kronhusgatan».

² När bagaremästare *Jacob Svanberg* dog är ovisst; hans hustru *M. C. Öhlander*, död före 1810, var dotter af timmermannen Olof Öhlander

Fredrik Deland, den sist kvarlevande af Svanbergs sällskap, har för en vår hemulsman, Birger Schöldström, omtalat Svanberg såsom en i hög grad aktningvärd och ordentlig man, hvilken med sitt i det enskilda lifvet städade sällskap på 1830-talet gjorde rent af epok i landsorten, der man en lång tid bortåt hos de kringresande trupperna vant sig finna allt utom ordentlighet och goda seder. Sådana sällskap som Lönnboms, Frans Julius Widenbergs och i synnerhet Lamberts bestodo, med enstaka undantag, af komplett pack. Sjelfve Djurström, ehuru för sin egen person högt aktad och aktningvärd, gaf utom teatern sina sujetter väl lösa tyglar. Deland berättade, att när han första gången kom ut i landsorten med Svanberg, höllo han och hans kamrater på att ej få logi. Då man hörde, att de voro teaterfolk, slog man ifrån sig med båda händerna: »af komedianter hade man fått nog!» Och då de, efter sin direktörs råd, bjödo hyran i förskott och visade fram penningar, trodde man, att de blott på skämt utgäfvo sig vara aktörer.

Fru *Margaretha Rydberg* var en sedan 1819 hos Wildner anställd aktris, hvilken vid hans sällskap kvarstannade till 1827, hvarefter hon försvinner ur teaterhistorien. Hon åtföljdes af en sin dotter *Albertina*, som uppträdde i barnroller.

Om m:ll *Edberg* och aktören *Mittag* är ej mycket närmare känt; den förra omtalas endast under denna sejour, men Mittag äfven under de två följande, hvarefter han kom öfver till Finland och dervarande kringresande trupp. Mamsell *Ulrika Wilhelmina Norström* hade anställning vid Djurgårdsteatern under Wildner åren 1820—1827. *Aroid Fahlgren*, född 1790, var 1810—1827 en af Djurgårdsteaterns främste skådespelare, men afled redan sistnämnda år i Helsingfors.

† ¹²/₆ 1782 och dennes hustru Christina † ²⁹/₈ 1810. Svanbergs barn voro: 1) *Johan Gabriel* f. 1782 eller 83, † i Stockholm ²⁵/₄ 1825. Var från 1814 till sin död anställd såsom violinist i hofkapellet. G. ²⁰/₁₂ 1813 med skådespelerskan *Carolina Sofia Richter*, aktris vid Dramatiska teatern 1814—1863, f. ²⁸/₈ 1792, † 1872. Makarne blefvo skilda 1822, hvarefter hon kallade sig »fru Richter» tills hon den ¹⁵/₂ 1826 blef omgift med flöjtisten i hofkapellet *C. F. Bock*, med hvilken hon hade dottern *Berta Bock*, äfven hon skådespelerska vid Kongl. teatern, samt gift med skalden *Filip Tammelin*. 2) *Olof*, om hvilken intet är bekant. 3) *Christoffer*, skådespelare och teaterdirektör. 4) *Christina Beata* g. m. vinhandlare *Olof Bohman* och slutligen 5) *Johanna* f. 1785.

Mamsell *Sofia Wilhelmina Lannby* var född i Stockholm 1805 och således nu endast 18 år. Efter denna speltermens slut öfvergick hon till Lemkes trupp i Finland, samt skildras då af Pinello på följande sätt: »Hos Sophie Lannby voro strålande fägring, frisk ungdom, otvungna rörelser, oskuld och glädje sammanlänkade». Hon blef sedermera, den 3 nov. 1846, gift med den framstående skådespelaren och teaterdirektören Edouard Stjernström, samt dog i Åbo 1851.

Sven Johan Malmström, född 1802, blef elev vid kongl. teatern, men ingick 1822 vid Djurgårdsteatern och derefter i midten af 1830-talet vid Pierre Delands trupp. Han ansågs såsom en af sin tids förträffligaste karaktärsskådespelare. *Carl Fredrik Degerman* var född 1797 och tillhörde Djurgårdsteatern sedan 1820. Slutligen hafva vi *Carl Gustaf Unander*, född i Stockholm 1789 och först anställd hos Lönnbom samt från 1818 vid Djurgårdsteatern. Han var gift med *Margareta Lovisa Boholm* (f. 1799 † 1830), som nu åtföljde honom till Göteborg, men som icke synes uppträdt på scenen.

Såsom orkesteranförare tjänstgjorde till en början *Carl Fredrik Braunstein* och sedermera *Carl Gustaf de Broën*, hvilken i samma egenskap förekommit hos Lindqvist på våren 1820, men derefter ledt orkestern vid Djurgårdsteatern.

Spellista.¹

- 1822 Tisd. 25/10 ffg. Hatets och kärlekens hämnd, hist. skåd. 5 a. af Kotzebue. Händelsen passerar i Spanien under sista frihetskrieket.
- » » 22/10 *Eremiten* eller *Fadershjertat*, skåd. 3 a. med sång af Kotzebue.
- » Fred. 25/10 ffg. *Bröderna på prof.* skåd. 3 a. af Pelletier Volmeranges, samt ffg. *Bigten*, kom. 1 a.
- » Tisd. 29/10 *Corsikanerna*, skåd. 5 a. af Kotzebue, samt *Fyra skillvakter på en post*, kom. 1 a.
- » Fred. 1/11 ffg. *Fästmö och fästman i en person*, kom. 2 a. af Kotzebue, samt *Den förment prinsen*, kom. 1 a. med sång.
- » Tisd. 5/11 *Cora* eller *Solens prestinna*, skåd. 5 a. af Kotzebue.
- » Fred. 8/11 f. 2 ggn *Bröderna på prof* samt ffg. *Invaliden* eller *Utskrifningen*, kom. 1 a.
- » Tisd. 12/11 *Spanjorerna i Peru* eller *Rollas död*, (forts. af *Cora*) Sorgsp. 5 a. af Kotzebue.
- » Fred. 15/11 *Han blandar sig i allt*, kom. 5 a. af Jünger, samt f. 2 ggn *Bigten*.

¹ Efter affischer samt annonser i *Götheborgs Allehanda*, *Posten*, *Nyheter* och *Aftonbladet*.

- 1822 Tisd. 19/11 *Jean de Calais*, hist. skåd. 3 a. samt f. 2 ggn *Invaliden*.
- » Fred. 22/11 ffg. *Rochus Pumpnickel*, fars med sång 3 a.
- » Månd. 25/11 *Recett för fru Svanberg*: ffg. *Aurora* eller *Underjordens* dotter, skåd. 3 a. öfvers. af Wildner, samt *Hemligheten*, kom. med sång 1 a. Ett thema med variationer, komp. af Hr C. F. Braunstein, exequeras mellan piëcerna af Hr *Molau*.
- » Onsd. 27/11 f. 2 ggn *Rochus Pumpnickel*.
- » Fred. 29/11 *Schawlen*, dram. 1 a. samt *De fyra förmyndarne*, kom. 3 a.
- » Tisd. 3/12 *Korsfararne*, hist. skåd. 5 a. af Kotzebue.
- » Fred. 6/12 f. 2 ggn *Fästmö och fästman i en person*, kom. 2 a. samt ffg. *Hatten*, kom 1 a.
- » Tisd. 10/12 f. 2 ggn *Hatets och kärlekens hämnd*.
- » Fred. 13/12 ffg. *Aktenskapskärleken* eller *De svartsjuka makarne*, kom. 4 a. af Kotzebue, samt *Crispinerna* eller *Tvillingbröderna*, op. buffa 1 a.
- » Tisd. 17/12 ffg. *Crispin gouvernant*, kom. 3 a. samt *Tunnbindaren*, op. com. 1 a.
- » Månd. 30/12 f. 3 ggn *Rochus Pumpnickel*.
- 1823 Fred. 3/1 *Spelaren*, dram 5 a. af Iffland.
- » Månd. 6/1 *Fridolin* eller *Gången till bergverket*, skåd. 5 a. af Schiller.
- » Onsd. 8/1 Trupprecett: *Målaren och modellerna*, op. com. 2 a. samt ffg. *Frontin* gift ungarl, kom. 1 a.
- » Fred. 10/1 *Röfvarbandet*, skåd. 5 a. efter Schiller, samt ffg. *Den* musikaliske skräddaren, op. buffa 1 a. Med detta spectakel upphörer representationerna för denna sejour.

Repertoarens ståndpunkt hade åter sjunkit ned till likhet med förhållandet under tiden före Åbergsson, och samme författare som då fylde åter programmen. Af Kotzebue spelades 10 pjäser, deraf 3 nya; vidare förekomma *Pelletier-Volméranges*, *Vogel*, *Bäuerle*, *Jünger*, *Hoffman*, *Contlivre*, *Lemière*, *Iffland* m. fl. Men antingen det nu var så, att publiken icke tålde vid en bättre föda, eller att den åter vaknat upp ur liknöjdhetens sömn, allt nog: teatern var vida bättre besökt än under Åbergssons tid. Många intyg föreligga härom. Så skrives redan efter första representationen:¹

»Under ledning af Hr Wildner komma representationer att gifvas på vår större teater under instundande vintermånader. Början gjordes förliden Tisdags afton med »Hatets och kärlekens hämnd» af Kotzebue. Huset var temligen fullt och pjesen, oklan-

¹ *Göteborgs-Posten* 18/10, 12/11 1822.

derligt utförd, samt, oss veterligen, icke här förut gifven, saknade icke från åskådarna det bifall, som de flesta dramer af samme författare alltid för deras väl beräknade teatereffekt (!) tillvunnit sig».

Samma tidning berättar en månad senare: »Våra spektakelnöjen fortfara att vinna alltmer allmänheten för sig. Förliden Tisdag den 5 Nov. gafs »Cora och Alonzo» för alldeles fullt hus, hvilket och denna afton inträffat vid »Rollas död», emedan denna pjes som bekant är en fortsättning af den förra». Vidare känner man att »Jean de Calais» och »Invaliden» den 19 Nov. gåfvos för fullsatt salong, och »Korsfararne» den 3 Dec. för »temligen» fullt hus.¹

Det kan i alla händelser icke nekas, att programmen voro ganska omvexlande och att publiken fick tillfälle att se en del af det nyaste som spelades i Stockholm, i det att ej mindre än 10 förut här obekanta arbeten uppfördes under en speltermin af ej fullt tre månader.

Ett af dessa nya arbeten var *Frontin gift ungarl*, komedi i en akt af Scribe och Mélesville, nyss förut gifven för första gången på teatern i Operahuset — det hela en bagatell, en spirituellt behandlad situation, men ett angenämt afbrott mot de tyska långsläpiga lustspelen. *Frontin* (Sundberg), kammartjenare i ett rikt hus och innehafvare af en förmånlig befattning, har, i trots af bestämdt förbud från husbondens, *grefvens* (Svanbergs) sida, gift sig med *Denise* (fru Svanberg), men äktenskapet måste tills vidare hållas hemligt, på det *Frontin* icke må förlora sin plats. Så reser *grefvinnan* (m:ll Edberg) bort, och hennes make, som uppenbarligen icke hör till de trognaste, skyndar sig ut på äfventyr, lemnande full makt och myndighet åt *Frontin* att under ett par dagar förfara som vore han husbonde. Denne låter icke säga sig detta två gånger, tillkallar *Denise* samt befaller fram en läcker middag åt sig och henne. Just när denna var färdig återkommer *grefven*, får se *Denise*, som förut väckt hans åtrå och som han tror vara der genom kammartjenarens nit och inbjuder nu henne att dela middagen, medan den olycklige *Frontin* måste passa upp. Den senare vet likväl att hämnas, skrifer en anonym biljett till *grefvinnan*, hvori hennes närvaro påkallas i anledning af en fara, i hvilken *grefven* råkat,

¹ *Göteborgs-Posten* 22/11, 3/12 1822.

och hon kommer nu till sin mans förskräckelse; allt måste undanrödjas, måltiden så väl som Denise. När den senare det oaktadt påträffas, förklarar Frontin att det är hans hustru, som önskar blifva kammarjungfru hos hennes nåd, och, efter ytterligare några invecklade scener slutar det hela med ömsesidig tillfredsställelse.

En annan pjäs, som väckte lifligt bifall, var *Rochus Pumpnickel*, fars med sång i tre akter af Stegmayer samt öfversatt af J. J. Askenbom. Det hela är icke något annat än en följd af lustiga upptåg.

Herr von *Borthal* (Fahlgren) är en sjuklig, godmodig man, hvars hustru i andra giftet, *Margareta* (fru Rydberg), är en dålig människa, som ingenting högre önskar än att han måtte dö, dock först efter att hafva gjort sitt testamente till hennes förmån. För att så mycket snarare nå målet, inbillar hon mannen att han är mycket sjukare än han i verkligheten är, och understödjes i dessa bemödanden af den honorarhungrige doktor *Purgantius* (Deland), en okunnig pedant af första ordningen, hvars åderlätningar, svettbad och svältkur äro på god väg att bringa patienten till himmelen.

Den senare klagar:

»Det trycker, det rifver!
Hur plågad jag blifver!
Rättnu min apotekares burkar jag tömt,
I två runda år doktorn skött mig så ömt!
Än ordineras åderlätning, än vomitiv,
den myekna medicinen förtär mitt stackars lif».

För att vinna ett obestriddt välde öfver mannen, är det dock nödvändigt att aflägsna dennes dotter i första giftet, *Sofie* (fru Svanberg), och med lätthet öfvertalas Herr von *Borthal* att lofva dennas hand åt herr *Rochus Pumpnickel* (Svanberg), sonen till en förmögen landtjunker i trakten, som nu väntas hit för att ingå det tillämnade giftermålet. *Sofie* och hennes älskare *von Littau* (Wildner) äro ytterst bekymrade, men den senare har lyckligtvis en förslagen betjent, *Henrik* (Sundberg), och med dennes samt naturligtvis kammarjungfrun *Babettes* (m:ll Edberg) hjälp gräfväs nu kontraminor, så Herr *Pumpnickel* bör betagas lusten att tränga sig mellan barken och trädet.

Att börja med har *Henrik* mutat doktorn och apote-

karen, och, under föregifvande att Rochus är en af hypokondri lidande släkting till von Littau, vidtalat dem att låta honom genomgå en riktig radikalkur. Man är sålunda temligen säker om att Rochus icke skall med det allra första infinna sig hos den tilltänkta bruden, helst doktorn enligt apotekarens försäkran, är en sådan man, att

»Det i sanning är ett riktigt nöje att vara hans patient. Han viker ej en fingersbredd från konstens regler, och om man också dör under hans vård, så sker det likväl med den öfvertygelsen, att man metodice gått ur denna jemmerdalen»,

hvilken hugneliga försäkran till fullo dessutom bestyrkes af doktorn sjelf, som på tal om att en patient oförmodadt blifvit frisk utbrister:

»Utan medicinens hjälp? Hur kan man tala så enfaldigt? Men om det också vore så — han är min patient — och jag skulle då göra honom sjuk på nytt, för att bota honom».

Emellertid har Henrik derjemte fogat sina anstalter för den väntade brudgummens värdiga mottagande, genom att anställa alla gatpojkar, han kunnat få tillsammans, såsom eskort, och nu intågar Pumpernickel ridande på scenen, omgifven af ett gycklande och hurrande följe. Föremålet för denna uppmärksamhet känner sig långt ifrån smickrad, och är förtretad öfver de motigheter som redan vid första beträdandet af staden mött honom:

»Jag tänkte, då jag sta'n fick se
Få fredad bli — jo pytt!
En mängd af pack sig samlade
Kring min person på nytt.
En kär'ng med frukt på gatan satt;
Min Polle fick ett äpple fatt;
Madamen skrek: »Gif hit en slant,
Jag annars tar din häst i pant!»

*

Dess hand jag artigt fattade,
Men fick en sinkadus;
En svärm kring Polle hoppade,
Så kräket blef konfus.
Två karlar buro folk i skåp;
Den främste skrek: »Se opp, ditt våp!»
Flux stängen lös, hvarmed han bar —
Pang! låg jag der så lång jag var!

Henrik inställer sig nu och räddar honom från det

skrattande folket samt smickrar honom så, att de snart blifva goda vänner. Så inställer sig von Littau:

»Ser jag rätt? Hvilken lycklig händelse! Herr Rochus Pumpernickel! Men hvad? — Jag tror att Ni inte känner igen mig?»

Rochus.

»Mjuka tjenare! (till Henrik) Jag vet inte hvem han är».

Littau.

»Det finns ingen enda Pumpernickel i hela landet, som jag ej har den äran att vara god vän och bekant med».

Rochus.

»Åh jag ber! Äran är helt och hållet på Pumpernicklarnes sida» —
en replik, som sedan dess fortlefvat som ordstäf.

Det dröjer icke länge förr än den stackars enfaldige Rochus tycker att han aldrig träffat hyggligare och mera välvilliga menniskor, och låter sålunda föra sig af dessa båda nya vänner till den åt honom beredda bostaden hos doktor Purgantius. Här väntas han af ett helt kollegium, som sammanträdt för att rådgöra om hans tillstånd, och utom värden sjelf hafva äfven doktor *Bombastus* (Lindqvist), kirurgen *Schreyer* (Hedin) och apotekare *Stöpsel* (Degerman) infunnit sig. Efter öfverläggning om patienten, sluta sig alla de lärde herrarne till doktor Purganti mening, att man bör ofta och ymnigt öppna honom åder, derefter en kall dusch och så ett varmt svafvelbad, hvarvid likväl doktor Bombastus tillåter sig hålla på att åderlåtningarnes antal må bli udda. Nu blir Rochus på allvar förskräckt, slår omkull ett par af sina plågoandar och rymmer till sin blifvande svärfar.

Von Littaus och Henriks intriger omspinna honom dock äfven här. Den senare kommer, förklädd till köpman, och meddelar von Borthal att Rochus är ruinerad, men att köpmannen nu, då Rochus är i begrepp att gifta sig rikt, hoppas kunna återfå en del af sin fordran. Von Borthal blir mycket betänksam vid denna nyhet, men de sammansvurna gå ännu längre; de låta, när Rochus anländt, denne förstå att man endast vill använda honom som skylt vid giftermålet, hvilket dock är mer än han kan

föredraga, men icke nog härmed: straxt derpå låter en *qvinna* (m:ll Lannby) anmäla sig under förklaring att Rochus är hennes förrymde man, och hon har icke väl lyckats åstadkomma en ansenlig förvirring för än en annan *qvinna* (m:ll Norström) tilltvingar sig inträde, äfven hon under påstående att vara den olyckliga hustrun, och till yttermera visso medför hon ej mindre än åtta ungdomar, hvilka omringa deras föregifne far. Nu rymmer Rochus fältet och flyr, åtföljd af barn och hustrur, och båda partierna äro lika lyckliga öfver att den påtänkta förbindelsen brytes.

Sofie och von Littau hafva nu lätt spel, och när så kaptén *von Borthal* (Unander) anländer, bror till den sjuke, blir glädjen fullständig, ty den »sjuke» ryckes ur sin inbillade svaghet och känner sig på väg att tillfriskna. Ett sådant resultat, och det utan hjälp af medikamenter bringar doktor *Purgantius* i raseri, och han nedkallar öfver den f. d. sjuke och öfver hela huset de mest obotliga sjukdomar. Den gamle von *Borthal* blir ängslig och känner sina krämpor återkomma, men kapténen befäller lugnt betjenten *Sebastian* (Mittag) som för öfrigt är en ganska rolig figur: »öppna dörrarne!»

Purgantius.

»Jag önskar att Ni må falla i Bradipepsie?»

von Borthal.

»Herr Doktor!» — —

Purgantius.

»Ur Bradipepsie i Dispepsie» — —

von Borthal.

»Bäste Herr Doktor!»

Purgantius.

»Ur Dispepsie i Apepsie, ur Apepsie i Lienterie» — —

Kapténen.

Sebastian! Kör ut honom!»

Purgantius.

»Ur Lienterie i Dissenterie, Hydropsie och Blaspheemie» — —

Kaptenen.

»Kasta ut honom, säger jag dig!»

Redogörelsen för Rochus Pumpnickel har blifvit längre än hvad pjesen förtjenar, men torde ega sitt berättigande deri, att detta stycke skänkt mången glad stund åt generation efter generation långt fram till våra dagar.

Efter slutade representationer afreste Wildnerska sällskapet, Tisdagen den 14 Jan., till Örebro, der det skulle uppehålla sig under marknaden, hvarefter man ämnade besöka Vexjö innan återresan till Stockholm egde rum.¹ Då Kuhn slutat på Sillgateteatern redan våren föregående år, voro sålunda båda skådebanorna stängda.

* * *

Som vanligt anordnade gamle *Lindqvist* äfven denna vinter ett par *maskeradbaler* i stora teatern. Den första egde rum Måndagen den 10 Mars, och skrifves härom:

»Försöket att genom subskription och afsigtmessigare åtgärder upplifva åter våra maskeradnöjen, gaf förliden afton ett temligen tillfredsställande resultat. Samlingen var, ehuru just icke brilliant, så talrik att tillställaren torde haft någon inkomst af företaget. Då den icke kan jämföras med de sist hållna maskeraderna, hoppas man att detta måtte uppmuntra till ett flitigare begagnande deraf, efter samma goda plan, sedan det nu blifvit inrättadt på en ordentlig, d. v. s. en anständigare fot».²

Härmed är i tydliga ord angifvet, att de föregående tillställningarna af detta slag varit något tvetydiga med afseende på de besökande.

En andra bal gafs Torsdagen den 17 April.

¹ *Göteborgs-Posten* 17/1 1823.

² *Göteborgs-Posten* 7/3, 11/3 1823.

Carl Wildner ^{14/10} 1823—^{12/1} 1824.

I början af Oktober förstnämnda år syntes en af »Theaterföreståndaren» Wildner i tidningarne införd inbjudan till abonnement å stora Teatern. Uppmuntrad af den föregående lyckliga sejouren hade han beslutat återkomma.

Sällskapet var nästan oförändradt, endast med den skillnaden att m:ll Lannby lemnat detsamma och ingått vid J. G. Lemkes trupp i Finland; Mittag och Malmström omtalas icke heller, och Lindqvist synes äfven för tillfället vara försvunnen. I stället hade tillkommit mamsell *Wendla Gustafva Åberg*, senast anställd hos Åbergsson. Truppen utgjordes sålunda af:

direktör: *Carl Wildner*.

aktriser: fru *Christina Margareta Svanberg*, f. *Cederberg*.

» *Margaretha Rydberg*.

mamsell *Gertrud Wilhelmina Dylz*.

» *Ulrika Wilhelmina Norström*.

» *Ulrika Charlotta de Broën*.

» *Charlotta Edberg* och

» *Wendla Gustafva Åberg*.

aktörer: *Otto Ludvig Deland*.

Carl Gustaf Unander.

Johan Herman Sundberg.

Christoffer Svanberg.

Carl Fredrik Degerman.

Arvid Fahlgren och

Theodor Hedin.

Såsom maskinmästare tjänstgjorde fortfarande *J. G. Morén*. Afgäendet af de nämnda ledamöterna gjorde det

nödigt att naturligtvis öfverlemnna deras roller i andra händer; Wendla Åberg spelade sålunda Philippine i Rochus Pumpnickel i stället för Sofie Lannby, Jonas Sundman uppträdde såsom gäst i samma pjäs i Stöpsels roll i stället för Degerman, och Mittags Sebastian öfvertogs af Hedin. Likaledes återgafs Roller i »Röfvarbandet» af Fahlgren i stället för Mittag, medan den förres roll som Max Moor gafs åt Sundman o. s. v.¹

Orkestern anfördes till en början af densamme, som ledt den i hufvudsak under den föregående sejouren, nemligen *Carl Gustaf de Broën*. Redan vid första spektaklet fann man likväl med missnöje, att betydliga indragningar egt rum i afseende på besättningen. Man väntade förgäfvos att publikens kraf de följande representationerna skulle bättre tillgodoses, men ingenting sådant afhöordes. När så den 28 Okt. »Bröderna på prof» och »Fyra skyltvakter på en post» gåfvos med fortfarande lika fåtalig orkester, gjorde parterren uppror. Ett försegladt konvolut, adresseradt »*Till Herr Teaterföreståndare Wildner*» inkastades från parterren på scenen, och Wildner tog sig för att högt uppläsa det deri inneslutna brefvet, hvilket var af följande lydelse:

»Den händelse, som utmärkt denna afton, och genom hvilken anföraren af Orkestern måst lemna ett rum, det han aldrig bordt intaga, lärer icke varit Herr Teaterföreståndarens oväntad.

Den del af Göteborgs innevånare, som mer eller mindre intrressera sig för goda Spektakler, kan också icke med liknöjdhet anse den uppmärksamhet eller negligence, hvilken egnas åt orkestern, hvars fullstämmiga arrangerande i så väsentlig mån bidrager att bereda de nöjen man för aftonen påräknar, och då allmänna tonen förklarar sig mot den efterlåtenhet, som i detta afseende egt rum, då tvenne spektakler en svite det offentliga missnöjet från parterren yttrats, hade man väntat att Herr *de Broëns* hederskänsla och Herr Teaterföreståndarens beredvillighet att efterkomma publikens billiga fordringar, skulle sparat oss den obehagligheten att tredje gången tillkännagifva vårt missnöje, ty att vanmäktig trotsighet aldrig stämplat storhet i karaktären är lika sannt, som att ensidigheten och enskilda förbindelser böra vika, då allmänhetens rättmätiga anspråk är i fråga.

Denna teater har vanligen haft en så god och fulltalig orkester, som den här kan presteras, och det var derföre med be-

¹ Den 14/10 1823 nämnes bland anmälde resande: M:ll *Dylz*, fru *Rydberg*, aktörerne *Degerman*, *Nordström*, *Fahlgren*, *Deland*, aktrisen *Wendla Åberg*, eleven *Hedin*, direktör *Wildner* med familj, hr *Svanberg* samt aktören *Sundberg* och *Morén*.

störtning som man vid första spektaklet fann en förändring, utmärkt genom den största inskränkning!

Detta förundransvärda gäckande af åskådarnes väntan, kunde ej hos alla fångsla missnöjet inom gränsen af dess blotta uppväckande, och ehuru mången god och allmännare önskad förbättring uteblifver, emedan ingen har mod att offentligen klandra det började, ehuru ofullständigt det än må vara, segrade dock denna gången känslan för sakens rättvisa, öfver fruktan för småsinnets misstyndning, och oförskräckta hafva vi iakttagit de rättigheter, hvilka orubbade varit tillerkända denna plats.

Det personliga förhållandet och enskilda ägget har varit bannlyst från denna handling, som endast funnit sin drifveder i hederliga afsigter, ty om Herr *de Broën* med utmärkt skicklighet förenat anförandet af en så god orkester som den här kunnat åstadkommas, skulle applaudets ljud uppstämts af dem, hvilka nu nödgats väcka klandrets.

Ät de Herrar amatörer och musici, hvilka biträdt i denna orkester egnas icke vårt missnöje, utan återses de här gerna i en större krets.

Vår begäran, grundad på billigheten, tolkas sålunda härigenom: Gif Göteborgs *Stora Teater* en lika god orkester som dess Mindre eger, och åskådarnes bifall, Herr Teaterföreståndarens fördel skall blifva behagliga följder af aftonens händelse».¹

Den sålunda inför publiken anklagade orkesteranförraren lemnade genast efter brefvets uppläsande sin plats, men offentliggjorde sedermera följande förklaring:

»Till den vördade allmänheten!

Så obehagligt det är att vara ett offentligt föremål för oviljans yttringar, så tillfredsställande är det att, i fullt medvetande af sin oskuld, få förklara sig inför en vördad allmänhet, som alltid lika upplyst som rättvist bedömer förhållandet. Det är denna dom jag underkastar mig, i anledning af de från parterren å Stora Teatern härstädes sist förefallna uppträden.

På anmodan af Herr Teaterföreståndaren Wildner, sedan han ingått att ånyo här gifva spektakler, åtog jag mig att anskaffa och anförä den dertill erforderliga orkestern. Jag fann sådant åtagande så mycket mindre vådligt, som jag redan förut i fyra år haft samma befattning hos honom i hufvudstaden, samt äfven härstädes förlidet år, då Herr *Braunstein* lemnade anförandet för att göra en konstresa, hvaraf tillika följde tre andra nödvändiga stämmors bortgång, blef försatt i nödvändigheten att ordna och anförä orkestern för den återstående spektakeltiden, och hvarförutan verklig förlägenhet skulle uppkommit. Jag gjorde sådant då utan minsta märkt anledning till missnöje hos resp. Åskådare, än det förmodade tysta, som mistningen af Ortens skickligaste tonkonstnärer måste medföra, men som likväl aldrig *lydeligen* yttrade sig. Allt detta i förening med troppens önskan att få utföra sina Sångpjeser under dens ledning, som hade inlärt dem,

¹ Aftonbladet 30/10 1823.

och hvilket äfven varit min lott under förl. årets representationer, också då Herr Braunstein sjelf anförde, bestämde mig att antaga Herr Wildners offert. Jag skulle aldrig kunnat försvara det, om jag vid detta mitt sysslände förbigått de Herrar Musici, som för sina öfvervägande talanger äga Ortens bifall och beundran, men då desse vägrade mig sitt biträde, och mitt åtagande ej kunna återgå, nödgades jag begagna dem som *ville* bistå mig. Att denna Orchester ej kunde bli den bästa, som på stället kunde åstadkommas är en sanning, men att Orchestern mången gång varit sämre ordnad, kanske äfven anford, är ock en sanning, som blott behöfver nämnas för att komma mig till godo.

Väl yttrade sig någon anledning till missnöje från Parterren redan vid andra representationen, men den svaga framgång företaget rönte, och det bifall, hvarmed jag, då man nästa Spektakelafton ville förnya försöket, hade äran blifva bemött från alla håll, uppmuntrade mig att fortfara och gick jag genast i författning om anskaffandet från annan ort af flera erkänt skickliga Orchestersujetter, hvilkas ankomst man likväl icke gaf tid att afbida.

Efter framställandet af detta, i sanningen oeh verkligheten grundade, förhållande, vågar jag hemställa till den vördade Publikens rättvisa bedömande, om jag gjort annat än uppfylla den sanna och rätta *Hederskänslans* fordringar och om det högst bullersamma upptråde, som en del Parterrister tillät sig emot mig förliden Tisdagsafton, i någon mån af mig förvällats eller varit förtjent. För skickligheten i mitt yrke, så mycket som för mig erfordras i den mindre sfer, hvilken lyckligt gränsar min äregirighet och min verksamhet, bäfvar jag icke; den är vitsordad kanske utöfver mina motståndares; jag är endast ledsen deröfver, att jag råkat bli en orsak till allmänna nöjets och lugnets störande af *barnslighetens* dolda verktyg, öfvertygad att hvarje opartisk man erkänner min oskuld, och rättvisar äfven detta sätt att lägga densamma i dagen.

Slutligen får jag förklara min hjertliga förbindelse emot dem, som benäget biträdt mig vid Orchestern denna korta tid, tillönska den blifvande nya all möjlig framgång samt Hr Wildner med dess Tropp på bytet de fördelar, som den inkastade Parterrskrifvelsen gifver anledning att hoppas.

Götheborg d. 28 Oct. 1823.

C. G. de Broën.

Musik-Direktör vid Kongl. Gymnasium i Götheborg*.

Härmed afgick de Broën definitivt som orkesteranförare, och man känner icke hvem som närmast derefter intog hans plats.

Emellertid hade parterren häfdat sin ledande ställning såsom smakdomare. Det är egendomligt nog att följa uppkomsten af detta bruk. I de antika, romerska och grekiska teatrarne fanns ingen parterr; dessa ofantliga byggnader, emot hvilka nutidens största skådespelshus äro blotta

obetydligheter, bestodo af scenen, eller den egentliga teatern, som genom platsen för spel, dans och mimik, skildes från »cavea», eller den för åskådarne inrättade, trappvis uppstigande halvcirkeln. De främsta raderna, näst intill teatern, buro namnet »Orchestra», och voro bestämda för råds-herrar och främmande sändebud. I senare tider, då denna benämning uteslutande blifvit förbehållen de musicerande, hafva troligen bänkarne dernäst intill upplåtits åt honoratiores, eller åskådare af mera anseende, åt lärde och konstnärer.

I denna egenskap hafva dessa bänkar länge fortfarit, och förblifva så ännu på flere af Europas större teatrar. Sannolikt hafva fransmännen, som ifrigast arbetat på de forna skådespelens återupptagande, gifvit dessa platser den allmänna benämningen »parterre», samt sedermera indelat den i »le parterre noble», och den allmänna, eller egentliga parterren.

Det var den förra som bibehöll sin urgamla rätt att bedöma de agerandes spel, och att, efter omständigheterna, gifva bifall eller missnöje tillkänna. Parterren var sålunda ett forum, hvarifrån ingen vädjan gerna egde rum. Den allmänna parterren åter förhöll sig härunder tyst och stilla; den hade ingen rätt att inskrida.

Ännu under teaterns första tid i Göteborg, var förhållandet sådant som det nu skildrats. De första bänkarne på parterren närmast orkestern å teatern vid Sillgatan intogos då af stadens förnämsta och mest bildade personligheter, hvilka högtiden till prydnad, delvis infunnit sig med ordonnanser eller betjenter, hvilka i full gala och med påsatt hatt bevakade den bänk, hvarpå landshöfdingen, guvernören, generalen eller kommandanten satt sig.¹

När parterren här i Göteborg förlorade detta företräde, såsom den förnämsta platsen i salongen, är icke kändt, men i hvarje fall bibehöll den rättigheten såsom ensam domare, eller gjorde åtminstone anspråk derpå, och vi hafva i det föregående sett att den vid upprepade tillfällen verkligen utöfvade den. Vid den tid, som nu är i fråga, eller början af 1820-talet, började likväl dess myndighet röna gensagor, i det man ansåg att rättigheten att bestämma allmänna meningen var »temligen tvetydig, så-

¹ Jemf. *Aftonbladet* 3/11 1823.

som grundad mer i tilltagenhet och missförstånd, än i den aktning som fordom med villighet tillkom den.»

Förutom med orkestern, synes man äfven varit missnöjd med det mindre tillfredsställande skick, hvori teaterns dekorationer, rekvizita m. m. befunno sig, hvilket gaf anledning till följande rätt lustiga skämt.¹

»Kungörelse.

Förmedelst inträffade omständigheter, varda följande teaterpersedlar på dertill utsättande dag och ställe, offentligen till den mestbjudande genom frivillig auktion försälda, antingen i ett slag tillsammans eller styckevis, efter köparens önskan och bekvämligheter nemligen:

- N:o 1. *Den eviga elden*, mycket sliten och lappad på flere ställen; har varit att bese i »Cora».
- » 2. En gammal *himmel*, något urblekt, och ökt på flere ställen, men ännu i brukbart tillstånd.
- » 3. Några *helvetesplågor* med tillhörande deliqrventer samt drakar, monster och andra odjur, lustiga att påse, och samtliga mycket brukade.
- » 4. En bundt *Dacapo* af en berömd kompositör.
- » 5. Åtskilliga hela *Operetter* af samme mästare.
- » 6. *En hvit perlfärgad häst*, hvarpå salig kommandanten i »Don Juan» fordomdags brukade rida, men som försäljes emedan den gode Herren numera gör sin tjänst till fots.
- » 7. *Ett eldsprutande berg* beläget i Peru; ryker ännu men obetydligt.
- » 8. *Ett stycke sol*, gammal och knappt brukbar.
- » 9. *En tarflig supé*, bestående af en stekt trähare, en målad skinka, och några dito mycket naturligt målade renetter. N. B. En gammal tjenlig anrättning för någon herre, som genomgår svältkur.
- » 10. *En gammal måne*, N. B. skiner också om dagen.
- » 11. Ett stycke *graf*, som ej kom att brukas i »Hamlet», emedan öfversättaren kom att hoppa öfver den i kontexten.
- » 12. En *fästning* med tillhörande vallar och löpgrafvar, samt ett utkikstorn med postkur, alltsamman i fickformat, samt inventerad och konstrueradt till bruk och nyttjande för Hans Maj:t Konung »Richard Lejonhjerter», och alldeles nytt emedan den ej kom att begagnas.
- » 13. En *kornåker* alldeles oslagen, och tillhörande Högvälborne Baronen i »Jeppe på Berget». N. B. Kan genast flyttas hvarthän man behagar.
- » 14. Ett *fartyg* med fullt inventarium af stående och löpande gods samt tillhörande *sjö*, högst förträfflig till föreställande af det Röda hafvet, emedan man icke allenast har sett folk gå torrskodda igenom den, utan ock skeppsbrutne komma simmande i land, utan att pudret varit sköljt ur håret. Sist brukad i »Den lilla matrosen».

¹ Aftonbladet 6/5 1824.

- N:o 15. En *kassakista* med hänglås och jernbeslag, men utan botten, ämnad till Enke- och pupillkassa vid Teatern, och ganska tjenlig för någon orden, klubb eller sällskap som tänker på framtiden.
- » 16. Ett stycke *björnhud*. N. B. björnen borstar stöflar om dagen, men kryper i skinnet när så åstundas.
- » 17. En mycket snäll *skata* med tillhörande bur; densamma som till publikens stora nöje och förundran stal silfverskeden från »Pigan i Palaiseau».
- » 18. En *hjort* på rullar.
- » 19. Åtskilliga *mörker*. förträffliga att se vid.
- » 20. En butelj giftblandadt *vin*, hvaraf blott ett enda glas urdruckits i »Grefven af Castelli»; kan tjena som dåligt portvin på förnåma kalaser.
- » 21. Några *fönsterluster*, alla åt solsidan, och så genom-siktiga att dagen skiner in om midnatten. N. B. förträffliga att hoppa ut igenom för älskare och banditer.
- » 22. Några *magiska murar och väggar*, hvilka man kan gå igenom utan att vara ande.
- » 23. En hop *furier* med tillhörande armar; gå alla i ett slag.
- » 24—25. Ett parti *åska och störtregn*, äfven att brukas i vackert väder, samt en *luft* som alltid är klar.
- » 26. En mängd gamla *cadenser och drillar*, alla urmodiga.
- » 27. Några stycken väl upphvisslade *lergökar*, dels konfiskerade, dels kvarlemnade på parterren vid ett visst tillfälle.
- » 28. Tvenne gamla *fruntimmersporträtt* af okänd mästare, ofta till salu utbjudna i »Emelia Galotti», men af brist på amatörer blifvit osålda.
- » 29. En bundt *infall eller tillägg*, mest använda i »Den förmente prinsen», för att göra den ännu qvickare.
- » 30. Ett ansenligt parti *rosor*, plockade i Elyséen.
- » 31. En *galge* i bästa stånd, sist begagnad i »Kronofogdarne».
- » 32. Flere outslitlige *drägter*, brukbara både till Judar, Turkar och hedningar. De kunna äfven med fördel uthyras till maskeraderna, der de ofta briljerat.
- » 33. En lunta innehållande diverse *equivoker* ur »Råbocken», »Bröderna på prof» och flere moderna pjäser, tjenliga att användas i sällskapskretsar för båda könen.
- » 34. En *kostymritning af hunden*, som gjort så stor figur på Dramaten i Stockholm.
- » 35. En *portehäs*. N. B. köparen bör ej dröja, emedan anbud redan är gjort för sjukhuset, som ämnar begagna den till sjuklingars transporterande.
- » 36. En *likkista*, nästan ny, förfärdigad för major Erlan i »Schlenzheim», men aldrig brukad.
- » 37. Diverse *fyrverkerier och konsteldar* på höga födelse- och namnsdagar, som ej finnas i årets almanacka.
- » 38. *Azen* i Ophelias krans i »Hamlet».
- » 39. En ny *tyllklädning* för damer, sönderrifven af Fruen i »Den ondsinta hustrun».
- » 40. En bundt *afskedskomplimenter* till resp. Publikum, af okänd författare».

Spellista.¹

- 1823 Tisd. 14/10 *Shawlen*, dram 1 a. af Kotzebue, samt *Slägtingarne*, kom. 5 a. af Kotzebue.
- » » 21/10 *Råbocken* eller *Grundsatserna*, kom. 3 a. af Kotzebue, samt ffg. *Hatten*, kom. 1 a.
- » Fred. 24/10 ffg. *Ryktet*, dram 3 a. af Kotzebue, samt *Invaliden* eller *Utskrifningen*, kom. 1 a.
- » Tisd. 28/10 *Bröderna på prof*, dram 3 a. af Pelletier Volmeranges, samt *Fyra skyltvakter på en post*, kom. 1 a.
- » Fred. 31/10 *Förlikningen* eller *Broderbvisen*, dram. 5 a. af Kotzebue.
- » Tisd. 4/11 *Eldprofvet*, kom. 1 a. samt ffg. *Den sällsamma sjukdomen*, fars 2 a. af Kotzebue.
- » Fred. 7/11 f. 2 ggn *Ryktet* samt *Den musikaliske skraddaren*, op. buffa 1 a.
- » Tisd. 11/11 ffg. *Smekmånaden*, kom. 5 a. öfvers. från engelskan.
- » Fred. 14/11 f. 2 ggn *Smekmånaden*.
- » Tisd. 18/11 *Det delade hjertat*, kom. 1 a. samt f. 2 ggn *Den sällsamma sjukdomen*.
- » Fred. 21/11 ffg. *Falkland* eller *Samvetet*, dram. 5 a. af M. Laya, led. af franska akademien och Hederslegionen, samt *Den förmente prinsen*, operett 1 a.
- » Sönd. 23/11 f. 2 ggn *Slägtingarne* samt f. 2 ggn *Den musikaliske skraddaren*.
- » Torsd. 27/11 *Recett för Hr C. Svanberg*: ffg. *Therese* eller *Den fader- och moderlösa flickan* från Geneve, skåd. 3 a. af Victor, samt *Hemligheten*, kom. med sång 1 a.
- » Tisd. 2/12 *Rochus Pumpernickel*. fars med sång 3 a.
- » Sönd. 7/12 *Röfvarbandet*, skåd. 5 a. efter Schiller.
- » Månd. 15/12 *Målaren och modellerna*. op. com. 2 a. samt *De tankspridde*, kom 1 a.
- » » 21/12 *Äktenskapsskärleken* eller *De svartsjuka makarne*, kom. 4 a. samt *Crispinerna* eller *Tvillingbröderna*, op. buffa 1 a.
- » » 28/12 *Cora* eller *Solens prestinna*, skåd. 5 a. af Kotzebue.²
- » Tisd. 30/12 *Recett för Hr Sundberg*: ffg. *Victor* eller *Skogsbarnet*, skåd. 3 a. med musik, combaer (!) och stort Spektakel, dramatiserad efter romanen af samma namn, öfvers. från franskan; händelsen är i Böhmen. Derefter f. 2 ggn (!) *Frontin gift ungarl*, kom. 1 a.
- 1824 Fred. 2/1 f. 2 ggn *Therèse*.
- » Onsd. 7/1 Trupprecett: *Claudine* eller *Skoputsaren*, dram. 1 a. samt *Slotterölet* eller *Kronofogdarne*, kom. med sång 3 a.
- » Fred. 9/1 *Hatets och kärlekens hämnd*, hist. skåd. 5 a. af Kotzebue.

¹ Efter affischer samt annonser i *Götheb. Allehanda*, *Posten*, *Nyheter* och *Aftonbladet*.

² Cora var annonserad gifvas Tors. 11/12 samt Sönd. 14/12, men inställdes på grund af sjukdomsfall.

1824 Månd. ^{12/1} ffg. Belas flykt, hist. skåd. 2 a. af Kotzebue samt *Tunnbindaren*, op. com. 1 a. Med detta spectakel upphöra Representationerna för denna Sejour.

Sedan Lambert afrest, efter att med sitt sällskap hafva uppträdt på Mindre teatern under loppet af Juli månad 1823, hade Stora teatern icke någon medtäflare när dess portar i Oktober åter öppnades. Man kunde således föreställa sig, att sejouren skulle blifva ganska fördelaktig, men, med Göteborgspublikens vanliga nyckfullhet, blef den i verklighet motsatsen. Under Wildners föregående vistelse här talas ständigt om fulla eller väl besatta hus; nu deremot om brist på åskådare. »Med undantag af ett par aftnar, då »Smekmånaden» gafs», heter det, »har åskådarnes antal varit ovanligt ringa, men det bör dock till de spelandes tillfredsställelse nämnas, att de på intet sätt föranledt till den mindre allmänna smak, som under förflutna sejouren här yttrat sig för teaternöjet».¹

Faktum, att publiken åter vändt sig från teatern, af lika litet rimlig anledning som den nyss förut varit flitig spektakelbesökare, står fast, men man polemiserade om rätta anledningen härtill. En insändare yttrar:²

»För första gången på tvenne månader egde man sistlidne Torsdagsafton (den 27 Nov.) den tillfredsställelsen att se vår store teater temligen talrikt besökt. Huset var nära fullt, och hvem skall man tillskrifva denna ovanliga samling — sjelfva pjesen (»Therèse eller Den fader- och moderlösa flickan från Genève») eller publikens bevågenhet för Herr Svanberg, som inkomsten af denna representation tillföll? *Therèse* hörer onekligen till antalet bättre skådespel, och har i hufvudstaden blifvit mottagen med det mest omiskänneliga bifall. Äfven här hade den samma lycka, men icke dess mindre är man frestad tro, det styckets sanna förtjenst gifvit mindre anledning till det utomordentliga besöket, än den omständighet att Herr Svanberg sjelf är född Göteborgare, och här eger många vänner och gynnare».

»Herr Wildner har odisputabelt gifvit flere verkliga goda pjeser, och man vill deribland hufvudsak-

¹ *Göteborgs Posten* 25/11 1823

² *Aftonbladet* 29/11 1823.

ligast anföra *Ryktet*, *Bröderna på prof*, *Den sällsamma sjukdomen* och *Musikaliske skräddaren*. Det oaktadt har han spelat för snart sagdt tomma väggarne och troligen har ej beloppet af försålda biljetter hittills räckt att betala orkester, eclairering och smärre utgifter, långt mindre utgifter för huset, lön till sujetterne m. m».

»Så bedragen i sina förhoppningar, kan följaktligen Herr Wildner ej längre vara hugad att uppehålla sig på ett ställe, der honom med hvarje dag tillskyndas en ny förlust, och det berättas äfven som ganska säkert, att han inom kort ämnar begifva sig till en annan stad. Inträffar detta verkligen, så lära vi för alltid kunna uppgifva hoppet att se honom återkomma, och på flere år ej se någon Theatertrupp här kvarstanna».

»Den nu ifrågavarande är odisputabelt den bästa af de resande. Ett säkert bevis derpå är, att den i så många år kunnat bibehålla sig på Djurgårdsteatern. De öfriga utgöres af den *Ståhlbergska*, den *Lambertska* och den *Lönnbomska*. De båda sistnämnda äro för *väl kända*, för att kunna hitväntas, och den förstnämnda, eller *Ståhlbergska*, lærer vara nära sin upplösning. Föga utsigt gifves alltså att, sedan Herr Wildner lemnat oss, på långliga tider få se ett spektakel här uppfördt».

»Hvad är orsaken till denna liknöjdhet för en konst, som öfver hela den hyfsade världen hyllas och uppmuntras? Hur många städer, endast i Tyskland, hafva ej sina egna teatrar? Att icke nämna flera som flytta från en stad till en annan. Hvilka uppofferingar gjordes ej af Högsalig H. M. Konung Gustaf III för scenen? Med hvad ifver hafva ej män af snille och kunskaper äfven i närvarande tid talat för upprätthållandet af hufvudstadens stora teater? Hvilka betydliga bidrag hafva icke af vår Allernådigaste nu regerande konung dertill blifvit anslagna? Allt detta tycker nogsamnt bevisa, hvad värde man i *allmänhet* sätter på skådespel, och skulle väl *Götheborgs* innevånare genom ett motsatt tänkesätt utmärka sig? Hvad var ändamålet med uppförandet af vår stora teater, och afsigten med all den kostnad derpå användts, om ej att bereda oss sjelfve ett nationalt nöje,

och gifva *främlingen* exempel att äfven *Götheborg* som i så mångt men i synnerhet i merkantilt hänseende är en så namnkunnig stad, hyllar de vackra konsterna, och åt *Thalia* låtit uppbygga en fristad?»

»Man torde invända att den allmänna penningbristen är orsaken, hvarför spektaklen så litet frekventeras, men hvem vågar påstå, att icke bland 18000 innevånare finnas några hundrade, hvars vilkor medgifva en så obetydlig uppoffring som njutningen af detta nöje medför? Hur många bortspela icke en afton, kanske på ett enda kort, vid virabordet, långt mera än hvad abonentet af en hel loge kostar? Hur mången bortkastar ej flere hundra riksdaler, för att se sina vänner hvad man kallar bra smorda? Och hvilket är nu mera anständigt: att vid spelbordet tappa ett par hundra riksdaler, som ofta gäller en hel familjs väl, att taga sig ett rus ur en rykande bål, eller att i sällskap med sin familj och sina vänner bevista ett sedelärande skådespel, hvarvid hvarken helsa eller välfärd gå förlorade?»

Det är alldeles visst, att insändaren hade rätt deri, att allmänheten här, då som i våra dagar, saknade i stort sedt intresse för teatern, samt att de burgnare föredrogo kortspelet och de lekamliga njutningarne, de stora middagarne, med en mångfald rätter mat och fina viner, samt de kropp och själ mördande supéerna. Det är något som icke kan bestridas, det var så, och det fortfar att vara så. Vore detta icke en fullkomligt obestridlig sanning, hur skulle väl då i vår tid en utlänning kunnat i årtal tillåtas ega stadens enda teater?

Deremot skjuter insändaren öfver målet, när han vill försvara valet af repertoar vid ifrågavarande tid. Härvid har han gifvet orätt, och denna svaga punkt angripes också af en annan insändare, som yttrar:¹

»Jag har läst hvad Ni skref, och, ehuru jag i vissa fall delar Ert tänkesätt, är jag likväl ej i det hela af Er mening. Det är onekligt, att Herr *Wildner* har själf sett huru vid dess ankomst hit sistlidne är en stor del af konstens vänner hastade att anmäla sig till abonnement, och man har allt skäl förmoda det Hr *Wildner* med sin förra sejour här ej varit missnöjd.»

¹ Aftonbladet 4/12 1823.

»Hvarför abonnerar man då icke nu? torde Ni fråga, och jag vill upplysa Er härom, öfvertygad att man i allmänhet tänker som jag»:

»Göteborg har haft en egen Teatertrupp, hvars like man svårligen, utom hufvudstaden, igenfinner, och att jag härmed förstår den som invigde vår stora teater, behöfver ej nämnas. Så länge denna trupp här fanns förenad, var man endast van att se utvaldt goda pjäser uppföras, och jag vädjar i detta fall till alla dem, som sett den gifva: *Cendrillon*, *Stottet Montenero*, *Fiskaren*, *Folke Birgersson till Ringstad*, *Eremiten*, *Azemias* eller *Vildarne*, *Målaren och modellerna*, *En egendom till salu*, *En fjerdedels timmas tysnad*, *Herr des Chalumeaux*, *Herman von Unna*, *Tekeli*, *Jean de Calais*, *Ifflands Spelaren* m. fl. som jag ej för momentet påminner mig. Brist på en, med dertill erforderliga kunskaper utrustad Styrelse; för högt tilltagna löner och illa beräknade förslager, gjorde emellertid att denna inrättning ej länge bar sig. Truppen upplöstes helt och hållet år 1817, och man saknade en lång tid ett godt spektakel.»

»Det var likväl en af Sveriges, att icke säga Europas, störste skådespelare förbehållet, att gifva oss ett sådant. Hofsekreter *Åbergsson*, tillika med dess såsom skådespelerska, nästan sagdt, lika namnkunniga *Fru*, anlände hit, och deras blotta rykte var tillräckligt, att tillförsäkra oss om de bästa spektakler. Med undantag af ett par loger, abonnerades genast hela Första Raden, och man fann snart hvarje väntan uppfylld. *Hamlet* uppträdde i allt sitt majestät, och tjusade liksom genom en trollkraft hvarje upplyst åskådare. Knappast någon vecka förflöt utan att något nytt, och, hvad som är bättre, något godt spektakel annonserades. Gafs någon gammal pjäs, så var den alltid utvald bland de, en gång för alla, ackrediterade, såsom *Johanna af Montfaucon*, *Korsfararne*, *Den landsförviste*, *Den enleverade fästmon*, *Kalifen i Bagdad* m. fl. hvilka aldrig förlora sitt sanna värde. Bland de nyare förtjena nämnas, näst *Hamlet*: *Spelsjukan*, *Tartuffe*, *Svartsjuka hustrun*, *Hillebarnet och mördaren*, *Jenny Mortimer*, *Plånboken*, *Skatan*, *Bröderna Philibert*, *De begge svartsjuka*, *Sömngångerskan*, *Två ord* m. fl. som hvar och en med nöje påminner sig».

»Sådane spektakler, min Herre! motivera den Göteborgska publikens fordringar, och orsaken; hvarföre Hr Wildner icke ger den del deraf, som man tror honom *kunna* gifva, är sannerligen icke svår att utforska, helst hvarken han eller någon annan lärer kunna bestrida, att de nu namngifne ega verklig förtjenst, och de fleste dessutom alltid finnas på den Kongl. teaterns repertoire. Också väntade man, då Hr Wildner sistlidet år hitkom, att åtminstone återse några af dessa, eller andra för goda erkända spektakler; men man missräknade sig. *Rochus Pumpnickel* undantagen, gafs ganska få nya pjäser, och detta tror jag var rätta orsaken, hvarför så få nu abonnera, hvarför Hr Wildners representationer så litet bevistas».

»Man har fruktat hvad som inträffat; äfven denna gång har man sett få nya stycken; de inskränka sig till *Ryktet, Sällsynta sjukdomen, Smekmånaden, Falkland*. Jag vill ej ingå i någon detalj öfver dessa särskilda pjäserns olika värden; jag öfverlåter det till någon mera upplyst granskare, men så mycket vågar jag säga, att flere gamla pjäser göra långt mera effekt än dessa, och finge jag råda Hr Wildner, skulle han snart åter se Göteborgs teaterälskande publik samlad, och inom kort bota de förluster han under denna sin vistelse här lidit. Han är sjelf en förtjent skådespelare, har flera ganska skickliga sujetter, och är således i tillfälle, att kunna gifva flere större och bättre skådespel. Må han därför låta inläsa nya, eller sådana gamla pjäser, der händelsen ej synes hemtad ur hvardagslivet, der forntidens bragder och dygder lifligt framställas för den nu lefvande generationen, och både öga och själ njuta! Må han derefter uppätta en repertoire och låta den, jemte abonnementslistan, cirkulera i staden, och jag går i borgen för att han skall finna större räkning dervid, än att resa till hvilken annan stad som helst, och allmänheten med nöje frekventera hans spektakler.»

»Se här, min Herre! mina tankar i det ämne ni afhandlat. Jag har frimodigt yttrat mig derom, men hoppas icke dessmindre därför blifva oantastad, och är Hr Wildner den man, för hvilken jag håller honom, skall min öppenhet ej misshaga honom.

f. d. Abonnent.»

Uppsatsen är onekligen särdeles intressant, såsom vittnande om den ståndpunkt, hvarpå en del — och säkerligen ej den minst talrika delen — af allmänheten befann sig. Att för en teaterpjes hemta ämnet »ur hvardagslifvet» var en svår försyndelse, och denna åsigt förklarar tillräckligt, hvarför den gamle Holberg blifvit lagd i skräpkammaren. Hvad man deremot behöfde och ville se, det var riddareskådespelet och de sentimentala dramerna; man ville frossa vid åsynen af de lysande drägterna, och man ville låta öronen fyllas af bombastiska ord, och man kände sig vederqvickt af det säkra medvetandet om att »bofven» skulle få sitt straff och ädelmodet, kärleken och troheten sin belöning. Man gick icke på teatern för att lyfta och vidga sinnet med nya, stora tankar; man gick dit för att skratta åt ett arlequinupptåg eller för att låta ögon och öron några försvinnande ögonblick bedåras af ett lysande skådespel eller några, för åskådarnes tårekällor beräknade känslosamma repliker.

En sådan publik värderade inga andra författare än Kotzebue och hans likar, och den fick dem. Det var en teater »Blott till lyst».

Af den Wildnerska truppen försvinna, efter deras afresa denna gång, några af medlemmarne för alltid ur sigte från scenen i Göteborg, nemligen aktörerne Unander, Deland, Degerman, Fahlgren och maskinmästaren, fru Rydberg samt mamsellerna Norström och Edberg, äfvensom mamsell Wendla Åberg. Den senare stannade likväl qvar härstädes, men icke längre som aktris utan som danslärarinna; hon lät nemligen i *Göteborgs Allehanda* för den ¹¹/₅ 1825 införa ett så lydande tillkännagifvande:

»Undertecknad åstundar 8 à 10 barn att informera uti Dans, om någon af de resp. Herrskaperne vilja hedra mig med sitt förtroende, då jag vågar försäkra att de med all noggrannhet skola blifva undervisade i alla nyare steg samt Gayolterna; äfven försäljer jag alla sorters fruntimmerskläder. Skulle någon uppfylla min åstundan träffas öfverenskommelse i mitt logis hos Snickare Smitt vid Hamngatan.

Wendla Åberg.»¹

¹ Året indelades i tvenne dansterminer: från den 1 Okt. till den 8 Dec. samt från den 3 Jan. till den 19 Mars, omkring, och slutbalerna höllos vanligen i Bloms sal.

Hon fick snart tillräckligt antal elever, och år efter år kunde hon derefter fortsätta sin uppgift, tills slutligen döden den 9 Febr. 1864 satte ett slut för den forna aktrisens anspråkslösa och sträfsamma verksamhet. Victor Sjöberg egnade henne i Göteborgs Postens veckokrönika följande eftermäle:

»Härom dagen bortgick ur tiden en gammal dam, som så långt redan till åren hunna personer i Göteborgs samhälle minnas tillbaka, inom detta samhälle troget skött elden på Terpsichores altare. Hvem har ej känt, hvem har ej sett, och tilläggom hvem har ej lärt den ädla danskonsten af m:ll *Åberg*? Ett, tu, tre! — ett, tu, tre! Så ljuder det säkert ännu hos många af oss, när vi tänka på den lilla siratliga, ännu i sena ålderdomen ungdomliga och med ett visst koketteri klädda damen, med de små nätta, alltid väl chausserade fötterna. Hvem minnes ej hennes slutbaler, de mest besökta baler här i staden?»

Andra af truppens medlemmar skulle deremot åter komma att uppträda här, såsom Wildner sjelf, Sundberg, Hedin, Svanberg och mamsell Dytz.

Efter Wildners afresa blef det tomt och tyst. Den tidens offentliga nöjen voro, när teatrarne stängts, få och erbjudos endast med långa mellanrum; i Bloms sal gaf *G. Günther* i mars en »Concert Spirituel», hvarvid förekom Mozarts oratorium, final ur Christus på Oljoberget af Beethoven samt Halleluja ur Händels Messias; något senare gaf pianisten *Carl Schwenke* konsert på samma ställe, och i April förevisades der en cosmorama — detta var allt hvad våren erbjöd af dylikt. Längre fram på sommaren hade eqvilibristen *Gillin* några uppvisningar i Mindre teatern, och så var allt åter tyst.

Det var sålunda ett storartadt afbrott, när kronprins *Oscar* med sin unga gemål den 4 Juni 1824, klockan mellan 9—10 på aftonen, inträffade i Göteborg. Vistelsen här blef denna gång rätt långvarig, ty prinsen sjuknade i en tandböld, som hindrade det furstliga paret att fortsätta resan förr än den 21:ste. Bland nöjen och förströelser som tillställdes omtalas äfven en konsert, för hvilken programmet är obekant, men om hvilken det i öfrigt heter i Götheborgs Posten för Fredagen den 11 Juni:

»Götheborg. Hans Kongl. Höghet Kronprinsens förut nämnda opasslighet fortfar ännu, och hindrar H. K. H. att lemna sina rum. Förleden afton täcktes Hennes Kongl. Höghet Kronprinsessan bewista den Konsert, som blifwit anställd af Magistraten och Borgerskapet å stora Teatern härstädes. Vid Hennes Kgl. Höghets inträde i den väl eklärerade Teatersalongen afsjüngos följande för tillfället författade versar:

Hwar flyter ett land
 Bland hafwen på jorden,
 Beskyddadt, som Norden,
 Af Himmelens hand?
 Hwar bor den Nationen,
 Som fästas wid Thronen
 Med skönare band?

Med Ynglinga-blod
 I manliga armen.
 Med höghwälfda barmen
 Af Fäderne-mod,
 Prins OSCAR! Du gläder
 Båd' Ungdom och Fäder,
 Så stark och så god!

Ur Borgar och tjäll,
 När Hon wid Din sida,
 Framträder, den Blida,
 Som gjorde Dig säll;
 Hörs glädjen i landen
 Till Cimbriska stranden
 Från Normanna-Fjäll.

Hell Skandiens land!
 I friskaste Norden,
 Mest gynnadt på jorden
 Af Himmelens hand.
 Hell Dem, som wid Thronen
 Befästat Nationen
 Med kärlekens Bänd!

Vid konsertens slut afsjüngos äfven verser, hvilka
 täfla med de förra:

Hell, tillbedda älskade Furstliga Par,
 Som kommer i blomningens dar,
 Från Nores till Göthas hyllande stränder!
 Med välbehag mottag de offer hon tänder,
 Af kärlekens hyllning de trofasta händer
 Hon bjuder till välkomst i dag.

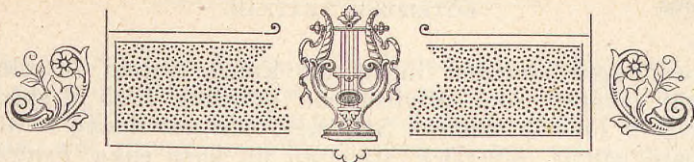
Hell OSKAR, du herrliga Ynglinga Drott!
 Njut lycklig som make den lott,
 Den skönsta på jorden Dig Himlen beskärde,
 Af dygders och skönhets förenade värde!
 Din önskan är uppfylld, som hjertat dig lärde,
 Att älskas af trofasta folk.

Hell Dig JOSEPHINA! från Söderns land
 Du kom, att befästa de band,
 Som folken förena med kungen i Norden;
 Ett kärlekens Rike Du stiftar på jorden
 I nordiska hjertan, vår pant du är vorden
 För lyckliga kommande dar!

Författaren till detta opus kunde med skäl fråga liksom Sjövall i »Ett resande teatersällskap»: »Sköna tanke, hvar fick jag dig ifrån?» Tiden var ju lämplig att tala om ett »kärlekens rike på jorden», nu i den heliga alliansens förnedrande dagar, nu då skarpsyntare ögon kunde vid horisonten skönja blodröda, af elektricitet mättade molnmassor, hvilka snart skulle urladda sig i de folkens konvulsiviska rörelser som benämnas Polska revolutionen, Grekiska frihetskriget och Julirevolutionen i Paris!

Emellertid afreste de kongliga från »Göthas» poesifylda nejder till Haquin Bagers stad, för att bevista det stora lägret i Skåne. Härifrån återvände kronprinsen med gemål till Göteborg den 23 Juli, och tre dagar senare hitkommo äfven konungen och drottningen. Om festerna denna gång är endast känt, att staden den 25 hade middag i Frimurareordens sal, och tvenne dagar senare gaf handelskåren en bal, bevistad af 700 personer. Torsdagen den 29:de afreste fursteparet till Norge och den 1 Aug. konungen och drottningen till Stockholm.

Erik Wilhelm Djurström ^{26/10—22/12} 1824.

Det är ett för Göteborg aldeles nytt namn, som här träder oss till mötes. Men om också ledaren af företaget är obekant, är detta deremot icke händelsen med sällskapet. Tvärtom. Detta sällskap är nemligen det äldsta af alla svenska landsortssällskap och leder sina anor i rakt uppstigande led tillbaka till den första inhemska teatern, *Kongl. Svenska Skådeplatsen*.

Vi hafva i det föregående sett, huru denna teater uppstod år 1737. När förhållandena blefvo mindre gynnsamma och sällskapet splittrades i April 1754, stannade, som bekant, en del af detsamma kvar i Stockholm under ledning af Petter Stenborg. Deremot stälde sig tvenne af de mera bemärkte skådespelarne, *Petter Lindahl* och *Johan Berghult*, i spetsen för det parti inom truppen, som föredrog att öfvergifva den otacksamma hufvudstaden och i stället spela i landsorten, hvartill de samma år erhöilo Kongl. Maj:ts tillstånd. Den Lindahl-Berghultska truppen blef sålunda vårt första inhemska landsortssällskap.

Innan kort blef Lindahl ensam föreståndare, men redan 1760 öfvergick ledningen till den unge skådespelaren *Karl Gottfried Seuerling*, som var gift med Lindahls dotter. Seuerling egde likväl att börja med icke egna privilegier, utan spelade dels på Lindahls, dels på dem, som för landsorten tilldelats ledaren af det andra partiet inom den upphörda Kongl. svenska skådebanan, Petter Stenborg.

Under bortåt 40 år reste derefter Seuerling omkring med sitt sällskap, men gammal vorden upptog han 1793 till sin bolagsman *Johan Petter Lewenhagen*, hvilken senare snart derefter blef ensam direktör. Sedan

Lewenhagen slutligen ingått vid Kongl. teatern, öfvertogs såväl truppen som privilegierna omkring 1815 af skådespelaren *Fredrik Wilhelm Ståhlberg*, och när denne fyra år senare aflidit, öfvergick styrelsen till hans enka, *Fredrika Gustafva Ståhlberg*, född *Colling*, som till biträde hade den unge skådespelaren *Erik Wilhelm Djurström*.

Fru Ståhlberg aflid i Karlskrona den 1 Juni 1824, och truppen befann sig derefter i upplösningstillstånd. Men omständigheterna talade för upprätthållandet af ett så godt sällskap som detta verkligen var; det fanns nemligen den tiden icke fler än tre landsortssällskap, *Ståhlbergs*, *Lamberts* och *Lönnboms* — Wildner kunde visserligen på sitt sätt äfven räknas hit, men utflygterna till landsorten voro mera tillfälliga, då truppens stamtillhåll var Djurgårds-teatern.

Af de tre egentliga landsortssällskaperna voro såväl *Lamberts* som *Lönnboms* mycket medelmåttiga, och den senare direktören, som spelade på de Stenborgska arfvingarnes privilegier, afgick dessutom just nu från teatern, för att bosätta sig i Stockholm, der han den 20 Juli 1824 aflade borgareed såsom spegelfabrikör.

En god trupp med någorlunda tillfredsställande repertoar borde sålunda kunna hoppas på framgång i landsorten, och *Djurström* ställdes därför i spetsen för det *Ståhlbergska* sällskapet, till en början med aktörerne *Askenbom* och *Ljungdahl* vid sin sida. Det var denna trupp som nu kom till Göteborg.¹

Erik Wilhelm Djurström föddes i Stockholm 1787, en son på sidolinien till regeringsrådet, sedermera lagmannen *Erik Wilhelm Strandberg*. Efter några års vistelse vid *Wildners* trupp, öfvergick han till *Ståhlbergs* sällskap. Om detta skrifver *Lorenzo Hammarsköld*: »*Ståhlbergs* trupp är i synnerhet märkvärdig därför, att, innan försök dermed blifvit gjordt af den kongl. teatern, denna i landsorten uppförde pjeser af en högre, mera genialisk lyftning, såsom

¹ Till fullständigande af truppens historia, må i sammanhang med föregående nämnas, att densamma, när *Djurström* 1841 aflidit, öfvertogs af hans enka, fru *Hedvig Charlotta Djurström* född *Hoffman*, och sedermera af *A. G. Wallin*. När denne lemnade scenen, öfvergick ledningen till *Oscar Andersson*, hvars sällskap 1863 på våren öfvergick till *Albert Åhman*, hvilken hösten samma år med sin trupp uppgick i *Andersson-Wilhelm Åhman-Pousettes* sällskap. Detta sistnämnda sällskap räknade sålunda sina anor ej mindre än 126 år tillbaka, till »Kongl. Svenska Skådeplatsen».

Hamlet, Schillers Rövvarband, Kabal och Kärlek, Skulden af Müllner, Stamfrun af Grillparzer o. s. v. Förtjensten häraf tillkommer egentligen en vid denna trupp engagerad aktör, Hr Djurström, hvilken, med ett rent och uppriktigt intresse för sin konst, förenar studier och en utmärkt versifikationstalang, samt nyligen visat sig som en af våra utmärktaste metriske versifikatörer».

Såsom skådespelare helst rörande sig på den högre koturnen, låg nemligen Djurströms betydelse icke uti hans skådespelartalang, utan i hans egenskaper såsom ledare för den tidens obetingadt bästa landsortssällskap. Han egde ett godt hufvud, fin estetisk och musikalisk smak samt hyste ett utomordentligt intresse för den dramatiska konsten. Dertill kom att han hade stora språkkunskaper, hvilka han tillgodogjorde sig såsom öfversättare för scenen, i hvilken egenskap han, med afseende på både produktivitet och förmåga, öfverträffats af endast få; »hastigt», heter det, »ilade hans penna öfver papperet, klangfullt var språket, och högst sällan öfverskrefs något ord.» Den repertoar sällskapet spelade var sålunda till större delen öfversatt och bearbetad af honom sjelf, hvilket ju beredde honom en betydande fördel framför medtäflarne. Bland den mångfald af arbeten han införde på den svenska scenen märkas sådana af det betydande värde som »Orleanska Jungfrun», Calderons »Lifvet en dröm», »Donau-nymfen», »Enfalden från landet», »Det goda exemplet», »Förtälet», »Den nya garnisonen», »Qvåkaren och dansösen», »Sen Er i spegeln», »Yelva» m. fl.

Djurström var derjemte en man af verld, som hvarhelst han kom egde vännen inom de bildade samhällsklasserna;¹ han var derjemte frimurare samt, enligt en samtidas vittnesbörd, allmänt aktad af sina sujetter. Hans första hustru blef aktrisen och dansösen *Charlotte Sandberg*,

¹ I en otryckt uppsats af framl. prosten *Henrik Schönbeck* rörande teaterförhållanden i hans ungdom (nu i Kassören i Generalpoststyrelsen Fredrik Barthelsens autografsamling) heter det om Djurström:

»Djurström var i umgänget en af de blygsammaste bland medelåldersmän jag varit tillsammans med, och på fullt allvar blygsam. Mycket aktad af Tegnér, helsades han som »bror» af de fleste professorerne i Lund och var gemenligen med vid deras större och mindre bjudningar. Men icke kunde de förmå honom att tilltala dem med samma förtroliga tilltalsord.»

»Med sin fru var Djurström som gäst inbjuden till Löberöd af hans excellens grefve Jacob de la Gardie, som flere gånger bevistade Djurströmska representationerna i Lund.»

bekant här sedan hennes uppträdande hos Lewenhagen och derefter med de Broëns trupp i början af 1800-talet. Hon var född i Stockholm 1785 samt afled i kolera i Jönköping 1834.

Det sällskap, med hvilket Djurström nu för första gången uppträdde i Göteborg, egde följande sammansättning: direktör: *Erik Wilhelm Djurström*.

aktriser: fru *Charlotta Djurström* född *Sandberg*.

» *J. Charlotta Askenbom* född *Edberg*.

» *Hedvig Charlotta Hjelmstedt* född *Neidel*.

» *Carolina Ljungdahl* född *Ekholm*.

» *Maria Elisabet Bjur* född *Sandström*.

mamsell *Wilhelmina Djurström*.

» *Emelie Djurström*.

» *Matilda Olivia Ekman*.

» *Charlotte Bjur*.

aktörer: *Carl G. Berger*.

Johan Henrik Hall.

J. Linderoth.

Johan Molin.

A. G. Wallin.

Frans Elfström.

Johan Jacob Askenbom.

Carl Johan Hjelmstedt.

Pehr Nathanaël Ljungdahl och

Anders Didrik Bjur,

således tillhoppa 20 personer.

När Lindqvist 1817 slutade sin första sejour på Göteborgs nya teater, synas åtskilliga af truppens medlemmar öfvergått till det Ståhlbergska sällskapet och bland dem några, hvilka nu återkommit till staden under Djurströms ledning; till dessa hörde den begåfvade komikern Johan Molin samt Ljungdahl med fru, hvarjemte mamsell Charlotta Bjur 1818 följde dessas exempel.

Anders Didrik Bjur var icke heller någon främling här, då man kände honom såsom ledamot af de Broëns sällskap 1805—1806; han hade den 22 juni sistnämnda år gift sig med aktrisen *Maria Elisabet Sandström*, hvarefter båda sedan länge tillhörde det Lewenhagen-Ståhlbergska sällskapet.

Andra bidrag till den senare truppen hade lemnats dels af Lambertska sällskapet, der vi 1823 återfinna Carl Johan Hjelmstedt med fru, dels af det Strömbergska, vid

hvilket 1821 mamsell Ekman var anställd, dels från Åbergs-sons upplösta trupp, derifrån Carl G. Berger kommit, och dels slutligen hade det Wildnerska sällskapet lemnat herr och fru Askenbom.

Nybörjare på scenen voro Djurströms båda unga döttrar, den nu endast 12-åriga *Wilhelmina Djurström* samt hennes ännu yngre syster *Emilie Djurström*.

Af de för härvarande publik obekanta medlemmarne af truppen märkas i främsta rummet *A. G. Wallin*, en fryntlig man med öppet, gladt ansigte och godmodig blick; han beskrifves såsom något brytande på sin smålandsdialekt, en olägenhet som icke var af särdeles god verkan vid återgifvande af stora hjälteroller. Klen skådespelare, men utmärkt ekonom och god människa, gjorde han sig sedermera bemärkt såsom ledare af en egen aktad trupp.¹

Ännu en af det Djurströmska sällskapets nuvarande medlemmar skulle blifva teaterdirektör, nemligen *Johan Henrik Hall*, densamme om hvilken *Blanche* berättar, att Hall omöjligen kunde begripa, huru hans näsa blifvit röd, när han likväl endast drack hvitt portvin. Han hade i sin ungdom varit anställd vid Bonuviers trupp i Finland och derefter hos hofsekreteraren Berggren samt slutligen nu hos Djurström; i medlet af 1830-talet hade han eget sällskap.

Slutligen återstå aktörerne *J. Linderoth* och *Frans Elfström*, hvilka äro till sina föregående lefnadsöden i det närmaste alldeles obekanta.²

Äfven nu biträdde *Sundman* i en och annan roll såsom gäst, t. ex. med *Mor Greta* i »Qvinnorna och förtroendet», samt erhöll såsom godtgörelse härför en recett.

¹ [Frans Hedberg] Fyra år vid landsortsteatern.

² Det är ovisst, om det var vid närvarande tid eller under ett följande skede, som den händelse tilldrog sig, hvarom den gamle teaterdirektören *J. F. Smitt* berättar i sina minnen, »Teatern förr och nu»:

Wid *Djurströms* trupp fanns en aktris, som hvarje qväll skulle hafva sin punsch eller porter i klädloggen. En afton hade hon sänt uppapperskan efter en half porter, men, som hon saknade kontanter, hade hon lemnat med flickan pant för portern. Under det aktrisen på scenen sitter försjunken i sorg och beklagar sin olycka i enlighet med rollen, kommer tjänstflickan inspringande och ropar: »Portern står bredvid toilletspegeln på fruns bord; strumporna får frun behålla, här ä' di!» — och så sprang hon ut. Att publiken brast i ett hejdlöst skratt, säger sig sjelft. Skådespelerskan förlorade all besinning, och säkert hade ridån måst falla, om ej en kamrat räddat situationen genom att gripa in och börja sin seen.

*Spellista.*¹

- 1824 Tisd. ²⁶/₁₀ ffg. Lifwet är en dröm, romant. skåd. 5 a. af Calderon de la Barca, öfvers. af E. W. Djurström.
- » Fred. ²⁹/₁₀ ffg. Skräddaren och hans son eller Allt i galopp, kom. 5 a. af Thomas Morton, öfvers. af E. W. Djurström.
- 1824 Tisd. ²/₁₁ ffg. Fedor och Maria eller Menzikoff i Siberien, hist. skåd. 3 a. af La Martellière, öfvers. af E. W. Djurström, samt *Testamentet*, kom. 1 a.²
- » Fred. ⁵/₁₁ f. 2 ggn *Testamentet* samt ffg. Dubbelpappa eller Far svärfar och dräng i en person, kom. 3 a. af Hagemann, öfvers. af E. W. Djurström.
- » Tisd. ⁹/₁₁ ffg. Sömngångaren eller Slottet Glenthorns kapell, romant. skåd. 3 a. af Mélesville, öfvers. af E. W. Djurström, samt *Röfvaranförelaren* eller *Jag bedrar mig aldrig*, kom. 1 a.
- » Fred. ¹²/₁₁ ffg. Lazarilla eller Den unga Ziguenerskan, romant. skåd. 4 a. af Kotzebue, öfvers. af E. W. Djurström.
- » Tisd. ¹⁶/₁₁ ffg. Catharina, Hertiginna af Finland, hist. skåd. 5 a. af Johanna von Weissenthurn.
- » Fred. ¹⁹/₁₁ ffg. Stamfrun, rom. sorgspel 5 a. af Franz Grillparzer, af E. W. Djurström.
- » Månd. ²²/₁₁ Recett för Hr *Molin*: ffg. *Ida af Kirchberg* eller *Frid ger sällhet, grafven lugn*, skåd. 5 a. samt *Den förmentade prinsen*, kom. 1 a.
- » Onsd. ²⁴/₁₁ ffg. Brevintrigen, kom. 5 a. af Fabre d'Eglantine, samt ffg. Supplikanterne eller De försvunne dårhushjonon, kom. 1 a. af Mélesville och Gabriel, öfvers. från franskan af A. Backman.
- » Fred. ²⁶/₁₁ på begäran f. 2 ggn *Sömngångaren* samt ffg. Dagen före bröllopet, kom. 1 a. af Mélesville.
- » Månd. ²⁹/₁₁ ffg. Hedvig eller Röfvarbruden, rom. skåd. 3 a. af Theodor Körner, öfvers. af Djurström, samt ffg. Frukosten, kom. 1 a.
- » Onsd. ¹/₁₂ till firande af H. K. H. Kronprinsens namnsdag: En Prolog, hvarjemte från scenen afsjungas några för tillfället på folksångens melodi författade verser. Derefter f. 2 ggn *Catharina, Hertiginna af Finland*.
- » Fred. ³/₁₂ ffg. Olfrida och Elisena eller Skogen vid Herrmanstadt, rom. skåd. 4 a. af Johanna von Weissenthurn, öfvers. af E. W. Djurström.
- » Månd. ⁶/₁₂ Recett för mamsell *Bjur*: ffg. Hugo, Hertig af Modena eller Trollqvinnan Sidonia, skåd. 4 a. af Zschocke, öfvers. af E. W. Djurström, samt *Den föregifna skatten* eller *Vakta Er att lyss vid dörren*, kom. med sång 1 a.
- » Onsd. ⁸/₁₂ f. 2 ggn *Lazarilla*.
- » Fred. ¹⁰/₁₂ ffg. Eduard och Arabella eller Fattigdom och Hederskänsla, dram. 3 a. efter Kotzebue och Polrat, öfvers. af

¹ Efter affischer samt annonser i *Aftonbladet*, *Götheb. Allehanda* och *Posten*.

² I *Aftonbladet* hade ¹/₁₁ annonserats *Skådespelaren mot sin vilja*, men denna pjäs synes enligt annons ²/₁₁ i *Götheb. Allehanda* blifvit utbytt mot *Testamentet*.

- E. W. Djurström samt *Pastoratet* eller *Den raka vägen är den bästa*, kom. 1 a.¹
- 1824 Månd. ^{13/12} Trupprecett: *Pegasehjälm* eller *Det oskyldiga bedrägeriet*, kom. 3 a. af D. G. Björn samt *Skådespelaren mot sin vilja*, kom. 1 a.
- » Onsd. ^{15/12} Axel och Valborg, romant. sorgespel 5 a. af Adam Oehlen-schläger, öfvers. af E. W. Djurström.
- » Fred. ^{17/12} f. 2 ggn *Olfrida och Elisena* samt *Kapellmästaren*, musik. intermezzo 1 a.
- » Månd. ^{20/12} Recett för Hr *Sundman*: Hugo Grotius eller *Erkänsla och pligt*, skåd. 4 a. af Kotzebue, samt *Qvinnorna och förtroendet*, kom. 1 a.
- » Onsd. ^{22/12} ffg. *Brudsmcket*, rom. skåd. 5 a. af Franz von Holbein, forts. af Fridolin, öfvers. af E. W. Djurström, samt en *Afskedsepilog*. Detta spektakel blifver det sista under truppens vistande härstädes.

I det föregående af denna historia är ofta anmärkt såsom en sällsynthet, att ingen stående teater på de senare åren kunnat upprätthållas eller bibehålla sig här, äfvensom att i sammanhang härmed erinrats om att de kringresande trupper, som under sina periodiska vandringar besökt Göteborg, funnit sämre utkomst här än i många mindre och obetydligare städer.

Man har sökt orsaken till detta fenomen ömsom i en här rådande köld för teatern öfverhufvud, ömsom i publikens svaghet för den retelse, som ligger i en oupphörlig omvexling i repertoaren. Det är icke osannolikt att båda dessa omständigheter ingredierat i det domnande intresse, hvarmed allmänheten efter några månaders förlopp gemenskapligen betraktade företeelserna på teatern. Om nyhetens behag alltid kunnat hålla allmänheten skadelös för hvad den genom detta ombyte understundom förlorat af sann njutning, är därför icke afgjort. Så mycket är emellertid säkert, och en gifven vinst, att man genom täta ombyten af skådespelaresällskap kom i tillfälle att anställa jemförelse, och äfven lyckades att få se en och annan af Sveriges skickligaste sceniska konstnärer uppträda.

Men den här angifna kallsinnigheten för spektakler måste väl egt någon djupare grund, än en blott och bar kapris eller en absolut saknad af och mottaglighet för intrycken af scenens feeri. Att den likväl ej härledde sig

¹ I Aftonbladet ^{9/12} annonserades *Hans nåd och solaren*, som dock enligt annons i Götheb. Allehanda ^{10/12} utbyttes mot *Pastoratet*.

från stora och otillfredsställda fordringar af den speciella aktionen, bevisas tillräckligt deraf, att ej en gång så fulländade konstnärer som herr och fru *Åbergsson* lyckades att för längre tid fängsla publikens uppmärksamhet. Man hade således snarare velat finna liknöjdhetens källa deruti, att man vid representationerna var för enformig, och sällan gaf nyare pjäser. Också tyckes detta vara ett kardinalskäl, helst ett stycke här ej kunde ofta eller särdeles många gånger gifvas, då stadens lilla folkmängd ej tillät många nya omsättningar af åskådare, hvaremot t. ex. i Stockholm ett skådespel kunde gå flera gånger efter hvarandra med fullständigt ny publik, och således hålla sig uppe en ojemförligt längre tid.

Men äfven denna anmärknings giltighet vederlade den närvarande truppen på det grundligaste; den hade nemligen ej allenast nyttjat all omväxling af ämnen för teatralisk föreställning, utan jämväl infört på scenen åtskilliga stycken af högre värde, än man var van att i vårt fädernesland se från skådebanan, och det oaktadt vann den ej mera uppmuntran än sina föregångare.

Det var sålunda med full rätt man i detta afseende blef fatalist, och slutade med att vidare vilja uppsöka något skäl till detta förhållande, utan endast anmärkte det såsom ett historiskt faktum. Om man också, hvilket likväl var en omöjlighet, kunnat engagera och fasthålla en så pass god personal som den dåvarande teatertruppen, ehuru visserligen äfven denna, med få undantag, blott hade ett relativt stort värde, så kunde man icke dessmindre vara öfvertygad, att det hela i längden skulle få ett föga bättre resultat. »Med all aktning för den utmärkta executionen hos vissa sujetter», heter det, »lemnar vår svenska opera dock mycket ännu att önska, i synnerhet hvad det dramatiska innehållet beträffar, ty på hela repertoaren finnes blott några ganska få pjäser af egentligt konstvärde, och det är därför så mycket mera undransvärdt, att Sverige eger några förtjenstfulla skådespelare, då operan är den högsta teatraliska bildningsskolan och man der slösar sin förmåga på bagateller».¹

Huru härmed än förhåller sig, och hvad än utgången af denna uppkastade förmodan möjligen kunde blifva, ansåg man sig nu hafva all anledning till glädje deröfver,

¹ Jemf. *Aflonbladet* 18, 12 1824: »Teaterlitteraturen» af Philotheamon (J. E. Rydqvist.)

att man till chef för spektaklerne egde en man med upphöjda åsigtter af teaterns ändamål, en man, hvilken äfven inom litteraturens område förvärfvat sig ett välkändt namn. Om också granskaren kunde hafva hvarjehanda att invända mot vissa delar af utförandet särskildt, så måste man åtminstone hålla *Djurström* räkning för hans »smak vid valet af ämnen och arrangerandet af det hela».

»Det är han som infört till vår bekantskap konstprodukter af *Calderon*, *Oehlenschläger*, *Körner* m. fl., och detta är så mycket mera hedrande, som inskränkta åsigtter hittills i allmänhet nekat utmärkta författares arbeten inträde på den svenska scenen. Om Götheborgska teatern fordom gifvit Operan efterdömet att uppföra *Hamlet* och *Maria Stuart*, så är det också billigt att den fortfar i samma anda. Att äfvenledes hafva Herr *Djurström* att tacka för öfversättningen af sådane verk, gifver en särskild anledning till erkänsla, och jag önskar att hans ännu otryckta öfversättningar af de större dramaturgerna måtte snart befordras till samma offentlighet och samma rättvisa hyllning, som de redan tryckta vunnit inför den litterära kritikens domstol.»

* * *

Ett utmärkande drag för karaktären af repertoaren denna sejour var den synnerligen talrika mängden af nya och delvis mycket goda arbeten, som nu kommo till utförande. Det var i detta afseende profetiskt, att *Djurström* öppnade representationerna med ett så fullödigt verk som den store *Calderon de la Barcas*, genom yppig lyrik, lidelsernas glödande uttryck och rytmiska välklang hänförande romantiska drama *Lifvet en dröm*.

Detta berömda verk blef 1715 omformadt till ett italienskt prosastycke i 5 akter, som af *Boissy* 1732 kalafatrades och förkortades till en efter franska teaterns så kallade klassiska form tillverkad tragi-komedi i 3 akter. Det var denna bearbetning som lades till grund för den omskrifning på plattaste prosa, hvilken kom till uppförande på den kongl. danska scenen.

Djurström åter verkstälde sin öfversättning — den som nu spelades — efter wienaren *Carl August West's* (pseudonym för *Josef Schreywogel*) tyska behandling af originalet, »*La Vida es sueño*».

Som nyss är antydt, har *Djurström* äran att hafva gifvit detta odödliga verk för första gången, Tisdagen den

26 Okt. 1824, i Göteborg, medan det ej kom till upp förande i Stockholm förr än den 15 Nov. 1858, då i en af F. A. Dahlgren, delvis efter West gjord öfversättning.¹

Konung *Fernando* af Granada har vid sin ends sons födelse bevittnat så många järtecken om dennes blifvande vildhet och om landets i följe deraf förestående olyckor, att han, troende på dessa tecken, velat bespara landet alla de faror dessa spådomar innehöllo, genom att sätta sonen, prins *Sigismund*, i evigt fängelse i ett gammalt torn, der han uppfostras och vaktas af *Clotald*, en af rikets store, den ende som känner hemligheten, medan alla andra lemnas i den tron att prinsen aflidit genast efter födelsen.

Till detta torn kommer, vilsegången i den stora skogen som omgifver det, den till man förklädda *Rosaura*, åtföljd af sin tjenare *Clarín*. Hon talar med prinsen, ovetande om att sådant är vid lifsstraff förbjudet, och fattar intresse för honom, der han klagat sitt bittra öde, ehuru

»Blott den är slaf, som icke fri kan vara».

Härunder tillkommer *Clotald*, öfverraskar de samtalande och lagen föreskrifver honom låta döda *Rosaura*, men i henne igenkänner han sin egen, för längesedan förlorade dotter, och vill nu skynda till konungen, uppenbara allt och begära nåd för henne.

Konungen har emellertid fått vissa tvifvel om järtecknens kraft, och, plågad af medvetandet om sonens olyckliga öde, vill han pröfva honom. Han beslutar därför att en dag låta gifva prinsen en sömndryck och under dess verkningar låta föra honom till hofvet, och försätta honom i all tronens glans och herrlighet. Visar han sig då mild och rättrådig, må han derefter lefva fri såsom tronarfvinge; i annat fall skall han gifvas en sömndryck och åter föras tillbaka i sitt fängelse.

Så sker. Prins *Sigismund* vaknar i det kongliga slottet men finner sig snart i den ovana omgifningen, och ger nu luft åt hela sin obändiga vildhet; han far fram som en rasande, kastar en hofman från balkongen ned i hafvet, vill döda *Clotald* och den presumtive tronarfvingen, prins *Astolf*, söker våldföra *Ro-*

¹ Seuerling hade emellertid »Det mensklige livet en dröm» på sin repertoar; det gafs bl. a. i Norrköping d. 1 nov. 1784, enl. annons i stadens tidning; ock uppgifves den varit öfversatt »från italienskan».

saura — allt i en handvändning. Konungen, som äfven hotats, inser att detta mer än bekräftar alla farhågor, och beslutar befria landet från ett dylikt odjur, hvarför prinsen efter erhållen sömndryck återföres till tornet; och konungen hoppas, att han der skall tro, att det hela varit en dröm, och säga:

— »Jag blott drömdel!

Och han ej orätt har i denna tanke,
ty sjelfva lifvet är en dröm, min vän!»

Så går det ock. Prinsen vaknar i sitt förra elände. Glansen under gårdagen, de lysande drägterna, de sköna qvinnorna, de bugande hofmännen — allt har uppenbarligen varit blott en bedårande dröm, i hvilken förmodan han styrkes af Clotald, som dock tillägger,

— — Men i sjelfva drömmens sköte

Du bort med skonsamhet och mildhet döma
den, af hvars vård du sjelf din bildning njöt,
ty, Sigismund, då äfven, när vi drömma,
Vi ej det *rälla* nånsin höra glömma.

Den tröstlöst grubblande prinsens sinne veknar:

Ja, det är sanning! och därför
Jag vill min ärelystnad styra,
Mitt öfvermod, min vilda yra,
När drömmen åter mig förför!
Och drömma skall jag säkert göra,
Ty i den verld, hvartill vi höra,
En dröm är hela lifvet ju,
Och hvarje menska, vet jag nu,
Sitt väsen, hvarje gerning drömmer,
Tills drömmen flyr, och allt hon glömmer!
Monarken drömmer: han är kung!
Och sänkt i denna dröm, så tung,
Han herrskar, styr och lagar tyder,
Och allt hans allmaktsvilja lyder!
Men utaf drömmens stämma väckt,
Han ser sin lyckas stjerna släckt!
Den allt behag för makten saknar,
Som vet dess flygt, så snart han vaknar!
Den rike drömmer, att han väl
Får guld, men icke sinnesfriden;
Den arme drömmer att i tiden
Han är eländig och en träl!
Den drömmer, som vill lagern bryta;
Den drömmer, som bekymren tär,
Som älskar, och som hatfull är;
Kort sagdt: på jordens vida yta
Hvad menskan är hon drömmer blott,
Fast ännu ingen det förstätt.
Jag drömmer alltså denna stunden,
Att jag är slaf, i fjettrar bunden,

Liksom jag nyss i drömmar låg,
 Då jag mig fri och lycklig såg.
 Hvad är vårt lif? — en ryslig öken!
 En skuggbild blott, ett flygtigt töcken,
 Ett skum på tidens vilda ström!
 Oss föga blir af lyckan gifvet,
 Ty blott en dröm är detta lifvet,
 Och sjelfva drömmen — blott en dröm!

Ur dessa tankar ryckes han plötsligen genom instormandet af soldater, hvilka gjort uppror mot konungen och prins Astolf, och nu uppmana honom återtaga den plats som med rätta tillkommer honom såsom Granadas födde herrskare. Han ger efter. I detsamma kommer den förfärade Clotald, som fruktar sin sista stund vara inne, men prinsen mottar sin lärare med vänlighet, bedjande honom fortfarande vara den ledstjerna, som skall visa honom rätta vägen till den sanna lyckan.

Clotald.

»O, Sigismund! hvad säger du?

Sigismund.

—» Att kanske

Jag drömmer, och att rätt jag tänker handla
 I drömmen äfven.»

Emellertid ställer han sig i spetsen för upproret mot fadern och prins Astolf, och allt blir ödeläggelse och förstöring. Härunder träffar Sigismund Rosaura, som han älskar. Han har henne nu i sin makt, men besegrar frestelsen, ty

»En furste

Bör gifva äran, men ej röfva henne»
 och vill heller hjälpa henne till hämnd på prins Astolf, hennes trolofvade, som bedragit och svikit henne, glömsk af deras kärlek, samt af äregirighet och begär efter kronan lockats att hyckla kärlek till prinsessan *Estrella*, hvilken jemte honom står tronen närmast då prins Sigismund icke mer finnes.

Så kommer det slutligen till en afgörande drabbning. Sigismund segrar, och den gamle konungen inväntar, trött att kämpa mot ödet, sin upproriske son, kastar sitt svärd till hans fötter och gifver sig fången, samt väntar lugnt döden. Sigismund yttrar blott:

Sanfärdig himlen är,
 Och stjernorna ej ljuga och bedraga!
 Den ljuger och bedrager blott, som tror sig
 Djerft med förmäten vishet kunna tyda
 Och genomforska deras dolda rådslut.
 Min far i stjernan sin irring läste,
 Och deras hot om mig blef uppfyllt genom
 Just det, hvarmed han sökte hindra det.
 Ty som i hafvets stillhet stormen söfver
 Och mordet i det svärd, som hvilar. Så
 I menskans hjerta våld och grymhet slumra;
 Den väcker dem, som tror dem kunna kufva
 Med laglöst tvång —

Han böjer nu knä för sin far och underkastar sig dennes vilja. De försonas, och konungen inser i hela dess vidd den förfärliga orättvisa han begått mot sonen, då han, ledd af inbillade naturmaktens hot, beröfvat denne alla naturliga rättigheter, för att freda landet mot en oviss fara.

Sigismunds storslagna karaktär framträder ej minst när han framför Rosaura, som han älskar, till konungen.

Jag hoppas att mitt goda svärd skall vinna
 Rätt mången seger, som är lagern värdig;
 nu vinner jag den största — på mig sjelf!

h varefter han uppmanar prins Astolf att bryta förbindelsen med prinsessan, för att i stället godtgöra sin skuld till Rosaura. Astolf har blifvit luttrad, äfven han, och inser maktens och ärelystnadens förgänglighet samt att rätt och sanning är det enda bestående, och

Vet, att lifvets lycka snabbt försvinner,
 Liksom en dröm, och att en gång ej mer,
 Oss öfrigt blir af allt oss här var gifvet,
 Än minnet blott af hvad vi gjort i lifvet.

Rollerna voro fördelade sålunda:

Fernando, konung af Granada.....	Hr <i>Ljungdahl</i> .
Sigismund, hans son	» <i>Djurström</i> .
Astolf, prins af Castilien	» <i>Wallin</i> .
Estrella, prinsessa af Granada.....	Mamsell <i>Ekman</i> .
Clotald, grand	Hr <i>Bjur</i> .
Rosaura	Mamsell <i>Bjur</i> .
Clarin, hennes tjenare	Hr <i>Molin</i> .
Anföaren för de upproriske	» <i>Askenbom</i> .
Två kammarherrar	» <i>Hall, Elfström</i> .
En soldat.....	» <i>Linderoth</i> .

Om utförandet känna vi intet, men om styckets mottagande af publiken vittnas tillräckligt af den omständigheten att det blott kunde gifvas en enda gång, och Rydqvist, som sjelf förhindrats närvara vid premiären, har nog rätt då han yttrar:

»Att det ej blifvit gouteradt så, som dess innehåll kräfver, bevisar blott att mängden af åskådare saknar den estetiska bildning och känsla, som fordras för att sentera ett fulländadt konststycke.»¹

Sejournens andra stora händelse var uppförandet af Oehlenschlägers *Axel och Valborg* i öfversättning af Djursström, som äfven med detta verk var den förste på svenska scenen, i det att sorgspelet gafs i Stockholm först den 30 Nov. 1844, och då i en af Dillner verkställd öfversättning, omarbetad af O. U. Torsslow.

Oehlenschläger var onekligen en af sin tids främste sceniske författare, och »Axel och Valborg» åter ett af hans främsta arbeten, som, visserligen åtskilligt sentimentalt, dock hade förtjensten att göra god teatereffekt. Karaktärsteckningen är väl icke uppdragen med en Shakespeares mäterhand, men är ändå öfver hufvud temligen säker, och Axel är förträffligt skildrad. På samma sätt kunde man säga att diktionen ej har t. ex. Schillers upphöjda stil, men den är jemnare än i flere af Oehleschlägers andra sorgespel. Hvad planens anläggning beträffar, kan man med skäl klandra den uttänjda och fördröjda upplösningen af sjelfva knuten, ty det är ett bestämdt fel hos en författare att ej låta ridån falla i ett ögonblick af det största intresse och den högsta spänning.

Ej en gång detta sorgespels dramatiska skönhet kunde åstadkomma fullt hus. »Besynnerligt nog», heter det, »saknade man i samlingen flera af den fina verlden, hvilka eljest med sin närvaro illustrerat spektaklerna. Deras förlust, hvilka ej varit vittnen till denna representation, var så mycket större, som denna, i det hela betraktadt, rätt väl lyckades. Oberäknadt den väl arangerade dekorationen och de förtjusande kostymerna, i hvilka senare också truppen gemenligen utmärkt sig, gaf aktionen eljest anledning att göra en ganska belåten. I synnerhet triumferade Herr *Djursström* som Axel. Hans ungdomligt ädla och älskvärda väsende, liksom hans djupa uppfattning och lyckliga åter-

¹ *Aftonbladet* 18/12 1877.

gifning af sin roll, gjorde honom till en afgjord heros för dagen»¹

»Herr *Ljungdahl* (Wilhelm af Schwartzburg) spelade med sin vanliga ledighet och säkra takt, i hvilka egenskaper han verkligen är utmärkt. De öfriga personerna voro mer eller mindre väl besatta, men fru *Askenbom* motsvarade såsom *Valborg* ej de fordringar, man billigtvis bör göra af en så öfivad och i vissa delar, t. ex. gestikulationen, skicklig aktris, utom det att hon afgjordt icke passar för denna roll; *Valborgs* död förekommer alltid något omotiverad, och blir ännu mer onaturlig derigenom, att fru *Askenboms* spel ej förrådde något successivt aftynande.»

»Få skulle väl vid detta tillfälle uppträdt på koturnen, utan att förlora vid sidan af Hr *Djurström*, men fru *Ljungdahl* skulle gjort det mindre än fru *Askenbom*, hvars anlag ej ligga inom den tragiska skådespelarekonstens område. Till följe af mitt enskilda omdöme, så skulle jag helst velat lemna *Valborgs* roll åt mamsell *Ekman*, ty, om hennes spel förråder brist på öfning, hvilket mest ger sig till känna i deklamationen, så godtgöres detta af de förhoppningar, som äro fästade vid hennes vackra anlag för det tragiska, bland hvilka hon redan utbildat sin mimik till talang. Det är ej välbetänkt att, såsom fru *Askenbom*, annonsera sig såsom tragisk skådespelerska, när ens teatraliska bestämmelse hänvisar på ett annat element af konsten, och till och med fru *Åbergsson*, som utan gensägelse är Sveriges yppersta aktris, misslyckades vid ett sådant företag.»²

¹ På tal om drägterna torde kunna anföras, hvad *Smitt* i sina minnen af »Teatern förr och nu» berättar om huruledes *Djurström*, när han en gång i *Vexjö* skulle uppträda som »grefven» i »*Villebrådstjuvarne*», men icke kunnat erhålla guldbroderier till sin uniformsrock, icke stod rädlös, utan köpte i en jernhandel gardinhållare af tunn messing och deri utklippte tunna pressade blad, hvilka han derefter lät fastsy på sin rock, men genom rörelserna under spelet afnöttes träden och det ena bladet efter det andra klingade med korta mellanrum i golvet. Intet var att göra, pjesen måste spelas till slut. När ridån fallit yttrade aktören *Sundberg*: »Hör du, *Djurström*, det var då otur att du skulle tappa byråbeslagen!» och när det derefter i sällskapet blef fråga om en uniformsrock, svarades alltid: »Skall det vara den med byråbeslagen?»

² *Aftonbladet* 18/12 1824. Öfriga uppträdande i »*Axel och Valborg*» voro:

Hakon Hårdabred Hr *Molin*.
Sigurd af Reine » *Elfström*.

Vid sidan af sådana betydande verk som »Lifvet en dröm» och »Axel och Valborg», gaf likväl Djurström, vare sig förledd af egen smak, hvilket är mindre troligt, eller tvingad af nödvändigheten att tillmötesgå den stora allmänhetens tycke, en del tragedier och skådespel, tillverkade i den välkända formen. Ett sådant var *Sömngångaren* eller *Slottet Glenthorns kapell* af Mélesville, hvori publiken får sitt lystmäte af rafflande scener. En greve af Glenthorn (Ljungdahl), har mördat sin bror för att åtkomma makten och rikedomarne, samt vältrar skulden för dådet på sin anförvandt, den unge *greve Alfred* (Djurström). Denne dömes till döden i en högtidlig domsession men lyckas fly. Sista akten utspelas i slottets grafkapell, der slutligen upphofsmanen till brottet, hvilken är sömngångare, och hvars tankar aldrig upphöra att vända sig kring mordet, vid broderns sarkofag omtalar hur allt gått till, och slutligen, när han vaknar och ser sig förlorad inför den lyssnande församlingen, sjelf stöter dolken i sitt bröst.

Stycket saknar allt verkligt intresse, men är väl egadt uppskaka åskådarnes nerver.

Af samma skrot och korn var den i utlandet vid denna tid så berömda *Stamfrun*, sorgespel i 5 akter af Frans Grillparzer, öfversatt efter andra tryckta upplagan af Djurström, som tillegnat sitt arbete åt Græcæ Linguae Professorn vid Lunds Akademi, en af de Aderton i Svenska Adademien, Theologie Doctorn, Högvördige och Höglärde Herr Magister Esaias Tegnér», med åtföljande poem.

Den grefliga Borotinska släktens *stammoder* (fru Djurström) har varit något äfventyrlig, och, då hennes make kom under fund härom, dödade han henne med en dolk, hvilken nu hänger i borgens sal. Hon finner emellertid icke ro i grafven, utan visar sig då någon olycka för släkten skall inträffa och skall först få hvila när den berömda ättens siste telning gått ned i grafven. Stora olyckor äro nu i annalkande, ty den mördade visar sig åter. Greve *Zdenko af Borotin* (Ljungdahl) har haft en son, som drunknade ung, och det återstår honom endast en dotter, *Berta*

Erland, erkebiskop.....	Hr <i>Hall</i> .
Knut, svartbroder	» <i>Bjur</i> .
Björn och Kolbein, kämpar.....	» <i>Askenbom och Linderoth</i>
Endrid den unge.....	» <i>Wallin</i> .
Drottning Thora.....	Fru <i>Bjur</i> .
Gottfrid, väpnare.....	Hr <i>Hjelmstedt</i> .

(fru Askenbom). Denna förälskar sig i en ung man, *Jaromir* (Djurström) som räddat henne undan anfallande röf-vare, och hennes kärlek möter intet hinder hos fadern. Hon är sålunda öfverlycklig, hvaremot fästmannen ser mycket dyster ut, något hvartill han har giltiga skäl, ty det befinnes att just han är anförare för de beryktade röfvarne i nejden, och den som i grymhet och alla slags våldsgeringar söker öfverträffa alla andra, görande ondt för det ondas skull.

Kärleken har dock omvändt honom och när hon vid upptäckten af hvem han är, vill draga sig tillbaka, intalar han henne att det är hon som ensam kan frälsa den ångrandes själ, och vid denna utsigt hyser hon icke den ringaste tvekan att offra sig härför, samt lofvar att fly med honom, fly från sin far, hvars allt hon är. Denna natt skola de begifva sig från slottet; han griper den minnesrika familjedolken och skyndar till mötesplatsen, hvilken naturligtvis icke kan vara någon annan än grafkapellet — der vill älskaren invänta henne. Emellertid gripes han af de förföljande trupperna med grefven såsom vägvisare, en strid uppstår och i mörkret dödar han grefven med dolken. En af röfvarne *Boleslaus* (Bjur) som tillfångatagits aflägger derefter en bekännelse, hvaraf framgår att grefvens son icke drunknat, utan blifvit af honom bortförd, och att denne son är röfvaranföraren *Jaromir*, hvilken sålunda mördat sin far och förälskat sig i sin egen syster. Den senare dör nu af sorg och förtviflan och *Jaromir* har naturligtvis intet annat att göra än att följa hennes exempel.

Detta högromantiska skådespel med monologer af Ah! och Ve! Ha! och O! skulle vara fullständigt onjutbart för nutidens publik, men det Djurströmska skedet älskade dylikt, och det är i detta hänseende märkligt nog att läsa hvad en sådan kritiker som Johan Erik Rydqvist skref om stycket:

»I mer än ett afseende åkallar detta sorgespel ett särskildt betraktande. Först och främst hvad sjelfva kompositionen såsom sådan vidkommer. Jag är väl ej någon synnerlig amatör af det underbaras omedelbara framträdande på scenen, hvilket och strider emot teaterns idé, emedan man från densamma väl skall i effekten förnimma det dunkla ödets, eller försynens länkning af människans handlingar och världshändelsernas gång, men man vill ej se denna osynliga makt framför sina ögon, utan endast af hvad som tilldrager sig ana dess verklighet. Om jag således, enligt mitt begrepp om teatralisk föreställning, ej kan gilla styckets hufvudsakliga syftning i detta afseende, vill jag dock inga-

lunda misskänna vissa situationers förtjenst och stora effekt, hvilket epitet synnerligast tillkommer det rysligt skakande och äkta tragiska slutet. Men hvad som utomlands gifvit denna tragedi sin reputation och som också obestriddigen utgör dess förnämsta egenskap, är den upphöjda och vackra diktionen, likasom versifikationens ledighet och harmoniska utbildning, hvilka utmärkande drag blifvit, genom Herr Djurströms ovanliga talent i öfversättningen fullkomligt bibehållen.»¹

Till andra nyheter af liknande slag, hör vidare skalden Körners treaktsdrama *Hedvig* eller *Banditbruden*, äfven den öfversatt af Djurström. Ehuru Körner var såsom teaterförfattare anställd vid en af teatrarne i Wien, var det likväl icke på detta område han vann stadigvarande ryktbarhet. Idén till detta stycke är lika litet som planen synnerligen poetisk, och många situationer äro alltför vilda och revolterande för känslan, men den lyriska flykten ger åt hans dramatik ett visst värde.²

Dessutom gafs en mängd nyare lustspel, hvilka utan att hafva någon högre rang, likväl torde fyllt sin uppgift, fastän hörande i allmänhet till den lägre komiken: det som ofta gaf dem värde var utförandet, särskildt de tillfällen Askenbom och Molin erhöllo att använda deras konstnärsbegåfning åt det komiska. Bland dessa pjäser har Mélesvilles lilla enaktskomedi *Dagen före brölloppet* (*La Veille des nocés*) en ganska nätt intrig och ledig dialog, hvilket äfven kan sägas om samme författares, i kompaniskap med Gabriel, utarbetade skämt *Supplikanterne*, eller som den på franska med mera rätt heter, »*Les Solliciteurs et les Fous*».

Innan spektaklerna slutade gaf Djurström en representation till förmån för den nu 60-årige, förtjente f. d. aktören *Jonas Sundman*, som fortfarande bodde i Göteborg såsom värdshusvärd, men allt emellanåt uppträdde på scenen i någon af sina favoritroller. Denna vänlighet senterades af allmänheten, och Rydqvist skrifver härom:³

»Innan denna uppsats slutas, anser jag det för en ljuf förbindelse att här instämma uti det högljudda bifall, som allmänheten redan yttrat för de ädla och oegennyttiga tänkesätt, Herr Djurström offentliggen uppenbarat, genom att gifva ett spektakel åt en gammal och meddellös, men fordom mycket gouterad aktör, hvilken likväl aldrig förut biträdt Herr Djurströms teater. Herr

¹ *Aftonbladet* 18/12 1824.

² »*Hedvig* eller *Banditbruden*» gafs i Stockholm första gången den 15 April 1833 i öfversättning af P. U. Huldborg.

³ *Aftonbladet* 18/12 1824.

Djurströms vackra förord för denna recett,¹ uti hvilket han, med en färgrik och eldig pensel, skildrade skådespelarens oblida öde, skulle jag önskat begagna till epilog åt min lilla afhandling, der den skulle blifvit ett sörjande monument öfver det skönas lott på jorden. Emellertid, om jag kan öfverträffas i vältalighet, kan jag det dock icke i deltagande för den sanna konstens och den sanne konstnärens öde. Men i vårt land finnas få bland Plutons högst-begåfvade gunstlingar, hvilka taga sänggudinnorna i sin vård, och derföre irra de skygga och saknande kring våra landamären, och träffa endast här och der ett klappande bröst, som ej förskjuter de sköna himlabarnen.»

Efter en speltermin af icke fullt två månader, stängdes åter teatern, sedan Djurström engagerat sig och truppen på annat håll. Man hoppades visserligen att snart få se det Widerbergska sällskapet, men i alla händelser synes den afgående truppen vunnit verkliga sympatier hos spektakelvännerna.² Det förefaller som Rydqvists utfall mot Göteborgspubliken för bristande intresse varit i någon mån förhastadt; åtminstone yttras på ett annat ställe ett något olika omdöme, som derjemte tyckes gifva vid handen, att det ekonomiska utbytet för denna sejour icke varit alltför otillfredsställande. Det heter nemligen:³

»Göteborgspubliken har med särdeles uppmärksamhet omfattat truppens bemödande att tillfredsställa hvarje billig fordran. Oaktadt en svårare väderlek och trägnare hemgöromål, som alltid åtfölja denna årstid, har åskådarnes antal hittills varit så tillräckligt, att truppen åtminstone, med undantag kanske en enda gång, då huset syntes bra tomt, och hvilket den så ovanligt stormiga och regniga aftonen förmodligen alldeles vållade, kommit kuffria från företaget, hvilket här ej annars lärers alltid inträffat med alla. Fortfar emellertid truppen som den begynt, kan den vara säker om framgång, och kanske stadga en gammal önskan, att här få se en trupp, om ej för beständigt, åtminstone för längre tid etablerad.»

Detta var mycket riktigt en gammal önskan, som dock icke skulle komma att så snart förverkligas, och Djurström skulle icke heller blifva mannen.⁴

¹ Mätte föredragits från scenen såsom prolog.

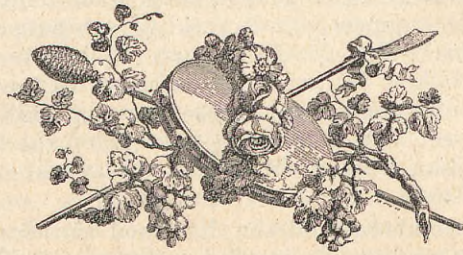
² Jemf. *Göteborgs Posten* 21/12 1824.

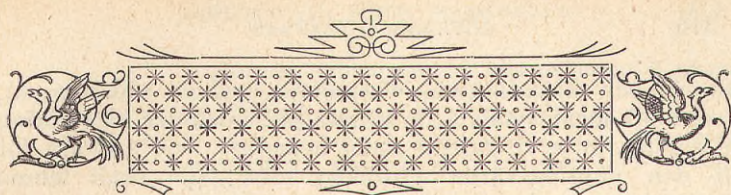
³ *Aftonbladet* 18/11 1824.

⁴ Djurström återkom först 19/4—31/5 1827, samt derefter 20/2—12/6 1829, 5/11 1830—10/1 1831, 29/11 1832—7/2 1833 samt 6/12 1836—13/1 1837.

Biljettpriserna under den gångna terminen voro:

1:sta radens loger, Öfre Amfiteater och 2:dra radens fond.....	1 rdr	
Nedre Amfiteater.....		32 skill.
2:dra radens sidor, 3:dje radens fond och Nedre Avantscen.....		24 »
Parterr och Second.....		16 »
Troisième		12 »
allt banko.		

Bröderna Fouraux ²²/₂—²²/₄ 1825.

Den åt konsten invigda scenen inkräktades under tvenne månader i början af det nya året af ett konstberidaresällskap, under ledning af bröderna *Fouraux*, samt bestående af »f. d. pantomim-mästaren vid teatern i Wien» *Baptist Fouraux* och dennes hustru, dansösen m.me *Baptist Fouraux*, vidare *Jean, Lamant* och *Joseph Fouraux*, den lille *Benoit Fouraux*, demoiselle *Josephine Fouraux* och hrr *Valentini* och *Heinrich*.

Föreställningarne utgjordes af lindansning och akrobatkonster samt framför allt af pantomimer, till stor del komponerade af *Baptist Fouraux*. Representationerna, hvilka gåfvos hvarje Söndag, Tisdag och Fredag, väckte mycket intresse, och sällskapet hade fullt eller nästan fullt hus hvarje afton.¹

Ett afbrott egde rum från Torsdagen den 24 Mars, derefter sällskapet mot abonnement gaf 10 representationer i konstberidning m. m. i manegen under rubriken »Amphithéâtre de Frères Fouraux», men återkom till stora teatern Måndagen den 18 April, eller första marknadsdagen, då man der uppförde »en representation med nya föreställningar samt en stor ny, aldrig förut sedd briljant historisk pantomim med evolutioner, fäktningar och föreställningar i grupper, benämnd: *La Jérusalem délivrée*. Denna föreställning förtjenar att kallas en af de mest praktfulla, och, då Hr *Fouraux* användt all möda att i anseende till Ko-

¹ *Göteborgs Posten* 1/3, ²²/₃ 1825.

stumer och illumination, wisa delta med en sådan prakt, som blott förut visats i de största hufvudstäder, så smickra de sig få vänta ett talrikt antal åskådare, och ansvara för att den aktningssvärda Publiken med nöje skall lemna Theatern.

Bröderne Fouraux.»

Spellista.¹

- 1825 Tisd. ²²/₂ Stor representation på Stora Theatern i lindansning och equilibriska öfningar, samt till slut *Fra Diavolo* eller *De beryktade röfvarne i Abruzziska bergen*, italiensk hist. pantomim 2 afdeln. med dans. fäktningar och manövrer till fot och häst, af Baptist Fouraux, f. d. pantomimmästare vid Theatern i Wien, musiken af Girowitz, kapellmästare i Wien; praktfull gammaltysk garderob efter H. von Stuberauchs teckning.
- » Fred. ²⁵/₂ Lindansning m. m. samt *Den amerikanska hjeltinnan* eller *Barbareskkorsarerna*, pantomim 1 a. af Fouraux; till slut ett divertissement »*Den indianska festen*» eller *Caraibiska Carnavalen*. med grupperingar, som hafva afseende på detta folks bruk, seder och kostumer. Förekommer en liten vilde, *Benoit Fouraux*.
- » Sönd. ²⁷/₂ Lindansning, samt f. 2 ggn *Fra Diavolo*.
- » Tisd. ¹/₃ D:o samt fig. *Monsieur De Chalumeaux* eller *Fantasten på bröllopet*, kom. pantomim 1 a.
- » Fred. ⁴/₃ Lindansning m. m. samt *Tyrannen Ali Pascha* eller *Den välgörande geniens häst*, pantomim 2 afdeln. af Baptist Fouraux, musik af von Seyfrid.
- » Tisd. ⁸/₃ Lindansning m. m. samt f. 2 ggn *Tyrannen Ali Pascha*.
- » Fred. ¹¹/₃ D:o samt f. 2 ggn *Monsieur De Chalumeaux*.
- » Sönd. ¹³/₃ D:o samt f. 3 ggn *Tyrannen Ali Pascha*.
- » Tisd. ¹⁵/₃ D:o samt f. 2 ggn (!) *Den förtrollade rosen* eller *De tre narrade älskare*, ny kom. pantomim 1 a. af Baptist Fouraux; till slut en lyrisk introduction kallad *Mars et Venus* eller *Le Forge de Vulcain*, med stort brillant konstfyrverkeri.
- » Fred. ¹⁸/₃ Recett för *Jean Fouraux*: lindansning m. m. samt *La clef d'or* eller *Les metamorphoses Chinoises*, ny engelsk pantomim 1 afdeln.
- » Sönd. ²⁰/₃ Lindansning samt f. 2 ggn *La clef d'or*. Uppträdde derefter från Torsd. ²⁵/₃ på manegen.
- » Månd. ¹⁸/₄ som är första marknadsdagen, gifves på Stora Theatern en representation med lindansning m. m. samt en ny, aldrig förut sedd brillant historisk pantomim, med

¹ Efter affischer samt annonser i *Göteborgs Tidningar*, *Posten* samt *Aftonbladet*.

evolutioner, fäktningar och föreställningar i grupper kallad *La Jérusaléme delivrée*.

1825 Tisd. ^{19/4} Lindansning, samt f. 4 ggn *Tyrannen Ali Pascha*.
» Fred. ^{22/4} Do samt f. 3 ggn *La Clef d'or*. Sista representationen; en del af inkomsten tillföll stadens fattige.

Fredrik Julius Widerberg ^{22/9} 1825—^{16/3} 1826.

Vi lemnade denne skådespelare senast hos Lambert under dennes vistelse på teatern vid Sillgatan i slutet af November 1823. Förmodligen utträdde Widerberg kort derefter ur sällskapet och bildade en egen trupp, med hvilken han reste omkring i landsorten. Efter det han 1816 skiljt sig från sin första hustru Hedvig Charlotta Cederberg, hvilken derefter blef omgift med presidenten i Svea hofrätt Jonas Evelius, gifte han sig med den, sedan hennes anställning hos Lindqvist 1816—1820, bekanta skådespelerskan Augusta Emelie Lind.

Efter att den 16 Sept. 1825 hafva gifvit sitt sista spektakel i Uddevalla, afreste Widerberg till Göteborg.¹ Sällskapet utgjordes af:

direktör: *Fredrik Julius Widerberg.*

aktriser: Fru *Augusta Emilie Widerberg* född *Lind.*

» *Louise C. Widerberg*, född *Broman.*

» *Maria Elisabet Edvall.*

» *Fredrika Charlotta Holmberg*, född *Husberg.*

Mamsell Maria Christina Wilhelmina Laurent.

» *Lovisa Carolina Dorotea Appelpgren.*

Emma Widerberg.

aktörer: *Henrik Wilhelm Widerberg.*

Anders Peter Berggren.

Olof Norring.

¹ Bland anmälde resande här den 20—22 Sept. förekomma: Direktör *F. J. Widerberg*, *Laurent*, *Berggren*, m:ll *Appelpgren*, aktörerne *Holmberg*, *Winge*, *Happe* samt fruarna *Widerberg* och *Edvall*. Ännu den 3 Juni, då man spelade i Wenersborg, voro *P. Berggren* och *F. J. Widerberg* i kompani om spektaklerna, och sannolikt äfven under vistelsen i Uddevalla, men derefter måtte bolaget blifvit upplöst, ty i Göteborg framstår *Widerberg* såsom ensam direktör vid alla tillfällen.

Lars Johan Holmberg.

Carl Gustaf Happe.

Jean Baptist Laurent.

Carl Gustaf Winge.

C. F. Pfeiffer.

*Johan Gustaf Wahlberg och
Wahlborg.*

Förutom direktören sjelf, som ansågs vara en mycket framstående skådespelare, samt hans fru, möta oss här endast få förut bekanta namn. Till dessa hör fru *Edvall*, senast så vidt vi veta, anställd hos Åbergsson; vidare mamsell *Appelgren*, hvilken vi förlorat ur sigte sedan 1813, då hon tillhörde Lindqvists trupp; *Berggren*, som från sistnämnde sällskap öfvergick till kongl. teatern och derefter till Bonuvier i Åbo, hvarpå han blef dansmästare vid universitetet derstädes 1823, hvilken befattning han i missnöje hemligen lemnade och återvände till Sverige; *Olof Norring*, hvilken senast fanns anställd hos Lambert i December 1824; *Holmberg*, hvilken utöfvat målareyrket innan han ingick vid teatern samt förut tillhört Lindqvists trupp, och dennes hustru, född Fredrika Charlotta Husberg samt halfsyster till A. P. Berggren. Slutligen återfinnes *Laurent*; han hade från Lindqvist 1817 gått in vid Djurgårdsteatern och derefter tillhört den kungliga scenen.

Alla de öfrige medlemmarne af truppen voro främmande för Göteborg. *Henrik Wilhelm Widerberg*, född 1792, var son af den berömde Andreas Widerberg och således bror till teaterdirektören samt hade förr tillhört Bonuviers trupp och derefter Djurgårdsteatern.

Mamsell *Maria Christina Wilhelmina Laurent*, dotter af Jean Baptist Laurent, var född i Stockholm 1808 och således nu endast 17 år.¹ Hon blef 1826 gift med

¹ Uppgiften, att hon skulle debuterat hos J. F. Widerberg, under dennes vistelse i Göteborg i Dec. 1825, såsom Kejsarinnan i Herman von Unna, är så tillvida felaktig som hon sedan den 16/9 spelade Margareta Wasa i »Gustaf Wasa» och derefter uppträdde rätt ofta, t. ex. 9/11 som Fru Duval i »Profvet», 15/11 som Sofia i »Kabal och Kärlek» m. fl. På 1830-talet var hon första älskarinna hos den genom Blanche allbekante direktör Sjövall. Bland hennes förnämsta roller ansågs vara Thérèse i »Den fader- och moderlösa flickan från Genève», instuderad för Nils Wilhelm Almlöf.

sin nuvarande kamrat aktören *Carl Winge*. Winge synes äfven varit en nykomling på scenen; spelade några år senare hos Sjövall.

Äfven de öfriga voro ungdomar, hvilka först nu be-
trädde tiljorna; *C. F. Pfeiffer* debuterade sålunda den 13
nov. såsom Josef i »Den förmente prinsen», och *Wahlborg*
den 14 mars som Sacco i »Fiesco»; *Johan Gustaf Wahl-
berg* var vid denna tid 23 år och *Carl Gustaf Happe* endast
22. Den senare var likväl icke alldeles nybörjare enär han
åren 1823—1825 haft anställning vid Djurgårdsteatern; han
ansågs vara en ovanligt vacker förste älskare på scenen,
samt en ovanligt städad och nobel umgängesman utom
den, hvarför han också var en gerna sedd gäst i det finare
sällskapslifvet.¹

Slutligen må nämnas, att den 6-åriga *Emma Wider-
berg*, dotter af direktören *Widerberg* och dennes nuvarande
hustru samt framdeles gift med *Fredrik Deland*, någon gång
uppträdde i barnroller, t. ex. såsom *Otto* i *Johanna af
Montfaucon*.

De af sällskapet som lågo mest inne i repertoaren
voro: direktör *Widerberg* sjelf, som spelade mera framstå-
ende karaktärs- och père-noble roller, t. ex. *Hamlet* och
Kejsaren i *Herman von Unna*; fru *A. Widerberg* (*Denise* i
»*Frontin* gift ungarl» och *Rosaura* i »*Julius von Sassen*»),
men framför allt mamsell *Appelgren*, sällskapets första
älskarinna — *Ophelia* i *Hamlet*, *Berta* i *Stamfrun*, *Zelinda*
i *Kalifen* i *Bagdad m. fl.* — samt *Berggren* (*Herman von
Unna*, *Carl Moor*, *Frontin*, *Jaromir* i *Stamfrun*).

Orkesteranförare var den sedan *Wildners* tid bekante
Carl Fredrik Braunstein. Det gick emellertid honom föga
bättre än på sin tid de *Broën*; Fredagen den 17 Febr. gaf
man sålunda »*Intermezzot* eller *Landtjunkaren* för första
gången i hufvudstaden», men orkestern strejkade. *Braun-
stein* hade nemligen ingått kontrakt med *Widerberg* att
mot viss ersättning för afton, anförä orkestern, samt der-
jemte att mot särskild godtgörelse inöfva alla sångpjeser.
Arvodet såsom orkesteranförare hade han regelbundet ut-
bekommit, men när han utfordrade ersättningen för in-
öfvandet, måtte kassan varit läns. Allt nog, han erhö

¹ Hade åren 1856—1857 egen trupp i kompani med balettmästare
Anders Selinder.

icke några penningar, och ansåg sig dermed löst från förbindelsen gent emot teatern, samt offentliggjorde följande förklaring:¹

»Till förekommande af vidare oblida omdömen af en allmänhet, för hvilken jag alltid bemödat mig visa min beredvillighet att i min väg vara till tjänst, rörande mitt på giltiga skäl grundade afsägende att anföra nuvarande teaterorkestern, anser jag mig skyldig tillkännagifva, att jag så tidigt underrättat Teaterstyrelsen derom, att intet hinder bör kunna uppstå för val och reglering af den orkester bemälte Styrelse kan framdeles behöfva.

C. Braunstein.»

Oaktadt denna förklaring delgafs allmänheten redan aftonen före den beramade premiären, vidtogos inga anordningar för utförande af orkestermusik. Skälet härtill uppgafs vara det, att, ehuru man icke i orkestern saknade en person som åtminstone för tillfället kunnat tjänstgöra som dirigent, så ville man likväl icke utsätta denne för obehag; det befarades nemligen att »den *Gökmusik*, som sades vara ämnad åt den förnämste aktören, äfven kunde drabba den nye anföraren, hvilken gökmusik dock icke blef af, till verklig heder för Göteborgs spektakelgångare, som vid detta tillfälle, som alltid, förhöllo sig ganska värdigt, passivt och fredligt».²

Nu grep teaterdirektören sjelf till ordet i följande svaromål:³

»Ja, världen är en stor orchester,
Och instrumenter äro vi;
Men ifrån öster och till vester,
Märks ofta brist på — harmoni.»

Öfver den obehagliga händelse, som gjorde att Representationen på stora Teatern härstädes d. 17 dennes gafs utan — Orchester, har resp. Publiken en ostridig rättighet att fordra räkenskap; den påkallas så mycket mer af nödvändigheten, som Herr *C. Braunsteins* båda annonser, den första i Aftonbladet af d. 16 dennes, och den andra i Götheborgs Posten af den 21, tyckas visa hans afsigt att kasta skuggan af denna handling på mig. Herr Braunstein lärer finna, att det är lika angeläget för mig, som någon annan, att bibehålla en vördad Allmänhets förtroende, och således ej undra deröfver, att jag begagnar dess egen handskrift, som vederläggning af de rykten, som öfver denna händelse

¹ Aftonbladet 16/2 1826.

² Aftonbladet 20/2 1826.

³ Aftonbladet 25/2 1826. Mottot är hemtadt ur »Fanchon eller Lyrspelerskan».

kunna utspridas till opinionens missledande. Den 14 Febr. erhöj jag följande biljett:

»Min kära Bror! Då efter all förmodan ditt förnuft pauserade i förmiddag, eller ock någon god vän gifwit dig det rådet att tåga, så tillkännagifwer jag nu skrifteligen mina tankar öfwer ditt uppförande emot mig, i hopp att du derigenom skall lättare fatta dem, och såsom en påminnelse för dig att noga öfvertänka förhållandet. Vår muntliga öfverenskommelse (hvilket emellan människor med hederskänsla bör vara lika kraftig som skriftlig afhandling) war, att jag för inöfning af så wäl de sångpjeser, som gifwits, som de hwilka skola gifwas, i ett för allt skulle erhålla ett arfwode af R:dr 100 Banko. Efter en sådan inkomst, som förra Spektaklet lemnade, och som jag tror ej blir obetydlig i afton, finner jag det ej obilligt att jag begärt hälften af mitt arfwode, och då jag fann att 25 R:dr R:g. generade förklarade jag mig nöjd med 50 R:g., men fick ej något swar förrän sent om-sider, då du ändtligen lofwade att i morgon föremiddag uppfylla min önskan. Gånge nu härmed huru som helst, så förklarar jag härmed, att jag i afton infinner mig i Orchestern af aktning för Publikken; men om ditt löfte ej uppfylles i morgon förmiddag, biträder jag bestämdt icke wid blifwande Spektaklen eller tager den ringaste befattning med Orchestern. Då jag nu i så god tid tillkännagifwer min bestämda föresats, hwilken ej genom sött tal eller teatraliska åtgärder kan förändras, försäkrar jag att, i händelse af manquement i Orchestern, chikanen ej kan falla på mig, utan att mångdubbelt återstudsas på dig. D. 14 Febr. 1826.

C. Braunstein.

Af ofvanstående Biljett synes, att jag lofwat betala Herr B. 100 R:dr Banko så wäl för de sångpjeser, som redan äro in-öfwade, som de trenne ännu återstående, nemligen: *Slottet Montenero*, *Egendomen till salu och Fiskaren*; men wid ackordet härom war ej bestämd tid för betalningen betingad, och borde af honom ej fordrats förrän han fullgjort sitt ackord; då jag likwäl, det oaktadt, lofwade att den 15 betala honom förskottswis 50 R:dr R:g. Med hwad skäl skrifwer då Herr B. den 14 till mig denna (i lindrigaste term sagdt) oanständiga biljett, innan jag mot honom brutit något löfte? — Hwad rätt har han, att bryta det muntliga löfte han gifwit, (som, efter hans egna ord, emellan människor med hederskänsla bör vara lika kraftigt som skriftlig afhandling) att anföra Orchestern, under den termin jag här kunde komma att vistas? — En wördad Allmänhet må nu fälla domen emellan oss, men vara försäkrad, att denna oangenäma händelse för mig warit och är högst smärtande. Götheb. d. 24 Febr. 1826.

J. F. Widerberg.»

Härmed slutade striden, så vidt den fördes offentligt; det är emellertid obekant, huruvida Braunstein återgick till sin befattning eller icke.

Äfwen i andra afseenden finna vi vid denna tid några upplysningar rörande teaterförhållandena. Så t. ex. framgår, att platserna på amfiteatern nu voro *numrerade*, hvilket ju

var ett ganska viktigt framsteg, men, säges det tillika, »ordningen är det oakadt så litet respekterad, att hvar och en sitter der han kan få sitta; jag trängde mig dit, men fick en så usel plats för min riksdaler, att jag knappt kunde se en tredjedel af hvad som föregick på scenen. Dessutom är här ett oskick rådande, som jag gerna skulle se afskaffadt, och som obehagligt kontrasterar mot den artighet, man annars visar i sällskap, och vid alla tillfällen der ett bildadt uppförande kommer i fråga. Kavaljererne nemligen på främsta bänken behaga icke sällan stå och hvila sig på skranket, hvarigenom de betaga de bakom sittande all möjlighet att kunna se. Ofta sker väl äfven en dylik resning på de inre bänkarne, och, då hvarken tillsägelser eller beskedliga böner, till och med från damerna, hjälpa, kan man väl tänka hur sådant skall bedömas af en främling».¹

Det är en gång förut omnämndt, att man träffat *falska teaterbiljetter*, en verkligen egendomlig industri, som väl möjliggjordes derigenom att biljetterna voro mycket enkla till utstyrseln; tyvärr finnes ingen sådan bevarad, och vi känna sålunda intet om deras utseende. Äfven nu klagas öfver att teaterdirektören »alltför ofta fått mottaga falska parterre-biljetter, och därför låtit Vaktmästaren noga observera dessa obudna förfalskare», varnande dylika att ej fortsätta med rörelsen.²

En dag i medlet af November inträffade ett tillbud till värre olycka, än om några personer inträngde på den nobla parterren med tillhjälp af falska biljetter: den stora kronan i sjelfva salongen nedföll nemligen, dock utan att skada någon.

Berättelsen härom lyder:³

»Vid en af representationerna förra veckan hände, att kronan i Theatersalongen, genom vårdslöshet vid dess handterande, nedföll på Amphiteatern, hvarigenom flere, som icke beredt sig på att gå krönta eller smorda hem, måste böja sina hjessor under tyngden af den från höjden tilldelade prydnaden, och mottogo smörjelsen under skrån och skrik, som van-

¹ *Aftonbladet* 11/2 1826, »Bref från en resande», som Fredagen den 10 Febr. bevistade representationen af »Gustaf Wasa».

² *Aftonbladet* 26/11 1826.

³ Enligt »Bref från Göteborg den 23 Nov.» intaget i *Wisby Argus* 16/12 1825.

ligt är vid dylika tillfällen. Ingen större olycka timade vid detta kröningstumult, hvilket också ursäktade det löje, hvarmed mängden såg, huru den fordom skimrande Regalien, vid återhemtningen till sin ursprungliga höjd, nu splittrad, skef och dunkel, hade associerat sig med ett Fruntimmers Frihets-Mössa, eller så kallad Negligée, hvars skalliga egarinnas Te Deum i synnerhet hördes skalla åt höjden.

Om man icke vill gå så långt i reflexioner och jämförelser, skulle man dock kunna tro, att denna händelse varit ett omen för en annan, som hotar att gifva våra Theaternöjen en svår stöt. Man vill således endast omnämna, att en Artillerikonstapel, vid representationen näst före den, då kronan nedföll, inkommit, klädd i uniform, på Parterren, och af några dervarande blifvit tillsagd, att der ej vore dess plats, hvarpå man vid kröningstillfället såg 10 à 12 personer i Artillerigemenskapens uniform stående på parterren.»

Högmodet hos de herskande klasserna och känslan af ståndsskillnad voro sålunda ännu på den tiden så mäktiga, att man fann det alldeles naturligt, om man visade ut från en plats i salongen en person, hvilken med lika redbart mynt som de andre betalt sin biljett för denna plats, och det endast därför att hans samhällsställning icke nådde upp till det af en viss själfgjord mening bestämda måttet. Man nöjde sig för öfrigt icke med att endast utvisa den ifrågavarande personen, utan var dertill nog naiv att öfver honom och hans likar anföra klagomål hos chefen för artilleriet, hvars svar är för honom alltför betecknande och hedrande att icke förtjäna anföras; han skref:¹

»Som en i detta Samhälle aktad person hos mig anmält, så väl Actieägares i Stora Spektakel Huset, som en del af den Spektaklen besökande Publiquens missnöje öfver att Constaplar och Artillerister, klädda i uniform, någon tid mot erlagd betalning tagit plats på Parterren, med begäran att denna plats måtte blifva dem förbjuden, så anser jag mig pliktig, så väl för den vördade Publiquen som Herrar Aktieägare, förklara, att, lika mycket som skyldigheten ålägger sig tillhålla truppen att i Underdånighet efterkomma och

¹ *Göteborgs Allehanda* 23/11 1826.

hörsamma de af Konungen i Nåder gifne Ordres och anbefalldes tjensteåligganden, samt de af Konung och Ständer antagne Lagar och Författningar, lika litet anser jag mig tillständigad eller berättigad att fråntaga den rättigheter, af hvad namn de wara må, som truppen tillkommer i likhet med hvarje annan medlem af Samhället, och hvilka rättigheter densamma med så mycket större billighet böra tillerkännas, som dess heligaste pligter äro att, när så påfordras, uppoffra lif och blod för Konung och Fosterland, Oskuldens försvar och Medborgares enskilda säkerhet.

Götheborg den 22 Nov. 1825.

G. Edenhjelm

Chef för Kongl. Götha Art. Regimente.»

Äfven om man i allmänhet icke äfventyrade att vid besök på teatern få kronan på hufvudet,¹ så fordrades det i alla fall ett visst mod att bevista spektaklerna, på grund af kölden i den oeldade salongen, men den tidens allmänhet var i detta afseende icke bortskämd, och det fordrades mycket för att den skulle klaga. I början af Januari hette det likväl: »Kölden är skarp och gör afbrott i våra nöjen. Sista spektaklet hade ovanligt lite åskådare, och den första af de subskriberade assembleerna i Bloms sal hade endast 50 kavaljerer och 16 damer, deraf blott 10 dansande».²

¹ »Den wördade Publiquen», heter det i Götheborgs Allehanda för den 22/11 1825, »underrättas härmedelst att lampan uti Teater Salonen åter är iståndsatt och anstalter fogade att ej någon olycka må kunna inträffa.

² Götheborgs Posten 17/1 1826. Aftonbladet för den 9/6 1826 innehåller ett rätt roligt hopkommet »Bref från en resande Teaterdirektör», som skriver:

»Ändtligen, min käre vän, är jag här med troppen. Staden är väl ej serdeles stor eller folkrik; jag torde dock komma att stadna här några veckor, och affärdar därför denna express, som har åtagit sig att hitföra *snö- och hagelförråderna*, hvilka du således behagade genast låta utlemna. *Orkanerne* och *windarne* kommo sednare än jag hade förmodat, en *sefir* har blifvit förderfvad, äfvenså har *åskan* kreverat under vägen, och man varit nödsakad släppa ut tvenne *blivtrar*. — Wära gudomligheter befinna sig väl, utom *kärleken* som fått kopporna. Detta oväntade missöde har väckt min omtanka att låta ympa *Gracerna*, hvilka jag därför måtte lemna efter mig, jemte en mängd annat dekorations-skräp, som får komma när det kan. — Wära *floder* och *haf* anlände sjöledes, och om du beslutar att äfven begifva dig hit, så för all del glöm ej att taga med dig *skyarna* och *regnbågarne* samt ett *wattenfall*: ty det sista brände den oskiecklige maskinisten opp.

När du svarar på detta, så uppgif mig på rundstycket hvad dina 2 alnar *buskage* har kostat dig, och skicka med detsamma äfven en *windbrygga* och en *fästning*, jemte mitt linne. Framförallt får du ej

Mot slutet af spelterminen inträffade en liten revolt inom truppen med åtföljande rättegång; den som innehade hufvudrollen var direktörens egen svägerska, fru *Louise C. Widerberg*. Mellan parterna hade upprättats ett kontrakt af samma lydelse som med de andra medlemmarne af sällskapet, nemligen:

»Undertecknad, Innehafvare af Hans Kongl. Majestäts Allernådigste förundte Privilegier, att i Rikets städer uppföra skådespel, antager härmed Fru *L. C. Widerberg* att som Actrice på 2:ne År wara Theatren följaktig, mot nedanstående skyldigheters och förbindelsers uppfyllande:

1:mo Äligger det Fru *L. C. Widerberg* att med all flit samt yttersta förmåga öfverläsa, insjunga, repetera och utföra alla de Roler jag för godt finner henne tilldela, äfwensom biträda i förefallande Pantomimer, Baletter och (Soufflering öfverstruket).

2:o Nyttja sine efter råd och lägenhet ägande kläder, då det sig passar och omständigheterna det fordra.

3:o Underkasta sig den ordning Theatrens Reglor föreskrifwa.

4:o Bekommer Fru *L. C. Widerberg* hvarje

förgäta det sistnämnda. — Så nära hade jag glömt berätta att våra *megärer* och *furier* måst taga tjänst såsom ammor af brist på employ i deras wäg.

Din tillgifne

S.»

Att intresset för teater var lifligt åtminstone i vissa kretsar, derom vittnar, att man framkom med förslag till en dramatisk uppslagsbok, enligt följande plan, som återfinnes i *Aftonbladet* den ²³/7 1825:

»Förslag till någon litterär Spekulant.

Det vore en artig idé, om någon Litteratör ville utarbета och utgifwa ett Lexikon öfver alla tiders och länders Teaterskribenter. Detta borde innehålla:

1. Författarens namn, födelse och dödsår, befattning och stånd;
2. Förteckning på allt hvad han skrivit för teatern;
3. En kort berättelse af hvarje styckes innehåll;
4. Uppgift på personerna som agera i densamma, jemte en kort skildring af hufvudkaraktärerna.
5. Uppgift när och hvar den gafs för första gången, hvar den blifvit tryckt, om den blifvit öfversatt på andra språk m. m. och
6. Kritiska anmärkningar.

Ett sådant arbete, som säkert blefve mödosamt, skulle bli ett intressant Vademecum för hvarje vän af teatraliska kompositioner.»

vecka Tolf Riksd. RGS. samt 2:ne Recetter om året, jemte del i Trouppens allmänna Recetter.

Med detta Contract, som tager sin början den 11:te Nov. 1825 och fortifar till och med samma dato 1827, förklara wi oss å ömse sidor nöjde, och förbinda oss till dess owägerliga uppfyllande. Uppsägningen sker trenne månader förut innan detta Contract tilländalupit, i annor händelse prolongerar det sig sjelf på samma tid och samma vilkor.

För mera säkerhet hafwa wi häraf hvardera bekommit ett exemplar, som med våra namns underskrift bekräftas.

Götheborg den 28 Oct. 1825.

F. J. Widerberg.»

Detta kontrakt blef emellertid aldrig undertecknad af någon mer än direktören; fru Widerberg vägrade och uppgaf, att hon icke ville binda sig för någon bestämd tid, utan kunna när som helst lemna sällskapet. Onsdagen den 8 Febr. var hela truppen samlad till repetition på skådespelet »Gustaf Wasa». Fru Widerberg råkade genast i ordvexling med aktören Berggren, hvilken tjenstgjorde såsom regissör eller, som det hette, »af Directionen uppdragits styrelsen öfver scenen», hvilken regissör, då hon tog saken allt för vårdslöst och läste upp sin roll innantill, förbrådde henne detta, tilläggande, att hon haft god tid lära sig den, då hon haft rollen sedan jultiden. Hon svarade, att hon kunde den, men gjorde nu vid repetitionen som hon ville. Berggren upprepade då, att sådant icke vore passande. »Ni stod der just vackert i går (i »Kabal och Kärlek»); Ni höll på att ställa både mig och andra i olägenhet; det är just en skam!»¹

Striden upplågade allt hetare, och regissören utbrast slutligen: »Jag skall lära frun att kunna sin roll, då hon skall kunna den»; hvartill »mitt billiga och rättvisa svar blef», berättar fru Widerberg, »att, enär direktör Widerberg med liknöjdhet och stillatigande afhörde Berggrens chikanerande, ehuru Widerberg såsom föreståndare bordt honom allvarligen föreställa ofoget, hans uppförande, om det var en scandal spela med mig på teatern, gjorde, att jag betraktade mig derifrån skild, helst jag icke ansåg mig

¹ Fru Widerberg spelade i Kabal och Kärlek Lady Millford.

skyldig af aktören Berggren mottaga oförtjenta förebräelser.» Hon kastade derefter rollen på ett bord samt aflägsnade sig och återkom ej mer till teatern.¹

Hon fordrade nu, dels utfående af 12 rdr i veckan såsom lön till April månads slut, samt dels värdet af en half recett, hvilket hon uppskattade till 200 rdr banko. Direktören åter menade, att hon, efter att hafva uteblifvit vid representationen den 10 Febr., då man gaf Gustaf Wasa, vore underkastad den påföljd, som stadgades i det för teatern gällande, i 23 punkter affattade reglementet, hvilket var dateradt Åbo den 3 Okt. 1820 och under-tecknats af *A. Berggren, F. J. Widerberg, J. S. Sundman, J. A. Lambert, C. Hjelmstedt, J. G. Lemke, Johan Holmberg, Rebecka Jacobsson, C. Appelgren* och *C. Boström*, och hvars 5:te § lydde:

»Med förlust af sin årsrecett må ingen vara borta från ett annonseradt Spectacle, der han eller hon är tjänstgörande, eller, om sujetten ej äger någon Recette, pligta 3 månaders lön, som med afdrag af dess weckolön kommer Theatre Föreståndaren till godo, emedan en sådan försummelse endast och allenast drabbar honom.

Sujetten kan äfven för ett sådant fel genast afskedas, hvilket tillkommer Theaterföreståndaren att afgöra. Sjukdom är det enda lagliga förfall, men för att gälla skall Doctors attest så fort som möjligt tagas och skickas till Theaterföreståndaren innan kl. 10 f. m. om det är Spectacledag, men är ej Doctor att tillgå, äro 2:ne trowärdige vittnen giltiga.»

Detta reglemente hade utan anmärkning upplästs för sujetterna såväl under truppens vistelse i Örebro under Januari månad 1825 som äfven i Linköping i maj samma år, och det gällde alla i sällskapet, men häremot protesterade fru Widerberg under förklaring, att hon aldrig underskrifvit hvarken reglementet eller kontraktet. Rätten dömde slutligen, att, som hon varit berättigad att när som helst lemna teatern, kunde hennes uteblifvande från repre-

¹ Direktören sände henne derefter följande biljetter:

»Will du vara god och med budet sända dina Roler. Götheb. d. 17 Febr. 1826.
F. J. Widerberg.»
samt

»Bästa Louise! War af den godheten lemna budet din Role uti »Intermezzot». Jag är nödsakad föranstalta det jag nästa Tisdag kan gifva denna Piece — kan ej förr än morgondagen är förbi lemna dig decisivt svar på ditt bref.
Vänligen
F. J. Widerberg.»

Hennes roll i Gustaf Wasa, Margareta Lejonhufvud, lemnades der-
efter åt fru Holmberg.

sentationen den 10 Febr. så mycket mindre anses som kontraktsbrott som hennes roll tilldelats en annan och hennes biträde sålunda icke varit påräknadt; hon tillerkändes därför veckolön från början af Nov. 1825 till den 8 Febr. året derpå, efter 12 rdr, samt värdet af en half recett med 75 rdr.¹

Allmänheten tog liflig del i det skedda, för och emot teaterdirektören. Till de förra hörde en insändare i Aftonbladet, som ironiskt skrifer:²

»Äfven intresserar det dig att veta om ryktet äger grund, att Teaterföreståndare *Widerberg* blifvit stämd? Jo, det är sannt, och allt detta med rätta, och då du ej känner till hvilken höjd Herr *Widerberg* gått i orättvisa, skall jag, på de berättelser jag hört, meddela en kort uppgift öfver sakens förlopp.

Herr *Widerberg*, som i egenskap af teaterföreståndare engagerat en 14 å 15 personer, hvilka han lofvat viss lön jemte recetter m. m. för året, emot löfte af dem att de skulle inläsa, insjunga, repetera och utföra alla de roller, han finner för godt att dem tilldela, har fallit på den löjliga idén att sujetterna äfven skulle uppfylla dessa löften, stödd på kontrakter och reglemente, emedan han, *Widerberg*, uppfyllt sina. Till all lycka för samtliga sällskapet var der en af fruntimren, som, kännande orättvisan af sådana fordringar, äfven egde mod nog att sätta sig emot all despotism, ty, efter att hafva infunnit sig på en repetition, der hon läste rollen innantill, fick hon af teaterns ordningsman några förebråelser (borde vara ordningsman, ty han är skulden till all denna oreda), hvarpå denna hjeltinna lade rollen på bordet och gick sin väg.»

Häremot griper en annan insändare till ordet för fru *Widerberg* och finner det billigt, att hon, som icke ingått något kontrakt, får godtgörelse för den gångna tiden.³

Den lilla fejden afslutas af den förste insändaren med följande åtskilligt mystiska ord:⁴

»Det är icke på lösa rykten jag gjorde dig uppmärksam på den ifrågavarande teaternyheten; den stöder sig på Wällofs. Kämnersrättens protokoller. Tycker inte kära Bror, att hvar och en borde skaffa sig en inklinasjon, som borde placeras t. ex. i — orkestern eller avantlogerna?»

¹ Hennes ombud i rättegången upplyste, att ett utsåldt hus gaf 750 rdr rgs.

² *Aftonbladet* 4/3 1826.

³ *Aftonbladet* 11/3 1826.

⁴ *Aftonbladet* 13/3 1826.

Spellista.¹

- 1825 Torsd. 22/9 ff. *Inkräktaren Barbarossa eller Prins Selim af Algie* skåd. 4 a. samt *Hvem vet hvad det är godt för?*, fars 1 a.
- » Fred. 23/9 *Schackmaskinen eller Konstmakaren den andre*, kom. 4 a. samt *Det dubbla profvet*, kom 1 a.
- » » 30/9 *Stamfrun*, rom. sorgspel 5 a. af Franz Grillparzer, öfvers. af E. W. Djurström.
- » Torsd. 6/10 ff. *Kusin Benjamin från Polen eller 24 skillings-slättingen*, kom. 5 a. af Heinrich Cuno.
- » » 13/10 *Tanddoktorn*, kom. med sång 3 a. samt *Brandskattningen*, kom. 1 a.
- » » 20/10 *Amelie och Montrose eller Kärleken, vänskapen och ädelmodet*, skåd. 4 a. samt *Crispinerna eller Tvillingbröderna*, op. buffa 1 a.
- » Sönd. 23/10 *Målaren och modellerna*, kom. 2 a. samt *De båda tankspridde*, kom. 1 a.
- » Torsd. 27/10 *Willervallan eller Konstmakaren den tredje*, kom. 5 a. af Kotzebue, samt *Frontin, gift unkarl*, kom. 1 a.
- » Sönd. 30/10 *Källarskylltarne*, fars 2 a. samt *Slotterölet eller Kronofogdarne*, lyr. kom. 3 a.
- » Torsd. 3/11 ff. *Julius von Sassen*, skåd. 4 a.
- » Onsd. 9/11 Recett för Hr A. P. Berggren: *Slottet Montenero*, skåd. med sång 3 a. samt ff. *Profvet eller Man och hustru sina egna rivaler*, kom. 1 a. (Recetten hade annonserats till 8/11, men uppsköts tills nu.)
- » Sönd. 13/11 *Feodor och Maria eller Menzikoff i Sibirien*, skåd. 3 a. samt *Den förmente prinsen*, kom. 1 a.
- » Tisd. 15/11 ff. *Cabal och kärlek* eller *Den upprättade oskulden*, sorgspel 5 a. af Fr. Schiller.
- » Fred. 18/11 *Menskligheten vinner processen* eller *Allt af egennyttia*, kom. 5 a. af Kotzebue.
- » Tisd. 22/11 Recett för *Demoiselle Appeltgren*: ff. *Morerne i Spanien* eller *Barnomens välde*, skåd. 3 a. samt *Herr Chalumeaux*, kom. 3 a.
- » Sönd. 27/11 ff. *Röfvarbandet*, sorgspel 5 a. af Fr. Schiller. Denna pjäs bör ej förblandas med *Carl von Moor*, som här förut är gifven.
- » Tisd. 29/11 Recett för fru L. C. Widerberg: *Korsfararne*, skåd. 5 a. samt *Den ondsinta hustrun*, kom. med sång 1 a.
- » Fred. 2/12 *Gustaf Adolf och Ebba Brahe*, heroiskt skåd. 3 a. af Gustaf III, samt *Gubben i bergsbygden* eller *Det enstaka huset*, kom. 2 a.

¹ Efter affischer samt annonser i *Götheborgs-Posten* och *Allehanda* samt *Aftonbladet*.

Enligt i Göteborgs Stadsbibliotek befintlig affisch skulle Fred. den 16 Sept. 1825 gifvits *Gustaf Wasa*; deremot läser man i *Götheborgs-Posten* för Fred. den 23/9: »Förliden afton gaf Hr Widerberg den första representationen på vår stora teater, och blef med bifall mottagen». Då det emellertid heter på affischen: »Denna representation blir den sista denna termin», är det tydligt, att affischen åsyftar det sista spektakel Widerberg detta år gaf på Uddevalla teater.

- 1825 Tisd. 6/12 ffg. *Carolus Magnus* eller *Spektaklet i Kråkvinkel*, fars 3 a. af *Kotzebue*, samt f. 2 ggn *Hvem vet hvad det är godt för?* Den första pjesen bör ej förblandas med här förut gifna *Tyska småstadsboarne*.
- » Fred. 9/12 f. 2 ggn *Selim, prins af Algier* samt f. 2 ggn *Crispinerna*.
- » Tisd. 13/12 Recett för Hr *L. J. Holmberg: Herman von Unna*, hist. skåd. 5 a. med sång, musik af *Abbé Vogler*.
- » Fred. 16/12 ffg. *Czar Peter den 1:ste och Catharina* eller *Den Marienburgska flickan*, skåd. 5 a. af *Kratter*. Sista representationen före Jul.
- 1826 Tisd. 3/1 ffg. *Den kloka frun i skogen* eller *Den slumme riddaren*, féeriskåd. 5 a. af *Kotzebue*.
- » Sönd. 8/1 *Johanna af Montfaucon*, dramat. hist. måln. 5 a. af *Kotzebue*.
- » Tisd. 10/1 f. 2 ggn *Johanna af Montfaucon*.
- » Fred. 13/1 f. 2 ggn på begäran *Kusin Benjamin från Polen*, samt enl. *Göt. tidn.* f. 2 ggn *Det Dubbla Profvet*.
- » Tisd. 17/1 f. 2 ggn *Röfvarbandet*. I denna piece komma Hästar att begagnas, hwilket man tror sig vara skyldig gifva den Resp. Allmänheten tillkänna, jemte försäkran att dessa hästar ej skola förorsaka någon oreda.
- » Sönd. 22/1 f. 2 ggn *Källarskyllarne* samt *Kalifen i Bagdad*.¹
- » Fred. 27/1 ffg. *Bröllopsgåfvan*, kom. 1 (!) a. af *Iffland*, samt *En fjerndels timmas tystnad*, kom. 1 a.²
- » Sönd. 29/1 ffg. (!) *Bröllopsgåfvan* samt f. 2 ggn *En fjerndels timmas tystnad*.
- » Onsd. 1/2 Recett för *Demoiselle Laurent*: ffg. *Dogen i Venedig* eller *Mannen med tre ansigten*, skåd. 3 a. samt f. 2 ggn *Brandskattningen*³
- » Fred. 3/2 *Hamlet*.
- » Tisd. 7/2 f. 2 ggn *Cabal och kärlek*.
- » Torsd. 9/2 f. 3 ggn *Cabal och kärlek*.
- » Fred. 10/2 *Gustaf Wasa*, hist. skåd. 5 a. af *Kotzebue*.
- » Tisd. 14/2 f. 2 ggn *Gustaf Wasa*.
- » Fred. 17/2 ffg. *Intermezzot* eller *Landjunkaren* för första gången i hufvudstaden, kom. 5 a. af *Kotzebue*.
- » » 24/2 ffg. *Hugo af Modena* eller *Trollqvinnan Sidonia*, skåd. 5 (!) a. Äfven får man underrätta den wördade *Publiquen* att arrangement är vidtaget att ej *Orchester* skall komma att saknas.
- » Tisd. 28/2 Recett för Hr *Sundman: Bröderna på prof* eller *Näsknäppen*, skåd. 3 a. samt *Skräddaren Fipps* eller *Det farliga granskapet*, kom 1 a. Biljetter säljas hos mam-

¹ Detta program var annonseradt till Fred. 27/1, men uppsköts till Sönd. 22/1 enligt tillkännagifvande i Aftonbladet för den 19/1 samt *Göt. tidn.* 20/1.

² Möjligt att spektaklet denna dag inställdes; jmf. 29/1.

³ Recetten var i *Götheb.* Allehanda 25/1 annonserad till 31/1, men uppsköts enligt affisch samt annons i Aftonbladet till 1/2.

- sell Lind. Abonnementer och fria entréer upphöra för dagen.¹
- 1826 Fred. $\frac{3}{3}$ f. 2 ggn *Stamfrun*.
- » Sönd. $\frac{5}{3}$ f. 2 ggn *Slottet Montenero* samt *Invaliden* eller *Utskrifningen*, kom. 1 a.
- » Tisd. $\frac{7}{3}$ Trupprecett: f. 3 ggn *Gustaf Wasa*. Scenen i halmlasset samt Marcher och Chorer nyttjas vid representationen.
- » Fred. $\frac{10}{3}$ *Siri Brahe* och *Johan Gyllenstjerna*, dram 3 a. af Gustaf III, samt *Röfvarhöfdingen* eller *Jag bedrar mig aldrig*, kom. 1 a.
- » Tisd. $\frac{14}{3}$ ff. *Fiesco* af Lavagna eller *Konspirationen i Genua*, republikanskt skåd. 5 a. af Schiller, öfvers. af A. P. Berggren. Detta blifver den sista representationen denna termin.
- » Torsd. $\frac{16}{3}$ f. 3 ggn på begäran *Stamfrun* och f. 3 ggn *En fjerndels timmas tystnad*, samt till slut *Afsked*.

Den mest betydande nyheten var Schillers sorgspel *Fiesco* (Die Verschwörung des Fiesco zu Genua), eller som titeln lyder i den här begagnade öfversättningen af A. P. Berggren: »*Fiesco af Lavagna* eller *Konspirationen i Genua*, republikanskt skådespel i 5 akter af Schiller».² Stycket mottogs med mycket bifall, och »efter slutadt spel och sedan ridån fallit framträdde Herr Berggren, som spelat Fiescos rol, och helsades af åskådarne med de lifligaste bifallsrop».³ De öfriga rollerna voro på följande sätt fördelade:

Andreas Doria, doge af Genua	<i>Sundman</i> .
Gianettino Doria, hans brorson	<i>Widerberg</i> .
Leonora, Fiescos gemål	m:ll <i>Laurent</i> .
Julia Imperiali	» <i>Appelgren</i> .
Verrina	} nobili	<i>Holmberg</i> .
Bourgognino		<i>Happe</i> .
Calcagno		<i>Pfeiffer</i> .
Sacco		<i>debut af Hr Wahlborg</i> .
Lomellino, procurator	<i>Winge</i> .

¹ Recetten var ursprungligen bestämd till den $\frac{24}{2}$ men uppsköts enligt annons i Götheb. Allehanda $\frac{21}{2}$.

² Gafs i Stockholm först den $\frac{10}{11}$ 1835, och då i en fri öfvers. af W. Svenson.

³ *Götheborgs-Posten* $\frac{21}{3}$ 1826.

Muley Hassan, mohr *Wahlberg.*
 Bertha, Verrinas dotter fru *Widerberg.*
 Arabella » *Holmberg.*

De andra nyheterna för terminen voro rena obetydligheter; dramen *Julius von Sassen* var en gammal tillverkning, som alldeles icke förtjenade att ånyo framdragas ur glömskan — en dåligt gjord skildring af hofkabaler, full af ömkliga karaktärer, sjelfmord, vansinne, förförelse och mordförsök, allt i en röra.

Af äldre, här förut gifna arbeten var det i synnerhet »*Stamfrun*» som slog an.¹ Omdömet om det första uppförandet blef mycket fördelaktigt:²

»Förleden Fredagsafton gafs på Stora Teatern härstädes under Hr *Widerbergs* ledning, den ryktbara *Stamfrun*.

Om sjelfva pjesen har jag ej mycket att säga dig. Du vet att jag ingen älskare är af sådana kompositioner, hur moderna och snillfulla de än må vara, i hvilka de wildaste, orimligaste uppträden måste anbringas för att hjälpa författarens afsigt till målet, att nemligen hos Åskådaren väcka det ytterst rysliga, öfverdrifna och onaturliga, som fyller hjertat med fasa, gäckar dess, naturens och samhällets heligaste band, och lemnar qvar i sinnet en alltid besvärande känsla af afsky för allt oädel, orimligt och omoraliskt.

Men detta är blott min individuella mening; andra tycka kanhända tvärtom, och jag viker gerna för den i tidens modesmak mera upplyste och djupare invigde kännaren.

Så mycket mera vill jag deremot om förmågan och tiden tillåte det, orda om sättet hvarpå denna pjes blef utförd, och som verkligen rättfärdigar valet.³ Hr *Berggrens* spel såsom Rövarkaptenen var

¹ Den gafs tre gånger, sista gången enligt följande offentliga begäran i *Gölheb. Allehanda* 10/3 1826: »Flere resp. personer önska på det högsta att Directeuren *Widerberg* innan sin afresa härifrån ville ännu en gång låta uppföra *Hamlet* och *Stamfrun*».

² *Aftonbladet* 3/10 1825, »Bref till en Wän».

³ Rollfördelningen var följande:

Grefve *Zdenko* af *Borotin* *Widerberg.*
 Berta, hans dotter mell *Appelgren.*
 Jaromir *Berggren.*

mästerligt och till alla delar förtjent af det bifall, hvarmed det blef emottaget».

»Man kan med skäl säga att han af sin roll gjorde allt hvad han möjligen göra kunde, lemnande ingenting vidare att önska, ingen lucka i handlingens utförande, och var öfverallt, med ett ord, hvad han borde och skulle vara. En sådan talang, en dag fullt utbildad, kommer att göra epok i Melpomenes häfder i Norden: på Thalias bana har jag ännu ej haft tillfälle att se denne Artist uppträda.

Hr *Widerberg* i gamle Grefvens roll uppträdde, som vi alltid ha sett honom, med värme för sitt yrke och färdighet i sin konst, sann, jemn och säker, och bör sist till samtliga sujetternas beröm sägas, att de alla kunde väl sina roller och utförde dem oklanderligt».

Äfven »Hamlet» gafs med framgång, och likaså »Kronofogdarne», om hvilken pjes det heter:¹

»Förliden afton gafs på Stora Teatern härstädes det omtyckta, muntra skådespelet *Kronofogdarne*. Denna produkt skall intressera åskådaren, så länge

Boleslav, röfvare	<i>Winge.</i>
Günther, kastellan	<i>Wahlberg.</i>
En öfverste	<i>Holmberg.</i>
Walther	<i>Happe.</i>
Borotinska ättens stamfru	fru <i>A. E. Widerberg.</i>

¹ *Aftonbladet* 31/10 1825. I Hamlet spelade:

Claudius, konung af Danmark	<i>Holmberg.</i>
Drottning Gertrud	fru <i>L. C. Widerberg.</i>
Hamlet	<i>Fredrik Julius Widerberg.</i>
Väl'naden	<i>Winge.</i>
Polonius	<i>Wahlberg.</i>
Laertes	<i>Berggren.</i>
Ophelia	m:ll <i>Appelgren.</i>
Horatio	<i>Happe.</i>
Guldenstern	<i>Pfeiffer.</i>
Teaterkungen	<i>Sundman.</i>
Teaterdrottningen	m:ll <i>Laurent.</i>

I *Kronofogdarne*:

Fader Ambrosius	<i>F. J. Widerberg.</i>
Polycarpus	<i>Berggren.</i>
Bryngel	<i>Wahlberg.</i>
Wilhelm	<i>H. Widerberg.</i>
Lovisa	m:ll <i>Appelgren.</i>
Simon klockare	<i>Wahlberg.</i>
Malcus	<i>Holmberg.</i>

den från Scenen gifves så lyckligt som nu här ett par gånger skett. Minnet af Hr Swanbergs spel såsom Polycarpus för ett par år sedan lefver ännu hos hvarje spektakelvän, och hvad den stränge granskaren möjligen kunde sakna hos denna artist, det har Hr *Berggren* förliden afton fullkomligt ersatt, samt vann derfor äfven som komiker ett så allmänt som förtjent bifall».

Recetterna voro ganska talrika: för *Berggren*, »Slottet Montenero» och »Profvet», i hvilken förstnämnda pjess recettagaren spelade Leon — »hans utmärkta talang är redan offentligt vitsordad», hette det, »och den sanning hvarmed han i alla karaktärer uppträder, har med rätta tilldelat honom värdigheten af en god skådespelare som alltmer nalkas fullkomligt mästerskap i konsten»; vidare gafs »Morerna i Spanien» och »Herr de Chalumeaux» till förmån för mamsell *Appelgren*; »Korsfararne» och »Den ond-sinta hustrun» såsom recett åt fru *L. C. Widerberg* och »Herman von Unna» för hr *Holmberg*. Hvad utförandet beträffar, prisas direktör *Widerberg* såsom riddar von *Eichenhorst* i »Korsfararne» och fru *L. C. Widerberg* såsom *Emma von Falkenstein*, äfvensom mamsell *Laurent* (kejsarinnan), mamsell *Appelgren* (prinsessan af *Ratibor*) och *Holmberg* (*Kunzman von Hertingshausen*) för deras spel i »Herman von Unna».

Äfven mamsell *Laurent* erhöll en recett. »En ung talang, som lofvar att med tiden bli något utmärkt för scenen, kan icke sakna förtjent uppmuntran af ett samhälle, som räknar så många gynnare och vänner af spektakelnöjet.»¹

Slutligen må nämnas, att *Jonas Sundman* äfven hugnades med en liknande uppmuntran. En insändare i tidningarne påpekar i anledning häraf att bäst man trodde *Sundman* alldeles hafva lemnat scenen för alltid, så uppträder han likväl ånyo »i rätt intressanta roller», hvarför man nu hoppas att detta tillfälle måtte begagnas af alla dem, som under loppet af hans långa teaterbana njutit af hans talang, och i hans spel funnit »sanning, styrka och behag samt ofta de egenskaper som närma sig till fullkomlighet.»²

¹ *Göteborgs-Posten* 31/1 1826.

² *Aftonbladet* 27/2 1826.

Det närmade sig nu slutet af terminen, hvilket gaf anledning till en liten räfst med repertoaren. En insändare skriver nemligen:¹

»Då man af allmänna tidningarne underrättas att Tisdagen den 14 dennes gifves sista spektaklet, lär man ej kunna hoppas det vederbörande fullgör sitt åt Abonnenterna gifna löfte att uppföra sångpjäserna »Egendomen till salu» och »Fiskaren». Om ock väntan i afseende på den senare är öfverflödig, sedan det bestämdt är utredt att tit. Föreståndaren hvarken eger pjesen eller musiken, så torde den vara billig hvad den förra beträffar, då det är en afgjord sanning att flere sångrepetitioner å densamma redan för längre tid tillbaka egt rum, och utom dess hvarken minskning i teaterns eller orkesterns personal kan i närvarande fall anföras som gällande orsak för underlåtenheten att fullgöra ofvannämnda löften.

Abonnent.»

Ingendera af dessa pjäser kom till utförande, och ej heller blef representationen den 14 mars den sista, ty på begäran gafs ännu ett spektakel den 16, hvarvid uppfördes »Stamfrun» samt »En fjerndels timmas tystnad», och till slut följde »Afsked» till publiken.

Det är ofvan antydt att en minskning af personalen egt rum mot slutet af vistelsen här. Detta bestyrkes ytterligare af en notis så lydande:² »De som begärt få se »Trollflöjten» och »Don Juan» lära svårligen få sin önskan uppfylld i anseende till de många och svåra förluster teatraliska sällskapet gjort på sin personal».³ Att sejouren varit olycklig äfven i andra afseenden, synas framgå deraf att teaterdirektörens försvarare i saken mot fru Widerberg förebrår hennes riddare att hafva angripit direktören sedan han lemnat staden, anförande versen

O! — Du minnes nog,
hur åsnan lopp att sparka
det sjuka lejonet, som dog,
och skrek: Så gör den starka!⁴

¹ *Aftonbladet* 13/3 1826.

² *Allehanda* 11/3 1826.

³ *Aftonbladet* 13/3 1826.

⁴ Flere antydningar i samma riktning kunna anföras. Så skrives i *Aftonbladet* 21/3 1826: »Truppens vistande här har icke varit så an-

Hvad minskningen af personalen beträffar, veta vi, att fru L. C. Widerberg lemnat truppen, men, om man granskar affischerna för de sista representationerna, synes för öfrigt icke några andra saknas än Norring och Laurent.¹

Sällskapet afreste till Borås och ämnade derifrån göra en tur ned till Skåne.

* * *

Delegarne i teaterhuset hade haft god tid att tröttna på företaget samt försökte nu att befria sig derifrån genom att om möjligt sälja alltsammans, något som emellertid lyckades först tolf år senare. Annonsen, hvari teatern utbjudes, finnes införd den 22 Dec. 1826 i *Götheborgs Tidningar* och är af följande lydelse:

»Sedan ägarne af stora teaterhuset i Göteborg beslutat, att nämnde egendom med dertill hörande Theaterinrättning, Decorationer och Inventarier, skola till salu utbjudas, eller ock om försäljning ej sker, under arrende på viss tid upplåta, så warder detta härmed kungjordt, med underrättelse att skriftliga anbud emottagas af undertecknad till nästa månads slut, kommande hugade Spekulanter af de särskilde Specifikationer som äro att tillgå, i Stockholm hos herrar Isaac Utter och C.p, och i Göteborg hos undertecknad, få en noga kännedom icke allenast om Husets indelning och beskaffenhet, utan äfven om sjelfva Theater Attirailen, Decorationerna och Inventarierna, uti hvilka Specifikationer allt är noga och omständeligen utfördt.

Emellertid meddelas här, om sjelfva egendomen, som består af grundmuradt Stenhus, den beskrifning; att tomternas areal utgör 6,955 quadratalnar; att huset för 3:ne år sedan undergått fullkomlig reparation och är väl underhållet, till gaffar och skorstenar, med Koppar beklädt; att egendomen är försäkrad uti Allmänna Brandförsäkrings-Werket hvarest endast sex års afgifter återstå; att sjelfva teatern är stor och rymlig; att nära der-

genämt eller båtande för den, att ett snart återseende bör förmodas», och den ⁶/₄: »Båda teatrarne stå tillslutna, sedan man nästan så godt som skrämde bort den trupp här var, hvilken nu lär spela i Borås, förmodligen utan skriftvexling, kabaler och intriger». Detta tyder på verk af krafter, om hvilka vi numera icke hafva någon närmare kännedom.

¹ Den ⁵/₁₁ 1825 annonseras i Aftonbladet: »Om några välfredjade personer af båda könen med god röst, skulle vilja biträda vid härvarande teater uti Chorer, behagade de infinna sig hos undertecknad till öfverenskommelse.

F. J. Widerberg
boende uti Herr Bloms hus».

intill äro belägna 3:e Klädloger, försedde med dubbla fenster, och dessutom fyra tillräckeliga Klädmagasin; att Spectateurs Salongen innehåller 3 rader loger, två Amphi-teatrar och Parterre samt Orchester-Local: att 1:sta och 2:dra radens loger lemna bekvämt utrymme för 324 personer, att 3:dje raden lemna platser för 50, jemte det öfriga rummet på denna rad kan emottaga 100 personer; att på öfra Amphiteatern är rum för 55 och på den nedre för 114 personer; att Parterren inrymmer 450 och second 60 personer, hvarförutom finnas 2:ne s. k. Theater-Loger, hvilka kunna hvardera inrymma 3 personer; warande ett större magasin inrättadt under öfra Amphie-theatern; att sjelfva Boningshuset, som är uppfördt i sammanhang med Theaterbyggnaden och dit hörer, innehåller: uti första Våningen åt Öster, 1 rum och Kök, och åt Vester 3 rum med Kök; i andra Våningen åt Öster 3 rum och Kök, samt åt Vester likaledes 3 rum med Kök; i 3:dje Våningen, åt Öster 3 rum och Kök, samt åt Vester 6 rum och Kök; och i 4:de Våningen 3 rum med Kök. Alla rummen hafva utsigt åt gatan, äro målade och ganska väl underhållna samt försedde äfven med innanfenster, och finnes jemväl till dem åtforderliga hushålls lägenheter.¹

Inuti gården åt Vester äro 2:ne mindre Boningslägenheter, bestående hvardera af 1 rum med Kök, jemte behöfveliga uthus. Och finnes uti en särskild åt Drottning-gatan upford Stenhusbyggnad, twänne Rum med Kök och uthus.

Om icke förberörde Rum, ibland hvilka Rafrachissementsrummen hafva en för deras ändamål synnerligen bekvämlig belägenhet, och gifva en fördelaktig hyra, komma att upptagas och begagnas af en blifvande Theater-Personal, kunna de med förmån uthyras till andra personer; Och får egendomen, till hvilken äfvenledes höra twänne derintill belägne Öde tomter, hwarå äro uppförde twenne tegeltäckte större Wagnbodar, tillträdas den 1 instundande April, med bibehållande dock till näst derpå inträffande flyttningstid af nu gällande Hyres-Contracter.

Götheborg d. 30 Dec. 1825.

Fred. Wilh. Wohlfahrt.»

* * *

Det vill synas som man hade hoppats att nu få se Göteborg några af Stockholms sceniska konstnärer; det heter nemligen i ett i *Aftonbladet* den 6/4 1826 intaget bref:

»Denna gång ha vi haft så lagom roligt i Göteborg; Båda teatrarne stå tillslutna. Det förmodade besöket af Stockholms förnämsta teatersujetter lär, som det säges,

¹ I åtminstone en del af dessa lägenheter idkades hösten 1825 och vintern 1826 traktörsnärning af f. d. fänggevaldigern *Malmströms* hustru; en af uppapperskorna hette *Anna Sofia Wasselius*.

ej kunna utföras, emedan sejouren här, i proportion af den pretenderade hushyran, skulle blifva dem för kostbart. Icke stort bättre bevändt lär det vara med den från Petersburg väntade Tyska truppen».

Man fick också vänta till hösten innan Stora teatern åter öppnades.

A. P. Berggren ^{24/10}—^{24/11} 1826.

Ända från 1803, då Berggren såsom 11-årig gosse började sin teaterbana hos Lewenhagen, hafva vi kunnat följa hans verksamhet, med undantag för ett antal år, då han befann sig i Stockholm eller Finland; senast träffades han våren 1826 hos Fredr. Julius Widerberg. Några månader derefter hade han ställt sig i spetsen för ett eget landsortssällskap, och det var med detta han på hösten samma år kom till Göteborg, för att under en månads tid spela på stora teatern.

Den lilla truppen utgjordes af 13 personer, nemligen:
direktör: *A. P. Berggren*.

aktriser: Fru *Maria E. Lemke* född *Silfvan*.

Mamsell *Emilie Ramén*.

» *Emilie Högqvist*.

» *Anna Maria Carlström*.

» *Lovisa Carolina Dorotea Appelgren*.

» *Amalia L. Höök*.

aktörer: *Evert F. Lemke*.

S. Johan Kihlstrand.

Carlström

C. F. Pfeiffer.

Wahlberg.

Wahlborg och

Strömborg.

Af dessa hade *Wahlberg*, *Wahlborg*, *Pfeiffer* och mamsell *Appelgren* förut tillhört *Widerbergs* sällskap, liksom direktören sjelf. Alla de andra voro deremot obekanta här och synas varit samt och synnerligen unga nybörjare, med undantag af *Evert F. Lemke* och dennes hustru *Maria E. Lemke* född *Silfvan*. Den förre hade varit militär, men derefter tillhört *Djurgårdsteatern*. Han

utförde äldre karaktärsroller och ansågs vara en god aktör med humanistisk bildning, men med oregelbundna lefnadsvanor och ej så litet cynisk. Han måtte blifvit just vid tiden för vistelsen i Göteborg gift med sin nuvarande hustru, hvilken några år senare, fram på 1830-talet, beaktades såsom Finlands förnämsta qvinliga sceniska artist.

Om mamsell *Ramén* samt skådespelarne *Carlström* och *Strömborg* är förut intet närmare känt; den senare synes icke hafva tillhört truppen från början, enär hans namn första gången blir synligt på affischerna den 17 Nov., då han uppträdde som soldat i »Charlatanerna»; användes för öfrigt endast i beljentröler och dylikt.

Mamsell *Carlström* blef sedermera gift med skådespelaren Lars Adolf Kinmansson i hans andra gifte.

Slutligen hafva vi skådespelaren och dansören *S. J. Kihlstrand*, hvilken jemte de unga flickorna *Amalia Höök* och *Emilie Höggvist* bildade balletten.¹

Amalia Höök var född 1811, ballettelev åren 1825—1826, hvarefter hon ingick vid Berggrens trupp, der hon stannade ett par år, men återvände derpå till Kongl. Teatern.

Emilie Höggvist, några år senare vår främsta scens yppersta prydnad, var vid denna tid icke mer än 14¹/₂ år gammal, men rikt begåfvad, utrustad med en sällspord fågring, dramatisk talang, älskvärd och hjertlig gjorde hon redan vid denna tid uppseende, hvarom intygas i ett bref från Helsingborg till Stockholms Dagblad den 20/10 1827, der det yttras:² »Många hafva inbillat sig att Hr *Berggrens* spektakler här så mycket frekventeras, synnerligast af herrarne, för de vackra sujetter af fruntimmer han medför, bland hvilka man räknar fru *Silfvan* och m:ll *Höggvist*, hvilka såväl genom deras utseende som goda talanger väckt mera rörelse och behag än vanligt — de voro åtminstone på deras promenader omgifna af temligen stort sällskap samt besöktes äfven i deras logier af bättre fruntimmer, hvilket tyckes bevisa, att dessa aktriser älskas, icke blott för deras skicklighet på teatern, utan äfven för deras blygsamma och sediga uppförande.»

Naturligtvis kunde man icke anförtro den 14-åriga några roller af betydighet, men hon användes flitigt, spe-

¹ Alla tre annonserade i *Götheborgs Posten* 31/10 1826 om undervisning i dans.

² *Birger Schöldström*, Hög och sann konstnärlig anda, sid. 54.

lande bondflicka i »Byn i bergen», Klaus stadstjenare i »De tyska småstadsboarne», en sällskapsdam i »Fridolin eller Gången till Jernverket», Louise Marcellin i »Grefven af Castelli», Columbine i pantomimballetten »Tunnbindaren», Cordula i »Eldprofvet», donna Maria i »Don Ranudo di Colibrados», en värdshusvärdinna i »Charlatanerna», Molly i »Sanningens belöning», Rosina i »N:o 777» samt bondflicka i »Colin och Babet». Dessutom uppträdde hon naturligtvis i de förekommande dansdivertisementen.

Sällskapetets förste älskare var obestriddt Berggren sjelf, och m:ll Appelgren spelade, i trots af sina 42 år, fortfarande älskarinna, t. ex. Amalia von Thurgau i »Plånboken», omvexlande dock med m:ll Ramén, hvilken bland annat uppträdde som Babet i »Colin och Babet», emot Colin, som utfördes af Pfeiffer.

Enda nyheten under sejouren var N:o 777 af Picard och Radet, som på våren 1825 gifvits för första gången på Arsenalsteatern.¹

I öfrigt finner man den lyriska afdelningen under den så korta spelterminen bättre tillgodosedd än vanligt, i det man, utom »Colin och Babet», gaf »Byn i bergen» med kupletter, Gaveaux' opera comique »Den musikaliske skräddaren», »Crispinerne» med musik af Lemiére samt »Kapellmästaren» af Haydn.

Prestationerna mottogos med välvilja, och en bedömare af desamma yttrar:² »Icke utan tillfredsställelse har jag sett de flesta hittills gifna pjeserna. De voro väl ingenting särdeles nytt, utan temligen gamla bekanta, men af den arten, att man alltid ser dem med nöje. Herr Berggrens talang såsom skådespelare är erkänd, och i hvilken roll han hittills visat sig, har man alltid måst erkänna den sig allt mer fullkommande mästaren. Väl har man anmärkt, att hans sujetter för resten icke ännu hunnit till den skick-

¹ Rollbesättningen i Göteborg var följande:

Notarie Wotoille.....	Berggren.
Pfefferkorn, skrifvare	Wahlborg.
Rosina, piga	m:ll Högqvist.
Fru Puttsig.....	fru Lemke.
Carl, kammartjänare.....	Pfeiffer.
En vaktmästare.....	Strömborg.
2 bodmamseller.....	m:llerna Höök och Ramén.
En trumslagare.....	Kihlstrand.

² Aftonbladet 20/11 1826.

lighetsgrad, som kan motsvara sjelfva urbilden, men jag får tillstå att deras bemödanden förtjena billigt afseende».

Den 12 Nov. gafs till förmån för de för sin frihet kämpande Grekerna en »musikalisk-teatralisk aftonföreljelse», hvarvid Berggren synes varit ensam uppträdande. Recetten är så till vida af mycket stort intresse, som man har i behåll redovisningen för den till grekiska komitén i Stockholm uppsända behållningen, och denna redovisning är så detaljerad, att man får genom den en fullt klar och säker föreställning om särskildt dagkostnaderna, oberäknadt aflöningar till sujetterna. Redogörelsen upptager:¹

Inkomster.

1:sta radens loger	69	biljetter à 1 rdr	24 sk. rgs =	103: 24
2:dra » sidologer ...	71	» à	36 »	53: 12
Öfre Amfiteater	16	» à 1:	24	24:
Nedre »	67	» à 1 rdr		67:
3:dje radens fond	17	» à	36 »	12: 36
Parterre	158	» à	24 »	79:
Second	15	» à	24 »	7: 24
Galleri	25	» à	18 »	9: 18
		438 biljetter		Rgs rdr 356: 18

Utgifler.

Teaterhyra	33: 16
Kronoafgifter	6: 32
Brandmästare med betjening	2: 24
Orkester	68: 24
12 vaktmästare	6:
Annonser: ² i Hr Wahlströms blad 2 gånger	2:
i Assessor Löwegrens » 4 »	2:
i Öfverdirektör Norbergs » 3 »	3: 7:
Perukmakaren	1:
Städerskan	24
Maskinisten	6:
Affischer	5:
Affischören	2: 24
Polisbetjening	1: 24
Biljettförsäljning	3:
Eklärering	3:
6 karlar för maskineriet	3:
Olja, 4 kannor à 2: 8 kannan	8: 32
15 ℓ ljus	5: 44
	Rgs rdr 163: 44 ³
Behållning	» » 192: 22
	Rgs rdr 356: 18

¹ Aftonbladet 13/11 1826.

² I maj 1826 omtalas »Affischeuren» Christian Göthberg, som egentligen synes varit brandhusdräng.

³ Felräkning; bör vara 164: 4.

Omedelbart före sejourens avslutande invecklades Berggren i en rättegång, hvars detaljer icke äro utan värde. Målaremästaren A. E. Fröderström stämde honom nämligen med yrkande att betala följande räkning:¹

»1826 Mars 6 An Målat 10 st. Skogs Cou-	85:
lisser à 8: 24... rdr rgs	30:
en dito fond	115:
Afgår för öfverskottet af dukinköp	6: 24
	108: 24»

Berggren invände väl häremot, att han icke för enskild räkning anmodat Fröderström måla nämnde kulisser och ej heller mottagit dem, men motparten upplyste, att beställningen gjorts i Maj eller Juni 1825, »då Berggren och teaterföreståndare Fredrik Julius Widerberg voro i bolag om skådespels uppförande, och hade de då gemensamt anmodat Fröderström verkställa arbetet, för hvars betalning Berggren iklädt sig ansvarighet», samt styrkte detta genom följande, från dem mottagne bref:

»Wennersborg den 3 Junii 1825.

S. T.

Ärade brefvet af d. 30 majj har vi haft nöjet bekomma: gladare blefvo ej Israels barn i öknen öfver sin manna, intet Ahasverus då han råkade sin Esther, än vi öfver T. Bref, och vi ser redan vår vackra Decoration i andanom.

Innelyckt medföljer penningar till Wäf af den sort, som hadde en aln och 10 tum bred, till 24 skill. aln, som användes på följande sätt:

1:sta Coulissen	6	aln.	höjd		
2:dra	d:o	5 ³ / ₄	»	»	
3:dje	d:o	5 ¹ / ₂	»	»	
4:de	d:o	5 ¹ / ₄	»	»	
5:te	d:o	5	»	»	

Summa 10 Coulisser..... 55 aln. väf

Fonden 6 aln. väf och 7 väder, gör 42 » »

Summa 97 = 48 rdr 24 sk. rgs

Papp till 10 Coulisser 5

53: 24.

Vi anhålla således hos H. H. att anstalt blir fogad, att någon hustru syr ihop fonden och fällar Coulisserne; Skoningen, som bör vara på fonden, besörjes af oss då den är arriverad.

¹ Kämnersrättens dombok i civilmål ²⁰/₁₁, ²⁴/₁₁, ²²/₁₂ 1826, ¹²/₁, ²/₂ 1827.

Då vi som oftast har små och låga Theatrar, anhålla vi att på hvarje Coullisse blir åtminstone ett qvarter luft, och att vid roten af träden anbringas små kullar eller stenar, att man, utan att skada partien, kan vika in hvarje Coullisse, för att få den lägre. Vill Tit. råga sin godhet, »lägga lök på laxen», och måla oss några masquer, stadnar vi i den största förbindelse; Vår lilla plan är eljest att, om vi kommer till Götheborg i höst, begagna Herr Fröderströms godhet, för att få en Trädgårds Decoration på andra sidan. Vårt vistande här lär bli till den 22 dennes, och den 26:te ämnar vi att i Uddevalla gifva 1:sta Representationen; kunde vi påräkna Skogen till den dagen, vore det vår högsta önskan — på legenhet från Götheborg bör väl ej vara någon brist.

Vi anhålla om några rader öfver detta brefs ankomst — Priset å Decorationen, samt när vi skola öfversända dessa Penningar — vi äro nybegynnare, men älskar vårt yrke och den strängaste ordning i affärer.

Med längtan och trängtan teckna vi Hr Fröderströms vän och tillgifne tjänare

Berggren och Widerberg.

P. S. Det som är öfver å andra sidan stående summa, får vara till liqviden sker.»

I ett annat bref hade målaren anmodats aflemna alltsammans till den i Göteborg bosatte aktören *Lind*, hvar efter såväl fond som kulisser kommit Widerberg till handa.

Berggren medgaf, att han skrifvit nämnde bref, men nekade att hafva ingått någon borgen för betalningen, och som dekorationen öfvertagits af Widerberg och kompaniskapet mellan denne och honom numera vore slut, borde han skiljas från målet. Slutet blef, att parterna förliktes, utan att man känner något närmare om vilkoren.

Spellista.¹

- 1826 Tisd. 24/10 *Plånboken eller Den redlige undersåten*, dram 3 a. samt *Byn i bergen*, kom. 2 a. med kupletter. Till slut ett *dansdivertissement*, exqveradt af Hr *Kihlstrand* och mamsellerna *Höggqvist* och *Höök*.
- » Fred. 27/10 *De lyska småstadsboarne*, fars 4 a. af *Kotzebue*, samt *Den musikaliske skraddaren*, op. com. 1 a.
- » Tisd. 31/10 *Fridolin* eller *Gången till Jernverket*, skåd. 5 a. efter *Schiller*.
- » Fred. 3/11 *Grefven af Castelli*, skåd. med dans 3 a. samt *Crispinerna* eller *Tvillingbröderna*, op. buffa 1 a.
- » Tisd. 7/11 *Bewerley* eller *Spelsjukans farliga följder*, skåd. 5 a. samt *Arlequin och Colombina* eller *Tunnbindaren*, pantomimbalett 1 a.

¹ Efter affischer samt annonser i *Aftonbladet* och *Götheborgs Tidningar*.

- 1826 Fred. ^{10/11} *Juvelskrinet*, dram. 4 a. samt *Eldprofvet*, kom. 1 a.
Till slut ett *dansdivertissement*.
- » Sönd. ^{12/11} gifves på Stora Theatern en musikalisk-theatralisk
aftonförförnöjelse: 1. *Axel*, Romans af E. Tegnér, dekla-
meras af Herr Berggren, 2. *Kapellmästaren*, musikaliskt
intermezzo 1 a. (Kapellmästaren spelas af Hr *Berggren*),
3. En *Epilog* exequeras af Hr Berggren. Halfva in-
komsten, sedan utgifterna blifvit frändragna, tillfaller
de för sin frihet kämpande *Grekerna*.

A. P. Berggren
Theaterföreståndare.

- » Tisd. ^{14/11} Trupprecett: *Don Ranudo de Colibrados* eller *Falligdom
och högfärd*, fars 4 a. samt *Testamentet*, dram 1 a.
- » Fred. ^{17/11} *Charlatanerne*, kom. 3 a. samt f. 2 ggn *Arlequin och
Colombina*.
- » Tisd. ^{21/11} Recett för fru *M. Lemke*: *Sanningens belöning*, kom. 5 a.
samt *Brandskallningen*, kom. 1 a.
- » Fred. ^{24/11} *777*, kom. 1 a., derefter ett *dansdivertissement* samt
till slut *Colin och Babel*, lyr. kom. 2 a. Denna re-
presentation är den sista för denna termin.

Omedelbart efter sista spektaklet afreste truppen till
Mariestad, »men tros återkomma på nyåret», något som
likväl icke inträffade.¹

Erik Wilhelm Djurström ^{19/4—31/5} 1827.

Liksom Johan von Blanc och hans under olika ledning derefter stående sällskap behärskade de dramatiska och lyriska företeelserna på scenen i Göteborg under 1700-talet, så var det under slutet af nämnde århundrade och de första årtiondena af det följande Johan Anton Lindqvist förbehållet att en lång följd af år intaga en ledande ställning på detta område.

Efter honom inträdde med Gustaf Fredrik Åbergsson en kort, men desto mer lysande period i Göteborgs teaterhistoria. Då det emellertid för denne bildade och insigtsfulle konstnär lika litet lyckades att här upprätta en stående teater som det på sin tid i längden lyckats för von Blanc eller för Lindqvist, upphörde derefter alla försök i denna riktning, och man måste nöja sig med att på scenen finna än det ena än det andra sällskapet omvexla med hvarandra.

Sedan Djurström första gången uppträdt här 1824, kan man likväl säga att, om han också ej sökte bilda en stående teater, blef han under många år en ständigt återkommande och gerna sedd gäst, och han intog i sin ordning en dominerande ställning, såväl på grund af sin egen personlighet, sin energi och sina litterära intressen som äfven till följe deraf att han, såsom sjelf lycklig öfversättare af de flesta arbeten, hvilka kommo på repertoaren, städse kunde bjuda på mer eller mindre anmärkningsvärda nyheter och ej behöfde, liksom en del andra, lefva på äldre saker, och slutligen emedan han samlat omkring sig krafter, hvilka obetingadt hörde till det bästa den tidens landsortstrupper kunde erbjuda.

Från Jönköping anlände nu Djurströms sällskap till Göteborg. Det utgjordes af

direktör: *Erik Wilhelm Djurström.*

aktriser: fru *Charlotta Djurström* född *Sandberg.*

» *Maria Elisabet Bjur* född *Sandström.*

» *J. Charlotte Askenbom* född *Edberg.*

» *Carolina Ljungdahl* född *Ekholm.*

mamsell *Charlotta Bjur.*

» *Emelie Djurström.*

» *Matilda Olivia Ekman.*

» *Hedvig M. Charlotta Hoffman.*

» *Emilie Ramén.*

» *Tullström.*

aktörer: *P. N. Ljungdahl.*

Johan Jacob Askenbom.

Anders Didrik Bjur.

A. G. Wallin.

C. A. Hartman.

Johan Molin.

J. Linderoth.

A. R. F. Bolinder.

Det bör nämnas, att af de ofvanstående fru *Djurström* icke någon gång omtalas i de affischer som ännu bevaras från denna tid; det kan sålunda icke med bestämd säkerhet påstås, att hon varit med truppen denna gång.¹ Af truppens förra medlemmar saknades nu herr och fru *Hjelmstedt*, *Wilhelmina Djurström* samt aktörerne *Berger*, *Hall* och *Elfström*.

Deremot hade tillkommit mamsellerna *Hoffman*, *Tullström* och *Ramén* samt skådespelarne *Hartman* och *Bolinder*. Mamsell *Ramén* hade förut haft anställning vid *A. P. Berggrens* trupp, men deremot är mamsell *Tullström*, liksom *C. A. Hartman* och den framstående tenoren *A. R. F. Bolinder*, förut alldeles obekant.

Mamsell *Hedvig Charlotta Hoffman*, född i Kalmar den 14 Maj 1807 och således vid spelterminens början endast 19 år, utförde soubrette- och gossroller, var en af sin tids skönaste sceniska artister och skulle en gång bli en af de talangfullaste; hon var den allra första som på svensk teater gaf *Orleanska Jungfrun*, och hon blef slutligen gift med sin nuvarande direktör.

Vid nu ifrågavarande tid var mamsell *Bjur* truppens

¹ Ej heller nämnes hon bland anmälde resande: »Theaterföreståndaren *Ljungdahl* med familj från Jönköping, direktör *Djurström*, aktörerne *A. Wallin*, *A. Bjur* med fru och dotter samt Hr *C. A. Hartman.*»

primadonna, utförande sådana roller som »Fanchon» och »Donaunymfen». Fru Bjur var mère noble, Ljungdahl père noble (Grefven af Glenthorn, Öfverste von Fels i »Testamentet» m. m.), Bolinder spelade älskare i sångpjeser, t. ex. Öfverste Francarville i »Fanchon» och Askenbom var den mycket anlitade och omtyckte komikern, utförande titelrollen i Rochus Pumpnickel, Crispin i »Den förgifna skatten», marktschrejarn i »Tillfället gör tjufven», och andra.

En som snart nog vann lifliga sympatier var den mycket unga *Emelie Djurström*; om hennes recett heter det:

»Efter spektaklets slut förliden Torsdags afton på Stora Teatern, der *Sankt Claras kloster* med bifall uppfördes, spelte orkestern nya folksången, under det de talrika spektatörerna med entusiasm afsjöngo densamma. Den lilla mamsell Djurström, som i flere roller uppträdt, har alltid för sitt uttrycksfulla och mäterliga spel skördat ett allmänt bifall, i synnerhet i »*Den lilla dockan*», som nu gafs som efterpjes; och der hon spelade den ystra *Emelie*.»¹

Det var efter första uppförandet af denna senare pjes den 19 April som en hennes beundrare lät i Aftonbladet för den 23:dje införa efterstående hyllning:

EMILIE DJURSTRÖM.

Minnestoner.

- - - l'applaudissement de la nature
à la perfection de l'art.

Jag såg dig, Engel! — och mitt minne dröjde
Med wällust qwar wid dessa toners ljud;
Wid denna englablick, som saligt höjde
Mig till mitt Eden, — till min barndoms Gud.

Jag såg dig, Engel! uti Konstens tempel,
Då wid ditt bröst Naturen log, och såg
Med tacksamt öga på sin sköna stämpel;
Wid dina fötter fångslad Konsten låg. —

Ja, fångslad låg hon; — hwad kan hon dig gifwa
Mer skönt, mer herligt än Natur'n dig gaf?
Du blomma, sprungen utur Nordens drifwa!
— Natur och Konst! Nu bruten är din staf. —

Ja, bruten är den; ty förenad strålar
I Hennes bild din urglans ren och skär.
— Ack! hwad jag här med matta färger målar
Förklaradt blott uti mitt sinne är. —

Med rätta fann ett något nyktrare hufvud denna utgjutelse öfverdrifven och svarade:¹

»Det i Aftonbladet införda qvådet till *Emilie Djurström* är visst vackert, men något starkt tilltaget. När den unga, ovanliga talangen en gång hunnit bli fullkomligt utbildad och kommer att visa sig i hela den glans och styrka, hvarom den nu lemnar den bästa förhoppning — hvad skall då den granne skalden få att säga, sedan han nu i förväg tyckes hafva tömt allt hvad han egt i förråd? Jag fruktar att han då kommer på skam. Emellertid står detta här endast för hans räkning, och icke i någon afsigt att fråntaga den lilla söta, naiva skådespelerskan det minsta af dess verkligen väl förtjenta beröm.

Moderatus.»

Spellista.²

- 1827 Torsd. 19/4 ffg. De begge sergeanterna eller Vänskap i döden, hist. skåd. 3 a. af Aubigny, öfvers. af E. W. Djurström, samt Dockan eller Den lilla system, kom 1 a. efter Scribe och Mélesville öfvers. af E. W. Djurström.
- » Fred. 20/4 ffg. Cesario eller Kallsinnighet och kärlek, kom. 5 a. af Wolff, öfvers. af J. A. Graffman, samt *Tillfället gör tjufven*, lyr. kom. 2 a.
- » Sönd. 22/4 ffg. Donaunymfen eller Sjödrotningen, rom. skåd. 3 a. med sång. af C. F. Hensler, musik af Ferd. Kauer, öfvers. af E. W. Djurström.
- » Tisd. 24/4 ffg. Den vansinnige, dram 1 a. efter franska piecen *Le Delire* öfvers. af E. W. Djurström, samt *Sömngångaren* eller *Stottet Glenthorns kapell*, rom. skåd. 3 a. öfvers. af E. W. Djurström.
- » Fred. 27/4 ffg. Fanchon eller Lyrspelerskan, kom. 3 a. med sång, musik af Himmel.
- » Månd. 30/4 f. 2 ggn *Donaunymfen*.
- » Torsd. 3/5 Recett för *Emelie Djurström: S:t Claras kloster*, hist. dram 3 a. svenskt original, samt f. 2 ggn *Dockan*.
- » Månd. 7/5 ffg. Midnatten, skåd. 3 a. öfvers. af E. W. Djurström, samt ffg. Wellingtons uniform, kom. 1 a.
- » Onsd. 9/5 Recett för mamsell *Bjur*: ffg. *Leonora* eller *Röfvarbandet i Calabrien*, skåd. 3 a. samt ffg. Incognito eller Resan till fots, kom. 2 a. af Kotzebue.
- » Sönd. 13/5 *Rochus Pumpernickel*, kom. 3 a. med sång, musik. quodlibet af Stegmaier.
- » Onsd. 16/5 Recett för Hr *Ljungdahl: Figaros bröllop* eller *Den*

¹ Aftonbladet 28/4 1827.

² Efter affischer samt annonser i *Götheborgs-Posten* och *Allehanda* samt *Aftonbladet*.

- fjolliga dagen*, kom. 5 a. af Caron de Beaumarchais, samt fig. (!) *Wellingtons uniform*.
- 1827 Sönd. 20/5 *Testamentet*, kom. 1 a. af Kotzebue, samt *Lazarilla* eller *Den unga zigenerskan*, rom. skåd. 4 a. af Kotzebue, öfvers. af E. W. Djurström.
- » Månd. 28/5 *Therese* eller *Den fader- och moderlösa flickan från Geneve*, skåd. 3 a. öfvers. af E. W. Djurström, samt *Den föregifna skatten* eller *Vakta er att lyss vid dörren*, kom. 1 a.
- » Torsd. 31/5 fig. *Blykamrarna i Venedig*, rom. skåd. 3 a. af Grefve Fr. von Riesch, samt f. 3 ggn *Dockan* och derefter en *Afskedsepilog*. Detta spektakel blifver det sista under truppens vistande här.

Känntecknande för Djurström är nu som alltid den mängd af nya arbeten, som under sejouren införlifvades med scenen i Göteborg; så förekommo under nu ifrågasvarande 14 spektakler ej mindre än 10 nya arbeten, deraf några af rätt mycket intresse.

Hela programmet för första representationen var nytt, upptagande Aubignys 3-aktsdrama *De begge sergeanterna*, ett sentimentalt stycke med två genomhederliga underofficerare (*Ljungdahl* och *Djurström*), en skurk (*Hartman*) och en hängifven älskarinna (mamsell *Hoffman*), ett stycke deri för öfrigt författaren tumlar ur den ena våldsamma scenen in i den andra; det var i många år ett favoritskådespel för landsortens publik och spelades med stort bifall, ännu så sent som 1857 å Göteborgs stora teater, med Robert Broman och den ännu lefvande Ferdinand Thegerström i titelrollerna.

Den senare är en, som vanligt af dessa författare, leddigt berättad giftermålshistoria; baron *Franville* (*Ljungdahl*) har beslutat gifta sin äldsta dotter, *Louise*, (m:ll *Tullström*) med sin gamle vän, major *Dercourt* (*Askenbom*), men hon älskar den senares brorson löjtnant *Dercourt* (*Wallin*), och blir genom mellankomst af hennes yngre syster *Emilie* (*Emilie Djurström*) också förenad med honom. I sjelfva verket står eller faller pjesen med utförandet af den senare rollen, den varmhjertade, lifliga och qvicka flickan, som väl kan begå oförsigligheter, men också förstår att godtgöra dem, och vi hafva förut haft tillfälle omnämna att den unga skådespelerskan just i denna roll firade en verklig triumf.

Nästa mera betydande nyhet var *Donaunymfen* eller

Sjödrottningen, romantiskt skådespel med sång i 3 akter af Carl Fr. Hensler, med musik af Ferd. Kauer, och öfversatt af E. W. Djurström.¹ Stycket, som uppsattes för Schikanederska teatern i Wien, hade gjort ett utomordentligt uppseende i hela Tyskland, något som icke var librettoförfattarens förtjenst, ty ett värre sammelsurium står knappt att uppleta; utan allt sammanhang, är texten, med motiv från en folksaga, blottad på all rimlighet, ett ytligt skum, ett feeri utan innehåll. Det är deremot ett dekorationsstycke som få, och dess upptagande på repertoaren måtte varit förenadt med betydliga kostnader: man finner här andar i svarta rustningar, i hvilkas uppslagna hjälmgaller man endast ser en dödskalle; vattennymfer simmande och dykande i flodens vågor; rosor som förvandlas i tistlar; den sköna Donaunymfen (m:ll *Bjur*) med krona af diamanter, sittande i en mussla på höljorna, dragen af hvita svanor; björnar förföljande en man, som djerfts åse nymfernas dans, och som slutligen bortföres genom luften på ryggen af en eldsprutande drake, för att drefter förvandlas till en kring scenen luffande björn. Allt så enkla saker förekomma som släktens »stamfar» och »stamfru» är öfverflödigt nämna, och det hela slutar med att Donaunymfen bortför riddar Albrekt (*Djurström*), båda sittande vid hvarandras sida på en öfver vågorna sväfvande tron.

Det var emellertid den intagande musiken som gaf anledning till styckets införande på svensk scen, der det bevisade sig vara lika fördelaktigt för teaterkassan som i sitt fädernesland, ehuru det, såsom Djurström sjelf klagar i förtalet till den tryckta pjesen, »genom sin prakt och sina effektrika scener uttränger hvarje produkt af en högre och ädlare natur».

Äfven detta skådespel var i långliga tider ett älskingsstycke i landsorten, och det hann till och med innan det nedlades i de dramatiska minnenas skräpkammare att uppföras på Göteborgs *nya* stora teater, der, framförd af Elfforsska sällskapet, Donaunymfen, eller som hon då kallades: Donaufrun, i mars 1860 uppenbarade sig, men då blott två gånger. Flere gånger hade den, också af Elfforska truppen, gifvits två år förut i Göteborg, å gamla Segerlindska scenen.²

¹ Tryckt i Jönköping 1827 hos Joh. Pet. Lundström.

² Titelrollen utfördes 1858 af af den vackra fru Eleonore Planckh, 1860 af m:ll Alba Enbom. Den ännu lefvande teaterveteranen Hjalmar Sjöberg, var i stycket en tokrolig Larifari.

Det är en hjert motsats mellan detta innehållslösa dekorationsstycke och *Fanchon* eller *Lyrspelerskan* af Bouilly och Pain, med musik af Himmel. Den sköna, af alla beundrade och omfladdrade Savoyerflickan *Fanchon* (m:ll Bjur), som skördar rikedomar med sina enkla visor, och som bor som en furstinna, men hvars största glädje är att vara god mot alla som behöfva hennes hjälp, skämtar med alla de förnäma beundrarne, och älskar blott en enda, den fattige målaren *Edvard* (Bollinder), som å sin sida tillber henne. Medelpunkten i stycket är visserligen *Fanchon*, denna okonstlade, enkla flicka, som behandlar alla lika, sina tjenare — och främst bland dem den åldrige hofmästaren *Vincent* (Molin) — liksom de många högtstående personer, hvilka komma på besök, men hennes kärlekshistoria kan knappast sägas intaga någon förherskande plats. Detta är deremot händelsen med den mellan den unge tapetseraren *Augustin* (Wallin) och *Adèle* (fru Ljungdahl), dotter till den gamle tapetseraren *Martin* (Askenbom), som dock lofvat henne, icke åt den förre, utan åt sin gamle vän, kryddkrämaren *Bertrand* (Bjur). Då *Adèle* mot sin vilja enleveras af en ung elegant, lyckas det en af *Fanchons* närmare vänner, den godhjärtade fjärilen *Sainte-Luce* (Hartman), att befria henne och föra henne till *Fanchon*; han måste derefter duellera med röfvaren, samt väljer *Edvard* till sekundant. Det är efter denna duell målaren i *Fanchons* salong sammanträffar med sin tant, den andryga fru *de Roussel* (fru Bjur), och nu måste för *Fanchon* bekänna, att han icke är den fattige, obemärkte konstnären, åt hvilken hon gifvit hand och hjerta, utan den i fina världen lysande öfverste *Francarville*. Följden af denna upptäckt håller på att leda till en brytning, emedan *Fanchon* icke vill förstöra hans framtid genom att blifva hans hustru, men allt ställes till rätta och kärleken segrar.

Öfverallt i pjesen finnas täcka kupletter inströdda, i hvilkas fabricerande abbé *Lattaignant* (Ljungdahl) är mästare, denne fine epikuré, som skildrar sina fordringar på en treflig middag på följande sätt:

»Jag är ej road af stora kalaser.
Vid bordet man sätts der likt byster och vaser;
Kring de från all världen hopsamlade faten
Hvar panna behåller sitt rynkade sätt.
Bland titlade fruar och herrar af staten

Man äter och dricker med stel etikett.
 På nöjets kalkyl man der skall bedragas.
 Ty kommer man dit,
 med fröjd och aptit,
 De på stunden förjagas.

*

Men hjertligt jag prisar den treffliga runden
 Af utvaldt sällskap, förtroliga stunden.
 En vän på hvar sida, buteljen framför mig.
 Der hvarje hjerta för nöjet är stämdt,
 Der glada värdinnan behagligt förför mig
 Att höja min röst i sprittande skämt;
 Der angenäm dårskap, med infall, fleuretter,
 Och blida begär,
 Vid vin och desert,
 Sig lekande mellan oss sätter.»

— en glad lefnadsvishet, som hjert afsticker mot fader
 Martins trumpna resignation:

»Ja, världen är en stor orkester,
 Och instrumenter äro vi.
 I öster, likasom i vester,
 Märks ofta brist på harmoni.
 De Höge spelet dirigera.
 Med mer och mindre säker takt;
 Vi andra måste musicera
 Allt hvad som oss blir förelagd.
 De usle blåsa *Doloroso*,
Allegro den som guld har fått,
 De store spela *Mæstoso*,
 Den vise *Moderato* blott.
 Här mången måste *Tutti* göra.
 Hvar *Solo* skulle låta bra,
 Och mången låter solo höra,
 Som borde trampa orgorna.»

En ledigt skrifven komedi med ganska god intrig var
 Kotzebues *Incognito*, hvars innehåll är följande: Den unge
 och åtskilligt lättsinnige *fursten* (Hartman) i en liten tysk
 stat, har på en jagt fått se den vackra *Therèse* (m:ll Bjur),
 dotter till en mycket rik uppkomling, den nybakade adels-
 mannen *von Fuderkopf* (Askenbom), och beslutar eröfra
 henne. Men som hans Höghet behagat i Näder drifva
 olofflig jagt i den nämnde herrns skogar, och, då egaren
 protesterat häremot, låtit allernådigtst tilldela denne ett
 lämpligt quantum prygel, finner han det med rätta min-
 dre lämpligt inställa sig i hela glansen af sitt eget namn

i von Fuderkopfs slott, för att inleda anfallsplanen mot dottern. Fursten beslutar sålunda att göra det incognito och annekterar därför namnet »Carl von Hecht», namnet på en fattig adelsman, en man af ära, som nyss blifvit afvisad med kyla, då han sökte en anställning, och furstens förtrogne, Öfverjägmästaren, friherre *von Plutzig* (Ljungdahl), måste, i trots af hans försäkran att sedan 600 år tillbaka ingen menniska i familjen befattat sig med att skrifva, kläda sig i det anspråkslösa namnet »Süssauer», som bäres af en fattig poet på stället.

Den verkliga *Süssauer* (Molin), hvilken, om anslaget lyckas, fått hopp om titeln af Hofpoet, vill icke gå miste om denna lycka, utan skrifver, då han befarar att den högmådige von Fuderkopf skall vägra mottaga den falske von Hecht, till den förre ett bref, deri han yppar att det är fursten sjelf som behagat dölja sig under detta namn.

Nu börjar förvecklingen, ty den sannskyldige *Carl von Hecht* (Wallin), som älskar Therese och vunnit hennes genkärlek, beger sig till godsegarens slott, för att an hålla om dotterns hand, ehuru han är viss om att detta icke skall lyckas för den fattige adelsmannen utan titel eller ställning. Hans öfverraskning blir därför utomordentlig då Fuderkopf och dennes notarie, hvilka hålla på att uppsätta giftermålskontraktet mellan den förres dotter och en roué till grefve, i stället mottaga honom med den djupaste vördnad, och denna öfverraskning når sin höjd när Fuderkopf med den utomordentligaste beredvillighet upp tager hans anhållan om dottern, skyndande på stående fot att införa denna, och, när hon naturligt nog icke har något att invända mot partiet, med den största ifver påskyn dar undertecknandet af det färdiga giftermålskontraktet.

Han väntar nu få läsa furstens verkliga namn, men der står blott »Carl von Hecht», fortfarande således incognito. Han invänder att en dylik handling dock är af den vikt, att den bör underskrifvas med verkliga och ej fingerade namn, men innan man hinner till en förklaring, afbrytes samtalet genom ankomsten af fursten, det vill säga af »Herr von Hecht» nummer 2, samt dennes gode vän baron *Plutzig-Süssauer*, och nu blir förvirringen fullständig. Till en början låtsar den förre att i sin namne igenkänna »Fursten», men denna krigslist strandar mot den rätte von Hechts hållning, och explosionen kommer då *Plutzig*, som icke längre förmår uthärda att en 600-årig friherre tilltalas

af Fuderkopf med »han», afkastar masken och på samma gång äfven blottar fursten. Nu är allt hopp ute för den pösande, nyss så stolte Fuderkopf, att se sin dotter som furstinna, och han vill naturligtvis taga tillbaka löftet att gifva henne åt von Hecht, men denne har i sin hand det undertecknade giftermålskontraktet, och Fuderkopf måste gifva vika, dervid återtåget underlättas af fursten, som tilldelar honom kammarherrenyckeln och som till regeringsråd befordrar den blifvande mågen.

Pjesen har många synnerligen tacksamma roller, såsom den bombastiske äfventyraren och poeten Süssauer, den högfärdige von Plutzig, den dryge oppkomlingen Fuderkopf, och teaterns bästa krafter voro också i elden.

Tyvärn lemnade den korta sejouren ett klent ekonomiskt resultat, och något annat var knappast att vänta, då man spelade samtidigt på två teatrar i en stad som icke var folkrikare än Göteborg den tiden — Djurströms trupp på större teatern och det Tyska skådespelaresällskapet på den mindre. Icke nog med att det spelades båda teatrarne, man spelade derjemte besynnerligt nog samma aftnar, och detta måste ju blifva ruinerande, så mycket mer som det, med kännedom om svenskens benägenhet för allt utländskt, kunde förutses, att den tyska truppen icke skulle blifva den i främsta rummet lidande.

Allmänheten hade, den åsigten, att en så oefferrättlig anordning berodde på ogenhet från den svenske teaterdirektörens sida, men denne skyndade att lemna upplysning om rätta förhållandet i ett tillkännagifvande af följande tydelse:¹

»Under den olyckliga sammanträffningen af den Svenska och Tyska teatertruppen härstädes, har jag med smärta erfarit att opinionen, förmodligen genom missledning, höjt sin röst mot den Svenska teaterns direktion och anklagar den att, med glömska af allmänhetens önskan, äfven hafva glömt billighetens fordringar. Jag ser mig derföre tvungen att skingra den i denna sak rådande villfarelsen. Okunnig om den tillökning i personal, som den härvarande Tyska teatertruppen erhållit, reste jag hit. För att ej hindra de möjliga inkomsterna för någondera teatern, och för att åt begge bereda begagnandet af Orkester-

¹ Aftonbladet 30/4 1827.

musik, öfverenskom jag, genast vid min ankomst, med herrar *Trostmann* och *Becker* att vi ej skulle gifva Spektakler på samma dagar, och som jag den första veckan begagnade några för representationer fördelaktiga dagar, erbjöd jag åt nämnde herrar Onsdagen, Fredagen och Söndagen i innevarande vecka; ja, ännu mera: lifwad af den aktning, som Herr Beckers och hans familjs utmärkta talang hos mig väckt, tillbjöd jag honom, att vi skulle gifva några representationer tillsammans, för att enligt hans önskan rycka honom ur den brydsamma belägenhet, hvori han sig befinner, och jag ämnade genom ett tal från scenen underätta Allmänheten om den bewekande orsaken till denna förening, och uppmana den att, i samma ögonblick den hembär sin hyllning åt konsten, äfven lyfta bekymrens börda från den blöttstälde konstnärens hjerta.

Oaktadt allt detta hafva dock herrar *Trostmann* och *Becker* gifvit representationer på samma dagar, som den svenska teatertruppen, och det allmänna ömdömet har kastat skulden dertill på mig, men jag har nu inför allmänheten afhöljt sanna förhållandet, och om än landsmän med kallsinnighet bemöta landsmän, och den beklagansvärda sanningen ånyo bekräftas, att den dramatiska konsten står som en främling i sitt eget fosterland, vet jag dock att jag i mitt förhållande ej afvikit från hederns och redlighetens grundsatser.

E. W. Djurström.»

Förhållandet framställes ytterligare af en insändare i *Aftonbladet* för den 14 Maj 1827, som yttrar:

»— — — Som man vet hitkommo redan förliden sommar fyra medlemmar af ett *Tyskt Theatersällskap*, och någon tid derefter ännu 3:ne sådane. Desse försökte länge, fast med liten framgång, bibringa allmänheten smak för tyskt spektakel, tills ungefär en månad sedan, då Herr *Becker* med familj, samt Herrarne *Rosenthal* och *Leidel* anlände och satte sällskapet i stånd att gifva pjäser af större omfång och betydenhet. Men vid samma tid hitkommer äfven *Djurströmska truppen*, och nu var hvår och en nyfiken se, hvilketdera sällskapet skulle skörda störste fördelarne af sina representationer.

Mången, som i sin enfald trodde att Svenskar med mera nöje hörde modersmålet än främmande språk från scenen, tog för afgjort att det svenska skulle få öfvervigten; men man bedrog sig. Med undantag af några få föreställningar af detta senare, hvilka kunnat smickra sig af ett någorlunda talrikt antal åskådare, hafva de öfriga lemnat föga behållning åt direktionen, och förliden Onsdag, då inkomsten skulle tillfallit m:ll *Bjur*, som genom oförtrutet bemödande att vinna publikens bifall, icke förtjent blifva alldeles obelönt blef behållningen — en förlust af omkring 50 Riksdaler, ett skönt exempel af uppmuntran för inhemsk konst».

Deremot ha de tyska spektaklerna, allt sedan Herr Beckers hitkomst, varit så talrikt besökta, att, med undantag af tredje raden, huset nästan hvar gång varit fullt. I afton är Herr Beckers recett, och jag är mer än viss att tilloppet af åskådare denna gång blir större än lokalen kan rymma.

Måtte nu min fruktan, att vår svenske *Ljungdahl*, hvars benifice det om Onsdag blifver, får röna motsatsen, ej besannas. Han har från äldre tider varit den teaterälskande publikens gunstling, och såväl jag som hvarje konstens vän önskar af allt hjerta, att denne skicklige skådespelare ej måtte sakna en förtjent belöning. Yrket börjar här i landet blifva otacksamt; mannen har flere barn och behöfver allt hvad han får.

— — — *Johannes.*»

Det var, med dylika exempel för ögonen, icke underligt, att de svenske teaterdirektörerna betänkte sig mer än en gång innan de beslutade sig för att spela i Göteborg.

Tyska skådespelaresällskapet
under ledning af Johan Ferdinand Trostmann

¹/₆ 1827.

Vi hafva i redogörelsen för Mindre teaterns öden sett, att ett tyskt skådespelaresällskap uppträdde der från medlet af September 1826 till den 17 Juli följande år. Man har äfven funnit, att det ursprungligen var sällskapets afsigt att spela på Stora teatern, men att underhandlingarne härom strandade; en enda gång skulle likväl truppen komma att uppträda på denna scen, nemligen Fredagen den 1 Juni 1827, då man, såsom recett för mamsell *Adolfine Becker*, för första gången i Göteborg derstädes gaf *Preciosa*, det allbekanta romantiska skådespelet i 4 akter, med text af Wolff och musik af Carl Maria von Weber.

Stycket är så känt, att någon närmare redogörelse derfor icke torde erfordras. Ämnet är emellertid hemtadt från en af Cervantes noveller »*La Gitanilla*»: Den unga bedårande zigenarflickan *Preciosa* har genom sin sång och dans samt förmågan att improvisera eröfrat hela Madrid, och alla förnäma täfla om att få se henne uppträda, så mycket mer som hennes ärbarhet och goda seder stå öfver hvarje tvifvel, i trots af det yrke hon drifver, och de äfventyrliga menniskor som omgifva henne. Äfven *Don Francisco de Carcamo* inbjuder henne till sitt slott, dit hon anländer åtföljd af zigenarne; hon väcker stormande bifall och öfverhöljes med blommor. De *Carcamos* son, *Don Alonzo*, har länge älskat henne, och när äfven han kastar till henne sin bukett, är det blott denna bukett *Preciosa* upptager och behåller.

Zigenarne aftåga derefter och lägga sig i en skog, dit snart derefter Alonzo beger sig, för att förklara sin kärlek och bedja Preciosa följa honom. Hon vägrar, ehuru hon älskar honom, men hon vill ej öfvergifva truppen, hvars stöd hon är, och när ädlingen finner hennes beslut oryggligt, är det han som försakar den

Preciosa, ur Svenskt Theater Galleri af E. Chiewitz. Stockholm 1826.
(Den berömda fru Maria Charl. Erikson i titelrollen).

ärorika bana hans börd tillförsäkrar honom, för att i stället följa henne och zigenarhorden. Den senare tågar nu mot Valencia, men under vägen inbjudes Preciosa till ett slott, som eges af Don Fernando de Asevedo, för att med sin sång höja festligheterna vid slottsherrns silfverbröllop. Don Fernandos son, Don Eugenio, blir liksom alla betagen af den sköna flickan och egnar henne sin hyllning, något som naturligtvis illa upptages af Don Alonzo, och detta leder till en

duell, som likväl afbrytes af föremålet för densamma och af slottsfogden, hvilken senare fängslar Alonzo, och nu är det Preciosas tur att visa denne sin hängifvenhet. Hon vill följa honom, men hejdas med våld af zigenarne; då griper hon ett gevär, riktar dess mynning mot höfdingen och drifver denne framför sig till slottet, i det hon fordrar, att han skall öfverlemna sig såsom gisslan för Don Alonzo.

Preciosa mottages på det ömmaste af slottsfrun, Donna Clara, som icke vill släppa henne, och när Preciosas »mormor» bland zigenarne, Viarda, finner detta, yppar hon Don Alonzos och Preciosas kärlek samt redogör för den förres börd och upptäcker slutligen, att zigenarne för ett antal år sedan röfvat flickan just från detta slott; hon är sålunda den som förlorad betraktade dottern till Don Fernando och Donna Clara.

Tyvärr saknas affischen för denna representation, men man vet att recettagerskan, den begåfvade och omtyckta *Adolfine Becker*, utförde titelrollen. Huset var, som man kunde förutse, utsåldt, men om utförandet voro meningarne delade. De, som sett Preciosa annorstädes, funno personalen otillräcklig, det hela svagt, »och så till sägandes blott en skugga af den verkliga, stora, briljanta Preciosa». Särskildt klandrades, att körerna uteslutits eller stympats, samt att de, der de kommit till utförande, varit för tunnt besatta, naturligtvis beroende derpå att personalen icke räckt till.

I alla händelser var det märkligt nog, att man vågade sig på ett så stort arbete, helst pjesen gafs i öfrigt hel och oafkortad.¹

¹ *Göteborgs Posten* 5/6 1827 och *Aftonbladet* 21/6 1827.

De dramatiska företeelserna på scenen efterföljdes inom kort af konstnjutningar af icke ringa värde, nemligen af tvenne konserter, som den 17 och 21 Augusti 1827 gåfvos å Stora teatern af herrar Sällström, Beer och Wiedemann.

Den nu 25-årige *Peter Michael Sällström*, den svenska sångscenens yppersta prydnad under många år och publikens förklarade gunstling, hade en skön, böjlig tenor, och det spirituella i hans föredrag samt det lifliga i hans spel förfelade aldrig att åstadkomma en storartad verkan. Elev af Du Puy, öfvertog han efter hand alla dennes roller, och hans afgjorda framgång kan dateras från uppträdandet som Max i *Friskyttan* 1823, en roll som torde varit glanspunkten i hans mästerskap.

Sällström hade för denna resa till Göteborg förenat med sig den 10 år äldre, utmärkte violinisten i Kongl. Hofkapellet *Johan Adolf Ferdinand Beer*, elev af Louis Spohr, och som af hufvudstadens musikälskare gjort sig värderad för den finhet och smak, hvarmed han tolkade en Beethovens och en Mozarts mästerverk, och slutligen den framstående fagottisten vid operan *Johan Ludvig Wiedemann*.

Programmet för den första konserten är icke känt. Vid den andra, Tisdagen den 21 Aug., sjöng Sällström aria ur »Hvita Frun» af Boildieu, samt aria ur »Jessonda» af Spohr, hvarjemte, med biträde af amatörer, uppfördes *Misstroende och list*, komedi i en akt efter franskan.

Förutom dessa konserter, gaf Beer en musikalisk »soirée» i Bloms sal, som, enligt *Göteborgs Posten* för den 28 Aug. var mycket litet besökt, »förmodligen», yttrar tidningen, »för det ovanligas skull i tillställningen eller benämningen (!) här å orten». Det skulle sålunda varit en af de första gångerna i Göteborg, då man annonserade en musikalisk soiré.

I medlet af oktober 1827 funno vi konstberidaren *Fouraux* förevisa djur och lindansning på Mindre teatern, hvarest han afreste till Stockholm. Det dröjde emellertid endast en kort tid, innan han ånyo dök upp i Göteborg, nu på Stora teatern, och *Aftonbladet* för den 20 Dec. nämner härom, sedan tidningen omtalat, att en *Hill* hitkommit från hufvudstaden i afsikt att förevisa en *Boa Constrictor*:

»Den andre, nyss hitkomne artisten är Herr *Fouraux*, som med sitt sällskap ämnar på Stora teatern gifva representationer af lindansning och veltigering, sedan dess första afsigt, att få begagna scenen till konststridning, blifvit honom bestridd af teaterdisponenternas pluralitet, förmodligen ur det skäl, att man antingen ansett sådant divertissement för mindre lämpligt att få gifvas på vår colissée, eller ock vådan öfverstigande inkomsten».

Personalen var ungefär densamma som vid hitkomsten 1825, eller *Baptist, Josef* och *Lamant Fouraux*, fru *Baptiste Fouraux*, mamsell *Josefine Fouraux* samt herrar *Wentzel, Marteau* och *Magito*.¹ Den sistnämnde af dessa är möjligen densamme som uppträdde här 1810—11 hos *Casorti* och derefter 1811—1813 hos *Lindqvist*.

Man känner icke att *Fouraux* denna gång gaf mer än fem representationer, nemligen:

- 1827 ? Lindansning m. m.
 » Sönd. 23/12 för 2 ggn lindansning samt *Tyrannen Ali Paschas död* eller *Janinas förstörelse*, pantomim 2 afdeln. af *Baptist Fouraux*, musik af von *Seyfried*.
 » Torsd. 27/12 Lindansning samt ff. *Fra Diavolo* eller *Den ryktbare röfvaren i Abruzziska bergen*, pant. 2 a. med dans, fäktingar och manövrer till häst och fot, af *Baptist Fouraux*, musik af *Gyrowetz*.

De tvenne följande representationerna gåfvos i förening med det på Mindre teatern spelande Tyska skådespelaresällskapet under *Carl Becker*:

- 1827 Tisd. 30/12 Lindansning samt *Timur der Tartarfurst*, rom. skåd. 3 a. från engelskan, af *G. Lewis*,

¹ Derjemte förekomma några personer med endast förnamn, såsom *Victor, Frank, Francesco* och *Charles*, hvilka antagligen tillhörde betjeningen.

musik af von Seyfried.¹ Uti tredje akten förevisas hvad härstädes tillförne ej varit sedt, i det Timur, då han ser sig helt och hållet förlorad, öppnar slussarne, hvarigenom skådeplatsen öfversvämmas af vatten, hvari Tartarerna drunkna.

1828 . 2/1

f. 2 ggn *Timur der Tartarfürst.*

¹ Rollerna innehades af följande:

Timur	<i>Rosenbusch.</i>
Zorilda	fru <i>Becker.</i>
Prins Agib	m:ll <i>Becker.</i>
Oglu	<i>Adolph.</i>
Liska, hans dotter ...	fru <i>Adolph.</i>
Jotica	fru <i>Baptist Fouraux.</i>
Bermoddin	<i>Pöschel.</i>
Fältherrar	<i>Hortian, Gödike, Baptist Fouraux, Josef Fouraux.</i>
Slafvinnor	m:llerna <i>Ronniger och Josefine Fouraux.</i>
Orosmin	<i>Leidel.</i>
Georgier	<i>Neder, Becker, Marteau, Wentzel och Magilo.</i>

Anders Petter Berggren ^{17/3—29/4} 1828.

”Just nu på morgonstunden», heter det i *Götheborgs-Posten* för den 26 Febr. 1828, »erhålles från säker hand den underrättelsen att Hr Direktör *Berggren* är på vägen hit och torde, sjelf sjuttonde, här om ett par dagar inträffa. Nästinstundande Tisdag den 4 Mars ämnar han på vår större teater gifva första Representationen, jemte en prolog för tillfället.»¹

Mycket riktigt inträffade sällskapet på bestämd tid, men direktören insjuknade, och det kom sålunda att dröja mer än en vecka, innan man kunde gifva det första spektaklet.² Det annonserades väl först till den 6 Mars, sedan till den 11 »Den förstkommande» och »Den unge arrestanten» samt till den 14:de »Herman von Unna», men alla tre dessa representationer måste inställas, och först den 17:de kunde man börja. Spektaklet öppnades med *Erkänsla och hopp*, prolog i en akt med sång, hvori följande personer uppträdde:

Herr Berggren, Theaterföreståndare	
» Wahlborg	} Skådespelare
» Pfeiffer	
» Holmberg	
Fortuna, spelas af Mams. Apelgren	
Melpomene » » » Höök	
Thalia » » » Emilie Högqvist.	

¹ Den förteckning som här nedan meddelas öfver personalen upptager endast 16 namn; antingen fattas verkligen ett eller är tidningsnotisen oriktig.

² Antagligen berodde sjukdomen på resans besvärligheter; eljes synes det varit ganska sjukligt i staden denna tid, och särskildt heter det, att »den s. k. hjernfebern borttrycker ännu mycket folk här och der i orten.»

Den säges varit »ganska nätt och sinnrik, samt utfördes rätt naivt, men beklagligen var åskådarnes antal så ringa, att de dryga utgifter, som till Prologens verkligen eleganta utförande åtgått, knappt blifvit ersatte, att förtiga minskningen i en för så mycken möda och ansträngning billigt påräknad uppmuntran. Detta torde likväl tiden kunna reparera. Emellertid var det i vår tanke en verklig förlust för alla dem, som voro hindrade att se en för Götheborg och dess samhälle så hedrande som utmärkt tillställning.»¹

Sällskapet, som närmast kom ifrån Vexiö utgjordes af följande:²

direktör: *Anders Petter Berggren.*

aktriser: fru *Holmberg.*

» *Maria E. Silfvan.*

mamsell *Carolina Becker.*

» *Emilie Becker.*

» *Emilie Högqvist.*

» *Amalia Höök.*

» *Lovisa Carolina Dorotea Appelgren.*

aktörer: *Lars Johan Holmberg.*

Stiberg.

Strömberg.

Fredrik August de Lemos.

Johan Gustaf Wahlberg.

S. J. Kihlstrand.

C. F. Pfeiffer och

Wahlborg.

Sedan vistelsen här 1826 hade från truppen afgått mamsellerna Ramén och Carlström samt aktörerne Lemke och Carlström. Deremot hade den ökats med herr och fru Holmberg, de båda mamsellerna Becker samt aktörerne Stiberg och De Lemos.

Lars Johan Holmberg hade jemte hustrun på våren 1826 tillhört Widerbergs trupp. Mamsellerna *C.* och *E.*

¹ *Götheborgs-Posten* 18/3 1828. Det har uppgifvits, att författaren till Prologen skulle varit Jean Högqvist, men *Birger Schöldström* påvisar, att detta icke kan vara fallet, då Högqvist vid denna tid var en 13 à 14 års kypargosse; troligare är, att Berggren sjelf författat densamma.

² Anmälde resande i *Götheborgs Tidningar* 28/2: acteuren *Holmberg* från Vexiö: den 3/3 från Vexiö, boende hos Blom: *Berggren, C. F. Pfeiffer, J. G. Wahlberg, mamsellerna Appelgren, Högqvist och Becker* samt fru *M. E. Silfvan.*

Becker måtte varit nybörjare på scenen, åtminstone voro de tills nu alldeles obekanta för den härvarande publiken, hvilket äfven var händelsen med skådespelaren *Stiberg*. *Fredrik August de Lemos*, slutligen, var född 1801 och son af våra gamla bekanta *Aron de Lemos* och dennes hustru, aktrisen *Maria Rebecka Rydberg*, samt hade 1816 ingått såsom elev vid kongl. teatern.

Fru *Maria Silfvan* känna vi sedan hennes föregående uppträdande här med *Berggren* hösten 1826, men såsom fru *Lemke*. Hon måtte då blifvit nyss gift med aktören *Evert Lemke*, men skildes antagligen mycket snart, ty redan mot slutet af 1827 omtalas, som vi sett, från trupperns vistelse i *Helsingborg* den vackra och firade »fru *Silfvan*».

Spellista.¹

- 1828 Månd. ¹⁷/₃ gifves å härvarande Stora Theater under Hr *A. P. Berggrens* styrelse: Hopp och erkänsla, prolog med sång 1 a. samt *Kusin Benjamin* eller *Tjugufyraskillings-Slägtlingen*.²
- » Fred. ²¹/₃ Den förstkommande eller Sex timmars väg, kom. 3 a. samt *Den unge arrestanten*, op. 1 a.
- » Tisd. ²⁵/₃ *Herman von Unna*, romant. skåd. 5 a. med sång, svenskt orig.
- » Fred. ²⁸/₃ *Den okände sonen*, dram 5 a. samt *N:r 777*, fars 1 a.
- » Sönd. ³⁰/₃ *Nunnorna* eller *Besökelseklostret*, operett 2 a. samt *Sömngångerskan*, melodram 2 a.³
- » Månd. ⁷/₄ *Mohrerne i Spanien* eller *Barndomens välde*, skåd. 3 a. samt *En egendom till salu*.⁴
- » Fred. ¹¹/₄ Recett för *Demoiselle Appeltgren*: fig. Amerikanaren i Europa, kom. 5 a. samt *Adolf och Clara* eller *De båda arrestanterna*, operett 1 a.
- » Sönd. ¹³/₄ *Den förställda enfaldigheten* eller *Före och efter bröllopet*, kom. 4 a. samt *Den föregifna skatten* eller *Vakta er all lyss vid dörren*.
- » Tisd. ¹⁵/₄ Recett för fru *Silfvan*: *Cabal och kärlek*, dram 5 a. samt *Hemligheten*, operett 1 a. De af resp. Publikken, som åstunda hela Loger, torde benäget derom tillsäga i dess logis hos Hr *Blom*, rummet N:o 11. Under öf-

¹ Efter affischer samt annonser i *Aftonbladet*, *Götheb. Tidningar* och *Posten*.

² Det första spektaklet var, med samma program som ¹⁷/₃, annonseradt till Torsd. ⁶/₃ men inställdes.

³ Till Tisd. ¹/₄ hade i *Aftonbladet* för den ²⁹/₃ annonserats *Den förställda enfaldigheten* samt *En egendom till salu*, men programmet uppsköts tills vidare.

⁴ Enligt affischen, annonsen i *Aftonbladet* upptager i stället för den senare pjesen *Den föregifna skatten*.

- ning är att uppföra: *Doktorn och Apothekaren*, burlesk komedi i 4 akter, med sång, musiken af Dittersdorf.
- 1828 Fred. ^{18/4} *Fiesco af Lavagna* eller *Konspirationen i Genua*, republikanskt skåd. 5 a. af Schiller.
- » Sönd. ^{20/4} *Bröderna Philibert*, kom. 3 a. af Picard, samt *Colin och Babel*, lyr. kom. 2 a.
- » Tisd. ^{22/4} Recett för Hr *Wahlborg: Slottet Montenero*. Emellan pjäserna exequeras af Hr Styckjunker *Molau* en sólo för obligat Waldthorn med orkesterackompagnement. Till slut *Brandskattningen*.
- » Fred. ^{25/4} Trupprecett: *Slottet* eller *Kronfogdarne*, lyr. kom. 3 a. samt *Tunnbindaren* eller *Den komiska baletten*, pantomimabalett 1 a.
- » Tisd. ^{29/4} *Doktorn och Apothekaren*, burlesk kom. 4 a. med sång, musik af riddaren Dittersdorf. Denna Representation är den sista för denna termin.

A. P. Berggren.

Det som kännetecknar denna speltermin är det lyriska elementets alldeles afgjorda öfvervigt, i det att man under den korta sejouren gaf icke mindre än 13 pjäser med musik af Della Maria (Den unge arrestanten), Devienne (Nunnorna), Du Puy (Sömngångerskan och Tunnbindaren), Dalayrac (En egendom till salu, Adolf och Clara samt Slottet Montenero), Méhul (Den föregifna skatten), Solié (Hemligheten), Dittersdorf (Doktorn och Apothekaren) m. fl. Af dessa pjäser voro »Sömngångerskan» samt »Doktorn och Apothekaren» för Göteborgspubliken nya.

Sömngångerskan är likväl icke en sångpjäs utan en melodram af Scribe och Delavigne, öfversatt af Lars Hjortberg.¹ *Cecile Dormeuil* (Emilie Högqvist) älskar af hela sitt hjerta den unge legationssekreteraren *Gustave de Mauleon* (Wahlborg), som förtjenar hennes kärlek och återgäldar den, men ett olyckligt missförstånd har skiljt dem; han tyckte sig finna att hon egnade allt för mycken uppmärksamhet åt hans vän, *Frédéric de Luzy* (Berggren), och hon å sin sida hade kunnat iakttaga hur han skänkte en påtaglig hyllning åt en annan dam. Detta allt mer tillspetsade missförstånd ledde till fullkomlig brytning. Liknöjd för allt gick *Cecile* in på sin fars, den gamle hederlige *Dormeuils*, (Kihlstrand) förslag att gifta sig med de Luzy. Dagen för undertecknandet af giftermålskontraktet är kommen, då den senare, som är en god och rättskaffens men en något orolig och lätt-

¹ Trycktes först 1837.

sinnig slarf, hvilken många gånger varit lika nära att gifta sig men alltid i sista stund haft otur, beger sig ut för att påskynda budet med bröllopspresenterna. Han träffar sin vän de Mauleon, hvilken i förtviflan öfver sin förlorade lycka vill lemna Frankrike, men nu införes i sin väns blifvande svärfars hem, för att bevittna kontraktet. Oförmodadt erfar han att det är Cecile Dormeuil, som är bruden; de träffas men båda äro för stolta att en förklaring skall kunna komma till stånd. Emellertid inhyses de Mauleon och dennes betjent, den i sin harhjertenhet komiske *Baptist* (Wahlberg), i en trädgårdspaviljong. Hit kommer på natten Cecile, hvilken går i sömnen, och under detta tillstånd omtalar hon för den hänförde de Mauleon att hon älskar honom. De Luzy upptäcker förhållandet, och, långt ifrån att råka i eld och lågor häröfver, öfverlemnar han helt resignerad sin plats som brudgum åt vännen, tröstande sig med att han fyra gånger förut misslyckats i dylika giftermålsfunderingar.

Berättelsen är ledigt gifven, men det hela är en obetydlighet utan djupare innebörd, och slutet är temligen brådstörtadt.

Redan 1791 gafs på svensk scen »Den tokroliga natten» eller »Lyckan står den djerfve bi», opera comique i 4 akter af Stephani (Der Apoteker und der Doctor), i fri öfversättning af Envallsson och med musik af Zander. Stycket omarbetades sedermera och spelades fyra år senare i Stockholm under titel *Doktorn och Apothekaren*, med musik af Carl Ditters von Dittersdorf. Det var denna gamla operett, som nu äfven kom till uppförande i Göteborg.¹ Den är ganska rolig och hvimlar af lustiga situationer.

De dramatiska nyheterna utgjordes af de båda lustspelen *Den förstkommande eller Sex timmars väg* af Vial och *Amerikanaren i Europa* af Federici.²

¹ Pjesen trycktes 1858, i öfversättning af Frans Hedberg efter L. Knudsens danska bearbetning.

² De af Emilie Höggqvist under denna sejour utförda rollerna voro: Rosina i »N:o 777», Cecile i »Sömnängerskan», Ali i »Mohrerne i Spanien», Elise i »Amerikanaren i Europa», Clara i »Adolf och Clara», Sofie i »Kabal och kärlek», Bertha i »Fiesco», bondflicka i »Kronofogdarne», Colombine i »Tumbindaren», Thalia i »Hopp och erkänsla», Bianka Krone i »Kusin Benjamin», Furet i »Den förstkommande» och kejsarinnan i »Herman von Unna».

Det är endast mycket sällan man från denna tid trällar några omdömen om teatern och dess företeelser. I *Aftonbladet* för den 14 April 1828 finnes emellertid intaget följande »Bref af en Resande»:

»Under mitt wistande här har jag flitigt besökt den större Theatern, der Hr *Berggrens* Tropp förl. afton gaf den 9:de representationen. Pjeserne, som uppfördes woro »*Den förställda Enfaldigheten, eller före och efter Bröllopet* och den *Föregifna Skatten, eller wakta er att lyss vid dörren.*» Så wäl denna gång, som de flesta förut, har aktionen warit oklanderlig, och hwarje Sujett använt all flit att försvarligt utföra sin roll. Hr *Berggrens* egna, sällsynta talang är så känd och erkänd, att derom blott behöfwes sägas, att han i sitt spel är sig lik, intressant och behaglig, för att åt densamma göra all förtjent rättwisa. Bland det nya jag fått se, will jag nämna »*Amerikanaren i Europa*», en ganska god pjes, och som blef mycket wäl gifwen. Bland reminiscenser, som för Spektakelwännen, ehuru från äldre tid, alltid bli i högt wärde, och för hwilkas förnyande på Scenen han alltid wet att hålla Hr *Berggren* räkning, äro: *Herrman von Unna, Den okände Sonen* och *Nunnorna eller Besökelseklostret.*

Att smaken för theatern här tyckes wara snarare i af än tilltagande är en beklaglig sanning, om man inskränker sitt omdöme till det mindre ansenliga antal åskådare, isynnerhet å de förnämsta platserna, som numera besöker spektaklerna; men förhållandet blir helt annorlunda, om man besinnar, att de owanligt swära tiderna neka mången att bestå sig ett nöje, som han annars gerna wille njuta. Kassabrist får således icke anses för brist på smak, tycke och god wilja i detta afseende. I alla fall will man tro, att ingen förlust blifwit wid de hittills gifna föreställningarna, ehuru klen nettobehållningen en och annan gång än kunnat wara.

I morgon afton får jag åter nöjet att från Scenen se en gammal favorit — »*Kabal och kärlek*» af Schiller, i hwilken Hr *Berggren* spelar Majoren von Walters roll, och Fru *Silfvan* Lady Milffords.

Mera härnäst från din wän

W—.»

Hvad här yttras om det aftagande intresset för den sceniska konsten, är utan twifvel riktigt, hvaremot det icke lorde vara fullt öfverensstämmande med verkliga förhållandet, när brefskrifvaren vältrar hela skulden för bristen på åskådare öfver på de owanligt swära tiderna, ty nu som alltid hade teatern att derjemte kämpa mot den ortodoxa rättrogheten, som betraktade skådespelet såsom en syndig och owärdig förströelse och skådespelaren såsom en utom det ärbara samhället stående förkastlig varelse. Detta ovisa nit gaf sig offentligen luft i följande rätt betecknande »Dialog mellan far och son», hvari författaren, efter att

hafva framkastat beskyllningen, att teaterns uppförande varit grundad på egennyttiga beräkningar, hvilka dock omintetgjorts, så att lokalen nu förvandlats till »packhus», låter »fadern» fortsätta:¹

»Det var för ingen del bedröfligt. Egennyttan fick sin välförtjenta del och Theatern sin värdiga bestämmelse. Så bör det gå henne då hon vill ockra med Galenskaps Kapitaler.

Sonen. Men — stackars Stadsbor — —

Fadren. Hvad går åt dem?

Sonen. Den fiende som sof har vaknat. Förr vare sig kände man, eller hade behof af någon Komedi. Nu har behof uppkommit af kändedom. Gaplystnaden grasserar allmänt. Så väl hög som låg är infucherad.

Fadren. Kära du, skaffa Medikamenter till Gapsmittan — t. ex. Besinningspulver och Sanningssura rökningar — så den inte sprides till oss på Landet, ty då inbryter snart werldens ände.

Sonen. Ja, apotek, der säkra Medikamenter fås, fins i staden.

Fadren. Men ett sådant Apotek lönar härutinnan ej mycket sökas. Ett annat Apotek, kära du — Bibeln. Detta är väl konditioneradt för alla slags själssjukdomar. Der böra de Teaterlystna förhöra sig. Då torde man med hälsans återkomst få den tron i händerna, att Skådespel fingo utbildning i Martyr-tiden — — — Dina Nyheter min Son, vill säga att »det religiösa lifvet ligger i själätåget?»

Sonen. Ännu en nyhet, förmodligen till följd af Ädlingarnes oädla Teaterverksamhet: Skolgrisar och Barn skulle vid min afresa realisera en roll.

Fadren. Ack, Barnavän och Faderlösas försvarare! Stod du på någon Teater då du höll denna ljuvveliga predikan: »Låten barnen komma till mig» — —? Är det som du säger, då säger jag med tro: »Djefvulen har *blocklagt* Föräldrarna — Att ställa barn på Teater är icke det lika med att »kasta ved i wädeld?»

Sonen. Det förstå icke Föräldrarne — de tänka att barnen der skola få större ambition samt den största bildningen.

Fadren. Orätt, min son — den största bildningen fås i Guds ord — Der prydes icke Profeternas grifter under det man sysselsätter sig med deras dråp — För öfrigt — hade Teatern bildat i Guds smak, hade säkerligen den store folkbildaren Jesus icke förgätit hans bruk.

Sonen. Wid min afresa såg jag folket samladt och ropande som galningar. På min fråga hvad som stod på kunde jag blott uppfatta: »Lord skall spela». Icke underligt tänkte jag om folket springer, när en Engelsk Lord skall bli speleman. Dock, en af furien mindre ankommen spridde ljus öfver detta mörker: — Med Lord menas en skolpojke som är *Direktör* för de jemte honom agerande kamrater!»

Fadren. Hvar var den Teatern? Den nybyggda har ju blifvit Packhus?

¹ Aftonbladet 12/7 1828.

Sonen. Skolan var platsen. Lärarne biträdde att rymma ut bord och Kathedrar — Inspector Scholæ hade bifallit. Men Inspector Scholarum deruppe var ej af samma åsigt, i det han väckte något samvete som predikade våldeliga och icke som de Phariseer för inrealisationen af denna Gudförgättna plan.

Fadren. Haf tack O Gud som väckt någon — — —

Sonen. Från lärdomssalen utgår nu endast Komedianter — och hvartill desse?

Fadren. Så — — — till rak oduglighet.

Sonen. Härtill kommer: Teaterlusten har så inspirerat barnen, att de icke blott agera med smak, utan äfven Lärare, Prester och Föräldrar skåda detta med djup förnøjelse.

Fadren. Ack, ack — Will du vara öfverens med mig om en ting?

Sonen. Gerna!

Fadren. Nå, så kom då och knäfall vid min sida, så vilja vi med förenade bönen armar bära dessa små barnen inför Gud — inför Fadren af ålder — dessa små som i Föräldrar och Lärare hafva blinda ledare — bedjom: »Herre, tag dem upp i din famn, lägg händerna på dem och välsigna dem!» Och nu, min son, hoppas jag du inser Gudlösheten i detta tidsfördrif och mitt beslut att icke sätta min yngre son in i denna skola. Jag kan nog få en Komediante af min son, utan att jag ställer honom på Theatern!»

Det är tydligt nog, att författaren till detta opus icke stod ensam om sina åsikter, utan tvertom hade rätt många liktänkande, hvilka, om de äfven icke utgjorde pluraliteten, dock voro energiska nog, och genom deras uppträdande och den säkerhet och ofelbarhet, hvarmed de fördömde motsidan, tvifvelsutän öfvade ett icke ringa inflytande. Visserligen uppgifver tidningen, att uppsatsen är hemtad från Hallands Läns Tidning, men när detta skett »på begäran», visas deraf, att författaren hade meningsfränder äfven i Göteborg.

Emellertid lemnades artikeln icke utan svar, ty ett par veckor derefter läser man i samma tidning:¹

»Sedan den smörja, som en anonym författare låtit, under form af samtal, äfven inkomma i Aftonbladet, finner jag mig skyldig lemna en liten upplysning.»

»Det är försöket att i en liten stad² inrätta en sällskapsteater för ungdomen, till dess större utbildande och nöje på lediga stunder, som satt den arme skribentläringen i fullständigt raseri. Att en oskyldig plan ej kom till stadga, hör i alla fall ej tillskrifvas

¹ Aftonbladet 26/7 1828.

² Warberg? Jemf. underskriften.

denne mans fanatiska skrik emot den, utan det ringa allvar man ådagalade för saken, och som bäst bevisar, att man ansåg det hela för en lek.

Emellertid vilja vi ej vidare tvista med en sådan motpart, utan, då han nu håller på att undergå de prof, som erfordras för att blifva en *rätt* Ordets tjänare, dertill önska honom all lycka, och hvartill han redan genom omnämnda samtal torde hafva behörigt dokumenterat sig.

»Was heischt der Himmel selbst,
das nicht ein Heuchler kann?

frågar för öfrigt den store Haller.

Wbg—o.»

Frampå sommaren 1828 anlände till Göteborg de fyra syskonen *Mathias, Georg, Maria* och *Dorothea Hauser*, »Naturesångare från Zillerthal», för att på Stora teatern gifva en konsert och dervid låta höra sig i »flere sångstycken i Tyrolska maneret med s. k. Jodeln.»¹

Sextio år senare skulle dessa »artister» funnit sig hänvisade till varietéernas mindre kritiska publik, men vid den tiden, hvarom nu handlar, kunde dylika med allt lugn uppträda på snart sagdt de förnämsta scener, och ej blott uppträda utan äfven skörda bifall, egendomligt nog, och nu senast hade familjen Hauser »haft nåden», som tidningarne uttryckte sig, »att i Ramlösa med sin sång vinna H. M. Drottningens bifall».

Det var här i Göteborg som mångenstädes, att allmänheten i sjelfva verket hade mycket ringa intresse för musikaliska njutningar af ädel halt, och Mozarts samt andra geniale komponisters arbeten sökte sin publik nästan uteslutande hos den fina världen, och stundom äfven der med svårighet. Det är i detta fall upplysande, hvad Overskou berättar i sitt stora verk om Den danske Skueplads. 4: 57: »Hauch hade den Idee, att den Mozartske Musik var Bizarrerie, som kunde være curios for Kjendere, men vilde blive noget Kjedeligt Tøi for Publicum». När det oaktadt direktionen för Kongl. danska teatern beslöt att bringa konstälskarne ett offer genom att uppföra »Don Juan», satte sig en medlem af direktionen bestämt deremot, »naar det ikke kunde ske saaledes at Fremtrædelsen af Statuen, der let kunde virke skadeligt paa

¹ Göteborgs Tidningar 15,8 och 19,8 1828.

Publikum ved at befordre Tro paa Gjengangere, blev udeladt, eller Statuen forestilledes ved en Maske, hvorunder en god Ven af Don Juan kom for at skrække ham, hvilket Publikum endydermere saaledes maatte underrettes om i Forveien, at det ikke kunde tage Statuen for virkelig». Dette vilkor omöjliggjorde naturligtvis oppförandet, och så var den saken skaffad ur verlden för det närvarande.

Ett annat kännetecknande exempel på den rådande dåliga smaken i musikaliskt afseende, lemnar samme författare, då han yttrar: Vid konserter på Kongl. Teatern, till och med af erkänt stora virtuoser, kunde sällan någon betydligare inkomst uppnås, så framt de icke gjordes pikanta genom ett par starkt i ögonen fallande vulgära musikstycken. »Den berömde *Kummer* och hans son hade till en högst intressant konsert icke utgifterna ersatta, samma afton som Tyrolersällskapet *Hauser* på Hofteatern kunde glädja sig åt öfverfullt hus och jublande, entusiastiskt bifall efter hvarje nummer med jodlande.»

Samma bifall synes kommit syskonen *Hauser* till del äfven på den konsert, som de den 28 Aug. gåfvo på Stora teatern i Göteborg; det heter härom:¹

»Tyroler-konserten.

»Knappt sedan den konsert, som gafs på Stora Teatern här, då H. K. H. Kronprinsessan hedrade Göteborg med sin närvaro, har någon varit så besökt som förliden Fredagsafton, då syskonen *Hauser* der läto höra sig. Det nya, att här få se de i Tyrolerdrägt kostymerade personerna, hade dragit långt mera folk, än när eljest verkliga konstnärer uppträda. Deras sång var okonstlad och underhållande, samt ren och säker, dock borde man, för att rätt kunna bedöma den, hört den i deras hemland, från deras Alper».

Programmet upptog:

1.	Harmonimusik.	
2.	Nationalsången »Auf die Alpen gehn
wir auf».	} med Jodeln
3.	» Zur Lauterbach».	
4.	» Der Tyrolerbub».	

¹ Aftonbladet 25/8 1828.

5.	Harmonimusik.		
6.	Nationalsången	»Schweitzerbub».	} med Jodeln
7.	»	»Jetzt bleib ich nicht
mehr in Wien».	
8.	»	»Schweitzer Kuhrei-
gen».	

Erik Wilhelm Djurström ²⁰/₂—⁴/₆ 1829.

Man kan icke förvånas öfver att Djurström, som stod i spetsen för den onekligen bästa landsortstruppen vid denna tid, icke oftare besökte Göteborg, ty han hade icke råd att spela för blotta äran, och föga mer torde kommit honom till del från hans båda föregående uppträdanden här. Det hade sålunda förflutit en tid af tvenne år sedan hans sista besök härstädes.¹

Efter att i de första dagarne af Februari 1829 hafva slutat spela i Jönköping, begaf sig truppen på väg häråt, men hitkomsten fördröjdes af det dåliga väglaget, som, genom ihållande snöfall och derpå följande häftigt tö, försvårade resan, i synnerhet för större och tungt lastade åkdon, hvilket gjorde att truppen, hvars första representation bestämtes till den 15:de, icke anlände förr än dagen derpå, och icke kunde börja spela förr än den 20:de.²

Sällskapet utgjordes af:

direktör: *Erik Wilhelm Djurström*.

aktriser: fru *Carolina Ljungdahl* född *Ekholm*.

» *Bolinder*.

» *Maria Elisabet Bjur* född *Sandström*.

» *J. Charlotta Askenbom* född *Edberg*.

mamsell *Fredrika Ekholm*.

» *Tullström*.

» *Emilie Djurström*.

¹ I början af Januari 1828 befann sig Djurström i Malmö, derifrån han den 4:de lät utgå en subskriptionsanmälan på den samling af honom sjelf öfversatta teaterpjäser, som han gaf namnet *Dramatisk Blomsterkrans*, och som skulle utkomma i 5 delar med tillsammans 15 arbeten.

² *Aftonbladet* ¹⁶/₂ 1829. Bland anmäldé resande ¹⁹/₂ finnas: Teaterdirektör *Djurström* med dotter, aktörerne *Bolinder* med hustru, och *Rothman*, teaterföreståndaren *Askenbom* med familj, mamsell *Hoffman* och aktören *Benzelstjerna*.

mamsell *Hedvig M. Charlotta Hoffman* samt
 » *Natalia Ljungdahl*.
 aktörer: *Johan Jacob Askenbom*.
P. N. Ljungdahl.
A. R. F. Bolinder.
Olof Norring.
Åsell.
Wahlgren.
J. Fr. Rothman.
J. Linderöth.
C. A. Hartman samt
 gossen *Oscar Ljungdahl*.

Truppen var sålunda ganska talrik, eller tillsamman 20 personer.¹ Af de förutvarande medlemmarne voro borta mamsell *Bjur* och *Wallin*, hvilka gift sig med hvarandra; *Bjur*, som säges aflidit »före» den 5/11 1830, och troligen nu redan var död; *Molin* hvilken lemnat scenen; mamsell *Ramén*, som icke förekommer vidare i Göteborgs teaterhistoria, samt mamsell *Ekman*, hvilken öfvergått till annat sällskap, och 1832 återfinnes vid *Svanbergs* trupp.

I deras ställe hade inkommit 7 nya, eller 8 med den 9-åriga *Natalia Ljungdahl*, nemligen vår från *Carl Stenborgs*, *Åbergssons*, *Lamberts* och *Widerbergs* dagar bekante, nu nära 50-åriga *Olof Norring*, vidare fru *Bolinder*, mamsell *Fredrika Ekholm* samt aktörerne *Åsell*, *Wahlgren*, *J. Fr. Rothman* och *Oscar Ljungdahl*.

En person, som i *Jönköping* åsett ett af truppens spektakler fann, efter hvad han meddelade i tidningarne, särskildt mamsell *Hoffmans* spel förträffligt, och han gaf sällskapet i dess helhet det vitsordet att det »i alla afseenden fanns jemngodt med hvilket som helst af dem man ser uppträda på provinsteatrarne».² Detta omdöme torde nog varit i hufvudsak riktigt; en teaterbedömare yttrar sålunda, efter det sällskapet spelat en månad i *Göteborg*:³

»Sedan *Lambertska* truppen ännu icke anländt till följd af det dåliga väglaget, har teatervännen uteslutande, egnat all

¹ Som vi förut påpekat uppräknas bland de öfriga såsom anmäld resande äfven aktören *Benzelstjerna*. Vi måste emellertid lemna derhän huruvida han verkligen tillhörde denna trupp; visst är att han icke nämnes i affischerna bland de uppträdande, så framt han icke förekommer under antaget namn, hvilket ingalunda är omöjligt.

² *Aftonbladet* 7/2 1829.

³ *Aftonbladet* 30/3 1829.

sin uppmärksamhet åt Hr Djurströms bemödande att underhålla honom och scenen. Hans repertoar innehåller också en mängd nya pjäser, hvilket deremot ej lär vara fallet med Hr Lamberts. Bland dessa Hr Djurströms nya pjäser finnas mästerstycken, som hedra både öfversättaren och författaren, men man beklagar att Herr Djurström äger för få goda sujetter för att på scenen återgifva dessa saker. Hr *Djurström* sjelf och dess dotter *Emilie*, mamsell *Hoffman* och fru *Bjur* samt herrar *Askenbom* och *Ljungdahl* lemna sällan något öfrigt att önska; äfven måste man göra rättvisa åt hr *Hartman*, som ganska lyckligt utfört flera eljest otacksamma roller, och sällan behöft använda sufflören, som deremot ofta synes aldeles outhärlig för en del andra af truppens här förbigångna ledamöter.

Bland stycken, som vunnit odeladt bifall intar »*Toni*» eller »*Fasansnatten på S:t Domingo*» första rummet. Den ädelmodiga flickan, efter hvilken pjesen fått sitt namn, och kring hvilken hela handlingen rör sig, förestås af mamsell *Hoffman* så förträffligt, att man sällan sett något fullkomligare. Hennes spel utmärkes af lif och värme hela stycket igenom, men var isynnerhet mästerligt då hon får infallet att hedraga negrerna genom den franske officerens fastbindande vid sängen. Det högljudda bifallet närmade sig ofta entusiasm.»

Orkestern stod under ledning af den bepröfvade *Carl Fredrik Braunstein*. Såsom icke sällan förut varit händelsen, blef orkestern äfven nu anledning till oro i sinnena, en oro som gaf sig luft i ett formligt tumult på teatern. Den 11 mars hade man annonserat, såsom recett åt P. N. *Ljungdahl*, »*Prins Edvard Stuart*», hvilken då skulle spelas för första gången, och såsom efterpjes »*Kapellmästaren*». Det senare intermezzot utbyttes likväl oförmodadt mot operetten »*Två ord*», och när publiken igenkände ouvertyren till denna, brast stormen lös. Man hade nemligen fått den föreställningen, att orkestern, eller i alla fall några af dess medlemmar, vägrat biträda i den förra pjesen, »af den orsak att de ansågo kapellmästarens reprimander, som man vet hör till pjesen, opassande för deras personliga värde.»¹

I anledning af detta sjelfsvåld, tog en insändare till orda, yttrande:²

»Långt för detta hade nog scenens vänner tillkännagifvit sin önskan att åter få se den muntre »*Kapellmästaren*», om de ej visste detta varit Hr Djurströms afsigt, men att han äfven denna gång, till följd af insinuation från några af orkesterpersonalen, nödgats afstå derifrån. Då önskan att få se denna pjes

¹ *Aftonbladet* 12/3 1829.

Aftonbladet 6/4 1829.

dock fortfarande är lika allmän, vågar man föreslå att till de kinkige spelmännens partier välja andra artister, som icke anse kongl. fullmakter medföra dispens från skyldigheten att fullgöra åtagna förbindelser. Vi hoppas att en dylik nådebetygelse likväl icke innebär någon anledning till förmodan att för alltid utstänga den rolige »Kapellmästaren» från scenen, därför att ett par orkesterofficianter tro sig spela för väl, för att af en quasi-virtuos för tillfället låta mästra sig på narri.

Duperad åskådare».

Detta, att orkestern skulle för andra gången vägrat sin medverkan till uppförande af den nämnda pjesen, var likväl ett misstag, som af Djurström sjelf beriktigades; efter det första missförståndet, hvilket föranledde inställandet af »Kapellmästaren», hade icke fråga varit om att ånyo upptaga den på repertoaren — tvertom hade orkestermedlemmarne sjelfva sedermera erbjudit sitt, biträde, för att tillmötesgå allmänhetens önskan.¹

¹ *Aftonbladet* 9/4 1829. Braunstein, som stått helt och hållet utanför den lilla revolten, hade sjelf blifvit utsatt för liknande obehag. Han hade nemligen till Torsdagen den 30/4 annonserat en konsert i Bloms sal, med biträde af sångerskan, fru Saint Brice-Quagliarini, som då vistades här och som skulle sjunga en aria ur »Turken i Italien» af Rossini, hvilken konsert likväl måste inställas, hvarom konsertgifvaren skriver i *Aftonbladet* för den 7/5:

»Ehuru undertecknad var beredd på anmärkningarne i *Aftonbladet* för sistl. Lördag, helst ryktet redan visste berätta de voro under bearbetning, hade jag likväl väntat att vederbörande skulle egt nog sans att vänta och se huruvida skriftliga bevis om verkliga förhållandet äro i mina händer, innan han oblygt inför offentligheten tillvitar mig en osanning. Dessa bevis, åtföljda af en fullständig relation om de trakterande omständigheter, som mött mig vid ifrågavarande Konsertarrangement, skola i detta blad blifva meddelade, så vidt den anonyme anmärkaren vill uppge sitt namn, i annat fall uteblir å min sida all förklaring i ämnet. Jag anser mig blott befogad förklara, det min annons angående Konsertens inhiherande ej var i ringaste mån rigtad mot Orchesterpersonalen, utan föranleddes af de flesta Ledamöternas underlåtande att påteckna den lista jag Tisdagen d. 27 April låtit cirkulera, i afsigt att invitera dem icke allenast till repetition å Konserten om Onsdag, utan äfven till dess uppförande om Torsdag. I öfrigt hade jag väntat att anmärkaren borde insett det intet förolämpande ligger i orden — »påräknadt (ej lofvadt) men bristande Orchesterbiträde» — han borde insett det jag icke kunde med visshet påräkna ifrågavarande biträde och således ej kunde låta slumpen sjelfva Konsertdagen afgöra, huruvida endera en fullstämmig Konsert eller ock en s. k. Soirée skulle uppföras. Helst det tillhörde mig att i behörig tid avertera Publiken om hvilketdera skulle ske.

Att jag alltid med vänskap blifvit omfattad af ledamöterna i den Orchester, hvars mångåriga styrelse varit mig anförtrodd, erkänner jag öppet; och var det med afseende derå jag hoppades på *ovillkorligt* bifall

En annan omständighet, mot hvilken en teaterledare hade att i Göteborg kämpa, nästan lika regelbundet återkommande som striderna mot orkestern, var den hos en del af allmänheten temligen vidt utbredda oviljan öfver att man spelade under fastlagen. Äfven under denna sejour förekom en dylik yttring af missnöje; en viss »Dixi» skrifver sålunda:¹

Något för Theaterns vänner».

»För den, som betraktar mer än ytan af tingen, som äfven har en klar åsigt af människans inre egentliga lif, hör det ej alltid blifva utan intresse och vigt att skänka en blick äfven åt hvardagslifvets vanligare uppträden. Dessa erhålla då ofta en djupare betydelse än blott af det Ephemeriska lif, om hvilket de måste dagtinga med lättsinnigheten och jollret. Dagens händelser äro skuggdragen på tidens solvisare; de visa hvad klockan är slagen, och, då de lätta besvarandet af betraktarens fråga: väktare hvad lider tiden? så visa de ock om den tid, hvori vi lefva, är en tid af ljus, eller en tid af mörker.

Min mening är icke att slå an en utsliten klagoton öfver det myckna onda af *våra dagar*. För-låtas må dock Tidens bättre Anda, om den gjuter en vemodssuck öfver att se sina af ålder helgade rämärken lättsinnigt föraktas af den brådmogna nyhetsandans Adepter. Det har varit en tid då, förmodligen emedan man ömmare vårdade det eviga, det oförgångliga inom sig, man ej tillät något missfirmande af det heliga, sådant det uppenbarar sig i ändligheten utom oss. Man tillät sig då att, under en tid af året, som är af en särskildt hög betydelse, då den frambär påminnelser om allt det dyrbaraste för människans tro i tiden, och hennes hopp för evigheten, att under denna tid offentlighetens hyllning gafs åt förströelser,

till den af mig sökta musikaliska assistancen, så mycket heldre som jag flera gånger måst uppskjuta ifrågavarande Konsert. Slutligen kan jag ej undgå att reflektera öfver anmärkarens sätt att ställa mig i samma Kategori som resande Virtuoser; afsigten är lätt gissad, men vederbörande gör bäst att ej för tidigt glädja sig åt hoppet, ty jag hoppas få äran att hädanefter som hittills utgöra en medlem af Göteborgs samhälle.

Carl Fr. Braunstein».

¹ Gölheborgs *Allehanda* 11,3 1829.

hvilkas hela syftning är att rycka sinnet allt närmare jorden.

Ej utan en sorglig känsla af det mörka i tidens tecken, blifver man varse huru, under de samma dagar, i hvilka en from forntid såg sina barn samlade kring korset, att med oskuldens öga och enfaldens tro bese den stora synen, vid hvars saliga anblick millioner hjertan känt sig tröstade i lidandet och styrkta i döden, under dessa dagar upplåtas för *vår* tids människor, inom *vår* stads murar, inemot lika många tempel för *skådespelsgudinnorna*, som för den korsfäste Försonarens dyrkan. Åtminstone i den sadsade besinningens ögon lära vi ej vinna vid jemförelsen.

Utom det sorgliga beviset af detta förhållandes verklighet, skulle man i ett Christligt samhälle hafva svårt för att föreställa sig möjligheten af en dylik oskärade lättsinnighet. Man invände ej, att detta blott är obscurantens eller högst den ensidige svärmarens tungomål. Görande konstfärdigheten all rättvisa, uppförom dock ej verkligheten för skenet. Menom ej att ögonblickets känslösvall af scenens skakande uppträden *förbättrat* något hjerta, verkat något *framhårdande* godt beslut och — *allraminst* gifvit kraft till dess utförande i frestelsen och striden. Man invände ej, att det sinne, som är öppet för heliga intryck, emottager dessa lika varma och kraftiga, fastän de bemängas med en upprörd sinnlighets föreställningar från andra håll, och att det heliga, det som talar till vår känsla om dygdens lön och brottets straff, är lika heligt uttaladt i Skådespelet eller vid Gudstjensten.

Betraktom solens bild, då hon speglar sig i den lugna, klara källan, och då hon kastar sina strålar i det, äfven efter stormen, svallande hafvet; Solen är densamma, ämnet som emottager dess strålar, det samma; men — hvar ser man henne klarast? Det är en villfarelse om man tror att det Heliga, äfven der det genom missbruket förlorar åtminstone sin objectiva helgd, skall kunna bibehålla sin helgande kraft.

Öfvertygelsen är uttalad. Den förblifver orubbad, ehvad derom må ordas. Att misskännas och måhända beles, har ofta varit sanningens lott; den stån-

de äfven nu sitt kast. Åtminstone så länge ej all känsla slocknat för en odödlig Andes behof, skall någon medgifva, att de stunder, då själen skall söka sin näring, under en *Fastlagstid* kunde värdigare användas, än att vid skådespelen offras åt sinnlighetens bländande, men andefattiga hugskott.

Dixi.»

Att författaren varit någon af stadens prester framgår deraf, att en följande insändare, som kallar sig »Fördomsfri», påvisar det egendomliga förhållandet att tvenne religionslärare visa sig hafva en alldeles motsatt uppfattning rörande skådespels uppförande under fastlagen, i det att, medan den ene afgjort fördömer sådant, den andre tvertom vädjar till publikens medkänsla för en af hans församlingsmedlemmar, aktören P. N. Ljungdahl, som till följe af långvarig sjukdom råkat i betryck, och som den 11 Mars skulle erhålla en recett.

Ehuru en dylik förbön skett för att rädda konstnären från hungersnöd, var dock afsigten, yttrar vidare »Fördomsfri», ingalunda att »uppmåna till skådespels bevistande under fastlagen, så mycket mindre som den ifrågavarande religionsläraren nyligen predikat att dylikt vore något, i synnerhet för ungdomen, opassande under dessa heliga veckor», men han hade i alla fall förstått, att undantag kunde finnas. Dessutom, menade »Fördomsfri» var det orätt att beröfva skådespelaren medlet till hans uppehälle, så framt icke han förut vore beredd derpå genom en allmän lag. En sådan lag har fordom funnits och är till och med icke ännu upphäfd, men skall en sådan finnas, bör den omfatta *alla* dylika nöjen, ty så länge »man sjelfva Bönedagen offentligen kan sjunga Därskapens beröm, och hela fastlagen igenom se alla stånd och åldrar nästan hvarje vecka opåtaladt deltaga i Terpsichores bullrande fester, hvarför skulle då konstnären allena sättas ur tillfälle att förtjena sitt dagliga bröd?»¹

Det omtalades nyss, att Ljungdahl i Mars erhöi en recett. Den fortfarande sjukdomen tvingade honom sedermera att stanna qvar här någon tid efter det Djurström med sin trupp lemnat staden, och för att afhjelpa de ekonomiska bekymren gafs till hans förmån den 12 Juni en

¹ *Aftonbladet* 19/3 1829.

representation, med biträde af det på Mindre teatern spelande Lambertska sällskapet. Programmet upptog ett »musikaliskt och teatraliskt divertissement», hvars första del utgjordes af

1. Consert för obligat valdthorn af Sneider
2. Tyroler-visa med jodling och ackompagnement af guitarr
3. Thema med var. för valdthorn
4. Tyroler jägarsång med jodling,

allt utfördt af *Molau*, samt till slut Méhuls täcka operett »Målaren och modellerna».¹ Det var ju mycket vanligt sedan gammalt, att recettagaren i några valda ord vädjade till allmänhetens känslor, men denna gång skedde en sådan vädjan på vers:

»Till Scenens *Gynnare* och *Vänner* i Götheborg.

Om jag uppå krigets bana
För mitt Fosterland i strid
Råkat till bli Invalid
Under Kungens Segerfana,
Kunde jag för min person
Hoppas ålderdomspension;
Men i tjenst hos Melpomene
Och Thalia — vackert par! —
Uppå scenen, notabene!
Intet annat hopp är kvar
För mig uppå gamla dar —
Sjuk och skröplig — än att söka,
Såsom billigt, hjälp och bot,
Der min välfärd fått sin sot.
Derför än jag djerfs försöka
Att, med skådespelarns rätt,
Hos Dig, Publicum! få öka
Gammal skuld med *ny recett*,
Att mitt glada hopp upplifva,
Värdes mig Er gunst bete,
Då jag tänkt på Fredag gifva

¹ Rollerna innehades af följande:

Målaren Serberin	hr <i>Lindquist</i> .
Emelie, hans pupill	fru <i>Broman</i> .
Stålsporre dragonofficer	hr <i>Broman</i> .
Räfklo, hans betjent	» <i>Lambert</i> .
Bryngel, färgrifvare	» <i>Ljungdahl</i> .
Pelle Jonsson Krycka	» <i>Dahlgren</i> .
En dragon	» <i>Isberg</i> .

Målaren och modellerne,
Hvars inkomst, hvad den kan blifva,
Faller till

Er tjenare

P. N. Ljungdahl.

Denna poetiska vädjan lyckades dock icke öppna allmänhetens börsar, ty recetten var på väg att blifva instäld af brist på tillräckligt antal besökande, och om ej orkestern varit nog oegennyttig att äfven denna gång biträda utan arvode, hade den stackars behöfvande skådespelarens behållning blifvit ingen.¹

Bristen på intresse för teatern visade sig för öfrigt icke blott vid detta tillfälle, ty den var kronisk. Redan vid de två första spektaklerna var huset mycket glest besatt; man skylde på den mindre gynnsamma väderleken, men nödgades snart erkänna att »smaken för spektaklerna tyckes vara i aftagande».² När förhållandet var sådant under en tid, då Djurström var ensam och utan medtäflare, var det icke svårt att förutse resultatet, om han erhöle en konkurrent, och en sådan fanns äfven, i det att Lambert hyrt Mindre teatern.

»Antingen för mycket eller för litet», utbrister en insändare i tidningarne; »spel på båda teatrarne här bli för mycket; om ock tiderna vore bättre än hvad de verkligen äro, men saken lär ej nu kunna ändras, och får man hoppas, att freqvensen blir störst, der spelet är bäst.»

»Vår Mindre teater måste i såväl prakt som mycket annat vika för den Större, men den är och blir alltid stor nog för ställets spektakelvänner, och man mins nog den tid, då den, ehuru vådlig såsom en bristfällig träbyggnad, ändock var lifligt besökt. Sedan den kostbara nya tillkom, tyckes det som hågen för teatern aftagit, förmodligen af det skäl att för mycket slappar, och att för mycken tillgång verkar liknöjdhet. Emellertid har säkert ingendera teatern vunnit på konkurensen, utan säkert skadat hvarandra.»

»Man får väl se hur det vill gå, och hvart den nyckfulla gudinnan Lyckan vänder sig. Täflan måste bli och derpå vinna åtminstone åskådarne.»³

Så började Lambert spela den 22 April, och farhå-

¹ *Aftonbladet* 15/6 1829.

² *Götheborgs Posten* 24/2, 17/3 1829.

³ *Aftonbladet* 12/2 1829.

gorna besannades. Båda teatrarna ledo; än det ena, än det andra spektaklet måste inställas af brist på åskådare, och Lambert led betydliga förluster.¹ Ovanligt nog, synes det icke rådt någon bitterhet mellan de båda rivalerna om allmänhetens gunst, utan snarare tvertom, något som gaf upphof till det, i en teaterhistoria, temligen ovanliga förhållandet, att de båda teaterdirektörerna förenade sina trupper för att gemensamt gifva några representationer på den större teatern. Man spelade på detta sätt den 22 Maj »Gustaf Wasa», den 29:de »Donaunymfen» (med den 22-åriga fru Charlotta Broman, född Hesselgren i titelrollen) och den 1 Juni åter »Gustaf Wasa». Ätminstone vid den första representationen var huset proppfullt, oaktadt förhöjda biljettpriser.²

¹ *Aftonbladet* 15/6 1829.

² *Göteborgs Posten* 26/5 1829. Det torde måhända vara af intresse att meddela rollbesättningen i *Gustaf Wasa* (Kotzebues hist. skådespel, öfvers. af Djurström):

Christian II	<i>Ljungdahl.</i>
Gustaf Trolle	<i>Isberg.</i>
Gustaf Wasa	<i>Djurström.</i>
Lars Olofsson Björnram	<i>Broman.</i>
Arendt Persson	<i>Hartman.</i>
Rasmus Jute	<i>Edlund.</i>
Erik Banér	<i>Rothman.</i>
Nicolaus Bröms	<i>Lindqvist.</i>
Fredrik Brun	<i>Åström.</i>
Berndt v. Mehlen	<i>Bolinder.</i>
Didrik Holst	<i>Hjelmstedt.</i>
Hans Fynbo	<i>Norring.</i>
Anders Persson	<i>Bolinder.</i>
En kammarherre	<i>Linderoth.</i>
Hans Gregersson	<i>Askenbom.</i>
Born	<i>Edlund.</i>
Jendel	<i>Mellblom.</i>
En spion	<i>Dahlgren.</i>
Sven Nilsson	<i>Lambert.</i>
2 officerare	<i>Isberg och Linderoth.</i>
Ett sändebud	<i>Dahlgren.</i>
2 jägare	<i>Wahlgren, Jacobsson.</i>
En dräng	<i>Jacobsson.</i>
Cecilia af Eka	fru <i>Bjur.</i>
Margareta Wasa	m:ll <i>Hoffman.</i>
Margareta Leijonhufvud	fru <i>Broman.</i>
Gertrud	m:ll <i>Tullström.</i>
Barbro Stigsdotter	fru <i>Lambert.</i>
Sven Nilssons hustru	» <i>Askenbom.</i>
Värdshusvärdinnan	» <i>Hjelmstedt.</i>
Brita	m:ll <i>Bergsten.</i>
En nunna	<i>Emelie Djurström.</i>

Bland recetterna under spelterminen märkes särskildt den, som gafs åt mamsell Hoffman den 3 Maj, tillika premiére af Samsöes skådespel *Konung Christian den andre och Dyveka*, öfversatt af Djurström, med »Tillfället gör tjuften» såsom efterpjes. Den berömde, för tidigt bortgångne skalden Samsöes »Dyveke» ansågs på sin tid vara ett dramatiskt mästerverk, och, om äfven en senare kritik afprutat på detta omdöme, så har det likväl förtjensten att vara, icke blott det första danska originalsorgespelet, utan äfven det första som behandlade ett nationelt danskt ämne, hvilket hittills stått i dunkel för folket såsom en allmogesaga, men nu med ens fick, genom en lefvande framställning af personerna i en särdeles antaglig handling, en fullständighet och klarhet som förut saknats. »Dyveke» är, säger Baggesen, ett mycket rörande, prosaiskt sorgspel, som dock blott i några scener höjer sig öfver det gråtande dramat; karaktärerna äro riktigt tecknade, handlingens gång naturlig, tilldragelserna verkligen tragiska, det hela fullt af sköna och rörande drag utan svulst. Men karaktärerna sakna kolorit, handlingen lif och det hela är monotont, utan patos. Såsom historisk skildring saknar stycket värde.

Ehuru »Dyveke» redan den 30 Jan. 1796, spelades i Köpenhamn, var dock som sagdt skådespelet alldeles nytt för publiken i Göteborg.¹

¹ Affschen är försedd med följande åkallan:

»Smyckad med förtjenstens lager, träder konstnären glad och hänryckt öfver de blommor, som en rättvis hyllning strör på hans bana — för mig, i känslan af min ofullkomlighet, blomstrar blott en blomma: Er öfverseende godhet! — må den alltid oförvissnad räckas mig; jag vågar då med hopp och förtroende innesluta mig i Ert minne.

H. M. C. Hoffman».

Rollerna i »Konung Christiern den andre och Dyveke» innehades af följande:

Christiern II	Hartman.
Elisabet, hans gemål	m:ll Tullström.
Sigbrit	fru Askenbom,
Dyveka	m:ll Hoffman.
Claudia, kammарjungfru	fru Ljungdahl.
Torben Gyldenstiern	Djurström.
Knut, hans bror	Bolinder.
Anna Mönstrup	fru Bjur.
Pater Johan	Askenbom.
Fauborg	Rothman.
Didrik Slaghök	Norring.

Förutom Ljungdahl och mamsell Hoffman, erhöilo äfven Askenbom, Hartman, Emilie Djurström och Bolinder recetter; den senares affisch försedd med följande vädjan:

»Endast åt förtjensten räcker konsten sina hulda blommor; Om jag förgäfves söker att vinna dem, så räcker mig likväl hoppet sin sköna blomma och hviskar tröstande: »Fäll ej modet, utan vänta allt af konstvännens godhet och öfverseende». Ädla Allmänhet! gör hoppets ord till sanning, och mottag af mig det enda jag kan bjuda — tacksamhetens heligt värdade blomma!

. A. R. F. Bolinder».

Spellista.¹

- 1829 Fred. ²⁰/₂ *Olfrida och Elisena* eller *Skogen vid Herrmanstadi*, rom. skåd. 4 a. af Johanna v. Weissenthurn, öfvers. af E. W. Djurström. samt ffg. *Papegojorna*, kom. 1 a. efter *Les Perroquets de la mère Philippe*, öfvers. af E. W. Djurström.
- » Sönd. ²²/₂ ffg. *De bägge galerslafvarne* eller *S:t Aldervons qvarn*, skåd. 3 a. öfvers. af E. W. Djurström, samt *Skådespelaren mot sin vilja*, kom. 1 a.
- » Fred. ²⁷/₂ *Lazarilla* eller *Den lilla zigenerskan*, rom. skåd. 4 a. af Kotzebue, öfvers. af E. W. Djurström, samt ffg. *Plänen* eller *Soldater och bönder*, kom. 1 a. af Aresto, öfvers. af J. J. Askenbom.²
- » Sönd. ¹/₃ *De bägge Sergeanterne* eller *Vänskap i döden*, hist. skåd. 3 a. af Aubigny, öfvers. af E. W. Djurström, samt *Doctan* eller *Den lilla systemen*, kom. 1 a. efter *Scribe* och *Mélesville*, öfvers. af E. W. Djurström.
- » Tisd. ³/₃ Recett för Hr Askenbom: ffg. *Den misslyckade uträkningen*, kom. 4 a. af Jünger, samt *Två ord* eller *En natt i skogen*, kom. 1 a.
- » Fred. ⁶/₃ *Slottet Rieti* eller *Röfvarbandet från Apenninerna*, rom.

samt i »Tillfället gör tjuften»:

Marju	fru Bjur.
Ingrid	m:ll Tullström.
Pelle	Hartman.
Klockar Lullius	Bolinder.
Köpmannen	Rothman.
Marktschrejaren	Askenbom.
Länsman	Norring.
en ryttare	Djurström.
Karin	fru Ljungdahl.
Länsmanshustrun	» Askenbom.
Lisa	m:ll Hoffman.

¹ Efter affischer samt annonser i *Aftonbladet*, *Götheb. Allehanda*, *Nyheter*, *Tidningar* och *Posten*.

² Samma program hade annonserats till Tisd. ²⁴/₂ men förmodligen blef spektaklet inställt.

- skåd. 5 a. af Philip Bonafout, öfvers. af J. A. Graffman.
- 1829 Månd. $9/3$ *Hatets och kärlekens hämnd*, hist. skåd. 5 a. af Kotzebue, öfvers. af E. W. Djurström.
- » Onsd. $11/3$ Recett för Hr *Ljungdahl*: ffg. Prins Edvard Stuart eller Pretendenten i Skottland, hist. skåd. 3 a. af Alex. Duval, öfvers. af M. Altén, samt f. 2 ggn *Två ord*.¹
- » Fred. $13/3$ ffg. *Midnatten*, skåd. 3 a. öfvers. af E. W. Djurström, samt *De löjlige kusinerna* eller *Farbrodern från Gotland*, kom. 2 a.²
- » Sönd. $15/3$ f. 2 ggn *Slottet Rieti*.
- » Tisd. $17/3$ ffg. (!) *Midnatten* samt f. 2 ggn *De löjlige kusinerna*.
- » Fred. $20/3$ *Toni* eller *Fasansnatten på S:t Domingo*, hist. skåd. 3 a. af Theod. Körner, öfvers. af E. W. Djurström, samt *Den förmente prinsen*, kom. 1 a.³
- » Sönd. $22/3$ *Cesario* eller *Kallsinnighet och kärlek*, kom. 5 a. af Wolff, öfvers. af J. A. Graffman.⁴
- » Fred. $3/4$ f. 2 ggn *Cesario*.
- » Sönd. $5/4$ f. 3 ggn *Cesario* samt *Kapten Puff* eller *Storprataren*, kom. 1 a.
- » Tisd. $7/4$ Recett för Hr *Hartman*: *Coelina* eller *Det hemlighetsfulla barnet*, skåd. 3 a. af Guilbert Pixericourt, samt f. 2 ggn *Papegojorna*.⁵
- » Fred. $10/4$ f. 2 ggn på mångas begäran *Toni* samt *Kapellmästaren*, musik. intermezzo 1 a. af Bianchi, öfvers. af E. W. Djurström.
- » Månd. $20/4$ *Den stumme riddaren* eller *Den kloka frun i skogen*, hist. skåd. 5 a. af Kotzebue, öfvers. af E. W. Djurström.
- » Torsd. $23/4$ f. 2 ggn *De bägge galerslafvarne* samt *Den musikaliske skräddaren*, kom. 1 a. med sång.
- » Fred. $24/4$ 1:sta abon. repres. ffg. i Sverige *Fästmannen från Mexico*, kom. 5 a. af H. Cl Lauren, öfvers. af E. W. Djurström.
- » Sönd. $26/4$ f. 3 ggn *De bägge galerslafvarne* samt f. 2 ggn *Den musikaliske skräddaren*.
- » Tisd. $28/4$ f. 2 ggn på begäran *Fästmannen från Mexico*.
- » Sönd. $3/5$ Recett för mamsell *Hedvig Charlotta Hoffman*: ffg. *Konung Christiern den andre* och *Dyvika*, hist. skåd. 5 a. af O. I. Samsöe (Dyveke). öfvers. af E. W. Djurström, samt *Tillfället gör ljufven*.

¹ Såsom efterpjes var i *Allehanda*.^{10/3} äfvensom på affischen annonserad *Kapellmästaren*, men inställdes.

² Spektaklet har möjligen ändrats; jemf. den $17/3$.

³ Såsom förpjes hade i *Aftonbladet* $19/3$ annonserats *Blykamrarne i Venedig*, som dock måste utbytas mot *Toni* »i anseende till Hr Ljungdahls sjukdom».

⁴ Enligt affischen; i *Aftonbladet* den $19/3$ annonserades deremot *Den stumme riddaren* eller *Den kloka frun i skogen*.

⁵ Recetten var, med samma program, först annonserad till $24/3$ men uppskötts först till $25/3$ och derefter till $7/4$.

⁶ Enl. *Göl. Posten* gafs i st. som efterpjes *Bergsbyboerna*.

- 1829 Tisd. $\frac{5}{5}$ 2:dra abon. repres. *Prins Tekeli* eller *Belägringen af Montgatz*, hist. skåd. 3 a. af Guilbert Pixericourt, samt f. 3 ggn *Den musikalske skräddaren*.
- » Fred. $\frac{8}{5}$ 3:dje abon. repres. ffg *Slafvinnan i Surinam*, skåd. 5 a. af Frantz Kratter, öfvers. af E. W. Djurström, samt *Dagen efter bröllopet*, kom. 1 a. af Mélesville, öfvers. af E. W. Djurström.
- » Onsd. $\frac{13}{5}$ Recett för *Emelie Djurström: Figaros bröllop* eller *Den fjolliga dagen*, kom. 5 a. af Caron de Beaumarchais, samt *Wellingtons uniform*, kom. 1 a. öfvers. af E. W. Djurström.
- » Månd. $\frac{18}{5}$ Recett för *Hr Bolinder*, boende i tullfiskal Bolinders hus vid Hästbacken, ffg. *Abelino, den store röfwaren* eller *Mannen med tre ansigten*, skåd. 3 a. samt *Den ondsinta hustrun*, kom. 1 a. musik af Strufve.
- » Onsd. $\frac{20}{5}$ 4:de abon. repres. ffg. *Röfvaranföaren Rinaldo*, rom. skåd. 5 a. af C. A. Vulpeius.
- » Fred. $\frac{22}{5}$ *Gustaf Wasa*, hist. skåd. 5 a. af Kotzebue, öfvers. af E. W. Djurström. Undertecknade, som förenat sina Theatertrupper för denna Representation, skola ej spara någon möda för att svara mot Allmänhetens önsknin- gar vid uppförandet af ett skådespel, som i Götheborg alltid varit älskadt och sedt.
E. W. Djurström. J. A. Lambert.
- » Fred. $\frac{29}{5}$ gafs på Stora teatern af Djurströms och Lamberts före- nade trupper *Donaunymfen* eller *Sjödrottningen*, rom. skåd. 3 a. med sång och stort spektakel, musiken af Ferd. Kauer, öfvers. af E. W. Djurström.
- » Månd. $\frac{1}{6}$ gafs f. 2 ggn af de förenade trupperna *Gustaf Wasa*.
- » Torsd. $\frac{4}{6}$ *Blykamrarne i Venedig* samt derefter en *Afskedsepilog*, hvori directeur Djurström tackar.
-
- » Fred. $\frac{12}{6}$ till förmån för *P. N. Ljungdahl* gifves på Stora Thea- tern, med biträde af Orkesterns ledamöter ett musika- liskt och Theatraliskt *Aftondivertissement*, samt *Målaren och modellerna*, kom. 2 a. med sång.
-

Det var de romantiska skådespelens gyllene tid. Eu- ropas folk lågo fjettrade i despotismens, den heliga allian- sens tunga bojor, och det rådde dödystynad öfver allt, der icke förtrycket blef så stort, att man icke längre för- mådde fördraga det utan ett skri af förtviflan, som dock snart hejdades af bajonetterna och qväfdes i statsfängel- serna. Under en sådan tid af ytterlig despotism, fanns det likväl ett ställe der folket kunde gifva uttryck åt sina känslor, ett ställe der tanken kunde hängifva sig åt hoppet

om ljusare tider, och der fantasien kunde obehindradt invagga sig i tron att dessa tider redan dagats, tider af rättvisa och godhet, välvilja och broderlig kärlek, tider då brottet fick sin förtjenta lön och sanning och rätt sutto på maktens domarestol. Detta ställe var scenen, och därför älskade man dessa romantiska fantasibilder, för hvilka vår egen tid endast har en axelryckning — dramatiska skapelser, hvilka, stundom med någon liten historisk kärna till grund, besjöngo olyckan, troheten, kärleken och rättfärdigheten.

Det var dylika skådespel som Djurström så talrikt genom sina öfversättningar införlifvade med sin repertoire och af hvilka nu för första gången uppfördes *De begge galerslafvarne* eller *S:t Aldervons qvarn*, *Slottet Rieti* eller *Röfvarbandet från Apenninerna*, *Prins Edvard Stuart* eller *Pretendenten i Skottland*, *Konung Christiern den andre* och *Dyveka*, *Slafvinnan i Surinam* samt *Röfvaranföraren Rinaldo Rinaldini*, medan man samtidigt återupptog sådana äldre stycken af ungefär samma slag: »Olfrida och Elisena», »Lazarilla», »De begge sergeanterne», »Hatets och kärlekens hämnd», »Toni», »Coelina», »Prins Tekeli» m. fl.

De nya komedier som nu gäfvos voro *Planen af Aresto*, *Fästmannen från Mexico* af Clauren, Mélesvilles *Dagen efter bröllopet* och *Papegojorna*. Hvad den senare beträffar, kan man med skäl säga, att Djurströms goda smak lemnat honom i sticket, då han ansåg det löna mödan att öfversätta »Les Perroquets de la mère Philippe» af Achille Dartois; hela intrigen hvilat nemligen på det orimliga antagandet, att tvenne unga flickor kunnat hållas i en så fullständig okunnighet om männen, att man utan svårighet lyckas inbilla dem, att ett par i parken inkomne officerare äro ett slags ovanligt stora papegojor!

I öfrigt tillhörde repriserna af äldre arbeten i allmänhet de bättre af dessa. Sålunda gaf man »Två ord» med musik af Dalayrac, Méhuls »Målaren och modellerna», »Den förmente prinsen», »Den musikalske skraddaren» af Gavaux, »Tillfället gör tjufven», »Kapten Puff» — hvilken icke gifvits här efter 1817 — »Figaros bröllop» m. ¹

¹ I »Figaros bröllop» spelade:

Grefve Almaviva	Ljungdahl.
Grefvinnan	m:ll Tullström.
Figaro	Djurström.
Susanna	m:ll Hoffman.

Beträffande sjelfva spelet föreligger derom endast en kort notis i följande »bref»:¹

»Du klagade i höstas öfver brist på nöjen, och isynnerhet på spektakler. Gör det nu om du kan! I går speltes på Stora teatern, i afton eller Onsdag spelas på den Mindre, och i morgon och om Söndag på den Stora — således 5 spektakler på 6 dagar. Hur är detta möjligt, frågar du, när man hört att Djurström flera gånger spelat med förlust, och det varit liknande förhållande med de Lambertska spektaklerna?

Jo, ser du, »Fästmannen från Mexico» reparetrade till en del Hr Djurströms förluster, och mamsell *Hoffmans* förträffliga spel i detta lilla nätta stycke återupplifvade publikens smak för Hr Djurströms föreställningar. I går gafs »Dyveke» och »Tillfället gör tjuften» till förmån för mamsell Hoffman, och fick hon glädja sig åt nästan fullt hus. I morgon uppföres »Prins Tekeli» eller »Belägringen af Montgatz». Du påminner dig säkert, hvad nöje det var att se detta uppföras i den gamla träboden och hur väl det der gafs. Jag är nyfiken att se, hur det nu skall taga sig ut. Alexina och Tekeli spelas af mamsell *Hoffman* och Hr *Djurström*, och blir Hr *Ljungdahl* så återstald, att han kan spela Mjölharens roll, hoppas jag, att stycket äfven här skall gå rätt bra.»²

Den 4 Juni gaf Djurström sitt sista spektakel för denna gången, äfven nu för temligen glest hus, hvarefter han med sin trupp afreste Pingstdagen.

Doktor Bartholo	<i>Rothman.</i>
Marceline	fru <i>Bjur.</i>
Cherubin	<i>Hartman.</i>
Bride-Oison	<i>Norring.</i>
Doublemain	<i>Åsell.</i>
Bazil	<i>Bolinder.</i>
Trädgårdsmästare Antonio	<i>Askenbom.</i>
Fanchette	<i>Emelie Djurström.</i>
Grippe-Soleil	<i>Linderoth.</i>
En vaktmästare	<i>Wahlgren.</i>

¹ *Aftonbladet* 4/5 1829.

² *Djurström* spelade verkligen Prins Emmerich Tekeli, mamsell *Hoffman* hans gemål Alexina och *Ljungdahl* mjölharens Conrad.

Ett minne, karaktäristiskt nog, från Djurströmska truppens Göteborgssejour 1829 är ett bref¹ från Askenbom, skrivit till en handlande i nämde stad och så lydande:

Warberg d. 27 juni 1829.

M. H.

Hade jag varit underrättad om eller känt innehållet af det bref ni skickade till Bolinder då jag den 15 d:s fick skåda er gemena physionomie, så kan ni vara öfvertygad om att jag genast liquiderat ert brefskrifvearfvode och postporto; men som det ej var så lyckligt, täcktes herr handelsman anteckna sig detta saldo till godo i sin diskekladd; ty att döma af M. H:s skicklighet i correspondencevägen, lärer bokhålleriet stå på klen fot. Men till ämnet! Om Bolinder hade något att fordra på sin lön eller ej, är en sak som rakar er näsa förbi (derom kan ni få upplysning af honom, om han skulle finna för godt att lämna er den). Att jag reste utur staden, trodde jag mig kunna göra utan att säga er till. Till fru Bolinder skickade jag bud med Benzeltjerna, som också stannade qvar; om han ej uträttade ärendet är ej mitt fel. Att fru Bolinder ej på ett par dagar skulle lida någon nöd, derom var ju ej fråga, då hon logerade hos en så lättörd karl, en så redlig människovän som M. H., enligt dess eget yttrande i brefvet, är. Det var också rätt klokt, att ni sjelf underrättade era medmenniskor om denna ädla karakter, ty oss är obekant, om någon annan ännu afgifvit detta vittnesbörd. Hvad jag emellertid får äran gifva er tillkänna är, att ni en annan gång tar till rads en förnuftig människa, som upplyser er om hvad som passar att skriva eller ej, då ni vill fägna någon med edra osammanhängande kråkfötter. När man vill stämpla någon till skäl eller bedragare, som i detta fallet betyder lika, skall man hafva giltiga skäl för sitt påstående, såvida man för sina lögnaktiga uppgifter vill undvika judiciel näpst — eller extra judicielt få en mera tillplattad nos än man förut eger. Var theaterdirektionen skyldig er något? Hade den gifvit er förbindelse att betala något för någon annan? Lögn! Oaktadt det, har ni ju fått full liqvid till sista dagen för Bolinder, hvarpå jag erhöll qvittance, undertecknad Wätterberg och Andersson. Skålmstycke lär er således svårigen kunna bevisa oss. Likväl hvad mig angår, anser jag mig för god att vidare ordvexla med en sådan . . . karl, till hvilken man nödgas förnedra sig till böbelspråket, om hans tränga hjerna skall kunna fatta meningen. Jag tror äfven, att de andra herrarne hysa samma tanke, men om eller hvad de särskilt ärna svara er, det blir apartogryn. Håll emellertid detta till godo, skrivet för gemensam räkning och med samtliges bifall.

J. J. Askenbom.

¹ Bänäget meddeladt ur Birger Schöldströms samlingar till svensk teaterhistoria.

Josef August Lambert 19/6 1829.

Efter en förlustbringande sejour på Mindre teatern, ville Lambert frësta lyckan på den Större, som nu var ledig efter Djurströms afresa, och annonserade till Tisdagen den 9 Juni »Iphigenie den Andra eller De gamla grekiska historierna» samt »En fjerdedels timmas tystnad», men spektaklet måste inställas af brist på åskådare.

Samma öde drabbade den tilltänkta recetten för fru Broman Tisdagen den 16 Juni, då man skulle gifvit »Siri Brahe och Johan Gyllenstjerna» samt »En fjerdedels timmas tystnad».¹

Ändtligen kom dock en representation till stånd, nemligen

1829 Fred 19/6 »För sista gången under denna sejour»: *Hugo von Hochberg* eller *Den ädla uppoffringen*, skåd. 5 a. samt *Qvinnorna och förtroendet*.

J. A. Lambert
Skattmästare

I Juli 1829 fick staden besök af den 16-åriga sångerskan, fröken *Johanna von Schoultz*. Hon tillhörde en adlig, dock icke på svenska riddarhuset introducerad ätt, var född i Finland den 6 mars 1813, dotter af landshöfdingen, sedermera ledamoten i Rikets allmänna beredning

¹ Enligt *Aftonbladet* 15/6 1829. Affischerna upptogo i stället för nämnda efterpjes »Den unge matrosen».

N. F. von Schoultz, och hade förut 1828 uppträdt i Stockholm på konsert. Redån nu betraktades hon som en uppgående stjärna, och några få år senare var hon en konstnärinna af första ordningen, känd i hela Europa; på våren 1833 erhöill hon engagement i Genua att sjunga på den dervarande nya operan under karnevalen mot ett arvode af 16,000 francs, och på hösten samma år uppträdde hon på operan i Paris, sjungande Amaltheas roll i operan Mosé af Rossini.¹

Hennes första konsert i Göteborg egde rum på Stora teatern Tisdagen den 14 Juli 1829, hvarvid programmet upptog:

1. Symfoni af Beethoven.
2. Bravouraria af Puccitta (Calma o cara), sjungen af fröken von Schoultz.
3. Les Adieux, stor konsert för Forte Piano, med orkesteraccompagnement, af Hummel, utfördes af en musikalskarinna.
4. Aria med fruntimmerskör ur Achilles af Paër — fröken von Schoultz.
5. Final af Beethovens Symfoni.
6. Venetianskt tema, var. af Paër (La Biondina in Gondoletta) — fröken von Schoultz.
7. Aria, var. för violin, af Fontaine — Hr Lundholm.
8. Cantate med manskör, af Schwenke — fröken von Schoultz.

Kritiken hade idel loford; man läser sålunda:²

»Concert af Fröken Johanna von Schoultz d. 14 Juli 1829.

Sedan länge hafva vi här ej sett ett så talrikt auditorium på någon Concert, en sådan ifwer hos Amatörer och Musici att hylla och biträda Artisten, ett så fullkomligt åsidosättande af alla de piuliga preleminärer, en stackars Artist vanligen här har att genomgå för att få en — usel Concert, som ej betalar utgifterne; med ett ord, så musikaliskt sinnade hafva vi tillförenej sedt våra Amatörer och vår Publik. Utan att allt för nära undersöka orsakerna, vilja vi gerna tro att konstsinnet ensamt verkat denna förtjenta hyllning och enthusiasm, och återstår att önska, att måtte det intryck, som Fröken von Schoultz's stora och sköna talent gjort, framdeles komma konsten i allmänhet tillgodo. Efter

¹ *Göteborgs Handels och Sjöfarts tidning* 23,2 1833 samt *Göteborgs Dagblad* 25/11 1833. Hon blef 1842 gift med ingenjör E. W. Brand och lefde derefter i Tavastehus och sedermera i Helsingfors, tärdd af bröstsjukdom, samt afled obemärkt och glömd den 28,2 1863.

² *Göteborgs Dagblad* 16/7 1829.

denna korta reflexion, som wi öfverlemnade åt hvar och en att aplicera, gå wi att göra närmare reda för Concerten.

Valet af Lokalen var fullkomligt i Harmonie med den stora genre som karakteriserar Fröken v. Schoultz's sång, salongen väl eclairerad och alldeles uppfylld af Åhörare. Alla bättre platser voro redan försålde första dagen af concertens intimation, och en mängd människor således utestängde från nöjet att njuta af denna Musikaliska högtid. Fröken v. S.'s oegennyttiga och delikatess, tillät henne ej att förhöja de allmänna priserne, som hon annars så väl kunnat göra, då Theater styrelsen stegrat legan för Theatern denna gång till 150 R.r R:gs. Efter Ouverturen, hvar till man valt Beethovens förträffliga D. Durs Simphonie, uppträdde, anspråklöst och med ungdomens hela blygsamhet och behag, Sångerskan. Introductionen till Puccitas sköna aria börjas, man ser Sångerskan lifwas och brinna att få fatta den cadens, som af orchestern lemnas henne. Med styrka, behag och Inspirationens säkerhet bemäktigar hon sig denna ton, som hon, lekande lik springkällan, kastar mot höjden, förvandlad i Tusende klara, lekande droppar, hvilka hon återsamlar uti en skön, fyllig djup ton. Denna med konst. smak, färdighet och säkerhet utförda cadens, det ut hållande, behagliga och väl accentuerade i Adagiot, kraften och känslan i Allegrot, allt lägger för Fröken v. Schoultz's fötter konstens lager; och det lifligaste bifall från Auditorium tolkar den djupa rörelse och förtjusning som Sångerskan så väl förstår att ingifva.

Härefter uppträder, uti Hummels brillanta Consert, Les adieux, vår, och säkert Sveriges, första Fortepianospelerska, Mamsell *Jacobsson*, hvilken Musikalskarinna redan flera gånger, en Amateur, bidragit till våra Musikaliska nöjens förskönande. Det är otroligt med hvilken styrka, precision och färdighet M:ll J. spelar; en höjd hvar till ganska få Fruntimmer hinna. Emellertid anse wi det ej för djerft att härigenom tolka Publikens tacksamhet och upplysta bifall.

Arian med Chœur af Paer, är af mycken effekt. Fröken v. S., utmärker sig åter der, uti solo partierne, på det fördelaktigaste, uti en annan genre, fullkomligt i harmonie med styckets tendens som hon fattat och gifwer mästertligt.

La Biondina in Gondolletta, Madame Catalanis f. d. favorit variationer, hafwa uti Fröken v. S. funnit en ny borgen för bibehållande af sitt anseende. Detta är allt hwad wi tro oss behöfva säga om det sätt hvar uppå Fröken v. S. exequerade dessa.

Herr Lundholm gaf med sin vanliga beundransvärda färdighet och precision en af Lafont varierad piece. Compositionen är nått och vinner genom H:r Lundholms talent vid exekutionen.

Cantaten af Schwenke med Chœurer är imposant och af en hög karakter. instrumenteringen är god och värdig den förtjenstfulle compositören.

Resultatet af denna Concert var det mest oinskränkta och odelade bifall och beundran, rättvist skördat af Fröken v. Schoultz.

Vi begagna detta tillfälle för att tala här litet om den Italienska Sång-Methoden, hvaruti Fröken v. Schoultz är, som man vet, bildad af Professor Siboni.

Italienska Musiken är i allmänhet hos oss litet känd och litet värderad; detta tillskrifva vi helt och hållet den omständighet att undervisningen i musiken till större delen varit bestridd af Tyskar, som ständigt skrika mot den Italienska Methoden, hvaraf de ingenting känna, då deras Method, som oftast, består deruti: att ingen method äga.

Hvad som *verkligt* är godt, kan icke vara det endast conventionellt, ibland människor som äro vande att tänka. Skiljaktigheterna emellan de sanna Tyska och Italienska methoderna, äro ej sådana som man i allmänhet inbillar sig.

Musiken är icke annat än declamation af ord, uttryckte genom melodien. Musikens karakter bör således vara densamma som ordens. Det är sannt att Italienska musiken tillåter mera broderie, om man så vill kalla de sirater man tillägger en compositors tankar. Men om Sångarn, uti sina sirater, som varierar musiken, och som uti denna konst är hvad Retoriken är i Prosan, fattar och uttrycker Compositörens mening och anda, så kan hans manérer och uttrycket af hans *löpningar, drillar och förslag* icke få namn af *broderier*, utan skola, då de äro gjorde med urskilning, som här säges, gifva mera kraft eller behag åt stycket, allt efter den tendens det fått af Compositören, och således, efter sin natur, komma Auditorium att fasa eller försmälta i ljuf känsla.

Men gifves väl bland de amatörer som hos oss bedömma musik, många som förstå Italienska språket fullkomligt? många som fatta det höga uti dess poesi, och den utomordentliga passion som kolorerar den? Ibland dem som bedömma den Tyska Musiken gifves knappt någon, som icke förstår Tyska språket. Detta är ju afgjort till Tyska musikens fördel, och gifver den företrädet; ty italienskans musikaliska declamation går förlorad, utan effekt, och blir af intet värde för den som endast hör kroppsliga ljud utan att förstå den själ som brinner i hvarje ton.

Prosodien i båda språken är alldeles motsatt; få Compositörer studera den fullkomligt.

Tyska Compositörerna fästa sig i allmänhet mest vid harmonien och effekten af instrumenteringen, och sätta ofta den musikaliska tonvigten i contradiction till ordens tonvigt. Detta händer mindre Italienska Compositörer, för hvilka sången är nästan allt, och som således mera hafva afseende på Melodien.

Häriifrån härleder sig nästan alltid de skiljaktigheter, som man anmärker uti Methoden, och det är således till en stor del skiljaktigheter uti prosodien som wällar dem.

Glucks sköna recitativer skulle icke annorledes deklameras med Italienska ord, emedan denne store Compositören så fullkomligt uttryckt tanken i sin musik, att Sångaren, ej utan att störa det höga och episka uti hans styl, skulle kunna tillägga en enda not. Likaså är med *Cimarosas* och *Paesiello*s compositioner, som ock äro skrifne i fullkomlig harmonie med orden, och hvilka icke tåla en styl som är förlastad af sirater. En sång-methode, som är plågad, eller, om jag så får säga, späckad af beständiga sirater, är en dålig methode, ett musikaliskt missbruk och en parodie på den verkliga Italienska Methoden, som bör wara enkel, hög, smakfull, jenn, varierad, kraftfull, uttrycksfull och rörande, allt efter den karakter, som är gifwit stycket af Auctorn. Konsten

att sjunga wäl består deruti att wara rörande, kraftfull, och att tillägga tonernas renhet och sångens uttryck sådana sirater som utgöra det musikaliska talets behag, hwilka aldrig, wäl utförde, kunna wanställa det musikaliska uttrycket.

Tonens fria lopp, dess renhet, uthållning och kraft, ett alldeles jemnt Ton-Register, en fri, otwungen ställning och respiration, beräknad för effekten och uttrycket, en lätt färdighet eller wighet, mer eller mindre accentuerad, men lämpad efter det slags intryck som compositören welat åstadkomma, och slutligen en resonerad sång Methode, *sådan är den Italienska Methoden*; sådan den uti hwilken Fröken v. S. är, som är sagdt, bildad. Hon har fattat allt som är nödigt för att utveckla den till fullkomlighet, och är det endast National högfärd eller ren okunnighet som kan frukta att hennes Svenska smak härigenom kommer att lida.

Wi hafwa redan nämnt att alla bättre platser woro upptagna första dagen då concerten annonserades, och att många ej kunnat få biljetter; wi tro således att Fröken von Schoultz ej torde wägra att ännu en gång låta höra sig, så mycket mindre som man har all anledning förmoda, det äfwen denna andra concert skulle gifwa fullt hus».¹

Tisdagen den 28 Juli gafs, likaledes på Stora teatern, en andra konsert, som äfwen den mottogs med stort bifall.

Beundrad och firad afreste den unga sångerskan till Kristiania, hyllad i *Göteborgs Posten* med följande poem:

»Till Fröken *Johanna von Schoultz* wid dess afresa från Göteborg den 31 Juli 1829.

Du går — med dina Cherubstener —
En drottning på Din Sångarthron,
Att meilan Nordens Tre Nationer
Förnya Calmar-Union.
Ej svärd behöfs att hjertan styra;
Forngrekers tigervilda bröst
Bewekte Amphion med sin lyra:
Du gjort detsamma med din röst».

¹ Äfwen *Göteborgs Posten* för den 17/7 1829 innehåller idel beröm, yttrande bland annat: »Huset war, med undantag af några högst få platser på parterr och galleriet, proppfullt och alla logebiljetter redan fyra dagar före konserten utsålda (huset skall rymma 1250 personer). Orchestern var ovanligt starkt besatt, och täflan enhällig att på allt sätt göra konserten så briljant som möjlig. Intet biträde vägrades, och man kan med allt skäl säga, att man ej på många år här haft eller hört en så wäl utförd teaterafton».

Biljettpriserna woro: 1:sta radens loger, öfre och nedre amfiteater samt 2:dra radens fond 1 rdr banko; 2:dra radens sidologer och nedre avantscenen 32 skill. 3:dje radens fond, parterr och orkesterplatser 24 skill. Second 16 skill. och galleri 12 skill.

Från Kristiania återkom hon till Göteborg i början af September, och lät då höra sig ånyo, innan färden fortsattes till Köpenhamn och vidare till Italien. Dels biträdde hon nemligen den framstående flöjtisten *C. H. von Brocken* vid en konsert, som denne gaf den 4 Sept. på Stora teatern, dels gaf hon sjelf en konsert den 15:de i Bloms sal, under medverkan af von Brocken, dervid hon bland annat sjöng aria ur Elisabet af Rossini, samt ett tema med variationer af m:me Catalani (*Nel cor piu non mi sento*).

* * *

I slutet af Oktober eller någon af de första dagarne i Nov. 1829 hitkom från Köpenhamn hr *Venetien*, »Den förste Hercules i Europa, Gymnasiark hos H. M. konungen af Frankrike», med sin hustru, för att på Stora teatern gifva akrobatkonster och pantomimer, i sällskap med »Artisterna vid Theatre du Nord» från den danska hufvudstaden». ¹

De senare afhöordes emellertid icke, och sällskapet utgjordes sålunda af de båda nyssnämnde, jemte *Philip Petoletti* och familjen *Ledet*, eller balettmästaren *Philip Ledet* och hans barn, sonen *August Ledet* samt döttrarna, mamsellerne *Constance* och *Sophie Ledet*, hvilka alla fem vistades i staden, der de uppträdt hos Lambert vid dennes representationer på Sillgateatern.

Spellistan, uppgjord med ledning af affischer samt annonser i *Aftonbladet*, upptager:

1829 Sönd. ^{15/11} representation bestående af: 1) Ett indianskt divertissement i dans, utföres af familjen *Ledet*. 2) Gymnastiska öfningar af *Venetien*, som bl. a. visar »Flöjeln». Denna öfning består deruti att den franske Hercules, med en

¹ Det heter i *Göteborgs Posten* den ^{3/11} 1829: »Med hvar dag hitväntas det *Pettolettiska konstsällskapet* från Köpenhamn. Hr *Venetiano* är redan hitkommen. Att den senare verkligen stod i spetsen för företaget, intygas af *Aftonbladet* ^{4/1} 1830: »*Venetien*, gymnasiard, finner icke sin räkning vid att längre uppehålla sig här med sitt sällskap, hvarför han blott ger ännu 4 representationer på Stora teatern».

- tyngd af 50 *℔*, bestiger en 25 fot högt spänd lina, på hvilken han med kroppen i alldeles horisontel ställning föreställer en af vinden omförd flöjel. Till slut Jocko eller Den Brasilianska apan, pantomim.
- 1829 Torsd. 19/11 gymnastiska öfningar samt *Lucas och Lucretia* (förmodligen *Lucas och Lauretta* (Representationen Sönd. 22/11 inställdes af brist på orkester).
- » Tisd. 24/11 gymnastiska öfningar m. m.
- » Sönd. 29/11 Indianska konststycken, Hercules styrka och Cyklopernas förstöring eller Polichinel uppslukad af hvalfisken, kom. pant. 1 a.
- » » 13/12 gymnastiska öfningar m. m. samt Trollkarlen kär eller Pierrot bortförd af Hin Onde, stor féeri-Arlequinad-pantomim 2 a.
- » » 20/12 gymnastiska öfningar m. m. samt f. 2 ggn *Trollkarlen kär*.
- » » 27/12 gymnastiska öfningar m. m. samt *Harlequin benrangel* eller *Pierrots förskräckelse*, kom. pantomim 1 a. samt f. 2 ggn *Jocko*.
- 1830 Torsd. 7/1 gymnastiska öfningar m. m. samt *Harlequin staty*, kom. pantomim 1 a.; till slut *Guldnyckeln*, kom. pantomim 2 a.
- » Sönd. 10/1 gymnastiska öfningar m. m. samt f. 2 ggn *Harlequin benrangel* och till slut f. 2 ggn *Cyklopernas förstöring*.
- » Torsd. 14/1 gymnastiska öfningar samt *Den rasande djefvulen* och till slut *Mjölnarne*, kom. pant. ballett 2 a. af J. B. Brulo.
- » Sönd. 17/1 gymnastiska öfningar samt *Vilddjuret* och trollkarlen, mimodram 1 a., dialog på franska. Detta stycke har gifvits 200 gånger efter hvarandra på Theatre Porte S:t Martin i Paris.

Sista representationen.

Det framgår här af att man gaf åtskilliga alldeles nya pantomimer, bland andra *Jocko* eller *Den Brasilianska apan*, deri titelrollen utfördes af Venetien, medan

Plantageegaren Pedro spelades af *Ledet* d. ä.
 Dominique, dennes son » » m:me *Venetien*.
 Indianskan Cora » » m:ll *Constance Ledet*.
 Fernand, Don Pedros son » » *Sophie Ledet*.
 En mulatt » » *Petoletti*.

Ej på lång tid hade förrådet af nöjen varit så rikt som nu i slutet af året: utom representationerna på teatern, offentliga och enskilda musiktillställningar, assembléer och äfven maskerader, hade man konserter af *Cabré*, och af den så berömde flöjtisten *Fürstenau*. Göteborgarne hade sålunda alla skäl att sjunga med Bagesen:

»Hvad det er skjønt i Byen her!
Konsserter, klubbar, Baller,
Komedier og saadant mer
I dejlig mængde faller.

Man skutter om fra Dør til Dør,
Man gifter sig og Bøger gjør,
Man puster, drikker, leer og døer,
Naar Gud og Doktor kalder.»

Josef August Lambert ^{21/3} 1830.

Efter nära två månaders hvila öppnades åter Stora teatern, denna gång för en enda representation. Vi hafva af redogörelsen för Mindre teaterns öden funnit, att Lambert, som vid denna tid spelade der, lemnade den gamle veteranen *Johan Anton Lindqvist* en recett på våren 1830. Denna välvilja upprepades Söndagen den 21 mars, på Stora teatern, då till Lindqvists förmån gafs *Vestindiefararen* eller *Dygdens belöning*, hvarefter balett-mästare *Ledet* med familj uppträdde i åtskilliga dansnummer.

Tidningarne hade också gjort sitt för att bereda en lycklig utgång i ekonomiskt afseende. »Recettemottagaren har i många år varit en prydnad för scenen, och som skådespelare vunnit ett odeladt bifall», heter det i Aftonbladet för den 18 mars; »det är troligen sista gången han anlitar Götheborgs innevänares ädelmod, och man önskar hjertligen, att den åldrige gubben måtte få glädja sig åt fullt hus», hvarjemte tidningen upplyser om att »de flesta af första radens loger redan äro upptagna».

Så vidt man vet, var det verkligen sista gången Lindqvist uppträdde på scenen, och, i betraktande af den ställning han en gång intagit i Göteborgs teaterhistoria, kan det hafva ett visst intresse att här meddela namnen på dem som jemte honom uppträdde i »Westindiefararen», denna gamla pjes, som så ofta gått öfver tiljorna; rollerna voro sålunda fördelade:

Nordengren, Westindiefararen	<i>Lindqvist.</i>
Wexelhausen	<i>Hjelmstedt.</i>
Hans fru	fru <i>Hjelmstedt.</i>
Fru Svedenström	» <i>Lambert.</i>

Mariana	m:ll <i>Bergsten.</i>
Kursenberg.....	<i>Lambert.</i>
En betjent	<i>Mellblom.</i>
En d:o	<i>Dahlgren.</i>

I våra dagar, då pensionskassor och dylika inrättningar inbjuda en hvar att i tid sörja för ålderns dagar, kan en skådespelare, när år och krafter förbjuda honom ett fortsatt uppträdande, draga sig tillbaka utan en alltför hopplös tanke på den tid som ännu kan återstå. Men vid den tidpunkt, som nu är i fråga, var det icke så, och med skäl kunde man fråga: Hvad blir det af alla gamle komedianter, alla gamla aktriser?

Då de väl lemnat teatern, voro de såsom försvunna. Sällan eller aldrig erfor man något om dem. De hade en gång stigit upp, ofta till de lägsta samhällslagren, upp till sjelfva centrum af tidens rikt pulserande lif — ungdom, skönhet och talanger hade beredt dem en firad ställning, och människorna hade, från och med samhällets högsta spetsar, firat dem, dessa gudarnes söndagsbarn, och strött smicker, blommor och guld för deras fötter.

Men så uppstiga i sin tur andra stjernor. Allmänheten, som har så lätt att glömma, tröttnar vid de forna afgudarne, och dessa sjelfva känna krafterna svika. De sjunka då åter ned i de samhällslager hvarifrån de kommit, så djupt, att icke ens den skickligaste maskinist skulle kunna bringa dem upp igen, och endast en lätt krusning uppe på ytan tillkännager, att de varit der, men försvunnit. Hvart? I allmänhet var det nog så, att hvarje skådespelare eller skådespelerska, som nått de år då det icke mera rägnar lagerkransar och blommor, såg sig om efter en bakport, genom hvilken man kunde från konstens tempel åter lista sig in i privatlivet. Sålunda träffade man dem här eller der såsom danslärare, spelmän, men framför allt såsom värdshusvärdar och biljardegare — yrken deri aktörerne vanligen på förhand samlat en rik erfarenhet. »Förutvarande intriganter resa omkring landet såsom kammarjägare, fördrifvande råttor och möss; ädla fäder operera liktornar, ädla mödrar blifva barnmorskor. Förste hjeltar och älskare silhouettera och daguerrotypera; älskarinnor tillverka blommor; skådespelare som utfört karaktersroller uppstoppa djur; komiske aktörer dressera kanariefoglar — korteligen, en hvar, som ålder och sjukdom beröfvat förmågan att

behaga den otacksamma publiken, söker att slå sig ut på ett eller annat sätt».

Lindqvist synes emellertid icke hafva slagit sig på någon ny uppgift, efter afträdadet från scenen; han lefde icke heller mer än ett par år derefter.

* * *

I början af Januari 1828 hade *Bröderne Fouraux* gifvit sista föreställningen på Stora teatern, och derefter begifvit sig till Stockholm, der de i orkestersalongen vid Carl XIII:s torg förevisade ett menageri. Hvert sällskapet derefter ställt kosan, känna vi icke, men på våren 1830 uppträdde det åter i Göteborg, hvarest det från den 2 maj gaf representationer i konstberidning, lindansning m. m. i ridhuset.

Sällskapet utgjordes med säkerhet af hr och fru *Fouraux* — den senare bland annat uppträdande som *Jeanne d'Arc* — hr och fru *Dalot*, hvilka debuterade den 4 maj; *Mancini*, *Wentzell* och *Gregoir* samt familjen *Gauthier*, af hans medlemmar nämnas *Didrik*, *Carl*, *Alexander* och mamsell *Antoinette Gauthier*.

Efter att hafva uppträdt i ridhuset till medlet af maj, flyttades verksamheten, Torsdagen den 20, eller Christi Himmelfärdsdag, till Stora teatern, der *Fouraux* bland annat gaf en pantomimballett, *Jenny* eller *Det engelska inbrottet i Skottland*, »med dans, manövrer och fäktningar, samt alldeles nya kostymer, så väl till *Fouraux*' personal som till de engelska och skottska trupperna».

Söndagen den 23 maj gafs andra och sista representationen.

Erik Wilhelm Djurström ^{5/11} 1830—^{10/1} 1831.

Den brist på uppmuntran i ekonomiskt afseende, som blifvit följden af de föregående besöken i Göteborg, förmådde icke afskräcka Djurström från att återvända hit; han hoppades förmodligen, att en god repertoar och ett godt utförande slutligen skulle hemföra segern.

Han kom nu från Helsingborg, och sällskapet utgjordes af:¹

direktör: *Erik Wilhelm Djurström*.

aktriser: Fru *Charlotta Wallin* född *Bjur*.

» *Carolina Ljungdahl* född *Ekholm*.

» *Bolinder*.

» *Maria Elisabet Bjur* född *Sandström*.

» *Charlotta Askenbom* född *Edberg*.

Mamsell *Natalia Ljungdahl*.

» *Hedvig M. Charlotta Hoffman*.

» *Fredrika Ekholm*.

» *Sally Hjelting*.

aktörer: *Johan Jacob Askenbom*.

J. Linderoth.

A. R. F. Bolinder.

P. N. Ljungdahl.

A. G. Wallin.

Carl Broman.

Olof Norring.

J. Fr. Rothman och

Åsell.

¹ Anmälde resande den 9/11 1830: Teaterdirektör *Djurström*, fru *Bjur*, m:ll *Hoffman*, teaterföreståndare *Askenbom* och aktören *A. R. Bolinder* med familj, alla från Helsingborg, samt aktörerna *J. Linderoth* och *J. F. Rothman* »från Skåne».

Af den förutvarande truppen saknades aktriserna Emilie Djurström och Tullström, samt aktörerna Hartman, Oscar Ljungdahl och Wahlgren. Deremot hade tillkommit *Sally Hjelting* samt *Carl Broman* med *hustru*, hvilka alla på våren 1830 uppträdt hos Lambert.

Beträffande *A. G. Wallin* och dennes *hustru*, så hade båda tillhört det Djurströmska sällskapet åtminstone från 1824, men nämndes icke under sejouren här på våren 1829; nu voro de likväl återkomna och stannade vid truppen till slutet af det följande decenniet.

I allmänhet voro personalombytena hos Djurström jembförelsevis ganska få, och det vittnar godt om hans egenskaper såsom ledare och människa att de allra flesta sujetterna qvarstannade en längre följd af år, sedan de väl erhållit anställning hos honom.

Ehuru Mindre teatern icke längre var någon medtäflare, utan stått tillsluten alltsedan Lambert upphörde att spela der den 30 Mars 1830, synes detta föga hjälpt. Djurström skördade väl nu, liksom alltid, mycket bifall, men början var icke uppmuntrande, om man tog hänsyn till antalet åskådare. I December blef det något bättre och spektaklerna ansågos bära sig temligen, men på det hela taget spelade man med vexlande framgång, och om Djurström denna gång kom ifrån saken någorlunda räddad, så var detta allt. Så länge hyran för teatern var så hög och intresset för scenen alltjemt så ringa, kunde man icke hoppas, att någon trupp skulle stanna här någon längre tid, vore än sällskapet aldrig så godt. Detta visades bäst af Djurströms nu upprepade försök; publiken hade ingenting att anmärka mot spelet och beundrade aktörerna Ljungdahl, Askenbom, Broman och Djurström m. fl. samt framför allt mamsell Hoffman, repertoaren var ock så god förhållandena medgäfvos, men ändå blef resultatet nätt och jemnt medelmåttigt, och efter en sejour på två månader nödgades Djurström sluta.¹

Enligt spellistan skulle 26 representationer gifvits, men *Göteborgs Posten* uppgifver den 13 Januari endast 23; om detta senare är riktigt skulle sålunda tre spektakler blifvit i sista stund inhiberade, utan att något tillkännagifvande derom influtit i tidningarne.²

¹ *Göteborgs Posten* 29/11 1830, 13/1 1831, *Aftonbladet* 13/12 1830 och 8/1 1831.

² Genom anteckning af Wilhelm Wohlfahrt å en affisch, nu i Kongl. Biblioteket, för d. 28 dec., vet man att den till denna dag annonserade föreställningen, då »Slottet Rieti» skulle gifvas, »contramanderades».

Spellista.¹

- 1830 Fred. 5/11 ffg. *Yelva* eller *Den stumma ryskan*, skåd. 2 afdeln. efter Scribe och Castelli, öfvers. af Djurström, samt *Dubbel-pappa* eller *Far, svärfar och dräng i en person*.²
- » Sönd. 7/11 *Fästmannen från Mexico*.
- » Tisd. 9/11 ffg. *Smekmånaden*, kom. 2 a. af Scribe och Theodor Hell, öfvers. af Djurström, samt *Den unge matrosen*, kom. 1 a.
- » Fred. 12/11 ffg. *Edvinski och Floreska* eller *Den polska grefvinnan*, rom. skåd. 3 a. af Guillbert Pixérécourt, öfvers. af Djurström samt *Den förmente prinsen*.
- » Sönd. 14/11 på fleres begäran f. 2 ggn *Smekmånaden* samt ffg. *Sju flickor i uniform*, kom. med sång 1 a.
- » Tisd. 16/11 f. 2 ggn *Yelva* och f. 2 ggn *Den förmente prinsen*.
- » Fred. 19/11 *Atalida och Hercid* eller *Skomakaren i Damas*, skåd. 3 a. af Pigault Le Brun, samt *Qvinnorna och förtroendet*.
- » Sönd. 21/11 *Therése* eller *Den fader- och moderlösa flickan från Geneve*, samt f. 2 ggn *Sju flickor i uniform*.
- » Månd. 22/11 f. 2 ggn *Edvinski och Floreska* samt *Dagen före bröllopet*, kom. 1 a.
- » Tisd. 23/11 *Bröderna Philibert*, kom. 3 a. samt *Hemligheten*, kom. 1 a.
- » Fred. 26/11 ffg. *Preciosa*, rom. skåd. 4 a. med körer, melodramer, musik af Weber.
- » Tisd. 30/11 ffg. *Carl den tolfte i Bender*, hist. skåd. 5 a. af C. A. Vulpeius, öfvers. af Djurström. Det är nu 112 år sedan denne store, allmänt beundrade hjelte stupade vid Fredrikshall, hvarför man bör förmoda att ett skådespel, som återkallar i minnet hvad han varit, skall få lyckan att bli hugnadt med ett stort antal åskådare.
- » Fred. 3/12 Recett för *P. N. Ijungdahl*:³ *Ida af Kirchberg* eller *Frid ger sällhet, grafven lugn*, rom. skåd. 5 a. samt *Planen eller Soldater och bönder*, kom. 1 a.
- » Sönd. 5/12 f. 3 ggn *Edvinski och Floreska* samt f. 2 ggn *Hemligheten*.
- » Tisd. 7/12 *Catarina, hertiginna af Finland*, skåd. 5 a. af Johanna von Weissenthurn, öfvers. af Djurström.
- » Fred. 10/12 Recett för fru *Bjur*: *Den förställda enfaldigheten* eller *Före och efter bröllopet*, kom. 4 a. imit. efter engelskan, samt *Eldprofvet*.
- » Sönd. 12/12 f. 2 ggn *Preciosa*.
- » Onsd. 15/12 f. 2 ggn *Bröderna Philibert* samt *Den musikaliske skraddaren*, kom. 1 a.

¹ Efter affischer samt annonser i *Aftonbladet*, *Götheb. Allehanda*, *Dagblad och Tidningar*.

² Enligt affischen; annonsen i *Aftonbladet* 4/11 uppger i stället för den senare pjesen *Den unge matrosen*. Äfvenså *Göt. Tidn.* 4/11 samt 5/11.

³ Recetten var först annonserad till Torsd. 2/12.

- 1830 Fred. 17/12 Recett för Hr *Broman*: *Slottet Montenero* samt *Wellingtons uniform*.
- » Sönd. 19/12 ffg. *Urskof och Fedrowna* eller *Belägringen af Smolensk*, hist. skåd. 4 a. af Johanna v. Weissenthurn, öfvers. af Djurström; samt f. 2 ggn *Den musikaliske skräddaren*.
- » » 26/12 *Donaunymsfen* eller *Sjödrottningen*, rom. skåd. 3 a.
- » Torsd. 30/12 Recett för Hr *Askenbom*: ffg. *Kungen och hofnarren* eller *Frans I och Diana af Poitiers*, hist. lust. 2 a. samt *Tanddoktorn*, kom. med sång 3 a.
- 1831 Sönd. 2/1 *De bägge galerslafvarne* eller *Försynen vakar*, skåd. 3 a. öfvers. af Djurström.
- » Fred. 7/1 Recett för mamsell *Hoffman*: ffg. *Sjöröfvarn* eller *Panamas eröfring*, hist. rom. skåd. 4 a. af friherre Josef von Auffenberg, fri öfvers. af Djurström. samt ffg. *Ett besök på dårhuset*, kom. 1 a. af Scribe och Delestre-Poirson (*Une visite à Bedlam*).
- » Sönd. 9/1 *Axel och Valborg*, rom. skåd. 5 a. af Adam Oehlen-schläger, öfvers. af Djurström.
- » Månd. 10/1 *Toni* eller *Fasansnatten på St Domingo*, hist. skåd. 3 a. af Theodor Körner, öfvers. af Djurström, samt f. 3 ggn *Sju flickor i uniform*. kom. med sång 1 a. Till slut en Afskedsepilog. Detta spektakel blifver det sista under mitt vistande här.

E. W. Djurström.

Nå, liksom alltid, kunde Djurström bjuda på åtskil- ligen nyheter, alla dock af främmande författare — nästan alla fransmän —, och derjemte temligen obetydliga. Ett af dessa stycken har dock lyckats behålla sig qvar på repertoaren ännu in i våra dagar, nemligen *Sju flickor i uniform*, eller som pjesen, i B. v. Beskows bearbetning, hette på kongl. teatern: *Den nya garnisonen* eller *Karnevalsskämtet*, hvilken är för mycket känd för att tarvfa en redogörelse; hvem minnes ej den gamle kommandanten *Briquet* i det förfallna citadellet, med hans »bomber och granater!» samt besättningen, den enögde *Sansquartier* och den halte *Bataille*, och hvem kan underlåta att draga på munnen åt minnet af den genomkomiska scenen, då guvernören anländer till fästet, men tvingas vänta på att blifva insläppt, till följe af den villervalla hans oförmodade ankomst vållar bland de till soldater förklädda flickorna, liksom hos de gamle invaliderne, hvilka stulta omkring, letande efter sina gevär; eller scenen då de föregifne »turkarne» storma fästningen, hvars tre kämpar icke ega medel till försvar och lika litet någon hjälp af »den

nya garnisonen» — de förskrämda flickorna — som skyndat att stänga sig inne i kasernen.

Den lilla nätta komedien var öfversatt af Djurström, förmodligen efter Angelys tyska bearbetning af det franska originalet af Théaulon de Lambert och Dartois de Bournonville, samt spelades första gången i Göteborg Söndagen den 14 nov. 1830.¹

Skådespelet *Yelva* eller *Den stumma ryskan*, hade sin förnämsta dragningskraft i titelrollen, en stum flicka, som här spelades af mamsell Hoffman.

Ett besök på dårhuset, komedie-proverbe i en akt af Scribe och Poisson, öfversatt af Lars Hjortsberg, gafs redan 1820 i Stockholm, men spelades i Göteborg först under denna sejour; i sjelfva verket är stycket så obetydligt att det gerna kunde förblifvit borta från repertoaren. Innehållet är i korthet att ett ungt, nygift par, grefve *Alfred de Roseval* (Broman) och dennes hustru *Amelie* (m:ll Hoffman) blifvit oense af en mycket obetydlig anledning; han reser utomlands och hon, som tror sig öfvergifven, stannar i Paris, besluten att icke mer återse honom. Så kommer hennes onkel, baron *S:t Elme* (Ljungdahl), och inbjuder henne att besöka det slott han eger i England, nära det bekanta dårhuset Bedlem. En dag inträffar äfven grefve de Roseval å ställets värdshus, i afsigt att bese nämnde anstalt, men baronen, som fått kännedom om hans ankomst, låter, i stället för till Bedlem, föra honom till sitt slott, och i komplot med baronen visar sig nu till grefvens förtviflan hans allt jemnt lika högt älskade hustru såsom fullt vansinnig, ett offer för sin försmådda kärlek. Grefven kommer likväl under fund med intrigen, och nu blir det hans tur att spela vansinnig. Båda hafva emellertid på detta sätt fått tillfälle förvissa sig om hvarandras känslor och försoningen efter det tillfälliga missförståndet kommer sålunda af sig

¹ De uppträdande voro:

Öfverste Osmond, guvernör	<i>Bolinder.</i>
Henry, hans son	<i>Broman.</i>
Victor, hans brorson	<i>Wallin.</i>
Briquet, kommandant	<i>Askenbom.</i>
Sansquartier } garnison	{ <i>Ljungdahl.</i>
Bataille }	{ <i>Rothman.</i>
Sju flickor	fruarne <i>Broman, Wallin, Ljungdahl, Bolinder,</i> m:llerna <i>Hoffman</i> och <i>Eckholm</i> samt <i>Sally</i> <i>Hjelting.</i>
deras bröder	<i>Linderoth, Norring, Åsell</i> m. fl.

sjelf. En ganska rolig figur är den italienske kompositören *Crescendo* (Askenbom), grefvinnans sånglärare och tillika en parasit, en inbilsk narr.

En bland de bättre nyheterna för terminen var tvifvelsutan *Smekmånaden*, komedi i 2 akter af Scribe, Mélesville och Carmouche (*La Lune du Miel*), öfversatt af Djurström efter Theodor Hells tyska bearbetning.¹

En mycket rik rysk grefve, *Alexis Woronski*, har under besök i Ungern blifvit förälskad i *Therèse von Forstheim*, dotter af en fattig öfverste, och, som hon besvarar hans kärlek, blifva de gifta. Han var emellertid icke blind för att den förtjusande hustruns karaktär var behäftad med några mycket svåra fel, som hvarken kärlek eller förnuft syntes kunna besegra; hon var nyckfull, pockande och högmodig, samt dertill njutningslysten, och näst sin kärlek satte hon ingenting högre än den glans som hädanefters skulle omgifva henne.

Bekymrad öfver dessa fel, som hotade deras lycka med de allvarligaste faror, beslöt mannen utförandet af en plan, gillad af svärfadern, men hvilken innebar stor fara. Under förevändning att resa i förväg till det stora gods han nyss köpt i ryska Polen, för att ställa allt i ordning till hennes värdiga mottagande, skyndade han förklädd hem, till detta hem der ingen känner den nye egaren, samt tager tjänst såsom gesäll hos träskomakaren *Petrof*, en gammal beskedlig lifegen, som har sin koja i granskapet af slottet, och hvars vackra dotter *Mickaëla* snart nog kastar kärliga blickar på den flitige och hyggliga gesällen.

Så anländer *Therèse* till den lilla stugan, utom sig af förbittring öfver att kusken kört sönder vagnen och tvungit henne att stanna här i denna eländiga omgifning, helt nära detta slott, som hon numera kan kalla sitt eget. Hon erfår att grefven ännu icke kommit, besynnerligt nog, och, vid ännu sämre lynne öfver denna oväntade underrättelse, snäser hon hela sin omgifning, af-sätter på egen hand den förut så mäktige *Kulikoff*, som i 30 år varit förvaltare på godset, samt far fram som en liten furie.

Grefven anser nu tiden vara inne att handla. Han anmodar *Petrof* uppenbara för henne att *Alexis*, den fattige träskomakaregesällen, hade, gripen af vansinnig kärlek, begått det brottet att falskeligen tillägna sig namn af grefve *Woronski* och under detta namn vinna henne. Nu, då de befinna sig i närheten af den verkliga grefven, måste han bekänna detta bedrägeri, som måste synas henne så mycket förfärligare som han dertill är lifegen under godset.

Petrof griper med begärlighet detta tillfälle att hämnas på den spotska damen och fullgör på ett brutalt sätt det erhållna uppdraget. Grefvinnan rasar, och det kommer till ett våldsamt uppträde mellan de båda makarne; i sin förbittring skriver hon till slottets egare en begäran, att *Alexis* måtte häktas och dömas såsom förfalskare, men när derefter denne bortföres gripes hon af ånger öfver hvad hon gjort, ty hon älskar honom dock allt

¹ Tryckt 1835 i *Thalia*, Vald samling af äldre och nyare Theaterstycken.

jemnt. Hon beger sig efter till slottet, men behandlas här såsom hvarje annan lifegen qvinna, det vill säga med öfversitteri, och nu först fattar hon rätt hvad det vill säga att hånas och skymfas af de rika och förnäma, hvilka icke föreställa sig eller tänka på att de fattiga och obemärkta äfven hafva känslor. Hennes sinne veknar. Hon inser nu först sin fordringsfullhet, sitt öfvermod, och hennes i grunden goda och ädla hjerta bryter igenom skalet af den egoism, som hittills omgifvit det; hon önskar numera intet högre än att, äfven under fattigdom och umbäranden, lefva i den låga ställningen med och för honom, hennes make. Pröfningen är nu slut.

Bland repriserna märkas företrädesvis »Preciosa» samt »Axel och Valborg».¹

Omdömena om den korta sejouren voro mycket gynsamma: »Djurströms egna förtjenster om scenen äro allmänt bekanta», heter det, »och likaledes de verkliga teatraliska talanger, som öfverallt vunnit bifall; Hrr *Ljungdahl*, *Askenbom*, *Broman* m. fl. samt Mamsell *Hoffmans* karakteristiskt naiva och naturliga spel äro allmänt erkända och beundrade». Slutligen heter det i Aftonbladet:

»I går afton gaf Hr Djurström med sitt sällskap sista representationen härstädes. Den valda pjesen var »Toni» eller »Fasansnatten på S:t Domingo», och hade ditlockat större publik än vanligt. Derefter gafs den muntra »Sju

¹ Personerna i »Preciosa»:

Don Fernando de Asevedo	<i>Ljungdahl</i> .
Donna Clara, hans hustru	fru <i>Askenbom</i> .
Don Eugenio, deras son	<i>Wallin</i> .
» Francesco de Carcamo	<i>Bothman</i> .
» Alonzo, deras son	<i>Broman</i> .
Donna Petronella	fru <i>Ljungdahl</i> .
Zigeharhöfdingen	<i>Bolinder</i> .
Viarda	fru <i>Bjur</i> .
Preciosa	m:ll <i>Hoffman</i> .
Zigenare	<i>Lindroth</i> , <i>Åsell</i> .
Pedro	<i>Askenbom</i> .
Ambrosio	<i>Norring</i> .
i »Axel och Valborg»:	
Hakon Härdabred	<i>Broman</i> .
Sigurd af Reine	<i>Rothman</i> .
Axel Tordson	<i>Djurström</i> .
Valborg	m:ll <i>Hoffman</i> .
Wilhelm af Schwartzburg	<i>Bolinder</i> .
Erkebiskop Erland	<i>Ljungdahl</i> .
Knut, Svartebroder	<i>Askenbom</i> .
Björn den gamle	<i>Norring</i> .
Kolbein	<i>Åsell</i> .
Endrid den unge	<i>Wallin</i> .
Drottning Thora	fru <i>Bjur</i> .

flickor i uniform»; båda gåfvos mäterligt, i synnerhet utmärkte sig mamsell *Hoffman* i den förstnämnda. Qvällen förut gafs Oehlenschlägers berömda »Axel och Valborg» för ett kient auditorium». Det ekonomiska resultatet torde icke varit lysande, och särskildt klagades öfver den allt för dryga hyran för teatern.

Biljettpriserna voro fortfarande de vanliga, eller		
1:sta radens loger och öfre amfiteater	40	skill. banko
2:dra » fonden och nedre amfiteater	32	» »
2:dra » sidor och 3:dje radens fond	24	» »
Second och parterr.....	16	» »
Galleri	12	» »

Slutligen återstår att anföra den *Afskedsepilog*, som, författad af direktören, af honom själf framsades vid sistå representationen, Månd. d. 10 Jan. 1831; den hade följande lydelse:¹

Till grafven menskan genom tusen skiften
går, ledd utaf ett ljuft, men svekfullt hopp:
i dag hon vecklar ut den ädla driften,
i morgon faller hon, lik blommans knopp;
hon önskar ifrån vaggan fram till griften,
men styr förgäfves ögonblickets lopp;
ty hvad af ödets gunst hon åt sig tvingar,
det flygtar bort på tidens lätta vingar!

Men tryggad emot tidens vilda skiften,
står konsten värdad utaf snilletts hand;
hon är den himmelska, den ädla driften,
som har hvart ädelt bröst till fosterland;
wål stundom qväfd, hon swingar dock ur griften,
en Fenix lik, som bryter sina band.
Mot himlen stiga sanningen och ljuset,
Men fördomen och mörkret söka gruset.

Det var en tid, då konsten, djupt föraktad,
var blott en Arlequin uti vår Nord,
då Konstnärn, knappt som menniska betraktad,
stod som en främling på sin fosterjord;
den tid är flydd, högt står nu konsten aktad,
förgäfves höjer fördomen sitt ord;
mot ljusets sköld det studsar matt tillbaka,
och milda englar öfver konsten vaka!

Det är från scenen som det skönas lära
med huld och mild förtrollningskraft går ut;
hvad menskan gjort, dess strider och dess ära,
dess dårskap under lidelsens minut,

¹ Enligt *Göteborgs Dagblad* den 13¹ 1831.

allt skyndar konsten det att återbära,
och i det ögonblick hon ropar: njut! —
hon visar dygdens lugn, då stormar rasa,
och blottar inför werlden lastens fasa!

På detta rum, der vi ert hjärta förde
till njutningar, som ges af konsten blott,
en känslans tår, ett glädjens uttryck rörde
ock mera djupt, än jordens guld förmått;
wål ofta månet fel er känsla störde,
men blef fullkomlighet wäl jordens lott? —
Och we den källa, som det mer kan båta
att tadla felen, än att dem förlåta!

Hvar stund af sällhet, som bland er försvunnit,
med smärta flygtat har, och skilnaden
ett bittert gift i själen skulle gjutit,
om icke minnets engel läkte den,
om hoppet ej sin krans omkring oss knutit
och glädt vårt hjerta med den sanningen:
snart eller sent skall hvarje förlåt falla,
en gång likwål vi se oss åter alla!

Det ögonblick, den sorgsna stund är inne,
som kallar oss till andra ödens lopp,
då allt det njutna blott står qvar som *minne*,
men hvad som kommer är ett ovisst *hopp*!
Tan vårt farväl! — Er godhet mot oss brinne,
och friskad af det dyra minnet opp,
vår tacksamhet, en krona åt er wriden,
skall blomstra bortom griften, bortom tiden!

Den 12 Jan. afreste truppen till Örebro.

Carl Wildner 15/2—29/4 1831.

Sju år hade förflutit sedan Djurgårdsteaterns trupp senast besökte Göteborg, och det var icke annat att vänta än att stora personalförändringar under en så pass lång tid egt rum. I sjelfva verket saknade man nu herr och fru Svanberg, fru Rydberg, mamsellerna Norström, Edberg och Wendla Åberg samt aktörerne Otto Ludvig Deland, Unander, Degerman och Fahlgren, men andra, delvis mycket betydande krafter, hade intagit deras ställe, och sällskapet, som den 21 Jan. ännu spelade i Kalmar, hade under sejouren i Göteborg följande sammanställning:

direktör: *Carl Wildner*.

aktriser: Fru *Therèse Håkansson* född *Magito*,

» *Josefine Francisca Maria Blomqvist* född *Mercier*.
mamsell *Angelique Magito*.

» *Wallén*.

» *Sophia Haglund*.

» *Gertrud Wilhelmina Dytz*.

aktörer: *Johan Herman Sundberg*.

Theodor Gustaf Urbanus Hedin.

Sven Johan Malmström.

Fredrik August de Lemos.

Josef Antiochus Palin.

Carl Johan Sjöberg.

Johan Fredrik Blomqvist.

Johan Petter Håkansson.¹

¹ Anmälde resande 12/2 enligt *Göteborgs Posten*: aktören *J. Sundberg* och aktrisen *A. Magito*, direktör *Wildner* med familj, aktörerne *J. Palin* och *de Lemos*, alla från Kalmar och boende i Bloms arfvingars hus.

Af dessa hade Hedin, Malmström, mamsell Dytz och Sundberg — den såsom »Sunder» skildrade aktören i Frans Hedbergs »Fyra år vid landsortsteatern» — sedan länge tillhört sällskapet och upprepade gånger med detta besökt Göteborg. Äfven de Lemos och mamsell Haglund voro bekanta för den härvarande publiken, den förre sedan Berggrens sejour 1828 och den senare från sin anställning hos Åbergsson. De öfriga voro deremot för Göteborgspubliken obekanta.

Palin uppgifves dock hafva tillhört Djurgårdsteatern sedan 1822 och borde sålunda varit med vid besöken i Göteborg, men nämnes ej på affischerna förr än nu. Han var född 1801 och ansågs vara en mycket framstående skådespelare.

Den 20-årige *Carl Johan Sjöberg*, son af handlanden Erik Sjöberg i Stockholm, hade 1828—1830 varit elev vid kongl. teatern, derifrån han ingick vid Wildners trupp; barndomsvän med Jenny Lind och mycket musikalisk, var det han som lemnade henne de allra första lektionerna i tonträffning. Äfven han blef en framstående scenisk konstnär och slutade sina dagar först 1876, då anställd vid Kongl. Dramatiska teatern.

Johan Fredrik Blomqvist och hans fru, född *Mercier*, hade likaledes båda varit elever vid kongl. teatern, derefter de tillhört först Lemkes trupp, samt från 1827 Djurgårdsteatern. Mamsell *Wallén* hade, från kongl. teaterns ballett, 1830 öfvergått till Wildner.

Äfven *Johan Peter Håkansson* liksom hans hustru, *Therèse Magito*, hade börjat vid kongl. teaterns elevskola, derifrån de öfvergått till Lemke och Bonuvier i Finland, för att sedermera 1827 sluta sig till Wildners sällskap.

Den mest lysande stjernan vid Djurgårdsteatern var emellertid en syster till fru Håkansson, nemligen *Angelique Magito*, som nu för första gången uppträdde i Göteborgs Teaterhistoria såsom skådespelerska. Båda voro döttrar af den här förut omnämnde öfverfyrverkaren vid Svea artilleri Pietro Noël Magito, italienare till börden, och dennes hustru C. S. Müller. Angelique Magito var född den 22 okt. 1810, blef tolf år gammal elev vid kongl. teaterns sångskola, der hon af Crælius utbildades till sångerska, samt inträdde 1827 vid Djurgårdsteatern.

Under sin glansperiod, eller med andra ord under 1830-talet, var hon, i följd af sin omfångsrika och härliga stämma, obestridd den svenska landsortsteaterns

främsta sångerska, liksom hennes sceniska talang och yppiga, bländande sydländska skönhet förvärfvade henne en allmän beundran. Såsom hennes förnämsta partier veta mycket gamla teaterhabituéer att nämna »Donau-nymfen» samt Laura i »Slottet Montenero».¹

Spellista.²

- 1831 Tisd. 15/2 ffg. Sista ressourcen, kom. 4 a. samt *Den föregifna skatten*, op. com. 1 a. Abonnenter för instundande speltermin anmäla sig hos *Carl Wildner*, Theater-Föreståndare.
- » Fred. 18/2 ffg. Fredrik, furste af Nevers, hist. skåd. 3 a. samt ffg. *Skeppskapten*, operett 1 a.
- » Sönd. 20/2 *Don Ranudo de Colibrados* eller *Fattigdom och högfärd*, kom. 4 a. efter Holberg och Kotzebue, samt ffg. *Den unge desertören*, kom. 1 a.
- » Tisd. 22/2 ffg. Engelskan eller Giftermålet genom annons, kom. 1 a. samt ffg. *Kung Salomon och Jöran hattmakare*, kom. med sång 2 a.
- » Fred. 25/2 *Eremiten* eller *Fadershjertat*, skåd. med sång 3 a.
- » Sönd. 27/2 *Fridolin* eller *Gången till bergverket*, skåd. 5 a. efter Schiller.
- » Tisd. 1/3 ffg. *Brudsmicket*, skåd. 5 a., forts. af *Fridolin*.
- » Fred. 4/3 *Hillebarnet och mördaren*, skåd. 3 a. af Castelli, samt ffg. *Kapellmästaren från Venedig*, kom. med sång 1 a.
- » Tisd. 8/3 *Gubben i bergsbygden*, kom. med sång 3 a. samt ffg. *Dumhet på dumhet*, kom. med sång 1 a.
- » Fred. 11/3 ffg. *Educaions Rådet*, kom. 1 a. samt ffg. *Ulla Winblads födelsedag* eller *Paris dom*, kom. 2 a. med sång, musiken ur *Fredmans* sånger och epistlar.

¹ Hos Wildner stannade hon endast några få år. Till Göteborg återkom hon med Djurström spelterminen 1832—1833, derefter 7/3—13/4 1833 hos P. J. Deland, samt 6/12 1836—13/1 1837 åter hos Djurström, det då för tiden förnämsta sällskapet i landsorten, och hvilket hon som primadonna å den lyriska afdelningen tillhörde, till dess detsamma öfvertogs af A. G. Wallin, då äfven hon medföljde. Likaledes medföljde hon 1850 till Oscar Andersson, när Wallin till denne öfverlemnade spelrättigheterna. Sedan hon på 1850-talet skilts från Anderssonska sällskapet och förenat sig med en f. d. underofficer, tarrachimsångare, poliskonstapel och renskrifvare *Jerving*, förde hon och mannen i många år ett kringflackande lif, ömsom uppträdande på den tidens varietéer och å kyrkokonserter på landsbygden och i småstäderna, till dess hon efter mannens död i Westerås 1879 intogs år 1881, utfattig och gammal vorden, på Upsala fattighus, »Invaliden», der hon sedan tillbragte sina återstående dagar. Den en gång så bedärande konstnärinnan afled här 83 år gammal den 8 okt. 1895.

² Efter affischer samt annonser i *Aftonbladet*, *Götheb. Posten*, *Allehanda* och *Dagblad*.

- 1831 Sönd. 13/3 *Den sällsamma sjukdomen*, kom. 2 a. samt *Den musikaliske skräddaren*, kom. 1 a. med sång.
- » Tisd. 15/3 *Smekmånaden*, kom. 5 a.
- » Fred. 18/3 *Skatan* eller *Tjenstepigan i Palaiseau*, hist. dram. 3 a. samt *Crispinerna* eller *Tvillingbröderna*, kom. med sång 1 a.
- » Sönd. 20/3 *Skyddsengeln*, skåd. 5 a.
- » Tisd. 22/3 *Bröderna på prof*, kom. 3 a. samt *Matrosen*, kom. med sång 1 a.
- » Fred. 25/3 *Cendrillon*, feérikom. 3 a. musik af Nicolo de Malte.
- » Månd. 4/4 Recett för fru *Håkansson: Rockus Pumpnickel*, fars med sång 3 a. samt *Två ord*, kom. 1 a. med sång, musik af Dalayrac.
- » Tisd. 5/4 f. 2 ggn *Sista resursen*, samt ff. *Det nya lotteriet*, kom. 1 a.
- » » 12/4 med Herrar Amatörers gunstbenägna biträde: ff. *Friskyttten*, skåd. 3 a. musik af C. M. von Weber.
- » Fred. 15/4 f. 2 ggn *Friskyttten*.
- » Sönd. 17/4 Recett för hrr *Sundberg* och *Palin*: f. 2 ggn *Cendrillon*.
- » Tisd. 19/4 f. 3 ggn *Friskyttten*. Recett för fru *Håkansson*.
- » Fred. 22/4 med amatörers biträde, ff. och enda gången: *Samiel* eller *De undergörande pillerna*, fars med sång 4 a. parodi på *Friskyttten* med bibehållande af samma musik, öfvers. från tyskan (*Samiel* oder *Die Wunderpille*).
- » Sönd. 24/4 Recett för Hrr *Malmström* och *Hedin: Folke Birgersson till Ringstad*, skåd. med sång 3 a., svenskt orig. musik af Dalayrac.
- » Tisd. 26/4 Trupprecett: *Kalifen i Bagdad*, operett 1 a. musik af Boieldieu, samt ff. *Får och son* eller *Den ena för den andra*, kom. med sång 2 a. musik ur *Die Wiener in Berlin*; till slut f. 2 ggn *Två ord*.
- » Fred. 29/4 *Dockan* eller *Lilla Systemen*, kom. 1 a.; derefter f. 2 ggn *Dumhet på dumhet* samt f. 2 ggn *Kapellmästaren från Venedig*. Sista spektaklet under denna sejour.

Med en personal, hvilken inrymde sådana musikaliska förmågor som herr och fru Håkansson, Malmström, Blomqvist, Carl Johan Sjöberg och framför allt mamsell Magito, var det naturligt, att det lyriska elementet skulle intaga det mest betydelsefulla rummet på repertoaren. Många voro också de nya sångpjeser som denna sejour för första gången gingo öfver scenen i Göteborg.

Främst bland alla märkes Carl Maria von Webers tonskapelse *Friskyttten*, som allra först gafs här Tisdagen den 12 April 1831, som det på affischen heter: »med Herrar Amatörers gunstbenägna biträde», ett biträde som dock

uteslutande inskränkte sig till medverkan i körerna; rollerna voro nemligen sålunda fördelade:

Ottokar, Böhmsk furste	<i>de Lemos.</i>
Kuno, Jägmästare	<i>Blomqvist.</i>
Agatha, hans dotter	fru <i>Håkansson.</i>
Anna, en ung slägting	mamsell <i>Magito.</i>
Kasper } Jägare	<i>Malmström.</i>
Max }	<i>Håkansson.</i>
Samiel, Skogsande	<i>Sundberg.</i>
En eremit	<i>Palin.</i>
Kilian, bonde	<i>Hedin.</i>
En jägare.....	<i>Sjöberg.</i>

Detta verk, som första gången uppförts i Berlin 1821 vid den nya teaterns invigning, väckte genast det största uppseende samt erhöll inom kort plats på alla Tysklands scener, hvarefter det icke dröjde innan det gafs i Stockholm, och nu äfven i Göteborg.¹

Om »Friskyttan» ställer ganska stora fordringar på de uppträdande, är den föga mindre fordringsfull i afseende på maskineriet, särskildt i andra aktens fjärde scen. Teatern föreställer här, som bekant, en hemsk håla, »wargklyftan», här och der beväxt med tvinnande träd och omgifven af höga klippor; på träden sitter »en stor uggla med lågande ögon» samt korpar och andra olycksfåglar. Under den stora scenen, då frikulorna stöpas, ser man »en hvit beslöjad gestalt som sträcker sina händer mot Max» — derefter »Agathas gestalt med utslaget hår och vidunderligt prydd med halm och löf; hon synes vansinnig och i begrepp att kasta sig utför klippan. Foglarne flyga ned och sätta sig kring elden, der stöpnigen försiggår, hoppa och slå med vingarne; ett svart vildsvin framspringer ur skogen och jagar frustande öfver teatern; stormen bryter ut; fyra eldgnistrande hjul rulla öfver teatern; molngestalter af jägare till häst och fot, följda af hundar, fara uppe i luften öfver scenen; efter den vilda jagten brakar åskan löst med blix och dunder; blåaktiga lågor uppstiga ur jorden; irrbloss visa sig på bergen, träden uppräckas med rötterna, stycken af klippor nedstörta, jorden synes darra och den onde anden sjelf, Samiel, framträder.

¹ I Stockholm fanns en tid då rollerna voro besatta med sådana storheter som *Lars Kinmansson* (Kuno), *Jenny Lind* (Agatha), fru *Gelhaar* (Anna), *Olof Strandberg* (Max) och *F. Kinmansson* (eremiten).

Det är väl knappast troligt, att maskineriet vid teatern i Göteborg mäktade åstadkomma allt detta; den som emellertid målade sjelfva dekorationer var aktören Sundberg, hvars talang i denna riktning naturligtvis var ovärderlig för en landsortsdirektör. Uppsättandet af Friskyttan hos Wildner hörde också till Sundbergs stoltaste minnen under en senare period af hans lefnad, och man behöfde blott nämna detta, så kunde man vara säker om att framlocka ett solsken på hans panna, hade han än aldrig så brådt om: »En sådan vargklyfta, som jag hade satt upp i den pjesen, får man se sig om efter», brukade han då säga med ett af sina egendomliga skratt, som började med en snarkning, fortsattes med ett gnäggande och slutade med en spottning, som kunnat jaga den värste sjöbuss på dörren.¹

Premiären gafs för fullt hus och med lifligt bifall, hvilket äfven var fallet vid den andra representationen trenne dagar senare; den 19 April gafs Friskyttan för tredje gången, nu såsom recett åt fru Håkansson.²

I sammanhang med Friskyttan gafs äfven den bekanta parodien *Samiel* eller *De undergörande pillerna*, fars i 4 akter med musik hemtad ur den förra.³

Det som gaf denna speltermin ett säreget intresse var att under densamma *Johan Ludvig Heiberg* infördes på den härvarande scenen med hans första vådevill *Kong Salomon og Jörgen Hattemager*, med hvilken författaren den 28 nov. 1825 gjort epok i sitt lands dramatiska litteratur. Man är

¹ Fyra år vid landsorts-Theatern, anteckningar i berättelseform af »Palle Block» (Frans Hedberg), sid. 143.

² *Göteborgs Posten* 14/4. Priserna voro, åtminstone vid första representationen, höjda enligt affischen till följande belopp:

1:sta radens loger och öfre amfiteater 1 rdr 16 skill. banko.

2:dra » » fond och nedre d:o 1 rdr.

2:dra » » sidor och 3:dje radens fond... 40 skill.

Parterre 24 skill. Second 16 och Galleri 12 skill.

³ Personerna i parodien äro:

Lebrecht, borgmästare i en småstad	<i>de Lemos.</i>
Salbe, Apotekare	<i>Blomqvist.</i>
Agatha, hans dotter	fru <i>Håkansson.</i>
Hanna, hans bror-dotter	m:ll <i>Magito.</i>
Kasper, provisor på apoteket	<i>Malmström.</i>
Max, lärling	<i>Håkansson.</i>
Samiel, hästläkare	<i>Sundberg.</i>
Fips, skräddare	<i>Hedin.</i>
Rosina, hans fäst-mö	m:ll <i>Wallén.</i>
En blind man	<i>Patin.</i>
En gosse	<i>Sjöberg.</i>

icke säker om huruvida namnet »Vaudeville» kommer af Vau de Vire, en dal i nedre Normandie, der Olivier Basselin i fjortonde århundradet sjöng sina muntra visor, eller om det kommer af »Voix de ville» — gatsång — visor som landtfolket sjöng på återvägen från staden. Huru som helst är det liktydigt med bruket att i mindre komedier inlägga kupletter, chansoner och folkvisor.

Det var Heibergs stora förtjenst, att han med vådevillen återkallade den folkliga komedien till nytt lif, och på samma gång gaf den en ny form att röra sig uti, en form, som till den grad tilltalade den dåtida danska publiken, att den blef bestående för långa tider. Det var ju den Holbergska komediens äkta danska typer och figurer, som på nytt, iklädda den nya tidens dräkter och åskådningssätt framträdde i all sin ursprunglighet och komiska naivitet, och deras framträdande fick en ny dragningskraft i det mästerliga sätt, hvarpå den musikaliska skildringen af deras karaktärslyten och egenheter framstod i ett urval af melodier, som smögo sig efter situationen och handlingen som ett lätt, förskönande draperi, hvilket icke dolde, utan endast framhöll i en idyllisk belysning deras drag, till och med de mest burleska.

Heiberg gick nemligen icke till väga så som de franske vådevillförfattarne, hvilka utan inre nödvändighet inkasta en kuplett här eller der, om den passar eller icke, blott därför att den eller den teatern endast fick gifva ett stycke, om det var uppblandadt med sång; nej, han samlade hela situationen, så att säga, i en brännpunkt af antingen komisk eller idyllisk stegring, och der anbragte han nu kupletter, duetter eller vexelsånger, så att den stegrade ännu mera eller förklarade ännu bättre situationens mening.¹

»Kung Salomon och Göran hattmakare» hade till representationen den 22 Febr. 1831 samlat ett i det närmaste fullt hus, och mottogs med mycket bifall; sångparterna var väl besatta och rösterna de bästa man på länge hört på härvarande skådebana.²

¹ Frans Hedberg, Skådespelarekonst och Dramatik, sid. 269.

² *Göteborgs-Posten* 24/2 1831. De uppträdande voro:
 Jöran Wadt, hattmakare *Malmström*.
 Louise, hans dotter *m:ll Magito*.
 m:me Sering, gästgifverska *fru Blomqvist*.
 Brandt, tobaksspinnare *Blomqvist*.

Äfven en svensk författare debuterade denna sejour på vår scen, nemligen *Carl Fredrik Dahlgren*, af hvilken nu uppfördes *Ulla Winblads födelsedag* eller *Paris dom*, komedi i 2 akter med sång, dertill musiken var hemtad från Fredmans sånger och epistlar.¹

Bland öfriga nyare sångpjäser må nämnas operetten *Skeppskapten*, *Dumhet på dumhet* samt *Far och son*. Repriserna å den lyriska delen af repertoaren voro: Méhuls »Den föregifna skatten», »Eremiten», »Kapellmästaren från Venedig», »Gubben i bergsbygden», »Den musikaliske skräd-daren», och »Den lille matrosen», de båda senare af Gaveaux; Dalayrac's »Två ord» och »Folke Birgersson till Ringstad», Boieldieu's »Kalifen i Bagdad»; vidare »Crispi-nerna», »Rochus Pumpernickel» och »Cendrillon».

Om återgifvandet af den senare heter det:²

»Förliden afton gafs en af de från början lofvade briljanta pjäserna, *Cendrillon*, hvilken på vår scen ej förut uppförts;³ den spelades nu för fullt hus och med lifligt bifall.

Musikkännare påstodo väl att den blåsande musikpersonalen ej ville fram i tid, utan kom något efter. Det hela gick emellertid det oaktadt mycket bra, och stor sak! blott allas ögon bli fägnade, betyder det mindre om ett och annat finare öra skulle bli litet såradt, när det ej sker med uppsåt.

Willing, handlande	<i>Sundberg.</i>
Löwe	<i>Wildner.</i>
Edvard, hans brorson	<i>Håkansson.</i>
Henrik, betjent	<i>Hedin.</i>
Salomon Goldkalb, jude	<i>Palin.</i>

¹ *Blomqvist* spelade Fredman, m:ll *Magito* Ulla Winblad, *Malmström* Mollberg, *Håkansson* Mowitz, *Hedin* Norström, *Palin* Fader Berg och *de Lemos* poeten Wetz.

² *Aftonbladet* 26/3 1831.

³ *Cendrillon* spelades, som vi sett, första gången i Göteborg den 27 April 1817. Vid nu ifrågavarande tillfälle voro rollerna besatta sålunda:

Baronen af Montefiascone	<i>Blomqvist.</i>
Clorinda } hans döttrar	m:ll <i>Magito.</i>
Tisbe }	fru <i>Håkansson.</i>
<i>Cendrillon</i> , hans styfdotter	fru <i>Blomqvist.</i>
Prins Ramir	<i>Håkansson.</i>
Alidor, hans informator	<i>Wildner.</i>
Väpnaren Dandini	<i>Hedin.</i>

Den önskan, att icke säga förbehåll, gör man likväl till nästa gång någon storpjes gifves, som drager mycket folk, som t. ex. »Friskyttan» och »Preciosa», som utlofvats, det ej säljes flere biljetter till nedre Amfiteater än den kan rymma folk. Att en stor del fanns som ingen sittplats fick, var redan illa, men att damer, såväl äldre som yngre, måste stå under hela representationen var ännu värre.

Den enes riksdaler är så god som den andres», men är man något kavaljer, och har lärt sig Tyska efter Stridsbergs Grammatika, vet man ock hvad höfligheten fordrar, och låter ingen Spartan gå sig i förväg.»

Vända vi oss nu till talscenen, så erbjöd äfven den åtskilliga nyheter, ehuru ingen af högre rang. Redan första spektaklet inleddes med en här icke förut gifven komedi af von Weissenthurn, *Sista resursen*, hvilken gaf anledning till en liten tidningspolemik. I Götheborgs Dagblad för den 17/2 1831 skref nemligen den qvicke, men temligen obesvärade konsul Charles Backman:

»I Tisdags gaf Herr Wildner med sällskap första representationen för denna termin på stora teatern för ett icke obetydligt antal åskådare. *Sista resursen* och *Den föregifna skatten* gifvos som profstycken, ehuru den förra som sådan ej var särdeles väl vald. Franska komedier af denna genre lyckas sällan på vår scen. Ämnen hemtade ur Pariserlifvets lättsinnigaste och — det förstår sig — förnämre kretsar (Societés de bon ton) äro alldeles främmande för svenska nationallynnnet, och väcka icke sällan motvilja.

Sujetterna i detta teatersällskap tyckas öfverhufvud vara goda, men efter denna första representation hvarken kunna eller vilja vi bedöma alla. Likväl kan man lemna Hr *Blomqvist* (baron Gluthen i »*Sista resursen*») det vitsord att han spelar med ovanlig ledighet. Hr *Hedins* framställning af Gerontes parti (i »*Den föregifna skatten*») var mästerlig, hvarför han ock skördade rikt bifall, hvilket likväl först utbrast då han svor en duktig kötted, och Crispin (*Håkansson*) en lika duktig s. k. »borgare-ed», tvenne saker hvilka, jemte famntag, alltid mycket rört vår publik.»

»Sången tycktes också temligen lofvande; fru *Håkansson* (Lucile i »*Den föregifna skatten*») och m:ll *Magilo* (Lisette) hafva ett par bastanta altröster och Hr *Malmström* (Dorval) en ren och behaglig tenor. Huset var temmeligen besökt.»

Anmärkningen öfver ederna samt att dessa jemte famntag på scenen »alltid mycket rört publiken» framkallade ett temligen lustigt genmäle i Aftonbladet för den 26/2, som bland annat »anser det senare utlåtandet för oanständigt i högsta måtto, emedan en stor del af stadens förnämsta innevånare bevistade detta spektakel.»

Liksom nyheterna för talscenen voro temligen obetydliga, så förele icke heller repriserna något af synnerligt intresse; egendomligt nog höll sig Wildner fortfarande till sådana författare som Kotzebue, Holbein, Castelli m. fl. liknande, hvilka dock numera borde varit något förlegade. Det yttrades äfven i tidningarne, att de pjäser, som dittills gifvits, »till god del ej varit bland de nyaste», men att de »egde en viss klassicitet», och det var nog sannt; derjemte klandrades att Wildner någon gång underlät att gifva efterpjes: »vi äro nu så vana vid *efterspel*, att vi anse dem alldeles, som man säger, höra till pjesen, och får det blifva dervid äfven om man, helst nu när kölden är så lindrig, skulle komma att sitta en halftimme längre.»¹

För öfrigt var man mycket belåten med truppen, som hade flere goda sujetter och, som det upprepade gånger framhålles, »en ovanligt skicklig sångpersonal», med röster, hvilka delvis »voro de bästa man på länge hört från scenen».² Representationerna voro också flitigt besökta, och när sejouren slutade hade Wildner all anledning till belåtenhet, såväl i fråga om bifall som inkomster. Att Angélique Magito särskildt hyllades af allmänheten, framgår flerstådes, och denna popularitet erhöll ett rätt egendomligt uttryck vid en recett; tredje representationen af »Friskytten» gafs nemligen, som det heter, till förmån för »fru Håkansson och mamsell Magito», men det verkliga förhållandet var, att den förra ensam behöll inkomsten, då hon endast »för dagen lånar sin systers namn», naturligtvis i hopp om fler åskådare.³

Spektaklerna under denna sejour började kl. 1/27. Beträffande andra förhållanden inom teatern, träffas vid denna tid en mycket intressant notis med afseende på belysningen. Denna senare utgjordes naturligtvis af talgljus, eller möjligen vaxljus, i salongens krona, samt i öfrigt af oljelampor i korridoren, liksom på scenen. Det är icke svårt att förstå det belysningen under dessa förhållanden skulle vara mycket otillfredsställande, och man finner äfven klagomål höjas af denna anledning, men hvad var att göra? Man var icke van vid bättre, hvarken ute eller inne,

¹ *Götheborgs-Posten* 28/2 1831.

² » » 24/2, 28/2 1831 samt *Aftonbladet* 13/12 1830 och 22/2 1831.

³ Härom upplyses man längre fram, eller den 2/2 1833, under Djurströms vistelse i Göteborg.

och som man icke heller kände till att det kunde blifva bättre fick man vara nöjd med det som bestods. Emellertid träffas just en notis som antyder något annat; det heter nemligen:¹

»Ekläreringen är ännu så dålig, att, då kronan är uppdragen, man i fonden icke kan läsa en affisch; det berättas dock, att förslag skall vara gjordt att upplysa hela huset med gas.»

Detta är ju en märklig underrättelse nog. Idén till ett sådant gasverk, afsedt enbart för teatern, är möjligen hemtad från Stockholm, der redan på 1820-talet små enskilda gasverk uppstått, men i Göteborg voro dylika okända, och det var som bekant först 1846 belysning med gas här infördes. Den 15 år förut framkastade tanken på teaterns förseende med gas ledde ej till något resultat, lika litet som ett annat förslag att använda de båda teatrarne till konsertlokaler, »om det orimligt höga hyrespriset af 150 rdr per afton jemkas.»²

Efter en lycklig sejour afreste Wildner den 2 Maj med sin trupp till Stockholm.³

¹ *Göteborgs Dagblad* 17/2 1831.

² *Göteborgs-Posten* 27/6 1831. Från den 29/10 1818 upphörde på K. Danska teatern den dåliga »Tællesbelysningen», och Argandska lampor infördes såväl på scenen som i salongen.

³ *Göteborgs-Posten* 2/5 1831. Eget nog finner man icke i spellistan någon hänsyftning på de viktiga tilldragelser i utlandet, som så lifligt satte icke minst svenskarnes känslor i rörelse. Deremot läser man i *Göteborgs Dagblad* för den 7/4 1831 följande annons:

»De Herrar, som vilja deltaga i en middagsmåltid nästa Söndag den 10 April, hvarvid man öfverenskommit att gemensamt dricka *Den tappra Polska Nationens* välgångsskål, behagade inom Fredag middag anteckna deras namn på en i Gleerups bokhandel framlagd lista.»

Man befann sig nu vid tiden för den stora polska frihetskampen.

Ej långt efter Wildners afresa bereddes allmänheten en sällsynt konstnjutning genom tvenne uppträdanden af de båda utmärkta operasångarne från Köpenhamn, *Giovanni Battista Cetti* och *C. Schwartz*.

Båda tillhörde den dervarande kongl. teaterns främsta krafter; Cetti hade ett smakfullt fördrag och visste att på ett ypperligt sätt använda sin behagliga stämma, på samma gång han genom lif i rollernas utförande gaf fart åt spelet, och var van att genom det dramatiska och lyriska i sitt uppträdande rycka med sig åskådarna. Schwartz prisas särskildt för det känslofulla i sitt fördrag, men var äfven mycket framstående i komiska operapartier, samt hade en hänförande tenor.

Anlända till Göteborg kort före den 7 Juni 1831, gåfvo de Torsdagen den 16 på Stora teatern ett »musikaliskt-sceniskt divertissement i två afdelningar», deraf den första hade prägeln af konsert, medan den andra upptog scener i kostym. Programmet hade följande utseende:

1. Overture ur *Jeannot et Collin*, komp. af *Nicolo Isouard*.
2. Aria ur op. *Don Juan*. — Hr *Schwartz*.
3. Variationer för pianoforte öfver ett thema af *Paganini*, utfördt af *C. Schwartz*.
4. Cavatina ur *Barberaren i Sevilla* — en musikalskarinna.
5. Duett ur *Barberaren i Sevilla* — Herr *Cetti* och musikalskarinna.
6. Introduktion till den påföljande Terzetten, »Ovädret», af *Rossini*.
7. Terzett ur *Barberaren i Sevilla* — Herrar *Schwartz* och *Cetti* samt en musikalskarinna. Scener i kostym.
1. Overture till op. *Barberaren i Sevilla* af *Rossini*.
2. Introduktion och Cavatina ur *Barberaren i Sevilla*, Grefve *Almaviva* — Hr *Schwartz*.
3. Aria ur samma opera, *Figaro* — Hr *Cetti*.
4. Scen på prosa mellan *Almaviva* och *Figaro* — Hrr *Cetti* och *Schwartz*.
5. Duett ur samma opera, *Almaviva* och *Figaro* — Hrr *Cetti* och *Schwartz*.

Ehuru tidningarne icke med en enda rad omnämnde denna föreställning, hvilken från början varit afsedd såsom den enda härstädes, är det tydligt att de båda konstnärerna tillvunnit sig rikligt bifall, och att detta föranledt dem gifva ytterligare en representation. Denna egde rum Tisdagen den 21 Juni, likaledes på Stora teatern, hvarvid utfördes scener i kostym, dels mellan Max och Casper i Fri-skytten, dervid den senares parti sjöngs af Cetti, och dels ur Barberaren.

Färden ställdes derefter härifrån till Kristiania.¹

¹ Det gick icke så lätt den tiden som nu att resa till Kristiania; dels var resan dyr och dels voro lägenheterna få. I Göteborgstidningarne 1832 kungör t. ex. öfverinspektoren vid tullen, Gustaf Jacob Flintberg, att Kongl. Norska Finans-, Handels- och Tulldepartementet meddelat, att norska postångfartygen »Prins Carl» och Constitutionen» den 1 Maj detta år börja sin fart mellan Norge, Sverige och Danmark med regelbundna turer från nämnde dag till slutet af September, en gång i veckan fram och tillbaka. Hvarje Tisdag e. m. kl. 6 gick »Prins Carl» från Fredrikshald till Göteborg, dit ankomsten skedde Onsdags e. m. Fartyget afgick vidare härifrån samma dag kl. 5 till Köpenhamn.

Priset I klass (II kl. hälften) var:

mellan Göteborg—Kristiania 7 specier 80 skilling.

» Göteborg—Köpenhamn 8 specier, samt dessutom i »inskrifnings- och vägapengar» för hvar passagerare 16 skil. och i »uppassningspen- gar» för 1 kl. 16 skill. Passagerarne borde anmäla sig minst 2 timmar före afgången, dervid medhafvande pass.

Från dessa ångbåtarnes barndomsdagar må ytterligare anföras, hvad Göteborg beträffar, följande rätt betecknande drag: i *Göteborgs Allehanda* för den 22/9 1837 annonseras:

»Ångslupen *J. A. Wadman* afgår, om väderleken tillåter, till Nya Warfwet Fredagen den 22 dennes kl. 4 e. m. och återvänder kl. 6 samma dag. Biljetter à 12 skilling B:co försäljas af Badhus-Waktmästaren».

Christoffer Svanberg ¹³/₃—⁸/₅ 1832.

Sedan tio år tillbaka hade Stora teaterns scen omvexlande innehafts af Djurströms och Djurgårdsteaterns skådespelaresällskap, samt undantagsvis af Berggren, Fredrik Julius Widerberg och till och med af Lambert, som dock i regeln såg sig hänvisad till Sillgateteatern. Nästan alla hade orsak att mer eller mindre beklaga sig öfver det i ekonomiskt afseende otillfredsställande resultatet, alla utom Wildner, som i spetsen för truppen från Djurgårdsteatern skördat både bifall och mynt.

Det var sålunda på honom man hade anledning hoppas för teaterns framtida verksamhet, men denna förhoppning sveks, och han skulle aldrig mer komma att besöka Göteborg. Med icke ringa missmod heter det i en af tidningarne: »Man hade säkert hitväntat Wildnerska teatertruppen denna höst, men i stället se vi af Carlskrona Tidning, att Hr Wildner annonserar sin återkomst dit till nästa vecka. Då Wildnerska sällskapet icke finner någon fördel att spela här, lär väl ingen annan trupp heller vilja hit, utan vi lära tydligen bli utan spektakel denna vinter. Götheborg är för närvarande alldeles utblottadt på nöjen, då hvarken musikaliskt sällskap, societéer eller essembléer existera, och således wida efter så kallade småstäder».¹

I sjelfva verket dröjde det också ett helt år innan teatern öppnades för dramatiska föreställningar, och då af en alldeles nybildad trupp. Skådespelaren *Christoffer Svanberg*, hvilken sedan 1804 tillhört Djurgårdsteatern, och der fått fast fot icke minst sedan han 1815 ingått gifte med teaterföreståndarens, Isak de Broën, enka Christina Margareta Cederberg, hade visserligen derefter under många år till-

¹ Göteborgs Dagblad ¹¹/₁₀ 1831.

hört truppen, men bestämde sig slutligen för att upprätta ett eget, nytt landsortssällskap, och det var i spetsen för detta, som han för både första och sista gången besökte Göteborg.¹

Denna trupp, som nu var ganska anspråkslös till sin sammansättning, då den till icke ringa del utgjordes af unga nybörjare i den svåra konsten, men som en gång skulle, under Pierre Delands ledning, blifva det främsta i landsorten, så i konstnärligt som i socialt hänseende, utgjordes nu af följande:

direktör: *Christoffer Svanberg.*

aktriser: fru *Christina Margareta Svanberg f. Cederberg.*

» *Matilda Olivia Weiss f. Ekman.*

» *Hedvig Charlotta Lovisa Deland f. de Broën.*

» *Th. Hagsten.*

» *Holmberg.*

mamsell *Lovisa Carolina Dorotea Appelpgren.*

» *Fredrika Heland.*

aktörer: *Anders Petter Berggren.*

Carl Gustaf Happe.

Johan Isberg.

C. F. Pfeiffer.

Pierre Joseph Deland.

Fredrik Deland.

Lars Mauritz Deland.

C. A. Allén.

Lars Johan Holmberg.

Dessutom förekommer fru Weiss' man, »musikeleven» *Johan Fredrik Weiss*, som tvifvelsutan hade anställning i orkestern och måhända var dess anförare. Det är svårt att förstå hvarför han benämnes musikelev, ty han var nu

¹ I *Aftonbladet* 3/3 1832 heter det: »Enligt säker underrättelse kommer Hr Direktör *Svanberg* oförtöfvadt hit med en ganska god trupp, för att gifva spektakler på vår större teater. Bland personalen äro äfven Fru *Svanberg* och Herr *Berggren*, denna ortens hyllade gunstlingar och vänner. Huruvida den omtalta Tyska truppen hitkommer, lär ännu ej vara bestämdt. Enligt *Göteborgs Dagblad* 8/3 anlände *Svanberg*ska sällskapet Onsdagen den 7/3 1832 från *Wexiö*. Bland anmälde resande nämnas: »Theaterdir. *Svanberg* med familj, hofsekreterare *Berggren*, aktörerne *Pfeiffer*, *Isberg*, *P. J. Deland* med familj, *F. Deland*, *C. G. Happe*, *L. J. Holmberg* med familj, musikeleven *J. F. Weiss* med familj, akteursleverne *C. A. Allén* och *L. M. Deland*, aktriserna m:ll *Appelpgren* och *Fredr. Heland* samt fru *Th. Hagsten*.

en 27 års man och fick tvenne år senare anställning vid k. teatern såsom violinist.

De för oss redan förut bekanta medlemmarne af sällskapet hade till stor del tillhört den upplösta Berggrenska truppen, såsom A. P. Berggren sjelf, Pfeiffer, Holmberg med fru och mamsell Appelgren; Isberg och Weiss hade tillhört Lamberts trupp, fru Weiss¹ Djurströms och slutligen hade Happe haft anställning hos Widerberg.

De öfriga voro nya, åtminstone här, och om tre af dem saknar man före denna tid alla underrättelser, nemligen fru *Th. Hagsten*, mamsell *Fredrika Heland* samt »aktörseleven» *C. A. Allén*. Äfven de återstående voro nya bekantskaper, bildande en genom inbördes släktskap nära förbunden grupp. Främst af dessa står den nu 27-åriga *Pierre Joseph Deland*, son af violinisten i hofkapellet Jean Pierre Deland. Han hade till en början varit informator, derefter bruksbokhållare samt derpå underofficer vid lifgardet till häst; den militära banan lämnade han emellertid och blef skådespelare, först hos Bonuviers i Finland, sedan hos Wildner. År 1831 gifte han sig med *Hedvig Charlotta Lovisa de Broën*, dotter af Isak de Broën; Pierre Deland var sålunda styfmåg till sin nuvarande direktör Christoffer Svanberg. Slutligen återstå den förres båda bröder, *Lars Mauritz Deland* och den sedermera så berömda *Fredrik Deland*.

De bepröfvade, framstående förmågorna voro snart räknade, ty dessa inskränkte sig egentligen till herr och fru Svanberg samt Berggren; de öfriga medlemmarne voro antingen medelmåttor, eller mer eller mindre lofvande nybörjare. Detta, i förening med ett alltför vanligt begär att kvarhålla roller, i hvilka man fordom tjusat publiken, gjorde att fru Svanberg trots sina 46 år, fortfarande spelade älskarinneroller; och det icke blott sådana som Laura i »Slottet Montenero», utan äfven ungdomar som Sofia i »Rochus Pumpernickel» och Lovisa i »Kronfogdarne».

¹ Beträffande fru *Weiss* uppgifves att hon den 27/1 1832 blifvit vigd vid sin nuvarande man. I affischen deremot för den 18/3 nämnes »Mamsell Ekman» såsom spelande Isabella i »Universalarfvingen», men då redan den 16/3 »fru Weiss» utför Claras roll i »De unga nygifta», blir det tydligt att en misskrifning i det förra fallet föreligger, i det man af gammal vana låtit hennes flicknamn och mamselltitel inflyta i affischen.

En del dylika öfverlemnades dock till fru Weiss, hvaribland Johanna i »Den förmente prinsen», »Cora» m. fl.¹

Som vanligt iakttogo tidningarne merendels en djup, liknöjdhetens tystnad rörande företeelserna på scenen, men en af dem har dock en karakteristik af sällskapet, hvilken förtjenar återgifvas; den offentliggjordes samma dag representationerna slutade, och lyder sålunda:

»Något om vår Theater.»²

»Man har anmärkt såsom något besynnerligt, att en Theatertrupp nära 2 månader kunnat uppehålla sig i rikets andra stad, utan att någon af de der utkommande tidningarne innehållit det ringaste beröm eller tadel öfver dess representationer. Insändaren tror att man hufvudsakligen af vänskap för styresmannen, och en viss skonsamhet mot truppen, som till stor del består af nybörjare, ej velat vidröra saken.

»Götheborg har mer än en gång kunnat fagna sig åt närvaron af en god teatertrupp, och sinnet för Dramatisk konst var ej alltid så ljumt, som nu på några år. Ännu lefver hos mången minnet af en *Widerberg* d. ä., en *de Broën*, en *Stenborg*, en *Lewenhagen*, en *Ståhlberg*, en mamsell *Åberg*, en mamsell *Fundin* m. fl. deras samtida, scenens prydnader. Insändaren erinrar sig blott flygtigt dessa lysande stjärnor på Theaterns himmel, men påminner sig desto liffligare flere deras värdige efterträdare, en *Svanelius*, en *Sundman*, en *Laurent*, en *Ljungdahl*, en mamsell

¹ *Fredrik Deland* anförtroddes icke något annat än betjent- och drängroller (i »Hartford och Sally», »Det dubbla profvet», »Den ondsinta hustrun», »Rockus Pumpnickel») och vidare andra lika litet maktpåliggande såsom en bonde i »Slottet Montenero», drängen *Petro* i »*Antonia*», *Martial* i »Röfvarhöfdingen», barberaren *Clistorel* i »*Universalarfvingen*», *Bryngel Krycka* i »Målaren och modellerna», samt en gosse i »*Femton år i Paris*».

Pierre Deland återgaf *Sir Forny* i »Hartford och Sally», *Geronte* i »*Universalarfvingen*», *Pinschong* i »*Passion och förnuft*», notarien *Alexis* i »*Den Liffländske snickaregossen*», *Petrino* i »*Slottet Montenero*», handsekreteraren i »*Kabal och kärlek*», *Germani* i »*Antonia*», m. m. men spelade derjemte äfven betjentroller t. ex. i »*Hemligheten*», »*Rockus Pumpnickel*» m. fl.

Fru Deland spelade bl. annat *Zusette* i »*Passion och förnuft*», *Eudoxia Mazeppa* i »*Den Liffländske snickaregossen*», *Lovisa* i »*Kabal och kärlek*», titelrollen i »*Antonia*», *Justine* i »*Femton år i Paris*» o. s. v.

² *Götheborgs Dagblad* 8/5 1832.

Lindqvist, en mamsell *Widerberg*, en mamsell *Cederberg* m. fl., hvilka inom de sista 20 åren tjenstgjort här i *Thalias* och *Melpomenes* tempel. Men man behöfver ej gå så långt tillbaka, för att i minnet återkalla en förträfflig trupp».

Insändaren hänvisar till den, som af Hofsekreteraren *Åbergson* här upprättades. Hvem erinrar sig ej med nöje *Hamlet*, *Maria Stuart*, *Jenny Mortimer*, *Skatan*, *Bröderne Philibert* m. fl. som under denne utmärkte föreståndares tid här uppfördes. Äfven i senare tid hafva flere rätt skicklige sujetter uppträdt på vår större teater, t. ex. mamsellerne *Hoffman* och *Magito*, fruarne *Håkansson* och *Broman*, Herrar *Askensbom*, *Malmström* och *Blomqvist*».

»Men låt oss nu återvända till det sällskap, som egentligen utgör föremål för dessa reflektioner; — alltid van att lemna damerna första rummet, gör han det äfven här:

Fru *Svanbergs* utmärkta talang är för väl känd, för att icke göras all rättvisa, men man måste beklaga att äfven hon är underkastad tidens härjning, och att man således ej länge kan hoppas återse henne i de roller, som nu utgöra hennes triumf.»

»Mamsell *Appelgren* är likaledes känd af vår publik. Hon är gammal i *Thalias* tjenst, och eger ett slags pretention på skonsamhet i bedömandet. Hon lyckas intet illa i vissa roller, fast organ och dialekt ligga henne mycket i vägen. Bland hennes bästa roller torde vara *Lady Milford* i »*Kabal och kärlek*».

Fru *Weiss* är äfven (såsom *M:ll Ekman*) en gammal bekant, ej utan talang, men för mycket affekterad; hennes attityder och spel ej alltid rätt valda, och äfven hos henne finner man organiska fel, som hindra henne blifva något större.»

»Fru *Deland* är ännu novis i konstens tempel, men man tror sig kunna förutsätta att hon med tiden skall blifva mycket användbar i den stilla, seriösa genren.»

Fruarne *Holmberg* och *Hagsten* samt mamsell *Heland* torde tillgifva insändaren, att han ej inlåter sig i någon granskning af deras teatraliska förtjenster. Har sällan sett dem uppträda och alltid i under-

ordnade roller; kan således hvarken tadla eller berömma.»

»Herr *Svanberg* uppträdde förr nästan ensamt i komedier, men spelar nu merendels seriösare roller, de senare likväl med mindre framgång.»

»Herr *Berggrens* rykte som skådespelare är sedan lång tid fullkomligt stadgadt, och han återses alltid med nöje, särdeles i sådane roller, som han i yngre år instuderat — man glömmet honom icke lätt såsom Krone i »Kusin Benjamin från Polen.»

»Herr *Happe* eger flere goda egenskaper, hvilka lofva att han en dag skall göra heder åt scenen; man finner hos honom en välljudande organ, en vacker figur och en hållning i aktionen, som är mera sällsynt hos yngre skådespelare; har spelat Rudolf i »Korsfararne» (bra), öfverste Laureval i »Natur och skyldighet» (mindre tillfredsställande).»

»Herr *Pfeiffer* är en temligen jemn aktör, har god röst och vacker organ, och kan genom studier blifva mycket nyttig för scenen.»

»Herr *P. J. Deland* är en ung man, hvars spel röjer bildning och värme för konsten. Herr Deland sträfvar att blifva sann konstnär, och insändaren är viss om att han skall hinna detta mål, om han alltid förblifver lika anspråkslös och intresserad af sitt yrke som nu.»

»Herr *Holmberg* synes ej hafva varit bestämd för scenen. Insändaren såg honom för flera år tillbaka, och finner nu ej ringaste skilnad. Han är gruffligt monotont, har något jämmerligt i deklamationen och merendels allt för stort behof af sufflören.»

»Herr *Isberg* synes ej heller såsom aktör vara på sin rätta plats, och man måste beklaga att han oftast användes i roller, hvartill han alltför litet passar.»

»Bröderne *F.* och *L. Deland*, såväl som Herr *Aléen* äro alla tre elever, som ännu ej hunnit långt. Den förstnämnde synes ej vara utan anlag för komiken, men bör ge sitt spel lite mera liflighet och förjaga allvarsamheten ur sitt ansigte.»

»Valet af pjäser har i allmänhet varit godt, och man har med särdeles nöje gjort bekantskap med »*Antonia*», »*Femton år i Paris*» och »*Passion och förnuft*». Sceneriet har deremot nästan alltid för-

summats, och föreställningarne varit orimligt långa samt slutade nästan hvar afton först kl. 11.»¹

»Frequensen har varit ovanligt liten, och, med undantag af recetterna, hafva de flesta föreställningarne lemnat klen behållning; behållningen af recetten till förmån för de nödlidande i Umeå län lemnade några och 20 Rdr, och den för Fru Swanberg knappt så mycket.»

Redan kort efter ankomsten hit blefvo utsigterna för en god sejour temligen mörka, genom ryktet om en hotande konkurrens, och, för att skydda sig mot denna, utfärdade Swanberg en inbjudan af följande lydelse:²

»Sedan jag mot all förmodan kommit i erfarenhet utaf att en Tysk Theatertrupp inom kort hitväntas, och det tyvärr ej lär vara tvifvel underkastadt att denna kommer att betydligt skada mig, så vill jag söka åvägabringa abonnement för 8 representationer, hvilka taga sin början nästa Tisdag, eller den 3 April. Abonnementsdagarne blifva de vanliga spektakeldagarne, Tisdagar och Fredagar. Jag vågar hoppas att ifrågavarande företag på min egen födelseort med välvilja omfattas.

Götheborg 24 Mars 1832.

Christ. Swanberg.

Theater-föreståndare.

Boende i Bloms arfvingsars hus, 1 tr. upp, rummet N:o 1.»

Ovädret dröjde emellertid, ty Pöschels och Carl Beckers tyska sällskap inträffade icke i Göteborg förrän i Oktober. Detta hjälpte dock, som vi sett, mycket obetydligt; smaken för teatern var icke mer densamma som förr, och de mindre lyckliga konjunkturerna bidrogo gifvetvis att minska de besökandes antal. Ganska få representationer gåfvos för ett, mot kostnad och möda ej svarande, antal åskådare, och knappast någon för ett fullt hus. Fru Swanbergs recett till och med »saknade en freqvens, som man haft allt skäl att vänta för den, dels såsom vedermäle af den tillfredsställelse, hvarmed man alltid tillförne här uppmuntrat denna hyllade skådespelerskas sällsynta talang, och dels

¹ Ännu på 1850-talet var det, åtminstone i Jönköping, ytterst vanligt att mellanakterna uttänjdes öfver höfvan, — lika vanligt som att publiken lade i dagen sitt missnöje häröfver genom de mest energiska stampningar.

² *Götheborgs Dagblad* 31/3 1832.

för den omtyckta pjесens skull, hvilken då blef för andra gången gifven, och det på fleres begäran.¹

*Spellista.*²

1832 Tisd. ¹³/₃ gifwes på Stora Theatern under undertecknads styrelse: *Hartford och Sally*, dram. 4 a. af Zschocke, samt *Röfvarhöfdingen* eller *Jag bedrar mig aldrig*, kom. 1 a. Kl. ¹/₂₇.

Christ. Swanberg.

Theaterföreståndare, bor i Bloms arfw. hus.³

» Fred. ¹⁶/₃ ff. Den unge gifte mannen, kom. 3 a. af Mazères, fri öfvers. af Le Jeune Mari. Derefter *En egendom till salu*, kom. med sång 1 a.⁴

» Sönd. ¹⁸/₃ Universalarfvingen, kom. 5 a.

¹ *Aftonbladet* 8/5 1832. Spektaklerna började kl. ¹/₂₇ och biljettpriserna voro:

1:sta raden, 2:dra radens fond och Öfre Amfiteater	1 rdr banko.
Nedre Amfiteater	32 skill. »
2:dra radens sidor, 3:dje radens fond och Nedre Avantscen	24 » »
Parterre och Second	16 » »
Troisieme	12 » »

² Efter affischer samt annonser i *Aftonbladet*, *Götheb. Dagblad* och *Götheborgs-Posten*.

³ Rollbesättningen i *Hartford och Sally*:

Lord Wilson	Hr Isberg.
Sir Hartford	» Happe.
» Forny	» P. J. Deland.
Rook, gammal sjöman	» Holmberg.
Sally, hans dotter	Fru Swanberg.
Francis, hans son	Hr Swanberg.
Krapp, sjöman	» Berggren.
Steffens, lordens hofmästare	» Pfeiffer.
John, Fornys betjent	» F. Deland.

⁴ Rollfördelning i *Den unge gifte mannen*:

Baron Alfred Beaufort	Hr Happe.
Hans friherrinna	M:ll Appelgren.
Duperière	Hr P. J. Deland.
Johan, betjent	» L. Deland.
Surville, major	» Pfeiffer.
Clara, friherrinnans systerdotter	Fru Weiss.
Fru Delbi	» Hagsten.

i *En egendom till salu*:

Fru Karlfeldt	M:ll Appelgren.
Sofie, hennes brorsdotter	Fru Swanberg.
Blyroth	Hr P. J. Deland.
Ingesson, poet	» Berggren.
Waldemar, kompositör	» Pfeiffer.
2 betjenter	» L. och F. Deland.

- 1832 Tisd. $\frac{20}{3}$ ffg. *Passion och förnuft*, kom. 2 a. från franskan, samt *Den förmente prinsen*, kom. med sång 1 a.¹
- » Fred. $\frac{23}{3}$ Recett för *Demoiselle Carolina Appelgren*.² ffg. *Den Liffländske snickaregossen*, eller *De höga resande*, lust. 3 a. samt *Kapellmästaren*, musik. intermezzo 1 a.
- » Sönd. $\frac{25}{3}$ *Korsfararne*, skåd. 5 a.
- » Tisd. $\frac{27}{3}$ ffg. *Eleonora Rosalba* eller *Ruinerna af Paluzzi*, skåd. 4 a. samt i anledning af fru *Svanbergs* opasslighet *Brandskatningen*, kom. 1 a.
- » Fred. $\frac{30}{3}$ Recett för *A. P. Berggren*: ffg. *Bror och syster* eller *Passionernas allmakt*, riddarespel 4 a. af Johan Baptist von *Zahlan*, samt *Den musikaliske skräddaren*, op. com. 1 a.
- » Sönd. $\frac{1}{4}$ *Charlatanerna*, samt *Sju flickor i uniform*.
- » Tisd. $\frac{3}{4}$ 1:sta abon. repr. *Stottet Montenero*.
- » Fred. $\frac{6}{4}$ *Kabal och kärlek* eller *Den upprättade oskulden*.³
- » Sönd. $\frac{8}{4}$ Recett för fru *Deland*: ffg. *Antonia* eller *Milano och Grenoble*, melodram 3 a. af Benjamin och Ruben, samt *Hemlighelen*, kom. med sång 1 a. Biljetter hos fru *Deland*. boende hos tapetserare *Stolpe*, huset N:o 17 Östra Hamngatan vid Lilla Bommen, 1 tr. upp.
- » Tisd. $\frac{10}{4}$ *Målaren och modellerna*, operett 2 a. musik af *Méhul*, samt *Del dubbla profvet*, kom. 1 a.
- » Onsd. $\frac{11}{4}$ *Bildhuggaren* eller *Den sällsynta hustrun*, kom. 2 a. samt f. 2 ggn *Sju flickor i uniform*.
- » Fred. $\frac{13}{4}$ f. 2 ggn *Den Liffländske snickaregossen* samt *Bigten*.⁴
- » Tisd. $\frac{17}{4}$ f. 2 ggn *Antonia* samt *Den nye öfversten*, kom. 1 a.
- » Månd. $\frac{23}{4}$ (Annandag Påsk) Recett för Hr *Happe*: ffg. *Femton år i Paris*, skåd. 3 a. af *Théaulon*, fri öfvers. från *Le paysan*

¹ Rollfördelning i *Den förmente prinsen*:

Nadel, skräddare	Hr <i>Svanberg</i> .
Sabina, hans hustru	M:ll <i>Appelgren</i> .
Joseph, deras son	Hr <i>Happe</i> .
Johanna	Fru <i>Weiss</i> .
Korporal Brummer	Hr <i>Pfeiffer</i> .

² Bodde i Bloms hus. 2 tr. upp in på gården i rummet N:o 39, der biljetterna såldes före spektakeldagen. Recetttagerskan utförde kejsarinnan *Catarinas* roll i den första pjesen.

³ Rollfördelningen i *Kabal och kärlek*:

Baron v. <i>Walther</i>	Hr <i>Holmberg</i> .
Ferdinand, hans son	» <i>Berggren</i> .
von <i>Kalb</i> , hofmarskalk	» <i>Happe</i> .
Lady <i>Millford</i> , furstlig favorit	M:ll <i>Appelgren</i> .
Sofie, hennes förtrogna	Fru <i>Hagsten</i> .
Murl, handsekreterare	Hr <i>P. J. Deland</i> .
En kammartjenare	» <i>Pfeiffer</i> .
Miller, stadsmusikant	» <i>Isberg</i> .
Lovisa, hans dotter	Fru <i>Deland</i> .

⁴ Först hade i stället för dessa annonserats *Corä*. Till Lörd. $\frac{14}{4}$ annonserades *Den okände sonen* och till Sönd. $\frac{15}{4}$ såsom recett för fru *Weiss Rollas död*, men båda representationerna inställdes.

		Perverti ou Quinze ans de Paris. Derefter <i>Den ond-sinta hustrun</i> , kom. med sång 1 a.
1832	Tisd. 24/4	<i>Rockus Pumpnickel</i> , fars med sång 3 a.
»	Torsd. 26/4	<i>Cora eller Solens prestinna</i> , dram. 5 a.
»	Fred. 27/4	Recett för fru Weiss: <i>Rollas död</i> .
»	Månd. 30/4	<i>Natur och skyldighet</i> , skåd. 5 a. samt f. 2 ggn <i>Den nye öfversten</i> och till slut <i>Adolf och Clara</i> eller <i>De båda arrestanterna</i> , operett 1 a. Halfva behållningen tillfaller de nödlidande inom Umeå län. ¹
»	Fred. 4/5	Recett för fru Swanberg: f. 2 ggn <i>Passion och förnuft</i> samt f. 2 ggn <i>Adolf och Clara</i> .
»	Sönd. 6/5	Trupprecett: <i>Prefekten och trädgårdsmästaren</i> eller <i>De båda svartsjuka</i> , kom. 2 a. samt <i>Stollerölet</i> eller <i>Kronfogdarne</i> , vådeville 3 a.
»	Månd. 7/5	<i>Gustaf Wasa</i> , hist. skåd. 5 a. af Kotzebue.
»	Tisd. 8/5	<i>Lazarilla</i> eller <i>Den unga zigenerskan</i> , skåd. 4 a. samt <i>Crispinerna</i> eller <i>Tvillingbröderna</i> , op. buffa 1 a. musik af Ahlström. Denna representation är den sista under denna sejour.

Repertoaren företer icke något af egentligt intresse. Repriserna af äldre arbeten voro mycket talrika och tillhörde till stor del en så att säga redan gången tid, hvarjemte många bland dem icke spelats under de sista 10 eller 15 åren.²

De nya arbetena voro icke många och saknade i allmänhet värde; ett och annat var till och med rent af dåligt, såsom t. ex. Reynards 5-akts komedi *Universalarfvingen*, ett intresselöst intrigspel af lumpna, penninglystna teaterfigurer, och dertill både smaklöst och temligen lättfärdigt.

Till det bästa hör den lilla enaktskomedien *Den nye öfversten* af Scribe och Delavigne, öfversatt af Peyron, ett

¹ Efter annons i Aftonbladet 27/4; i Götheb. Dagblad 28/4 heter det »inom Jemtlands län.»

² Till de bästa repriserna hör »Kronfogdarne» med följande rollbesättning:

Ambrosius	Hr Isberg.
Lovisa	Fru Swanberg.
Wilhelm	Hr Pfeiffer.
Polycarpus	» Swanberg.
Bryngel	» Holmberg.
mor Sigrid	M:ll Appelgren.
Länsman	Hr P. J. Deland.
Två sergeanter	Happe, Fredrik Deland.
Staffan	Hr Alén.

verkligen qvickt och skrattretande skämt; en ung tapper officer, *Gondreville* (Pfeiffer), som till följe af en duell råkat i onåd och förvisats till sin egendom, har erhållit befallning att åter infinna sig i Paris. På väg dit anlände han till en liten stad, der han blir uppehållen af brist på skjuts-hästar. Hit komma äfven, honom ovetande, hans unga hustru, fru *Gondreville* (fru Weiss) och hennes kusin, fröken *Elise de Lussan* (fru Svanberg), på väg till den förras man. De ha emellertid slitit ondt på resan i brist på en manlig beskyddare, och fru *Gondreville* föreslår därför skämtsamt att fröken de *Lussan* skall anlägga den husaruniform de tillfälligtvis medförde åt en ung släkting. Denna går in härpå och aflägsnar sig för att göra allvar af skämtet, men dermed börja också svårigheteterna.

En galenpanna till ryttmästare vid det i staden garnisonerade tionde husarregementet, *Adolf de Luceval* (Happe), sammanträffar under tiden med fru *Gondreville*, som derefter presenterar för honom den åter inträdande, nu i uniform klädda flickan såsom sin man, hvarpå ryttmästaren åter kan meddela att öfverste *Gondreville* tagits till nåder samt utnämns till chef just för det härvarande husarregementet, men uttalar på samma gång sin förvåning öfver den utomordentliga likheten mellan »öfversten» och en viss fröken de *Lussan*, han i Paris lärt känna och älska, hvilken likhet dock af de andra förklaras helt enkelt dermed att hon är »öfverstens» syster».

Ryttmästaren föreslår nu ett besök vid de pågående kavallerimanövrerna, och, som han förmodar att »öfversten» icke ännu fått sina hästar, erbjuder han en af sina, ett riktigt praktdjur, som likväl är något ostyrig och här-omdagen kastat honom sjelf i backen, men detta var blott en liten distraktion af hästen, ty var man endast fullkomligt sadelfast hade man intet att befara.

Det är med knapp nöd damerna undgå detta lockande anbud, dock endast för att råka i ännu större bryderi. De *Lussan* anmärker nemligen att det skulle göra ett synnerligen godt intryck om »öfversten» skulle finna lämpligt inbjuda regementets officerare på en splendid frukost, erbjudande naturligtvis det bästa och läckraste man kunde uppspana så här i landsorten. De resandes invändning, att kassan icke för tillfället medgaf en sådan extravagans, bemöttes med förklaringen att detta var något utan den minsta betydelse, då öfverstens ord var fullt tillräckligt. Nå,

det återstod nu icke annat än att hålla god min, och man lemnar hvarandra för att vidtaga nödiga förberedelser till banketten.

På scenen uppträder derefter åter den verkliga öfversten, som erhållit bref om sin utnämning, och som, när han icke kan få hästar, åtminstone vill hafva frukost. Detta är dock ännu omöjligare, förklarar *Kyparen* (Fredrik Deland), ty allt som finnes är taget i anspråk för den stora frukost, som den nye öfversten ger för officerarne vid sitt husarregemente.

»Hvad säger ni! Herr Gondreville?

»Javisst, Han är här med sina officerare, tillika med sin fru, en täck människa med de sötaste blå ögon. Det ser ut som de hölle af hvarandra med besked; han kallar henne min söta Hortence.»

»Hortence!»

»Ja, de kommo från Paris i en vagn alldeles ensamma.»

Öfversten är utom sig, tror sin hustru enleverad af en bedragare, och, då i detsamma den sjelfgjorda »Öfversten» utkommer från matsalen, angriper han den senare, frågande:

»Är det Ni, min herre, som är chef för tionde husarregementet?

»Ja, min herre, så säger man.»

»Ert namn är Gondreville?»

»Ja, min herre.»

»Och Ni är här med Er hustru, som i sig sjelf heter Hortence de Lussan?»

»Ja, visst är hon min hustru!»

All ovisshet om sveket är nu försvunnen, och Gondreville ställer sin motpart i valet mellan värja och pistol. När han derefter lemnat den bestörta ungdå damen, inrusade ryttmästaren, orolig öfver att han i förtid lemnat banketten, men blir utom sig af förtjusning då han får höra att den nye öfversten blifvit utmanad, samt erbjuder sitt biträde såsom sekundant. Men ej nöjd härmed vill han lemna sina egna pistoler, och riktar den enes mynning mot hennes bröst, för att visa hur väl den ligger i handen; hon blir förskräckt, men lugnas med försäkran att vapnet icke är laddadt, då plötsligen skottet brinner af —

»Jaså, var den laddad; nå det gör ingenting», förklarar ryttmästaren lugnt, men blir desto mer förvånad då han finner att denna lilla förströelse angripit »öfversten» till den grad att han helt omilitäriskt dånat. Nu afskjuter

han äfven den andra pistolen, för att tillkalla hjelp. Man skyndar till från alla håll. Den afsvimmade kommer åter till sans, men är ännu något yr i hufvudet och utbrister:

»Ack, min Gud, mina blonder, min bajadère!»

hvertill Gondreville replikerar:

»Öfverstens bajadère!»

och så kommer det till förklaring.

Allt blir godt och väl, men den som finner sig illa till mods är ryttmästaren, som efter sitt något burdusa uppträdande med skäl befarar att han icke gjort något fördelaktigt intryck på fröken de Lussan. Med rätta antyder hon också att han väl mycket synes böjd för gräl, vin och fruntimmer, men detta förklarar han bero på uniformen, och parerar mycket skickligt angreppet genom att yttra:

»Detta har Ni sett sjelf. Knappt en half timme har Ni burit uniform, och redan har Ni på Ert samvete krogskuld, champagne och duell!»

Mot detta var ingenting att invända, och så fick nåd gå för rätt.

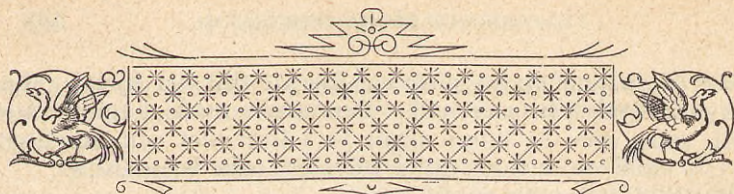
Beträffande ordningen vid teatern, förtjenar det anföras att, medan det hittills varit förbjudet intränga på scenen under pågående representation, gjordes härutinnan nu en ändring, hvarom det heter i annonsen för den 3 April:

»Ingen, utom den som är försedd med särskild bricka i och för inträde på Theatern, erhåller der entré under spektaklet.»

Efter slutad sejour afreste Svanberg med truppen till Borås, »troligen icke utan kännbar förlust; efter all sannolikhet torde numera Thalias hus länge nog få qvada den gamla sorgesången: Mitt hus är tomt och öde.»¹

¹ *Aftonbladet* 8/5 1832.

Erik Wilhelm Djurström ^{29/11} 1832—^{7/2} 1833.

Efter att hafva under sejourer i Jönköping och Helsingborg skördat lagrar och mynt samt stadgat truppens anseende såsom det bästa landsortssällskapet i riket¹, hitsände Djurström från Malmö, der sällskapet då uppehöll sig, följande inbjudan till abonnement:²

»Avertissement.

Då jag ägt tillfredsställelsen erfarå, att redan flera af Götheborgs mest aktningvärdé invånare behagat antekna sig å den af mig från Lund insända Abonnements Lista för de 12 Representationer jag under instundande vinter ämnar gifva å nämde stads stora Theater, får jag, näst betygandet at min innerliga erkänsla för detta nya bevis af välvilja och godhet, härmed äran tillkännagifva, att jag omkring d. 12 i nästa månad inträffar i Götheborg med mitt af 20 personer bestående Theatersällskap, och att spektaklerna deretter skyndsammast taga sin början. Bland stycken som komma att uppföras anser jag mig böra nämna: *Jungfrun af Orleans*, *Vallendragaren*, *Bostons Fästning*, *Felsheims Husar*, *Preciosa*, *Maria Stuart*, *Lurendrägarne*, *Quäkarn och Dansösen*, *Alp-rosen*, *Fullmagten och Shawlen*, samt *Vildbrådstjufvarne* (öfversättning af Tyska pjesen *Die Wilddiebe*) och är dessutom under öfning: *Röfvarborgen*, *Hvita Frun* med flera Sångstycken. De respektive Herrskaper, som skulle vilja öka antalet af redan abonnerade (12) Loger, behagade derom tillsäga i Glerups Boklåda, der Abonnementslistan är att tillgå. Priset för Abonnenter är 25

¹ *Götheborgs Dagblad* 1/9 1832.

² *Aftonbladet* 27/10 1832. Att Djurströmska truppen ånyo kom att besöka Göteborg, tillskrefs teatervännen, den verkställande direktören för Stora teatern. enligt hvad *Götheborgs Dagblad* 18/7 1832 meddelar: »Stora Theaterhuset är hyrdt för vintern; allmänheten har för det vändade nöjet att tacka Herr *Fredrik Wohlfahrt*, som med sin vanliga älskvardhet aldrig tröttnar att offra tid och möda, då det gäller det allmänna nöjet, såväl genom åtgärder, som genom sin intressanta person.»

procent billigare än det å biljetter till 1:sta Raden i allmänhet gångbara. Malmö d. 24 Oktober 1832.

E. W. Djurström.
Theaterföreståndare.»

Hitkomsten fördröjdes likväl något af hinder, om hvars beskaffenhet direktören lemnade meddelande till tidningarne.¹

»Som jag ej kunnat befalla öfver vägarne tillstånd i Skåne och Halland, så nödgas jag mot min vilja uppskjuta det till i dag på Stora Theatern annonserade spektakel till Tisdagen d. 29 dennes.

E. W. Djurström.»

Efter det truppen senaste gången, den 10 Jan. 1831, uppträdde härstädes, hade den undergått mycket få förändringar — ett godt intyg om såväl dess sammansättning som ledning. De, som lemnat sällskapet eller icke mera nämnas, voro hrr Åsell och Norring, fru Bolinder och Sally Hjelting, men i deras ställe hade trädtt andra, delvis mycket betydande krafter.² Truppen utgjordes denna sejour af:

direktör: *Erik Wilhelm Djurström.*

aktriser: *Fru Charlotta Askenbom född Edberg.*

» *Charlotte Broman.*

» *Maria Elisabet Bjur född Sandström.*

» *Charlotte Wallin född Bjur.*

» *Caroline Ljungdahl född Ekholm.*

Mamsell *Hedvig Charlotte Hoffman.*

» *Fredrika Ekholm.*

» *Angelique Magilo.*

» *Natalia Ljungdahl.*

aktörer: *Johan Jacob Askenbom.*

Carl Michaël Broman.

A. R. F. Bolinder.

P. N. Ljungdahl.

¹ *Göltheborgs Allehanda* 27/11 1832.

² *Göltheborgs Dagblad* 18/7 1832 meddelar ett rykte, att *Johan Petter Håkansson* och dennes hustru, *Therèse Magilo*, skulle blifvit engagerade, men detta upplyses ^{1/9} vara oriktigt, då de nämnde konstnärerna numera funnit anställning vid Kongl. Teatern. Likaledes berättar *Göltheborgs Posten* 24/9 1832, att »*Fru Hall*, f. d. fru *Louise Widerberg*, är nyligen hitkommen, och torde komma att engageras vid Djurströms trupp. Man minnes henne ännu här med sannt intresse». Äfven detta rykte befanns vilseledande.

A. G. Wallin.

J. F. Rohlman.

J. Linderoth.

Wahlborg.

Johan Herman Sundberg och

Åström.

De ny tillkomna sujetterna hade alla förut uppträdt i Göteborg; Åström hade tillhört Lamberts trupp, Wahlborg det Berggrenska sällskapet och från Wildner kommo slutligen Sundberg samt *Angelique Magito*.¹ Den senare var, med sin apparition och herrliga röst, naturligtvis en synnerligen viktig förstärkning, som gjorde det möjligt att gifva arbeten, hvilka eljest lågo vida öfver ett vanligt landsorts-sällskaps förmåga. Hon användes äfven, icke blott i musikstycken, utan också som konsertsångerska, och hon sjöng sålunda mellan akterna: den 8 Jan. en aria af Rossini och den 22:dre en aria med recitativ ur Friskyttan.

Spellista.²

- 1832 Torsd. ²⁹/₁₁ 1:sta abon. repres. ffg. Alprosen, fullmakten och shawlen, skåd. 3 afdeln. a F. von Holbein, öfvers. af Djurström, samt *Den föregifna skatten* eller *Vakta er att lyss vid dörren*, kom m d sång 1 a.
- » Sönd. ²/₁₂ *Smekmånaden*, kom. 2 a. af Scribe och Mélesville, öfvers. af Djurström efter *La lune du miel*, samt *De löjliga mötena*, kom. med sång 1 a.
- » Tisd. ⁴/₁₂ 2:dra abon. repres. ffg. Qvåkarn och dansösen, kom. 1 a. af Scribe samt *Sju flickor i uniform*, kom. med sång 1 a.
- » Fred. ⁷/₁₂ 3:dje abon. repres. *Bostons fästning* eller *De tre arresteranterne*, kom. 5 a.
- » Sönd. ⁹/₁₂ *Fästmannen från Mexico*, kom. 5 a. af Heinr. Claren, öfvers. af Djurström.

¹ Till de nykomne medlemmarne af sällskapet kunde man lätt frestas lägga namnet *Ingersson*, icke därför att en sådan person någonsin förekommer på affischerna, men därför att *Götheborgs Dagblad*, i sin redogörelse för teatern den ⁹/₂ 1833, bland annat yttrar om utförandet af »En egendom till salu», sedan tidningen förut berömt fru Broman och m:ll Magito: »det var oväntadt att höra de fleste i pjesen spelande personer, i *synnerhet Ingersson*, för tillfället komponera större delen af sina roller, hvarigenom detta qvicka stycke förlorade hela sin betydelse». Saken är emellertid den, att i pjesen förekommer en poet, *Ingersson*, som framställes af *Broman*, hvans namn likväl tidningen icke ville tydligt utsätta i förening med det skarpa klandret.

² Efter affischer samt annonser i *Götheborgs Dagblad*, *Tidningar*, *Allehanda*, *Posten*, *Nyheter*, *Allehanda* och *Handels-Tidningen*.

- 1832 Tisd. $11/12$ 4:de abon. repres. ff. Felsheims husar eller Fredrik den store och hans pager, kom. 3 a. af De Villeneuve och Dupeuty, öfvers. af Djurström, samt *De bägge Crispinerne* eller *Tvillingbröderna*, kom. med sång 1 a.
- » Fred. $14/12$ 5:te abon. repr. ff. Jungfrun af Orleans, hist. rom. skåd. 5 a. med en till pjesen hörande prolog, af F. von Schiller, öfvers. från tyska orig. af Djurström.
- » Tisd. $18/12$ 6:te abon. repres. ff. Lurendrejarna, kom. 4 a. af Ernst Raupach, öfvers. från Die Schleichhändler af Djurström, samt *Eldprofvet*, k m. 1 a. öfvers. af Djurs röm.
- » Fred. $21/12$ 7:de abon. repr. *Yelva* eller *Den stumma ryskan* samt *En egendom till salu*.¹
- » Onsd. $26/12$ *Dubbelpappa* eller *Far, svärfar och dräng i en person*, samt *Gubben i bergsbygden*.
- » Fred. $28/12$ 8:de abon. repres. *Grefven af Castelli* eller *Den hoite pilgrimen*, rom. skåd. 3 a. efter Guilbert Pixérécourt (Le Pelerin blanc), samt ff. *Vildbrådstjuvarne* eller *Studentpulsen*, kom. med sång 1 a. af Angely, öfvers. af Djurström.
- 1833 Onsd. $2/1$ 9:de abon. repres. *Johanna af Montfaucon*.
- » Fr. d. $4/1$ Recett för P. N. Ljungdahl: *Hedvig* eller *Röfvarbruden*, rom. skåd. 3 a. af Theod. Körner, samt f. 2 ggn *Vildbrådstjuvarne*.
- » Sönd. $6/1$ *Släktingarne* eller *De tre bröderna*, kom. 5 a. af Kotzebue samt f. 2 ggn *Den föregifna skatten*.
- » Tisd. $8/1$ Recett för J. J. Askenbom: *Pasquillanten* eller *Konung Fredrik den andres ädelmod*, hist. skåd. 2 a. Mellan akterna sjunger mamsell *Magito* en aria af Rossini. Till slut *Tillfället gör tjuften*, kom. med sång 1 a.
- » Torsd. $10/1$ 10:de abon. repres. *Preciosa*, rom. skåd. 4 a., musiken af C. M. v. Weber.²
- » Sönd. $13/1$ f. 2 ggn *Qvåkarn och dansösen* samt *Målaren och modellerna*, kom. 2 a. med sång.
- » Tisd. $15/1$ 11:te abon. repres. ff. Vattendragaren, hist. skåd. 3 a. af Bouilly, musiken af Cherubini.
- » Fred. $18/1$ 12:te abon. repres. ff. i Sverige *Catharina af Heilbronn* eller *Nyårsnattsdrömmen*, rom. skåd. 5 a. efter Heinrich von Kleist och Frans von Holbein, öfvers. af Djurström.
- » Sönd. $20/1$ *Edvinsky och Floreska* eller *Den polska grufvan*, skåd. 3 a. af Pixérécourt, öfvers. af Djurström, samt på begäran f. 3 ggn *Vildbrådstjuvarne*.
- » Tisd. $22/1$ Trupprecett: *Maria Stuart, drottning af Skottland*, hist. skåd. af Schiller. Mellan 3 och 4 akterna sjunger mamsell *Magito* en aria med recitativ ur Friskyppen.
- » Fred. $25/1$ Recett för Hr *Carl Broman*: ff. Engelbrekt eller *Sverige under Unionstiden*, hist. skåd. 4 a. af G. F. Åkerhjelm.

¹ I stället för »Yelva» hade annonserats »Bröderne på prof», som dock i anseende till mellankomma hinder utbyttes.

² I *Göltheb. Tidn.* $10/1$ an onseras: »I morgon $11/1$ gifves *Preciosa* (10:de abbonn.) men det är tydligt att detta är fel och att spektaklet gafs samma dag.

- 1833 Sönd. 27/1 *Carl XII i Bender*. hist. skåd. 5 a. af C. A. Vulpius med en Prolog, författad och deklamerad af E. W. Djurström, samt f. 2 ggn *En egendom till salu*.
- » Tisd. 29/1 Recett för mamsell *Hedvig Charlotte Hoffman*: f. 2 ggn *Catharina af Heilbronn*.
- » Fred. 1/2 f. 2 ggn *Jungfrun af Orleans*.
- » Sönd. 3/2 *Catharina af Heilbronn*.
- » Månd. 4/2 Recett för *Angelique Magito* (boende på gamla gästgivarvärdgården): *Donaunymfen* eller *Sjödrottningen*, rom. skåd. 3 a.
- » Onsd. 6/2 14:de abon. repres med biträde af amatörer: flg. i Sverige *Skyddsengeln* och *bondgossen* eller *De tre talismanerne*, féeri kom. 2 a. efter *Le pauvre Arondel* ou *Les trois Talismanes* af F. de Villeneuve och E. Arago, öfvers. af Djurström, musikaliskt quodlibet arr. af Hr Directeur C. Richter. Derefter *Röfvaranföraren* eller *Jag bedrar mig aldrig*, kom. 1 a.
- » Torsd. 7/2 Sista representationen. *Toni* eller *Fasansnatten på S:t Domingo*, f. 2 ggn *Skyddsängeln* och *bondgossen* samt till slut *Afskedsepilog*.

Ett äfven flygtigt genomgående af denna spellista är tillräckligt för att bilda den uppfattningen att repertoaren var af ganska framstående beskaffenhet. Visserligen voro de svenske dramatiska skriftställarne från en äldre period ur räkningen: Gustaf III, Hallman, Adlerbeth, Björn, Altén, Skjöldebrand, Envallsson m. fl. och en senare epoks författare hade ännu icke framträdt, sådane som *Blanche*, *Hedberg*, *Säfström*, *Böttiger*, *Börjesson* och andra. Men icke desto mindre gaf man nu ett nytt inhemskt arbete, en tragedi i 4 akter kallad *Engelbrekt* eller *Sverige under unionstiden*, en bearbetning af Lings »*Engelbrekt Engelbrektsson*», utarbetad af förste direktören för Kongl. teatern, baron Gustaf Fredrik Åkerhjelm och dennes hustru, född af *Ugglas*, ett arbete som dock saknade bestående värde.¹

¹ Hufvudrollerna voro sålunda fördelade:

Carl Knutsson Bonde	<i>Wallin.</i>
Nils Stensson Puke	<i>Rothman.</i>
Engelbrekt	<i>Djurström.</i>
Riksrådet Broder Svensson	<i>Linderoth.</i>
» Erik Puke	<i>Bolinder.</i>
Måns Bengtsson Natt och Dag	<i>Broman.</i>
Clara, Engelbrekts hustru	m:ll <i>Hoffman.</i>
Stefan munk	<i>Askenbom.</i>
En ung bonde	m:ll <i>Magito.</i>

I brist på inhemska arbeten för scenen, var man sålunda i öfrigt hänvisad uteslutande till öfversättningar, och då man ej mera spelade gamle Holberg och ännu icke fått smak för den nyare danska dramatiken, blef det från Tyskland och Frankrike originalen hemtades.

Hvad Tyskland beträffar förekommer visserligen ännu Kotzebue på programmen, ehuru numera mycket sparsamt,¹ men derjemte Cl Lauren, Hagemann, Angely, Körner, Jünger och andra, och det är betecknande nog för det tyska elementets fortfarande betydelse, att af de 8 nya utländska arbeten, som under denna speltermin gingo öfver scenen, voro hälften af tyske författare.

Fränst bland dessa arbeten möter oss Schillers *Jungfrun af Orleans*, som här gafs den 14 Dec. 1832, medan den i Stockholm icke spelades förr än fyra år senare. Det är sålunda Djurström äran tillkommer att först hafva infört detta verk på svenska scenen, liksom han äfven i öfrigt bemödade sig om att återgifva det nyaste af tidehvarfvets dramatiska förteelser.

Naturligtvis var premiären af »*Jungfrun af Orleans*» en stor händelse i Göteborg, allra helst man kände, att direktör Djurström gjort allt hvad på honom ankom för att gifva detta verk på ett sätt, som anstod detsamma.² Föreställningen, som började kl 6 och slutade omkring 10-tiden, blef också en fullständig framgång, hvarom Aftonbladet dagen derpå skrifver:

»Denna praktpjes gafs förliden afton för första gången på härvarande större teater med utmärktaste bifall för i det närmaste fullt hus. Dekorationer och kostymer voro praktfulla, och det hela utfördes på ett sätt, som för konstvännen lemnade ingenting öfrigt att önska. Jeanne D'Arcs roll speltes af mamsell *Hoffman* med en virtuositet, som i ännu högre grad tillvann henne publikens odelade beundran för hen-

¹ Sålunda gafs »Eldprovet» i ny öfversättning af Djurström; förut öfv. af Åbergsson.

² Omkostnaderna för utstyrseln gjorde att biljettpriserna måste höjas:

I:sta radens loger och Öfre Amfiteater	1: 16 rdr banko.
II:dra » fond och Nedre »	1: » »
III:dra » sidor, III:dje radens fond och Nedre avantscen	36 skill.
Parterre och Second 24 skill. samt galleri	16 »

nes redan vitsordade talang». Götheborgs Dagblad är mera reserveradt, yttrande den 7 Febr. 1833:

»Då de sceniska föreställningarne på stora teatern äro nära sitt slut, är det ett nöje erkänna Hr Djurströms lyckliga val af pjeser. Bland dessa utmärka sig Orleanska Jungfrun och Maria Stuart, men de böra återgifvas utaf sceniska talanger af första ordningen till *alla* partier, hvilket ej varit fallet här.» Förutom mamsell Hoffman i titelrollen uppträdde i

öfrigt:

Carl VII	<i>Broman.</i>
Drottning Isabella	fru <i>Wallin.</i>
Agnes Sorel	» <i>Broman.</i>
Philip af Burgund	<i>Wahlborg.</i>
Grefve Dunois	<i>Djurström.</i>
La Hire	<i>Wallin.</i>
Duchatel	<i>Askenbom.</i>
Chatillon	<i>Linderoth.</i>
Talbot	<i>Bolinder.</i>
Lionel	<i>Sundberg.</i>
Fastolf	<i>Rothman.</i>
Erkebiskopen af Reims	<i>Ljungdahl.</i>

Ett annat framstående arbete af tyskt ursprung var von Kleists stora riddarskådespel *Catharina af Heilbronn* eller *Nyårsnattsdrömmen*» såsom dubbeltiteln lydde i den af Djurström verkställda öfversättningen.¹

¹ Spelades första gången i Stockholm den 22/1 1863, i öfversättning af fru Stjernström och med titel »Liten Karin från Heilbronn». Djurström hade på samma gång företagit en omarbetning af pjesen, så att originalets prolog, »Den hemliga domstolen», för effektens skull förvandlats till skådespelets första akt. Rollerna innehades af:

Kejsar Albrecht	<i>Ljungdahl.</i>
Grefve Otto v. d. Flühe	<i>Bolinder.</i>
Enkegraf. Helena v. Strahle	fru <i>Bjur.</i>
Grefve Fredr. Wetter v. Strahle	<i>Djurström.</i>
Riddar Flammberg	<i>Wallin.</i>
Gottfried, vapendragare	<i>Sundberg.</i>
Brigitta, hushållerska	fru <i>Wallin.</i>
Fröken Kunig. v. Thurneck	m:ll <i>Magito.</i>
Rhengrefven af Stein	<i>Broman.</i>
Georg v. Waldstetten	<i>Linderoth.</i>
Thorvald Friedborn, vapensmed från Heilbronn	<i>Rothman.</i>
Catarina, hans dotter	m:ll <i>Hoffman.</i>

En motsats till dessa båda väldiga skådespel bildar Ernst Raupachs uppslupna 4-akts komedi *Lurendrejare*, äfven den spelad tidigare här än i Stockholm, der den först gafs den 13 Juli 1836 under titel »Smyghandlarne» och sedermera gått allt emellanåt öfver scenen ända inpå våra dagar, en framgång, som pjesen, ehuru en obetydlig bagatell, dock förtjenar genom sitt harmlöst goda lynne och genom de rika tillfällen att excellera som den erbjuder de komiska konstnärerna.

Redan från första stund försättes åskådarne i godt lynne; Tullförvaltaren och f. d. kaptenen *von Harder*, en hedersman som öfverallt vädrar kontraband och lurendrejare, men som är något långsam och omständlig, sitter på sitt embetsrum och får der besök af den så mycket qvicktänkare och rörligare tullkontrollör *Till*, som inför en gendarm, hvilken fångat ingen mindre än *von Harders* kusk *Christian*.

Harder.

Hvad är det?

Till.

Kontraband, herr kapten!

Harder.

Anamma — —

Till.

och besitta! säger jag med.

Harder.

Låt mig få tala!

Till.

Mycket gerna — det är min skyldighet. Kapten vill förmodligen fråga: Hvad? hvilken? huru? (ger honom en liten strut) Här är svaret på *hvad*. (Pekar på *Christian*): Der står svaret på *vilken*, och svaret på *huru* får *munsjör Snus* ge sjelf.

Harder.

Snus! (tar sig en pris ur struten) Utländskt snus! *Christian!* säg mig då för — — —

Jacob, värdshusvärd *Askenbom.*

En kolargosse *Natalia Ljungdahl.*

Det är likväl ett misstag, att pjesen skulle nu gifvits för första gången i Sverige, ty den spelades på Sillgateatern den 17/1 1833 af dervarande tyska trupp.

Till.

För fan i våld! hur har du fått — —

Harder.

Nå så anfäkta — —

Till.

och regera!

Harder.

Vill Ni då inte låta mej — —

Till.

Tala till punkt? Jo mycket gerna.

Harder.

Christian! hur har du fått snuset?

Christian.

Hur har jag fått det, herr kapten? Hm, som man plär få: Jag har köpt det.

Harder.

Men köpt det på andra sidan gränsen?

Christian.

Ja visst. Herr Kapten sjelf skickade ju mig ditöfver.

Harder.

Ja, för att hemta min dotter, men inte för att köpa snus.

Christian.

Men jag hade i brådskan glömt min dosa hemma, och utan snus kan jag inte lefva, och så köpte jag mig ett fjerndels skålpund, men hälften har redan gått åt.

Harder.

Hvarför har du då inte — — —

Till.

Gifvit an varan? frågar herr kapten.

Christian.

Jo, det skall man se, det! Ett sådant lappri!

Harder.

Lappri! Kongl. Tullkammaren — —

Till.

Befattar sig just med allt hvad lappri heter, i stöd af författningarne. Det var ju inte längesedan en resande kom från andra sidan, der han tagit snus. Ännu höll han sin pris mellan

fingrarne, då han här for öfver gränsen; prisen blef konfiskerad och såld till den mestbjudande.

Harder.

Och denna strut blir konfiskerad och såld på auktion (ger struten åt gendarmen). Härnäst ger du vackert an, då du har något tullbart med dig.»

Cristian åter menar att det vore rent af syndigt att icke draga tullen vid näsan om man blott kan, och kaptenen förmår icke bringa honom på andra tankar, icke ens när han slutligen förmanande yttrar:

»Så länge du är i min tjenst, måste du tala väl om Kongl. Tullkammaren!»

Christian.

Det kan jag inte, herr kapten; jag vill inte passera för en åsna.

Nu blifver det dock för starkt, och både Christian och gendarmen köras ut, hvarefter *Till* utbrister:

»Hvilka ohyggliga tänkesätt!»

Harder.

Ja, rent af gudlösa! Men sådant kommer från — —

Till.

Mycket riktigt, herr kapten; det kommer från våra dåliga uppfostringsanstalter. Tullförfattningarne borde stå i ABC boken.

Harder.

Ja visst! Då skulle människorna begripa — —

Till.

Redan i vaggan skulle de begripa — —

Harder.

Låt mig få tala!

Till.

Mycket gerna.

Harder.

Då skulle de begripa, hvilken nyttig inrättning — —

Till.

Tullverket är, vill kapten säga. Visserligen en högst helsofsam inrättning, som fördyrar alla lifsförnödenheter och lyxartiklar, och sålunda tvingar människorna till måttlighet och enkelhet.

Harder.

En inrättning, som — — —

Till.

Alldeles, en inrättning som dagligen och stundligen sätter alla gränsbor och handlande i frestelse, för att bepröfvas och befastes i det godas utöfning.

Harder.

En inrättning, som — — —

Till.

Är i högsta grad liberal, vill kapten säga. Det dyrbaraste människan eger, och inte, utan betydlig afsaknad, kan umbära, jag menar hennes kropp, får hon, jemte tillbehör af alla lemmar, tullfritt föra öfver gränsen, ja till och med — — —

Harder (gråtfärdig).

Låt mig få tala! —

Till.

Mycket gärna. Jag vill bara nämna, att till och med födan i hennes mage, kläderna på hennes kropp, de kloka eller okloka tankarne i hennes hufvud äro tullfria, hvilket nästan går för långt.

Harder (gråtande).

Omenskliga varelse! Jag qväfs, och Ni låter mig inte en gång få tala och skaffa mig luft! Ni störtar mig i gravnen i mina bästa år.

Till dessa två tacksamma figurer komma ytterligare ett par sådana, den lätt lurade, harhertade barberaren *Schelle* samt den gamla godsegarinnan fröken *Julia von Kiekebusch*, som har hufvudet fullt af Walter Scotts romaner och icke drömmer om annat än att i det verkliga lifvet få se något »romantiskt», helst i förening med zigenare.¹

Att författaren låter den skotske mästars namn spela in, är ett litet gyckel med samtidens måttlösa beun-

¹ *Aftonbladet* yttrar ²⁸/₁₂ om pjesen, att den är »rolig nog att se en gång, men ett lappri, som illa lönar Hr Djurström för öfversättningen». Detta omdöme får väl till icke ringa del anses bero på utföran-det. De i stycket uppträdande voro:

Fröken Julia von Kiekebusch fru *Bjur*.
 Tullinspektör Harder *Ljungdahl*.
 Tullkontrollör Till *Djurström*.
 Barberare Schelle *Askenbom*.
 Kusken Christian *Bolinder*.

medan de tvenne älskande paren återgäfvos af *Wallin*, fru *Ljungdahl* samt herr och fru *Broman*.

dran för den »store okände» och hans verk, men, tack vare icke minst denne författare, hade allmänheten vid denna tid börjat allt mer göra klart för sig i hvad mån natursanning rådde i litteraturen, och i samma grad aftog intresset för det banalt sentimentala, för uppskrufvad onatur och äfventyrliga händelser.

Denna strömning befordrades ytterligare af de franske dramatiska författarne, och förnämligast af Scribe, hvilken började allt mer undantränga alla andra, och i främsta rummet den hittills nästan allenaherskande Kotzebue. Det förnämsta arbete af den förstnämde författaren som gafs under denna termin var hans berömda enaktskomedi *Qvåkaren och dansösen*, hvilken spelades första gången den 4 Dec. 1832. Omdömet om denna representation lyder sålunda:¹

»Såsom någonting viktigt i svenska teaterns annaler måste man ovilkorligen räkna öfverflyttandet på vår scen af de nyare franske författarnes teaterpjäser, och främst bland dem alla de i hvilkas författande Scribe deltagit. »Bland de få af denne, som här blifvit gifna, intager säkerligen *Qvåkaren och Dansösen* (öfversatt af Djurström) icke sämsta rummet. Den smak, moral och praktiska filosofi, som finnes i såväl denna som Scribes öfriga pjäser, skola med tiden här utbilda en annan smak, än den som vunnits genom representationer af bombastiska dramer, till större delen hemtade från riddarromänerna och medelålderns romantik, en smak som icke står i förening med tidehvarfvets framskridna kultur. Scribe har såsom teaterförfattare den sällsynta förmågan att på en gång tillfredsställa smakens, hjertats och förnuftets fordringar.»

Vid representationen af »*Qvåkarn och dansösen*» spelade m:ll *Hoffman* miss Barlow, hr *Djurström* *Qvåkaren*, »med hållning och markerade på ett tillfredsställande sätt den stigande värmen i karaktären,

¹ *Göteborgs Dagblad* 8/12 1832. Rollerna innehades af följande:
 James Morton, qvåkare *Djurström*.
 Miss Georgina Barlow, operadansös m:ll *Hoffman*.
 Sir Arthur Darsie *Wahlborg*, sedermera *Broman*.
 Lord Murray *Sundberg*.
 Baronet Sternberg *Bolinder*.
 Betjenten Toby *Wallin*.
 Gafs första gången i Stockholm 7/3 1834.

hvilken ej led af den affektation, som annars är herr Djurström naturlig.» Hr *Wahlborg*, annars i allmänhet god aktör, hade, säger bladet, misstagit sig om Sir Arthur Darsies karaktär, då han icke gifvit densamma tillräcklig elegans i ton. I öfrigt gör sig herr *Wahlborg* förtjent genom sina alltid snygga kostymer. Samma anmärkning gäller om m:ll *Hoffman*, som kläder sig med elegans, smak och anständighet. Publikens skall säkert hålla dem räkning härför, ty det finnes väl ingenting som mera förmår förstöra möjligheten af illusion, än att se en teater-förnämnet framträda i en ruskig dräkt. Önskligt vore om herrar teatergrefvar och baroner ville lära sig att nyttja handskar; utomlands räknas som ett manquement mot publiken att se en aktör på scenen utan handskar.» Att det lyriska elementet skulle blifva rikligt tillgodosedt, var att vänta med de krafter, öfver hvilka *Djurström* förfogade, och i främsta rummet med hänsyn till *Angelique Magito*. Det synes dock som hade hon likväl i någon mån hållits tillbaka; åtminstone anmärker en tidning i början af terminen:

»I »Egendomen till salu» hörde man med särdeles nöje m:ll *Magito*, och man skulle blifva förbunden om denna förtjenstfulla sängerska rätt ofta finge uppträda. Det har förefallit mången högst besynnerligt, att hon ej fått öfvertaga *Claras* roll i »Gubben i bergsbygden», helst hon spelte den först vid *Wildnerska* truppen. Man väntar nu med otålighet få höra henne i några större sångpartier, såsom »Vattendragaren», »*Donaunymfen*» m. fl, ty hvartill gagnar det väl att Herr *Djurström* eger en af svenska scenens bästa sängerskor, då denna blott sällan får uppträda?»¹

Ett dylikt tillbakasättande kan spåras äfven vid andra tillfällen och ej minst vid uppförandet af säsongens mest

¹ *Aftonbladet* 28/12 1832. *Claras* roll i »Gubben i bergsbygden» utfördes af fru *Broman*; i »En egendom till salu» spelade m:ll *Magito* *Sofie*. I *Handelstidningen* 2/2 1833 läses: »*Mamsell Hoffmans* recett hade fullt bus. Mätte detsamma blifva fallet om Måndag, då »*Donaunymfen*» gifves till förmån för m:ll *Angelique Magito*, den förträffliga sängerskan, som då får sin första recett i Göteborg. Inkomsten af den, som under Herr *Wildners* senaste härvaro för henne annonserades, tillföll Fru *Håkansson*, som för dagen lånat sin systers namn!»

betydelsefulla lyriska nyhet: Cherubinis opera *Vattendragaren*, skrifven redan 1790, ett mästerverk hvars klassiska värde ingen tid lär vilja förneka¹ Tondikten hade gifvits redan den 2 Dec. 1803 i Stockholm, men af helt naturliga skäl hade den icke uppförts i Göteborg förr än nu, då den gafs för första gången den 15 Jan. 1833.

Rollbesättningen var följande:

Grefve Armand	<i>Broman.</i>
Constance, hans hustru	fru <i>Broman.</i>
Mikeli, vattendragare	<i>Ljungdahl.</i>
Daniel, hans far	<i>Askenbom.</i>
Antonio, hans son	<i>Sundberg.</i>
Marcelina, hans dotter	fru <i>Wallin.</i>
Elina	» <i>Ljungdahl.</i>
Don Alonzo	<i>Djurström.</i>
Don Pedro	<i>Bolinder.</i>
Tre soldater	<i>Rothmen, Wallin,</i> <i>Linderoth.</i>
En bondflicka	m:ll <i>Magilo.</i>

Det vill emellertid synas som Djurström tagit sig vatten öfver hufvudet, när han uppsatte denna opera, och att han missräknat sig på de resurser, som stodo honom till buds; omdömet om premiären lyder nemligen i en tidning sålunda:²

»Herr Djurströms första representation af *Vattendragaren* har gifvit anledning till flere reflexioner, hvilka blifvit från trenne håll tillsända redaktionen. De två äro emellertid så obarmhertigt häcklande, att de ej kunna införas. Det är också en i musikens annaler oerhörd djerfhet att efter *en enda* repetition på förmiddagen samma dag operan gafs våga för publiken framstå med en opera af denna halt, men man måste konsiderera, att orkesterns medlemmar äro fria menniskor, hvilka icke (den betalda delen) förbundet sig till mer än en representation för de några och 50 rdr, hr Djurström betalar dem för aftonen.»

¹ *Maria Luigi Carlo Zenobi Salvator Cherubini* föddes ¹⁴ 9 1760 i Florens och afled ¹⁵ 3 1842 i Paris, såsom direktör för dervarande musikkonservatorium. Hans kompositioner utmärkas af djupt allvar, ett dystert svärmod och fast, bestämd korrekthet. Om hans betydelse vittnar tillräckligt att både Haydn och Beethoven kallade honom sin tids förnämste dramatiska tonsättare.

² *Göteborgs Dagblad* ¹⁹ 1 1833.

Man klandrar äfven att mamsell *Magito* blott innehade en underordnad roll, hvarvid dock erinrades om att fru *Broman* instuderat Grefvinnans parti, innan m:ll *Magito* blef engagerad.

»Märkvärdigt är i sanning», säger en insändare, »detta tillbakasättande af m:ll *Magitos* talang, hvartill orsaken förhända måste sökas uti någon intrig eller jalousie de métier. Om så förhåller sig, är publiken den som förlorar på kuppen, men också i ännu högre grad Herr *Djurström*, hvilken på sådant sätt ej kan vänta sig många åhörare. I alla fall torde publiken på ett eller annat sätt göra sin opinion gällande och den verkliga sceniska talangen framhafvas utan afseende på de talanger, som möjligen kunna existera bakom kulisserna.»

Tack vare det bristfälliga utförandet, något som icke minst gjorde sig märkbart i körerna, som besatts med endast 3 å 4 svagt tonbegåfvande personer, förhöll sig publiken likgiltig gent emot detta konstverk, hvilket också nedlades efter denna första representation. Elakheten menade likväl, att man icke fick uteslutande skjuta skulden på det underhaltiga återgifvandet, utan äfven på »de fåtaliga famntagen de agerande personerna emellan som pjesen erbjuder, ty erfarenheten har visat, att vår Parterre är den mest sentimental; ju ifrigare omsamningar på scenen, desto kraftigare applåder och stormande bravorop i salongen.»¹

I öfrigt gaf man på lyriska afdelningen *Méhuls* »Den föregifna skatten» samt »Målaren och modellerna», *Isouards* »De löjliga mötena», vidare »*Donaunymfen*», »*Pre-ciosa*» m. fl.

Med afseende på talscenen må nämnas repriser af »*Bostons fästning*» och »*Pasqvillanten*», hvilka icke gifvits sedan 1817, vidare »*Johanna af Montfaucon*» samt »*Maria Stuart*».

Om man också kunnat känna sig befogad att klandra ett och annat, är det dock visst, att truppen hade lifliga sympatier, hvarom vittna de varma uttalanden som i

¹ *Götheborgs Dagblad* 7/2 1833.

² *Götheborgs Dagblad* 21/1 1833 ber en insändare om upptagande af »*Hamlet*», der Herr *Broman*, utförande *Hamlets* roll, för några år tillbaka härstädes förtjenstfullt gjorde sig utmärkt; denna begäran efterkoms dock ej.

tidningarne kom den till del efter slutad sejour. Sålunda heter det bland annat:¹

»Oförutsedda hinder, hvilkas tillvaro recensenten önskat upphäfvva, gjorde Herr Djurströms vistelse här denna gång kortare än vanligt. Hvad som sålunda förlorats i utsträckning har likväl i djuphet och inre halt blifvit oss godtgjort. Herr Djurström mottogs entusiastiskt, men till gengäld gafs honom den svåra uppgiften att ej svika publikens förhoppningar. Allmänheten blef också belåten, derom vittnade de täta applåderne, som följde tätt på hvarandra under spektakeltimmarne; härtill bidrog ej ringa de eröfringar scenen gjort i tvenne Schillers herrligaste kompositioner, men förnämsta källan till publikens förtjusning var nog mamsell *Hoffman*.

Herr *Ljungdahl* ser man alltid gerna. Han är jovial och trefflig, sann och naturlig konstnär i ordets vackraste betydelse. Herr *Askenbom*, scenens Hogarth, med sin lyckliga takt att gripa och återgifva det komiska i lifvet, sin humor m. m. har i den lägre komiken få sina likar.

Hr *Bolinder*, med god hållning och värdighet, öfverdrifver aldrig sitt spel, men han saknar ledighet, styrka att utföra sin roll, när den ligger utanför gränsen af hans individualitet. Hr *Broman* är i framställningen af effektfulla män en intressant företeelse; har militärisk tournure och raskhet, blott är hans plastik någon gång lite oskön. Man kan säga att han anstränger sina lungor öfver höfvan, som t. ex. i Maria Stuart, der han börjar sina repliker med en »kraftaufwand», som ej sedan kan stegas.

Fru *Broman* som Elisabeth hade ej rätt införlifvat sig med sin roll. Hon lyckas bättre i det naiva, i konversationsstycket.

Recensenten hinner nu ej vidare genomgå scenens hela personal, utan vänder sig slutligen till scenens Armida, mamsell *Hoffman*. Utan andra hjälpmedel än sin rika natur, har hon lyft sig till en höjd inom konstens sfer, öfver hvilken en Tiddons, Georgs eller Wolff, om förhållandena varit de samma, troligen aldrig stigit. Hennes figur är intagande utan att

¹ *Götheborgs Handelstidning* 27/3, 28/3 1833.

vara tragiskt imponerande, hennes kropp välgestaltad, smidig och bildren, hennes plastik skön och uttrycksfull. De genomarbetade anletsdragen afspegla med mimisk sanning alla rörelser, som passion eller affekterna väcka. Hennes röst har metallisk klarhet, men är inskränkt i tonernas omfång.

Fru *Svanberg*, den enda med henne jemförliga på Sveriges nomadiska teatrar, anlägger mest på total-effekt. Mamsell *Hoffman* åter på de stora momenterna, dem hon öfversvämmar med hela musiken af sina dramatiska retelser, utan att derför förlora totaliteten ur sikte. Ungdomliga heroiner och idylliska flickroller tillhöra kanske närmast hennes genre. I »Yelva», »Johanna d'Arc», »Maria Stuart» och sist som »Catarina Heilbronn» firade hon storartade triumfer.»

Det saknar icke sitt intresse ur flere synpunkter att läsa detta prof på den tidens teaterkritik. I hufvudsak torde den dock vara temligen riktig, och hvad särskildt beträffar omdömet om m:ll *Hoffman* bestyrkes detsamma från andra håll.¹

Trots all den sympati truppen synes åtnjutit, voro representationerna, åtminstone i början af terminen, mycket litet besökta, hvartill man ville finna orsaken i bestyren för den instundande julen, medan den rätta anledningen både då

¹ *Göteborgs Dagblad* 7/2 1833 yttrar om de mera framstående af truppen: »Hr *Djurström* är icke så lycklig aktör som öfversättare; han är monoton och affekterad i gester och ställning. Mamsell *Hoffman* är ovedersägligen en aquisition, för teatern. Begåfvad af naturen med utmärkta anlag, studerar hon andemeningen af sina roller. Hon har med stort erkännande utfört *Yelva*, *Dansösen*, *Sitah*, *Catarina af Heilbronn*, — dock bör hon studera gester bättre, som stundom är manierad. Teaterns veteraner, Herrar *Ljungdahl* och *Askenbom*, ses alltid med nöje. Hr *Broman* har en nätt röst, behagligt yttre och är obestriddligen en skicklig sujet, men mot uttalet anmärkes att han bör värda sig om detta, i synnerhet de ord der a förekommer, hvilket nu ljuder som å. Fru *Broman* är en naiv soubrett, som försvarar sin plats. M:ll *Magilo* har en kraftfull, väljudande stämma, som man tyvärr haft få tillfällen höra. Hr *Bolinder* saknar ej ett visst behag i stämman, som bör öfvas.»

Särskildt om utförandet af »Yelva» yttrar *Aftonbladet* 25/12 1832: »Detta i sig själf onaturliga stycke får genom m:ll *Hoffmans* förträffliga spel en öfvervägande förtjenst, och vi tillstå gerna att den unga skådespelerskan denna afton öfverträffade all vår föreställning. Hur svår är icke en sådan roll som *Yelvas*, der endast ögon och åtbörder få tolka själens rörelser, och der man ej ett enda ögonblick får glömma att man är stum, hvartill kommer att den spelande nästan hela pjesen igenom är i jemu aktion.»

och längre fram torde legat i den täflan Djurström hade att bestå med det tyska skådespelaresällskap, som under ledning af Pöschel och Becker samtidigt uppträdde på teatern vid Sillgatan, särskildt som det hände att man spelade på båda teatrarne en och samma afton.

Från Göteborg styrde Djurström kosan till Karlshamn, men drabbades der af en svår olycka genom eldsvåda; en meddelare derifrån skref: »Jag kan ej beskrifva hur mycket man beklagar den stackars Djurström, och hur gerna hvar och en vill bidraga att ersätta hans stora förlust. Redan Torsdags afton voro alla biljetter utsålda till »Jungfrun af Orleans», som skulle gifvas dagen derpå, men ej en gång en piga eller dräng begärde sina penningar åter.»¹

En liknande välvillig stämning rådde äfven i Göteborg, der amatörer och musici Torsdagen den 18 April till Djurströms förmån gånvo en konsert i Bloms stora sal. Orkestern bestod af 14 violiner, 4 altvioler, 4 violonceller och 3 kontrabasar; programmet upptog bland annat adagio för klarinett af Weber, utfördt af direktör *Cabré*, variationer för violin af Kalliwoda spelade af direktör *Richter* samt Sjöröfvarsång med kör af O. (Kronprins Oscar). Konserten inbragte 250 rdr banko, hvarjemte genom subskription insamlades ytterligare 100 rdr.

¹ *Götheborgs Dagblad* 13/4 1833.

Försäljning på Auktionskammaren i Göteborg den 22 April 1830
af Teaterföreståndaren **J. A. Lamberts** konkursmassa
tillhörige lösören.

(Efter originalprotokollet i Göteborgs Auktionskammare).

	Värderad till Rdr	K ö p a r e	Såld för Rdr
<i>Dekorationer.</i>			
1 Rideau af väf	40	Sadelmakare Raijalin	7 24
2 En pelarsals dekoration med 8 kulisser	79	J. Kröpplin	10 28
3 En blå kammare med 6 kulisser (bakpå måladt läger)	67	Handl. Backman.....	10 12
4 {En bondstuga med 6 kulisser... Ett fängelse	47 20	} Fru Lambert.....	10 14
5 En skogsdekoration med 7 kulisser	58	Kröpplin	9 6
6 En stads » » 8 »	63	Fru Lambert	11 2
7 Ett rödt rum » 6 »	39	Kröpplin	7 40
8 En gul pelarsal » 6 »	39	Fru Lambert	8 36
9 4 suffiter	16	D:o	4 25
10 Ett berg af väf.....	8	Kröpplin	2 36
11 2 hus af »	10	Fru Lambert	2 17
12 2 kabinettdörrar	8	Glasmästare Brulin...	1 1
13 Mask till ett hus	9		1 3
14 En fiskarstuga	10	} Fru Lambert	3 7
15 Ett torn af väf	20		2 26
16 En transparent af cambridge ...	10	J. W. Kleberg	4 4
17 4 d:o till »Kalifen» ...	16	Kröpplin	3 16
18 4 d:o med figurer	29	C. F. Diener	4 —
<i>Pappersdekorationer.</i>			
19 Huset till »Nunnorna»	7 24	Francois	— 24
20 4 snömålade kulisser	6 12	C. F. Diener	2 —
21 {1 snömålade fond..... Huset till »Therese» med 2 gaflar En mellanvägg	9 16 5 24	} Fru Lambert.....	2 6
Transport		632	12

	Värderad till Rdr	K ö p a r e	Såld för Rdr
Transport	632 12		
22 En mellanvägg till fängelse	4 —	Raijalin.....	— 28
23 En större tafla med figurer	5 —	François	1 1
24 8 mindre bilder	8 —	} L. J. Hallman	— 44
1 större d:o	5 —		
25 8 diverse block.....	4 —	} Fru Lambert.....	1 7
26 3 sämre linor	3 —		
27 6 Pappharnesk	5 —	F. von Aken jun.	— 28
28 8 Fiskaremössor af papp	1 16	} J. A. Blom.....	— 18
29 12 Strelitzermössor	2 —		
30 6 Dalkarlskulpar	— 36		
31 8 Pappaskar	1 —	} François	— 12
32 4 Lansar.....	1 24		
33 5 Jernskrufvar	3 —	Fru Lambert	— 28
34 Diverse sorter papper och kejsar- krona	4 —	J. F. Kröpplin.....	3 3
<i>Bibliotek med musikalier och pjäser.</i>			
1 <i>Slottet Montenero</i> , Sångpartitur med fulla stämmor uti 3 akter	80 —	} Såldes ej.	
Talpjesen	22 24		
2 <i>Målaren och modellerna</i> , Sång- partitur med fulla stämmor ...	100 —		
Talpjesen uti 2 akter	15 —		
3 <i>Chalumeaux</i> , partitur med stäm- mor för kvartett	45 —		
Talpjesen uti 3 akter	15 —		
4 <i>Gubben i bergsbygden</i> , partitur med fulla stämmor	80 —		
Talpjesen i 2 akter	15 —		
5 <i>En fjerdedels timmas tystnad</i> , part. med fulla stämmor	80 —		
Talpjesen i 1 akt.....	7 24		
6 <i>Föregifna skatten</i> , part. med fulla stämmor för kvartett	36 —		
Talpjesen i 1 akt	7 24		
7 <i>Sömngångerskan</i> , melodram med stämmor för kvartett	6 —		
Talpjesen i 2 akter	15 —		
8 <i>Löjlige mölena</i> , partitur för stäm- mor för kvartett	20 —		
Talpjesen i 1 akt.....	7 24		
9 <i>Fiskaren</i> , partitur med fulla stäm- mor	100 —		
Talpjesen i 2 akter	3 —		
Transport	1334 40		

	Värderad till Rdr	K ö p a r e	Såld för Rdr
	Transport 1334 40		
10 <i>Den lille matrosen</i> , part. med fulla stämmor	70 —		
Talpjesen i 1 akt	1 28		
11 <i>Iphigenie</i> , part. med stämmor för quartett	20 —		
Talpjesen i 3 akter	2 —		
12 <i>Kalifen</i> , part. med fulla stämmor	70 —		
Talpjesen i 1 akt	7 24		
13 <i>Claudine</i> , part. med fulla stämmor för quartett	26 —		
Talpjesen i 1 akt	7 24		
14 <i>Crispinerne</i> , part. med fulla stämmor	25 —		
Talpjesen i 1 akt	7 24		
15 <i>Nunnorna</i> , part. med fulla stämmor	100 —		
Talpjesen i 2 akter	1 —		
16 <i>Hemligheten</i> , part. med fulla stämmor	25 —		
Talpjesen i 1 akt	7 24		
17 <i>Två ord eller En natt i skogen</i> ...	50 —		
Talpjesen i 1 akt	7 24		
18 <i>Sederna eller Idrottsqinnan</i> , 5 akter	27 24	Sålde ej.	
19 <i>Jean de Calais</i> , 3 akter	22 24		
20 <i>Therèse eller Faderlösa flickan</i> , 3 akter	22 24		
21 <i>Två männers hustru</i> , 3 akter ...	22 24		
22 <i>Menzikoff i Sibirien</i> , 3 akter	22 24		
23 <i>Carolus Magnus</i> , 3 akter	22 24		
24 <i>Spelaren</i> , 5 akter	37 24		
25 <i>Plånboken</i> , 3 akter	27 24		
26 <i>Äfventyret i Kloktornel</i> , 3 akter	22 24		
27 <i>Bröllopsgåfvan</i> , 5 akter	37 24		
28 <i>Resan till bröllopet</i> , 3 akter	22 24		
29 <i>Menskligheten vinner processen</i> , 5 akter	37 24		
30 <i>Fängelset i Boston</i> , 5 akter	37 24		
31 <i>Verldsförakt och ånger</i> , 5 akter...	37 24		
32 <i>Tyska småstadsboerna</i> , 2 akter...	30 —		
33 <i>Begge grenadiererne</i> , 3 akter	22 24		
34 <i>Michel Wingler</i> , 3 akter	22 24		
35 <i>August och Theodor</i> , 2 akter.....	15 —		
36 <i>Abbé de l'Epée</i> , 5 akter	37 24		
37 <i>Grefven af Castelli</i> , 3 akter	22 24		
38 <i>Bergsbyboerne</i> , 2 akter	15 —		
	Transport 2327 44		

		Värderad till Rör	K ö p a r e	Säld för Rör
	Transport	2327 44		
39	<i>Jocrius</i> , 2 akter	15 —		
40	<i>Hallen</i> , 1 akt	7 24		
41	<i>Enklingen</i> eller <i>De tankspridde</i> , 1 akt	7 24		
42	<i>Doktor Lisunoies därhus</i> , 1 akt ...	7 24		
	<i>Tryckta pjäser.</i>			
	{ <i>Helmfeldt</i> , 5 akter			
	{ <i>Svartsjuka Neapolitanaren</i> , 3 akter			
40 ^{1/2}	{ <i>Gustaf Adolfs ädelmod</i> , 3 akter <i>Alexis Michaelowitsch</i> , 2 akter <i>Den ena för den andra</i> , 1 akt <i>Födelsedagen</i> , 1 akt	9 —		
	{ <i>Gustaf Wasa</i> , 3 akter			
41 ^{1/2}	{ <i>Siri Brahe</i> , 3 akter	9 —		
	{ <i>Gustaf Adolf och Ebba Brahe</i> , 3 akter			
	{ <i>Bedragne Baschan</i> , 1 akt			
42 ^{1/2}	<i>Eldhjelmen, Doktor Petii</i>	6 24		
43	<i>Juden</i> , 5 akter	3 —	Sålde ej.	
44	<i>Småsladsfruntimmerna</i> , 1 akt ...	1 —		
45	<i>Hamlet</i> , 5 akter	2 —		
46	<i>Korsfararne</i> , 5 akter	2 —		
47	<i>Grefven af Oldsbach</i> , 5 akter	2 —		
48	<i>Archambaud</i> , 3 akter	1 —		
49	<i>Supplikanterne</i> , 1 akt	1 —		
50	{ <i>Hjernans organer</i> , 3 akter ... } { <i>Den otålige</i> , 1 akt	2 —		
51	<i>Patriotiska flickan</i> , 1 akt	— 24		
52	<i>Emilia Galotti</i> , 5 akter	2 —		
53	<i>Grannen</i> eller <i>De tjenstaktige</i> , 1 akt	— 24		
54	<i>Grefvarne Klingsberg</i> , 5 akter ...	2 —		
55	<i>Tillfället gör tjuften</i> , 1 akt	1 24		
56	<i>Rockus Pumpernickel</i> , 3 akter ...	2 24		
57	<i>Spekulanterne</i> , 1 akt	1 —		
58	<i>Julafton</i> , 3 akter	2 —		
59	<i>Brefintrigen</i> , 3 akter	2 —		
60	{ <i>Brodertvisten</i> , 5 akter	4 —		
	{ <i>Falkarne</i> , 1 akt			
61	<i>Don Micco och Lesbina</i> , 1 akt ...	— 24		
62	<i>Kusin i Lissabon</i> , 3 akter	2 —		
63	<i>Kathinka</i> eller <i>Marienburgska flie-</i> <i>kan</i> , 5 akter	3 —		
	Transport	2427 20		

	Värderad till Rdr	K ö p a r e	Såld för Rdr	
	Transport 2427 20			
64	Carl Knutssons död, 3 akter.....	1 —	} Såldes ej.	
65	Okände sonen, 5 akter	3 —		
66	{Julius von Sassen, 4 akter }uti ett {Naturens dotter, 3 akter } band	5 —		
67	Villervallan, 5 akter	1 —		
68	Pastoratet, 1 akt	— 24		
69	Johanna af Montfaucon, 5 akter	3 —		
70	Arrendator Feldkimmel, 5 akter	1 24		
71	Tartuffe, 5 akter	1 24		
Garderob.				
72	En Sammetsrock, silfverpaljetterad, part.	30 —	Handl. Marcus Schlesinger..... 3 6	
73	En Sammetsrock med guldgalon, part.	30 —	Landsfiskal Kleberg... 6 —	
74	En Sammetsrock med silfver, part.	30 —	M. Schlesinger..... 3 3	
75	En d:o, » guld, röd ...	18 —	Glasmästare Brolin... 2 20	
76	En d:o, » paljetter, röd	20 —	Herr J. A. Blom..... 1 36	
77	En bombasinsrock » poletter, blå	10 —	» 1 25	
78	En d:o » fransar, röd	15 —	» 3 19	
79	En d:o mindre, röd...	8 —	Handl. Lithman..... 1 04	
80	En Sammetsrock med guldspetsar	25 —	Major Gegerfelt..... 2 29	
81	4 röda uniformsrockar	100 —	J. A. Blom..... 12 12	
82	5 blå d:o	75 —	J. W. Kleberg..... 14 —	
83	{1 hvit d:o	15 —	} J. A. Blom..... 3 26	
	{1 nattrock af kattun	6 —		
84	{1 röd Burgundisk klädning af plysch	20 —	} J. W. Kleberg..... 5 16	
	{1 svart Burgundisk klädning af sammet			25 —
	{1 sidenkappa			7 24
85	{1 svart klädesjacka med puffar	6 —	} J. A. Blom..... 3 12	
	{1 brun broderad klädesfrack ...	10 —		
86	En röd sammetsklädning	30 —	Gartv. A. Dahlöf fr. Venersb. 12 24	
87	{2 husarpälsar med dolma och snören	45 —	} Kleberg..... 10 —	
	{1 husarpäls utan snören	15 —		
88	5 par diverse byxor.....	15 —	Handl. Diener..... 4 25	
89	10 » »	30 —	J. A. Blom..... 5 24	
90	{1 grå lärftsklädning	6 —	} Kleberg..... 1 —	
	{1 grön cambridgeklädning med mössa	10 —		
91	{5 hvita lärftströjor	5 —	} Blom..... 2 32	
	{6 diverse västar.....	15 —		
	Transport 3066 20			

	Värderad till Rdr	K ö p a r e	Såld för Rdr
	Transport 3066 20		
92	{ 6 st. Juppor 10 24 1 Kattunfrack 4 24	Blom	1 25
93	{ 1 röd bombassinströja 6 — 1 svart lärftsjacka 4 — 7 gula och blå skärp 10 24	D:o	5 12
94	{ 6 hvita plymer 6 — 1 svart plym af svandun 1 24	D:o	— 32
95	{ 3 kostymkappor 20 — 3 bälten 5 — 1 röd väst af bombassin med silfvergaloner 2 —	D:o	3 24
96	{ 1 par guldepåletter 12 — 2 » silfver » 12 —	?	3 46
97	1 Ordensband 1 24	?	— 25
98	{ 1 liten husarjacka 4 24 1 blå vapensköld med fransar... 4 — 2 aiguilletter 6 —	Blom	3 36
99	Kalifens kostym af siden 60 —	Kleberg	17 —
100	En blå embetsmannafrock med äkta guldbroderier 35 —	Kontrollör C. We- string	10 12
101	En svart broderad sammetsfrack 30 —	J. F. Kröpplin.....	5 05
102	2 rustningar af lärft, belagde med guld..... 24 —	Blom	1 12
103	2 hvita jackor med röda slag ... 10 —	D:o	3 1
104	5 » » » » » ... 10 —	D:o	3 12
105	5 » » » » » ... 10 —	Kleberg	3 24
106	5 » » » » » ... 10 —	Blom	3 12
107	4 fiskaretröjor 12 —	D:o	1 16
108	2 par byxor med gula ränder ... 12 —	J. A. Blom	3 18
109	4 grå kåpor 12 —	D:o	2 28
110	2 gröna rockar med pälsverk ... 12 —	D:o	2 —
111	5 kyller 20 —	Skräddare Aspelin ...	2 25
112	11 vapensköldar 33 —	Gravören Granström	3 12
113	Blå klädesfrack, väst och byxor 15 —	J. A. Blom	6 1
114	En blå sammetsrock, väst och byxor 20 —	D:o	6 1
115	{ En brun rock..... 8 — En svart rock med stälknappar 5 — En randig rock af linne 5 —	D:o	4 1
116	{ En svart frack 9 — En bandrock, blå 4 — En brun tröja, en röd mössa... 3 — En svart frack af bombassin ... 4 —	D:o	2 —
117	{ En brun tröja, en röd mössa... 3 — En svart frack af bombassin ... 4 —	Glasmästare Brolin	2 27
118	En Arlequinsklädning..... 10 —	Kleberg.....	2 —
119	2 dolmor 10 —	Skorstensfejare Ull- berg.....	2 12
	Transport 3558 20		

	Värderad till Rdr	K ö p a r e	Såld för Rdr
	Transport 3558 20		
120 En grårandig yllefrack och en grön frack	5 —	Hr Amand. Dangotte	2 8
121 7 st. hvita klädeströjor	29 —	J. A. Blom	4 38
122 En röd frack, 5 hvita dalkarlsrockar, 2 svarta dalkarlsrockar	24 —	D:o	5 —
123 4 gula västar	8 —	D:o	1 —
124 9 västar af diverse sorter	15 —	{Hökarbetjent. Ericson	2 25
125 4 svarta klädeströjor	6 —	Blom	1 5
126 2 par byxor, 1 lif, 1 käringtröja, 2 kjolar, 1 svart tröja, 1 sidentröja, 2 randiga tröjor	12 —	D:o	4 1
127 {En grön gardin	4 —	{Handl. M. Backman	1 4
{2 fanor, 4 svarta skynken	5 —		
128 En blå kjol	4 —	{Garfvare A. Dahllöf från Venersborg...	4 25
129 3 bågare	1 24		
130 2 tagelmössor med messingsbeslag	6 —	{Handl. Lundin	2 44
131 11 st. diverse hattar	9 —		
132 1 spanskrörskäpp med benknapp	7 24	Blom	2 24
133 10 peruker, 2 skägg	15 —	Handl. A. Heeggh ...	3 8
134 Tschakå	7 24	Blom	2 1
135 {9 st. tvåkantiga hattar	10 —	{(Ej hitkommen till Auktionskammaren)	—
	{1 broderad halvesidenklädning	12 —	{(Komej till Auktionskammaren)
136 3 stora svärd	15 —	Blom	4 2
137 15 huggare	22 24	Kröpplin	4 1
138 1 fin värja	3 —	{Kontrollör Westring	3 —
139 1 st. stålvärja	3 —		
140 7 st. kaskar	40 —	D:o	1 36
141 Diverse lampetter och lampor af bleck	20 —	Fru Lambert	1 1
142 En Berlinervagn med selar (hypotiserad hos Bloms arfvingar)	300 —	Blom	41 —
143 En jagtvagn med selar (hypotiserad hos Bloms arfvingar) ...	125 —	D:o	35 —
144 En större packvagn	100 —	C. Sernström	16 32
145 En mindre d:o med selar ...	100 —	{Handelsbokhåll. W. Winberg	16 12
	Transport 4467 20		

	Värderad till Rdr	K ö p a r e	Säld för Rdr
	Transport 4467 20		
146 En koffertvagn	30 —	}Hökare B. Mellan- der	13 20
147 En modern guldkedja (hypoti- serad hos A. Borgenstjerna) ...	75 —		
	Rdr 4572 20		

Provision 3 % 16: 1. 6.
 Ansl. et Kg. 4: 30.
 20. 31. 6.

Carlson prof

